

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

CHARLES DICKENS

ANTİKACI DÜKKANI

ROMAN YAYINLARI

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi: <https://iraney.org>

ANTİKACI DÜKKANI

ISBN 975-385-235-5

Baskı: Doyuran Ofset / İSTANBUL

1. Basım : Ocak 1996

Oda Yayınları San. ve Tic. Ltd. Şti.
Tünel, Kumbaracı Yokuşu 119 Beyoğlu - İstanbul
Telefon: 252 07 63 - 252 87 53 Fax: 249 79 62

CHARLES DICKENS

Türkçesi:
METİN İLKİN

ANTİKACI DÜKKANI

Ben daha çok geceleri gezmeye çıkarım. Yazın sabahları evden erken ayrılır, bütün gün kır bayır gezer dolaşırım. Evden bir çıktım mı günlerce, haftalarca dönmediğim olur. Eğer kırdan değilsem hava kararmadan dışarı çıkmam. Bununla birlikte, doğal ki her yaratık gibi güneşin dünyamıza saçtığı ışık ve sevince tutkunum.

Bu alışkanlığı hemen hemen hiç ayırdında olmadan edindim. Çünkü bu, hem zayıf ve dayanıksız yapıma daha uygun, hem sokakları dolduran insanların özellikleri, ilgileri, ilişkileri üzerine varsayımlarda bulunmak için bana daha elverişli bir ortamdı. Öğle vaktinin çırıl ışık ve devinimi benim gibi tembelliğe eğilimlilerin işine gelmez. Bir sokak lambasının ya da bir dükkan vitrininin yardımıyla seçebildiğim gelgeç yüzler, benim için onları gün ışığında açık seçik görmekten çok daha yararlıdır. Şu gerçeği de eklemek gerekirse; geceleri bu hususta gündüzden daha hoşgörölü bir yapıcılığa sahiptir. Gündüzün, boşlukta kurulan bir şatonun tam tamamlandığı sırada; hiçbir pişmanlık duymaksızın ve hiçbir kurala uymaksızın yıkıldığını görmek, çok kez olasıdır.

Aralıksız gidiş gelişler, dur duraksız kaynaşmalar kaba kaldırım taşlarını aşındırıp kaypaklaştıran ardı arkası kesilmez adımlar! Dar bir sokakta oturan halkın bunu dinlemeye nasıl dayanabildiği şaşılacak bir şeydir! Sain-martins Court gibi bir yerde, acı ve usanç içinde -sanki bütün işi gücü buymuş gibi- ister istemez ayak seslerini dinleyen; çocukların yürüyüşünü yetişkinlerinkinden, döküntü bir dilencinin salapur-yalarının yürürken çıkardığı sesi, kibar bir insanın zarif ayakka-bılarınıninkinden; aylak aylak gezinenlerin ağır adımlarını, zevk peşinde koşanların uçarı yürüyüşlerinden ayırdetmek zorunda kalan bir hastayı düşünün! Uğultu, gürültü kulaklarından eksik olmayan, çağlayıp akan ve hiç durmayan yaşamı, hatta tedirgin düşlerinde bile gören ve sanki yaşayan bir ölü gibi gürültülü bir mezarlıkta yüzyıllarca rahat ve huzur umudu beslemeyen bu zavallı insanı düşünün!

Sonra, girişlik vermeden geçilen köprüler üzerindeki bitip tükenmeyen kalabalık arasında, güzel akşamlarda korkuluklar üzerinden sakınmadan eğilerek düşlere dalan ve belirsiz, bulanık bir düşünceyle birkaç mil ötede, gittikçe genişleyen geniş kuyular arasından geçerek enginlere ulaşan suları seyredenleri; ağır yüklerinin verdiği yorgunlukla korkuluklara yaslanıp mola verdikleri sırada sevimsiz, ağır ve hantal bir mavna üstüne serilmiş bir muşambaya uzanarak kaygısızca çubuk tüttürmenin gerçek mutluluk olacağını tasarlayanları; gene bambaşka bir yük altında köprünün üzerinde duraklayarak boğulmanın zor bir ölüm değil, tersine intihar biçimlerinin en iyisi, en kolayı olduğunu epey zaman önce bir yerde duymuş ya da okumuş olduklarını anımsayanları düşünün!

Daha sonra; Covent Garden pazarında; bahar ve yaz günlerinde, sabahları güneş doğarken, çevreye yayılan güzel kokularıyla, boş eğlencelerin peşinde geceleri gündüzlere katan solgun benizli kalabalığı bile mesteden çiçekleri; çatı arası penceresi dışında asılı duran kafesinde bütün geceyi geçirdikten sonra ilk ışıklarla coşup neşelenen bir ardıç kuşunu - sarhoş müşterilerin hummalı ellerinden sıyrılabilenleri bitkin bir halde yolun kıyısında serili duran; ve hem akli başında müşterilerin hoşuna gitmek hem de oradan geçen yaşlı başlı tüccar katiplerini 'bu kır düşlemlerine de nasıl daldık' diye düşündürmek için derlenmeyi bekleyen, bağlı durmaktan pörsümüştü, diğer küçük tutsakların biricik yakını olan şu küçük yaratığı düşünün!

Amacım, gezintilerim üzerinde uzun boylu ayrıntılar sıralamak değildir. Ama anlatacağım serüven, bu gezintilerden biri sırasında doğduğu için -bir giriş olarak- bunlardan bahsetmekten kendimi alamadım.

Gene bir akşamüstü: City'ye doğru bir gezintiye çıkmış, her zamanki yolumu izleyerek -türlü düşler içinde- ağır ağır yürüyordum. Bana sorulduğuna kuşku olmayan pek anlayamadığım bir soru karşısında duraksadım. Sesin yumuşak, tatlı tonu beni çekmişti. Dönüp başımı çevirdiğim zaman, kentin bambaşka bir kısmındaki uzak bir semtin yolunu soran,

küçük ve sevimli bir kızcağız ile karşılaştım.

«Orası buradan pek uzakta, yavrum!» dedim.

Kızcağız ürkek bir sesle:

«Evet, uzak olduğumu biliyorum,» dedi, «çünkü bu akşam oradan geldim!»

Şaşıarak sordum:

«Yalnız mı geldin?»

«Evet, bunun hiç önemi yok. Ama şimdi biraz korkmaya başladım. Çünkü yolumu yitirdim.»

«Peki niçin yolunu bir başkasına sormayıp da bana soruyorsun? Ya sana yanlış bir yol gösterirsem!»

Küçük kız:

«Hayır,» dedi. «Buna olanak yok. Siz yavaş yürüyen yaşlı bir centilmensiniz. Yanlış bir yol salık vermeyeceğinize inanıyorum.»

Parlak gözlerinden bir damla göz yaşı süzülen ve yüzüne bakarken çelimsiz bedeni titreyen bu zavallı yavrucağın rica-sındaki güvenin beni ne denli duygunlaştırdığını anlatamam.

«Gel ben seni oraya götürüyüm,» dedim.

Beni sanki beşikten beri tanıyormuş gibi büyük bir güvenle, elimi tuttu. Birlikte yola koyulduk. Adımlarını adımlarıma uyduran kızcağızı koruyan sanki ben değil; sanki beni koruyup kollayan o'ydu. Onu yanlış yola yönlendirmedığım kaygısını taşıyan bakışlarıyla ara sıra beni süzdüğünün ayırdındaydım. Bu keskin ve zeki bakışların yinelenmesi her kezinde onun güvenini bir kat daha arttırmış görünüyordu.

Benim ilgi ve merakım da onunkinden hiç aşağı değildi. Her ne değin çocuk denecek bir yaştaysa da; çelimsiz ve cılız bedeni ona tuhaf bir körpelik vermişti. Aşırı derecede yalın giyinmiş olmasına karşın; kılığında savsanmışlığı ve yoksulluğu belirtecek bir şey yoktu. Üstü başı tertemizdi.

«Seni buralara değin böyle yalnız başına kim gönderdi?» diye sordum.

«Beni çok seven birisi,» dedi.

«Peki buraya ne yapmaya geldin?»

Kızcağız kendine güvenle:

«Orasını söyleyemem!» dedi.

Bu yanıtın biçimi; elimde olmayarak; beni küçük kıza şaşkınlıkla bakmaya yöneltti. Acaba onu yolunu sora sora gelmeye zorlayan işin içyüzü neydi? Gözlerindeki bakışlar ne düşündüğümü anladığını anlatıyordu. Çünkü gözgöze geldiğimiz zaman, gördüğü işin yakışksız bir iş olmadığını; ama bunu büyük bir giz olduğunu ve bu gizi kendisinin de bilmediğini ekledi.

Bu sözlerde küçük bir hile ya da yalan kırıntısı yoktu. Çünkü kızcağız bu sözleri gerçek damgası taşıyan, kuşku duyulmaz bir açık yüreklilikle söylemişti. Yürüyüşünü değiştirmeden yoluna devam ediyor, ve yürüdükçe bana daha çok ısınarak, arada bir, neşeli coşkulu konuşuyordu. Oturduğu yer üzerine fazla bir şey söylemedi. Yalnız izlediğimiz yolu tanımadığı için bu yolun daha kestirme olup olmadığını sormaya gerek gördü.

Dostça yolumuza devam ederken, zihnimde, bu bilmeceyi çözecek yüzlerce açıklama biçimi aradım, durdum; ama hiçbirisiyle yetinemedim ve sonunda merakımı dindirmek amacıyla kızcağızın arı yüreğinden ya da borçluluk duygularından yararlanmak isteyişimden kendi kendime utandım. Bu küçük yaratıkları ben pek severim. Tanrının yakınları bu tertemiz yürekli yavrucakların bize karşı gösterdikleri sevgi de küçümsenecek bir şey değildir. Bana karşı gösterdiği güvene önce sevindiğim değin, şimdi de hak kazanmaya karar verdim ve bu güvene saygı gösterdim.

Diğer yandan, onu böyle düşüncesizce akşam karanlığında, yalnız başına, uzak yollara gönderenin kim olduğunu anlamamak için ortada bir neden yoktu.

Hem evine yaklaştığını anlayınca bana, 'Hoşçakal!' diyerek ayrılması ve böylece beni merakımı dindirmek fırsatından yoksun bırakması da pek olası olduğundan kalabalık ve ana caddelerden kaçınarak sapa yolları yeğledim. Böylelikle kızcağız ancak oturduğu evin bulunduğu sokağa gelince nerede olduğunu anlayabildi. O zaman küçük dostum sevinçle ellerini çırpıp önden yürümeye başladı. Sonra bir kapının basama-

ğı önünde durarak beni bekledi. Kapıyı ben yanına varınca çaldı.

Önce, kapının bir kısmının camlı ve camın üstünde de kepenk bulunmadığını ayırtedememiştim. Çünkü içerisi kimsesiz ve karanlıktı. Biz dışarda merakla içeri alınmamızı bekledik. Kapıyı iki üç kez çaldıktan sonra, içeriden ayak sesine benzer bir tıkırtı geldi. Sonra camdan solgun bir ışık sızdı. Ağır ağır yaklaşan ışık bana gelişi güzel sıralanmış eşya arasından geçerek, kapıyı açmaya gelen kişinin kim olduğunu ve nereden geçtiğini görmek fırsatını vermişti.

Gelen, kır saçları uzamış, kısa boylu bir ihtiyardı. Kapıyı açmaya gelirken başının hizasına kaldırdığı ışığın yardımıyla yüzünü ve boyunu bosunu kolaylıkla seçebildim. Yaşının etkisiyle pek fazla değişmiş olmasına karşın; zayıf ve dayanıksız yapısının bir örneği görülebildi. Açık mavi gözlerindeki benzeş kuşkuyla yer bırakmaz açıklıktaydı. Ama buruşuk yüzündeki ezinç ve endişe o denli büyüktü ki bütün benzeyiş burada kesiliyordu.

Geçtiği yer bu kentin bazı tuhaf semtlerinde rastlanılan ve halkın gözünden kıskançlık ve güvensizlikle saklanılan eski ve antika eşyanın -küflü bir hazinenin- saklandığı bir yerdi. Burada hayaletlerin girdiği sanılacak zırhlı giysiler, eski manastırlardan getirilen tuhaf oymalar, çeşit çeşit paslı silahlar, porselen, tahta, demir ve fildişinden yapılmış tuhaf heykeller, ancak düşlerde görülebilecek seccade ve kilimler, tuhaf mobilya parçaları göze çarpıyordu. İhtiyarın solgun benzi, yaşadığı yere çok uygun düşüyordu. Sanki bütün bu eşyayı, eski kiliseleri, mezarları ve boş evleri dolaşarak kendi eliyle birer birer toplamıştı! Her antika parçası onun haline uygun; ama hiçbirisi onun gibi çökmüş ve yıpranmış değildi.

Anahtarı kilide sokarken beni şaşırmsılıkla süzüyordu. Küçük kızla birlikte olmam şaşkınlığını bir kat daha arttırmıştı. Kapı açılınca kızcağız ihtiyara, 'dede!' diye seslendi ve arkadaşlığımızın öyküsünü anlattı.

İhtiyar, torununun başını eliyle okşadı ve:

«Nasıl oldu da yolunu şaşırdın, Nell? Eğer yitseydin ben

ne yapardım?» dedi.

Kızcağız cesaretle yanıt verdi.

«Sen üzülme dede! Ben nasıl olsa sana dönmenin bir yolunu bulurum!»

İhtiyar dede, torunun öptükten sonra bana döndü ve içeri girmemi rica etti. Dediğini yaptım. İhtiyar kapıyı kapayıp kilitledi. Elinde ışık, önümde yürüyerek, beni dışardayken kapının camından seçebildiğim koridordan geçirdi ve arkadaki oturma odasına aldı. Bu oda içinde bir peri kızının uyuduğu sanılacak, minicik, süslü bir karyolanın bulunduğu küçük bir odaya açılıyordu. Nell, eline bir mum alarak odasına girdi ve dedesi ile beni yalnız bıraktı.

İhtiyar ateşin yanına bir sandalye, yerleştirerek:

«Her halde çok yorulmuş olmalısınız. Bilmem size nasıl teşekkür edebileceğim?» dedi.

«Bundan böyle torunuza daha fazla dikkat etmemiz yeter!»

İhtiyar keskin bir sesle:

«Daha, fazla dikkat ederek mi? Acaba kim bir çocuğu benim Nell'i sevdiğimden fazla sevebilir?» dedi.

İhtiyarın yanıtında öyle bir şaşkınlık eseri vardı ki, ne diyeceğimi şaşırdım. Halindeki güçsüzlükle derbederliğe eklenecek yüzünün derin endişe anlatan bir anlam taşıması onun önce sandığım gibi bir adam olmadığına beni inandırdı.

«Şurasını düşünmelisiniz ki...» diye başlayacak oldum, ihtiyar: «Düşünmek mi?» diyerek sözümü kesti ve:

«Ben onu düşünmüyor muyum? Siz gerçeği bilmiyorsunuz! Zavallı Nell! Zavallı yavrucak!» dedi.

Anlatım biçimi ne olursa olsun; hiçbir kimsenin ihtiyar antikacının bu dört sözcükle dışlaştırdığı sevecenlikten fazlasını anlatmasına olanak yoktu. Gene söze başlamasını bekliyordum; ama ihtiyar elini çenesine dayayarak bir iki kez başını salladı ve gözlerini ateşe çevirdi.

Biz böyle oturup konuşurken küçük odanın kapısı açıldı; Nell, açık kestane saçları boyunun çevresine dağılmış, yüzü gene bize kavuşmak için gösterdiği tezcanlılıkla pembeleşmiş

olduğu halde, geri döndü ve akşam yemeğini hazırlamak üzere kolları sıvadı. Küçük kızın çabalarından yararlanan ihtiyarın, beni daha fazla incelemek fırsatı bulduğumu ayırttım. Her şeyi küçük Nell'in yapması; ve görünüşe göre evin içinde bizden başka hiç kimsenin bulunmaması; şaşkınlaşmama yol açmıştı. Kızcağızın dışarı çıkmasından yararlanarak bu nokta üzerinde bir düşünüyü açıklamak atılganlığını gösterdim. İhtiyar dede, bana küçük Nell gibi güvenilir, dikkatli bir insanın pek az bulunacağını söyledi.

İhtiyarın bencilliğine verdiğim bu yanıt karşısında:

«Çocukların daha henüz bebek denilecek bir yaşta, yaşamın yükünü sırtlandıklarını görmek beni hep üzmüştür. Bu onların güven ve saflıklarının - Tanrının onlara verdiği iki imrenilecek niteliğin-köklerini kurutur; daha beğeni ve sevinçlerimize katılabilecek bir çağa gelmeden, onları üzgü ve kâygılarımızı paylaşmaya yöneltir, düşüncesine vardım.»

İhtiyar dik dik yüzüme bakarak:

«Bu Nell için değil, onun enerjisinin kaynakları güçlüdür!» dedi. «Zaten yoksul çocukları zevkin türlüünü tanımazlar. Çocukları sevindirecek en ucuz bir şey bile parayla satın almıyor!»

«Ama, izin verirsiniz, o denli yoksul değilsiniz!» dedim.

İhtiyar:

«Çocuk, kendi çocuğum değildir; annesi de yoksuldur; hiçbir şey, hatta bir metelik bile saklamıyorum; ama gene işte böyle gördüğünüz gibi yapıyorum!» dedi. Sonra elini elimin üzerine koyarak eğildi ve alçak sesle ekledi:

«Ama bir gün gelecek o zengin ve temiz, sayılan bir insan olacak! Sakın onun yardımlarından yararlandığım için beni kötü bir adam sanmayınız! Pek güzel anladığınız gibi, bütün bu işleri o, seve isteye yapıyor. Bununla birlikte, onun minicik ellerinin gördüğü işleri bir başkasına yaptıracak olsam, yüreğimin götürmeyeceğini de elbet biliyorum!»

İhtiyar birdenbire kavgacı bir havaya girmişti.

«Düşünmüyor muyum?» diye yineledi. «Yaşamda biricik düşüncem ve emelim bu yavrucak olduğuna Tanrı tanıgım-

dır! Ama Tanrı bana yardım etmiyor. Hayır, hiç yardım etmiyor!»

Tam bu sırada, görüşmemizin konusunu oluşturan küçük kız gene içeri girdi ve ihtiyar da bana masaya yaklaşmamı işaret ederek sözünü kesti.

Daha yemeğe başlamadan, girdiğimiz kapı çalınca, Nell, pek hoşuma giden, çocukça ve neşeli bir kahkaha'yla:

«İşte, sevgili Kit geldi!» dedi.

İhtiyar antikacı Nell'in saçlarını okşayarak:

«Yaramaz, her zaman zavallı Kit'e güler böyle,» dedi. Nell daha neşeli bir biçimde gülmeye başladı. Ben de tek onun neşesine katılarak gülümsemeden kendimi alamadım. İhtiyar eline bir mum alarak kapıyı açmaya gitti, geri döndüğü zaman Kit de arkasındaydı.

Kit, dağınık saçlı, ayaklarını sürüye sürüye yürüyen, geniş ağızlı, kırmızı yüzlü, karga burunlu, gülünç, tuhaf görünümlü bir çocuktü. İçeri de, bir yabancı görünce duraksadı ve eline aldığı yusuvarlak, çenesi düşmüş kasketini çevirmeye başladı. Çok sık ayak değiştiriyor, beden ağırlığını bir sağ ayağı, bir sol ayağına aktarıyordu. Kapının eşiğinde durmuş; o zamana değin hiç rastlamadığım bir tavırla ve göz ucuyla küçük odaya bakıyordu. Bu andan başlayarak bu tuhaf çocuğa karşı bir çeşit borçluluk duymaya başlamıştım. Çünkü, bu çocuğun, Nell'in yaşamının komik yanını oluşturduğunu anlamıştım.

İhtiyar:

«Yol uzaktı, değil mi, Kit?» diye sordu.

«Uzak da söz mü, patron! Cehennemın öbür ucu!»

«Evi kolayca buldun mu?»

«Kolay desem yalan olur, patron!»

«Elbet karnını doyurmadan geldin?»

«Karnım tok diyemem, patron!»

Konuşurken, tuhaf bir biçimde yanlamasına duruyor ve sanki başka türlü sesi çıkmayacakmış gibi başını omuzuyla bir hizaya getirerek konuşuyordu. Böyle komik bir tipin insanı her yerde eğlendireceğinden kuşku yoktu. Ama Nell'in onun

tuhaflığından hoşlanması; bir avunmaydı.

Kit de kendi hesabına uyandırdığı şaşkınlıktan gurur duyuyordu. Ama ciddiliğini korumak için sarfettiği büyük çabalara karşın; çok geçmeden, ağzı avurtlarına değin açık ve gözleri hemen hemen yumulu bir durumda makaraları koyverdi. İhtiyar gene düşlere dalmış, hiçbir şeye önem vermez görünüyordu. Yalnız, akşamki üzüntüsünün üzerine çıkagelen bu komik arkadaşını karşılarken duyduğu heyecanının etkisiyle, kahkaha sona erince; küçük Nell'in parlak gözlerinin yaşardığına dikkat ettim. Kit de kolaylıkla ağlamaya dönüşebilecek sürekli bir kahkahadan sonra; bir dilim ekmek, bir parça et ve bir bardak bira alarak bir köşeye çekilip iştahla oburcasına karnını doyurmaya koyuldu.

İhtiyar dede sanki onunla hemen o dakika da konuşmamıza devam ediyormuşuz gibi bir 'Ah!' çekerek yüzünü bana çevirdi ve:

«Bana Nell'i düşünmüyorsun derken ne söylediğimizin ayırdında değilsiniz!» dedi.

«İlk izlenimlere göre verilen yargılara fazla önem vermemelisiniz, azizim!» dedim.

İhtiyar düşünceli düşünceli:

«Doğru!» dedi; sonra: «Buraya gel, Nell!» diyerek torununu yanına çağırdı.

Küçük kız, hemen yerinden kalkıp kolunu dedesinin boynuna doladı.

İhtiyar sordu:

«Söyle Nell! Ben seni seviyor muyum; sevmiyor muyum?»

Kızcağız, dedesini okşadı ve başını onun göğsüne dayamaktan başka bir yanıt vermedi.

Bunun üzerine, ihtiyar bana doğru bakarak ve torununu bağrına basarak:

«Niçin içini çekiyorsun, Nell?» diye sordu. «Seni sevdiğimi biliyor sanki kuşkulanmış gibi böyle bir soru sormamı istemiyor musun? Peki, peki öyleyse!.. Haydi canım gibi sevdiğimi söyleyeyim.»

Küçük kız büyük bir açık yüreklilikle:

«Beni elbet seviyorsun, dede!» dedi. «Bunu Kit'de biliyor!»

Et ve ekmeğini tıkınırken bir hokkabaz soğukkanlılığıyla çatalının üçte ikisini gırtlığına sokan Kit; adının geçtiğini işitince; bu yeme eylemine bir ara verip yüksek sesle:

«Onun seni sevmediğini söylecek denli budala bir insan yoktur!» dedi. Ve sonra ağzına attığı kocaman bir lokmayı midesine indirince, sözüne devam edemez oldu.

İhtiyar, Nell'in yanağını okşayarak:

«O şimdi yoksul; ama gene söylüyorum; bir gün gelecek zengin olacak! Yoksulluk uzun sürdü. Ama elbet zenginlik de nasip olacak. Har vurup harman savurmaktan başka bir şey yapmayan bazı insanlara servet nasip oluyor. Bakalım bize ne zaman olacak?» dedi.

Nell:

«Ben halimden memnunum, dede!» yanıtını verdi.

İhtiyar 'Haydi ordan!' deyip dişleri arasından mırıldandı:

«Senin bir şeyden haberin yok, yavrum! Nerden olacak? Ama vakti var; vakti var! Buna inanıyorum. Geç kaldığı daha iyi!..»

Antikacı, göğüs geçirerek gene eski dalgın ve düşünceli haline döndü. Nell'i daha dizleri arasında tutuyor ve sanki başka hiçbir şey duyumsamaz görünüyordu. Vakit ilerlemiş, gece yarısına birkaç dakika kalmıştı. Kalkıp ayrılmak isteyince, ihtiyar kendine geldi.

«Birkaç dakika izin verin» dedi. Sonra Kit'e dönerek ekledi:

«Kit oğlum! Gece yarısı oldu, sen daha buradasın; haydi evine, haydi evine!.. Ama erken gel. Yapılacak iş var. Haydi güle güle! Eh, Nell! Sen de Kit'e güle güle de de gitsin...»

Nell, gözleri neşe ve sevgiyle parıldayarak:

«İyi geceler, Kit!» dedi.

Kit, yanıt verdi:

«İyi geceler, bayan Nell!»

İhtiyar da beni göstererek:

«Bu centilmene de teşekkür et! Eğer o olmasaydı küçük

Nell'i bu gece yitiriyordum,» dedi.

Kit:

«Yoo! İşte bu olmaz!» yanıtında bulundu.

İhtiyar:

«Ne demek istiyorsun?» diye sordu.

«Ben onu nerede olsa bulurum. Yeryüzünde olduktan sonra, ben onu herkesten çabuk bulurum! Ha ha ha!..»

Kit gene ağzını açıp gözlerini yumdu. Sonra kahkahalar atarak kapıya yürüdü. Kapıya varmasıyla çıkıp gitmesi bir olmuştu. Kit gidince, Nell, masayı toplamaya başladı. İhtiyar da bana dönerek:

«Size bu akşamki yaptıklarınızdan ötürü gereken teşekkürde bulunamadım. İşte şimdi size gönlümden taşan ve içten teşekkürlerimi sunayım,» dedi. «Nell de size teşekkür ediyor. Her halde onun teşekkürü benimkinden daha geçerlidir. Onu evine getirerek gösterdiğiniz özveriye karşı borçluluk duymadığımı ve Nell'e karşı gereken özeni göstermediğimi vasayarak ayrılısaydınız çok üzülecektim. Ama şurasını iyi biliniz ki, ben ona kendimden daha çok özen gösteririm.»

Gördüklerimden bu kanıyı edinmem gerektiğini söyledikten sonra ekledim:

«Size bir soru sorabilir miyim?»

«Elbet, elbet buyurum!»

«Bu zayıf yapılı ama sevimli ve zeki kızcağızın sizden başka bir kimsesi yok mu? Sizden başka bir dostu, bir koruyanı yok mu?»

İhtiyar merakla yüzüne bakarak:

«Hayır,» dedi. «O, başka dost istemiyor!..»

«Ama böyle nazik ve körpe bir emaneti yanlış değerlendirmiş olmaktan çekinmiyor musunuz? Sizin iyi niyet beslediğinize güvençliyim. Ama siz de kendi hesabınıza böyle bir emanete koruyuculuk edebildiğinize güvençli misiniz? Ben de sizin gibi yaşlı bir insanım. Her somut verici genç üzerinde bir ihtiyarın duyabileceği kayıt ve ilgiyle söylüyorum. Bu akşam sizi; küçük torununuzu görmekle edindiğim izlemimin üzgünden hepten uzak olamayacağını takdir edersiniz!»

Bir anlık sessizlikten sonra, ihtiyar yanıt verdi;

«Söylediklerinize gücenmeye hiç hakkım yok. Birçok hususlarda ben bir çocuk, o'ysa evin hanımı!.. Bunu zaten siz de gördünüz. Ama şurası var ki; uykuda olsun, uyanık olsun; gece olsun, gündüz olsun; sağlıklı olayım, sayrı olayım: Küçük Nell benim biricik düşüncemdir. Ona beslediğim sevginin derecesini bilerseniz, hiç kuşkusuz bana başka bir gözle bakardınız. Evet, bambaşka bir gözle!.. İhtiyar bir insan için kuşkusunu bu pek sıkıcı bir yaşam... Ama beklediğim sonuç büyüktür.»

İhtiyarın heyecan ve sabırsızlık içinde olduğuna dikkat ederek, odadan içeri girerken çıkardığım paltomu, giymeye hazırlandım; fazla bir şey söylemek istemedim. Ama küçük Nell'in kolunda bir pelerin ve elinde bir şapka ile baston olduğunu görünce şaşırdım, ve:

«Onlar benim değil, yavrum!» dedim.

Küçük Nell:

«Evet biliyorum» dedi, «bunlar dedemin.»

«Ama bu saatte o dışarı çıkacak değil ya!»

Küçük Nell, gülümseyerek:

«Evet, çıkacak!» dedi.

«Peki sen ne yapacaksın, yavrum?»

«Ben mi? Ben burada kalacağım! Ben her zaman burada kalırım!

Şaşkın şaşkın ihtiyarın yüzüne baktım. Ama ihtiyar üstünü başını düzeltmekle ilgileniyordu. Bakışlarımı ondan küçük kızın çelimsiz ve ince bedenine çevirdim. Demek bu küçük kızcağız bütün gece bu neşesiz ve loş yerde yapayalnız kalacak!..

Küçük Nell şaşkınlığının ayırında olduğunu anlatacak hiçbir belirtide bulunmayarak güler yüzle ihtiyar dedesinin pelerini giymesine, yardım etti. Ve ihtiyarın hazırlanması bittikten sonra eline bir mum alarak yolumuzu aydınlattı. Ama umduğu gibi izlemediğimizi görünce, geriye dönüp gülümsedi ve bizi bekledi. İhtiyarın yüzündeki anlatım, duraksamamızın nedenini anlatıyordu. Bununla birlikte yalnız başını önüne eğ-

rek bana ondan önce odadan çıkmamı işaret etti. Tek sözcük söylemedi. Benim için buna uymaktan başka yapacak bir şey kalmamıştı.

Bizi uğurlamak için dış kıpaya değin gelen küçük kız, dönüp şamdanı yere koydu ve beni öpmek için başını uzattı, sonra ihtiyarın yanına gitti. Dedesi de onu kucaklayarak Tanrıya emanet etti.

«İyi uykular, yavrum! Melekler baş ucundan ayrılmasın! Sakın duanı unutma emil!..»

Küçük kız büyük bir istekle:

«Hayır unutmam!» dedi. «Dua ederek mutlu oluyorum.»

«Peki güzel yavrum! Hoşça kal! Ben yarın sabah erkenden geleceğim.»

«İki kez, çalman gerekmez, dede! Zil beni düşümün ortasında bile uykudan uyandırır!»

Dede ile torun böylece birbirlerinden ayrıldılar. Küçük kız kapıyı açtı. Kapı şimdi bir kepenk ile örtülmüştü. 'Kit'in dışarı çıkmadan bu işi kotardığını çıkan seslerden anlamıştım. Belleğimden silinmeyen saydam ve duygun bir sesle bizi uğurlayan Nell, kapıyı aralık tutuyordu. Kapı yavaşça içeriden kapanıp kilitlenirken, ihtiyar bir an durup bekledi. Sonra güvenle ve yavaş adımlarla yürümeye başladı. Köşeye gelince durdu ve yüzünde kaygılı bir anlatımla, yollarımız ters yönde olduğundan ayırmamız gerektiğini söyledi. Kendi yaşındaki bir insandan umulmayacak bir hız ve tezcanlılıkla çekilip giden ihtiyar, bana konuşma fırsatı vermemişti.

Uzaktan izlemediğimden ve gözetleyip gözetlemediğimden güvenç duymak istiyormuş gibi; durup birkaç kez arkasına baktığını ayırdettim. Gecenin karanlığı gözden yitmesine yardım etmiş, çok geçmeden görünmez olmuştu.

İhtiyarın ayrıldığı yerde; bilmem ne nedenle, duraklayıp kalmıştım. Kaygıyla dönüp birlikte yürüdüğümüz caddeye baktım ve bir an düşündükten sonra, adımlarımı o yöne çevirdim. Eve vardım ama kapının önünden birkaç kez çalmadan geçtim, durup kapıdan içerisini dinledim. Çevre kapkaranlık, sessiz ve ıssızdı.

Sokaktan bir türlü ayrılmayarak dolaştım durdum. Yangın, hırsızlık ve hatta cinayet olasılıklarını düşünerek kızcağıza bir zarar gelmesinden korkuyordum. Sanki ben ayrılınca bir felaket kapacaktı! Sokaktaki bir kapı ya da pencerenin kapanması beni gene antikacının kapısı önüne sürükledi. Karşı yana geçerek sesin ihtiyarın oturduğu yerden gelmediğine güven duymak istedim. Hayır, hiçbir ses yoktu. İçerisi gene karanlık, gene soğuk ve ıssız görünüyordu. Bizim kasvetli, gamlı sokakta birkaç yolcu belirdi. Tiyatrodan dönen iki kişi tez adımlarla evlerinin yolunu tutmuştu. Sendeleme sendeleme geçen bir sarhoştan kaçınmak için yana çekildim; ama sokağın sessizliğini bozan ayak sesleri çabuk kesildi. Ve saat biri çaldı. Daha bir aşağı bir yukarı dolaşmayı sürdürüyor; her dönüşte son kez olarak geri dönmeyi kuruyor; ama gene bir nedenle sözümü tutmuyordum.

İhtiyarın söylediklerini, davranış ve durumunu düşündükçe görüp işittiklerime anlam vermek zorlaşmıştı. İhtiyarın böylece gece yarısı çıkıp gidişi bende güçlü bir kuşku uyandırmıştı. Bunu iyi bir amaca yormak zordu. Sonra, ihtiyarın gece yarısından sonra çıkıp gideceğini bana küçük Nell'i masumluğu öğretmişti! Her ne değin o sırada ihtiyar yanıma gelmiş ve saklayamadığım, şaşkınlığımın ayırdına varmışsa da bu konu üzerinde tuhaf bir giz saklayarak hiçbir açıklamada bulunmamıştı. Bu gibi düşünceler ihtiyarın uçuk benzini, derbeder halini ve sıkıntılı bakışlarını zihnimde daha büyük bir güçle canlandırmaya yardım etmişti. Kim bilir küçük kıza karşı gösterdiği sevgi belki de büyük bir kötülük eseriydi!

Zaten bu sevgi kendi kendini çürütmüyor muydu? Eğer küçük Nell'i o denli seviyorsa ne diye böyle gece yarısı çıkıp gitmişti? İhtiyar üzerine iyi bir düşünce beslemesem de küçük kıza karşı duyduğu sevginin içtenliğinden kuşkulanmak da olası değildi. Aramızda geçeni ve küçük Nell'i adıyla çağırırken sesindeki titreşimi anımsadıkça bu düşünceyi benimsemek elimden gelmiyordu.

Küçük Nell sorduğum soruya yanıt olarak: 'Elbet ben burada kalıyorum! Ben her zaman burada kalıyorum!' demişti.

İhtiyarı böyle her gece evden ayıran acaba neydi? Büyük kentlerin karanlık ve تنها köşelerinde işlenen suçlar, ve yıllarca çözölemeyen türlü tuhaf öyküler, türlü giz taşıyan olaylar aklıma geldi. Ama anımsadığım bu vahşiliklerin hiçbirisi de bu geceki gize benzemiyordu. Bu bilmece; çözmeye çalıştığım oranda; akıl almaz bir giz halini alıyordu»

Zihnim bu gibi düşöncelerle öüklöyken, sokakta bir aşaağı bir yukarı tam iki saat dolaşmışım. Sonunda bardaktan boşanırcasına yağmur yağmaya başlayınca, yorgunluktan güçsözleşmiş bir halde, ilk rastladığım arabaya atlayarak eve döndüm. Ama daha ilgim azalmış değildi. Ocaktaki ateş neşeli bir ısı saçıyor, lambam bol ışıkla yanıyordu. Saatin uysal tiktaklarıyla karşıladı beni. Geldiğim yerle mutlu bir karşıtlık oluşturcasına her şey de bir suskunluk, tatlı bir ılıklik ve neşe vardı.

Ama bütün gece gerek uyurken, gerek uyanırken, aynı düşönceler ve düşler aklımdan çıkmamış; eski, karanlık, izbe odalar; soğuk ve sessiz bir hayalete benzeyen zırhlar; tahta ve taştan yapılmış bir takım çarpık çurpuk, sırtıkan yüzler, eski tahtalardaki toz, çürük ve kurtlar; sonra bütün bu çürümeye yüz tutmuş koca bir küme içinde ve çirkin bir ihtiyarla yaşayan sevimli bir yavrucuğun tatlı uykusunda gülümseyerek gördüğü tatlı, sıcak düşler gözümün önünden silinmemişti.

II

Ayrıntılarını yukarda verdiğim koşullar altında bıraktığım yeri tekrar ziyaret etmek arzusuyla hemen bir hafta cebelleştikten sonra, sonunda arzuma uyup orasını bir kez de gündüz aydınlığında görmeye karar verdim. Ve bir gün öğleden sonra yola koyuldum.

Evin önünden, geçtikten sonra bir süre sokakta dolaştım durdum. Beklenilmedik, umulmadık bir ziyarette bulunanların, hoş karşılanmayacakları düşünce ve kaygısıyla geçirdikleri duraksama içerisindeydim. Ama dükkanın kapısı kapalıydı. Saatlerce önünden gidip geçsem içerdekiler orada olduğumu

gene kolay kolay ayırtedemezdi. Bu düşünceyle duraksamadan kurtularak antikacı dükkanına girdim.

İhtiyar, dükkanın arka yanında bir başkasıylaydı. Ve aralarında bir tartışma geçiyordu. Çünkü pek yüksek bir perdeden konuşuyorlardı. Ben içeri girince tartışmayı kestiler. İhtiyar bana doğru ilerleyerek titrek bir sesle ziyaretime sevindiğini söyledi. Sonra yanındaki kişiye işaret ederek:

Tartışmamızın üzerine geldiniz,» dedi. «Bu genç beni bir gün öldürecek! Eğer cesareti olsaydı buna şimdiye değin kalıştırdı.»

Yabancı beni süzüp kaşlarını çattıktan sonra:

«Hani,» dedi, «elinde olsa yalan yeminle yaşamına kastedirdim! Bunu hepimiz de biliyoruz!..»

İhtiyar, azdan ona dönerek:

«Her halde ederdim,» dedi, «Eğer yemin, dua işe yarasaydı; şimdiye değin senden kurtulmam gerekirdi. Hiç kuşkusuz ölsen rahat yüzü görürdüm.»

«Ben demedim mi? Bunu iyi biliyorum. Ama ne dua, ne yemin, ne de söz beni öldürebilir. İşte onun için yaşıyorum ve daha da çok yaşayacağım.»

İhtiyar ellerin kavuşturup başını yukarı kaldırdı ve sonra öfkeli öfkeli:

«Kendi öleceğine annesi öldü! İşte Tanrının adaleti!» dedi. Yabancı, ayağını bir sandalyeye uzatmış hor ve alaycı bir bakışla ihtiyara bakıyordu. Yirmi bir yaşlarında, ölçülü bedenli ve yakışıklı bir gençti. Ama yüzünün anlatımında bir soğukluk, davranışında ve kılığında göze batan küstah ve düşkün bir hal vardı.

Genç adam:

«Ben adalet madalet dinlemem,» dedi. «Burada canım istediği değin oturacağım. Yoo, beni dışarı attırmak için yardım isteyecek olursam o başka. Ama buna da cesaret edemeyeceğini biliyorum. Sana kız kardeşimi göreceğim diyorum.»

İhtiyar acı bir anlatımla:

«Kız kardeşin mi?» dedi.

«Hısımlığı değiştirmek de elinde değil ya! Eğer elinde ol-

saydı buna çoktan kalkışırydın ya» Sana burada hapsettiğin kardeşimi göreceğim diyorum. Şeytanca bir takım gizlerle onun zihnini karıştırıyor, sözüm ona beslediğin sevgiyle zavallıyı öldüresiye çalıştırıyor, tükenmez servetine her hafta birkaç kötü şilin daha eklemek istiyorsun! Sana kardeşimi göreceğim diyorum. Anladın mı?»

İhtiyar yüzünü bana çevirerek:

«İşte karıştırılan zihinlerden bahseden bir ahlak hocası! İşte kötü şilinlere iyi gözle bakmayan cömert bir insan!..» dedi. «Aziz bayım: İşte size yalnız aynı kandan gelmek bahtsızlığında bulunan bütün hısımlarına karşı değil; ama kötülüğünden başka bir şey tanımayan topluma karşı da herhangi bir hak iddiasında bulunmak hakkını yitiren bir çapkın!..»

İhtiyar sözünü bitirmemişti. Bana doğru daha çok sokularak daha yeğnik bir sesle ekledi:

«Hem de yalancının biri! Nell'in benim için ne aziz bir varlık olduğunu bile bile, bir yabancının önünde olmaktan yararlanarak beni iğnelemek istiyor.»

Genç adam yabancı sözcüğünün üzerine basarak:

«Benim yabancılarla alışverişim yok,» dedi. «Umarım onların da benimle bir alıp veremediğim yoktur!.. Herkes kendi işine bakmalı! Dışarda bir arkadaşım bekliyor... Anlaşılan daha bir süre burada kalacağım. Onun için, izninizle arkadaşımı da çağırayım.»

Genç adam bu sözleri söyler söylemez, kapıya doğru yürüdü. Sokağa bakarak görünürde olmayan birine işaret etti. Sabırsızca yinelenen bu işaretlerden dışarıdakinin içeri girmeye pek istekli olmadığı anlaşılıyordu. Sonunda, yolun karşı yakasına dolaşan ve şık giyinmesine karşın kirli ve pasaklı olduğu bir anda göze çarpan bir kişi sanki rastgelerek oradan geçiyormuş gibi, çağrıya direnmesini belirten, alnını buruşturup başını sağa sola salladıktan sonra, karşıya geçip dükkana girdi.

Genç adam, onu içeri alarak:

«Haa, şöyle!..» dedi. «İşte Dick Swiveller geldi. Otursana Swiveller!»

Yeni gelen yeğnik bir sesle:

«Bakalım ihtiyar izin verecek mi?» dedi.

Arkadaşı üsteledi:

«Sen oturmana bak!..»

Swiveller, uysallıkla oturdu ve kendini sevdirmek isteyen tatlı bir gülümsemeyle geçen haftanın ördek havası bu haftanın toz haftası olduğu görüşünde bulundu. Sonra sokağın köşesinde dururken bir domuzun ağzında bir saman çöpü ile tütüncü dükkanından çıktığını gördüğünü; bundan da gene iyi bir ördek haftasının gelmekte olduğunu söylediyse yağmurlu havanın yeniden yaşanacağı görüşünde bulundu. Giysisinin savraklığı için özür dileyerek: 'Önceki gece güneş başıma vurdu!' dedi. Bu anlatımla bize -en kibar bir biçimde- pek fazla içtiğini anlatmak istiyordu.

Bay Swiveller, içini çekerek ekledi:

«Ama cümbüş sofrasının mumu yandıktan, dostluk kuşunun tek tüyü bile dökülmedikten sonra ne zararı var! Gül renkli şarabın etkisiyle gönüller açıldıktan sonra varsın şu an mutluluktan uzak olsun!..»

Genç adam yarım ağızla:

«Başkanlık kürsüsünden hitap eder gibi konuşmaya gerek yok!» dedi.

Swiveller, burnunu okşayarak:

«Fred!» dedi. «'Anlayana sivrisinek saz.' Biz zengin olmadan da iyi ve mutlu olabiliriz. Ama bunu söze dökmeye gerek yok. Ben işimi biliyorum. Parola: Tetik!.. Bir fısıltı yeter, Fred! İhtiyar yola girdi mi?»

Genç adam yanıt verdi:

«Aldırış etme!..»

«İyi, iyi!.. Önlemleri davranmak gerek; işte bu.»

Swiveller bu sözcükleri söylerken büyük bir giz saklıymuş gibi, gözünü kırptı ve sonra kollarını kavuşturup sandalyesine yaslandı; gözlerini de tavana dikerek pek ciddi bir duruş aldı.

Olup bitenlerden bay Swiveller'in, kendi deyiminde bahsettiği güçlü güneş ışığının etkisinden henüz kurtulamadığını

olası saymak akla aykırı değildi. Söylediği sözlerden bir kuş-
kuya düşmek yerinde değilse bile; fırçalaşmış saçları, donuk
bakışlı gözleri, solgun yüzü asıl gerçeğine tanıklık ediyordu.
Kılığı, kendisinin de söylediği gibi, temiz pak olmaktan uzak
ve perişan bir haldeydi. Hiç kuşkusuz bir gece önce giysileri-
le yatmıştı. önü bol, sarı düğmelerle kaplı kahverengi ceket-
imin arkasında tek bir düğme vardı. Şatrançlı parlak renkli bir
atki takmış, şal, yelek ve lekeli beyaz bir pantolon giymiş,
limon kabuğuna dönmüş şapkasının önündeki deliği sakla-
mak için önünü arkaya çevirmişti! Ceketinin üst cebinden
pek geniş ve yakışsız bir mendilin en temiz ucu sarkmış;
kirli gömlek yenlerini ta bileklerine değin indirmiş, çalımlı bir
biçimde kol kapaklarının üstünü kıvrırmıştı. Ellerinde eldiven
yoktu. Ama küçük parmağında bir yüzük ve avucunda siyah
bir yuvarlak tutan kemik kabzalı sarı bir baston taşıyordu.
Bay Swiveller, bütün bu kişisel özelliklere bir ek olarak keskin
bir tütün kokusu ve yağlı ballı bir kılık içinde sandalyesine
yerleşip başını tavana dikmiş ve sesini bir alçaltıp bir yüksel-
terek kötü bir havanın birkaç noktasıyla hazır bulunanlara ik-
ramda bulunduktan sonra, bir perdenin ta ortasında sesini ke-
serek gene önceki suskunluğuna dönmüştü.

İhtiyar antikacı ellerini kavuşturmuş oturuyor, bir torununa,
bir onun tuhaf tavırlı arkadaşına bakıyor, ve sanki her ikisinin
de istedikleri gibi davranmalarına rıza göstermekten başka
elinde birşey yokmuş gibi davranıyordu. Genç adam arkada-
şının oturduğu yerden pek uzak bulunmayan bir köşedeki
küçük bir masaya yaslanmış; ortada olup bitenlere ilgisiz gö-
rünüyordu. Ben ihtiyarın gerek gözleriyle, gerek sözleriyle ya-
karmasına karşın, herhangi bir karışmanın tatsızlığını düşü-
nerek, karşımdakilere karşı pek az ilgili davrandım ve satış
için sunulan eşyadan birini inceler göründüm.

Suskunluk çok sürmedi; çünkü bay Swiveller, bizi, yüreği-
nin yüksek dağ tepelerinde olduğuna ilişkin ve yüreklilik ve
sadıklık sergileyebilmek için bir arap atından başka bir şeye
gereksinimi olmadığını bildiren diğer bir şarkıyla övgülerine
uğrattıktan sonra, nazmı bırakıp nesre döndü ve ancak duyu-

lur bir fısıltıyla sanki bu düşünüyü zihnine birdenbire doğmuş gibi:

«Fred!» dedi. «İhtiyarın gönlü oldu mu?»

Genç adam terselenerek yanıt verdi:

«Aman ne önemi var!»

Swiveller:

«Her halde gönlü olmuştur,» yorumun yaptı.

«Elbette! İster olsun, ister olmasın. Bana göre hava hoş!»

Bu sözlerden daha derin bir konuya girmek yürekliliğini bulan Swiveller, dikkatimizi çekmek fırsatını bulmuştu.

Önce, soda Water'in kendisi iyi bir şey olmasına karşın, bir miktar zencefil ve konyakla karıştırmayacak olursa, mide-de soğuk bir etki yaptığını; hepsinden iyisi pahalı olmasına karşın konyak olduğunu ileri sürdü. Hiç kimse tersini ileri sürmek cüretini göstermeyince, saçların tütün kokusunu, çekmek özelliğine sahip olduğunu; Westminster ve Eton Kolejleri öğrencilerinin tütün kokusunu gidermek ve arkadaşlarının tütün kokusu duyamamaları için pek fazla elma yediklerini ama ne de olsa saçlarından sigara içtikleri besbelli olduğunu söyledi. Sonra Royal Society'nin tütün kokusunu gidermek için tekniğin gelişmelerinden yararlanabileceğini ve böylelikle insanlığa büyük bir hizmette bulunabileceği sonucunu çıkardı! Bu düşüncülerin de öncekiler gibi çürütülmediğini görünce Jamoika romunun pek zevkli ve çeşnili bir içki olduğunu, tadının ertesi güne değin ağızdan yitmediğini bildirdikten sonra sözlerinin tartışmasız benimsendiğini görerek daha çok açıldı.

«Hısımların uzlaşıp anlaşamayarak birbirinden uzaklaşması üzülmenecek bir şeydir baylar!..» diye başladi. «Dostluk bağlarının sağlam olması istendiği gibi hısımlar arasında da bir dayanışma gereklidir. Mutlu bir anlaşmaya varmak elbet olasıyken karşılıklı bir tepkiciliğin gereği var mı? Niçin elele verip tatsız şeyleri unutmamalı?..»

Arkadaşı:

«Dilini tut!» dedi.

Swiveller yanıt verdi:

«Başkanın sözünü kesme! Baylar, önümüzdeki davanın iç yüzü nedir? İşte size ihtiyar bir dede ve genç bir taşkın bir torun! İhtiyar dede, genç ve taşkın torununa: 'Fred, ben seni büyütüp yetiştirdim; sonra okuttum ve yaşama hazırladım. Oysa, sen delikanlıların çoğunun yaptığı gibi, yoldan çıktın! Artık senin için bir başka fırsat, hatta bu fırsatın gölgesi bile kalmadı,' diyor. Genç ve taşkın torunu da buna şöyle yanıt veriyor: 'Sen altın babasınsın! Benim için fazla bir masrafa da girmedin. Diğer yandan, seninle gizli saklı ve sıkı fıkı yaşayan, oyun eğlence bilmeyen kızkardeşim için torbalar dolusu altın biriktiriyorsun. Biraz da yetişkin hısımlarına el uzatsan ne olur!' İhtiyar dede yaşına yakışır bir biçimde elini cebine daldıracağı yerde, kızıp köpürüyor ve her rastlayışında torununa ağzına geleni söylüyor. Şu halde, sorun ortada!.. Böyle davranacak yerde ihtiyarın torununa akla uygun miktarda para vererek işi tatlıya bağlaması doğru olmaz mı?»

Ellerini kollarını sallayarak bu sözlerini bitiren bay Swivel-ler, sanki söylediği sözlerin etkisi bir sözcük eklenmesiyle bozulacakmış gibi, birdenbire bastonunun kabrasını ağzıma sokup sustu.

İhtiyar torununa dönerek:

«Niçin bana rahat vermez, düşmanlık edersin? Tanrı bana acısın!» dedi. «Bu boş eğlenceler düşkünü arkadaşlarını niçin buraya toplarsın? Sana yaşamının zorluklarla geçtiğini ve yoksul bir adam olduğun kaç kez anlatmadım mı?»

«Ben de sana kaç kez asıl gerçeği bildiğimi söylemedim mi?»

«Sen kendi yolunu kendin seçtin. Şimdi yoluna devam et! Bırak Nell ile ikimiz kendi yolunuzda didinip duralım.»

«Nell yakında yetişmiş kız olacak. Senin egemenliğin altında büyüdükçe, böyle ara sıra da görünmezsem beni unutup gidecek...»

İhtiyar, gözlerinde bir parıltıyla:

«Sakın anısının en canlı olduğu bir zamanda seni unutmuş olmasın! Sen yalınayak gezerken o kendi arabasına kurulup geçip gitmesin!» dedi.

«Senin altınların ona kalınca öyle mi? Tıpkı yoksul bir adam gibi konuşuyorsun.»

İhtiyar sesinin tonunu indirip kendi kendine koşuyormuş gibi:

«Ne kerte yoksul olduğumuzu ve nasıl yaşam sürdürdüğümü-zü görüyorsun! Buna neden suçsuz, kabahatsiz bir çocuk! Ama hiçbir şey doğru yürümüyor! Ama ne de olsa umudu kesmeyip dayanmalı. Evet, umut ve sabır!..»

Bu sözler genç adamın duyamayacağı yeğnik bir sesle söylenmişti. Ama Swiveller, bunları kendi sözlerinin etkisi altında zihinsel bir çatışmanın bocalamaları saydı ve arkadaşını bastonuyla dürterek tartışma götürmeyecek bir suretle ihtiyarı inandırdığını ve gelecek paradan komisyon istediğini fısıldadı. Sonra bu yaptığının yersiz kaçacağını düşünüp, uyuklar bir halde, yüzünü astı ve hemen buradan gitmenin doğru olacağını yinelerken kapı açıldı Nell içeri girdi.

III

Nell'in hemen arkasından, pek sert yüzlü ve sevimsiz kılık-lı, oldukça yaşlı bir ihtiyar göründü. İhtiyar boyunun cüce de-nilecek değin kısa olmasına karşılık; başı ve yüzü bir dev cü-cesine yakışacak denli genişti. Siyah, kurnaz ve hileci gözleri fıldır fıldır oynuyor, yüzünü ve çenesini fırçalaşmış sakallar kaplamış, teni hiç temiz ve sağlıklı görünmeyen bir renkteydi. Ama yüzünün çirkinliğini en çok arttıran sevimsiz sırtışıydı. Neşe ya da sevinç belirtmek şöyle dursun yalnız alışkanlık eseri olan bu sırtış, ağzında kalmış birkaç sararmış azıdişi-nin köklerini hep bir surette ortaya çıkarıyor ve ona soluyan bir köpek görünümü veriyordu. Geniş ve yüksek bir şapka, eski, koyu renkli bir giysi, bir çift hantal kundura, ince boynu-nun büyük bir kısmını açıkta bırakan kirli beyaz, buruşuk ve yumuşak bir atkı kılığını tamamlıyordu. Kır düşmüş siyah saç-ları, şakakları üzerinde kısa ve düz kesilmiş, kulakları çevre-sinde kirli ve yağlı bir tutam halinde sarkıyordu. İri, kaba ve yakışksız elleri kir içinde, uzamış sarı tırnakları kanca gibi kıvrıktı.

Bütün bu ayrıntılara dikkat edecek vakit bulmuştum. Zaten bu ayrıntılar öyle ince ince gözlemeye gerek bırakmayacak denli kalın çizgili ve apaçıktı ve bu sıra kimse ağzını açıp suskunluğu bozmamıştı. Küçük Nell, çekingen bir tutumla kardeşine doğru ilerleyerek elini tuttu. Cüce de inceleyici bakışlarla orada bulunanları ve antikacıyı inceden inceye süzdü. Yakışksız ve sevimsiz ziyaretçiyi hiç beklenmeyen ihtiyar antikacı, şaşırmış ve bozulmuştu. Elini gözleri hizasına kaldırıp dikkatli bakışlarla genç adamı süzen cüce:

«Ha, komşu,» dedi. «Bu genç senin torunun olacak!»

İhtiyar hemen yanıt verdi:

«Keşke olmasaydı!»

Cüce, Swiveller'i işaret ederek:

«Ya bu kim oluyor?» diye sordu.

İhtiyar:

«Burada varlığından aynı derecede etkilendiğim bir arkadaş!» yanıtını verdi. Cüce sonra da beni işaret ederek sordu:

«Ya bu kim?»

«Geçen gün sizden dönerken yolunu şaşıran Nell'i eve getirmek lütfunda bulunan bir centilmen!»

Cüce, azarlamak için mi, yoksa şaşkınlığını anlatmak için mi olduğu belirsiz bir tutumla, Nell'e döndü; ama kızcağız ağabeyiyle konuştuğundan suskun ve başı önünde dinledi. Genç adam yüksek sesle:

«Sana, benden nefret etmeni öğütüyorlar değil mi Nell?» diye sordu.

Küçük kız:

«Oo, hayır, hayır! Ne ayıp şey!» diye bağırdı. Kardeşi alaycı bir anlatımla:

«Öyleyse sevmeni öğretiyorlar!» dedi.

«Hayır, hiçbirini öğretmiyorlar! Senden hiç söz edilmiyor.»

Genç adam acı acı dedesine bakarak:

«İşte buna inanırım. Buna inanırım!..» dedi.

Küçük Nell:

«Ama ben seni çok seviyorum, Fred!» diye mırıldandı.

«Ona kuşku yok, ona kuşku yok!»

«Seni seviyorum diyorum, Fred! Her zaman da seveceğim. Ama dedemi sinirlendirip üzmezsem daha çok severim.» Geç adam kayıtsızca eğilip kızkardeşini öptükten sonra: «Anlaşıldı, haydi git!» dedi. «Dersini çok iyi bellemişsin! Mırıldanmaya hiç gerek yok! İstediyin buysa gene dostça ayrılalım.»

Fred bir an sustu. Kızkardeşini gözleriyle izleyip odasına girdiğini ve kapıyı kapadığını görünce, cüceye dönüp birdenbire:

«Bana bak, azizim!» dedi.

Cüce:

«Bana mı söylüyorsunuz?» dedi. «Adımı sorarsanız Quilp! Uzun bir ad değil; Daniel Quilp!..»

«Öyle mi? Beni dinle bay Quilp! Senin dedem üzerinde büyük bir nüfuzun olduğu anlaşılıyor!»

Bay Quilp kesin bir dille:

«Oldukça...» Yanıtını verdi.

«Biraz da onun içyüzünü, gizli kapaklı işlerini biliyorsun.»

Quilp aynı kesinlikle:

«Eh, biraz!» dedi.

«Öyleyse senin yanında da son olarak bir kez daha söyleyeyim ki, dedem, Nell'i burada hapsedtikçe ben buraya istediğim gibi girip çıkacağım. Eğer benden kurtulmak isterse Nell'in yakasını bırakmalı! Benden böyle umacı gibi kaçınıp çekinecek, sanki veba ile karşılaşmış gibi ürkecek ne var? Olası ki size benim ona sevgim olmadığını, ne Nell'e ne de ona karşı çıkarsız bir sevgi beslemediğini söyleyecektir. Varsın, istediğini söylesin! Ben de merakımı dindirmek için buraya istediğim zaman gelip gideceğim ve ona sağ olduğumu anımsatacağım! Bugün bunun için geldim. Daha da aynı düşünüyorum ve amaçla yüzlerce kez geleceğim. Onu görmeyince gitmeyeceğimi söyledim ve görmeden gitmedim. Şimdi ziyaretim sona erdi. Haydi biz gidelim Dick!»

Bay Swiveller, arkadaşı kapıya doğru yürüyünce:

«Biraz durun, aziz bayım!» dedi.

Kendisine hitabedildiğini anlayan Quilp:

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

«Buyurun, buyruğunuza hazırım...» yanıtında bulundu.

«Bu neşeli bayram yerinden, bu göz kamaştırıcı ışıklarla aydınlanan salondan ayrılmadan önce izninizle, küçük bir düşünce de bulunmak isterim, aziz bayım. Ben bugün buraya sayın ihtiyarın bir dost olduğunu varsayarak geldim.»

Daniel Quilp, Dick'in birdenbire durakladığını görerek:

«Devam ediniz!» dedi.

«Bu gibi düşünüyü ve duygularla karşılıklı bir dostluk besleyerek ve aynı zamanda çekişmek, tuzak kurmak ve birbirimizi incitmekle anlaşma ve uzlaşmanın olası olmadığını düşünerek bir öneride bulunmayı bir görev bildim. Kulağınıza bir sözcük fısıldamama izin verir misiniz?»

İstediği izni beklemeden, bay Swiveller, cüceye eğildi ve herkesin duyabileceği bir sesle:

«İhtiyarın elini cebine daldırması gerek,» dedi.

Quilp sordu:

«Ne yapması gerek?»

Swiveller elini cebine vurarak:

«Kesenin ağzını açmalı, keşenin ağzını açmalı! Anlaşıldı mı, aziz bayım?» diye mırıldandı.

Cüce başını salladı. Bay Swiveller de biraz geri çekilip başını salladı. Sonra ilerledikçe gene başını sallayarak kapıya değin yaklaştı ve cücenin dikkatini çekmek için boğazını yırtarcasına öksürdü ve bir pantomin aktörü gibi, jestleriyle gene pek saklı bir saygıya değer bir gizlin anlatımına bu biçimde fırsat buldu. Düşünülerinin anlaşılması için zorunlu olan bu ciddi pantominayı oynadıktan sonra; o da arkadaşının izini tutarak ortadan yitti.

Cüce, ekşi bir yüzle omuzlarını silkerek:

«Hımm! İşte hısımlar! İyi ki ben hısım diye kimse tanımıyorum. Sen de tanımazsan iyi edersin!» dedi. Sonra ihtiyara dönerek ekledi: «Eğer bir saz denli zayıf, gene o denli akılsız olmasaydın iş kolaydı!..»

İhtiyar umutsuz bir kaygıyla sordu:

«Dudak bükmek kolay ama sen benim yerimde olsaydın ne yapardın?»

«Senin yerinde olsam ne mi yapardım?»

«Her halde ceza olacak bir önlem alırdım?»

Cüce, bir övgü saydığı bu düşünceden çok sevinerek ve kirli ellerini oğuşturup şeytanca sıratarak:

«Değil mi ya?» dedi. «Bayan Quilp'e sor! Sevimli, uysal, mahçup ve sevgisinde kusur olmayan bayan Quilp'e sor! Ha aklıma geldi! Onu yalnız bıraktım. Ben dönünceye değin rahat, huzur bilmeyip merakından, çatlar. Ben yokken bu halde olduğunu iyi bilirim; ama kızmayacağımı, darılmayacağımı söylemezsem çekinmeden düşüncesini söyleyemez!» Bizim ki iyi terbiye görmüştür!»

Cüce koca kafası, küçük bedeniyle pek çirkin ve sevimsiz görünüyordu. Ellerini ovuşturup dururken bile, pek tuhaf bir tavır almış; kaba, kalın kaşlarını indirip çenesini havaya dikmiş bir zebaniye yakışacak biçimde hileci ve memnun bakışlarla yukarı bakıyordu. Konuşurken yan yan ihtiyara yaklaştı ve elini göğsüne koyarak:

«İşte!» dedi. «Altın olduğu için herhangi bir arızadan korkarak kendim getirdim. Sonra pek ağır ve büyük!.. Nell'in torba içinde getirmesi çok zor olurdu. Ama ne de olsa bu gibi paketleri de taşımaya alışsa iyi olur, komşu!.. Sen öldükten sonra da o nice paketler taşıyacak.»

İhtiyar, iniltiye benzer bir sesle:

«İnşallah, inşallah!..» dedi.

Cüce:

«İnşallah!» dedi. Sonra ekledi: «Komşu bütün bunları ne-reye yatırdığını öyle merak ediyorum' ki. Ama sen kapalı bir kutusun! Hiçbir giz sızdırmıyorsun.»

İhtiyarın benzi sararmıştı.

«Giz, evet; ben gizimi kimseye söylemem,» dedi.

İhtiyar antikacı başka bir şey söylemedi; ama parayı alarak ağır ve dıraksak adımlarla yorgun ve üzgün bir insan gibi yürümeye başladı. Cüce gözlerini dikmiş onu gözetliyordu. İhtiyar, küçük odaya girip parayı şöminenin üstündeki demir bir kasaya yerleştirirken, cüce de bir süre daha oyalandı ve sonra geç kalırsa karısının meraka düşeceğinden bahsederek izin istemeye hazırlandı.

«Eh, komşu! Ben evin yolunu tutayım! Nell'in gözlerinden öperim. Umarım bir daha yolunu şaşırmasın. Bununla birlikte onun yolunu şaşırması bana hiç ummadığım bir onur kazandırdı.»

Bu sözleri söyleyen cüce eğilip yan gözle bana baktı ve çevresine fırlattığı keskin bir bakışla gözünün önündeki en küçük ve en önemsiz eşyayı bile belleğine yerleştirmiş görünerek çekilip gitti.

Ben de birkaç kez ayrılmak arzusunu göstermiştim. Ama ihtiyar her seferinde engel olmuş, biraz daha kalmamı rica etmişti. Yalnız kalınca ricalarını yineledi ve sözü ilk görüşmemize getirerek teşekkürlerini sundu. Ben de seve seve razı olarak oturdum. Önüme koyduğu tuhaf minyatürleri birkaç eski madalyayı incelemeye koyuldum. Beni alıkoymak için zaten büyük bir çabaya gerek yoktu. Çünkü ilk görüşmemizde uyanan merakım eksilecek yerde artmıştı.

Çok geçmeden Nell de aramıza katıldı ve eline bir iş alarak masa başında ihtiyarın yanına oturdu. Odada taze çiçekler ve küçük bir kuşun kafesini gölgeleyen yeşil bir fidan görmek hoşta gidiyor; bu sünük ve neşesiz ve bir tazelik veriyordu. Ama küçük kızın güzellik ve tazeliğinden ihtiyarın bükülmüş beline, endişeli yüzüne ve güçsüz haline bakmak, tuhaf bir tatsızlık uyandırıyor. Pek çaresiz bir koruyucu olmasına karşın; bu ihtiyar yaşlanıp daha çok çöktükçe ve sonunda ölünce, bu kızcağızın hali ne olacaktı?

İhtiyar sanki düşüncelerini anlamış gibi, elini Nell'in elinin üstüne koyarak yüksek sesle yanıt verdi.

«Bahtın sesi yüzünü güldürecektir, Nell! O zaman benim de yüzüm gülecek. Ben kendim için bir şey istemiyorum. Yalnızca senin mutluluğunu düşünüyorum. Senin masum ve saf yaşamına böyle büyük bahtsızlıklar karıştıktan sonra, talihin ergeç sana güleceğine inanıyorum.»

Nell, neşeli ve memnun bakışlarla dedesine baktı, ama hiçbir yanıt vermedi.

İhtiyar devam ediyordu:

«Kısa yaşamında benimle birlikte yaşadığım yılları, hiçbir arkadaş yüzü görmeyerek; eğlence, oyun tanımayarak bütün yaşlılarından uzak, bir ihtiyarla geçirdiğin sıkıcı, sessiz, sakın yaşamı düşündükçe, bazan sana karşı haksızlık ettiğimden korkuyorum, Nell!»

Nell, içten bir şaşkınlıkla:

«Dede!» dedi.

«Hayır, hayır!.. İsteyerek değil yavrum! Ben her zaman neşe ve sevinç ortamına katılmayı ve en iyi insanlar arasında yer almayı arzu ettim. Ama daha umudumu kesmedim, Nell, daha umudu kesmedim! Yazgıda seni yalnız bırakmak varsa yaşamla cebelleşebilmek için sana ne hazırlayabildim ki?.. Şu küçük kuşcağın senden daha donanımlıdır. Ve doğanın koruyucu kucağında senden daha iyi barınabilir. Durl.. Kit geldi her halde!.. Git kapıyı aç, Nell!»

Küçük kız, tezcanlılıkla kalkıp kapıya yöneldi, sonra geri döndü ve kollarını ihtiyarın boynuna doladı. Ama göz yaşlarını saklamak için gene kapıya koştu.

İhtiyar ağzını kulağına değdirerek:

«Kulağınıza bir şey fısıldayayım!» dedi. «Geçen gece söyledikleriniz benim rahatımı kaçırdı. Elimden geleni yaptığımı söylemekten başka dileyecek özür bulamıyorum. Geriye dönmeye artık vakit ve olanak yok. Zaten istesem de bu benim elimde değil. Ama henüz talihin güleceğine umutluyum. Bütün bunların hatırı için!.. Ben kendim büyük zorluklara katlandım? Bu yüzden yoksulluk ve zorunluğun birlikte getirdikleri ezinçlerden Nell'i korumak isterim. Kendi kızımı, zavallı annesini genç yaşında mezara götüren zorunluktan onu korumak istedim. Ben onu kolaylıkla sarf ve israf edilen bir gelire değil, ama ölünceye değin onu darlıktan uzak tutacak bir servete varis kılmak isterim!.. Sözüme güvenin, aziz konuğum! Onu yoksul evlerine muhtaç etmeyeceğim. Ona bir servet nasibolacak! Bundan fazlasını ne şimdi ne de bir başka zaman söyleyebilirim. «Yavaş!» işte kendisi geliyor.»

İhtiyarın, saklı bir coşkuyla kulağına fısıldadığı bu sözcükler, kolumu kavrayan elinin titreyişi, üzerime diktiği yorgun ve

heyecanlı bakışlar, kaygılı ve sıcak tutumu beni şaşkınlığa boğdu. Bütün duyduklarımın ve gördüklerim; sonra kendi söylediklerimin önemli bir kısmı; beni onun para sahibi bir adam olduğunu düşünmeye yönlendiriyordu. Ama halinden hiçbir şey anlamıyordum. Olası ki bu ihtiyar, parayı, yaşamlarının tek amacı sayan ve bir kez büyük bir servet toplamayı başardıktan sonra hep yoksulluk ve zorunluktan korkup ürken, zarar edip mahvolmaktan çekinen, zavallılardan biriydi. Söylediği şeylerin çoğunu anlamak benim için olası olmamakla birlikte, aklıma gelen bu düşünüyü söylediklerin arasında büyük bir ilinti görüyordum. Sonunda ihtiyarın bu çeşit insanlardan biri olduğuna hükmettim. Bu hüküm karalamadan verilmiş bir kararın sonucu değildi. Bununla birlikte uzun boylu düşünmeye fırsat kalmamıştı. Çünkü Nell içeri girmiş ve Kit'e yazı dersi vermeye hazırlanmıştı. Gerek Kit'in gerek öğretmeni Nell'in pek hoşuna giden bu derslerin, haftada iki kez olduğu, birinin düzenli bir biçimde bu akşam verildiği anlaşılıyordu.

Kit'in bir yabancı önünde oturup derse başlamak hususunda gösterdiği utangaçlığın önüne geçmenin ne değin uzun sürdüğünü, sonunda razı olup oturunca nasıl kollarını sıvayıp dirseklerini defterin üzerine yerleştirdiğini ve başını defterin üzerine eğerek yan gözle nasıl satırlara baktığını; kalemi eline alır almaz nasıl ta saçlarının ucuna değin mürekkebe belendiğini; tam bir harfi doğru yazdığı sırada bir başkasını yazmaya çalışırken, nasıl koluyla harfi bulaştırıp sildiğini, her yeni hatanın Nell'de nasıl neşe uyandırdığını; bunun üzerine çaresiz Kit'in de daha yüksek bir kahkahayla güldüğünü; birisinde çok nazik bir öğretme tutkusu, diğerinde çok şaşırtıcı bir öğrenme hevesi bulunduğunu anlatmak gereğinden fazla yer ve zaman alır. Burada yalnızca dersin verilmiş olduğunu; akşamın ilerleyip gece olduğunu ve ihtiyarın gene sabırsızlanıp meraklandığını; gene eskisi gibi aynı saatte gizlice evden çıkıp gittiğini ve zavallı kızcağızın gene bu kasvetli duvarlar arasında yapayalnız kaldığını söylemek yeterlidir.

Öyküyü buraya değin kendimle birlikte getirip okurlarıma romanın kişilerini sunduktan sonra, şimdi kendini öyküden

ayırıp belli başlı, ve önemli roller oynayacak olan kişileri kendi kendilerine davranıp konuşmaya bırakıyorum.

IV

Bay ve bayan Quilp, Tower Hill'de oturlardı. Bayan Quilp, öyküdeki işini görmek üzere evinden ayrılan kocasını sabırsızlık ve merak içinde, odasında beklemeye koyulmuştu.

Quilp, bilinen ve belli bir iş sahibi değildi. Bununla birlikte, kolladığı işler pek çeşitli ve ilgi alanı büyüktü. Nehir kıyısındaki pis sokaklarda ve çıkmazlarda yaşayan halktan kiralalar toplar; ticaret gemilerinde çalışan denizcilere ve mürettebata fazla borç para verir, Hindistana sefer yapan vapur tayfalarının türlü girişimlerine katılır; kaçak sigaraların dumanını gümrüğün tam karşısında savurur; hemen hemen her gün, borsada silindir şapkalı ve setreli kişilerle iş görürdü.

Times Nehrinin Surgey yanında içinde faraların cirit oynadığı kasvetli bir alan vardı. Quilp iskelesi adını taşıyan bu iskelede küçük çarpık çurpuk, toz içinde, tahtadan yapılmış bir baraka vardı ki, gökyüzünden düşüp toprağa saplanmış bir külçe halinde görünürdü. Bu barakada paslanmış çapa parçaları, birkaç demir halka, küme küme çürük tahta, bir iki yığın eski bakır levha bulunurdu. Hepsi de kıvrılmış, çatlamış, ya da ezilmiş bir haldeydi. Rıhtımda Daniel Quilp gemi enkazcısı diye tanınırdı. Ama görünüşe göre hüküm vermek gerekirse; ya pek önemsiz bir enkazcı olduğu ya da gemileri pek küçük parçalara ayırdığı anlaşılıyordu. Burada çok belirgin bir yaşam ve eylem eseri de göze çarpmıyordu. Çünkü bu barakanın tek sakini hem suda hem karada yaşayan yaratıklar türünden, keten giysili bir çocuktaki gördüğü iş yalnız sular çekildiği zaman bir yığının tepesine oturup çamurlara taş atmak, sular yükseldiği zamansa, ellerini cebine sokup nehir üzerindeki kımıltı ve hareketleri seyretmekti.

Cücenin Tower Hill'deki evinin bir aile için, ancak fazladan bir yatak odası vardı, onu da bayan Quilp'in annesi kullanıyordu. Bayan Quilp'in annesi, Daniel Quilp ile sürekli bir çe-

kişme halinde olmasına karşın; ondan pek korkardı. Cüce ve çirkin yaratık sevimsizliği, haşinliği, doğuştan hileciliği ile her gün bir araya gelip görüştüğü insanları kötülükleriyle yıldırı-mıştı. Ama sevimli, tatlı dilli, mavi gözlü karısına herkesten çok yükleniyordu; örneği eksik olmayan tuhaf bir sevginin ilgi-siyle yaşamını evlilik bağlarıyla cüce tüccara bağlayan zaval-lı kadınsa akılsızlığının cezasını her gün bir başka üzüntüyle çekiyordu.

Bayan Quilp'in merak içinde odasında oturup kocasını beklediğini yukarda belirtmiştik. Ama, cücenin karısı odasın-da yalnız değildi. Az önce birlikte olduğunu söylediğimiz an-nesinden başka, yakındaki komşulardan birkaçı, sanki söz-leşmiş gibi; çay zamanı hep birden, bir biri arkasına çıkagelmışlerdi. Uzun boylu dedikodulara girişmeye elverişli olan mevsimin; kuytu ve sessiz oturma odasının; açık pence-reden göze çarpan ve içerideki çay masası ile ilerideki kule arasında yetişip pencereden tozların girmesine engel olan gönül açıcı fidanların; özellikle çay masasında taze tereyağı, ekmek, karides ve tere bulunduğu bir sırada; komşu kadınla-rın fazlaca oturup çene çalmalarına yardım etmesi şaşılacak bir şey değildi.

Bu suretle bir araya toplanan kadınların zayıf cinse zulüm ve eza etmeye eğilimli olan erkeklerden bahsetmeleri ve kendi hak ve onurlarını ne yolla korumak gerektiğini konuş-maları da pek doğaldır.

Konunun bu duygunluğa dökülmesine başlıca nedenler de vardı. Çünkü kocasının pek fazla baskısı altında yaşadığı dil-lere destan olan beyaz Quilp'in isyana kıskırılması gerekti-ğinde herkes birleşiyordu; buna karşılık annesinin erkek bas-kısına karşı koymak hususundaki cerbezesi övülüyor; her ziyaretçi de kendisinin bu hususta zayıf cinsin çoğunluğun-dan ne derece üstün olduğunu göstermek istiyorlardı. Fazla olarak hazır bulunanları genellikle ikişer ikişer toplanıp birbir-lerini çekiştirmeye alışkın olduklarından, böyle dostça bir araya toplanınca her zamanki konularını bırakıp ortak düş-manlarına karşı saldırılarla bulunmaktan daha uygun bir konu seçememişlerdi.

Bu gibi görüşlerle davranan tıknaz bir bayan, büyük bir ilgi ve sevgiyle bay Quilp'in ne alemde olduğunu sorunca bayan Quilp'in annesi keskin bir anlatımla:

«Nasıl olacak, her zamanki gibi keyfi yerinde! Acı patlıcanı kırağı çalmıyor!» yanıtı vermişti.

Komşu kadınlar hep bir uyumla göğüs geçirip ciddi ciddi başlarını sallamış ve bayan Quilp'e sanki işkenceye katlanan zavallı birine bakar gibi bakmışlardı.

Tıknaz bayan:

«Bayan Jiniwin; kızıınıza biraz öğüt vermeniz fena olmaz! Biz kadınların, birbirimize, yardım etmemiz gerektiğini, siz herkesten iyi bilirsiniz!» dedi.

Bayan Quilp'in annesi:

«Elbette! Benim kocam -kızımın babası- yaşarken öfkeli bir tek sözcük söylecek olsa...» Söze başlamış ama tümcesini bitirmeyerek büyük bir öç duygusuyla bir karidesin başını koparmış ve bu davranışı tamamlamadığı tümcesinin eksik kalan sözcüklerinin yerine geçmişti. Bayan Jiniwin'in ne amaçladığını elbet anlayan tıknaz bayan onun bu davranışını beğenerek:

«Ben de tam öyle sizin düşüncenizdeyim. Ben de olsam böyle yapardım!..» görüşünde bulundu.

Bayan Jiniwin:

«Ama, iyi ki sizin için buna gerek yok! Siz bu hususta benden talihlisiniz!» dedi.

Tıknaz bayan:

«Kendini bilen hiçbir kadın için buna gerek yoktur.» yanıtı verdi.

Bunun üzerine bayan Jiniwin öğüt yollu:

«Duyuyor musun, Betsy?» dedi. «Ben de sana kaç kez hep aynı şeyi söyledim. Bir dizlerimin üzerine çökerek sana yalvarmadığımı kaldı!»

Umutsuz bir halde komşularının üzü anlatan yüzlerine bakan çaresiz bayan Quilp, renkten renge girmiş, gülümsemiş, sonra kuşkulu kuşkulu başını sallamıştı. Onun bu tutu-

mu alçak ve yeğnik bir mırıltıyla başlayıp yavaş yavaş herkesin bir ağızdan konuştuğu büyük bir gürültüye dönüşmüş ve ziyaretçilerin hepsi de bayan Quilp'in -genç ve deneyimsiz olduğu için- yaşamda deneyim kazanmış ve daha iyi düşünen insanlar karşısında kendi düşüncelerini savunmaya hakkı olmadığını; böyle bir tutuma girmenin nankörlükten başka bir şey olmadığını; kendisine saygısı yoksa diğer kadınlara saygı duyması gerektiğini; tek kendi yumuşaklığıyla diğerlerinin ağırbaşlılık ve onurunu tehlikeye koyduğunu; eğer başkalarına karşı saygısı yoksa onların da bir gün kendisine saygı göstermeyeceklerini ve sonuçta gene kendisinin pişman olacağını açıkça söylemişlerdi.

Komşu bayanlar bu öğütlerinden sonra daha büyük bir çabayla çay, taze ekmek, tereyağı, karides ve tereye saldırmışlar oysa öfkelerinin tek bir lokma bir tatmaya izin vermeyeceğini söylemişlerdi.

O zaman bayan Quilp büyük bir yalınlıkla:

«Böyle konuşmak kolay ama ben yarın ölecek olsam Quilp'in beğendiği kadınla evleneceğini pek iyi biliyorum,» görüşünde bulundu.

Bu görüşü komşu kadınların öfkesini büsbütün arttırmıştı. İsteddiği kadınla evlenmek!.. Bay Quilp gelsin de içlerinden biriyle evlensin! Doğrusu, bay Quilp'in bu hususta dul konuklardan biri, daha ileri giderek, eğer bay Quilp böyle bir cürette bulunacak olursa, ona gününü göstereceğini söylemişti.

Bayan Quilp başını sallayarak:

«Demin de söylediğim gibi söz kolay! Ama Quilp'de öyle bir hal var ki eğer ben ölecek olsam ve içinizden en yakışıklı ve sevimliniz de evlenecek bir durumda olsanız, onu reddedip sevgisinin önüne geçemezsiniz! Ben bunu bilir bunu söylerim!» dedi.

Bu düşünce konukların her birinin gururunu okşamış ve hepsi de içlerinden: 'Biliyorum beni kastediyorsun: Ama bay Quilp bir denesin de görsün!' demek istemişti. Bununla birlikte, konuklar belli olmayan bir nedenle dul komşuya kızmışlar; her biri yanındakinin kulağına eğilerek dul bayanın bu sözleri

kendine mallettiğini ve onun pek kurnaz bir kadın olduğunu fısıldamıştı.

Bayan Quilp düşüncesini savundu:

«Söylediğiniz doğru olduğunu annem de biliyor. Çünkü evlenmeden önce bana bunu kendisi söylemişti. Öyle değil mi, anne?»

Bu soru sayın bayanı zor duruma sokmuştu. Zira, kızını Quilp ile evlendirmek hususunda oldukça etkin bir rol oynamış olduğu gibi, kızının hiçbir kadının evlenmek istemeyeceği bir erkekle evlenmiş olduğu düşüncesini kabul etmek, aile itibarını düşürmekten başka bir işe yaramayacaktı. Diğer yandan, damadının çekiciliğini abartmak bütün çabasıyla, alevlendirmeye çalıştığı boş kaldırımın zayıflamasına neden olacaktı. Zihni böyle görüşlerle yüklü olan Jiniwin, damadının kendini sevdirmek yeteneğini teslim etmekle birlikte baskı hakkını reddedip tıknaz konuğu pohpohladıktan sonra tartışmayı gene başladığı yere döndürdü ve:

«Bayan George pek yerinde ve pek akla uygun bir şey söyledi; ama kadınların önce kendilerine saygısı olması gerek! Ne yazık ki, Betsy pek alçak gönüllü!..» görüşünde bulundu.

Bayan George yanıt verdi:

«Bay Quilp'in Betsy'ye istediği gibi baskı uygulamasına razı olup Betsy'nin de ondan korkarak ezilip büzülmesine dayanmasını kabul etmektense, kendimi öldürmeden önce, kocamın yaşamıma kastettiğini bildiren bir mektup yazıp intihar etmeyi yeğlerim!..»

Bu görüş herkesçe yüksek sesle onaylanınca bir bayan daha söze karıştı:

«Bay Quilp sıcak kanlı bir insan olabilir ve olası ki öyledir de; çünkü bayan Jiniwin de, bayan Quilp de aynı konudalar. Her halde bunu onlar herkesten iyi bilirler. Ama ona ne yakışıklı, ne de genç diyebiliriz. Elbet bu hoşgörülecek bir şeydir. Ama bayan Quilp genç ve güzel bir taze!..»

Büyük bir heyecanla anlatılan bu sözleri dinleyenler üzerinde derin bir etki uyandırmış; mırıltılarla katılmış; bu dü-

şünceyi ortaya atan konuk da yüreklenererek: 'Eğer böyle bir koca genç ve güzel karısına karşı insafsızlık edip öfkelenecek olursa...' diye söze başlamış, ama gelinin anası araya girerek elindeki çay fincanını bırakmış, eteğindeki kırıntıları silkelemiş; sonra ciddi bir şey söylemeye hazırlanan bir insan tutumuyla:

«Ona dünyadaki zalimlerin en büyüğünden başka bir şey denemez! Ne yapayım ki zavallı kızımın akli başında değil. Tek bir sözcük ve yeğnik bir bakışla onu tir tir titretiyor, korkutuyor; gene de çaresiz kızım ağzını açıp tek bir sözcükle yanıt vermeye cesaret edemiyor,» demişti.

Gerçi bu gerçek çay içen konukların hepsinin bildiği, son bir yıl içinde, her çay zamanı, çevredeki komşuların evinde uzun uzadıya konuşulup dedikodusu yapılmışsa da; gerçeği Jiniwin kendi ağzıyla teslim edince konukların her biri, birbirleriyle yarış edercesine, üsteleyerek söze karıştı. Bayan George herkesin ağzında bakla bulunmadığını, bunu önceden birçok kez işittiğini, hatta hazır bulunanlardan bayan Simmons'un belki yirmi kez aynı şeyden bahsettiğini, ama kendisinin: 'Hayır, Henrietta, ben buna kendi, gözümle görüp kendi kulağımla işitmedikçe inanmam!' dediğini bildirmiş; bayan Simmons da bu tanıklığı kabul edip kendi kanısını tanıtlarıyla birlikte açıklamıştı. Mimories'de oturan bir diğer konuk evlendiğinin ilk ayında tıpkı bir kaplan vahşeti gösteren kocasının, izlediği elverişli bir plan sayesinde, nasıl kuzu kesildiğini anlattı. Gene bir başka konuk; kendi savunma ve başarısından bahsetmiş; annesi de teyzelerini çağırıp nasıl altı hafta geceli gündüzlü gözyaşları döktüğünü söylemişti. Bu genel kargaşalık içinde en geniş ve henüz evlenmemiş bir konuktan başka dinleyici bulamayan diğer bir konukda, eğer genç konuk rahat ve huzurunu düşünüyorsa, bundan böyle bayan Quilp'in yumuşaklı ve sessizliğinden örnek alarak bütün çabasıyla erkeklerin baskı ve ruhlarını ve gazaplarını yumuşatmaya çalışmasını ricayla dilemişti. Gürültünün en çok şiddetlendiği, konuklardan yarısının diğerlerinin sesinin üstüne çıkmak isteyecek en yüksek perdeden konuştuğu bir sırada; bayan Jini-

win'in renginin değiştiği ve işaret parmağını gizlice oynatarak konukları suskunluğa çağırdığı ve tam bu sırada bütün bu gü-rltye neden olan Daniel Quilp'in odadan içeri girdiği ve ev-resine bakınarak söylenenleri dinlediği grlmşt.

Daniel Quilp:

«Devam edin, bayanlar; devam edin!» dedi. «Betsy! Bayanların akşam yemeğine kalmalarını rica et... Kendilerine istakozla hafif ama besleyici bir yemek sunarız.»

Karısı kekeledi:

«aya davet etmemiştim, Daniell! Bu... bir... bir... rastlantı oldu!»

Cüce kir içindeki ellerini o değin sıkı ovuşturmuştu ki avucunun içinde kir yuvarları oldu.

«Daha iyi ya!» dedi. «Bu rastlantı partileri daha zevkli olur. Hiç rahatınızı bozmayın, bayanlar!.. şimdiden gitmek olmaz...»

Quilp'in dişil düşmanları, başlarını sallayarak şapka ve at-kılarını aramaya koyulmuş; yanıt vermeyi bayan Jiniwin'e bırakmışlardı. O da üzerine düşen rolü oynamak üzere azdan tartışmaya girerek:

«Eğer kızım isterse niçin yemeğe kalmasınlar?» diyebildi.

«yle ya, öyle ya! Niçin kalmasınlar?»

«Her halde birlikte yemek yemekte namusa dokunacak bir hal yoktur!»

«Elbette yok, elbette yok!.. İstakoz ve tere de olmadıktan sonra mideye dokunacak da yoktur.»

«Elbet, sen ailenin mide rahatsızlığına uğramasını istemezsin değil mi, Quilp?»

Cüce sırtıkan bir yüzle yanıt verdi:

«Yirmi dünyaya sahip olacağımı, yirmi tane de kaynanam olacağını bilsem, gene buna razı olmam! Bununla birlikte bu hiç umulmadık bir nimet olurdu.»

Bayan Jiniwin kıkır kıkır gülerek:

«Benim kızım senin eşin, bay Quilp!» dedi ve alay yollu kullandığı bu sözcüklerden damadının 'kızım senin nikahlı karın' anlamını çıkarmasını istedi.

«Kuşkusuz, kuşkusuz öyle!»

Kaynanası yarı öfkeden, yarı bir zebaniye benzeyen damadının yaydığı korkudan titrer bir halde:

«Her halde, kızımın istediğini yapmaya hakkı var!» yanıtında bulundu.

«Değil mi ya! elbet hakkı var. Bunu sen de takdir ediyorsun değil mi, bayan Jiniwin?»

«Eğer benim gibi düşünürse hakkı olması gerek!..»

Cüce, dönüp karısına hitabetti:

«Niçin sen de annenin düşüncesinde değilsin, karıcığım? Ne diye hep annenin yolundan gitmiyorsun? Annen hiç kuşkusuz kadınların en değerlisi... Her halde baban da aynı düşüncedeydi, değil mi?»

Bayan Jiniwin yanıt verdi:

«Babası çok saygın bir insandı. On binlercesine bedel bir erkekti.»

Cüce:

«Kendisiyle tanışmayı ne çok isterdim!» dedi. «Yaşarken saygın bir insanmış diyebilirim, ama şimdi Tanrının rahmetine kavuşmuş demektir. Bu mutlu bir kurtuluş olmuş. Her halde yaşarken epey acı çekmiş olmalı!..»

İhtiyar bayan derince bir soluk aldı. Ama verecek yanıt bulamayınca, Quilp, gözlerinde aynı kemlik ve dilinde aynı alaycı naziklikle sözlerine devam etti:

«Sen biraz rahatsız görünüyorsun, bayan Jiniwin! Her halde bir şeye sinirlenmiş olacaksın! Çok konuşmanın etkisi olacak! Bu senin zayıf yanındır. Git, dinlen... git dinlen...»

«Ben, canım ne zaman isterse o zaman giderim Quilp!»

«Rica ederim, şimdiden git!»

İhtiyar kadın, ona öfkeli öfkeli baktı, ama cüce. İlerleyince geri çekildi; Quilp de arkasından kapıyı kapayıp sürmeledi. Ve onu şimdi aşağıda toplanan konuklarla dışarda bıraktı.

Cüce, bir yerde titreye titreye oturan ve gözlerini yerden ayırmayan karısıyla başbaşa kalınca, onun önünde dikilip kollarını kavuşturdu, derin derin süzdükten sonra:

«Bayan Quilp!» dedi.

Karısı, mazlum bir duruşla:

«Ne istiyorsun, Quilp?» diye sordu.

Quilp ağzındaki baklayı çıkarmadan kollarını yeniden kavuşturup, gözlerini yere indiren karısına daha sertçe baktı.

«Bayan Quilp!» dedi.

«Ne var Quilp?»

«Eğer bir daha oturup bu cadıların sözlerin dinleyecek olursan seni ısırırım!..»

Dişlerini gösterecek savurduğu bu tehditten hiç de de şaka etmediği apaçık olan bay Quilp, karısına, çay masasını kaldırıp rom getirmesini buyurdu. Bir gemi ambarından sağlanan koca rom şişesi önüne geldikten sonra, bay Quilp soğuk su ve havana sigarası kutusunu istedi; bunlar da getirilince bir koltuğa yerleşip kocaman başını ve ablak yüzünü koltuğun arkasına rahatça yaslayıp bacaklarını da masaya uzattı ve:

«Hanım!» dedi. «Şöylece oturup da sabaha değin sigaranın birini söndürüp birini yakmak niyetindeyim. Ama, belki gerekli olursun. Onun için lütfen sen de benimle otur!»

Karısı her zamanki 'peki Quilp!' den başka bir yanıt vermeyince, bizim cüce lord ilk sigarasını yaktı ve rom kadehini doldurdu. Güneş batmış, yıldızlar parıldamaya başlamış; karşıdaki kule kurşuni bir renk almış; sonra kararmıştı. Odaya derin bir karanlık çökerken Quilp'in Havana sigarasının ucu kıpkızıl bir kıvılcım halini almış; ama bizim lord sırtıkan bir köpek yüzüyle kayıtsızca pencereye bakarak sigara ve içkisini içmeye devam etmiş; karısı yorgunluk ve usanç belirtileri göstermeye başlayınca bundan haz duymuş, ağzı kulaklarına varmıştı.

V

Bay Quilp'in ara sıra gözlerini kapayıp birkaç dakika uyuladığı ya da bütün geceyi gözlerini yummadan geçirdiği bilinmemekle birlikte sigarasının birini söndürmeden, diğerini elindeki sigaranın ucundan tazeleyerek, muma ateşe gerek

duymadan sabaha değin sigara içtiğı kesindi. Her saat başında çalan saatin dandanları da cüceye ne uyku getirmiş ve ne de onda bir dinlenme isteğı uyandırmış; tersine uykusu açılmış; gecenin saatleri ilerledikçe uyanık olduğunu göstermek, için yeğnik yeğnik gıdıklanır gibi boğazını temizlenmiş; kahkahasını tutmaya çalışan bir insan haliyle omuzlarını oynatıp durmuştu.

Sonunda sabah olup ortalık açarırken zavallı bayan Quilp'in soğuktan titreyerek yorgunluk ve uykusuzluktan güçsüz bir halde daha büyük bir sabırla koltuğunda arasına sakın bir dilekle efendişinin acıma duygusunu uyandırmaya ve zaman zaman yeğnik yeğnik ökrürerek henüz bağışlamadığını ve cezasının pek uzun sürdüğünü naziklik sınırları içinde anımsatmak istediğı görülmüştü. Ama cüce lord sigarasını tüttürüp içkisini içmiş ve ona hiç önem vermemiş; ancak güneş doğup yükseldikten ve kentin kargaşası ve gürültüsü duyulur derecede arttıktan sonra, söz ya da işaretle karısının odadaki varlığına önem vermeye başlamıştı. Olası ki, cüce yaratık daha uzun zaman ağzını açıp bir şey söylemeyecekti; ama kapının dışındakı tık tıkların, kaynanasının sert parmak kemiklerinden çıktığını anlayarak konuşmak zorunluğı duymuştu; çevresine kinci bir sırtkanlıkla bakmış:

«Oo, sabah olmuş!.. Kapıyı açar mısın benim tatlı karıcığım?» demişti.

Uysal karısı kapının sürgüsünü çekmiş ve annesi içeri girmişti.

Bayan Jiniwin, damadının daha yatakta olduğunu düşünerek içindekileri boşaltmak ve ona bu yaptıklarının yakışık almayacağını bildirmek için hısımla içeri girmiş; ama damadının kalkıp giyinmiş olduğunu ve odanın halinde, bir akşam önce ayrıldığından beri hiçbir değişiklik olmadığını görünce, şaşalayıp duraklamıştı.

Atmaca gözlerinden hiçbir şey kaçmayan cüce ihtiyar kadının zihninden ne geçtiğini pek iyi anlayarak vahşi bir zevkle daha çirkin bir hal alıp başargan bir sırtışla kaynanasına günaydın diledi.

İhtiyar kadın:

«Betsy, Betsy!.. Bu ne hal?» diye söze başlayıp, «yoksa... yoksa...» diye ekledi.

Quilp, kaynanasının tümcesini tamamladı:

«Evet, bütün gece oturduk!..»

«Bütün gece mi?»

Quilp asık yüzlü bir gülümsemeye mırıldandı:

«Sağır mısın canım? Evet, bütün gece! Karı kocanın iyi birer arkadaş olamayacaklarını kim söylemiş? Saatler uçup gitti...»

«Ne düşüncesizlik, Tanrım!»

Quilp, kaynanasının söylediklerini yanlış anlayarak:

«Zararı yok...» dedi. «Kızına acı sözler söylemeye gerek yok. O, şimdi evli bir kadın! Her ne değin oyalanarak beni ya-
tağımdan alıkoyduysa da benim için fazla ilgi ve acıma göste-
rerek ona kızıp darılmasını istemem. Sen çok saygın bir ka-
dınınsın, bayan Jiniwin! Var ol!..»

İhtiyar kadın ellerinde sinirli bir hareketle damadına yum-
ruklarını sıkmak için şiddetli bir arzu duydu.

«Cömertliğine teşekkür ederim, çok teşekkür ededim.»
dedi.

Cüce:

«Değer bilen insanlara sözüm yok!» dedi.

Betsy ürkek, çilekeş yanıt verdi:

«Ne istiyorsun Quilp?»

«Annene kahvaltı için yardım et! Ben rıhtıma ineceğim.
erken çıkarsam iyi olur. Onun için elini çabuk tut!..»

Kaynana kollarını kavuşturup kapının yanındaki bir san-
dalyeye oturmuş; elini bir şeye sürmemek kararıyla yeğnik bir
başkaldırı yansıtmak istemiş; ama kızının kulağına fısıldadığı
birkaç sözcük ve damadının sorup anlamayla, eğer bir bay-
gınlık duyumsuyorsa, bitişik odada bol soğuk su bulunduğu-
nu anımsatan sözleri, baygınlık belirtilerini kökünden silip
almış ve yaşlı kadını asık bir yüzle gereken hazırlığı yapma-
ya yöneltmişti.

Ana, kız kahvaltı hazırlığıyla uğraşırlarken Quilp, bitişik

odaya geçerek yüzünü ıslak ama kirli bir havluyla silmeye başlamış, ama yüzü eskisinden daha bulanık bir renk almıştı. Bu kısa uğraşı arasında bile dinleyip gözlemeyi elden bırakmayarak her zamanki hileci ve şeytan yüzüyle öteki odada kendisiyle ilgili her sözcüğün konuşulmasını ayakta durup olduğu gibi duymaya koyulmuştu.

Kısa süren bir dikkatten sonra kendi kendine:

«Havlu kulaklarımı tıkamadı bayan Jiniwin! demek ben habis, hayırsız, kamburun biriyim, ha!» dedi.

Duyduğu bu sözcüklerin neşesiyle yüzüne köpeklerde rastlanılan bilinen sırtkanlık gelmişti. İşini bitirince gene bir köpek gibi silkinip kadınların yanına gitti.

Quilp bir aynanın karşısına geçip atkısını bağlarken bayan Jiniwin damadına yumruklarını sıkmak arzusunun önüne geçememişti. Bir an süren bu davranışına bir de tehdit edici bakışı eklenen kaynanasının gözleri, aynada damadının gözlerine takılınca onun bu davranışını izlediğini anlamış ve aynı anda çirkin ve biçimsiz bir yüzden sarkan bir dilin aynadaki yansımasını görmüştü.

Cüce pek tatlı ve yumuşak bir bakış ve sevgi içeren bir sesle sordu:

«Şimdi nasılsın, aziz bayan Jiniwin?»

Bu yalın ne gülün olay cüceyi öyle amansız bir zebani haline sokmuştu ki; ihtiyar kadın korkusundan tek bir sözcük söylemeyi göze alamayarak damadına büyük bir naziklikle işaret ettiği kahvaltılık sofrasına oturdu. Zalim koca sofrasında da yarattığı gerginliği hiç bozmayarak, hazırlanmış, yumurtaları kabuklarıyla birlikte midesine indirmiş; iri karidesleri başları ve kuyruklarıyla yalayıp yutmuş; büyük bir açgözlülükle ağzına aldığı tere ve tütününü birlikte çiğnemiş; kaynar çayı gözünü kırpmadan içmiş, karışık ve çatalını bükülürcesine ısırmış; özetle o denli akla gelmeyecek korkunç davranışlarda bulunmuştu ki; çaresiz kadınlar korkularından şaşırıp sarmışlar ve onun gerçekten bir insan olup olmadığından kuşku duymaya başlamışlardı! Bunlara benzer daha birçok tuhaf davranışlardan sonra ayrılarak nehir kıyısına yürümüş

ve adını taşıyan iskeleyle gitmek üzere bir sandala binmişti.

Daniel Quilp karşı yakaya geçmek için sandala bindiği zaman, nehir suları yükseliş halindeydi Mavnalardan bir filo tembel tembel ilerliyor, bazıları yan yan , bazılarının baş kısmı önde bazılarının arkası önde, hepsi de ters ve inatçı bir halde seyrediyor; daha iyi teknelere toslayıp çarpıyor, vapurların önüne düşüyor; hiçbir ilişki olmayan köşelere, bucaklara sokuluyor; ceviz kabukları gibi birbirine çarpıp ve yaralanmış dev bir balık gibi görünüyordu. Demirli teknelerden bazılarında tayfa harıl harıl halat sarıyor; yelkenleri serip kurutuyor; yük alıp boşaltıyor; diğerlerinde göze çarpar bir devinim görünmüyor; ziftlere bulanmış bir iki çocuk ve güvertede oraya buraya koşup havlayan ve çabalaya çabalaya teknenin kenarına gelince sulara daha yüksek perdeden uluyan köpekten başka bir şey göze çarpmıyordu. Bir orman görünümü oluşturan direkler arasından tezcanlı parklarıyla suları yararak ağır ağır ilerleyen dev bir vapur kendine yol açıyor; Thames nehrinin ufacık balıkları arasında sanki bir deniz azmanı gibi görünüyordu. Her iki kıyıda, sıra sıra dizilen kömür kayıkları arasında, güneş ışığında yelkenleri parıltıyan gemiler, limandan ayrılmaya hazırlanıyor; güvertelerindeki gıcırtilar çevreyi gürültüye boğuyordu. Su ve nehrin üstündeki tekneler kıyıdaki eski kurşuni kule ve küme küme binlara kuleleri hırçın ve rahat bilmez kumşularına soğuk bir umursamazlıkla bakıyordu.

Şemsiye taşımak zahmetinden kurtuldukça havanın açık ve kapalılarına aldırmış etmeyen Daniel Quilp, rıhtıma çıktı ve balık türünden hem karada ve hem suda yaşayan yolcuların sık sık gelip geçtiği çamur ve su birikintisi kaplı dar bir geçitten geçerek adırını taşıyan iskeleyle vardı. İskeleyle varır varmaz gözüne ilk çarpan şey, tabanları havaya kalkmış bir çift ayak olmuştu! Ayırksı bir ruh taşıyan ve yuvarlanmayan bu ayaklar, yırtık bir çift kundura taşıyor ve çocuk bu tuhaf durumda; baş aşağı nehirdeki devinimi seyrediyordu! Patronun sesini duyunca hemen ayakları üzerine kalkan çocuğun başı yukarıya kalkınca Quilp -daha uygun bir sözcük kılığında- çocuğa tokatı yapıştırdı.

Çocuk bir yandan dirseklerinin yardımıyla yumruklardan kurtulmaya çalışırken:

«Beni bırak! yoksa hoşuma gitmeyecek bir şey yaparım,» diye bağırdı.

Quilp kızgın bir köpek hırlamasıyla:

«Seni köpek, seni! Benimle böyle konuşmaya nasıl kalkışıyorsun? Kafanı bir demirle ezer, etlerini paslı bir çiviyle kazıyiverir, gözlerini oyarım senin! Anladın mı?» diye hırıldandı.

Quilp bu tehditlerle yumruklarını sıkıp, çocuğa dirsekleri arasında iki yana sallayıp durduğu başını yakalayıp, bir iki yumruk daha attıktan sonra, hırsını yenip çekildi.

Başını sallayarak daha kötü vuruşlardan sakınmak üzere geri çekilen ve dirseklerini tetikte tutan çocuk:

Quilp:

«Kıpırdama köpek!» dedi. «Yediğin yumruklar yetitiği için belki bir dahasına gerek kalmaz. Al şu anahtarı bakayım!»

Çocuk, yavaş yavaş yaklaşarak:

«Niçin kendi dengine yumruk atmıyorsun?» diye sordu.

Quilp yanıt verdi:

«Benim dengim nerede, köpek? Al şu anahtarı yoksa onunla kafanı kırarım!»

Bu sözleri söylerken ahantarın sapıyla çocuğun başına vuran Quilp ekledi:

«Haydi aç şu anbarı!»

Çocuk önce homurdanmış, sonra dönüp Quilp'i vahşi bir bakışla kendisini izlediğini görünce homurtuyu kesip ister istemez rıza göstermişti. Burada şunu da kaydedelim ki bir yanda yumruk, kötek ve tehditler; diğer yanda karşı koyma ve savunmaya karşın; bu çocukla cüce arasında karşılıklı ve tuhaf bir hoşlanma vardır. Cücenin bu çocuktan başkasının kendisini yalanlamasına dayanamadığı gibi, çocuğun da istediği zaman elbet tabanları yağlayıp kaçabilmesine karşın; Quilp'ten başkasının kötü tutumuna dayanamadığı bir gerçektir:

Quilp barakaya girerken:

«Sen iskeleye gözkulak ol! Hem sakın bir daha başaşağı durayım deme!.. Senin ayaklarını keserim!» tehdidini savurdu.

Çocuk hiçbir yanıt vermemiş; ama Quilp barakaya kapandıktan sonra, kapının önünde bir takla atmış; sonra elleri arkasında yürüyerek gene başaşağı durup tabanlarını kaldırmış; karşı yana geçip aynı eylemi yinelemişti. Barakanın dört yönü vardı; ama çocuk, cücenin pencereden bakması olasılığına karşı, kör bir noktayı seçmişti. Bu düşünceler bir tutumdur. Çünkü, cüce onun huyunu bildiği için; elinde çevresi kırık çivilerle saplı, sivri uçlu, koca bir sopayla pencerenin kenarında beklemekte olduğundan, çocuğun kötü halde incinmesi olasıydı. Baraka küçük ve dağınık bir yerdi. İçinde kırık dökük bir masa, iki iskemle, bir şapka askısı eski bir almamak içinde mürekkep kalmamış bir hokka, bir halek sapı, yelkovanı kurdan yerine kullanılmak için çekilip koparılmış ve on sekiz yıldır işlemeyen bir saat bulunuyordu.

Daniel Quilp şapkasını kaşlarının üstüne indirip cüce bedenini -bu hali alışkanlık edinmiş, bir insan tavrıyla- masanın üstüne sermiş, bir gece önceki uykusunu şimdi gidermek üzere rahat, uzun ve derin bir uykuya dalmak istemişti.

Ama olası derin olan bu uyku fazla sürmemişti; çünkü bir çeyrek saat geçmeden çocuk kapıyı açıp dağınık saçlı başını içeri uzatmış; uykusu yeğnik olan cüce de birdenbire irkilip kalkmıştı.

«Birisi geldi?»

«Kimmiş o?..»

«Ne bileyim ben!»

Quilp:

«Git sor, köpek!» diyerek sopaya sarılmış ama büyük bir beceriye savurduğu sopa tezce ortadan yiten çocuğun arkasını bulmamıştı. «Git de sor, köpek!»

Çocuk sopanın etki alanında bulunmayı göze alamayarak patronun uyandırılmasına neden olan ziyaretçiyi içeri almak üzere kapının ağzında durup bekledi.

Quilp şaşkınlıkla:

«Nee... Sen misin, Nell?» diye bağırdı.

Henüz uykusundan uyandırılan, saçları yüzüne dağılmış, başındaki örtüyle çok korkunç görünen cüce ile karşı karşıya

geline, Nell, içeri girip girmemekte bir an duraksadıktan sonra:

«Evet benim!» dedi.

Quilp masanın üzerinde hiç istifini bozmadan:

«Gel, gel!» dedi. «Ama dur biraz! Bak bakalım şu dışardaki çocuk gene baş aşağı mı duruyor?»

«Hayır efendim, ayakları üstünde duruyor.»

«Doğru söyle!.. Gel bakalım. Kapıya kapa. Ne haber getir din?»

Nel, cüceye bir mektup uzattı, Quilp gene istifini bozmayaarak yeğnikçe sağa döndü; çenesini dirseğine dayayarak mektubu okumaya başladı.

VI

Küçük Nell, çekingenglikle gözlerini silmiş mektubu okuyan Quilp'e bakıyor ve bakışlarından bir yandan cüceden korkup kuşkulandırken, diğer yandan onun yakışksız ve çirkin duruş ve durumuna gülmekten kendini alamadığı anlaşıyordu. Kızcağızın cücenin yanıtını merak ve kaygıyla beklediği, vereceği yanıtın olumsuz ve üzücü olması olasılığı karşısında büyük bir çabayla nefsine egemen olmaya çalıştığı görülüyordu.

Mektubun içeriği Quilp'i şaşkınlığa düşürüp zihnini karıştırmıştı. Cüce, önce korkunç biçimde kaşlarını çatmış, bir iki satır daha okuyunca, sinirli bir tutumla başını kaşımış; mektubun sonuna gelince şaşkınlık ve dehşet anlatan uzun ve korkunç bir ıslık çalmıştı. Quilp mektubu katlayıp yanına koyduktan sonra, büyük bir açgözlülükle, on parmağının tırnaklarını birer birer kemirmiş; sonra mektubu kavrayarak bir kez daha okumuş; mektubun ikinci kez okunması da ilk okunuşu denli hoşnutsuzluk uyandırmış; onu düşlerine daldırmış sonra silkinerek gene tırnaklarını kemirmiş ve gözlerini yere indirip yanıt bekleyen kızcağızı derin derin süzmüştü.

Sonunda kulağının dibinde bir top patlatmış gibi kızcağızı sarsıp sıçratan apansız bir sesle:

«Bana bak, Nell!..» dedi.

«Buyurun efendim?»

«Bu mektupta ne yazılı olduğunu biliyor musun?»

«Hayır efendim!»

«Ama doğru söyle; gerçekten ne yazılı olduğunu bilmiyor musun?»

«Hayır!»

«Yemin eder misin?»

«Ederim.»

Quilp, kızcağızın ciddi bakışlarını görerek:

«İyi, sana inanırım,» dedi. «Hepsi gitmiş! Yirmi dört saat içinde hepsi yok olmuş!.. Akıl erecek şey değil bu!»

Bu düşünce cüceyi bir kez daha tırnaklarını kemirip başını kaşımaya yöneltti ve bu sırada yüzünde yavaş yavaş herhangi bir insan için eziyet yanısıması ama onun için neşeli bir gülümseme demek olan bir sırıtma oluştu; kızcağız başını kaldırıp cüceye baktığı zaman onu beklenmedik bir tatlılık ve sevimlilik içinde bulmuştu.

«Bugün pek güzel, pek tatlı görünüyorsun, Nell! Yoruldun mu?»

«Hayır, yorulmadım, ama bir an önce geri dönmek istiyorum. Geç kalırsam dedem merak eder.»

«Hiç kendini sıkma, Nell! Benim ikincim olmak istemez misin, Nell?»

«Ne olmak efendim?»

«İkinci bayan Quilp demek istiyorum!»

Quilp, kızcağızı üzdüğünü, ürküttüğünü ve ne demek istediğini anlamadığını görünce, amacını daha açıkça açıklamaya çabaladı ve yüzünü kırıştırıp işaret parmağını bükerek onu tatlılıkla yanına çağırdıktan sonra:

«Sevimli Nell!» dedi. «Bayan Quilp öldükten sonra senin ikinci bayan Quilp, yani benim pembe yanaklı, kiraz dudaklı, ikinci karım olmanı tasarlıyorum! Bayan Quilp haydi haydi dört beş yıl daha yaşasın! O zaman sen de, tam evlenecek yaşa gireceksin. Sırası gelince senin Tower Hill'in ikinci bayan Quilp'i olmayacağını kim idida edebilir?»

Bu tatlı düştten güç alıp coşmak şöyle dursun; kızcağız cüceden ürküp kaçmış tiril tiril titmeye başlamıştı. Herkesi korkutmaktan zevk aldığı ya da karısının ölümünü düşünmek ve onun yerine bir ikincisini almaktan hoşlandığını ya da kendisine bilinen bazı nedenlerden ötürü uysal ve sevimli davranmayı aklına koyduğu için; cüce yalnız gülmüş, kızcağızın korkusuna aldırış etmeden:

«Benimle birlikte gelip bayan Quilp'i göreceksin, Nell! Benim gibi değilse de o da seni çok sever. Haydi birlikte gidelim!» demişti.

«Dedem yanıtı alır almaz, geri dönmemi söyledi. Hemen dönmem gerek.»

«Ama daha yanıtı almadın ki! Eve gitmeden önce alamayacaksın, alamazsın da!.. Görevini yapabilmem için her halde benimle birlikte eve gelmelisin. Şu şapkamı ver, yavrum! Hemen yola çıkalım.»

Bu sözleri söyleyen Quilp masanın üzerinde yuvarlanarak ağır ağır kalktı ve kısa bacakları yere değince ayakları üzerine doğruldu ve barakadan çıkarak iskeleye doğru yürüdü. Dışarı çıkınca gözüne ilk çarpan şey, başaşağı duran çırağıyla gene onun boyunda ve yaşında başka bir delikanlının çamurda alt alta, üst üste döğüşüklerini görmek oldu.

Nell, onları görünce ellerini kilitleyip:

«Oo, Kit! Kit benimle birlikte geldi, bay Quilp! Lütfen şunları ayırın!..» diye bağırdı.

Quilp:

«Ben şimdi onları ayırıyorum,» diyerek barakaya döndü ve eline geçirdiği bir sopayla geri geldi.

«Ben şimdi onları ayırıyorum,» dedi. «Haydi bakalım gene döğüşün. Ben de ikinize karşı döğüşeceğim!»

Bu tehditlerle elindeki sopayı sallayan ve döğüşen çocukların çevresinde çılgınca dolaşıp sıçrayan ve üzerlerin de gezinen cüce, tıpkı bir vahşi gibi, çocukların başlarını hedef alarak müthiş sopalar indirdi. Umduklarından fazla kötek yiyen kavgacılar yelkenleri indirip doğruldular ve yalvarmaya başladılar.

Sopasını son bir kez daha kullanmaya hazırlanan cüce:
«İkinizin de pestilini çıkaracağım! İkinizi de mosmor edeceğim! Kafanızı kıracağım. İhtiyar musunuz?» dedi.

Cücenin çırağı, siper alıp üzerine atılmak için fırsat kollayarak:

«Bırak şu sopayı, yoksa karışmam!» diye mırıldandı.

Cüce, gözleri kıvılcımlar saçarak:

«Yaklaş, biraz daha da, ben sana anlatırım!» tehdidinde bulundu.

Çocuk, cücenin sözlerine aldırış etmeyerek, onun boş bulunduğu bir sırada üzerine atılarak sopayı kaptı ve zorla elinden almaya çalıştı. Bir aslan gibi güçlü olan Quilp, sopayı kolaylıkla elinde tuttuktan sonra, çocuğun var gücüyle sopaya asıldığı sırada, birdenbire sopayı bıraktı; sırtüstü yere yapışan çocuğun başı da yere çarptı. Becerisinden kıvanan cüce, kahkalarla gülüp çılgın bir jestle zıplarken çocuk başını hem sallayarak, hem de uğuşturarak:

«Zararı yok!» dedi. «Bak bakalım ben de bir daha senin için sirklerde bir peniye seyredilen cücelerden daha çirkin bir bodur olduğunu söyleyenlere ağzımı açar mıyım?»

«Doğru değil mi, köpek!»

«Hayır, değil!»

«Öyleyse ne diye burada kavga ediyorsun. Haa?..»

Çırak, Kit'i işaret ederek:

«Bu öyle söyledi de ondan! Yoksa senin çirkin olmadığını söyleyecek var mı?» yanıtı verdi.

Kit:

«Peki öyleyse o da niçin bayan Nell'e çirkin dedi? Niçin bayan Nell de, dedesi de patron ne derse onu yapmak zorundadırlar dedi!» diye bağırdı.

Quilp pek tatlı bir tavırla ama gözlerinde saklı bir kinle:

«O ne söylediye budalalığın söylemiş. Oysa senin akıllı ve zeki olduğun sözlerinden belli. Sen, daha doğrusu, ayağını denk atmayacak olursan, gerekenden çok zekisin! Çok zeki!.. İşte sana altı peni, Kit!» dedi. Sonra çırağına hitap etti: «Al şu anahtarı da git barakanın kapısını kapa, köpek! Sonra anahtarı gene bana getir.»

Patronu, buyruğunu yerine getiren çırağın, burnumun ucuna anahtarla vurarak ödüllendirmiş, çocuğun gözüne yaş gelmişti. Quilp bundan sonra Kit ve Nell ile birlikte bir sandala atlayarak karşı kıyıya geçmiş; çırağı da patronunun sandalda olmasından yararlanarak, iskelenin kenarında başaşağı durmayla, takla atarak öç almıştı.

Evde, bayan Quilp'te başka kimse yoktu. Efendisinin erken döneceğini hiç ummayarak rahat rahat uyuklamaya başladığı bir sırada ayak seslerine uyandı. Quilp, Kit'i aşağıda bırakarak Nell ile yukarı çıkmış, karısı da o içeri girdiği zaman bir işte uğraşacak vakit bulabilmişti.

Kocası:

«Aziz karıcığım, sana Nell Trent'i getirdim,» dedi. «Bir bardak şarapla bir bisküvi sun; uzak yoldan geliyor. Siz birlikte oturun ben bir mektup yazacağım.»

Bayan Quilp ürkek ürkek kocasının yüzüne bakarak seyrekle rastladığı bu nazikliğin anlamını anlamaya çalıştı; sonra kocasının işareti üzerine; onun peşinden bitişik odaya girdi.

Quilp fısıldadı:

«Sözlerimi iyi dinle! Bak bakalım dedesi için neler söyleyecek? Neler yapıyorlar, nasıl yaşıyorlar, dedesi ona neler söylüyor? Bunların bana gereği var. Siz kadınlar birbirinizle sakin masız konuşursunuz. Senin tatlı dilin, uysal doğan onunda dilini çözecektir. Anladın mı?»

«Peki Quilp!»

«Haydi öyleyse ne duruyorsun?»

Karısı tutuk tutuk:

«Canım, Quilp!» dedi. «Ben bu kızı çok severim. Beni onun güvenini kötüye kullanmaya yönlendirme. Bu işini başka yolla görürsen iyi edersin.»

Cüce müthiş bir sövgü savurarak söz dinlemeyen karısına hakettiği cezayı verecek sopa için çevresine bakındı. Uysal ve yumuşak başlı kadın, kocasından öfkelenmemesini rica etti. Sonunda da istediğini yapmayı kabul etti.

Cüce, karısının kolunu sıkıştırıp çimdikleyerek fısıldadı:

«Dediğimi anladın ya! Ağzını ara, gizlerini iyice öğren.

Sen bunu elbet yapabilirsin. Ben de dinleyeceğim. Şu da aklında olsun! Eğer zekânı kullanmayacak olursan kapıyı gıcırdatırım. Ama dikkat et, kapıyı fazla gıcırdatmaya gerek olmasın! Haydi şimdi git!..»

Bayan Quilp kocasının buyruğuna uymak üzere ayrılmış, kocası da yarı açık kapanın arkasında gizlenerek kulağını kapıya vermiş; hileci, dikkatli bir yüzle dinlemeye koyulmuştu.

Zavallı kadın nasıl başlayacağını ve ne soracağını düşünürken kapı sabırsızca gıcırdamış; ona fazla düşünmeye gerek olmadığını ve sesinin dışarıdan duyulduğunu uyarıyordu.

«Bay Quilp'e bu yakınlarda sık sık geliyorsun değil mi, yavrum?»

Nell, masum bir tavırla:

«Dedeme de söylediğim gibi belki yüz kez oldu!» dedi.

«Peki, deden sana bir şey söylemiyor mu?»

«Yalnız içini çekiyor, başını eğiyor; o değin keyifsiz, neşesiz ve kederli ki; onu görseniz siz de üzülürsünüz. Şu kapı da ne çok gıcırıyor!..»

Bayan Quilp rahatsız bir tavırla kapıya doğru bakıp:

«Çoğunlukla böyle gıcırda,» dedi. «Ama senin deden böyle hep kederli değildi, değil, mi, kızım?»

«Evet, hiç değildi! Biz bir zamanlar ne çok mutlu, ne çok şen ve sevinçliydik! Şimdi her şeyin ne çok değiştiğini düşünemezsiniz.»

Bayan Quilp içten bir tavırla:

«İşittiklerime çok üzüldüm, yavrum!» dedi.

Nell, kadını yanağından öperek teşekkür etti ve:

«Siz bana karşı hep nazık davranıyorsunuz. Sizinle konuşurken içim açılıyor. Dedemden ve Kit'ten başkasına bir şey açmıyorum. Ben gene halimden kıvançlıyım, belki daha fazla kıvanmam gerek. Ama ne de olsa dedemin halindeki değişiklik beni üzüyor!» yanıtını verdi.

«O gene eski haline döner, kızım!»

Nell, hüngür hüngür ağlayarak;

«Tanrı o günleri gene gösterecek,» dedi. «Ama bu hale düşeli... Kapı açılıyor her halde...»

Bayan Quilp sessizce:

«Rüzgar olacak!» dedi. «Hangi hale düşeli kızım?»

«Dedem böyle düşünceli ve kaygılı bir hale düştüğünden beri uzun gecelerde ne hoş vakit geçirdiğimizi bile unuttuk. Ben ateşin yanında oturup ona okurdum; o da oturur dinlerdi. Ben durunca konuşmaya başlar, bana annemden bahseder; onun çocukken tıpkı bana benzediğini ve benim gibi konuştuğunu anlatırdı. Sonra beni dizine alır, annemin mezarda yatmadığını ama göklerin ötesine ölüm ve ihtiyarlık olmayan güzel bir ülkeye uçtuğunu söylerdi. Bir zamanlar biz ne değin mutluyduk...»

Zavallı bayan Quilp:

«Nell, Nell!..» dedi. «Senin gibi genç ve güzel bir kızın ağlamasına dayanamam. Ağlama kızım, ağlama!»

«Ben böyle her zaman ağlamam; ama çoktan beri gözyaşlarımı tuttum. Her halde biraz da hasta olmalıyım; çünkü gözyaşlarını tutamıyorum. Üzüntülerimi size açmak ta bir mahzur görmüyorum. Sizin bunları bir başkasına iletmeyeceğinize inanıyorum.»

Bayan Quilp başını çevirip bir şey söylemedi.

Nell devam etti:

«Çoğunlukla kırlarda yeşil ağaçların arasında, gezer, akşam geç vakti eve döndüğümüz zaman yorgunluğumuzu dinlendiren evinize dönmekten hoşlanırdık. Eğer hava kapalı olup da dışarı çıkamayacak olursak; hiç tasalanmaz, son gezintimizi daha büyük bir zevkle anar, gelecek gezintimizi sabırsızlıkla beklerdik. Ama şimdi bu gezintileri hep bıraktık. Oturduğumuz yer aynı yer olmasına karşın her zamankinden kasvetli görünüyor...

Nell, burada susmuş kapı bir kezden fazla gıcırdamış; ama bayan Quilp hiçbir şey söylememiştii.

Genç kız büyük bir saflıkla:

«Sakin...» dedi. «Dedemin bana karşı olan tatlı ilgisini değiştirdiğini sanmayın! Şimdi beni her gün artan bir derinlikle seviyor, daha sevecen davranıyor. Onun bana ne derece düşkün olduğunu siz ne de olsa pek bilmezsiniz!..»

Bayan Quilp:

«Seni çok sevdiğine kuşku yok!» yanıtını verdi.

Nell coşarak:

«Hiç kuşkusuz dedem beni çok seviyor,» dedi. «Ama size en büyük değişiklikten bahsetmedim. Sakın bunu bir başkasına söylemeyin! Artık dedem uykusunu, dinlenmesini yitirdi. Anca gündüzleri, koltuğun üzerinde uyukluyor. Çünkü her gece sabahlara değin dışarda kalıyor!..»

«Ne diyorsun, Nell?..»

Nell parmağını dudağına götürerek ve çevresine bakınarak:

«Yavaş!..» dedi. «Sabahleyin erken bir saatte kapıyı ona ben açıyorum. Ama dün ortalık ağardıktan sonra geldi. Yüzü kül gibi, gözleri kan çanağı dizleriyse titriyordu. Ben yatağıma çekilince inlemeye başladı. Kalkıp ona koştum. Benim girdiğimin ayırında olmayarak 'artık yaşama dayanamıyorum,' dediğini duydum. Ben olmasam ölümü yeğliyordu. Kendi kendine, 'Ne yapacağım? Ne yapacağım?' diye sayıklıyordu.

Genç kızın üzüntü ve merakla sinirleri boşalmış; ilk kez olarak yüreğini bir başkasına açmış; karşısındakince ilgi ve sevgiyle dinlenildiğini görünce yüzünü onun kolları arasına gömerek acı gözyaşları dökmüştü.

Birkaç dakika sonra Quilp içeri girmiş; kızcağızı bu halde görünce şaşkınlığa düşmüş; ama sık sık rastladığı böylesi sahnelere alışık olduğundan pek doğal ve ilgisiz davranmış, hiç istifini bozmamıştı.

Cüce pek sevimsiz bir biçimde, yan gözle karısına bakarak ve onun da aynı düşünceyi ileri sürmesini bekleyerek:

«Çok yorulmuş olmalı! Oturduğu yerden iskeleye değin yol epey uzun. Sonra iki haylaz delikanlın dövüştüğünü görünce üzülüp meraklandı; nehri geçerken de ürküdü. Her halde yorgunluk ve heyecan sarsmış olacak. Zavallı Nell!.. diye mırıldandı.

Hiç ayırında olmayarak Quilp genç kıızı kendine gelmesi için en uygun araca başvurarak başını okşadı. Başka birisinin bu gibi davranışı genç kız üzerinde o denli tuhaf bir tepki

uyandırmayabilirdi; ama Nell, cücenin elinin temasından o denli tiksinişmiş, yanından uzaklaştırmak için o denli büyük bir arzu duymuştu ki, hemen kalkıp gitmek istediğini söyledi.

Cüce sordu:

«Kalıp bizimle yemek yesen olmaz mı?»

Nell, gözlerini silerek yanıt verdi:

«Zaten geç kaldım. Artık gideyim.»

Quilp:

«İyi, Nell, nasıl istersen!» dedi. «İşte ben mektubu yazdım. Dedeni yarın, olmazsa öbür gün göreceğim. İsteddiği işi bugün yapmama olanak yok! Güle güle, Nell! Kit! Nell'i kolla!..»

Çağırılınca ortaya çıkan Kit, cücenin gereksiz buyruğuna yanıt vermeyi de gereksiz sayarak, Nell'in gözyaşlarına onun neden olduğu kuşkusunu duydu. Ve tehdit edici bir bakışla cüceyi süzdü, öç almak için kıvranıyordu. Sonra cüce ve karısından, izin isteyip ayrılan genç kızı izledi.

Onlar ayrılınca cüce karısına döndü:

«Doğrusu iyi sorular sormasını bildin.» dedi.

Karısı tatlılıkla yanıt verdi:

«Daha ne yapabilirdim?»

Cüce alaycı bir tutumla:

«Öyle ya, daha ne yapabilirdin?» dedi. «Yapacak başka bir şey yok muydu? Niçin gereken soruları sormadım? Sen zaten timsah gibi iki yüzlülükten başka bir şey bilmezsin!..»

Karısı:

«Bu kıza çok acıyorum, Quilp! « diyebilirdi. «Her halde gerekeni yaptım. Onu yalnız olduğumuza inandırarak gizlerini söyledim. Sen de dinledin! Tanrı beni bağışlasın!..»

«Sen onu kışkırttın, ha? Doğrusu çok şey öğrendim! Kapıyı niçin gıcırdattım? Bereket versin kızın ağzından kaçırıklarını bana istediğimi öğretti. Eğer bir ipucu elde etmeyecek olsaydım, inan, hesabını senden soracaktım.»

Karısı, cücenin huyunu bildiğinden hiç ses çıkarmayınca, cüce horozlanarak ekledi:

«Ama yıldızlarına -seni bayan Quilp yapan yıldızlarına-

şükret! İhtiyar dedenin izi üzerinde olduğumu sonunda bir düşünün edindiğime şükret! Bu sorun üzerine artık bir şey işitmeyeyim. Yemeğe sakın iyi bir şey hazırlama! Ben yemeğe dönecek değilim!..»

Bay Quilp bu sözleri söyleyerek çıkıp gidince oynadığı rolün anısıyla pek hüzünlenen karısı odasına kapanıp başını yastığına gömdü. Ve daha katı yürekli insanların çok büyük bir cürüm karşısında gösterecekleri kederden fazlasını göstererek, hıçkırıp inledi. Zira vicdan, pek çokları için eğilip bükülebilen ancak bir maddeden yapılmıştır. Yani uzayıp kısabilir ve olayların tür-lüsüne uyabilir. Gene bazı insanlar zaman geçtikçe sıcak havada birer birer atılan fanila ve yelekler gibi vicdanı elden bırakmasını öğrenirler. Bazıları da döndürürler. Hepsinden elverişlisi de bu olduğu için gittikçe rağbet kazanıyor!

VII

Bay Swiveller:

«Fred!..» dedi. «Şu bir zamanlar herkesin ağzından düşmeyen 'tasayı bırak' şarkısını biliyor musun? Sönmeye başlayan sevinç ateşini dostluk yelpazesıyla alevlendir. Bana da şu gül renkli şarabı sun!..»

Bay Swiveller'in odası Durury Lane civarındaydı ve konunun rahatlık ve huzurundan başka bir tütüncü dükkanının üstünde olması da ayrıca bir avantaj oluşturunuyordu. Çünkü yalnız merdiveni inivermekle bir tutam enfiyeyle keyiflenebiliyor ve böylece enfiye kutusunu taşımak zahmetinden de kurtulunmuş olunuyordu. Bay Swiveller yukarıdaki sözleri, tasalanan, arkadaşını neşelendirmek ve avutmak için işte bu odada söylemişti. Bununla birlikte, bu kısa sözler bile, bay Swiveller'in şair doğasını gösteriyor; kullandığı sözcükler mecayi bir anlam taşıyordu. Zira gülrenkli şarap yerine masa üzerinde duran bir sürahi ve şişeden cin ve soda water bir bardağa boşaltılıyor -bay Swiveller, bekar olduğu için şunu da hiç ayıplamadan aktaralım ki - bardak kıtlığında, aynı bardak, nöbetleşe bir elden öbür ele geçiyordu.

Swiveller bu bir tek odasından hep 'dairem' diye bahse-
derdi. Odanın boş bulunduğu sıralarda, tütüncü bu odayı
'bekar bir bay için daire' diye ilan etmiş; Swiveller de hiç boz-
mayarak bu odasından 'dairem' diye bahseder olmuştu ve
kendisini dinleyenlerin düşlerinde geniş ve sınırsız odalar
yüksek tavanlı salonlar canlandırmaya değin varmıştı.

Bu düş genişliğinde, bir hitaplığa benzeyen, ama gerçekte
bir karyolâ görevi gören ve odada göze çarpan bir yer kapla-
yan aldaticı bir mobilya parçası bay Swiveller'e yardım edi-
yor; görenler üzerinde kuşku ve duraksaklık uyandırıyordu.
Swiveller için bu mobilya parçasının gündüzün kütüphaneden
başka bir şey olmadığına; yatağa aldırış bile etmediğine, bat-
taniyelerin varlığını tamamen yokumsayıp yastıkları aklına
bile getirmedicine hiç kuşku yoktu. Hatta en içten arkadaşları-
na bile, bu mobilya parçasının ne gerçek yararından, ne ya-
radığı işten, ne de tuhaf uygunluğundan bahsetmişti. Düş ve
düşünceyle avunmak Swiveller için, bir inanış gibi güçlüydü.
Onun arkadaşı olabilmek için her türlü tanıt, düşünce,gözlem
ve deneyimi bırakıp kütüphanede avunmak gerekti. Bu onun
zayıf yanıydı ve bu zayıflığından memnunundu.

Bay Swiveller biraz önceki ricasının hiçbir etki yapmadığı-
nı görerek:

«Fred, şu kadehi uzat!..» dedi.

Fred Trent, isteksiz bir tavırla, bardağı ona doğru uzattık-
tan sonra; arkadaşının yenmeye çalıştığı küskün ve suskun
bir tavır takındı.

Swiveller, cine soda karıştırarak:

«Sana konumumuza uygun bir temennide bulunacağım,
Fred!..» dedi.

Arkadaşı:

«Off!..» dedi. «Bu gevezeliklerinle canımı sıkıyorsun! Doğ-
rusu sen neşeyi nerede olsan elden bırakmıyorsun.»

«Niçin bırakayım! Akıl ve sevinç üzerine söylenmiş bir söz
vardır; onu biliyor musun? 'Bazı insanlar sevinmesini bilir,
ama akılları yoktur. Bazılarının da akılları vardır -daha doğru-
su olduğunu sanırlar- ama sevinç nedir, bilmezler!..' Eğer bu

söz doğruysa, yarısını olsun kabul etmek zarar vermez. Bana kalsa, kararlılık ve önlem yerine sevinci yeğlerim. Ama sende bunların hiçbirisi yok ya...»

Arkadaşı huysuzca:

«Bah!» dedi.

«Aman azizim, bir centilmene kendi odasında böyle sözcüklerle konuşmak kibar çevrelerin hoş göreceği bir şey değildir! Ama zararı yok. Sen keyfine bak!..»

Bu sitemden sonra arkadaşının biraz ters huylu olduğunu ekleyen Swiveller, bir kez daha kadehini cinle doldurup zevkle yudumladıktan sonra; düşünde canlandırdığı bir takım konuklara konuştu:

«Baylar!..» dedi. «Eski bir aile olan Swiveller ailesine ve özellikle Richard Swiveller'e mutluluklar dilerim! O Richard ki arkadaşları için her türlü özveriyi göze alır, ama hizmetlerine karşılık bir 'bah!' kazanır!..»

Odayı iki kez arşınlayıp gene yerine oturan arkadaş:

«Dick!..» dedi. «Eğer sana zahmetsizce servet sahibi olmanın yolunu gösterirsem, benimle bir iki dakika ciddi konuşabilir misin?»

«Sen şimdiye değin bir değil birkaç kez gösterdim! Ama hiçbirisinden de bir metelik çıkmadı.»

Fred sandalyesini masanın yanına çekerek:

«Yok, bu öyle değil!» dedi. «Yakında sen bu düşünceni değiştireceksin. Sen kızkardeşim Nell'i gördün, değil mi?»

«Gördüm ne olacak?»

«Güzel bir kız değil mi?»

«Hiç kuşkusuz öyle! Hemen hemen, diyebilirim ki birbirini-ze hiç benzemiyorsunuz.»

«Dur söyleyeceğim! İhtiyar dedemle ölünceye değin yıldı-zınızın barışmayacağı belli! Ben ondan hiçbir şey beklemiyorum. Bunu sen de biliyorsun.»

«Bir yarasa bile bunu gündüz ışığında görebilir.»

«Şurası da belli, ki, koca cimri, önce paylaşacağınızı söylediği servetinin tamamını Nell'e bırakacak.»

«Bu da doğru! ama gene ihtiyara söylediğim birkaç söz-

cüğün bir etkisi olması da olasıdır; çünkü söylediklerim yabana atılır sözler değildi. 'İşte size kusursuz, yetkin bir dede!' Bu ne değin doğal ve dostça söylenmiş bir sözdü. Her halde ihtiyarın hoşuna gitmiş olacaktır; öyle değil mi?»

«Onun bu sözlerinden pek hoşlandığını sanmıyorum. Bunun sözünü bile etmeyelim. Şimdi sen beni dinle!.. Nell nerdeyse on dört yaşında olacak...»

Swiveller:

«Tam yaşına göre güzel bir kız, ama biraz çelimsiz...» görüşünde bulundu.

Arkadaşının bu konumaya yeterli önemi vermediğini görüp sinirlenen Fred:

«İki dakika sus da beni dinle! Şimdi asıl konuya geliyorum,» dedi.

«Haydi bakalım.»

«Kızcağız sıcak kanlı olduğu gibi sevdiğini de seviyor. Sürdüğü yaşama bakılırsa kolaylıkla etkileneceğine benzer. Aklıma koyarsam ona biraz tatlılıkla, bir ağabeyliği kullanarak sözümü dinleteceğimi biliyorum. Sözü kısaltmak gerekirse- zira bu planın yararlarını anlatmak haftalar sürer -beninizin evlenmesine hiçbir engel görmüyorum!..»

Bu sözleri büyük bir içtenlikle ve üsteleyerek söyleyen arkadaşını kadehinin kenarından bakarak dinleyen Swiveller, bu sözcükleri işitince şaşkınlıktan irkilip şu bir tek heceli sözcüğü bir zorlukla söyleyebildi.

«Nee!..»

Fred uzun deneyimler sonucu arkadaşı üzerinde derin bir etki uyandıracığına güvenen bir kesinlikle:

«İkinizin evlenmesine hiçbir engel yok!» diye yineledi.

Dick, şaşkınlıkla:

«Nell henüz on dördündel!» diyebildi.

Küçük Nell'in ağabeyi:

«Şimdi hemen evlenin demiyorum ya!» dedi. «İki yıl, üç yıl, hatta dört yıl sonra!.. İhtiyar daha uzun yıllar yaşayacak mı sanıyorsun?»

Dick başını sallayarak:

«Hayır uzun yaşayacağına benzemiyor!» dedi. Ama bu ihtiyarlara güvenmeye gelmez. Fred! Benim Dorset' de oturan bir halam vardır. Ben daha sekiz yaşındayken yaşama gözlemlerini yummak üzereydi; aradan bunca yıl geçti daha sözünü tutmadı!.. Bu ihtiyarlar o değin insanı günaha sokan, o değin acımazsız ve kinci yaratıklardır ki; eğer aile içinde inme illeti yoksa ne değin yaşacaklarını hesaplamak zor bir sorundur hatta gene de insan aldanır!»

Fred Trent gözlerini arkadaşından ayırmayarak ve aynı ciddilikle:

«İyi öyleyse, işin en kötü yanına bakalım!..» dedi. «Düşünelim ki, ihtiyar daha uzun yıllar yaşasın!»

«Değil mi ya! Kötü yanı da bu değil mi?»

«Evet, düşünelim ki uzun yıllar yaşadı, ben de Nell'i etkiledim ya da daha düzceşi onu seninle gizlice evlenmeye yönelttim! Bundan ne çıkar sanırsın?»

Swiveller bir an düşündükten sonra:

«Ne çıkacak!» dedi. «Gelirsiz bir aile!..»

Fred yapmacık da olsa, gerçek de olsa arkadaşı üzerinde aynı etkiyi uyandıran bir ciddilikle:

«Sana şunu söyleyeyim ki, ihtiyar, Nell için yaşıyor; onun bütün istek ve düşüncesini Nell oluşturuyor. Onun beni herhangi uysal bir davranışından dolayı yeniden sevmesi olasılığı yoksa, Nell'i de herhangi yakışksız bir şeyinden dolayı mirastan yoksun etmesi olasılığı yoktur. Bunu yapamayacağını biraz sevgi gücü olan bir insan hemen anlar...» yorumu yaptı.

Fred dalgın dalgın:

«Evet bu olası değil!» diye mırıldandı.

«Elbette olası değil; çünkü olamaz. Hele ihtiyarın seni başışlaması için ileriye bir de neden süreceksin olursan... Örneğin aranızda düzeltilemez bir dargınlık; müthiş bir kavga örneğin... Elbet bu aramızda kararlaştıracağımız bir bahane olur... O zaman ihtiyar razı olacaktır. Nell'e gelince taş bile yuvarlana yuvarlana aşınır. Bu hususta bana güvenebilirsin. Görüyorsun ki ihtiyar yaşasa da yaşamasa da hiçbir ayırdı yok. Sen bir kez şu zengin cimrinin varisi ol da, alt yanı kolay!..

Parayı birlikte sarfederiz. Sen de üstelik güzel bir yaşam arkadaşını kazanmış olursun.»

Dick:

«Her hade onun zengin biri olduğuna kuşku yok, değil mi?» diye sordu.

«Kuşku mu? Geçenlerde onun evindeyken yere ne düşürdüğünü görmedim mi? Kuşku... Daha neden kuşkulanacaksınız, Dick?..»

Bütün bu görüşmenin kurnazca tasarlanmış ayrıntılarını izlemek ve sonuçta Swiveller'in nasıl razı olduğunu aktarmak pek sıkıcı bir şey olurdu. Yalnız gurur, çıkar, yoksulluk ve mirasyedilik düşünceleriyle arkadaşının ileri sürdüğü bu öneriyi Swiveller'in elverişli davrandığını ve derbeder doğasının da böyle bir öneriyi kabul hususunda ayrı bir etki yürüttüğünü kaydetmek yeterlidir. Bu etmenlere bir de Fred'in arkadaşı üzerinde eskiden beri yerleşmiş olan nüfuzunu eklemek pahasına yürütülen bu nüfuz daha güçlü etkisini yitirmemiş; fazla olarak Dick arkadaşının kötü huylarını, kötü sonuçlarından zarar da görmüştü. Gerçekte düşüncesiz ve sersem bir yaratıktan başka bir şey olmayan Fred, birçok hususlarda onun düzenbaz bir kışkırtıcısından başka bir şey değildi.

Fred'in kendi imgeleri Swiveller'in bildiğinden ve anladığından çok daha derindi. Ama bu düşünceler öykümüzün gelişmesine terk edileceği için şimdiden açıklamaya gerek bırakmıyor. Şu değin var ki görüşme tatlıya bağlanmış; bay Swiveller de kendine özgü süslü sözlerle kendisiyle evlenmeye razı edilen herhangi servet sahibi genç bir kızla evlenmeye hiç karşı olmadığını söylemiş ve tam bu sırada kapı vurulmuş o da sözünü keserek 'giriniz' diye seslenmek zorunda kalmıştı.

Kapı açılınca, içeriye ancak sabunlu bir kolla tütün kokusu girmişti. keskin tütün kokusu aşağıdaki dükkandan geliyor; sabunlu kol da merdivenleri yıkayan ve bir mektup vermek üzere, elini içinde sıcak su bulunan bir kovadan henüz çıkaran hizmetçi kızındı. Hizmetçi kız mektubu elinde tutarken

kendi sınıfındaki insanlara özgü bir tavırlar, ve yüksek sesle, mektubun bay Swiveller'e geldiğini bildirdi.

Dick bir yandan hizmetçi kıza, diğer yandan alık alık ve uçuk bir benizle mektuba bakmış; mektubu okuyunca da daha çok alıklaşmıştı. Kadınların hoşlandığı bir tipe sahip olmanın mahzurlarından bahseden bay Swiveller, biraz önce konuşulurken bunu olduğu gibi unuttuğunu söyledi.

Arkadaşı sordu:

«Kimden bahsediyorsun?»

«Kim olacak, Sophy, Wackles!..»

«O da, kim?»

Bay Swiveller, ciddi ciddi arkadaşına bakıp kadehini diktikten sonra:

«Benim idealim!» dedim. «Pek güzel, pek çekici bir kadın.. Sen onu görmüştüm, değil mi?»

Fred önem vermeyerek:

«Anımsıyorum!» dedi. «Peki ne istiyor?»

«Ne söylüyorsun, azizim! Şimdi sana hitabetmek onuruna kavuşan yoksulla bayan Wackles arasında , pek candan ve pek içten olduğu değin pek onurlu ve pek umut verici bir ilişki kurulmuştur. İnan ki Av Tanrısı Diana bile, davranışında onun gibi önlemleri değildir.»

«Söylediklerini ciddiye alabilir miyim? Her halde aranızda bir serüven olduğunu anıştırmıyorsun, değil mi?»

«Bu davet! Bu gece için yirmi kişilik bir dans; hiçbir eğilim göstermemiştim. Onun için sözden dönmek, sözünü tutmamak diye bir şey düşünülemez. Sorunun hoşla gidecek yanı da bu değil mi? Yazıyla hiçbir şeyi üstlenmedim.»

«Şu mektupta ne yazıyor?»

«Bir davet! Bu gece için yirmi kişilik bir dans partisi varmış. Aramızdaki serüvene bir son vermek pahasına da olsa; gitmem gerek, Fred!.. Dur bakalım mektubu kendisi mi bırakmış! Eğer öyleyse, zavalılık mutluluğunu elden yitirdiğinin ayırında bile değil! Ne denli acıklı değil mi?»

Bay Swiveller, hizmetçi kızı çağırıp mektubu bayan Sophy'nın kendisinin getirip getirmediğini araştırmış; mektubu

onun kendi eliyle bıraktığını, göreneklere uyarak kızkadeşiyle birlikte geldiğini; hitmetçi kızın, kendisinin yukarda olduğunu söylemesine karşın, yukarı çıkmak istemediğini ve hizmetçi kızın bu önerisini büyük bir şaşıklıkla karşıladığını öğrenmişti.

Richard Swiveller, hizmetçinin sözlerini biraz önce giriştiği görüşmeyle birleştirilemeyecek bir haz ve memnunlukla dinlemiş; ama Fred olası ki arkadaşı üzerinde gerek bu sorun gerek herhangi başka bir hususta yeter derecede bir nüfuz sahibi olduğu, ve bu nüfuzu gerektikçe kendi planlarını gerçekleştirmek için kullanılabileceğinden emin olduğu için onun bu tavrına fazla önem vermemişti.

VIII

Bu sorun çözümlünce, bay Swiveller yemek zamanı yaklaştığını anımsamış ve daha uzun zaman aç durmanın sağlığını bozmasından korkarak en yakın bir lokantaya bir adam göndermiş; iki kişilik haşlanmış sığır etiyle sebze ısmarlamıştı. Lokanta sahibi, müşterisini çok iyi tanıdığından, siparişi kabul etmemiş; kabaca bir yanıt göndererek, eğer bay Swiveller soğuk et istiyorsa zahmet edip lokantaya buyurmalıydı ve de uzun zamandan beri ödenmemiş olan önemsiz bir hesabını ödeyecek parayla gelmeliydi. Bu ters yanıtta yılacağı yerde hem zekası, hem de iştahı açılan bay Swiveller; aynı siparişi, haşlama etlerinin kazandığı ün ve ilgiden dem vurarak ve çevrenin inatçı ahçısının sert etlerinin, değil centilmen, hatta herhangi bir insan için yenmeyecek denli kötü olduğundan bahsederek, daha uzaktaki bir ahçıya verdi. Bu kurnazca düşünölmüş önlemin iyi sonucu olarak maden bir tepsi içinde hemen gelen tabak ve kapakların oluşturduğu tuhaf bir piramitte görölmüştü. Piramidin tabanında haşlanmış sığır eti tabakları, tepesinde de toprak bir kupa içinde köpöklü bira bulunuyordu. Tepsi içinde iştahlı bir yemek gerekli her şey olduğundan, bay Swiveller ile arkadaşı büyük bir haz ve iştihâ ile yemeğe oturdular.

Dick, çatalının iri bir yumru gibi duran koca bir patatese saplayarak:

«İyi ki bu gün kara günlerin sonudur!» dedi. «Şu patatesleri soymadan gönderdiklerine çok memnun oldum doğrusu! Haşlanmış patateslerin kabuğunu soymakta -deyim gerekirse- onları elbet öğelerinden çekip çıkarmakta zenginlerin yoksun kaldığı bir zevk vardır. Azizim insanın bu dünyada istediği fazla bir şey değil. Onu da zaten uzun bir zaman istemiyoruz! Karnımızı doyurduktan sonra bu gerçeği keşfetmek zor bir iş değil!..»

«Umarım ahçı bu yemek için fazla bir şey istemez ve parasını da yakında alır. Ama her halde sende bu yemeğin hesabını görecektir para yok!»

Dick, anlamlı anlamlı gözlerini kısarak:

«Ben birazdan geçerken uğrarım!» dedi. «Bu garson da pek beceriksizmiş. Biz yemeği yedik ya, ötesi kolay!..»

Garson da bu gerçeği sezmişti; çünkü tabakları almak için geri döndüğü zaman bay Swiveller, kendine güvenen bir tutumla ve önemsemeyerek biraz sonra geçerken hesabı göreceğini söyleyince; garson bundan tedirgin olmuş; 'para peşin', 'güven' gibi bazı can sıkıcı sözcükler mırıldanmış; sonra getirdiği etle patates ve tüm sipariştten kendisinin sorunlu olduğundan ne zaman dükkanda hazır bulunacağını bay Swiveller'de sormakla yetinmişti. Swiveller zihninden ince bir hesap yaparak altıya iki kala ya da altıyı yedi dakika geçe uğrayacağını bildirmiş; garson da bu zayıf ayrıntıyla çekilip gitmişti. O çıkar çıkmaz Swiveller not defterini bir şeyler karaladı.

Fred Trent, alaycı bir gülümsemeyle:

«Unutmayayım diye defterine mi yazıyorsun?» diye sordu.

Richard Swiveller, işinden baş kaldıramayan bir insan tavrıyla yazısına devam ederek:

«Yok, hayır, pek öyle değil!..» dedi. «Ben defterimi dükkanların açık bulunduğu sırada içinden geçemeyeceğim sokakların adını yazıyorum! Geçen hafta Great Queen Street'de bir çift ayakkabı satın aldığım için bu yol da bana kapandı. Strand taraflarında bir çift eldiven alacağım için bu yol da kapanmış olacak. Yollar birbiri ardına öyle büyük bir hızla kapanıyor ki, eğer halam para göndermeyecek olursa

bir iki aya değin buralarda geçecek bir tek sokak kalmayacak!..»

«Halan seni parasız bırakmaz canım...»

«Öyle umarım. Ama şimdiye değin onu yumuşatmak için altı mektup yazdım da gene bir etkisi olmadı. Yarın sabah bir mektup daha yazacağım. Mektuba bir pişmanlık çeşnisi vermek için de birçok yerlerini lekeleyeceğim, üzerine de tuzlu su damlatacağım! Şöyle bir şey yazmak istiyorum: 'Öyle zihnim perişan ki ne yazdığımı bile bilmiyorum. -Mürekkep damlası- eğer şu anda geçmişteki kötü ve uygunsuz davranışlarım için ne acı gözyaşları döktüğümü bilsen -tuzlu su damlası- düşünürken bile şimdi ellerim titriyor- gene mürekkep damlası- Ama bu mektubun da bir etkisi olmazsa her şey mahvoldu demektir!..»

Swiveller bu sırada defterine yazdığı notu bitirmiş, pek ciddi ve ölçülü bir tavırla kalemi mahfazasına koymuş ve defterini de kapatmıştı. Daha görülecek bazı işleri olduğunu anımsayan Fred, arkadaşından izin isteyip ayrılınca Dick, içkisiyle başbaşa kalıp bayan Sophy Wakles'i düşünmeye başlamıştı.

Böylece yalnız kalan genç adam düşlemlere dalmış; kendi kendine planlar kurmaya başlamış; sonra ölçülü ve düşünceli bir tavırla başını sallamış: 'Bu da pek apansız oldu!' demişti. Daha sonra alıştığı gibi işi aceleyle yazılmış şiir parçalarına dökerek: 'İnsanın ruhu korku ve kaygıyla sarıldığı zaman bayan Sophy'nin yüzü sisleri dağıtan bir güneş etkisi yapıyor! Tıpkı hazıranda açan kırmızı gül koncasına benziyor! Sanki tatlı bir uyumla çalınan bir melodi! Ne tatlı bir kız!' diye söylenmişti. 'Ama bu pek beklenmedik bir öneri oldu. Elbet Fred'in küçük kız kardeşi için birdenbire soğuk davranmaya gerek yok! Ama işi uzatmamak daha iyi olur. Eğer soğumak gerekirse birdenbire soğumak gerek! Çünkü daha ileri gidecek olursak nişanı bozmakla suçlanabileceğim gibi; Sophy'nin de kısmetine engel olmuş olacağım. Sonra bir de... hayır; hayır bunun hiçbir etkisi yok! Ama ne de olsa güvenilir yerde bulunmalı! görüşünde bulundu.

Swiveller, henüz gelişmeyen bu görüşü bayan Wackles'in

çekiciliğinden kurtulamayarak onunla yaşam birliği ve biraz önce arkadaşıyla kurdukları planı gerçekleştirme gücü olamayacağı olasılığını kendinden bile saklamaya çabalıyordu. Bu nedenlerden, hiç gecikmeden bayan Wackles ile bir hır çıkarmak, kıskançlığı bahane etmek istiyordu. Bu önemli nokta üzerinde kararını verdikten sonra; Swiveller daha büyük bir önlemle davranmak gereğini duyumsayarak kadehini bir elinden öbür eline geçirip durdu ve sonunda kendine biraz çeki düzen verip zihnini uğraştıran dışıl varlığın oturduğu semtin yolunu tuttu.

Bayan Wackles'in oturduğu yer Chelsea'deydi. Genç kadın annesi ve iki kardeşiyle birlikte oturuyor ve küçük evlerin küçük kız çocuklarına ders veriyordu. Zeminkat penceresindeki küçük tabela üstünde süslü bir yazıyla yazılmış 'Kızlar Semineri' yazısı seçiliyor; civarında oturanlar burasının bir okul olduğunu her sabah saat dokuzbuçukla on arasında, elinde bir yazım defteriyle, paspasın üzerinde ayak parmaklarının ucuna yükselerek tokmağa yetişmek için yok yere çabalayan, geç kalmış arkadaşsız bir küçük kızcağızın düzenli devamından anlıyorlardı. Okulda görev bölüşümü şöyle yapılmıştı; Gramer, kompozisyon, coğrafya ve jimlastik, bayan Melissa Wackles; yazı aritmetik, dans, müzik ve oyun bayan Sophy Wackles; dikiş, işleme ve nakış bayan Jane Wackles tarafından gösteriliyor; dayak, perhiz gibi ceza ve eza da açıklanmamasına karşın anneleri bayan Wackles'in üzerindeydi. Kızkardeşler içinde Melissa Wackles en büyükleri, Sophy Wackles ortancaları, Jane Wackles en küçükleriydi. Melissa aşağı yukarı otuz beş yaşlarında, bayan Sophy tıknazca, iyi huylu, yirmilik bir taze; bayan Jane ise henüz on altısındaydı. Bayan Wackles'e gelince; altmışlık, oldukça kinci, ama zararsız bir kadındı.

İşte Swiveller, temiz pak, beyaz bir giysi giymiş ve süs adına yalnız göğsüne kırmızı bir gül takmış olan sevimli Sophia'nın yürek dinlencesini bozacak planlarla donanmış bir halde, bu binada ziyarete koşmuştu. Genç kız onu -Pek göz kamaştırıcı denmese bile- zarif bir biçimde düzenlenen bir odaya aldı. Rüzgarlı havalardan başka- dökülen yapraklar

evin önünün kirlettiğinden- her gün pencerelerin dışında duran çiçek saksıları içeri alınmış; tertemiz giyinen gündüz öğrencilerinin de toplantıya katılmalarına izin verilmiş; bayan Jane koca bir parça sarı, kaba kağıtla bir gün öncesinden saçlarına bükleler yapmış; ihtiyar bayan Wackles ve en büyük kızı soylu ve ağırbaşlı bir tavır takınmışlardı; ama bütün bunlar Swiveller'e yalnız bir değişiklik duygusu vermekten öteye geçmedi.

Gerçek şuydu ki -zevkler, hatta bunun gibi tuhaf olmasına karşın bilerek yapılmış ve kötü niyetli bir yalan sayılmayan zevkler bile tartışma götürmez- gerçek şuydu ki, bayan Wackles, ne de en büyük kızı Swiveller'in iddialarına hiçbir zaman fazla ilgi göstermemişlerdi. Ama, kızlar ondan yalnız ipsiz sapsız bir genç diye bahsediyorlar ve onun adı geçtikçe içlerini çekip kuşkulu kuşkulu başlarını sallıyorlardı. Swiveller'in bayan Sophy'ye karşı takındığı tavırdan evlenmek niyeti bulunmayan, belirsiz ve soğuk bir ilgi sezildiğinden; genç kız, bu ilişkinin şu ya da bu biçimde bir sonuca bağlanmasını canıgönülden istiyordu. Bu itibar, bayan Sophy küçük bir destekle kendisini evlilik önerisinde bulunarak bir bahçıvanın toplantıda hazır bulunmasına razı olmuş; bu toplantı zaten iki rakibin karşı karşıya gelmelerini sağlamak amacıyla hazırlanmış olduğundan; yukarda kaydettiğimiz gibi, genç kadın Swiveller'e haber bırakmış ve onun bu toplantıya gelmesini heyecanla beklemişti.

Bayan Wackles büyük kızına: 'eğer bay Swiveller ciddi bir amaçla davranıyor; ve eğer evleneceği karısını mutlu edebilecek araç ve olanaklara sahip bulunuyorsa, artık bunu bize bildirmelidir,' demişti.

Bayan Sophy de kendi kendine: 'bana akşam kesin kararını bildirmesi gerek' diyordu.

Diğer yandan bütün bu düşünce ve planlar bay Swiveller'in bilgisi olmadığından onun üzerinde hiçbir etki yapmamıştı. O kendi kendine nasıl bir kıskançlık çekişmesi çıkaracağını kuruyor. Bayan Sophy'nin bu akşam ya her zamankinden daha az çekici görünmesini, ya da onun kendi kızkardeşi olmasını arzu ediyordu ki her iki biçimde de amaç

gerçekleşecekti. Swiveller bu görüşlerle uğraşırken davetliler ve bunlardan Cheggs adını taşıyan bahçıvan da içeri girmişti. Ama bay Cheggs içeri girer girmez doğruca bayan Sophy'ye koşmuş ve onu iki elinden tutup iki yanağından öpmüş; işitilir bir fısıltıyla pek erken gelip gelmediğini sormuştu.

Bayan Sophy:

«Hayır, tam vaktinde geldiniz!» dedi.

Bay Cheggs aynı fısıltıyla ekledi:

«Alick beni öyle üzdü, öyle üzdü ki, buraya saat dörtte gelebilirdik. O denli sabırsızlandı ki anlatamam. Öğle yemeğinden önce hazırlanıp saat on ikiden beri başımın etini yediğini söylersem abartmış olmam! Hep suç bende...»

Bayan sophy bu sözlerle kızardı. Kadınlar önünde utan- gaç olan bay Cheggs de kızardı. Bunun üzerine bayan Wack- les diğer iki kızı ile birlikte bay Cheggs'i daha fazla utanma- dan kurtarmak için türlü nazik sözcükler edip Swiveller'i kendi haline bıraktılar. Swiveller gökte ararken yerde bulmuştu. Kuşkuşuz bu öfkelenilecek bir şeydi. Hiç ummadığı bir sahne karşısında kötü halde hırslanmıştı. Acaba bu şeytan Cheggs bu küstahlığıyla ne yapmak istiyordu?

Ama Swiveller ilk kadrilde -halk dansları basit sayıldığın- dan program dışı bırakılmıştı -bayan Sophy ile dansederek bir köşede üzgün, içine kapanık oturup genç kadının bu hayli çetrefil danstaki zarif endamını seyre dalan rakibi üzerinde bir üstünlük kurmuştu. Swiveller, bahçıvan üzerinde kazandığı bu üstünlükle de kalmamış; Wackles'lere ne kıratta bir ada- ma kapılarını açtıklarını göstermek için, ve biraz da içkimizin etkisiyle ayakları üzerinde çevik ve zarif dönüşler ve kıvrılış- larla hazır bulunanların gözlerini kamaştırmış; ve hatta bir kız öğrenciyle dans eden uzun bolu bir konuğun bir köşeye çeki- lip şaşkınlık ve imrenmeyle kendisini seyretmesine neden ol- muştu. Bayan Wackles bile fazla neşelenen üç genç kıza ha- berini bildirmeyi unutmuş; aile içinde bay Swiveller gibi yetkin dans eden birinin bulunmasının övünülecek bir şey ol- duğunu düşüncesinin önüne geçememişti.

Bu zor olduğu denli önemli durum karşısında, bayan Alick Cheggs canlı ve yararlı bir yandaş sıfatıyla davranarak yalnız

bay Swiveller'in başarı ve üstünlüğüne alaycı gülümsemelerle nefret göstermekle kalmamış; her fırsatta bayan Sophy'nin kulağına eğilerek böyle gülünç bir yaratık için kendini üzmeye yerolmadığını avunma olsun diye fısıldanmış; ama öfke ve sevgiyle gözlerinden ateş saçan kardeşine bakmasını rica etmiş; öfkeden burnu kızaran Alick'in bu öfkeyle kalkıp Swiveller ile çekişmesinden korktuğunu söylemek zorunda kalmıştı.

Bayan Sophy, bay Cheggs'in övgülerini destekleyerek onunla ilk kez dans ettikten sonra, Swiveller'in yanına gelip:

«Niçin bayan Cheggs ile dans etmiyorsun? O da pek iyi bir kızdır,» dedi.

Swiveller:

«Bu yana bakışından ne denli iyi bir insan olduğu anlaşılıyor!» diye mırıldandı.

Tam bu sırada -önceden kararlaştırıldığı gibi- bayan Jane Wackles buklelerini etrafa savurarak kızkardeşinin kulağına fısıldadı:

«Bay Cheggs'in nasıl kıskanç olduğunu görmüyor musunuz?»

Swiveller:

«Kıskançlık mı?» dedi. «Doğrusu onun küstahlığına diyecek yok!..»

Bayan Jane saçlarını sallayarak:

«Küstahlık mı dediniz? Dikkat ediniz bizi duymuş olmasın; yoksa tatsız bir sahneye neden olurdunuz!..» dedi.

Ablası:

«Rica ederim Jane...» dedi.

Kardeşi yanıt verdi:

«Tuhaf şey!.. Ne diye bay Cheggs kıskançlık etmesin? Herkes gibi onun da kıskanç olmaya hakkı var. Olmasa bile olası ki yakın daha fazlasına da hakkı olacak! Elbet sen daha iyisini bilirsin...»

Her ne denli bütün bunlar iki kızkardeş arasında Swiveller'in bir an önce öneride bulunması temin amacıyla ve iyi niyetlerle kurulmuş planlardıysa da iyi bir etki göstermemişti. Çünkü bayan Jane işin aşırı derecede kurnazlık yanına

kaçan genç kızlardan olduğu için, oynadığı role öyle bir anlam ve önem verdi ki, sonuçta Swiveller gazaba geldi ve sevgilisini Cheggs'e bırakıp öfkeli öfkeli süzdü; o da aynı bakışla karşılıklıta bulundu.

Cheggs rakibini bir köşede bulunca:

«Bir şey mi söylediniz?» diye sordu. «Lütfen biraz gülümseyin de kimse bizden kuşkulanasın!..»

Swiveller, kendine güvenli ve kibirli bir gülümsemeyle Cheggs'in ayak uçlarına baktı, sonra gözlerini topuklarına ve bacaklarına ve sırayla dizlerine ve yeleğine dikerek, birer birer düğmelerini süzdü; sonra çenesine ve burnuna doğru yükselerek göz göze gelince:

«Hayır...» dedi. «Hiçbir şey söylemedim.»

Cheggs omuzları üzerinden bakarak:

«Hımm!..» yaptı. «Belki bir şey söylemek istiyordunuz!»

«Hayır, hiçbir şey söylemek istemiyorum.»

Cheggs öfkeyle:

«Olası ki, şimdilik, bana bir şey söylemek istemiyorsunuz!» dedi.

Swiveller, gözlerini Cheggs'in yüzünden ayırdı; gene burun ucundan aşağı doğru inerek yeleğine, bacağına ve ayak uçlarına inceden inceye baktı, sonra diğer bacağına geçerek aynı biçimde bu sefer yukarı doğru incelemeye başladı, tam gözgöze gelince.

«Hayır, hayır!» dedi.

«Yaa, öyle mi, bayım! Memnun oldum. Bununla birlikte; eğer benimle görüşmek isterseniz sanırım nerde bulunduğumu öğrenebilirsiniz!»

«Eğer buna gereksinim olursa, pek kolay bir iş!..»

«Şu halde, şimdilik, başkaca konuşacak bir şey kalmadı.»

«Hayır, hiçbir şey kalmadı!»

Bu sözcüklerle her ikisi de kaşlarını çatarak bu müthiş görüşmeyi noktalamışlardı. Cheggs koşup bayan Sophy'ye elini uzatmış, bay Swiveller de bir köşeye çekilerek küsüp oturmuştu.

Bayan Wackles ile bayan Melissa bu köşeye yakın bir yerde durmuş, dansı seyrediyorlar; bayan Cheggs de kaval-

yesinin kendi payına düşen figürü yapmakta olduğu sırada, onlara doğru seyirtip Swiveller için sözler söylemeye fırsat buluyordu. Katı sandalyeler de dimdik ve rahatsız bir halde duran iki küçük kız, bayan Wackles ve bayan Melissa'nın gözlerinin içine bakarak destek bekliyorlardı. Bayan Wackles'ten sonra anne Wackles'de gülümseyince iki küçük kız da tatlı tatlı gülümsemiş; ama bayan Wackles kaşlarını çatarak bir daha böyle bir küstahlıkta bulunurlarsa hemen gözlem altında evlerine gönderileceklerini bildirmişti. Bu tehdit, utanç ve sıkılgan kızlardan birinin gözyaşlarına neden olmuş ve bu kabahatinden ötürü bütün kız öğrencilere örnek olması için her ikisi de kapı dışarı edilmişti.

Bayan Cheggs bir aralık gene fırsat bularak sokuldu:

«Size söyleyecek önemli haberlerim var! Alick, bilseniz, bayan Sophy'ye neler söyledi, neler... Artık bunun ciddi ve içten olduğuna kuşku yok!» dedi.

Bayan Wackles sordu:

«Neler söyledi, yavrum?..»

«Her şey... Neler söylediğini düşünemezsiniz!..»

Swiveller, daha fazlasını işitmeye gerek kalmadığını gözönüne alarak, dansa ara verildiği bir sırada ve bay Cheggs'in bayan Wackles'in övgüsünü kazanmak için yaklaştığı bir anda, tasarlanmış bir ilgisizlik ve çalımli bir tavırla, kapıya doğru yürüdü; zemin katta oturan zayıf, ihtiyar bir adamla daha uygununun yokluğunda- kıvrılmış saçlarının görkemi içinde flört etmekte olan bayan Jane Wackles'in önünden geçti. Kapının yanında bay Cheggs'in özenleri ve ilgisine şaşırmış ve heyecanlı bir halde bayan Sophy duruyordu. Swiveller ayrılmadan onunla birkaç sözcük konuşmak için durakladı ve neşesiz bir tavırla genç kadına bakarak:

«Bana artık yol göründü; ama ayrılmadan önce birkaç sözcükle veda etmek isterim!» diye mırıldandı.

Bayan Sophy kurduğu planın ters tepkisiyle üzgün, ama gene de içindekini belli etmez bir ilgisizlikle:

«Gidiyor musun?» diye sordu.

Swiveller acı bir anlatımla yanıt verdi:

«Gidiyor muyum? Elbette gidiyorum. Başka ne yapabiliyim?»

«Henüz erken demek istiyorum. Ama kuşkusuz karar senin!..»

«Keşke seninle tanışmadan da karar vermede böyle kesin olsaydım. Senin doğruluk ve sadakatine inanarak kendimi mutlu sayıyordum. Ama şimdi güzel olduğu değin de vefasız, genç bir kızla tanıştığıma üzülüyorum!..»

Bayan Sophy dudaklarını ısırıp öte yanda limonata içen bay Cheggs'e özgü ilgili bakışlarla baktı.

Swiveller sanki onu buraya yönelten gerçek nedeni unutmuş görünerek:

«Ben buraya göğsümü kabartarak, yüreğim ferah ve memnun geldim. Ama şimdi tarif edilmez ama kolaylıkla anlaşılır bir duyguyla ayrılıyorum. Bu gece en içten duygularımın içimde boğulduğunu hissettim...» dedi.

Bayan Sophy gözlerini yerden ayırmayarak:

«Ne kastettiğinizi anlamıyorum. Ama eğer ayırdında olmayarak sizi gücendirecek bir harekette...»

«Beni gücendirecek bir hareket mi! Bay Cheggs'e gösterdiğiniz bütün bu övgülerden sonra, bir de beni gücendirecek hareketten mi bahsediyorsunuz!.. Size rahat bir gece dileyerek ayrılmadan önce şu anda tek benim nişanım olarak yetişen, güzel olduğu değin de büyük bir servet sahibi olan ve hı-sımı aracılığıyla bana evlilik önerisinde bulunan, genç bir kız bulunduğunu ve aileye karşı özel bir saygım olduğu için bu öneriyi kabul ettiğimi söylemek isterim. Bu genç kızın tek benim için yaşadığını ve bütün servetini bana ayırdığını söylemek de benim için ayrıca kıvandırıcı bir olaydır. Size bunu bildirmek gerekiyordu. Şimdi uzun zaman ilginizi çektiğime özür diler, size iyi geceler dilerim!..»

Swiveller odasına döndükten sonra, şamdanı söndürmeden önce kendi kendine: 'Bütün bunlardan çıkan sonuç Fred'in küçük Nell üzerindeki planlarına dört elle, canla başla sarılmak oluyor. Hiç kuşkusuz o da benim bu plan üzerine düşmeme çok memnun olacaktır. Yarın ona her şeyi anlattırım. Vakit geç, ben şimdi güzel bir uyku çekeyim!..» dedi.

Swiveller başını yastığa koyar koymaz, derin uykuya dalmış; düşünde Nelly Trent ile evlenerek büyük bir servete

konmuş ve ilk iş olarak bay Cheggs'in bostanının altını üstüne getirerek orayı tuğla ocağına döndürmüştü.

IX

Küçük Nell, bayan Quilp'e gizlerini dökerken zihnindeki kader ve kaygıları, evlerini saran kara bulutları ve ocaklarını örten koyu gölgeleri çevresiyle anlatmamıştı. Sürdüğü yaşamla yüz göz olmayan birisine kederlerini dökmek pek zor olduğu gibi, yaşadığı kimsesiz ve sönük yaşamın anısı, büyük bir sevgiyle bağlı olduğu ihtiyar adamı, herhangi bir biçimde olursa olsun, zor bir konuma sokmak korkusu, yüreğindekiileri açtığı bir sırada bile, asıl üzüntü ve sıkıntısının nede-nini söylemeye engel olmuştu.

Nell'in gözyaşlarına neden, ne sürdüğü değişmez ve arkadaşsız yaşam; ne karanlık kapalı ve kasvetli akşamlar; ne uzun ve yalnız geceler; ne genç yürekleri coşturan herhangi kolay ve basit bir zevk ya da eğlencenin yokluğu; ne de çocukluğun güçsüzlüğünü ve kolaylıkla yaralanan yüreğini anlamak olmuştu. İhtiyarın saklı bir ezincin baskısıyla ezildiğini görmek; onun halindeki kararsızlık ve duraksamayı ayırdetmek; zaman zaman dedesinin aklını bozması kaygısıyla üzölmek; onun bakış ve sözlerinden umutsuz bir cinnet belirtisi sezmek; bütün bunların gerçeğini keşfetmek için dikkat ve ilgiyle günlerce beklemek; sonra da koca dünyada yapayalnız olduklarını, keder ve üzüntülerini paylaşacak, onlara yol gösterecek tek bir kişinin bulunmadığını idrak etmek; daha yaşlı, daha olgun ve daha az avunmaya muhtaç insanların omuzlarını çökertecek kaygılardı; ama genç ve kimsesiz bir kızcağızın bütün bu kaygılarla her an çevrilmiş olması değin acı bir şey var mıdır?»

Bununla birlikte, ihtiyar dede bakışıyla Nell, hep aynı Nell'di. Zihnini dolduran düşüncelerden bir an için sıyrılıp kurtulduğu zaman gene aynı gülümseme, aynı candan sözler, aynı neşeli kahkahalar ve ta ruhuna değin işleyerek sanki bütün yaşamınca birlikte bulunduğu genç kız vardı: İhtiyar genç kızın yüreğinin yalnız bir yanını görüp diğer yanında

neler gizli olduğunu ayırtedemeyerek ve her ne de olsa, küçük kızın mutlu olduğunu varsayarak yaşayıp gitmekteydi.

Evet, Nell, bir zamanlar mutluydu... boş odalarda şarkılar söyleyerek, tozlu antikalar arasında kıvrak ve neşeli adımlarla dolaşarak, odalardaki eşyanın kendi gençlik ve körpeliğiyle bir kat daha köhne ve eskimiş görünen, bir kat daha sertleşip çirkinleşen havası içinde; şen ve sevinmiş bir ruhla gezip durmuştu. Oysa şimdi, odalar soğuk ve kasvetliydi. Kendi odasından çıkarak bu odadan birinde oturup uzun ve sıkıntılı saatler geçirdiği sırada, bu eşya ne değin kımıltısız ve cansız kalıyor; ağzını açıp sessizlikten kısılan sesiyle suskunluğu bozmayı göze alamıyordu.

Bu odalardan birinin penceresi caddeye bakardı. Genç kız yapayalnız ve düşünceli bir halde nice geceler, geç vakitlere değin, hep bu pencerenin yanında oturmuştu. Yalnız başına oturup bekleyenlerin merak ve heyecanı, hiç kimsede yoktur. Küçük Nell'in zihnine bu ıssız saatlerde çeşitli keder ve düşler sürü sürü saldırırdı.

Akşamın alaca karanlığında bu pencerenin yanında oturur sokaktan gelip geçenleri ya da karşıki evin penceresinden görünenleri seyreder; bu evlerin odalarının da kendi oturduğu oda değin ıssız olup olmadığını düşünürdü. Damlardan birinde bir sıra çarpılmış bacalar vardı ki, onlara baktıkça sanki çirkin yüzler ve çatılmış kaşlar görür; onların odayı gözetlediklerini tasarlardı. Ortalık kararıp bu çirkin bacalar gölgelenmeye başlayınca memnun olur; ama sokak lambalarının yanıldığını görünce, üzerine bir hüznün çökerdi; çünkü o zaman içerisi daha kasvetli ve karanlık görünürdü. Nell artık içeri çekilir; odanın içindeki eşyanın yerli yerinde olup olmadığını denetler; gene sokağa bakınca olası ki sırtında bir tabutla geçen bir adam ve onu suskunlukla ölünün evine izleyen birkaç kişi görüp ürperir; yeniden bir sürü korku ve kuruntulara uğrar kalırdı. Dedesi ölecek olsa, ya da ansızın hastalansa ve eve dönmesel.. Bir akşam her zamanki gibi, eve gelip onu öpse ve kendisi yatağına çekilip derin bir uykuya daldıktan sonra, dedesi intihar etse; çevreye kanlar yayılsa ve kendi yatak odasına değin taşsa ne yapacaktı? Bu düşünceler,

üzerinde durulmayacak müthiş şeylerdi. Nell, bir kez daha, gittikçe tenhalaşan ve kararır ıssızlaşan sokağa bakıp oyalandı; dükkanlar birer birer kapanır, komşular yataklarına çekilince üst kat pencerelerinde ışıklar görünmeye başladılar. Sonra bu ışıklar da birer birer söner, yiter yalnız sönük bir gece kandili kalırdı. Geç kapanan bir dükkan kırmızı, parlak ışıkları caddeye yansır; genç kızın gözlerini oyaldı. Biraz sonra bu dükkan da kapanır; her yerin ışıkları söner; her yana bir kör karanlık ve sessizlik çöker; tek ve yalnız kalmış bir yolcunun kaldırım taşlarındaki ayak sesleri işitilir; ya da alışılmışdan fazla geç kalmış bir komşunun uykuya dalanları uyandırmak için kapının tokmağını hızlı hızlı çaldığı duyulurdu.

O zaman Nell pencereyi kapatır, sessizce aşağı iner; düşlerine giren antikaların korkunç görüntülerinin birdenbire canlanıvereceklerini tasarlayarak korkular geçirirdi. Ama kendi odasının uysal görünümü ve iyi bakılmış bir lambanın ışığı ona bu korkuları unuttururdu. İhtiyar için gözyaşları dökerek onu kurtuluş ve ferahlığı ve kendi mutluluğu için istek ve coşkuyla dua ettikten sonra başını yastığa koyar; içini çeke çeke uykuyadalar; ama ortalık ağarmadan birkaç kez irkilip uyanır; zihninde kurduğu ve onu uykusundan uyandıran düşsel bir çağrıya yanıt vermek için kulak kabartırdı.

Bir gece, Nell'in bayan Quilp ile görüşmesinden üç gün sonra; bütün günü rahatsız ve güçsüz geçiren ihtiyar, o gece evden ayrılmayacağını söyledi. İhtiyarın bu haberi Nell'in çok hoşuna gitmiş; ama dedesinin yorgun ve hasta yüzüne bakınca gözlerindeki sevinç yok olmuştu.

İhtiyar:

«İki gün, iki koca gün geçti; daha yanıt yok! Sana Quilp ne dedi Nell?» diye sordu.

«Sana söyledim ya, dedeciğim!»

İhtiyar pes bir sesle:

«Doğru!...» dedi. «Ama bir daha söyle, Nell! Aklım başımda değil! Sana ne söylemişti? Bir iki güne değin beni göreceğinden başka bir şey söylemedi mi? Mektubunda da bunu yazıyordu...»

«Hayır, fazla bir şey söylemedi! İstersen yarın erkenden bir daha gideyim, dede! Kahvaltıdan önce gider gelirim!»

İhtiyar adam başını salladı, kederli kederli içini çekti ve torununu yanına çekerek:

«Hiç, hiç yararı olmaz, yavrum!» dedi. «Ama şu sırada tam yardımıyla yitirdiğim zaman ve paranın, çektiğim bütün ezincin acısını unutacağım şu sırada; beni terkeder ve gördüğün hale sokarsa... Mahvoldum! Daha kötüsü senin için çalışıp dururken seni de mahvettim!.. Belki dilencilik edersek...»

Nell, büyük bir gözü peklikle:

«Dilenci olursak ne olur! Dilenci olalım da mutlu olalım...»dedi.

«Dilencilik ve mutluluk, ha!..»

Nell, pembeleşen bir yüz, titrek bir ses ve heyecanlı bir tutum ve büyük bir enerjiyle:

«Dedeciğim!..» dedi. «Bu sözleri söyledim diye beni büt-bütün çocuk sanma!.. Ama çocuk da olsam, ben böyle yaşamaktansa dilencilik ederek, sokaklarda, kırlarda çalışarak, az bir parayla geçinmek için Tanrıya dua ediyorum...»

«Sus Nelly, ne diyorsun!»

Nell, daha coşkulu ve içten bir dille:

«Evet, evet!» dedi. «Böyle yaşamaktansa kederini bana da söyle de paylaşayım! Solup sarardığının ve gititkce zayıfladığın nedenini söyle de yüreğine su serpeyim! Sana hasta bakıcılığı edeyim! Eğer yoksul düştünse ben de yoksul olayım. Ben her zaman senin yanındayım!.. üzerime çöken bu değişikliği görüp dururken nedenini benden saklarsan, daha çok üzülüyorum. Dedeciğim, yarın buradan çıkıp kapı kapı dilenelim, ama...»

İhtiyar yüzünü elleriyle örterek uzandığı kerevetin yastığına gizledi.

Nell, kolunu dedesinin boynuna dolayarak:

«Dilencilik ederek geçiniriz!» dedi. «Uzaklara kaçalım, kırlarda ağaçların altında yatalım. Bir daha para düşünmeyelim; seni bahtsız eden şeyleri unutalım. Gündüz güneşin ışığını ve rüzgarları yüzümüzde duyumsayalım; geceleri dinlenmeye çekilip birlikte tanrıya yakaralım. Bir daha loş odalara,

kasvetli evlere ayak basmayalım! Hoşumuza giden yer nere-
siyse orada dolaşalım. Sen yorulursan iç açıcı bir yerde dinle-
nirsin. Ben gider ikimiz için dilenirim!..»

Nell, ihtiyarın göğsüne kapanınca hıçkırıklar sesini boğ-
muş; ihtiyar da onunla birlikte göz yaşları dökmüştü.

Bu sözler, yabancı kulakların işitmeyeceği sözler; bu
sahne yabancı gözlerin görmeyeceği bir sahneydi. Bununla
birlikte yabancı gözler ve kulaklar bütün olup bitenleri açgöz-
lülükle izlemekte, özellikle bu gözler ve kulaklar Daniel
Quilp'in gözleri ve kulaklarıydı. Cüce, Nell, dedesinin yanına
geldiği zaman, görünmeden içeri girmiş -kuşkusuz büyük bir
nezaket eseri olarak- dede ile torunun sözlerini kesmekten
sakınmış ve her zamanki sırtkan yüzüyle durup beklemişti.
Ama zaten yürüyerek yorulan bir insanın ayakta durması da-
yanılmaz bir durum olduğundan ve cüce her yerde rahatına
bakmasını bilen insanlardan biri olduğundan gözlerini bir kol-
tuğa dikmiş, sonra şaşılacak bir çeviklikle koltuğun üzerine
çıkarak ayaklarını sarkıtmış rahatça konuşulanları dinlemiş
ve böylece her zaman tuhaf ve maymunca davranışlara yat-
kın benliğini tatmin etmişti. Koltuğun üzerine çıkınca, bir aya-
ğını kayıtsızca ötekinin üzerine atıp elini çenesine yaslamış
ve başını azdan yana çevirmiş; çirkin yüzüne durumundan
memnun insanların sırtkanlığı gelmişti.

İhtiyar başını çevirince, onu bu duruşta görüp çok şaşı-
rmıştı. Nell, cüceyi görünce bir çılgılık koparmış; dedesi de
kendisi de şaşkınlıktan ne söyleyeceklerini bilememişlerdi.
Bir hayalet gördüklerinden kuşkulı olmuşlar; çekingen ve ürkek
bir halde ona bakmışlardı. Bu karşılaşışı hiç yadırgamayan
Daniel Quilp, aynı konumu koruyup yalnız birkaç kez başını
sallamıştı. Sonunda ihtiyar ona adıyla seslenerek nasıl içeri
girdiğini sorunca, Quilp baş parmağıyla omuzu üzerinden işa-
ret ederek:

«Nasıl olacak...» dedi. «Kapıdan! Ne yazık ki anahtar deli-
ğinden sığacak denli minik değilsin!.. Ben seninle başbaşa
konuşmaya geldim, komşu! Haydi sen çık, Nell!..»

Nell, dedesinin yüzüne bakınca, çıkması gerektiğini anla-
dı, ihtiyar yanağından öptü.

Cüce dudaklarını şapırdatarak:

«Ne nefis, ne leziz bir öpücük!» dedi. «Hem de elma yanaklardan!..»

Nell, bu sözleri duyunca hiç durmadı, hemen çıktı. Quilp, onun arkasından yiyecekmiş gibi bir süzüşle baktı ve kapıyı kapayıp çıkınca, kısa bacaklarını oğuşturup gözlerini parıltarak gençlerin çekiciliğini övdü.

«Taze açmış bir konca, komşu! Sevimli, pembe yanaklı, tatlı, dilber bir kızcağız!..»

Zoraki bir gülümsemeyle karşılık veren ihtiyarın büyük bir sabırsızlıkla çekişme içinde bulunduğu açıktı. Bu sabırsızlık herkesi olduğu gibi ihtiyarı da azaba sokmaktan zevk alan Quilp'in gözünden kaçmamıştı.

Quilp kısık bir sesle konuraşarak ve bu konu üzerinde sözde büyük bir ilgi göstererek:

«Ufak tefek, derli toplu, çekili düzenli, hoş, mavi damarlı, billur tenli, minicik acıklı, sevimli bir kızcağız!..» dedi. «Ama sana ne oluyor? Pek sinirli görünüyorsun, komşum!»

Cüce koltuğun tepesinden inip; hiç görünmeden üzerine çıkarken gösterdiği çevikliğe karşıt pek hantal ve ağırdan gene koltuğa kurulduktan sonra şunları ekledi:

«Yemin ederim ki yaşlıların kanlarının böyle kaynadığını bilmezdim. İhtiyarlar hep soğukkanlı davranırlar sanıyordum. Her halde bu böyle olmalı... Senin kanın bozulmuş komşum!..»

İhtiyar, başını avuçları içine alarak:

«Öyle olacak!» diye mırıldandı. «Şurada ateşler yanıyor ve ara sıra beni korkutan heyheyler geliyor.»

Cüce tek bir sözcük söylemeden sıkıntılı sıkıntılı odanın içinde bir aşağı bir yukarı dolaşan, sonra gene yerine oturan ihtiyarı süzdü. İhtiyar başını sallayarak:

«Son kez olarak bana para getirdin mi?» diye sordu.

«Hayır!»

İhtiyar umutsuzca ellerini kilitleyip başını dikelterek:

«O halde çocuk da ben de mahvolduk!..» dedi.

Quilp sert bir bakışla ihtiyara bakıp onun dalgın ilgisini uyandırmak için elini iki üç kez masaya vurdu:

«Komşu!..» dedi. «Seninle daha açık konuşayım ve senin kartları elinde tutup bana ancak arkalarını göstererek oynadığın oyundan daha temizini oynayım!

İhtiyar titreyerek başını kaldırıp ona baktı.

Quilp:

«Şaşıyorsun ha!..» dedi. «Olası ki bu doğal bir şeydir. Şimdi her şeyi anlıyorum. Sana verdiğim bütün paraların, avansların, hasılatın nereye gittiğini biliyorum. Sana da söyleyim mi?»

İhtiyar:

«Söyle bakalım...» dedi.

«Nereye olacak, her gece hoş bırakmadığın kumar masasına! Düşlerini kurduğun serveti bu yolla elde edecektin öyle mi? Bir servet kaynağı sandığın bu gizli işe ben de, bir budala gibi, bütün paramı yatıracaktım öyle mi? Tükenmez bir altın kuyusu, bir Eldorado sandığın şey buydu ha!..»

İhtiyar parıldayan gözleriyle ona doğru dönerek:

«Evet buydu! Gene de bu, ölünceye değin de bu olacak!..» diye bağırdı.

Quilp aşağılayan gözlerle:

«Demek ben de böyle bir izansız kumarcının hilesine kapılıp duracağım öyle mi?» yanıtını verdi.

«Ben kumarcı değilim! Tanrı tanık ki ben hiçbir zaman kendi kazancım için kumar oynamadım. Kumarı sevdiğim için oynayıp para vermedim! Her tehlikeye koyduğum para için şu zavallı yetimin adını anarak Tanrıdan şans istedim; ama Tanrı hiç yardım etmedi!.. Kime yardım etti? Benimle oynayan kimlerdi? Yağma, hayasızlık, fesat ve sefahat için avuç dolusu para döken kötülüklerden başka bir şey bilmeyen insanlar!.. Bu adamlardan kazandığım son meteliği günah, kabahat bilmeyen bir kızcağızın mutluluğu için harcayacaktım. Ama onlar ne kazanacaklardı? Fesat, kötülük ve en sonunda yoksulluk. Bunu böyle düşünmeyecek kim var? Söyle bana!..»

İhtiyarın keder ve dehşetiyle bir an yumuşayan Quilp:

«Bu delice düşünce sana ne zaman egemen oldu?» diye sordu.

İhtiyar elini alnına koyarak:

«Ne zaman mı?» dedi. «Ne zaman olacak! Ne değin az bir servet sahibi olduğumu ve bunu toplayabilmek için de ne değin uzun bir zaman geçtiğini; benim yaşımda birinin zamanının azladığını; Nell'in dünyanın sevgi ve sıcaklığına gereksindiğini; onu yoksulluğun birlikte getirdiği keder ve acılardan koruyacak bir mirasa sahip edeceğimi düşündüğüm zaman oldu.»

Quilp:

«Yani torunun Fred'i vapura bindirip uzaklara göndermek için bana başvurduğun sıralarda öyle mi?» diye sordu.

«Evet ondan biraz sonra... Ama bunu uzun zamandan beri düşünmektaydım. Hatta düşlerimde bile bunu görüyordum. Sonunda başladım. Ama bunda hiçbir zevk ummadığım gibi, hiçbir zevk de bulamadım. Bana kaygılı günler, uykusuz gecelerden başka bir şey getirmedi. Sağlığımdan oldum ve yürek dinginliğini yitirdim. Kazancım keder ve güçsüzlükten başka bir şey olmadı.»

«Demek bütün elindekileri yitirdikten sonra bana geldin! Ben de senin sözüne uyarak büyük bir servet topladığını sanıp dururken, sen kendini dilencililiğe sürüklemişsin; çok şey!.. Şu halde kalan bütün malın mülkün bana geçmiş oluyor!..»

Quilp bu sözleri söyledikten sonra kalkıp çevresine baktı ve hiçbir şeyin yerinden kaldırılmadığını görünce:

«Ama hiç de kazandığın olmadı mı?» diye sordu.

İhtiyar:

«Hiç!.. Yitirdiğimi hiç geri alamadım!» diye mırıldandı.

Cüce sırtkan ve alaycı bir yüzle:

«Ben de insan uzun süre kumar oynarsa eninde sonunda bir gün kazanacağını, ya da hiç olmazsa, zararını çıkaracağını sanıyordum!» dedi.

İhtiyar birdenbire umutsuzluktan çılgın bir heyecana dönüşerek:

«Kuşkusuz öyledir...» dedi. «Ben bunu önceden duyumsamıştım. Her zaman görüp anladığım bu oldu; ama hiçbir zaman şimdiki değin güçlü duyumsamamıştım. Üç gecedir yitirdiğim önemli parayı gene kazandığımı düşümde görüyö-

rum. Hiç böyle bir düş görmemiştim. Şimdi elimde bir fırsat varken beni terketme. Son bir kez şansımı deneyim!..»

Cüce omuzlarını silkip başını salladı.

İhtiyar titrek elleriyle cebinden birkaç kağıt parçası çıkarıp cücenin kolunu tuttu:

«Benim iyi huylu ve yumuşak yürekli dostum Quilp!» dedi. «Şuraya bak! Şu uzun hesaplara ve acı deneyimler sonucuna bak! Her halde kazanmam gerek!.. Son bir kez küçük bir yardımı esirgeme. Yalnız birkaç lira... Şöyle yirmi, otuz liracık bir şey istiyorum.»

Cüce:

«Son verdiğim yetmiş liraydı. Hepsini bir gecede yitirdin, değil mi?» dedi.

«Evet öyle! Ama bu çok kötü bir şans sonucuydu. Daha henüz kazanma zamanı gelmemişti.

İhtiyarın elindeki kağıt parçaları, bu sözleri söylerken rüzgarda sallanan küçük yapraklar gibi titreşiyordu.

«Şu yetimi düşün! Yalnız başıma olsaydım ölüm benim için bahtiyarlık olurdu. Hatta pek eşitsizce bölünen mutlu ve bahtiyar insanlara en dinç zamanlarında tebelleş olup, muhtaç bir halde ezinç içinde umutsuzca bekleyenlerin yanına yaklaşmayan bu son hükmü, ben canı gönülden arzu ederdim. Ben ne yaptımsa hep bu yetim için yaptım. Sana yalvarırım; bana onun hatırı için yardım et! Benim için değil, onun için!..»

Cüce hiç istifini bozmayarak saatine baktı.

«Yazık ki kentle önemli bir randevun var!» dedi. «Yoksa benim daha serin kanlı konuşabilmem için yarım saat fazla kalmak istemez değildim!..»

İhtiyar, cücenin eteğini yakalayarak:

«Quilp, Quilp!..» diye bağırdı. «Seninle zavallı Nell'in anesinin acıklı öyküsünü kaç kez konuştuk. Belki Nell'in de zorunluğa düşmesi korkusu bana buradan geliyor. Bunları gözönünde tutarak biraz daha yumuşak yürekli ol... Benim sayemde epey para kazandım. Bana son bir fırsat vermekten kaçınma!..»

Quilp alışık olmadığı bir naziklikle:

«Doğrusunu istersem yapamam!» dedi. «Ama bu olay cidden akılda tutulacak bir şey... İçimizle en kurnazlarımız bile bazan böyle aldanıyor! Senin Nell ile yalnız başına sürdürdüğün yaşam beni de aldattı.»

İhtiyar:

«Bunların hepsi de para biriktirebilmek, talihi yenmek içindi,» diye mırıldandı.

«Evet, şimdi bunu pek iyi anlıyorum. Demek istediğim, senin hasisçe yaşayışın; seni tanıyanlar üzerinde zengin bir adam.ünü kazanmış olman, sana verdiğim paraları üç dört katına çıkaracağını temin edişin; ve verdiğin faizler beni o değin aldattı ki kuşkuvarıma karşın eğer ummadığım bir zamanda senin gizini öğrenmemiş olsaydım, gene sana, hatta şimdi para verebilirdim.

İhtiyar umutsuz bir sesle:

«Bütün önlemlerime karşın sana bunu söyleyen kim oldu? Onun adını öğrenmek isterim,» dedi.

Şeytan cüce, Nell'in adını vermekle başvurduğu hilenin açığa çıkacağını ve bunu söylemekle hiçbir çıkar oluşmayacağını düşünerek kısaca:

«Kim olabilir?» diye sordu.

İhtiyar:

«Her halde Kit olacak!» dedi. «O her şeye burnunu sokar. Sen de onu elde etmekte kusur etmemişsindir.»

Cüce,derin bir acıma yüklü bir sesle:

«Ne güzel keşfettin, evet, Kit söyledi!» dedi.

Cüce bu sözlerden sonra dostça başını sallayıp kapıya doğru yürüdü. Sokak kapısından çıkınca bir an duraklayıp büyük bir haz ve memnurlukla sırtıttı.

«Çaresiz Kit!» diye mırıldandı. «Her halde bir peni karşılığında seyredilen cücelerin en çirkini ben olduğumu söyleyen o'ydu. Ha ha ha!» Zavallı Kit!..»

Cüce keyifli keyifli gülerek yoluna devam etti.

X

Daniel Quilp ihtiyarın evine girerken de çıkarken de gözetlenmişti. Hemen hemen evin karşısında caddeden ayrılan bir-

kaç yoldan birine açılan gölgeli bir kemerin altında; daha ortalık kararmaya başlarken, yerini tutan bir kişi, hiç eksilmeyen bir sabırla bekleyip durmuş; daha uzun zaman beklemek zorunda kalan bir insan tutumuyla ve uzun bir alışkanlığın verdiği bir boyun eğmeyle duvara yaslanmış koca bir saat konumu bile değiştirmemişti.

Sabırlı, haylaz ve yoldan geçenlerin ilgisini uyandırmaktan uzak kalmış, ne de kendisi onlara önem vermişti. Gözlerini yalnız bir noktaya, küçük kızın her zaman oturduğu pencereye dikmişti. Ancak duvardaki bir dükkanın saatine bakmak için birkaç dakika yerinden ayrılmış, sonra gene dönerek artan bir ciddilikle ve ilgiyle gözlerini yorarcasına pencereyi gözetleyip durmuştu.

Gizlendiği yerde bekleyip duran bu kişi, beklediği saatlerin uzamasına karşın, hiçbir usanç belirtisi göstermemiş; ama vakit geciktikçe kaygı ve şaşkınlığı artmış; saate daha sık ve pencereye daha az bir umutla bakmaya başlamıştı. Sonunda dükkanın kepenkleri kapanmış, saat arkada kalmış, kilisenin saati on biri çalmış, sonra çeyreği vurmuş, o zaman daha fazla oyalanmasının hiçbir zaman olmadığı sonucuna varmıştı.

Bununla birlikte; bu kanıyı hoşnutsuzlukla kabul ettiği ve kazaya rıza göstermek istemediği bulunduğu yerden bir türlü ayrılmayışından sık sık, ağır adımlarla yerinden ayrılıp omuzu üzerinden, aynı pencereye bakmasından; düşlerinde canlandırdığı bir ses ya da yeğnik bir ışıktan pencerenin usulca açıldığını sanarak tezelden gene yerine dönmesinde anlaşılıyordu. O gece için daha fazla beklemekten umudunu kesen bu kişi; sanki bulunduğu yeri terketmek için çabalıyormuş gibi birden bire koşmaya başlamış ve o değin büyük bir hızla sıvışıp gitmişti ki gene geriye dönmek arzusunun önüne geçmemek korkusuyla dönüp arkasına bile bakmamıştı.

Bu bilinmeyen kişi ne yavaşlamış, ne de durup soluk almış; birçok dar sokak ve çıkmazlardan geçerek sonunda kaldırım taşı döşeli bir alana çıkmış; burada yürüyüşe geçerek adımlarını penceresinden ışık sızan küçük bir eve doğru yöneltmiş; sonra kapının mandalını çekerek içeri girmişti.

İçerde bulunan bir kadın ıvecenlikle başını çevirdi:

«Tanrım n'oluyor! Kim o?.. Sen misin, Kit?» diye sordu.

«Evet anne, benim!..»

«Çok yorulmuşsun, oğlum!»

«İhtiyar efendi bu gece dışarı çıkmadı, ve bayan Nell de pencerede görünmedi.»

Bu sözleri söyleyerek üzgün bezgin ateşin yanına oturdu.

Bu oda bir yoksul odası; ama derli topluydu. Odanın içinde bir çeki düzen ve rahatlık da olmasa, pek sevimsiz bir yer duygusu verecekti. Duvardaki saat vaktin epey ilerlemiş olduğunu göstermesine karşın; ihtiyar kadın ütü masasının başında harıl harıl çalışıyor; küçük bir çocuk ateşin yanındaki bir beşikte mışıl mışıl uyuyor; iki üç yaşlarında sağlıklı bir çocuk da başında bir takke, sırtında bedenine küçük gelen bir entariyle çamaşır sepetinde bicil bicil oturuyor; iri gözleriyle sepetin kenarından -sanki hiç uykusu yokmuş gibi- bakıyor; zaten uyumadığı için yatağından çıkıp sepetin içine giren bu yavruca, çevresine neşeli bakışlar saçıyordu. Bu tuhaf ailede çocuklar da, Kit de, anneleri de birbirlerine çok benziyordu.

Çoğumuzun birçok zamanlarda olduğumuz gibi, Kit de kızgın ve küskün bir haldeydi. Ama beşikte mışıl mışıl uyuyan en küçük kardeşine, sonra çamaşır sepetine oturan, ve daha sonra sabahdan beri hiç yakınmadan harıl harıl çalışan annesine bakınca, tatlılık göstermenin akıl kârı olduğunu düşünerek, ayağıyla beşiği salladı; sepetteki, kardeşine göz ederek, türlü mimikler yaparak onu neşelendirdi; tatlılık göstermeye ve konuşkanlık etmeye öğrendi. Sonra cebinden çıkısını çıkararak annesinin saatlerce önce hazırladığı büyük bir parça ekmekle soğuk ete yanaşarak:

«Sen ne iyi kadınsın, anne! Senin gibisi az bulunur!..» dedi

Kit'in annesi bayan Nubbles:

«Kuşkusuz daha iyileri de eksik değildir, oğlum!» dedi.
«Her halde vardır ve olmalı da... Küçük kilisedeki papaz öyle söylüyor!»

Kit, küçümseyen bir tonla:

«O ne bilecek!..» dedi. «‘O da senin gibi böyle dul kalıp durmadan çalışsın da o zaman konuşalım!.. Çok çalışıp az dinlenebilen gene de neşe ve enerjisini yitirmeyen kişi nerde görölmüş? Hanya’nın Konya’nın kaç bucak ettiğini ben ona o zaman sorarım ve ona ancak o zaman inanırım!..»

Bayan Nubbles kaçamak yollu:

«Oğlum, biranı, şöminenin yanına koydum.» dedi.

Kit, bira maşrapasını alarak:

«Gördüm, anne!» dedi. «Sevgili anneciğim, istersen, sa-
yın papazın sağlığına içeyim. Ben ona karşı hiçbir kötü duy-
gu taşımıyorum.»

Bayan Nubbles sordu:

«İhtiyar bay bu gece dışarı çıkmadı mı?»

«Ne yazık ki öyle.»

"Çok şükür desen daha iyi olur; çünkü bayan Nell bu gece
yalnız kalmayacak..."

«Öyle, ben orasını düşünmedim. Saat sekizden beri bek-
leyip gözlediğim halde onu pencerede göremediğim için ‘ne
yazık’ dedim.»

Annesi bir an işini bırakıp çevresine bakınarak:

«Bilmem zavallı kızcağız senin onu pencerede yapayalnız
otururken caddenin karşısına geçerek, her hangi bir kötülük
gelmesin diye, durup saatlerce beklediğini, ne değin yorulsan
da, onun artık güvende olduğunu varsaydığın ona değin, ye-
rinden ayrılmadığını anlayacak olsa ne diyecektir!..» diye ke-
keledi.

Kit, tuhaf yüzünde bir kızartıyla yanıt verdi:

«Ne diyeceğini hiç merak etme, anne! Bundan hiç haberi
olmayacağı için, hiçbir şey de demeyecek...»

Bayan Nubbles sessizce bir iki dakika daha ütüsüyle uğ-
raştıktan sonra, ateşin yanına gelip bir başka ütü aldı. Ütü-
nün tozunu silerken yan gözle Kit’e baktı; ama masanını ba-
şına dönünceye değin bir şey söylemedi. Masanın yanına
gelinece, ütünün kızgınlığını denemek için korkulacak değin
yanağına yaklaştırdıktan sonra, bir gülümsemeyle başını çe-
virerek:

«Bilmem herkes ne der, Kit!..» dedi.

Kit bunun arkasından ne geleceğini anlayarak:

«Saçma..» diye mırıldandı.

«Yok, öyle deme. Her halde senin bayan Nell'e aşık olduğunu söyleyecekler vardır; bunun adım gibi biliyorum.»

Kit, annesinin bu sözlerine 'Haydi canım!' derken kolları ve bacaklarıyla türlü pozlar almış ve yüzünü buruşturmuştu. Ama bu davranışlarından beklediği gönül rahatlığını bulamayınca, et ve ekmekten koca birer parça koparıp bira kupasına sarılmış, hemen hemen kendisini boğarcasına tıktırmış ve konuyu değiştirmek istemişti.

Bir süre sonra aynı konuya değinen annesi:

«Biraz önce ben şaka ediyordum, Kit!» dedi. «Doğrusunu istersen, sen pek dürüst ve düşünceli davranıyorsun. Tam senden beklediğim gibi... Her ne değin kimseye bir şey söylemiyorsan da umut ederim ki bir gün gelip senin bu ilgini öğrenecek ve hiç kuşkusuz sana karşı iyi duygular besleyecek ve borçluluk duyacaktır. Bu sevimli yavrucağı böyle yapayalnız bırakmak cidden çok acımasız bir şey!.. Bilmem ihtiyar bay onu ne diye senden saklıyor?..»

«Anne, ihtiyar bay bunu acımasızlık diye yapmıyor. Amacı, Nell'e acı vermek değil. Bana öyle geliyor ki, o, bunu dünyanın bütün altın ve gümüşleri için bile yapmaz. Hayır, onun bu derece acımasızlık etmesine olasılık yok. Ben onu daha iyi tanıyorum.»

«Öyleyse, böyle davranmasının nedeni nedir? Niçin onu senden saklıyor?»

«Orasını ben de bilmiyorum. Ama bu değin gizli kapaklı tutmasa hiçbir şey anlamayacaktım. Çünkü geceleri beni eve göndermesinden ve gittikçe her zamankinden önce izin vermesinden kuşkulanıp olup bitenleri anlamak merakına düştüm. Ne o! Birisi mi geliyor?»

«Dışarıda birisi olacak!»

Kit kalkıp kulak kabarttı.

«Birisi bize geliyor!» dedi. «Ne değin de tezcanlı!.. Ben ayrıldıktan sonra ihtiyarın dışarı çıkmasına olanak yok! Yoksa evde yangın mı çıktı acaba?»

Kit, kapıldığı kaygıyla bir an kımıldanarak yoksun kaldı. Ayak sesleri yaklaşmış, kapı hızla açılmış; Nell, uçuk bir benizle ve soluk soluğa, gelişi güzel sırtına geçirdiği bir giysiyle, içeri girmişti.

Ama, oğul, ikisi birden şaşkınlıkla:

«Bayan Nell, ne oldu?» diye bağırdılar.

«Fazla oturacak değilim, dedem ansızın hastalandı. Onu nöbetler içinde döşemeye serilmiş buldum.»

Kit, hemen kenarsız, şapkasını yakalayarak:

«Ben koşup doktor bulayım; iki dakikada gelirim!» dedi.

«Hayır, hayır!.. Zaten eve doktor geldi. Dedem artık seni hiç istemiyor!..»

Kit:

«Nee?» diye bağırdı.

«Niçin olduğunu sorma! Ben de bilmiyorum. Tanrı aşkına soru sorma; kendini üzme ve bana da darılma; buna hiç razı değilim!»

Kit gözlerini açıp şaşkın şaşkın genç kıza baktı; birkaç kez ağzını açtı kapadı. Ama ağzından tek bir sözcük bile çıkmadı.

«Hep sana kızıp söyleniyor, Kit! Bilmem ne yaptın. Her halde onarılmayacak bir şey değildir.»

«Ben ne yapmışım?»

Nelle gözyaşları dökerek:

«Bütün ezinçlerin nedeninin sen olduğunu söyleyip duruyor. Hep senin adını anıyor. Doktor, senin bir daha eve gelmenini doğru olmayacağını söyledi. Yoksa kederinden ölür!.. Sakın bir daha uğrama! Size bunu söylemeye geldim. Bir başkasını göndermektense, kendim gelmeyi daha uygun buldum. Acaba ne yaptın, Kit? Ben bu dünyada bir tek sana güveniyordum. Bir tek arkadaş olarak seni tanıyordum...»

Zavallı kit, genç dostuna gittikçe büyüyen gözlerle ve acı acı baktı; ama put gibi sessiz ve kımıldanarak kaldı.

Nell, bayan Nubbles'e bakarak masanın yanına geldi.

«Kit'in haftalığını getirdim,» dedi. «Biraz da fazlasıyla.. Çünkü her zaman bana karşı sevecen davrandı. Umarım ki

yaptığına pişman olur ve gideceği yerde de iyi çalışır. Hiç kendisini üzmesin. Bana ondan ayrılmak acı geliyor ama ne çare! Böyle gerekiyor. Hoşça kalın!..»

Bayan Nell yanaklarından gözyaşları akararak bitirdiği sahenin heyecanıyla cılız bedeni titreyerek, geçirdiği büyük sarsıntı, gördüğü iş ve daha binlerce acı duyguların etkisi altında, kapıya doğru koştu ve geldiği hızla gözden yitti.

Ama bayan Nubbles'in oğlundan kuşkulanması, için ortada hiçbir neden yoktu. Oğlunun dürüstlük ve namusuna güvenebilirdi; ne de olsa oğlunun kendisini savunmak için tek bir sözcük etmemesi onu şaşırtmıştı.

Yiğitlik, hilecilik, hırsızlık düşünceleri; gece göze görünmemek üzerine verdiği tuhaf bilgiler, hep kadıncağızın zihnine dolmuş, oğluna soru sorgu etmekten çekinmemişti. Böylece bayan Nubbles bir sandalyeye oturarak ellerini oğuşturdu ve acı gözyaşları döktü. Oysa oğlu annesini avutmak girişiminde bile bulunmayarak şaşkın şaşkın ona baktı. Ne olmuştu? Beşikteki bebek uyanıp ağlamaya başlamış; sepet içindeki küçük çocuk da yuvarlanıp sepeti başına geçirmişti. Anneleri bir yandan gittikçe daha acı gözyaşları dökerken, beşiği daha hızla sallamaya başlamış, bütün bu gürültülere sağır kalan Kit'in ağzı da açık kalmıştı.

XI

Genç kızı barındıran çatı altında artık eski suskunluk ve huzur kalmamıştı. Ertesi, sabah, ihtiyar dede müthiş bir nöbet içinde sayıklamaya başlamış; hastalığın etkisiyle gittikçe çöküp yaşamı bile tehlikeye girmiş; haftalarca yatağa bağımlı kalmıştı. Gene gözetlemeler devam ediyordu; ama bunlar açgözlü yabancılar, yatağında hasta yatan ihtiyarı arasına ziyaret ettikten sonra hep bir araya gelip iğrenç bir dostluk havası içinde yayıp içip cümbüş eden insanlardı. Zira bu insanlar için ölüm ve hastalık olağan şeylerdi.

Diğer yandan, bütün bu kalabalık ve gürültü içinde çaresiz kız her zamankinden daha yalnız, ruhça yalnız; ölüm döşe-

ğinde ateşler içinde yatan ihtiyara karşı gösterdiği sadakat ve özende yalnız içten üzgüsünde olduğu değin seve seve gösterdiği sevecenlik ve ilgisinde de yalnızdı. Zavallı, günlerce, bütün gece dalgın yatan hastanın başı ucundan ayrılmayarak her istediğini yerine getirmiş; adını ağzından düşürmeyen ihtiyarın nöbet sayıklamalarını dinleyip durmuştu.

Ev artık kendilerinin değildi. Hatta hastanın yattığı oda bile Quilp'in tasarrfuna geçmiş ve ihtiyarın ikameti, cücenin hoş-görüsüne kalmıştı. Daha ihtiyar dede yatağa düşeli birkaç gün olmuştu ki cüce yasanın verdiği hakları kullanarak eve ve içindeki eşyaya tasaruf etmiş; herkes olan biteni o zaman anlamış; ama hiç kimse kendisinden hesap sormak yürekliliğini gösterememişti. Yanında getirdiği bir avukatla bu önemli işin üstesinden gelen cüce, onunla birlikte eve yerleşmiş, gelen gidenlere tasarruf hakkını kullandığını bildirmiş ve sonra kendi yöntemince rahatına bakmıştı.

Dükkanı kapayarak alışverişi kökünden kesen bay Quilp arka odaya yerleşmişti. Eski mobilya arısında eline geçirebildiği en rahat ve gösterişli bir koltuğu kendisi, en hantal ve yakışksız olanını da arkadaşı için seçtikten sonra her ikisini de arka odaya taşıtmış; büyük bir azametle yerine oturmuştu. Bu oda ihtiyarın odasına uzak düşüyordu. Çünkü cüce, akıllı davranarak nöbetin bulaşmasından kaçınmış, istediği gibi çubuğunu tütürebilmek ve avukatını da aynı biçimde durmadan duman savurmaya destek vermek için, hastanın odasından uzaklaşmıştı. Cüce, iskelede takla atmakla vakit geçiren çocuğu da savsamamış, bir adam gönderip onu da çağırtmış ve aldığı buyruk üzerine hemen yetişen haylazın da odanın bir köşesindeki sandalyeye oturup sağladığı koca bir pipoyu hiç durmadan içmesini, hatta cüret edip bir dakika bile pipoyu ağzından ayırmamasını tembih etmişti. Bütün bu düzen tamamlandıktan sonra bay Quilp memnun ve mutlu çevresine bakmış: 'İşte rahatlık buna derler' demişti.

Uyumu tatlı bir ad sahibi olan Avukat Brass'da, iki engel olmasa, buna rahatlık diyebilecekti. Ama koltukta ne biçimde otursa otursun rahat edemiyordu. çünkü pek sert ve basık

bir koltuktaki bu. Tütün dumanından da ayrıca tedirgin oluyordu. Diğer yandan Brass; Quilp'in adamıydı ve onun düşünülerini hoş görmeye çalışarak pek tatlı ve zarif bir tavırla başını sallayarak cücenin düşüncesini onaylamıştı.

Brass, Londra'da pek iyi bir ünü olmayan; Bevis Marks adını taşıyan bir kuruluşun Avukatlarından biriydi. Zayıf, uzun boylu, yumru burunlu, şişkin alınlı, çekik gözlü, kızıl saçlı bir adamdı. Topuklarına değin inen bir pardesü, kısa siyah bir pantolon giymiş, ayağına gri bir pamuk çorap ve bir de koca fotin geçirmişti. Korkak ve yaltaklanıcı bir tavır, keskin ve haşin bir sesi vardı. En tatlı gülümsemeleri bile o değin çirkindi ki, herkes onun öfkelenip kaşlarını çatmasını yeğlerdi!

Quilp, Avukatına bakıp, onun piponun etkisiyle gözlerini kırıştırdığını ve derin bir soluk çekerek kokulu dumanı ona doğru savurduğu zaman tiksindiğini ve dumanı elleriyle yelpazelediğini görünce, son derece memnun olarak neşeli neşeli ellerini oğuşturmuş; sonra çocuğa dönerek:

«Haydi, çek şu pipoyu, köpek!» demişti. Piponu bir daha doldur; durmadan dumanı savur!.. Yoksa piponun zifirini kızdırıp diline sürerim, ha!..»

Bereket versin ki çocuk pişkindi; değil bir pipo, bir kireç ocağı bacasını bile tüttürebilirdi. Mırıldanarak onun buyruğunu yerine getirdi.

Cüce, Brass'a dönüp sordu:

«Nasıl kokusu, değişik bir tütün değil mi? Tam sultanlara değer bir keyif!..»

Brass, eğer sultanların keyfi buysa bundan pek imrenilecek bir şey olmadığını düşünürken gene tütünü övüp tıpkı bir sultan rahat ve huzuru içinde bulunduğunu söyledi.

Cüce, bu kez çocuğa dönüp ekledi:

«Soğuk algınlığına karşı koymanın, felaketlere göğüs germenini yolu budur! Burada kaldığımız sürece çubuklarımızı tüttürüp keyfimize bakacağız. Sakın pipoyu söndüreyim deme; yoksa pipoyu gırtlığına tıkarım!»

Cücenin bu kibar sözleri üzerien Brass sordu:

«Burada çok kalacak mıyız?»

Cüce yanıt verdi:

«Olası ki ihtiyar ölünceye değin kalırız..»

Brass gevrek gevrek güldü.

«Ne iyi..» dedi.

«Sen dumanı savurmana bak! Konuşurken de piponu içebilirsin. Hiç vakit yitirme!..»

Brass gene hiç hoşlanmadığı pipoya sarılarak yeğnikçe gülümsedi:

«İhtiyar iyileşirse ne yapacağız?» diye sordu.

«O zaman iyileşinceye değin bekleriz...»

«Ne değin iyi yürekliisiniz. Birçokları şimdiye değin eşyayı ya satar, ya da başka bir yere kaldırtırdı. Yasa elverişli olunca, hiç fırsat vermezler, taştan bir yürekle davranırlardı. Bazıları da..»

«Bazıları da senin gibi böyle boş sözler edenlere aldırış bile etmezler.»

Brass, hi, hi hi diye gülümseyerek:

«Çok şakacısınız!» yanıtında bulundu.

Bu sıra kapının yanında oturan çocuk pipoyu ağzında çıkarmayarak homurdandı:

«Aşağı birisi iniyor!»

«Kim geliyor, dedim, hıncır köpek?»

«Kim olacak ihtiyarın torunu! Sağır mısın?»

Cüce sanki tatlı bir çorba içiyormuş gibi derin bir soluk almıştı.

«Birazdan seninle görüşürüz. Beş kardeşe hazır ol!»

Cüce bu tehdidi savurduktan sonra Nell'e sordu.

«Deden nasıl, şekerim?»

Kızcağız ağlıyordu.

«Pek fena, pek fena!..»

Brass da söze karıştı:

«Ne sevimli, ne şirin, ne tatlı bir kızcağız!»

Quilp tatlı bir sesle sordu:

«Acaba güzel Nell, dizimin üzerinde oturmaya mı geliyor, yoksa küçük odasına yatmaya mı gidiyor?..»

Brass kendi kendine: 'Çocuklarla ne hoş geçiniyor, dinlemesi bile hoş'a gidiyor' diye mırıldanmaktan başka bir şey yapmamıştı.

Nell, kesik ve tutuk bir sesle:

«Hiç oturacak değilim...» dedi. «Odadan bir iki... şey alacağım. Sonra... artık buraya uğramayacağım!» Çaresiz kız odaya girerken cüce başını çevirip baktı:

«Ne şirin bir oda! Tıpkı bir gelin odası!...» dedi. «Sahi bir daha gelmeyecek misin, Nelly? Doğru söyle!...»

«Hayır...» dedi. «Bir daha hiç gelmeyeceğim.»

O çıkıp gidince; cüce:

«Çok içli bir kız! Ne yazık, ne yazık!.. Yatak da tam bana göre!.. Şu odayı kendi odam yapsam hiç de fena olmayacak!» diye kekeledi.

Aynı kayırdan gelen her düşüncüyü onaylamaya alışık olan Brass, cücenin bu düşüncesini de uygun bulunca, cüce odaya girmiş, kendini sırtüstü yatağa atmış; piposu ağzında, bacaklarını havaya kaldırmış; çevreyi tütün dumanına boğmuştu. Bu görünümünden pek hoşlanan Brass cüceyi alkışlayınca; yatağı pek yumuşak ve rahat bulan Quilp, onu geceleri yatak, gündüzleri divan olarak kullanmayı aklından geçirdi. Yattığı yerde piposunu çekmeye devam etmişti. Brass du-mandan bunalmış ve başı dönmüş bir halde, bu fırsattan yararlanarak sıvışmış; temiz havaya çıkmış; kendine geldikten sonra gene içeri girince, cücenin üstelemesiyle gene pipoya sarılmış ve bir süre sonra bir yana kıvrılarak, uyuşuk ve sersem, olduğu yerde sabaha değin uyumuştur.

Eline geçirdiği mülkte Quilp'in ilk gördüğü işler bunlardı. Brass ile birlikte varolan eşyanın hatasız ve noksansız bir envanterini çıkardığı ve dışarda kendisini saatlerce uğraştıran işler gördüğü için, birkaç gün tuhaflik edecek vakit bulamamıştı. Bununla birlikte; hasis ve hesaplı cüce, geceleri hiç evden ayrılmıyor; zaman geçtikçe artan bir hırsıyla bu işi iyi ya da kötü bir sonuca bağlamak istiyor; sabırsızlıktan homurdanıp duruyordu.

Nell, cücenin söz atmasından çekinip kaçıyor, hatta onun

senini bile işitmek istemiyordu. Avukat Brass'ın sevimsiz gülümsemeleri de onun için cücenin sırtkanlıkları değin çirkin ve tatsızdı. Zavallı kız her ikisine de merdivenlerde ya da sofada rastlamaktan çekiniyor, dedesinin odasından nerdeyse hiç ayrılmıyordu. Ancak gece geç vakit suskunluktan yüreklenerek boş bir odanın temiz havasını solumaya çıkabiliyordu.

Gene bir gece, her zaman yanında oturduğu pencerenin kenarında, üzgün ve bezgin oturuyordu. Zira ihtiyar o günü pek rahatsız geçirmişti. Sokaktan adının ünlendiğini işiten kızcağız aşağıya bakmış ve dikkatini çekmeye çalışan Kit'i tanıyınca kederli düşüncelerden, bir an için sıyrılmıştı.

Kit, pesten bir sesle:

«Bayan Nell! Bayan Nell!..» diye seslendi.

Nell, suçlu sanılan eski arkadaşına yanıt vermekte bir süre duraksadıktan sonra:

«Ne istiyorsun, Kit?» diye sordu.

«Seninle çoktan beri görüşmek istiyorum, bayan Nell! Ama aşağıdakiler beni uzaklaştırıyorlar, seninle konuşmama izin vermiyorlar. Söyle, bayan Nell, sen benim dışarı atılmamı onaylamıyorsun, değil mi? Kapının yüzüme böyle kapanmasını hak edecek bir kabahat işlediğime inanmıyorsun, değil mi?»

«İnanmam gerek, Kit! Yoksa dedem niçin sana böyle kızgın olsun?»

«Ben de bilmiyorum, bayan! Ne dedeni, ne de seni kızdıracak bir davranışta bulunmadığıma inanıyorum. Bunu bütün içtenliğimle söylüyorum. Ama dedenin nasıl olduğunu sormaya geldim diye kapıdan kovulmak çok gücüme gitti...»

«Bana bir şey söylemediler. Bundan hiç haberim yok! Sana bunu yapmalarına gönlüm razı değil.»

«Sağ ol, bayan! Senden bunu işitmek benim için ne büyük bir avunma... Senin buna razı olmayacağını biliyorum.»

«Elbette...»

«Bayan; yeni gelenler senin için büyük bir değişiklik oldu değil mi?»

«Evet, büyük bir değişiklik.»

Kit, hastanın odasını işaret ederek sordu:

«Deden de iyileşince bu değişikliği görecek...»

Nell, göz yaşlarını tutamadı:

«Bilmem, dedem iyileşecek mi?» dedi.

«Elbet iyileşecek! Kendini böyle üzme, bayan! Yalvarırım sana!..»

Bu avutucu ve yüreklendirici sözcükler, her ne denli kısa ve incelikten uzaksa da Nell'i çok etkilemiş ve daha içten gelen bir tepikle ağırlamasına neden olmuştu.

Kit, hiçbir şeye aldırmayarak ekledi:

«Ben, dedenin iyileşeceğine güveniyorum. Ama tam o iyileşirken sen kendini böyle üzer, neşeni yitirirsen, onun iyiliğine davranmış olmazsın. Deden iyileşince beni temize çıkarma konusunda bir iki söz etmeyi unutma!»

«Bana senin adını uzun zaman anmak bile doğru olmayacağını söylediler. Bunu göze alamam. Hem söylesem de ne çıkar, Kit? Biz artık çok yoksul bir hale düştük! Belki yiyecek ekmek bile bulamayacağız!..»

«Ben ne geri alınmak, ne yemek, ne de para için senden bir ricada bulunmaya gelmedim. Bu hüznü zamanımızda bu gibi şeyleri düşündüğümü sanma!»

Nell, ona sevecen ve gönül borcu duyan bakışlarla bakmış, ama hiçbir şey söylemeyerek sözü ona bırakmıştı.

Kit, biraz duraksak:

«Hayır,» dedi. «Benim söylemek istediğim bambaşka bir şey... belki budalacasına bir öneri! Ama benim ona hep sadık olduğuma, onun için elimden geleni yaptığuma, hiçbir zaman kötülük yapmak istemediğime inanacak olursa...»

Kit, burada duraksamış, sözünü bitirmemişti. Ama vakit geç olduğundan pencereyi kapamak isteyen Nell, ondan sözünü bitirmesini istedi.

Kit, birdenbire yüreklenerrek:

«Olası ki bu evin senin de, onunda elinden çıktığını anımsatacak olursam deden bana kızmaz! Bizim evimiz bir yoksul evi... ama ne de olsa bütün bu insanlarla tadı kaçan eviniz-

den daha huzurludur. Deden kalkıp daha iyisini buluncaya değin niçin bize gelmiyosunuz?» dedi.

Nell, suskunluğunu hiç bozmayınca, Kit, yaptığı önerinin neşesiyle dillenerek olurunı sağlamak için üstelemeye başladı.

«Biliyorum, evimiz pek küçük ve kullanışsız; ama tertemizdir. Belki sokak gürültüsünden uzak olmadığını sanıyorsun. Oysa bizim ev gibi sessiz yer az bulunur. Çocuklardan hiç çekinme. En küçükleri hiç ağlamaz, ortanca da yaramaz değildir. Ben onlara bakarım. İnaniyorum ki sizi rahatsız etmezler. Bir kez deneyin. Yukarıdaki küçük oda pek rahattır. Bacaların arasından kilisenin kulesini görür, ben de gidip istedikleriniz alırım. Sakın aklınıza para gelmesin! Paranın hiç gereği yok! Bir kez söyle bayan Nell! Dedene bunu aç ve razı olmasına çabala! Benim onu öfkeliendirecek ne yaptığını da sormayı unutma!»

Genç kız, daha bu pek içten öneriye yanıt vermeye vakit bulmadan, sokak kapısı açılmış ve Brass başında bir takkeyle kızgınca: 'Kim var orada?' diye seslenmişti. Kit, hemen gizlenmiş; Nell de yavaşça içeriye çekilerek pencereyi kapatmıştı.

Brass ikinci kez seslenmek fırsatını bulmadan, Quilp gelcik takkesiyle kapıya fırlamış; sokağın bir ucundan öteki ucuna dikkatli dikkatli bakmış; sonra karşı yana geçerek pencereleri gözden geçirmişti. Görünürde hiçbir kimseyi bulamayınca Brass'la birlikte içeri girerek merdivende bulunan Nell'in kolayca işitebileceği bir sesle evin içinde fesat kaynadığını; evin önünde dolaşıp duran kuşku bu kişilerce bütün eşyanın çalınma tehlikesinde olduğunu ve bu nedenle ne var ne yok hepsini satmak için hemen önlemler alarak kendi huzurlu evine çekileceğini, protesto yerine söylemişti.

Bu ve buna benzer tehditler savuran vesveseli cüce, Nell'in küçük yatağına girip büzülmüş, Nell de yavaşça merdivenleri çıkıp yukarı gitmişti.

Kit'in söylediği sözlerin genç kızın zihninde derin bir iz bırakmış olması; hatta düşlerine bile girerek uzun zaman anı-

sından silinmemesi pek doğaldı. İnsafsız alacaklılar, paradan başka bir şey düşünmeyen hasta bakıcılarla çevrilen kızcağız; çevresindeki kadınlardan bile en küçük bir sevgi ve insanlık kırıntısı görmediğı bir anda; çirkin ve kaba bir çocuktan bile olsa, işittiğı gönöl alıcı sözlere pek duygunlaşmış iyi ki bu soylu ruhların kurdukları kutsallıklar elle yapılmıyor ve atlaslar yerine yamalarla örtölse bile değerden düşmüyor.

XII

Sonunda, ihtiyar adamın geçirdiğı bunalım geçmeye başlamış, artık iyileşmeye yüz tutmuştu. Günden güne ve yavaş yavaş, bilinci geri dönmüş ama zihni eski çalışmasını yitirmişti. Sabır ve suskunluğu üzerindeydi. Çoğunlukla uzun uzun, dalgın dalgın düşünüyordu. Bununla birlikte; umudu kırılmamıştı. Kolaylıkla yüzü gülüyor ve eğleniyordu. Hatta duvar ve tavandaki güneş ışığı bile onu oyalamaya yeterli geriliyordu. Ne günlerin uzunluğundan, ne de gecelerin iç sıkıntısından yakınıyordu. Gününü, saatini unutmuş; üzüntü ve kaygısını yenmiş görünüyordu. Nell'in minicik eli, elinde; saatlerce oturuyor; sevimli torununun parmaklarıyla oynuyor; saçlarını okşayıp alnından öpüyordu. Nell'in gözlerinin yastırdığını görünce, şaşkın şaşkın bakıp neden arıyor; ama ona bakarken şaşkınlığını bile unutuyordu.

İhtiyarı, çevresi yastıklarla berkitilmiş bir hasta arabası içinde dışarı çıkaran Nell, hiç onun yanından ayrılmıyordu. Dede, torun her zamanki gibi el eleydiler. Sokağın devinim ve gürültüsü, önce ihtiyarın zihnini yormuştu; ama ne şaşkınlık ne merak, ne memnunluk, ne de hiddet belirtisi gösteriyordu. Şunu ya da bunu anımsamıyor musun? diye sorulduğu zaman: 'Elbette, elbette! Anımsamaz mıyım? yanıtını veriyordu. Başını çevirip, boynunu uzatıp, kalabalık içinde bir yabancıya bakıyor; kime baktığı sorulunca, hiç sesini çıkarmıyordu.

Bir gün, dede sandalyesinde, torunu da yanındaki bir taburede otururken kapı vurulmuş, birisi içeri girmek istemişti.

İhtiyar, gelenin Quilp olduğunda duraksamayarak: 'Buyurun!' demişti. Quilp artık evin efendisi olmuştu. Elbette girebilirdi ve girdi.

Cüce Quilp onun karşısına oturarak:

«İyileştigine çok sevindim komşu!» dedi. «Hastalığı artık tamamen atlattın ya?»

İhtiyar, yeğnikçe:

«Evet...» diyebildi.

İhtiyarın iştmesi de ağırlaştığından, cüce sesini yükseltti:

«Seni aceleye sokmak istemem komşu! Ama bir an önce ne yapacağını karşılaştırırsan iyi edersin!..»

«Elbette! Her ikimiz için de iyi olur!»

Cüce kısa bir suskunluktan sonra ekledi:

«Eşya da kaldırılınca evin rahatı kaçır, yani oturulmayacak bir hale gelir.»

«Öyle ya, öyle ya!.. Zavallı Nell'in başına gelenler!..»

Cüce başını sallayarak:

«Bunları hep düşünmek gerek!» dedi.

«Kuşkusuz düşüneneğim ve elbet burada kalacak değilim.»

«Ben de öyle varsayıyordum. Eşyayı sattım. Fazla bir şey getirmedim. Ama gene fena değil! Bugün salı. Ne gün taşıtayım? Pek fazla acelesi yok. Öğleden sonra da olursa olur!..»

«Cumaya kalsın!»

«Peki öyle olsun; ama daha fazla süre veremeyeceğini anlarsın.»

«Elbet, elbet! Aklımdan çıkarmam.»

Quilp, ihtiyarın bu tuhaf yanıtı karşısında, hayli şaşalamıştı. Bununla birlikte, ihtiyar başını sallayıp gene: 'Cumaya, cumaya! Aklımdan çıkarmam!..' deyince bu konu üzerinde daha fazla durmaya gerek kalmamış; ihtiyarın iyileştigine çok sevindiğinden bahsederek ve daha bazı iyi dileklerde bulunarak dostça ayrılmış ve aşağı inip olup bitenleri Brass'a anlatmıştı.

O gün bütün gün ve ertesi sabah halinde ve tutumunda bir değişiklik olmadı. Aşağı yukarı odadan odaya gezerek, sanki her şeye birhoşça kal demek istiyordu. Ama ne doğrudan

doğruya, ne herhangi başka bir yolda, cüce ile son görüşmesi üzerinde bir şey söylemiş; ne de bir başka yer bulmak hususunda tek bir sözcük kullanmıştı. Zihninde belirsiz bir düşünceyle Nell'in kederli, ve avunma gereksinen halde olduğunu takdir ediyordu. Çünkü onu sık sık kucaklıyor, hiç tasalanmamasını yineliyor, birbirlerinden ayrılmayacaklarını söylüyordu. Oysa, içinde bulundukları durumu gereği gibi kavrayamıyor; gerek ruhça, gerek bedence çektiği ezincin etkisiyle kayıtsız ve ilgisiz bulunmuyordu.

Buna ikinci çocukluk hali diyoruz. Çocukluk ve ihtiyarlık; uyku ve ölüm arasındaki zavallı ve alaycı benzeyiş gibi değil midir? Bunamış bir ihtiyarın fersiz gözlerinde çocukların parlak ve berrak gözlerini; sonsuz sevinç ve sıcak içtenliğini; hiç kırılmamış umudunu daha çiçeklenirken solan sevincini bulmak olası mıdır? Acı, soğuk ve çirkin görünümlü ölüm; umut ve dinlenme kaynağı olan tatlı uykuya benzer mi? Hiçbir kimsenin ikisi arasında bir benzerlik bulmasına olasılık var mı? Çocuk ve çocuklaşan ihtiyar arasındaki ayırd bizi utandıracak denli büyüktür.

Perşembe olmuştu. Ama ihtiyarın halinde hiçbir değişiklik yoktu. Akşam üstü torunuyla birlikte sessizce otururken pencerinin aşağısındaki yeşil ve taze bir ağacın yaprakları rüzgar estikçe duvarda titreşen bir gölge oluşturmaktaydı. İhtiyar, güneş batıncaya değin oturup gölgeleri seyretmişti. Güneş batıp yavaş yavaş ay yükselmeye başladığı zaman daha aynı yerde oturmaktaydı.

Uzun bir zaman yatakta rahatsız yatan bir insan için bu yeşil yapraklar; sakin ve sessiz bacalar ve damlar, üzerine düşen bu gölgeler bile zevk verici şeylerdi. Çünkü bunlar barış, suskunluk, durgunluk ve dinlence anıştırıyordu.

Nell, dedesinin bütün bunlardan mutlu olduğunu ve konuşmak istediğine dikkat etmişti. Dedesinin birdenbire gözleri yaşarmış ve dizleri üzerine çökecekmiş gibi yaparak torunundan af dilemişti.

Nell, onun bu halinin önüne geçerek:

«Neyi bağışlayım dedeciğim?» diye sordu.

«Bütün olup bitenleri ve bütün katlandıklarını Nell!.. Bir düşün içinde yaptıklarını!..»

«Bunlardan hiç bahsetme, dede! Başka şeyler konuşalım...»

"Peki, peki Nell!.. Bir süre önce birlikte konuştuğumuz bir şeyi anımsıyor musun? Aylar mı? Haftalar mı? Günler mi geçti bilmiyorum?»

«Ne demek istediğini anlamıyorum, dede!»

«Her şeyimizi yitirip dilenci durumuna düştüğümüz zaman, ne söylediğini anımsıyor musun? Ama yavaş konuşalım! Aşağıdakiler ne konuştuğumuzu anlayacak olurlarsa beni deli sanıp seni elimden alırlar! Artık burda bir gün daha kalmayalım, Nell!.. Uzaklara, ta uzaklara kaçalım!..»

Nell, coşkuyla:

«Evet....» dedi. «Buradan gidelim, bir daha dönmeyelim ve hiçbir şey düşünmeyelim! Kırılarda yalınayak dolaşalım; ama artık burada kalmayalım.»

İhtiyar yanıt verdi:

«Gideceğiz... Tarlalarda yalınayak dolaşacağız; nehir kıyılarında gezeceğiz ve kendimizi Tanrının esirgemesine bırakacağız. Sıkıntılı ve üzüntüyle yoğrulmuş odalarda kalmaktansa, şu ilerdeki açıklık gibi bir yerde, mavi göğün altında barınmak çok daha iyidir. Seninle ikimiz daha nice mutlu ve neşeli günler yaşayacağız ve bugünleri unutacağız.»

«Dedeceğim, artık burada mutlu olmamıza olanak kalmadı. Hemen çıkıp gidelim.»

«Doğru! Burada bir daha mutlu olamayız. Yarın sabah erkenden, sessiz sedasız, çekilip gidelim. Bizi ne gören, ne işiten, ne de izleyen olsun! Zavallı yavrum, yüzünde renk gözlerinde uykusuzluk ve ağlamaktan fer kalmamış! Hep benim için olduğunu biliyorum. Bir kez buradan uzaklaşırsak gene eski neşeni bulursun. Yarın bu keder, üzüntü sahnesinden ayrılıp kuşlar gibi özgür ve mutlu olacağız. Evet yarın!..»

İhtiyar dede ellerini torunu başı üzerinde kavuşturarak birkaç uyumsuz sözcükle ölünceye değin birbirlerinden ayrılmayacaklarını ekledi.

Nell'in yüreği umut ve güvenle dolmuştu. şimdi ne açlık, ne soğuk, ne susuzluk, ne de yoksulluktan korkuyordu. Bir zamanlar dedesiyle birlikte sürdüğü yalın ama neşeli günleri anımsıyor; içinde suskun ve durgun yaşadığı bu ıssız yerden ayrılmanın verdiği hazla, son ilesi sırasında çevresini dolduran yüreksiz insanlardan kurtulmasının zevkini, ihtiya dedesinin düzelen sağlığının verdiği neşeyi ve durgun ve mutlu bir yaşamın tadını duyuyordu. Gözlerinin önünde güneş, ormanlar, yaylalar, yaz günleri canlanmış; bütün bu güneşli tabloyu karartacak tek bir kara gölge kalmamıştı.

İhtiyar birkaç saatten beri yatağında rahat rahat uyurken Nell daha bu ile yuvasından kaçmaları için gereken hazırlıkları tamamlamakla uğraşıyordu. Kendisinin birkaç parça eşyası, ihtiyarın giyeceği, kendilerine kalan bir iki eski püskü ve ihtiyarın güçsüz bacaklarına yardımı olacak bir baston hep hazırlanmıştı. Odaları son kez dolaşmak vardı.

Bu veda, özellikle en çok oturduğu odadan ayrılış, umduğundan ne değin farklı çıkmıştı. Nasıl olmuştu da, buradan memnun ve kıvançlı ayrılabilceğini sanmıştı!.. Yapayalnız yaşadığı hüzünlü saatlere karşın bütün eski anıları canlanmış; veda onun için bir işkence olmuştu. Nice geceler köşesinde daha karanlık günler geçirdiği pencerenin yanına oturdu. Orada daldığı tatlı düşler birdenbire gözünün önünde canlanmış, bir dakika içinde hüzünlü geçen saatleri unuttu-vermişti.

Sonra kendi küçük odası... İçinde, nice geceler, şimdi doğduğunu umduğu günler için dua ettiği küçük odasını; durgun ve düzenli uyurken tatlı düşler gördüğü küçük odasını; son ve sevecen bir bakışla süzmeden, gözlerinden bir damla gönül yaşı akmadan tergemek ne değin acıydı!.. Orada yanında götürmek istediği ufak tefek, zavallı ve yararsız şeyler de vardı. Ama odaya girmek olanaksızdı.

Birdenbire aklına odasında bir kafes içinde asılı duran küçük kuşu geldi. Bu mini mini yaratıktan, ayrılmak ona acı gözyaşları dktrmşt. Nasıl olmuştu da Kit aklına gelmişti? Kendisi de bilmiyordu. Evet, bu minimini kuş bir yol bulup

Kit'in eline geçebilirdi. Olası ki o da bu kafesin kendisine bir borçluluk nişanesi olarak armağan bırakıldığını düşünebilirdi. Bu düşünce ona suskunluk ve yürek dinlencesi verdi. Artık rahat bir yürekle yatağına çekilebilirdi.

Yatarken düşlerinde güneşli ve bol ışıklı yerler de dolaştığını, ama bütün bu ışıklar içinde elde edilemeyen, bir şeyin belirsiz ve karanlık kaldığını görerek bir süre uyudu. Uyandığı zaman, daha çevre loştu ve gökyüzünde yıldızlar parıltı-maktaydı. Sonunda ortalık ağarmış yıldızlar yavaş yavaş, sararıp solmaya başlamıştı. Hemen kalkıp giyindi, ve yola çıkmak üzere hazırlandı. İhtiyar daha güneş doğuncaya değin bekledi. Dedesi uyanınca bir dakika yitirmeden, uzaklaşmak arzusuyla acele hazırlığını bitirdi.

Zavallı Nell, dedesinin elinden tutmuş, birlikte sessiz sedasız merdivenleri iniyor; gıcırdayan bir tahtanın sedasıyla duyulacaklarından ürkererek basamaklarda durup çevreyi dinliyordu. Bir ara, ihtiyar, içinde pek yeğnik bir şey bulunan çantasını unuttuğu için geri dönmüş, birkaç basamak yukarı çıkmıştı; ama bu birkaç dakikalık zaman Nell'e bir ömür gibi uzun göründü.

Sonunda zemin kattaki taşlığa geldikleri zaman, Quilp'le Avukatın horultusu kulaklarında bir arslan kükremesinden daha acı bir etki uyandırdı. Kapının sürgüleri paslanmıştı. Gürültüsüzce kolu kaldırmak zor bir sorundu. Sürgüleri çekince kapının kilitle -ve daha kötüsü- anatarın da üzerinde olmadığını gördüler. Nell, o zaman Quilp'in kapıları kilitlediğini ve anahtarı da yatak odasındaki masanın üzerine sakladığını anımsadı.

Nell, korka korka iskarpinlerini çıkardı ve içinde antika parçaların bulunduğu, ama bunlar arasında en çirkin antikanın yatağında uyumakta olan Brass'ın bulunduğu odadan geçerek kendi küçük odasına girdi.

İçeri girince yatağın tam ucunda, sanki başının üstüne düşecek gibi yatan ve bu rahatsız konumdan dolayı, ya da alışkanlık eseri, pof pof horuldayan Quilp ile karşılaşmış olduğu yerde bir dakika mihlanmış gibi durdu. Quilp'in ağzı avurtları-

na değin açık ve kirli sarı dişleri ortadaydı. Elbet onun rahat-sız olup olmadığını soracak zaman değildi. Onun için, Nell, anahtarı ele geçirince odayı gözleriyle hızlı bir biçimde taradı ve gene Brass'ın yattığı odadan geçerek ihtiyar dedesine kavuştu. Kapıyı sessizce açıp dışarı çıkınca dede ve torun bir an durakladılar.

Nell:

«Ne yana gideceğiz?» diye sordu.

İhtiyar adam umutsuzluk ve kararsızlık içinde önce torununa, sonra sağına soluna, gene torununa bakıp başını salladı. Artık olsa olsa onu da Nell ayırdedebilirdi. Zavallı kız bunu açıkça duyumsamıştı. Dedesinin elinden tutarak yavaş yavaş yürümeye başladı.

Bir haziran sabahıydı. Gökyüzü masmavi, bulutsuz ve beraktı. Sokaklar henüz tenhaydı. Uyuyan kent sabahı serin ve sağlık verici havası sanki bir melek soluğu tatlılığıyla esiyordu.

Dede ile Torun bu mutlu suskunluğun içinde serin bir yürek ve umut ve zevkle doymuş bir halde, yollarına devam ettiler. Gene bir kez daha başbaşa kalmışlardı. Her yan taze ve bol ışık içindeydi. Aradaki değişmez ve sıkıcı yaşamı anımsatacak hiçbir şey yoktu. Günün başka saatlerinde çatık kaşlı duran kilise kuleleri bile şimdi sabah güneşinin ışıklarıyla yıkanıyor; her köşe ve kovuk bu ışıkları yansıtıyor; gökyüzü gülüyordu.

İşte tam bu sırada, nereye gittiklerini bilmeyen bu iki serüven yolcusu, sabah uykusundan henüz uyanmayan kentten ayrılmaktaydılar.

XIII

Tower Hill'in cüce Lordu Daniel Quilp ve Avukatın Sampson Brass; sokak kapısında önce yeğnik yeğnik yinelenen bir tıkırtıdan başlayarak gittikçe şiddetlenen ve pek kısa bir aradan sonra bir gümbürtü halinde devam eden taktakları işitinceye değin; herhangi bir olaydan habersiz; derin bir uykuya

dalmışlardı. Gürültüyle uyanan Quilp doğrulup ilgisiz ve şaşkın bir tutumla tavana baktı. Gürültünün nedenini anlamayan Cüce, anlamak için zahmet ve zorlanmaya da katlanmak istemez görünüyordu.

Kapıdaki gürültü kendi tembel ve uyku sersemi haline uyacak yerde, gittikçe artan bir sabırsızlıkla devam etmiş ve sanki onun gene uykuya dalmak olasılığını protesto edercesine artmıştı. Quilp yavaş yavaş kendine gelerek kapını çalındığını ayırdına vardı. Günlerden cumaydı. O gün için karısını sabahleyin erkenden davet ettiğini anımsadı.

Brass, bir takım tuhaf hallerden ve sanki turfanda erik yemiş gibi yüzünü buruşturarak türlü kılıklara girdikten sonra uyanmış; Quilp'in giyindiğini görerek kendisi de giymeye başlamış; aceleyle giyenenlerin yaptıkları gibi çorrabını giymeden ayakkabısını giymeye, bacaklarını ceketinin kollarına sokmaya koyulmuş; ve ansızın uykudan uyandırılan insanlara özgü bir sarsıntıyla harekete geçmişti.

Brass, giyine dursun; cüce, masanın altında bir şeyler arıyor, bir yandan da hem kendisine, hem bütün insalara, hatta bütün eşyaya sövgü ve lanetler savuruyordu.

Onun bu halini gören Brass sordu:

«Ne oldu?..»

Cüce ona ters ters bakarak:

«Ne olacak!..» dedi. «Anahtar yerinde yok. Sen nerde olduğunu biliyor musun?»

«Ne bileyim ben!..»

Quilp, alaycı bir sırıtkanlıkla yanıt verdi:

«Öyle ya, ne bileceksin sen!.. Ne becerili bir avukatmışsın sen yok mu!.. Budala herif!»

Brass, cücenin kızgın olduğu bir sırada başka birinin bir anahtar yitirmesinin kendi hukuksal bilgisiyle hiçbir ilgisi olmadığını söylemekten çekinerek, anahtarın gece kilidin üzerinde unutulmuş olması olasılığını ileri sürdü. Anahtarı kilitten çıkardığını pek iyi anımsamasına karşın; Quilp bu olasılığı memnunlukla teslim ederek söylene söylene kapıya doğru yürüdü ve gerçekten anahtarı kilidin üzerinde

buldu. Ama anahtarı çıkarmak üzere bulunduğu sırada, sürgülerin de çekilmiş olduğunu görünce şaşaladı. Bu sırada tokmak güm güm çalınıyor ve anahtar deliğinden bir insan gözünün içeri baktığı ayırdediliyordu. Cüce fena halde öfkelenmişti. Hemen dışarı fırlayıp böyle müthiş bir gürültü çıkaran karısından öç almaya karar verdi.

Bu düşünceyle sürgüyü yavaşça ve sessizce çekip kapıyı birdenbire açan Quilp dışardan kapıyı bir kez daha çalmaya hazırlanan kişinin üzerine atıldı. Ellerini, kollarını, bacaklarını çevresine savurarak bütün şirretliğiyle harekete geçtiği ve karısı sandığı için hiçbir karşı koyma göstermeyerek acımasına sığınacağını umduğu bir kişi yerine, ansızın, başına ve göğsüne yediği iki sersemletici darbeye karşılaşınca, kavgaya tutuşmuş ve hiç de yabana atılacak bir hasımla karşılaşmadığını anlamıştı. Hiç cesaretini kırmayarak hasmıyla cebelleşmeye girişip boğuşan cüce, birkaç dakika sonra kendini kurtarabildi ve o zaman saçları darma dağınık ve kıpkırmızı kesilmiş bir halde caddenin ortasında bir tür dans gösterisin de bulunan Swiveller ile karşı karşıya geldi!

«Nasıl, yetişir mi?»

Swiveller tehdit edici bir tutumla ileri geri çekilip ekledi.

«Eğer yetişmiyorsa aynı mağazada vardır! İstedığınız çeşitler her zaman isteğinize hazırdır. Siparişler adresinize de gönderilir. Eğer gerekirse hiç duraksamadan siparişinizi veriniz!..»

Cüce omuzlarını oğuşturdu:

«Ben de bir başkası sanıyordum!» dedi. «Ne diye söylemedin?»

«Tımarane kaçkını gibi üzerime saldıracağına, sen ne diye kim olduğunu söylemedin?»

Cüce homurdanarak doğruldu.

«Demek kapıyı güm güm çalan sendin, ha?»

Dick de söze karıştı ve uzakta korku içinde bekleyen bayan Quilp'i işaret ederek:

«Kapıyı çalan benim,» dedi. «Önce bayan çalışıyordu. Bak-tım pek yavaş çalışıyor, onun yerine bu görevi ben üzerime aldım...»

Cüce, öfkeyle karısına bakarak:

«Yaa!..» dedi. «Ben de kabahat sende sanıyordum. Ama burada bir hasta olduğunu bildiğiniz halde kapıyı yıkacak gibi çalmanızın anlamı nedir?»

Dick yanıt verdi:

«Lânet olsun! Ben onun için yaptım ya! Ama bu evde insan hasta değil ölü var sanacak!..»

«Elbet bir amaçla gelmiş olacaksınız. İsteddiğiniz nedir?»

«Ben ihtiyarın ne halde olduğunu öğrenmeye geldim. Nell ile de biraz görüşmek isterim. Ben ailenin, daha doğrusu, aile çevresinden birinin dostuyum.»

«O halde içeri buyrun. Buyrun bayan Quilp!..»

Bayan Quilp duraksıyordu; ama cüce üsteledi. Cücenin karısı bir çağrının naziklikle ilgili olmadığını, kocasının kendisinin önce girmesini istemekteki amacı çoğunlukla parmaklarının mor izini taşıyan kolunu çimdiklemek için iyi bir fırsat oluşturduğunu kestirmiş olmasından ileri geldiğini elbet anlatmıştı. Elbet bunu ayırtedemeyen bay Swiveller, arkasında tutulmuş bir bağırışış itince, dönüp bakmış ve bayan Quilp'in apansız bir sarsıntıyla kendisini izlediğini görmüş; bununla birlikte bu bağırışa karşı hiçbir yorumda bulunmayarak en arkadan gelen kocayı unutmuştu.

İçeri girince cüce karısına dönerek:

«Bayan Quilp!..» dedi. «Yukarıya Nell'in odasına çık da aşağıda beklediğini söyle!»

Cücenin hüküm ve nüfusundan habersiz olan bay Dick:

«Ya hu sen buranın efendisi gibi davranıyorsun!» dedi.

«Ona kuşku mu var, bayım!»

Dick bu sözcüklerin ne demeye geldiğini, Brass'ında kim olduğunu düşünce dursun; bayan Quilp tez koşu aşağı inerek yukarıdaki odaların bomboş olduğunu söyledi.

Cüce şaşalayarak:

«Haydi ordan, budala!» yanıtını verdi.

Korkudan titreyen karısı:

«Odaların hepsine girdim, Quilp!» dedi. «İnsan gölgesi bile yok, yemin ederim...»

Brass elini eline vurarak söze karıştı:

«İşte şimdi anahtarı kilit üzerinde bulunmasının nedeni anlaşıldı.»

Cüce karısına da, Brass'a da, Swiveller'e de kaşlarını çatıp baktı; ama hiçbirisinden ses çıkamayınca, tezden yukarı koştu, odaların boş olduğunu bir de kendi gözleriyle gördü ve aşağı döndü.

Sonra Swiveller'e bakarak:

«Bu da pek tuhaf bir sıvışma!» dedi. «Hiç insan yakın ve içten davranan bir dostuna haber vermeden böyle çıkıp gider mi? Kuşkusuz mektup yazacaktır. Hiç olmazsa Nell'e ve bunun eşyaları satmaya engel olamayacağını açıkladı ve ekledi:

«Zaten onların bugün gideceklerini biliyorduk; ama bu değin erken, bu değin sessiz sedasız çekilip gideceklerini varsaymazdık. Her halde yalnız kendilerince bilinen bir nedeni olmalı!»

Dick şaşkınlıkla sordu:

«Peki, nereye gittiler?»

Cüce elbet bildiğini ona söylemek istemediğini belirten bir tutumla başını sallayıp dudaklarını büktü.

Dick şaşkın şaşkın çevresine baktıktan sonra:

«Eşyaları kaldırmak ne demek oluyor?» diye sordu.

«Ne demek olacak, satın aldım.»

«Demek kurnaz ihtiyar büyük bir servet elde ettikten sonra durgun bir yerde, denize bakan şirin bir evde yaşamak için, tası tarağı toplayıp sıvışmış!..»

Sıkı sıkı ellerini oğuşturarak cüce şu görüşü ileri sürdü:

«Sevgili torunu ve arkadaşları sık sık ziyaret edilmek istemediği için gittiği yeri saklı tuttuğu anlaşılıyor!»

Swiveller arkadaşıyla kurduğu planın daha başlangıçta suya düşmesinden ve ansızın ortaya çıkan değişimden ötürü fena halde şaşalamıştı. Bir gece önce, geç vakit, Dick'ten ihtiyarın hasta olduğunu işitince; hem sonunda Nell'in yüreğini tutuşturacak olan çekici bir bağlılığın aslını konuşmak; hem de ihtiyarın halini sormak üzere ziyarete gelmişti. Ama bu

gibi tatlı düşüncelerle davranıp Sohpy Wackles'den öç almayı kurduğu bir sırada ihtiyarın da, Nell'in de, bütün servetin de elden kaçtığını görmek; sanki arkadaşıyla birlikte kurdukları planın bir adım daha ileri gitmesine engel olmak için tasarlanmış bir çare olduğunu kabul etmek demektir.

İhtiyarın kaçışı aynı biçimde Daniel Quilp'in hem şaşırmasına hem de kederlenmesine neden olmuştu. Diğer yandan ihtiyar ile torununun birkaç parça gerekli giyecek eşyasını da yanlarında götürdükleri cücenin keskin gözlerinden, kaçmamıştı. İhtiyarın o şaşkın haliyle torununu da birlikte kaçırmamasıyla sonuçlanan girişiminin özü onu şaşkınlıktırıyor-du. Hiç kuşkusuz ki cüce hiçbirisi için içten ve insansal bir üzüntü duyumsamıyordu. Onu asıl kederlendiren; ihtiyarın kendi gözünden kaçan bir yerde saklı bir servetin bulunması olasılığıydı. Nasıl olmuştu da bu serveti elden kaçırmıştı?

Bu gibi düşüncelerle zihni dolu olan cüce için bay Swiveller'in de aynı nedenlerden kaygılanıp kederlendiğini görmek bir avunç oldu. Swiveller'in ihtiyarı biraz korkutup koltuklamak yoluyla büyük servetinin bir kısmını elde etmek istediği cüce için apaçıktı.

Swiveller ne yapacağını bilmez bir tutumla:

«O halde benim burada kalmamın hiçbir yararı yok!» dedi.

«Hayır, hiçbir yararı yok.»

Cüce başını salladı ve ilk görüşte haber vereceğini söyledi.

«Benim buraya uzlaşma kanatlarına binerek dostluk çapasıyla düşmanlık ve kin tohumlarını ayıklayıp, onun yerine, karşılıklı anlaşma ve bağlaşma tohumları saçmaya geldiğimi söylemek lûtfunda bulunur musunuz?..»

«Hay hay!..»

Bunun üzerine Swiveller cebinden bir kart çıkarıp uzattı.

«İşte adresim..» dedi. «Lûtfen her sabah evde olduğumu söylersiniz. Kapıyı iki kez, işitilir derecede çalmak yeterlidir. Senlibenli arkadaşlarım kapıyı açık buldukları zaman hizmetçiyi bilgilendirmek için, aksırırlar ve böylelikle ziyaretlerinde

herhangi bir çıkar hesabı bulunmadığını ve içten dostların olduklarını belirtmiş olurlar! Bağışlayınız, şu size verdiğim karta bir bakabilir miyim?»

«Kuşkusuz!»

Swiveller cebinden bir başka kart çıkararak:

«Dalgınlıkla size hep başkanı olduğum seçkin bir kulübün kartını vermişim,» dedi. «İşte doğrusu! Hoşça kalın!..»

Cüce, güle güle deyince, başkan, bayan Quilp'e şapkasını çıkartıp gene başına koydu. Ve çalımlı bir yürüyüşle ortadan yitti.

Bu sırada kapının önüne kamyonlar yanaşmış ve güçlü gövdeli birkaç adam masa, konsol ve buna benzer ev eşyasını başlarında taşıyarak kamyonlara yüklemeye, böylece yorucu bir göreve başlamışlardı. Bu kalabalık ve devrimin dışındakı kalmak istemeyen cüce, şaşırtıcı bir çabayla işe karışmış; önüne geleni itip bakarak, karısını her türlü zor ve yorucu işlere sokarak, kendisi de ağır yükleri hiçbir yoğunluk eseri göstermeden taşıyıp durmuş; rıhtımda yanında çalışan çocuğa her rastladıkça bir tekme savurarak ve taşıdığı ağır eşyayı -hiyanetlikle- kapının önünde toplanan sorgu soru eden komşulara yanıt yetiştirmeye çalışan Brass'a çarparak harıl harıl çalışmaya koyulmuştu. Onun canı gönülden çalıştığını gören hamallar da gaza gelmiş, birkaç saat içinde evde bir iki hasır parçası bir bira bardağı ve çevreye saçılan saman çöplerinden başka bir şey kalmamıştı.

Tıpkı Afrika kabile başkanlarından biri gibi bu hasır parçalarından birinin üzerine çöküp peynir ekmekle bira içen cüce, sokak kapısından birinin girdiğini ayırdetti. Gelenin ancak burnunu görmesine karşın Kit olduğunda emin ne istediğini sordu.

«Gel bakalım, gel!.. Demek efendinle küçük bayan erkenden çıkıp gittiler, ha?..»

«Benim hiç haberim yok!»

«Haydi ordan! Sabahleyin erkenden çıkıp gittiklerini bilmiyor musun?»

Kit, apaçık bir şaşkınlıkla:

«Hayır...» dedi.

«Bilmiyorsun, ha? Geçen gece bir hırsız gibi evin önünde dolaşırken de sana söylemediler mi?»

«Hayır!»

«Öyleyse ne konuşuyordunuz?»

Kit, artık saklamakta akla uygun bir neden olmadığını düşünerek bir gece önce Nell'e yaptığı öneriyi anlattı.

Cüce kısa bir düşünceden sonra:

«Öyleyse daha gelirler!» dedi.

Kit, sevinçle:

«Ciddi mi söylüyorsun?» diye sordu.

«Bana kalırsa geleceklerdir. Onlar gelince bana haber vermeyi de unutma! Haber verirsen seni öldüllendiririm. Onlara bir iyilik etmek istiyorsun, değil mi?»

Eğer rıhtımda cücenin yanında çalışan çocuk odanın içinde unutulup bırakılan bir şey ararken «Bir kuş, bir kuş, bunu ne yapacağız?» diye sormamış olsaydı, Kit'in mendebur cüceye vereceği yanıt hoşuna gitmeyecekti.

Cüce çırağına seslendi:

«Ne yapacaksın, koparıver boynunu!..»

Kit ilerleyerek:

«Sakın böyle bir şey yapayım deme, ver onu bana!» dedi.

«Gel de al bakayım! Bırak şu kafesi diyorum! Ustam öyle söyledi. Boynunu koparacağım.»

Cüce seslendi:

«Haydi çekişin, bakalım kimde kalacak!.. Yoksa ben kendim kalkıp boynunu koparacağım.»

Fazla söze gerek kalmadan iki çocuk birbirine girdi. Cüce bir elinde kafes, bir elinde çakı olduğu halde, memnun ve haz dolu, döşeme tahtasını yontmaya koyuldu. Ve kavgayı, kızdırmak için çocukları kışkırtmaya, başladı. İki çocuk tam birbirlerinin dengiydi. Yerlerde yuvarlanıp yumruk yumruğa geldikten sonra; Kit bir aralık hasmının göğsüne hatırı sayılır bir yumruk indirerek elinden kurtuldu ve cücenin de elinden kafesi kaparak ganimetiyle ortadan yitti.

Eve varıncaya değin arkasına bakmadan koşan Kit'in ka-

nayan yüzü evdekileri korkutmuş ve kardeşlerinin bir çığlık koparmasına neden olmuştu.

Annesi bayan Nubbles;

«Ne oldu, Kit? Nedir bu halin?» dedi.

Kit kapının arkasındaki havluya yüzünü silerek:

«Merak etme anne!» dedi. «Hiçbir yerin incinmedi. Bir kuş için tutuştuk. Kuşu kurtardım!»

«Bir kuş için kavga mı ettin?»

«Evet, bir kuş için! Bayan Nell'in kuşu... Sözde boynunu koparacaklardı. Benim yanımda böyle bir şey yapılmasına izin verir miydim? Hah! hah! ha!..»

Kit bir yandan da şişen, yaralanan yüzünü silerek öyle neşeli neşeli gülüyordu ki, neşesi kardeşlerine ve anesine de bulaştı. Hep birden gülüşmeye, en küçükleri de tepinip yaygara koparmaya başladı. Buna neden, aralarındaki sevgi ve Kit'in başarısıydı. Gülmeleri kesilince, Kit küçük kuşu; sanki çok değerli bir ödölmüş gibi kardeşlerine, gösterdi. Sonra masanın üzerine bir sandalye koyup çıktı ve duvarda ki çiviye kafesi astı.

«Dur bakalım. Merdivene assak daha iyi olacak her halde. Orada bol ışık var; hem havadar. Başını kaldırınca gökyüzünü görebilir. Çok güzel öten bir kuş olduğu da besbelli.»

Kit gene bir iskele kurarak bütün aileyi memnun edecek biçimde kafesi astı. Kafesi birçok kez düzeltip yerleştirdikten sonra; geri çekilerek beğenen bir bakışla baktı. Evet kafes şimdi tam yerindeydi.

«Anne ben şimdi gidip yuları tutulacak at arayayım! Gelirken hem senin sevdiğin bir şey alır getirir, hem de kuşa yem alırım.»

XIV

Kit'in gideceğı yer herhangi bir yön olmadığından ihtiyarın evinin önünden bir kez daha geçmeyi gerekli ama tatsız bir görev saymıştı. Kuşkusuz bu isteğinin önüne geçmek de onun için olamaz bir şeydi. Christopher Nubbles'den çok

daha iyi yetişip büyüyenler için bile, daha az ilişki bir işde, tek kendi eğilimlerini bir ödev sayarak gösterdikleri özverilerle öğrenenler az değildir.

Bu sefer hiçbir önleme gerek olmadığı gibi, Quilp'in çırağı ile rövanş maçına tutulmak korkusu da yoktu! Ev olduğu gibi boşalmış; toz, toprak içinde ve sanki aylardan beri boşmuş gibi, tergenmiş bir haldeydi. Kapıya koca, paslı bir asma kilit takılmış; yukarıki yarı açık pencerelerin kirli ve tozlu perdele-
rinin ucu rüzgarda sallanıyor, aşağıdaki kepenklerin delikle-
rinden içerinin karanlığı seçiliyordu. Çok kez durup gözetledi-
ği pencerenin camları, sabahın evcenliği ve kargaşası
içinde, ıssız bir görünüm almıştı. Kapının merdiveninde kirli
sokak çocukları birikmiş, içlerinden bazıları durmadan kapı-
nın tokmağını çalıp içerden gelen ıssızlıktan gelen derin
sesi korkulu bir neşeyle dinliyorlardı.

Diğerleri kapının deliğinden bakıyor; yarı ciddi, yarı şaka
yollu, evin son sakinlerinin uyandırdığı bir gizle, içerden çık-
cak bir umacı bekliyordu. Kit caddenin kalabalık ve devinimi
içinde pek ıssız duran, bir zamanlar kışın soğuk günlerinde
içinde neşeli ateşler yanan ve bundan daha neşeli kahkaha-
lar yükselen evin önünden mahzun ve üzgün ayrıldı.

Duygunluk ve içliliğin ne olduğunu bilmeyen Kit'e bu nite-
likleri yükleyecek değiliz. Ama Kit yumuşak yürekli, iyilik bilir,
soyluluk ve kibarlıktan yoksun bir çocuktur. Özgüyle eve
dönüp kardeşlerini hırpalayacak ve annesine çıkışacak yerde
-zira duygun olan insanlar kendi yazgılarıyla diğerlerinin de
kederlenmesini isterler- onları olabilirse daha fazla rahat ettir-
me çaresini düşündü.

Ama ne yazık ki; birçok zenginler at üzerinde bir aşağı bir
yukarı geziyor; ama pek azı atlarını tutturmak istiyordu. İyi bir
spekülatör ya da uyanık bir memur, atlarını rahvan süren bu
zengin kalabalıktan yalnızca at başı tutmakla Londra'da
yılda ne miktar para elde edileceğini santimine değin hesap-
layabilir. Hiç kuşkusuz atı üzerinde gezenlerin yirmide biri at-
larından inmek istediğini gösterecekler, bu para hatırı sayılır bir
toplam olurdu. Ama atından inmek isteyen olmamıştı. Dün-

yadaki en becerili varsayımları bozan da bu gibi ters işler değil midir?

Kit dolaşıyor, arasıra yavaşlıyor sonra hızlanıyor, atının dizginini kasıp kendisine bakan bir atlı ile karşılaşınca, duraklıyor; ilerdeki, yolun gölgeli ucuna doğru tembel ve ahes-te ilerleyen ve sanki her an inmesi beklenen bir atlı görünce, fırlayıp atlıyordu. Ama hepsi sözleşmişler gibi, birbirlerinin ardı sıra yollarına devam ediyor, ortada metelik dönmüyordu. Kit kendi kendine: 'Bilmem bu centilmenlere evimizde, dolapta yiyecek bir şey olmadığını söyleyecek olsam, tek bana birkaç kuruş kazandırmak için durur; zaten bir yere uğramak istediklerine beni inandırmaya çalışırlar mı?' diye sordu.

Süregelen boş umutları bir yanda dursun; sokaklarda dolaşmaktan fena halde yorulmuştu. Tam bir basamakta oturup dinleneceği sırada; kaba tüylü, inatçı bir midillinin çektiği ve kısa boylu, tıknaz uysal görünüşlü yaşlıca birinin yönettiği tıkr tıkr, çingil çingil dört tekerlekli bir arabanın kendisine yaklaştığını gördü. Kısa boylu, yaşlı kişinin yanında tıpkı kendisi gibi tıknaz ve uysal bir kadın oturuyordu; midilli de kendi havasında, arabayı istediği gibi çekip götürüyordu. İhtiyar sürücü hoşnutsuzluk gösterip dizginleri kasacak olsa, midilli de başını sallamakla karşılıklıta bulunuyordu. Sanki yaşlı centilmenle midilli arasında imzasız bir anlaşma vardı. Midillinin arabayı sahibinin istediği biçimde çekmek ya da hiç çekmemek iradesine bağlıydı. Oturduğu yere yaklaştınca Kit, küçük araba ve içindekilere o denli istekli bir bakışla bakmıştı ki, ihtiyar da başını çevirip ona baktı ve Kit ayağa kalkıp elini şapkasına götürünce, arabadaki midilliyi durdurdu. Kit:

«Bağışlayınız...» dedi. «Sizi durdurduğuma üzgünüm. Arabanıza biraz gözkulak olmamı ister misiniz?»

İhtiyar yanıt verdi:

«İlerdeki sokakta ineceğim. Arkamızdan gelersen sana küçük bir işim olacak.»

Kit, teşekkür ederek bu isteğe seve seve uydu. Midilli harekete geçerek keskin bir açığı çevirdi ve bir fener direğinin ta yanına değin gittikten sonra, yolun karşı yanındaki bir başka

direğe yanaştı ve her ikisinin de aynı örnek ve aynı madde-
den yapıldığına kanı getirdikten sonra, sanki birden bire dü-
şünceye dalmış gibi caddenini tam ortasında mola verdi.

İhtiyar şaşkınlıkla:

«Sayın bay!..» dedi. «Randevumuza gecikinceye değin
sizi bekleyecek miyiz? Yoksa lütfen yola devam edermisi-
niz?»

Midilli, söylenene hiç aldırmadı. İhtiyar bayan da söze ka-
rıştı:

«Seni yaramaz, seni! Bu çok ayıp bir şey!.. Bu yaptığınız-
dan hiç utanmıyor musunuz?» gibi azarlamada bulundu.

Midilliyi bu sözlerde etkilemedi. Asık yüzle yürüyüşe geçti
ve ta bronz bir levha üzerinde 'Noter Witherden' yazılı bir ka-
pının önüne gelinceye değin bir daha hiç durmadı. İhtiyar ara-
badan inerek yaşlı bayanın da inmesine yardım etti ve sonra
arabanın içinden uzun saplı bir tava biçimindeki çiçek demeti-
ni aldı. İhtiyar bayan çiçekleri çok ağırbaşlı bir pozla taşıyarak
içeri girdi. İhtiyar adam da onu izledi.

Seslerinden, öndeki odalardan birine girdikleri anlaşılıyor-
du. Bu oda, bir tür yazaneydi. Oldukça sıcak bir gün olduğun-
dan ve sokak da تنها bulunduğundan, pencereler açıldı ve
içeride konuşulup Venedik pancurlarından sızan sözleri ko-
layca duymak olasıydı.

Önce ayak tıkrıtları işitilmiş, sonra el sıkışmalar ve çiçek
demetinin sunumu duyulmuş ve Noter Witherden'in olduğu
anlaşılan bir ses birkaç kez 'Ne lûtuflar... Ne güzel koku!..' diye
mırıldanmış ve gene Noterin olduğu varsayılan bir burun
büyük bir zevkle çiçeklerin güzel kokusunu derin bir solukla
koklamıştı.

Yaşlı bayan:

«Çiçekleri bu mutlu olayın onuruna getirdim!» dedi.

Noter yanıt verdi:

«Kuşkusuz mutlu bir neden! Benim için de ayrı bir onur
oluşturan bir olay!.. Aziz bayan; benim yanımda pek çok
gençler çalıştı. İçlerinden bazıları para içinde yüzüyor; ama
onlar eski dostlarını unuttular; birkaçı ziyaretime geliyor, 'Bay

Witherden, yaşa-mının en tatlı saatlerinden birkaçını bu odada, hasır sandalyede geçirdim!’ diyorlar. Ama her ne değin birçoğuna karşı sevgi ve ilgim eksik değilse, de; oğlunuz gibi hiçbirisi üzerinde fazla umut beslememiş ve parlak bir gelecek düşünmemiştim.

«Bu sözleriniz bizi cidden mutlu ediyor...»

Witherden karşılığını verdi:

«Namuslu ve onur sahibi bir insanın Tanrının en seçkin eseri olduğunu söyleyen şairle aynı düşüncedeyim. Bir yandan Alp Dağları, diğer yandan arı kuşu namuslu bir insanın yanında bir hiç demektir.»

Yeğnik ve durgun bir ses söze karıştı:

«Bay Witherden’in hakkımda sarfedeceği sözlere ben de kendisi hakkında fazlasıyla karşılayacağımı söylemek isterim.»

Noter devam etti:

«Bu gerçekten pek mutlu bir sonuç; tam yirmi sekizinci doğum yılına rastlaması da ayrıca bir mutluluk... Aziz bay Garland; birbirimizi bu mutlu neden dolayısıyla kutlayabiliriz.»

İhtiyar aynı kanıda olduğunu bildirince yeniden el sıkışmaları başladı. Bunun peşinden, ihtiyar -her ne denli gereksizse de- hiçbir evladın Abel Garland değin babası için daha avunma oluşturmamayacağını söyledi. Annesiyle ikimiz birçok yıllar bekleyip bir miktar servet elde ettikten sonra, genç sayılmayacak bir yaşta evlendik. Bir erkek evlatla kutsanınca ve bu evlat da sevgi ve saygısında kusur etmeyince, her ikimiz de mutlu olacak neden bulduk.

Noter halden anlar bir tonla:

«Ona hiç kuşku yok!» dedi. «Bu gibi şeyleri düşündükçe bekarlığımın ne değin acınacak bir şey olduğun anlıyorum. Bir kez pek saygın bir tüccarın kızı... Ama şimdi bunun sırası değil, Chucster, bay Abel’in sözleşmesini getir...»

Yaşlı bayan:

«Bay Witherden!» dedi. «Abel diğer gençlerden bambaşka bir biçimde yetişti. O hep bizim meclisimizden zevk aldı ve

hiçbir zaman bizden ayrılmadı. Abel bizden bir gün bile ayrılmadın değil mi Garland?..»

İhtiyar yanıt verdi:

«Hiç... Yalnız bir kez; bir cumartesi günü eskiden okuduğu bir okulda öğretmenlik eden bay Tom Kinley ile Maryate'e gitmişti. Pazartesiye döndü. Ama döndüğünde hastalanmıştı. Belleğimdeyse, bu onun için tam bir cümbüş olmuştu.»

«Alışık olmadığı için buna dayanamamıştı. Sonra bizden ayrı kalmak onu eğlendirmemiş, eğlenecek kimse de bulamamıştı.»

Önce bir kez daha işitilen durgun bir ses:

«Evet...» dedi. «Pek yadırgamıştım. İlk kez aramızı bir denizin ayırdığını düşündüğüm zaman duyduğum üzgüyü hiç unutamayacağım, anne!..»

Noter:

«Yaptığınız açıklama bu koşullar altında pek doğal görünüyor...» dedi. «Bay Abel'in duyguları hem kendisi, hem sizin, hem de insanlık için övünülecek bir şeydir. Ben de şimdi aynı eğilimleri onun sessizce alçak gönüllü çalışmasında buluyorum. Şimdi, gördüğünüz gibi, şu sözleşmeyi Chukster'in yüzüne karşı imzalayıp zımbalı etiket üzerine parmağımı basacağım ve açık bir sesle, hiç meraklanmayın bayan - bu senedi teslim ettiğimi söyleyeceğim, bay Abel de parmağını öbür etiket üzerine basıp aynı gizemli sözcükleri yineleyecek. Ne gizemdir, ne keramet... Tören de böylece sona erecek. Ha ha ha! görüyor musunuz bu gibi şeyler ne kolaylıkla çözülüyor!»

Anlaşılan bay Abel'in bu törenle ilgilendiği sırada kısa bir suskunluk olmuş ve sonra gene el sıkışmaları ve ayak sesleri işitilmiş, bunun ardından şarap bardakları tokuşturulmuş ve içeridekilerin çenesi büsbütün açılmıştı. Aşağı yukarı bir çeyrek saat sonra, Chukster kulağının arkasında bir kalem ve yüzü şaraptan kızarmış bir halde, kapının önünde göründü ve Kit'e alaycı bir tutuma: 'evlat' diye seslenerek konukların çıkmak üzere oldukları haberini verdi.

Konuklar kapıda görüldü. Kısa boylu, şişman, tezcanlı bir

adam olan bay Witherden, azametle, ama kibar bir tutumla ihtiyar bayana yol vermiş; baba oğul kolkola onu izlemişti. Tuhaf ve yaşlı bir insan görünümüne giren Abel, babası gibi yaşlı görünüyordu. Boy ve yüzü de babasına pek benzeyen oğlu babasının neşesi yerine, utagaç bir çekingenlik içindeydi. Diğer hususlarda, giysilerinin temizliğinde ve hatta aksaklıklarında bile ikisi arasında büyük bir benzerlik vardı.

Abel, yaşlı bayanı ve hiçbir zaman yanından ayırmadığı küçük sepet ve örtüsünü yerleştirdikten sonra arabanın arkasında kendisi için ayrılan kutu gibi yere çıktı, önce annesinden başlayıp midillide bitirerek hazır bulunanların tümüne gülümsedi. Yuların midillinin ağzına geçirilmesi oldukça önemli bir işti. Sonunda bu iş de başarılınca yaşlı bay yerini aldı ve dizginleri tarttıktan sonra elini cebine soktu. Kit'e vermek altı peni aradı.

Ama cebinden altı peni bozuk para yoktu. Ne yaşlı bayan, ne Abel, ne noter, ne de Chukster'de altı peni çıkamadı. Yaşlı bay, bir şilini fazla görüyordu. Ama parayı bozduracak dükkan da yoktu. Böylece Kit'e bir şilin verdi.

Şaka yollu:

«Al şunu oğlum,» dedi. «Haftaya pazartesiye gene aynı saatte geleceğim, sen de burada bulunur paranın üstünü verirsin!»

Kit:

«Teşekkür ederim,» dedi. «Burada beklerim.»

Kit sözlerinde içtendi. Ama hepsi birden, özellikle bay Chukster, bu şakadan pek fazla hoşlanarak kahkahalarla güldüler. Midilli eve dönüleceğinin ayırdına vararak -tersi olseydi yerinden kımıldamama azmiyle- hızla rahvana kalkınca, Kit söyleyecek söz bulamamış; o da yoluna koyulmuştu. Kazandığı parayı evde en beğenilecek şeye sarfederek ve kuş için yem almayı da unutmayarak olabildiğince hızla ve kazandığı para ve başarının kıvancıyla, ihtiyar dede ile Nell'in kendinden önce geri döndüklerinin umarak evin yolunu tuttu.

Yola çıktıkları gün, sabahleyin, kentin durgun ve تنها sokaklarından ağır ağır geçerlerken, Nell, uzakta pek iyi seçemediği birini dürüst arkadaşı Kit'e benzeterek umut ve korku karışık bir duyguyla sık sık ürperiyordu. Ama son görüşmeleri sırasında onun söylediği sözler için elini uzatıp teşekkür etmek istese bile, birbirlerine yaklaştıkları zaman bu kişinin bir yabancı olduğunu anlayınca avunuyordu. Çünkü Kit'in ansızın karşısına çıkmasının dedesi üzerinde yapacağı etki şöyle dursun; o sırada herhangi bir insana ve özellikle vefalı ve dürüst arkadaşına veda etmek dayanılacak şey değildir. Sevgi ve kederlerine yabancı olan şeyleri arkada bırakmak yeterliydi. Bu ıssız yolun başında dünyadaki biricik dostundan ayrılmak onun yüreğini durdurabilirdi.

Acaba insanların bedence ayrılmaları ruhça ayrılıklarından niçin daha zordur? Ve niçin ayrılabilmek gücünü gösterdiğimiz halde bunu söylemek yürekliliğini bulamayız uzun bir yolculuğa çıkarken, yıllarca sürecektir bir uzaklaşmanın arifesinde, birbirlerine bağlı olanlar aynı bakışlar ve aynı el sıkışmasıyla ertesi gün için son bir veda tasarlayıp dururken, bir daha buluşmayacaklarını elbet bilerek hoşça kal demek acısından kendilerini korurlar. Yoksa olasılıklara dayanmak gerçeğe dayanmaktan daha mı zordur? Ölüm döşeğindeki dostlarımıza karşı sevecenlik ve ilgi duygularıyla inceldiğimiz halde, onlara açıkça veda etmeyişimiz bütün yaşayışımızca taşıyacağımız çoğunlukla bir acı kalır.

Geceleyin umutsuz ve vahşi görünen yerler, şimdi sabah ışıqla aydınlanarak, gülümsemeye başlamıştı. Pencereerde ışıldayan güneş, perdelerin arasından, dans ederek uyukdakilerin düşerirfe bile ışık salmış, gecenin karanlığını silmişti. Sıcak odalarda kafeslerinde büzölüp duran kuşlar, sabah olduğunu duyumsayarak minicik hücrelerinde sıçrayıp hoplamaya; parlak gözlü ev fareleri evlerine çekilmeye, temiz tüylü kediler avlarını unutarak kapı aralığından ve anahtar deliğinden sızan güneş ışığına gözlerini kırptırarak oturma-

ya ve fırsat kollayıp dışardaki güneşte keyiflenmeye hazırlandığı bir sırada, ahırlardaki hayvanlar da gözlerinde kırların sevdasıyla sallanan dallara ve küçük pencerelerden giren ışıklara başlarını kaldırarak parmakların gerisinde sabırsızca dolaşmaya ve çevrelerine bakınmaya başlamışlardı. Zindanlardaki çaresizler uyanıp uyuşan bacaklarını uzatıyor ve güneş girmeyen taş binaya lanetler savuruyordu. Gece uykusuna çekilip gözlerini kapayan çiçekler açılmış ve yapraklarını güneşe çevirmişti. Doğanın gizi olan ışık çevreyi sarıyor ve her şey onun gücüne teslim oluyordu.

İki Tanrı yolcusu çoğunlukla birbirinin ellerini sıkarak ve sevinçli gülümsemelerle birbirinin yüzlerine bakarak sessizce yollarına devam ediyordu. Uzun ve ıssız yollarda ışık ve suskunluğa karşı ağır ve sıkıntılı bir hal vardı. Sanki ruhsuz cisimler gibi her şeyin anlatım ve karakteri silinmiş, tekdüze bir suskunluk her şeyi aynı kılığa bürümüştü. Parlak güneş ışığında rengi soluk kalan unutulmuş birkaç fener gibi sabahın bu erken saatinde yolda tek tük rastladıkları solgun benizli birkaç kişi bu sahne ve görünüme pek yabancı kalıyordu.

Daha kentin varoluşlarıyla bulundukları yer arasındaki evleri geçmeden, görünüm değişmeye ve sessizlik yerine gürültü ve kalabalık kendini göstermeye başlamıştı. Tatur tukur geçmekte olan arabaların sayısı gittikçe artmış, görünümün kasveti silinmiş, kalabalık ve devinimin, neşeli gürültüsü artmaya başlamıştı. Sabahın erken saatinde bir dükkanın açık olduğunu görmüşler, ama çok geçmeden zaten kapalı dükkan bulunmadığını anlamışlardı. Bacalardan ağır ağır dumanlar yükseliyordu. İçeriye temiz hava almak için evlerin pencereleri açılmış; sokak kapılarının önündeki hizmetçi kızlar süpürgelerinden başka her şeye bakarak tembelce vakit geçiriyor; tozdan sakınan yolcuların üzerine toz bulutları yağıdırıyor; ya da kasabadaki panayırlardan, bir saat sonra dede ve torununun yolları üzerinde rastlayacakları tenteli barakalardan ve yakışıklı köy delikanlılarından bahseden sütçüleri özlemle dinliyorlardı.

Bu bölgeyi geçince, Ticaret merkezine gelmişlerdi. Çevre

kalabalık ve alışveriş yolundaydı. İhtiyar çevresine korkulu ve kaygılı bakışlarla baktı. Buralardan çekiniyordu. Elini du-dağına götürdü ve torununu dolambaçlı dar yollardan geçire-rek yoluna devam etti ancak burayı geçince rahatladı. Ara sıra arkasına bakıyor ve bu sokakların tehlikeli olduğunu, bu-ralardan kaçıp gitmek gerektiğini mırıldanıyordu.

Bu bölgeyi de geçince içinde kalabalık ve yoksul insanları barındıran pencereleri kağıt parçaları ve paçavralarla yaman-mış, birkaç odaya bölünen döküntü kulübelerin bulunduğu dağınık bölgeye gelmişlerdi. Dükkanlarda ancak yoksul hal-kın alabileceği eşya vardı. Satıcılar da, müşterilerde birbirin-den yoksul insanlardı. Buradaki halk son bir hamle yaparak ellerindeki zavallı servetle geçinmeye çalışıyor, ama her yerde olduğu gibi buraya da vergi memuru ve alacaklılar yeti-şiyor ve zorunlukla güçsüz bir çekişmeye girişmelerine kar-şın; çaba ve dayançları boşa gidip teslimiyet ve rıza gösteren diğer insanlar denli güçsüz ve düşkün görünüyordu.

Burası hayli geniş bir yerdi. Çünkü bu yoksul insanların dağınık düşen, çevreye serpilmiş evleri millerce sürüyordu. Ama biçimde bir değişiklik yoktu. Burada rutubetli ve çürüme-ye yüz tutmuş evler, kiralık kulübeler, yapılmakta ya da yarı bırakılıp yıkılmaya yüzelmiş, evler göze çarpıyordu. Burada, kiraya verenlerin mi, yoksa kiracıların mı daha çok acımaya değdiği kestirilemeyen kira odaları vardı. İyi besin alamayan perişan kılıklı çocuklar sokakları doldurmuş, toz toprak içinde yuvarlanıyorlardı. Burada, sokak kapısı önünde ayaklarını yere vurup gürültülü seslerle tehditler savurmalar, günlük ek-meklerini ve belki biraz da katık kazanmak için umutsuz bir yüzle ve eskimiş giysileriyle işlerine giden babalar, presci ka-dınlar, çamaşırcı kadınlar, ürünlerini oturma odalarına, mut-faklara, tavan aralarına değin seren ve bazan aynı çatı altın-da toplanan kunduracılar, terziler, mumcular vardı. Burada tuğla harmanları, eski fıçı parçalarıyla ya da yangından kur-tarılmış ya da aşırılmış siyah ve yanık tahta parçalarıyla çev-rilmiş bahçeler, karmakarışık bir biçimde küme küme otlar, ısırganlar, ve midye kabukları, Anglikan kilisesinden ayrılan

ve örnekleriyle dünyanın ezincini öğreten ufak kiliseler ve gene fazla bir miktar parayla yaptırılarak cennetin yolunu gösteren yeni yapılmış ufak kiliseler göze çarpıyordu.

Bu yollar da gittikçe daralarak ancak bahçe ve bostan kenarlarını çevreleyen dar geçitlere dayanıyordu. Bahçelerde, eski kırışlardan ya da sandal parçalarından yapılmış, rengi, çevresinde yetişen lâhana sapları gibi belirsiz, tahta aralarına zehirli mantarların ve salyangozların tutunduğu barakalar vardı. Bunları ikişer ikişer dizilmiş, önlerinde ufak bahçeleri bulunan basit kulübeler izliyordu. Bu kulübelerin önlerinde köşeli ve kenarları şimşirle çevrilmiş çiçek tarlaları ve arasından ancak bir insanın geçebileceği dar iz bulunuyordu. Daha ileride; yeşil ve beyaza yeni boyanmış, bir salonu ve çimenliği bulunan bir birahane, önündeki yalak başında atlı arabaların durduğu eski komşusuna küçümseyerek bakıyor; yer yer tarlalar, büyük bahçeli, hatta içinde bahçıvan kulübesi bulunan binalar göze çarpıyordu. Daha sonra çitler, tarlalar, ağaçlar, saman yığınları ve bir tepe gözüktüyordu. Bir tepenin üstüne çıkan bir yolcu, sis ve duman tabakası arasından yükselen Saint Paul Katedralinin güneşli havalarda parıltıyan kubbesini görebilir, tuğla ve harçları yapılmış bina yığınlarını gözüyle izleyerek kentin banliyölerine ve ayağı altındaki tuğla harmanlarına değin gelir ve sonra Londra'dan uzakta olduğunu duyumsayabilirdi.

İhtiyar ve -deyim yerindeyse- nereye gittiklerini bilmeyen küçük rehberi, böyle bir yerde bir tarlanın kenarında oturmuş dinleniyorlardı. Nell, küçük bir sepet içinde birkaç dilim ekmek ve soğuk et almak düşünceliliğini göstermişti. İhtiyar ve torunu, alçak gönüllü bir kahvaltı ettiler.

Hepimiz için büyük bir neşe ve zevk kaynağı olan sabahın serin havası, kuşların cıvıltısı, dalgalanan çayırın güzelliği, koyu yeşil yapraklar, kır çiçekleri, havadaki binbir hoş koku ve ses, özellikle, büyük ve kalabalık kentlerde kapalı ve yalnız bir yaşam sürenler için daha fazla zevklidir, ihtiyar ile torununa bir yürek yeğnikliği gelmişti. Küçük Nell, sabahleyin masum duasını her zamankinden daha büyük bir ciddilikle yi-

nelemişti. Ama bütün bu duygular karşısında dua bir kez daha dudaklarına değin yükseldi. İhtiyar şapkasını çıkardı. Duayı unutmuştu. Ama duanın çok iyi olduğunu söyleyerek 'Amin' dedi.

Evlerinde bir raf üstünde, tuhaf resimler taşıyan 'Haç Yolunda' adlı bir kitap üzerinde meraklı geceler geçirir; kitabın her sözcüğünün doğru olup olmadığını bu uzak ülkelerin nerede olduklarını kendi kendine sorup durdu. Ayrıldıkları yere bakınca kitabın bir bölümü belleğinde canlandı.

«Dedeciğim...» dedi. «Burası aslından daha güzel, eğer kitaptaki de böyleyse, bana öyle geliyor ki, biz ikimiz de iyi insanlarız ve bütün üzüntülerimizi bir daha görmemek üzere şu çayırıların üstünde bıraktık»

İhtiyar elini kente doğru çevirip sallayarak:

«Hayır Nell!..» dedi. «Artık bir daha üzüntü yüzü görmeyeceğiz, hiçbir kimse bizi yolumuzdan döndüremeyecek.»

Nell sordu.

«Yoruldu mu, dede? Bu uzun yüzüyüşten sonra hastalık duyumsamıyorsun ya?»

«Artık buralardan ayrıldıktan sonra bir daha hastalık nedir bilmeyeceğim. Yolumuza devam edelim. Buralardan uzaklaşalım. Daha uzaklara, daha uzaklara gidelim. Henüz oturup dinlenecek değin yol almadık. Haydi yolumuza!..»

Tarlada berrak sulu bir havuz vardı. Nell burada elini yüzünü yıkadı ve gene yola koyulmadan serinleyip ferahladı. Dedesinin de böyle ferahlamasını isteyerek çayırın kıyısına oturdu, eliyle su döktü ve giysiyle kuruladı.

Dedesi:

«Ben kendi kendime bir şey yapamaz oldum, yavrum!..» dedi. «Bir zamanlar kendi işimi kendim görürdüm. Beni bırakma Nell. Ben seni her zaman sevdim. Seni de yitirecek olursam artık ölmeliyim.»

İhtiyar, başını torununun omuzlarına yaslayarak acıklı acıklı inildemişti Birkaç gün önce genç kız da dedesiyle birlikte gözyaşlarını tutamayarak ağlayabilirdi. Ama ihtiyarı nazik ve sevecen sözcüklerle avutarak dedesinden ayrılmak dü-

şüncesine güldü ve onunla şakalaştı. İhtiyar suskunluk bularak küçük bir çocuk gibi yeğnik bir sesle şarkı söylemeye başladı ve sonra uykuya daldı.

Uyandığı zaman dinlenmiş ve ferahlamıştı. Birlikte yollarına devam ettiler. Yol pek eğlenceliydi. Çevrede çayırlar ve tarlalar; tepelerinde masmavi bir gökyüzü vardı. Bir tarla kuşu şakrak sesiyle ötmekteydi. Hoş bir kokuyla yüklü havada uçuşan arılar çevreye uyku getiren vızıltılar saçıyordu.

Artık kent dışına çıkmışlardı. Evler pek seyrelmiş hatta birbirlerine millerce uzaklıkta konumlanmışlardı. Yollarında arasına, yer yer, zavallı kulübelere rastlıyorlardı. Bunlardan bazılarının açık kapısı önünde birbirleriyle kapışan küçük çocukları sokağa çıkmaktan alıkoymak için bir sandalye ya da alçak bir tahta perde bulunuyor, gene bazılarının kapısı, bütün aile bireyleri tarlada çalıştığı için, kapalı tutuluyordu. Bu kulübecikler çoğunlukla bölgede bir köy bulunduğuna işaret ediyor ve köye daha yaklaştıkça bir arabacı dükkanına ya da demirci ocağına rastlanıyordu. Daha sonra işi yolunda bir çiftliğin avlusunda yatan tembel inekler ve alçak bir duvarın arkasından yoldan geçen koşulu atlara bakıp özgürlüklerine sahip olmanın verdiği neşeyle sıçrayıp kaçan çiftlik atları görülüyordu. Hantal ve battal domuzlar toprağı altüst ederek hoşlarına gidecek yiyecek arıyor ve ağır ağır çevrede dolaşırken homurdanıp duruyor tavlı güvercinler çatıların çevresinde uçuşuyor, ya da saçaklarda kurumlanıyor, çalılarında daha zarif olan ördek ve kazlar havuzun çevresinde paytak paytak geziniyor ya da suyun üstünde süzülüp yürüyordu. Çiftliği geçince sırasıyla ufak bir han, ortahalli birahane ve köy bakkalı ve Avukatının evlerine ve birahane sahibinin hiç hoşlanmadığı köy papazının evine, sonra ağaçlar arasındaki köy kilisesine, daha sonra birkaç kulübeye, kümes ve ağılı ve yolun kenarında sık sık derin ve tozlu eski kuyulara rastlamışlardı. Bundan sonra ortalık çitlerle çevrilmiş tarlarla dolu gene köy dışına çıkmış bulunuyorlardı.

O gün, bütün gün yürümüşler, geceyi bir köy kulübesinde geçirmişlerdi. Ertesi sabah gene yola koyulmuşlar; önce yor-

gun ve güçsüz bir halde görünmelerine karşın; açık havada gene açılmış ve adımlarını hızlandırmışlardı.

Sık sık durup dinleniyor, sabahtan beri ağızlarına pek az bir şey girmiş olmasına karşın; kısa bir dinlenmeden sonra gene yürüyüşe geçiyorlardı. Akşamüstü, saat beşe doğru, köylü kulübelerine, rastlayınca Nell hangisinde konaklamak, ve biraz süt almak uygun olacağını kestiremiyerek, her birini ayrı ayrı arzu ve iştahla süzdü.

Bu kolay kolay kestirilecek bir şey değildi. Çünkü iyi karşılanmayacağından çekinip korkuyordu. Kulübenin birinden ağlayan bir çocuk sesi, diğerinden ağzı kalabalık bir kadın sesi geliyordu. Birinde pek yoksul, diğerinde pek kalabalık bir aile bulunuyordu. Nell, sonunda masa çevresinde toplanan bir ailenin oturduğu kulübenin önünde durdu. Çünkü içeride ocağın yanında, üstü yastıklı bir sandalyede, ihtiyar bir adam oturuyordu. Nell, ihtiyarın dedesinden hoşlanacağını varsaymıştı.

İçeride ihtiyar ile karısından başka üç sağlıklı, esmer çocuk bulunuyordu. Nell iyi karşılanmış, çocukların en büyüğü hemen süt almaya gitmiş, ortanca kapının önüne iki sandalye sürüklemiş, en küçükleri de annesinin eteğine sarılarak parmaklarının arasından yabancıları süzmüştü.

İhtiyar köylü inçe, düdük gibi bir sesle:

«Yolunuz açık olsun! Uzağa mı gidiyorsunuz?» diye sordu.

Nell, dedesinin yerine yanıtladı.

«Evet uzağa gidiyoruz.»

«Londra'dan mı geliyorsunuz?»

«Evet!..»

İhtiyar köylü Londra'ya kaç kez gidip gelmişti. Son kez, tam otuz iki yıl önce gitmişti. İştittiğine göre, o zamandan beri bu koca kentte birçok değişiklikler olmuştu. Kendisi de ne değin değişmişti. Her ne denli, kendisi değin sağlam bünyeli olmayan bazı tanıdıklarının yüz yıl yaşadıklarını görmüşse de, otuz iki yıl uzun bir zaman, seksen dörtte ilerlemiş bir yaştı.

İhtiyar elindeki bastonu tuğla döşmeye vurarak: «Şu sandalyeye oturun!» dedi ve kendisi de bir sandalyeye oturdu.

«Şu tabakadan piponuzu doldurun! Ben kendim pek kullanmaz oldum. Hem pahalandı, hem de geceleri beni uyandırıyor. Siz bana göre daha çocuk sayılırsınız. Oğlum sağ olsaydı, size denk olurdu. Ama askere yazıldı. Geri döndü ama, bacağının birini yitirdi. Bize, çocukken üzerine tırmandığı kum saatinin yanına gömülmek istediğini söylerdi. Arzusunu yerine getirdik; işte siz de görüyorsunuz. Şu çayırı o zamandan beri bakımlı tutuyoruz.

İhtiyar başını salladı ve gözleri yaşaran kızına baktı. Onun üzgün olduğunu görünce, bu konuyu artık kapadığını, sözleriyle hiç kimseyi üzmemek istemediğini, eğer bir üzüntüye neden olduysa başışlanmasını rica etti.

Süt gelince, Nell sepetini açıp içindekilerin en iyi yerlerini dedesine sundu. Birlikte iştahlı bir yemek yediler! Odanın mobilyası pek basitti. Birkaç adi sandalye, bir masa, köşede bir dolap içinde kab kacak ve bir sini, mavi güneş şemsiyeli, kırmızı giysili bir kadın resmini taşıyan bir tepsi, duvarlarda ve ocağın üzerinde İncil'den alınmış satırları içeren yazılar, eski bir ütü, dededen kalma bir saat, bir iki tava ve çaydanlık bütün eşyayı oluşturuyordu. Ama her şey yerli yerinde ve temizdi. Nell çevresine bakınca uzun zamandır uzak kaldığı bir rahatlık ve huzur havası içinde olduğunu duyumsadı.

«En yakın kasabaya buradan çok uzak mıyız?» diye sordu.

«Şöyle böyle beş mil, yavrum! Bu gece kalacak değil misiniz?»

Dede, tezden söze karıştı ve torununu işaret etti:

«Evet, evet! Yolumuza devam edeceğiz; hatta gece yarısına değin yüreyeceğiz!..»

Nell, dedesinin huzursuz tezcanlılığına boyun eğerek:

«Yolumuza devam etmemiz gerek! Çok teşekkür ederiz. Ama kalamaycağız. Ben hazırım, dede!» dedi.

İhtiyar köylünün karısı, genç kızın küçük ayağının yürümekten şişip nasır bağladığını görünce, bir kadın ve anne

sevgisiyle ayağını yıkayıp bir parça merhem koymadan yola çıkmalarına razı olmamıştı. İş ve güçten ellerinin sertleşmiş olmasına karşın; ihtiyar kadın bu işi o değin büyük bir sevgiyle görmüştü ki, genç kızın gönül borcu duygularıyla taşan yüreği kulübeden hayli uzaklaşınca değin söz söylemesine ve kadına teşekkür etmesine engel oldu.

Nell başını çevirip geriye bakınca, bütün aile bireylerinin kulübenin önüne çıkıp kendilerine baktıklarını gördü. Ve böylece dede ile torunu el sallamalar, baş eğmeler ve gözyaşları arasında ayrıldılar...

Daha yavaş ve yorgun bir halde bir mil değein daha yürüdükten sonra, arkalarından bir tekerlek sesi işitmişler ve başlarını çevirince boş bir arabanın hızla kendilerine doğru gelmekte olduğunu görmüşlerdi. Arabacı yanlarına gelince atı durdurup içtenlikle Nell'e baktı ve:

«Siz gerideki kulübede durup dinlemiştiniz değil mi?» diye sordu.

Nell:

«Evet!» dedi.

«Bana haber verdiler. Ben de o yana gidiyorum, atlayın içeri!..»

Bu büyük bir yardımdı. Çünkü yürümeye güçleri kalmamıştı. Bu nedenle sarsıntılı araba onlara lüks bir fayton ve bu yolculuk pek tatlı bir gezi gibi gelmişti. Nell, arabanın köşesindeki saman yığını üzerine oturur oturmaz o gün ilk kez olarak, uyuyakalmıştı.

Araba bir dar yol ağzında durunca Nell uyandı. Arabacı inip Nell'e yardım etti ve biraz ileride ağaçlıklı bir yeri işaret ederek kasabayı gösterdi; kilisenin yanındaki yoldan geçerek yollarına devam etmelerini söyledi. Arabacının işaret ettiği yere doğru yola koyuldular.

XVI

Yolun ağzındaki çitin kapısına vardıkları zaman güneş batıyordu. Yağmurun, insaflının da, insafsızın da bağına aynı

yoğunlukta yadığı gibi, batan güneşin solgun ışınları da ölü-
lerin mezarları üzerine düşüyor, ertesi gün gene doğacağını
vadederek onlara umut veriyordu. Eski, kül rengi kilisenin
duvar ve kapısının çevresini sarmaşık sarmıştı. Mezarlara
yaklaşmayarak, altında yoksul ve alçak gönüllü insanların
dinlendiği toprakların çevresinde onlara yaşamalarında ilk
kez kazandıkları çelenkler ören sarmaşıklar, mermerlere ve
taşlara kazılan çiçeklerden daha ömürlü ve taze çelenkler
oluşturuyor, ancak yas tutan geride kalanlara bilinen saklı
kalmış erdemlerin destanını naklediyordu.

Papazın atı boğuk ve donuk bir sesle mezarlar üzerindeki
yeşillikte tökezleyerek sözleri onaylıyordu. Beri yanda, boş bir
ağılda kulaklarını dikelten sıska bir eşek de yetkisiz ve izin-
siz olmasına karşın, aynı yorumda bulunuyor ve aç gözlerle
sofu komşusuna bakıyordu.

İhtiyar dede ile torunu çakıl döşeli yolu tergeyerek mezar-
lar arasındaki açıklıkta durdular. Çünkü yumuşak toprak
ayaklarına daha rahat geliyordu. Kiliseye dönünce, sesler
işitmişler ve biraz daha ilerleyince bu seslerin sahipleriyle
karşı karşıya gelmişlerdi.

Bunlar çayır üzerinde rahatça oturan iki kişiydiler. İşleri-
ne öyle dalmış görünüyordlardı ki; önce bu katılmanın ayırdı-
na bile varmadılar. Kulaklarından, bunların gezici kuklacılar
olduklarını anlamak zor bir şey değildi. Zira arkalarındaki bir
mezar taşının üstüne çıkıp bacaklarını sallandıran sivri çene-
li, çengel burunlu bir kukla vardı. Olası ki Punch'in kalender
tavrı, şimdiye değin bu denli ustalık ve beceriyle canlandırıl-
mamıştır. Çünkü mezar taşının üzerindeki rahatsız konu-
muna gevşek, zayıf ve biçimsiz bedenine, incecik bacakları
üzerinde dengesiz duran koca, uzun külahının onu her an
aşağı yuvarlamak tehlikesine karşın; yüzün-deki değişmez
gülümsemeyi saklıyordu.

Dramda rolü olanlardan bir kısmı bu iki kişinin yanında
yere serilmiş bir kısmı da uzunca bir sandığın içine yerleştiril-
mişti. Kahramanın karısı, çocuğu, oyunca at, doktor düşün-
celerini tek bir sözcüğü üç kez yinelemekle anlatan yabancı,

Nuh deyip peygamber demeyen köktenci komşu, cellât şeytan hep kukla sandığının içindeydi. Kuklacılar, görünüşte, buraya gerekli onarımı yapmak için gelmişlerdi. Çünkü bunlardan biri, bir sehpayı onarmaya diğeri de bir kavga sırasında dayak yiyip takma saç başından düşen köktenci komşunun saçlarını bir çekiç ve küçük çivilerle yeniden takmaya çalışıyordu. İhtiyar dede ile torunu yaklaşıncı, gözlerini kaldırmış ve işlerini bırakarak onları kuşkuyla süzmüşlerdi. Asıl kuklayı oynatan olduğunda kuşku edilmeyecek olan gülen yüzlü, zeki başlı, kırmızı burunlu, kısa boylu adam Punch'ın karakterini ne değin benimsemiş görünüyordu. Oyunda para toplayan diğeri kişi -görevi gereği olacak- pek dikkatli ve önlemleri görünüyordu.

Güleryüzlü adam bir baş işaretiyle yabancıları selamladı ve ihtiyarın gözlerine bakınca onun kuklayı sahne dışında ilk kez gördüğünü anladı. Asıl Punch rolündeki uzun külahlı adam külahının ucuyla bir mezar taşının kitabesine işaret ederek kahkahalarla gülmekteydi.

İhtiyar onların yanına oturarak büyük bir zevkle kuklalara baktı ve:

«Bunlarla niçin burada uğraşıyorsunuz?» diye sordu.

Kısa boylu adam:

«Ha, niçin mi?..» dedi. «Bu akşam şu ilerdeki handa kalacağız. Bizim onarımla uğraştığımızı görmeleri işimize gelmez.»

İhtiyar, Nell'i dürterek sordu:

«Görseler ne çıkar?»

Kısa boylu adam yanıt verdi:

«Bu bütün heves ve ilgiyi kırar. Eğer başsavcı, tanıdığınız olsa ve onu perukasız göreceksin önem verir misiniz? Kuşkusuz vermezsiniz, değil mi?»

İhtiyar, kuklalardan birine dokunup gevrek bir kahkahayla elini çekti ve:

«Doğru...» dedi. «Bu akşam oyun var mı?»

Kuklacı:

«Niyetimiz öyle!.. Ve eğer yanılmıyorsam Tommy Cad'lin

bu anda sizin karışmanızla kaç para yitirdiğimizi hesaplıyor!..» yanıtında bulundu.

Kısa boylu adam, bu son sözcüklere bir de göz kırpması eklerken dede ile torununun değerlerini biçmiş oluyordu.

Ters huylu ve homurdanıcı bir insan olan Codlin, Punch'ı mezar taşının üzerinden kutunun içine yerleştirerek:

«Önemi yok, ama sen çok tasasız bir adamsın. Sen de benim gibi perdenin önünde durup halkın yüzünü inceleydin insanları daha iyi anlardın.»

Arkadaşı yanıt verdi:

«Bu iş seni çok değiştirdi Tommy! Panayırlarda hayalet rolü oynarken sen ruhtan başka her şeye inanırdın. Ama şimdi hiçbir şeye inanın kalmamış. Senin gibi değişen bir insana ben yaşamımda rastlamadın.»

Codlin'in halinden memnun olmayan bir filozof tutumuyla:

«Zararı yok...» dedi. «Ben şimdi her şeyi daha iyi anlıyorum, ve belki de buna pişmanım!»

Kutunun içindeki kuklaları, onları bilip tanıyan ve hatta onlardan nefret eden, bir insan gibi evirip, çevirdikten sonra, Codlin bir tanesini çıkarıp arkadaşına gösterdi:

«Şuna bak! Giysileri parça parça olmuş, iğne, iplik var mı?» diye sordu.

Kısa boylu adam kuklalardan belli başlı bir aktörün bu acıklı haline bakarak başını salladı ve sonra onu tasalı tasalı kaşdı. Nell, onların bu zor durumunu takdir ederek:

«Sepetimde iğne de var, iplik de var. İsterseniz dikivereyim. Sanırsam sizden iyi de yaparım.» dedi.

Codlin'in bile bu düşünceli öneriye bir diyeceği yoktu. Böylece Nell kutunun yanında diz çökerek iğne ipliği eline almış ve işini çok iyi görmüştü.

Nell, elindeki işle uğraşırken kısa boylu adam onu ilgiyle süzmüş ve bu ilgisi zavallı ihtiyar dedesine baktığı zaman bir kat daha artmıştı. Nell, işini bitirince kuklacı teşekkür edip nereye gittiklerini sordu. Kızcağız dedesine bakıp:

«Sanırım bu akşam daha ileri gidecek değiliz!» dedi.

«Bu akşam burada kalacaksanız bizim gideceğimiz yerde

kalın. İşte şu alçak beyaz binalar! Pek de ucuzdur.»

Yeni tanıştığı bu adam kalacak olsa, ihtiyar da bütün yorgunluğuna karşın, geceyi kilisenin avlusunda geçirecekti. Ama öneriyi hemen ve severek kabul edince hep birlikte kalkıp yürüdüler. İhtiyar büyük bir ilgiyle kukla sandığının yanında yürümekteydi. Kısa boylu, şen adam, sandığı bir kayışa bağlayarak omuzuna atmış, Nell de dedesinin elini tutmuştu.

Codlin yavaş yavaş ve salına salına arkadan geliyor ve çevresine bakınarak oyun için elverişli bir yer arıyordu.

Han, yeni konukları kabulde duraksamayan ve Nell'in güzelliğini öven bir karı koca tarafından işletilmektedir.

Sofrada iki kuklacı olan başka kimse olmaması Nell'i çok sevindirmişti. Hancı kadın, dede ile torununun Londra'dan yürüyerek geldiğini öğrenince şaşırmış; gidecekleri yeri de öğrenmek merakına düşmüştü. Nell, kadıncağızın sorularına fazla zorluk çekmeden kaçamak yanıtlar bulmuş ve genç kızın üzüldüğünü anlayan kadın, uzun boylu soru sormaktan vazgeçmişti.

Han sahibi, Nell'i salona alarak:

«Bu iki kişi akşam yemeği ısmarladılar. Bir saate değin hazır olur, siz de birlikte yersiniz. O zamana değin boğazına bir iki yudum bir şey gidecek olursa fena olmaz. Uzun bir yorgunluktan sonra yararı vardır. Hiç dedeni bekleme. Nasıl olsa ona da içecek bir şey buluruz...» dedi.

Ama Nell, dedesi başlamadan hiçbir şeye elini sürmek istemediğinden, kadıncağız önce ihtiyar dedeye hizmet etmek zorunda kalmıştı. İçkilerini bitirince kendilerine gelen konuklar hep birlikte, eski boş bir ahırda kurulan kukla tezgahının olduğu yere geçtiler. Tavana, bir iple sallandırılan bir çembere geçirilmiş mumlar burayı aydınlatmaktaydı. İşte kukla burada oynatılacaktı.

Thomas Codlin bütün soluğuyla avurtlarını şişirip borusunu örttürdükten sonra, kareli bir basma parçası arkasına, asıl kuklayı oynatan adamın yanında, yerini olarak ellerini cebine soktu ve Punch'ın her düşünce ve görüşüne yanıt vermeye

hazırlandı. Sözde en içten dostu sıfatıyla her hususta kendisine güven beslediğine onun gece ve gündüzünün hep böyle eğlence içinde geçtiğine, her yerde ve zamanda tıpkı seyircilerin gördüğü gibi, hep aynı zeki ve alaycı kişi olduğuna ilişkin sözler söylemeye başladı. Codlin bütün bu sözleri işin en kötü yanını düşünen ve onu uysallıkla karşılayan bir insan tutumuyla söylemiş; gözlerini zarif ve nükteli yanıtlardan sonra dinleyenlere çevirerek onlar üzerinde uyandırdığı izlenimi gözlemeye dalmış ve özellikle akşam yemeği için önemli sonuçlar doğuracak olan bu nüktelerini, han sahibi karı koca üzerindeki etkisini anlamaya çalışmıştı.

Oysa, bu hususta kaygılanmaya hiçbir neden yoktu. Zira oyun hazır bulunanları çokça sevindirmiş ve coşkuyla alkışlanmıştı. Toplanan paranın bolluğu sevincin derecesine ayrı bir kanıt oluşturuyor; yükselen kahkahalar arasında en süreklisi ihtiyara ilişkin bulunuyordu. Nell'in hiç sesi duyulmuyordu. Çünkü çaresiz kızcağızın başı omuzuna düşmüş uyu-yakalmıştı. Hatta o değin derin bir uykuya dalmıştı ki ihtiyarın onu kendi neşesine katılmak hususundaki çabaları boşa çıkmıştı.

Akşam yemeği çok iyiydi, ama zavallı Nell'in yiyecek hali yoktu. Gene de dedesi yatağına çekilmeden ondan ayrılmak istemiyordu. İhtiyar dalgın ve hayran bir bakışla oturup yeni dostlarını dinlerken torununun gösterdiği bu sevecenlik ve ilgiye bahtiyarca ilgisiz kalmıştı. Ancak kuklacılar esneyerek odalarına çekildikten sonra, ihtiyarda torununun arkasından yukarıya çıktı.

Dinlenmeye çekildikleri bu oda, ikiye bölünmüş bir çatı arası olmasına karşın; onu umduklarından daha rahat bulmuşlardı. Ama ihtiyar yatağına girince meraklanıp tasalandıkça Nell'in eskisi gibi, yatağı ucuna gelerek oturmasını rica etti. Nell dedesinin bu arzusunu yerine getirerek o uyuyunca-ya değin yanından ayrılmadı. Kendi yanında duvarda küçük bir pencere vardı. Dedesinin yanında, ayrılıp pencereyi açınca, karşılaştığı suskunluk onu hayran etmişti. Eski kilise ve mazarlığın ay ışığındaki görünümü, kendi aralarında fısıl-

daşan ağaçlar onu bir kat daha düşünceye yöneltmişti. Pencereyi kapatıp yatağına oturdu. Ve önlerin de açılan yaşamı kapsamıyla düşünmeye koyuldu.

Pek az bir paraları kalmıştı; o da tükenince dilenmekten başka çare kalmıyordu. Kalan para arasında bir de altın sikke bulunuyordu. Ama bu para ölüm dirim akçasıydı. Bunu her halde saklamak, en kara günleri için saklamak gerekti.

Nell kararını verince, parayı giysisine dikip yüreğinde bir avuç kıvılcımıyla yatağına çekildi ve derin ve uykuya daldı.

XVII

Genç kızı, küçük pencereden giren -kendi gözleri değin parlak ve içten- gün ışığı uyandırmıştı. Nell, bu yabancı oda ve alışık olmadığı eşya karşısında heyecanla doğruldu. Nasıl olup da kendi çevresinden ayrılıp buraya getirildiğine bir an için şaşırmış, ama bir ikinci kez çevresine bakınca, son günler içinde olup bitenleri anımsayarak umut ve güvenle yatağından sıçrayarak kalkmıştı.

Henüz erken ve ihtiyar da uykuda olduğundan Nell aşağı inip kilisenin avlusuna çıktı. Genç kız mezarların üzerine basmamak için ayaklarıyla çimenlerin çiğlerini silerek yürüyordu. Ölülerin mekanları arasında gezinirken tuhaf bir zevk duymakta ve bu iyi insanların -zira burada iyi insanlar az değildi- mezar taşlarındaki kitabelerini okumakta ve birinden diğerine geçerken artan bir ilgi duymaktaydı.

Burası -her mezarlık gibi- ve sessiz ve durgundu. Yalnız ihtiyar ağaçların üzerinde yuva yapan ve yükseklerde uçuşan kargaların sesleri vardı. Önce tavlı bir kuşçağız rüzgarda sallanıp duran yuvasına doğru havalanarak kendi kendine konuşuyormuş gibi, boğuk bir ses çıkardı. Diğer yanıt verince daha yüksek perdeden karşılık verdi. Sonra bir ses, arkasından bir ses daha işitildi. Her seferinde ilk sesi çıkaran karganın hırslanarak kendi isteğinde üstelediği anlaşılıyordu. Alçak ve yüksek dallardan, sağdan soldan, ağaçların tepesinden o ana değin sessiz kalan diğer kuşların sesleri geliyor, tez

çabuk kuşların alçalıp yükselen, gene kesilip başlayan bu şamataya katıldıkları görülüyordu, kargalara bu yaygaraları sırasında sürü halinde öteye beriye süzülüp uçuyor, yeniden dallara konuyor, durmadan yer değiştiriyor ve sanki şimdi aşağıda çayırların altında yatan, yaşamlarını yok yere çabalarla sarfeden, insanların huzursuzluklarını sembolize ediyordu.

Başını sık sık kaldırıp bu seslerin geldiği ağaçlara çeviren Nell, sanki bu sesler olmasa mezarlığın suskun olduğuna zarar gelecekmiş duygusuyla, mezardan mezara dolaşıp durdu. Bir, yeşil bir tepeciğin kenarında yetişen bir çalıyı özenli ellerle düzeltip yerleştirmek; bir, kilisenin kafesli alçak pencerelerinden içerideki rahleler üzerindeki kurt yemiş kitapları, mahfellerin kenarındaki çürüyüp rengi kaçan yeşil çuhaları seyretmek için duraklıyordu.

Kilisenin içinde ancak ihtiyar ve yoksul insanların oturduğu eski ve sararmış sandalyeler, kutsama teknesi, önünde diz çökülen mihrap, serin ve gölgeli kiliseye son ziyaretlerini yapanların ağırlığını taşıyan musalla hep eskiyip aşınmıştı. Hatta kapının önündeki çan ipi bile kullanıla kullanıla saçak olmuştu.

Elli beş yıl önce yirmi üç yaşında ölen gene bir adamın sıradan taşına bakarken sendeleyerek yaklaşan bir kadının ayak seslerini işitip başını çevirdi. İhtiyarlıktan beli bükülen bu kadın, aynı mezartaşına doğru sarsıla yıkıla ilerleyip kitabeyi okumasını Nell'den rica etti. Yazıyı okuyunca kadıncağız Nell'e teşekkür etti ve uzun yıllar aynı yazıyı okuya okuya ezberlediğini ama artık bu yazgıyı seçemediğini ekledi.

Nell sordu:

«Siz onun annesi misiniz?»

«Hayır, yavrum! Ben onun karısıyım...»

Karısı... Öyle ya; öleli elli beş yıl olmuş.»

İhtiyar kadın başını sallayarak:

«Şaşıyorsun değil mi, yavrum? Şimdiye değin senden çok yaşlı insanlar da hep şaştı. Evet, ben onun karısıyım. Ölüm bizi ayıramadı.» dedi.

«Buraya sık sık geliyor musunuz?»

«Yazın gelip çoğunlukla burada otururum. Bir zamanlar buraya gelip ağlar, feryat ederdim. Ama çok şükür artık bunlar geçti. Şimdi gelip burada papatya topluyorum. Hiçbir çiçek buradaki papatyalar gibi beni sevindirmez. Elli beş yıldan başka bir çiçek yüzüne bakamadım. Uzun bir zaman değil mi? Artık ben ihtiyar bir kadınıym.»

Bundan sonra ihtiyar kadının çenesi düşüp kocası ölünce nasıl ağlayıp, dövündüğünü, nasıl Tanrıdan ölüm beklediğini, bu kez gene yüreğinde keder ve sevgi dolu olduğu hale geldiği zaman nasıl Tanrıdan yüreğinin durmasını dilediğini anlatı. Ama o zamanlar geçmişti. Her ne değin bir süre için buraya her gelişinde üzgün olmuşsa da buna dayanabilmiş ve artık bu ziyaretler onun için bir acı olmaktan çıkmış; pek iyi öğrendiği bir görev ve zevk halini almıştı. Aradan elli beş yıl geçince, ihtiyar kadın ölü adamdan şimdi sanki anne ya da nine sıfatıyla bahsediyor, onun gençliğini kendi ihtiyarlığından doğan bir tür sevgiyle dile getiriyor, onun gençlik ve güzelliğini kendi güçsüz ve dayanıksız ihtiyarlığıyla karşılaştırarak övünüyordu. Bununla birlikte ondan karısı sıfatıyla da bahsediyor, birlikte ya evlilik yaşamlarını özlemle anıyor, kocası sanki dün ölmüş gibi, bir başka dünyada buluşacaklarını kaydeden güzel bir kızın mutluluğunu düşünüyordu.

Nell, ihtiyar kadını mezarın üstünde yetişen çiçekleri toplamaya tergeyerek düşünceli onun yanından ayrıldı.

İhtiyar dede kalkıp giyinmişti. Codlin, ilmi yaşamanın acı gerecekleriyle uğraşır bir halde, bir gece önceki oyundan kalan mum parçalarını bir beze sarıyordu. Arkadaşı bir gece önceki oyunda kendisini görüp takdir edenlerin övgülerini kabul edip kahvaltı sofrasına oturduğu zaman herkes toplanmıştı.

Kısa boylu adam sofrada, Nell'e sordu:

«Bugün yolculuk nereye?»

Nell yanıt verdi:

«Henüz hiçbir karar vermedik. Nereye gideceğimizi doğru su bilmiyorum.»

«Biz yarışlara gidiyoruz. Eğer yolumuza yanaysa ve bizim arkadaşlığımızdan memnun kalırsanız birlikte gideriz. Eğer yalnız kalmak istiyorsanız ona sözüm yok. Sizi rahatsız etmek istemeyiz!»

Bu arada ihtiyar söze karıştı:

«Biz de birlikte gideceğiz değil mi, Nell?» dedi.

Nell bir an düşündü ve kısa bir zaman sonra dilenmek gerektiği için, yarış alanı gibi, ancak zevk ve eğlence için gelen zengin erkek ve kadınların toplanacağı varsayarak kuklacılara katılmaya karar verdi. Kısa boylu adama bu öneri için teşekkür ettikten sonra, ürkek ürkek arkadaşına bakıp bir mahzur olup olmadığını sordu.

Kısa boylu adam arkasına dönerek:

«Mahzur mu? Ne mahzuru olacak! Haydi Tommy bir kez nezaket göster de sen de onları davet et!» dedi.

İnsanlardan nefret edenler ve filozoflar arasında rastlanıldığı gibi oburcasına atıştırıp ağır ağır konuşan Codlin:

«Trotters!» dedi. «Sen pek uysal bir insansın!»

Diğeri yanıt verdi:

«Bir mahzur var mı?»

«Belki bir mahzur yok; ama ilke bakımından tehlikeli! Sen pek uysalsın dedim ya!..»

«Bizimle birlikte gelsinler mi, gelmesinler mi?» sen onu söyle!»

«Gelsinler; gelsinler ama her şeyin bir yolu var.»

Kısa boylu adamın asıl adı Harris'di. Ama bu ad yavaş yavaş uyumunu değiştirip Trotters biçimini almış ve bacaklarının kısalığı yüzünden kendisine 'Short' lâkabı verilmişti. Short Trotters uzun bir ad olduğundan ve konuşurken de dile uzun geldiğinden yakın arkadaşları ona ya Short ya da Trotters diye hitab ediyorlar; ancak pek ayırıksın hallerde tam adıyla Short Trotters diyorlardı.

Short - ya da okurun isteğini göre Trotters- arkadaşı Thomas Codlin'in sitem ve hoşnutsuzluğunu giderecek şakacı bir yanıt vererek büyük bir zevk ve iştah ile soğuk et, çay, tereyağı ve ekmeğini yemeye koyuldu ve arkadaşlarına da iştah-

lar diledi. Codlin'i davete hiç gerek yoktu; çünkü yiyebileceği değin yedikten sonra birasını da sessizce içmeye başlamış ve hiç kimseyi de davet etmemişti.

Kahvaltı bittikten sonra, Codlin hesap istedi ve birayı ortak hesaba geçirdikten sonra toplamı ikiye böldü. Hesabın yarısını kendisiyle arkadaşına ve yarısını da dedesiyle Nell'e ayırdı. Bu iş de bitip ayrılmaları için her şey tamamlandıktan sonra han sahibine veda edip yola çıktılar.

Yolda Codlin'in toplum içindeki sahte konumu ve bunu kendi yaralı ruhu üzerindeki etkisi pek açık bir biçimde görüyordu; çünkü bir gece önce Punch tarafından 'üstat' diye hitabedilmesine ve seyirciler üzerinde bıraktıkları izlenime göre bu işi tek kendi zevki için yapar görünmesine karşın, şimdi kuklanın kahramanı Punch sıcak bir günde ve tozlu bir yolda omuzları üstünde taşıyordu. Punch sonsuz nükteler savurup şaklağını dost ve hısımlarına indireceği yerde bütün niteliklerini yitererek süklüm püklüm bir kutunun içine büzülmüş, bacaklarını boynunun çevresine dolamıştı!..

Codlin zor zahmet yürüyüşüne devam ediyor, arada bir Short'la bir iki sözcük konuşuyor ve homurdanarak dinlenmek için mola veriyordu. Short yassı bir kutu; bir bohça içindeki kişisel eşyası ve omuzuna astığı bir boruyla bir yanında Nell, bir yanında ihtiyar dedesi önde yürüyor, Codlin arkadan geliyor.

Bir kasabaya, bir köye, hatta gösterişli bir eve girdikleri zaman, Codlin kuklacılara özgü, neşeli bir uyumla borusunu öttürüyor ve bir şarkı söylüyordu. Halk pencerelere üşüşünce Codlin tezden tezgâhı kuruyor ve Short'u perdenin arkasına geçirerek bir hava çalmaya başlıyordu. Sonra olabilen hızla oyun başlıyor, toplanacak paranın miktarına göre oyunun uzunluğunu takdir etmek sorumluluğu da Codlin'in üzerinde bulunuyordu. Son metelik toplandıktan sonra, sandık yerleştiriliyor ve gene yollarına devam ediyorlardı.

Bazan para ile geçilen yol ve köprülerin karşısında kukllarını oynatıyorlardı. Hatta bir kez turnikenin başında, içip sarhoş olan memurun isteği üzerine, bir oyun oynamışlar ve

oyunu tek başına seyreden, bu adamdan bir şilin almışlardı. Oysa küçük ama zengin bir kasabada bütün umutları boşa çıkmıştı. Çünkü oyunda kuklalardan birinin yakası çevresindeki dantela muhtarın kılığına çok benzediğinden ve tıpkı onun gibi her şeye burnunu sokan cahilin biri olduğundan kasaba âmirleri bunu bir hakaret saymışlar ve hemen uzaklaştırılmışlardı. Buna karşın genellikle her yerde iyi kabul görmüşlerdi. Ve ayrılırken her zaman arkalarından koşup bağıran kasaba çocukları eksik olmamıştı.

Bütün bunlara karşın o gün bir hayli yol yürümüşler ve ay ışığı ortalığı aydınlatırken gene yollarına devam etmişlerdi. Short şarkılar ve soytarılıklarla vaktin geçmesine yardım etmiş ve her şeyi neşeyle karşılamıştı. Codlin'de kendine de, dünyanın ikiyüzlülüklerine de lanet ederek sırtındaki yükü bir kat daha kedere kapılarak, apar topar yol yürümüşü.

Bir dörtyol ağzında, yol gösteren levhalardan birinin altında durup dinlendikleri ve Codlin'in sahnenin içinde hiçbir kimşenin göremeyeceği bir biçimde oturup bütün insanları hoşgördüğü bir sırada, geldikleri yoldan, iki dev gölgesinin kendilerine doğru ilerlediği görülmüştü! Nell, önce ağaçların altında dev adımlarıyla ilerleyen bu ince uzun gölgelerden pek korkmuştu. Short korkacak bir şey olmadığını söyleyerek borusunu çalınca neşeli bir ses yanıt vermişti.

Short yüksek sesle bağırdı:

«Grinder kumpanyası değil mi?»

İki keskin ses duyuldu:

«Evet!»

«Gelin bakalım, sizi bir görelim. Sizi tanımamak olası mı?»

«Grinder kumpanyası bu davet üzerine artan bir hızla kuklacıların yanına yaklaştı. Grinder'in kumpayası pek uzun sırtıklar üzerinde yürüyen genç bir erkek bir kadınla, yürürken, kendi ayaklarını kullanan ve sırtında bir davul taşıyan Grinder'le sınırlıydı. Gençlerin kılığı Highland biçimindeydi, ama gece soğuk ve rutubetli olduğundan etekliği üzerine topuklarına değin inen bir pardesü geçirmiş, başına da parlak renkli

bir şapka takmıştı. Genç kadın da önü yırtmaçlı bir giysi giymiş başına da bir atkı dolamıştı. Başlarında ki iskoç şapkaları siyah tüylerle süslenmişti. Grinder de bavulu taşıyordu.

Grinder soluk soluğa yaklaşarak:

«Anlaşıldı, yarış alanına gidiyorsunuz!» dedi. «Biz de oraya gidiyoruz. Nasılsın bakalım Short?..»

İki adam dostça el sıkıştılar. İki genç bu biçimde selamlaşma için çok yüksekte bulunduklarından, kendilerine göre selam verdiler. Genç adam sağ koltuk değneğini kaldırarak. Short'u omuzundan okşadı, genç kadında tefini şakırdattı.

Short değnekleri işaret ederek:

«Pravo! Öyle mi?» dedi.

Grinder:

«Hayır,» dedi. «Bunları ya taşımak ya da takıp öyle yürümek gerek. Onlar takıp yürümeyi yeğliyorlar. Görünüşü de ilginç! Siz hangi yandan gideceksiniz? Biz kestirmeden gideceğiz.»

«Biz uzun yoldan giderek bir iki mil ötede geceyi geçirmek istiyorduk. Ama bugün kazanılan üç dört milin yarına yararı vardır. Onun için biz de sizin gibi yapsak fena olmaz.»

Grinder sordu:

«Ortağın nerede?»

Thomas Codlin başını sahneden çıkararak:

«İşte burada!» dedi. «Şu bizim ortağı yola, çıkmadan diri diri kazana atacağım geliyor.»

Short yanıt verdi:

«Şu eğlence sahnesinden böyle acı sözler söyleme Tommy! İnsan öfkelenirse bile arkadaşlarına saygı göstermelidir.»

Codlin, elini tezgahın yanına vurarak:

«Ben acı tatlı anılamam!» dedi. «Ben bu akşam bir buçuk milden fazla yürüyemem. 'Sand boys' pansiyonundan başka bir yerde kalacak değilim. Eğer gelmek istiyorsan sen de gelirsin. Yok eğer kendi kendine gitmek istiyorsan o başka; ama bakalım bensiz yapabilecek misin?»

Codlin bu sözleri söyleyerek kukla perdesinin dışına çıktı

ve tezgahını sırtına yüklenerek dikkate değer bir çeviklikle yola koyuldu.

Bu durumda, artık fazla tartışmaya gerek olmadığından Short; Grinder ile çömezlerinden ayrılıp asık yüzlü arkadaşını izlemek zorunda kaldı. Böylece yol gösteren levhanın altında bir iki dakika oyalanıp koltuk değnekleri üzerinde, ay ışığı altında uzaklaşan iki gence ve omuzunda davulu ile onları izleyen Grinder'e bakıp borusuyla bir veda havası çaldıktan sonra Short tez çaba Codlini izlemeye koyuldu.

O gece için yolculukları sona erdiğinden bahisle Nell'e neşe öğütleyerek elinden tutan ve ihtiyar dedesini de avutmaya çalışan Short, şimdi hava kararmaya başlayıp yağmur tehlikesi baş gösterdiğinden, bu yolculuktan daha az hoşnut bir tutumla onları hedeflerine doğru sürüklemekteydi.

XVIII

'Jolly Sandboys' yolun karşı yanındaki bir direk üzerinde sallanıp gıcırdayan tabelasında neşelerine neşe katan, üç keyifli adamla, üç bira kupası ve altın torbası resmini içeren eski hanlardan biriydi. Codlin yolda rastladıkları çingene çizgilerinin, kumar tezgah ve eşyası yüklü arabaların, her çeşit gezici oyuncu ve kumarcının her kılık ve görünüşte serseri ve dilencilerin. hep aynı yolu tuttuklarını görünce yer bulamayacaklarından korkmaya başlamış ve hana yaklaştıkça korkusu daha çok artmıştı. Bu nedenle adımlarını sıklaştırarak sırtındaki ağır yüke karşı; hanım eşiğine basıncaya değin durup dinlememişti. Oysa bana varınca bu korkusunun yersiz olduğunu memnurlukla görmüştü. Çünkü han sahibi kapının yanına, yaslanmış, tembel tembel, bastıran yağmuru gözlüyordu. İçeriden işitilmesi beklenen çatlak çan sesleri, yaygaralar ve gürültülü şarkılar duyulmadığı için hanın henüz dolmamış olduğu anlaşılıyordu.

Codlin yükünü indirip alnını silerek sordu:

«Böyle yapayalnız mısınız?»

Han sahibi başını gökyüzüne dikerek:

«Şimdilik öyle.» dedi. «Ama akşama değin müşterilerin artacağını umuyordum. Çocuklar, şu kukla takımını samanlığa götürün! Yağmurda durma tom! İçeri gir! Hava yağmurlayınca mutfakta ateş yaktırdım. Pek de keyifli yanıyor.»

Codlin bu sözleri memnunlukla dinleyerek mutfığa girince han sahibinin yaptığı hazırlıkları boş yere övmediğini öğrendi. Ocakta gür bir ateş harıl harıl yanıyor, tatlı bir çitirdi bacaya yükseliyor, ocak üzerinde kaynayan bir tencerenin fıkırtıları da buna karışıyordu.

Han sahibi ateşi karıştırıp alevleri canlandırdığı zaman odayı kızıl bir renk sarmış, tencerenin kapağını kaldırıncaya or-talığa güzel bir koku yayılmıştı. Tencerenin fıkırdaması art-tıkça yükselen buhar tabakası zevkli bir sis tabakası oluşt-u-ruyordu. Bütün bu görünüm karşısında Codlin memnun ve gülümseyerek ocağın yanına oturdu.

Ocağın yanına oturan Codlin keyifli keyifli han sahibine bakmaktaydı. Han sahibi tencerenin kapağını kaldırmış, sanki gerekli bir iş görüyormuş gibi, elinde tutuyor ve çevreye yayılan yemek kokusunun konuğunun burnunda tütmesine yardım ediyordu. Ocağın kızıl ışığı han sahibinin saçsız, çıp-lak başına, parıldayan gözlerine, sulanan ağzına, çiçek bozu-ğu yüzüne ve tıknaz bedenine vurmuştu.

Codlin kolunu dudaklarının hizasına kaldırarak mırıltı ha-linde sordu:

«Ne kaynıyor?»

Han sahibi ağzını şapırdatarak:

«İşkembe yahnisi..» dedi, ve sonra ağzını bir kez daha şapırdatarak: 'Sığır paçası' gene şapırdatarak: 'et', dördüncü kez şapırdatarak: ' bezelye, karnıbahar, patates, hepsi aynı su da kaynıyor, nefis bir yemek', görüşünde bulundu. Han sa-hibi bu bilgileri verdikten sonra, ağzını birkaç kez daha şapır-datıp çevreye yayılan yemek kokusunu iştahlı kokladı ve sanki dünyada en mutlu insan kendisiymiş gibi kıvançlı, ten-cerenin kapağını kapadı.

Codlin yeğnik bir sesle sordu:

«Yemek ne zaman hazır olacak?»

Han sabihi duvardaki tozlu saate bakarak:

«On bire yirmi iki kala!» dedi.

Codlin:

«O halde bana şimdi bir sıcak bira ver! Sakın yemek zamanına değin kimse buraya bir büsküvit bile getirmesin!» dedi.

Bu erkekçe kararı bir baş işaretiyle onaylayan han sahibi, odadan çıkarak hemen birayı getirdi ve bacak biçimindeki teneye bir kaba boşaltarak ısıtmak üzere ateşin üstüne koydu. Çünkü bu biçimdeki kabı ateşin üstüne istenildiği gibi yerleştirmek olanaklıydı. Bu iş kolaylıkla görölünce, han sahibi bol köpüklü birayı Codlin'e sundu.

Bu sinir yatıştırıcı içkiyi içip yumuşayan Cordlin, arkadaşlarını anımsadı ve han sahibine neredeyse onların da gelmiş olacaklarını bildirdi. Yağmur pencerelere çarparak sağnak halinde yağmakta olduğundan Codlin çok iyi yürekli bir insan düşüncesiyle, yol arkadaşlarının budalacasına ıslanmak istemeyeceklerini umduğunu yineledi durdu.

Sonunda, geri kalan yolcular, yağmurdan ıslanmış ve perişan bir halde, bana varmışlardı. Her ne değin Short, küçük Nell'i kendi paltosunun altında olabildiğince korumaya çalışmışsa da hepsi koşmaktan soluk soluğaydılar.

Yeni gelenlerin ayak sesleri işitilince basamaklarda onları kaygı ve merak içinde bekleyen han sahibi, hemen mutfağa koşup tencerenin kapağını kaldırdı. Sonuç bir elektrik etkisi yapmıştı. Zira yağmur damlaları üzerlerinden şıpır şıpır akarak içeri girmelerine karşın; hepsinin yüzü gülmüş ve Short'un ilk sözü: 'Ne nefis bir koku!' olmuştu.

Rahat bir odada, ateş başında, dışardaki yağmur ve çamuru unutmak zor bir şey değildir. Yeni gelenler, gerek anımsayabileceği ve gerek kendi çıkınlarında taşıdıkları terlik ve kuru giysiyle donanmış ve hepsi tıpkı Codlin'in yaptığı gibi ocağın kenarına yerleşerek yolda çektikleri çileyi unutmuşlar ya da bunları tek ateş başındaki keyiflerini arttırmak için anımsamışlardı.

Kavuştukları sıcak odanın rahatlığı ve yorgunlukların etki-

siyle Nell ile ihtiyar dedesi oturur oturmaz uyuyakalmışlardı. Han sahibi usulca sordu:

«Kim bunlar?»

Short başını sallayarak kendisi de bilmediğini söyledi. Han sahibi bir de Codlin'e dönerek:

«Sen de bilmiyor musun?» diye sordu.

«Hayır, bilmiyorum.»

«İyi insanlar mı acaba?»

Short:

«Hiçbir zararı olmayan insanlar!» dedi. «Bana inan. İhtiyarın pek akli başında değil!»

Codlin saate bakarak homurdandı:

«Eğer söyleyecek yeni bir haberin yoksa, bizi rahat bırak da yemek zamanını bekleyelim.»

Arkadaşı yanıt verdi:

«Onların bu çeşit yaşama alışık olmadığı besbelli! Sonra bu güzel kızcağızın bizimle birlikte bulunduğu son bir iki gün içindeki gibi sürtmeye alışık olduğunu hiçbir kimse söylemez. Ben insanlardan anlarım.

Codlin önce saate, sonra tencereye bakarak homurdandı:

«Alışık olduğunu kim söyledi? Bir söylediğini biraz sonra yalanmaktan başka konuya konuma uygun söyleyecek bir şey bulamıyor musun?..»

Short yanıt verdi:

«Şu yemek hazır olsa da yesek! Başka türlü kimseye rahat vermeyeceğim anlaşıyor. Sen hiç ihtiyarın hep uzaklaşmak, durmadan dinlenmeden biraz daha uzaklaşmak istediğine dikkat ettin mi?»

"Elbet, ne olacak?»

«Ne mi olacak?» İhtiyar, dostlarının yanından sıvışmış. Sözümlü iyi dinle! Sıvışmış... Bu genç ve narin kızcağızın kendisine olan sevgisinden yararlanarak onu yanına rehber alıp yola çıkmış, ama tuhafı şu ki nereye gittiğini kendi de bilmiyor. İşte buna benim dayanmam zor.»

Codlin gene duvar saatine bakıp, yemeğin gecikmesinden mi, yoksa arkadaşının sözlerine kızdığından mı, iki eliyle saçlarını delicesine çekerek:

«Dayanamam zor, ha?» dedi. «Tam yaşanacak bir dünya...»

Short ağır ve kesin bir anlatımla yineledi:

«Buna dayanamam zor. Bu kızcağızın kötü ellere düşmesine dayanamam! Bir melek özelliği taşıyan bu yavrucağızın uygunsuz insanlarla düşüp kalkmasına razı olamam! Bizden ayrılmak isteyince onları salıvermeyeceğim ve şimdi Londra'da belki bir duvara ilân astıran kederli arkadaşlarına kavuşmalarını sağlayacağım...»

Bu zamana değin başını elleri arasına alıp dirseklerini dizlerine yaslayarak, ayaklarını sabırsızca yere vuran Codlin, başını kaldırıp ilgiyle baktı:

«Söylediklerinde büyük bir gerçek gizli olabilir, Short!» dedi. «Eğer dediklerin doğruysa ve sonunda bir ödül varsa aklında olsun, biz her şeyde ortağız...»

Arkadaşı, yeğnik bir baş işaretiyle yanıt verecek vakit bulabildi, çünkü genç kız tam bu sıra uyanmıştı. İki arkadaş birbirleriyle fısıltıyla konuşurken başbaşa verdikleri için hemen ayrılıp beceriksizcesine, gelişigüzel, olağan olan sesleriyle konuşmaya çalıştıkları sırada ayak sesleri işitilmiş ve gelenler içeri girmişti.

Bunların başlarında kocamış, çarpık bacaklı, kederli bir köpeği izleyerek pıtır pıtır içeri giren diğer dört köpekti. Kocamış köpek, diğerleri de içeri girince, çevresine bakınıp arka ayakları üzerine kalktı. Diğerleri de salta durup acıklı bir tavırla dizildiler. Köpeklere kenarları paslanmış pullarla süslü parlak renkli örtüler takılmış, birisinin başına da çenesi altına sıkıca bağlanan bir külah geçirilmişti. Ama gevşeyen bağ, külahını burnunun üzerine düşürmüştü ve gözünün biri tam olarak örtülmüştü. Bu çaresiz hayvanların renkli örtülerin yağmur ve çamurdan kirlenip boyalarının aktığı ve kendilerinin de kirli ve pasaklı halde olduğunu söyleyecek olursak Sandboys'a gelen bu ziyaretçilerin tuhaf ve komik görünümü üzerinde bir düşünce edinilebilir.

Oysa ne Short, ne han sahibi, ne de Thomas Codlin hiçbir şaşkınlık yeri göstermemiş, yalnız bunların Jerry'nin köpekleri

olduklarını ve kendisinin de hemen çıka geleceğini söylemişlerdi. Böylece, köpekler gözlerini açıp kapayarak esnemiş durmuşlar, arada bir başlarını, kaynamakta olan tencereye çevirip bakmışlar ve ancak Jerry içeri girince, dört ayak üstüne düşüp odanın içinde gezinmeye başlamışlardı. Bu durum da köpekleri yatıştırılamamıştı. Çünkü kendi kuyruklarıyla üzerlerine geçirilen örtünün kuyrukları birbirine denk değildi!

Bu becerikli gösteri köpeklerinin meneceri Jerry, uzun boylu, kadife giysili, favorili bir adamdı. Han sahibi ile müşterilerini pek iyi tanıdığı için, onları dostça selamladı. Jerry taşıdığı küçük lâtarnayı bir sandalye üzerine yerleştirdi; ama köpekleri eğitmek için kullandığı kamçıyı elinden bırakmayarak ateşin yanında üstünü başını kurutmaya başladı ve hemen konuşmaya girişti:

Short, köpeklerin giysilerini işaret ederek:

«Sizin komedyenlerimiz her zaman böyle makyajlarıyla yolculuk etmezler değil mi? Bu pek pahalıya!..» dedi.

Jerry:

«Hayır,» dedi. «Buna alışkın değiliz. Ama bugün yolda bir oyun verdik. Yarışlarda başka giysi giyecekleri için yolda giysilerini çıkarmayı gerekli görmedim. Boşyere, Pedro!..»

Bu sözler gruba yeni katıldığı için rölünün ne olduğunu açıkça ve iyice bilmeyen, açık kalan gözünü sahibinden ayırmayarak hiç gereği yokken boyuna saltaya kalkan köpeğe hitabedilmişti.

Jerry elini paltosunun geniş cebine soktu köşesinde küçük bir elma, bir potakal ya da buna benzer pek küçük bir şey arıyormuş gibi:

«Şuracıkta bir hayvan var, Short!» dedi. «Her halde ne olduğunu sen bilirsin.»

Short yanıt verdi:

«Olası ki... Hele bir göreyim!»

Jerry cebinden son derece mini mini bir köpek çıkararak:

«İşte...» dedi. «Bu bir zamanlar senin Toby'ydi!»

Punch oyununda, bu tipin kendi malı olduğu varsayılan, küçük bir köpek vardır ki hep Toby adını taşır. Bu köpek,

daha yavruyken, eski sahibinden aşırıp hile ve dolandırıcılık bilmeyen ve herkesi kendi gibi sanan oyunun başkişisine satılmıştır? Ama eski sahibine karşı şükran duyguları taşıyan ve başka yeni bir sahip tanımak istemeyen Toby, oyunun başkişisi Punch'ın buyruğuyla pipo içmek şöyle dursun, eski sahibine olan bağlılığını göstermek için kuklayı burnundan yakalayıp ısırır ki, seyirciler bu bağlılığı hayranlıkla seyrederek.

İşte Jerry'nin köpeği vaktiyle oyunda bu rolü oynamakta olduğundan bunu şimdi de davranışlarıyla kanıtlamaya hazırdı. Bu nedenle Short'u görür görmez tanımış ve kukla sandığını görünce içindeki karton burnu anımsayarak o değin acı acı havlamaya başlamıştı ki, Jerry onu gene cebine sokmakla herkesin hoşnutluğunu kazandı.

Han sahibi bu sırada sofranın örtüsünü yaymaya, koyulmuş. Codlin de kendi çatal bıçağını en elverişli bir yere yerleştirip kendisi de arkasına geçmek suretiyle nazik bir yardımda bulunmuştu. Her şey hazırlanıp han sahibi son bir kez, tencerenin kapağını kaldırınca, o denli nefis bir yemek umudu doğmuştu ki, gene kapağı kapamak ya da yemeğin zamanını geciktirmek önerisinde bulunsa konuklar onu kendi ocağında kurban edeceklerdi.

Han sahibi, hiç böyle bir işe girişmeyerek, büyük tencerenin içindekileri derin bir tabağa boşaltmak için şişman hizmetçiye yardıma başlamıştı. Burunlarına sıçrayan sıcak yemek suyunun kokusundan köpekler, bu hazırlığı müthiş bir iştahla seyre daldılar. Sonunda tabak sofranın üzerine yerleştirilmiş ve bira kupaları da daha önceden dizilmiş olduğundan Nell dua etmiş ve yemek başlamıştı.

Bu sırada köpekler hep birlikte saltaya kalkmış olduklarından, Nell, her ne değin kendisi de anlar gibi açsa da, yemeğe başlamadan önce onlara birkaç lokma ekmek atmak istemiş, ama köpeklerin sahibi engel olarak:

«Hayır, hayır...» demişti. «Onlar benim elimden başka kimseden bir şey yemezler.»

Sonra, köpeklerin kocamış liderine işaret ederek kızgın bir sesle ekledi:

«Şu köpek bugün yarım Penny yitirdi, ona akşam yemeği yok!..»

Çaresiz köpek hemen dört ayağı üzerine düşerek kuyruğunu salladı ve yalvarır bir halle sahibine baktı.

Jerry büyük bir soğukkanlılıkla üzerine laternayı koyduğu sandalyenin önüne doğru yürüyerek:

«Haydi bakalım azizim, sen bu yana!» dedi.

Köpek hemen acıklı bir hava tutturdu. Jerry kamçısını sallayarak yerine oturdu ve diğerlerine de buyruk vererek hepsini tıpkı askerler gibi bir sıraya dizdi ve:

«Şimdi baylar...» dedi. «Adı çağırılan lokmasını yer. Diğerleri sessizce bekler. Carlo!»

Adı çağırılan talihli köpek atılan lokmaya saldırmış, ama diğerleri kollarını bile kıpırdatmamıştı. Böylece köpekler sahiplerinin arzusuna göre, karınlarını doyurmuş, ama kabahatli köpek, bazan yavaş, bazan hızlı, laternanın kolunu çevirip durmuş ve hiç bırakmamıştı. Çatallar ve bıçaklar daha büyük bir iştah etkisiyle fazla tıkırdamaya ve arkadaşları ellerine iri bir kemik parçası geçirmeye başlayınca, çaresiz köpek kısa bir havlamayla müziğe katılmış, ama sahibi dönüp bakınca kendisine gelerek daha büyük bir çabayla laternadaki eski havayı çalmaya koyulmuştu.

XIX

Hana, daha henüz yemek yenip bitmeden saatlerce yağmur altında yürüyüp sırsıklam kesilen ve diğer müşteriler gibi hep aynı yolun yolcusu olan iki kişi daha gelmişti. Bunlardan birisi dev yapılı bir adamla bir kamyon içinden yuvarlanıp çıkan kolsuz bacaksız bir kadının menejeri; diğeri de gözüne kurşun bilyeler koyup ağzından çıkarmak becerisi gösterirken yüzünü türlü çirkin hallerle sokar, ve eskimiş hileler yapmak suretiyle yaşamını kazanan sessiz bir adamdı. Yeni gelenlerden ilkinin adı Vuffin diğeri de olası ki çirkinliğine anıştırma olarak 'güzel William'dı.

Han sahibi onlara olabildiğince dinlemelerini sağlamak için

hamaratça işe koyulmuş ve kısa bir zaman içinde her ikisi de rahatlarını bulmuştu.

Hepsi ocak başına oturmuş sigaralarını içerlerken Short: «Bizim dev nasıl?» diye sordu.

Vuffin yanıt verdi:

«Bacakları zayıfladı, dizleri de pek güçlü değil.»

«Bu pek hoş a gidecek bir şey değil.»

Vuffin içini çekerek ateşe baktı:

«Elbet değil!» dedi. «Bir kez dev diye gösterilen bir adamın dizleri titremeye başladı mı halk artık ona bir daha önem vermez...»

Short kısa bir düşünceden sonra ona doğru dönüp sordu:

«Yaşlanan devlerin sonu ne olur?»

«Çoğunlukla cücelere hizmet ederler!»

Short, kuşkulu bir bakışla arkadaşını süzerek:

«Artık gösteri yapacak güçleri kalmayınca devleri beslemek pek pahalıya oturur...» görüşünde bulundu.

Vuffin yanıt verdi:

«Belediyelerin sırtına yük etmek ya da sokak hizmeti gördürmekten çok daha iyi!.. Bir kez devlere sıradan işler gördürmeye başladıktan sonra, artık onların değeri kalmaz. Şu tahta ayaklıları bir düşün!... Ama dünyada bir tek tahta ayaklı adam olsaydı, ne değin para ederdi!

Short ve han sahibi her ikisi birden bu düşünmeyi onaylayarak:

«Çok doğru!..» dedi.

Vuffin devam etti:

«Eğer Shakespeare'in piyesleri hep tahta bacaklı insanlarca oynansa altı metelik bile kazanılmaz!»

Short ve han sahibi bir ağızdan onayladılar:

«Hiç sanmam!..»

Vuffin elindeki piposunu tartışmacı bir insan tavrıyla sallayarak:

«Bu da gösteriyor ki,» dedi. «Yaşlanan devleri yaşadıkları sürece yedirip içirip barakalarda tutmak doğru bir siyasadır. Genellikle onlar da bundan memnundur. Birkaç yıl önce zenci

bir dev barakasını tergeyip Londra sokaklarında kendisini bir çöpçü derekesine indirdi ve ilancılığa başladı. Sonunda ölüp gitti.

Vuffin çevresini yoklayarak ekledi:

«Hiç kimseye sözüm yok. Zenci, ticaretimizi bozdu ve sonu da ölüm oldu.»

Han sahibi derin bir soluk alıp başını sallayan ve soğuk bir sesle bunu anımsadığını söyleyen köpeklerin menejerine baktı.

Vuffin çok önemli bir şey söylüyormuş gibi yanıt verdi:

«Elbet anımsarsın, Jerry! Herkes: 'Pek iyi olmuş!' demişti. Ben ihtiyar Maunders'in Spa Field'deki kulübesinde, kışın sezon sonunda sekiz erkek ve sekiz kadın cücenin hep birlikte sofraya oturduklarını bilirim. Bu cücelere yeşil ceketli, kırmızı pantolonlu, mavi çoraplı ve yarım çizmeli sekiz ihtiyar dev hizmet ederdi. Hatta cücelerden biri pek ihtiyarlamış ve huysuzlanmış olduğundan kendisine hizmet eden dev, onu memnun etmeyecek olursa -daha yükseğe yetişmediği için- bacağına iğne batırmış. Bunu bana Maunder kendisi anlattı.

Han sahibi sordu:

«İyi: Cüceler ihtiyarlayınca ne olur?»

«Cüce ihtiyarlayınca değeri artar. Ak saçlı, buruşuk yüzlü bir cüce her türlü kuşkudan uzaktır. Oysa dizleri titreyen bir devi bir barakaya kapayıp kimseye göstermemek gerekiyor.»

Vuffin ile arkadaşları pipolarını içip bu gibi konuşmalarla vakitlerini geçirirken sessiz konuk da sıcak bir köşede oturmuş, egzersiz yapıyor bir biri peşisıra on iki yarım peni yutuyor; burnunun üzerindeki bir tüyü dengede tutuyor; ve diğerlerine hiç kulak asmayarak buna benzer hokkabazlıkları prova ediyordu. Sonunda pek yorgun düşer Nell, dedesini de sürükleyerek onunla birlikte çıkıp yatağına çekilmişti; diğerleri daha ateşin çevresini bırakmamış, köpekler de derin uykuya dıydılar.

Nell dedesine iyi geceler diledikten sonra, kendi zavallı odasına çekilmişti, ama henüz kapısını kapamadan, yeğnikçe kapının vurulduğunu işitince, dönüp açmış ve aşağıda görü-

nüşe göre, derin bir uykuya dalmış bıraktığı Thomas Codlin ile karşı karşıya gelince sarsılmıştı.

Genç kız:

«Ne var?» diye sordu.

Ziyaretçi yanıt verdi:

«Hiçbir şey yok, yavrum! Belki sen ayırdında değilsin ama ben senin dostunum. O değil, ben senin dostunum!»

«Dostum olmayan kim?»

«Kim olacak, Short! Onu hoşla giden bir yanı varsa da senin için asıl, gerçek ve açıkyürekli dost benim. Olası ki böyle görünmüyorum, ama buna hiç kuşkun olmasın...»

Nell, Codlin'in böyle kendini övmesi içtiği buranın başına vurmuş olmasından ileri geldiğine hükmederek ürkmeye başladı.

Codlin sürdürdü:

«Short kötü bir insan değil, iyi yürekli görünüyor, ama gösterişe bakıyor, oysa ben hiçbir zaman işin tadını kaçırmam.»

Hiç kuşkusuz Codlin'in durum ve konumundaki kusur çevresindekilere çok değil, az sevgi göstermesindeydi. Ama gereksiz şaşırmış, ne söyleyeceğini bilmiyordu.

Codlin:

«Sana öğütüm olsun!» dedi. «Niçin olduğunu sorma! Birlikte yolculuk ettiğimiz sürece benim yanımdan ayrılma. Sakın bir başka yere gitmek de aklından geçmesin! Hep bana inan ve beni bir arkadaş bil! Her zaman ve her yerde benim sana dost olduğumu söyle!»

Nell, mahzun bir tutumla:

«Bunu nerde ve ne zaman söylemeliyim?» diye sordu.

Bu soruya şaşıran Ladlin yanıt verdi:

«Belli bir yerde demek istemiyorum. Beni sana yalnız dost bilmemi istiyorum. Benim sana karşı ne büyük bir ilgi beslediğimi varsayamazsın. Ama sen bana ihtiyarla kendi öykünü henüz anlatmadın. Benden iyi yol gösteren bulunmaz. Benim sana gösterdiğim ilgiyi Short hiç gösteremez. Her halde aşağıda dağılmaya başladılar. Bu konuşmamızdan Short'a bahsetmeye hiç gerek yok. İyi geceler, unutma! Senin dostun

Short değil Codlin'dir. Short ancak bir dereceye değin dost olabilir; ama senin gerçek dostun Codlin'dir.»

Thomos Codlin bu sözleri koruyucu iyiliksever bakışlarla coşkulu coşkulu söyledikten sonra, ayaklarının ucuna basarak ayrılırken, genç kıızı şaşkınlıklar içinde bırakmıştı. Nell, bu tuhaf tutumun anlamını düşünüp dururken aşağıda, merdivenin altı, yataklarına çekilen yolcuların ayak sesleriyle gıcırdamaya başlamış; hepsi çekilip gittikten ve ayak sesleri duyulmaz olduktan sonra içlerinden birisi geri dönmüş, ve sanki hangi kapıyı vuracağını pek kestiremiyormuş gibi, safada biraz duraksak hıştırtıdan sonra genç kıızın kapısını vurmuştu.

Nell, içerden:

«Kim o?..» diye seslendi.

Kapı deliğinden bir ses yanıt verdi:

«Ben... Short!.. Sana yarın sabah erkenden yola çıkacağımızı söylemeye geldim. Çünkü köpeklerin sahibinden ve hokkabazlardan önce yola çıkmazsak metelik kazanamayız. Onun için yarın erken davran. Ben sana haber veririm...»

Short ertesi sabah erkenden, sözünü yerine getirerek yavaşça Nell'in kapısını vurdu ve köpeklerin sahibi henüz horlamakta olduğundan eğer tez davranacak olurlarsa uykusunda sayıklayan ve işitilene göre, düşlerinde bir merkebi dengede tutmaya çalışan hokkabazlardan da çok önce yola çıkabileceklerini söyledi. Nell, hemen yatağından sıçrayarak dedesini uyandırdı ve her ikisi de çarçabuk giyinerek Short'la aynı zamanda hazır oldular. Short buna çok sevinmiş ve ferahmıştı. Başlıca pastırma, ekmek ve biranın oluşturduğu bir kahvaltıyı çalıp kotarıp ayaküstü yedikten sonra, han sahibine veda ederek Jolly Sandboys hanının kapısından çıktılar. İyi ve ılık bir sabahtı. Yağmurun etkisiyle yollar serindi. Çitler daha neşeli ve yemyeşil, hava, açık ve her şey taptazeydi. Grup çevrenin bu hoş etkisi altında sevinçle yollarına devam etti.

Nell, henüz pek uzaklaşmadan daha önceki yürüyüşlerde kendi başına ayakta yürüyen Thomos Codlin'in bu sefer yanından ayrılmadığını görerek ve arkadaşının kendisine bak-

madığı anlardan yararlanarak boş işaretleri ve yüzündeki bazı anlatımlarla Short'a güvenilmeyerek kendisine güven göstermesini tembih edişinden ve tutumundaki değişiklikten bir kat daha kuşkulananmaya başlamıştı. Codlin bu jest ve mimiklerle de yetinmeyerek yanında yürüyen Nell'le dedesine çeşitli konularda her zamanki neşesiyle söz yetiştiren Short'u kıskandığı için genç kızın arkasından yürüyüp ikide bir kukla tezgahının ayaklarıyla arkadaşının topuğunu hoyratça inciteyerek onu uyarmaya çalışıyordu.

Bütün bunlar pek doğal olarak genç kızı daha fazla kuşku ve meraka düşürmüştü. Nell, bir köy birahanesini önünde ya da buna benzer başka bir yerde, bir oyun verdikleri zaman Codlin'in bir yandan oyuna devam ederken diğer yandan gözlerini hiç üzerlerinden ayırmadığına ya da dedeyi yanına çağırarak dostça koluna yaslanmasına izin verdiğine ve oyun bitinceye değin onu sıkı sıkı tutarak yanından ayırmadığına dikkat etmişti. Short bile bu hususta değişmiş görünüyor, uysal ve şakacı doğasına dede ve torununun güvenliği arzusu da karışmış bulunuyordu. Bu da ayrıca zavallı kızın üzüntülerinin artmasına yol açıyordu.

Bununla birlikte ertesi gün yarışların başlayacağı kente yaklaşmaktaydılar. Zira, ara sıra dar kasaba yollarından ve patikalardan caddeye çıkan çingene grupları ve serseriler kalabalığına, üzeri kapalı arabalar yanında yürüyen kafileler atlı ya da merkepliler ya da sırtlarında ağır yüklerle ezilyetli yürüyüşlerine devam eden aynı yolun yolcusu bir sürü insan karışmıştı. Daha kente yaklaşmadan, yolda rastladıkları boş ve gürültüsüz birahaneler yerine şimdi her meyhaneden bağrışmalar ve bulut halinde sigara dumanları yükseliyor; pencerelerden ablak, kırmızı yüzlü insanlar aşağıya bakıyorlardı. Her boş yer ve arsada niyetçiler gürültüyle tezgahlarını sürükleyiyor ve gelip geçenlere avaz avaz bağırıp onlara şanslarını denemelerini tavsiye ediyorlardı. Tezgahlardaki tarçınlı ekmekler toz içinde kalıyor ve çoğunlukla hızla geçen dört atlı bir araba kaldırdığı toz bulutuyla her şeyi toza bürüyor ve bizim yolcularımızı sersem ve şaşkın geride bırakıyordu.

Kente girmeden gün kararmış ve son birkaç millik yol pek

uzamıştı. Çevrede bir karışıklık, bir gürültüdür gidiyordu. Cadeler, bakınışlarından yabancı oldukları anlaşılan bir sürü halkla dolmuştu. Kilise çanları çan çan çalıyor, evlerin tepesinde ve pencerelerde bayraklar sallanıyordu. Otel ve han salonlarında garsonlar fıldır fıldır çevrede dolaşırken birbirine çarpıyor; atlar kaba taşlar üzerinde takırdayıp duruyor, araba basamakları patır patır indiriliyor; ağır, yağlı, sıcak yemek kokuları mideye bunaltı veriyordu. Daha küçük birahanelerde; çalgılar, sendeleyen ayaklara son perdeden dans havaları yetiştiriyor; ne söylediğini bilmeyen sarhoşlar anlamsızca havlıyor, bütün bu gürültü ve şamata kilise çanlarını bastırıyor, sarhoşluklarını arttırıyor, kapıların önünde serseriler toplanarak içeride dans eden bir kadını seyrediyor ve attıkları yaygaralar davulun kulakları sağır eden güm gümlerine ve flütün keskin sesine karışıyordu.

Bu çılgin sahne ortasında genç kız korkmuş ve bütün gördüklerinden tiksinişmiş bir halde ona sokuluyor ve kalabalık içinde ondan ayrı düşüp yolunu kendi başına bulmak korkusuyla yanından ayrılmıyordu. Bu gürültülü ve kargaşadan kurtulmak için adımlarını sıklaştırarak kentin içinden geçtiler ve bir tepecik üstünde yeşillikte kurulan yarış alanının yolunu tuttular.

Her ne deyin burada da en iyi tabakadan olmayan kılıksız bir sürü insan harıl harıl çadırlar kuruyor, kazıklar kalkıyor, tozlu ayaklarıyla tez tez çevreye seğırtip dururken sövgüler savuruyorsa da her ne deyin araba üstünde iki tekerlek arasındaki saman yığınlarına yatırılan küçük çocuklar ağlaya ağlaya uyuyakalıyor, başıboş bırakılan atlarla merkepler kadın ve erkeklerin ayakları arasında otlayıp duruyorsa da; her ne deyin kaplar kacaklar, yarı yakılmış ateşler, alev alev yanan mumlar çevreyi dolduruyorsa da -bütün bunlara karşın- genç kız kentten çıktığına memnun olarak geniş bir soluk aldı. Ertesi sabahın kahvaltısı için yanlarında ancak birkaç metelik bırakan yeğnik bir akşam yemeğinin hesabını gördükten sonra, Nell ile dedesi çadırın bir köşesine büzülüp yatmışlar ve bütün gece, çevresindeki hummalı hazırlıklara karşın uyuyakalmışlardı.

Artık yiyecekleri ekmek için dilenmek zamanı gelmişti. Bu nedenle güneş doğduktan az bir zaman sonra, Nell, sessizce çadırdan çıkarak arabayla geçen bayanlara vermek üzere civardaki tarlalarda çiçek toplamaya gitmişti. Bu işle uğraşırken bile zihninde bir şeyler tasarlamaktaydı. Geri dönünce çadırın bir köşesinde ihtiyar dedesinin yanına oturup çiçeklerden demetler yapmaya koyulduğu sırada kuklacılar çadırın diğer köşesinde uyulamakta olduklarından dedesinin yavaşça kolunu çekip yeğnik bir sesle:

«Dedeciğim!..» dedi. «Sen şu adamlara bakma, yalnız söyleyeceklerimi dinle! Bu evden ayrılmadan önce sen ne demiştin? Eğer ne yapacağımızı söyleyecek olursak seni deli sanarak bizi birbirimizden ayırırlar, demiştin, değil mi?»

İhtiyar torununa doğru dönerek ona dehşetle baktı, ama Nell onu bir bakışla yatıştırarak ve çiçekleri bağlamak için demetleri tutmasını rica ederek dudaklarını onun kulağına yaklaştırdı:

«Bana ne söylediğini biliyorum...» dedi. «Senin tekrarlamana gerek yok, dedeciğim. Pek iyi anımsıyorum. Unutmana olanak yoktur, dedeciğim; o adamlar bizim gizlice eş ve dostumuzdan ayrıldığımızı sanıyorlar. Bizi bir kişinin yanına götürerek kollanmamızı istiyorlar. Ama sen böyle titrer durursan, onlardan hiç kurtulamayız; ama suskunluğunu sürdürürsen işimiz kolaylaşır.»

İhtiyar:

«Nasıl, bu nasıl olur, sevgili Nell! Beni soğuk ve karanlık taş bir odaya kapayıp zincire vuracaklar ve kamçıyla dövcekler. Bir daha seni görmeme de izin vermeyecekler!..» diye mırıldandı.

Nell:

«Dede, gene titriyorsun!..» dedi. «Hiç yanımdan ayrılmama, sen onlara değil, bana bak. Ben kaçıp kurtulacak zaman bulurum. O zaman sakın durup tek bir sözcük söyleyeyim deme! Arkamdan gel. Sus!.. Şimdilik bu...»

Codlin başını kaldırıp esneyerek:

«Gene ne iş peşindesin, Nell?» diye sordu. Sonra arkadaşının derin bir uykuda olduğunu gözlemleyerek fısıldadı:

«Belleğinden çıkarma senin arkadaşın Short değil, benim!..»

Genç kız yanıt verdi:

«Buketler yapıyorum. Yarışların süreceği üç gün içinde bunları satmaya çalışacağım. Bir tane siz almazmısınız? Hediyeye demek istiyorum.»

Codlin kalkıp alacaktı; ama genç kız hemen yerinden fırlayıp çiçekleri verdi. Codlin anlatılmaz bir tatlılıkla çiçekleri göğsüne yerleştirdikten sonra memnun ve sevinçli kendinden geçip uyuyan arkadaşına göz ucuyla baktı ve gene yerine otururken: 'Elbette Codlin dosttur!' diye mırıldandı.

Sabah olunca çadırlar daha neşeli ve çekici bir görünüm almış, arabalar birbiri arkasından yumuşak çayırların üzerinden akın etmeye başlamıştı. Geceyi önlükler ve tozluklarıyla, orada burada gelişigüzel geçirenler sabahleyin ya ipek gömlekler ve tüylü şapkalarıyla hokkabaz ve cambaz olarak ya garip giysileriyle tatlı dilli kumarhane garsonları biçiminde ya da zinde muhafız giysileriyle yasak oyunların tuzakçısı sıfatıyla ortaya çıkmışlardı. Parlak renkli yemenilerini başlarına dolayan kara gözlü çingene kızları fala bakmak için çevrede dolaşıyor, solgun benizli zayıf kadınlar hokkabazların ve vantrolokların peşinden yürüyor, her biri daha kazanılmadan elde edilecek paraların miktarını hesaplıyordu. Ele avuca sığabilen çocuklardan bir kısmı atlar, arabalar, merkepler arasında dolaşıyor; atların ayakları altından incinmeden çıkabiliyordu. Dans eden köpekler, uzun koltuk değnekleriyle yürüyen kısa boylu kadınla uzun boylu adam ve daha nice bandolu, müzikli, sayısız, hesapsız oyuncular geceyi içinde geçirdikleri deliklerden, kovuklardan çıkmış, güneş altında boylarını gösteriyorlardı.

Short henüz açılmayan yarış alanından borusunu çalarak Punch'ın sesini neşeyle öykünerek geçiyor, arkasından yürüyerek her zamanki gibi kukla tezgahını taşıyan Codlin'se geride kalan Nell ile dededen gözlerini ayırmıyordu. Genç kız kolumdaki küçük bir sepette çiçekleri taşıyor ve arasına utançgaç ve terbiyeli bakışlarla süslü bir arabaya bakıyordu. Ama pek yüz­süz dilenciler, kocalar vadeden falcı çingeneler daha nice sanatının ehli serseriler az olmadığından, her ne

değın gülümseyerek başını sallayan ve yanlarındaki baylara: 'Aman ne güzel kız!' diye seslenen zengin bayanlar olmuşsa da arabanın içindekiler bu güzel kızın yorgun ve aç olduğunu düşünmeden geçip gitmişlerdi.

Kızcağızın halini anlamış görünen bir bayan zarif bir arabanın içinde oturmaktaydı. Aynı arabadan çıkılan iki şık genç onu unutmuş görünerek biraz ötede yüksek sesle konuşup gülüştüler. Çevrede birçok hali vakti yerinde bayanlar dolaşmakta, ama her biri arkasını çevirip geçmekte, ya da ilgiyle iki şık gence bakmaktaydılar. Arabanın içindeki bayan fal bakmak üzere yanına yaklaşan bir çingene kadına falına çok önce bakıldığını söyleyerek onu yanından uzaklaştırmış ve genç kıza işaret edip aldığı çiçeklerin parasını titreyen eline bırakırken Tanrı rızası için buralardan uzaklaşıp evinde oturmasını rica etmişti.

Atlardan ve yarıştan başka her şeyi görerek bu araba dizilerinin arasından kaç kez gelip geçmişler ve kampana çalınıp yarış alanı açıldıktan sonra, atların ve arabaların arasında dinlenmeye çekilmişler, öğle sıcağı geçinceye değin yerlerinden ayrılmamışlardı. Kaç kez Punch bütün nükteleriyle temsil edilmiş ve bu sırada Thomas Codlin gözlerini Nell ile dededen ayırmamıştı.

Akşama doğru Codlin kukla tezgahını uygun bir yere kurarak çevresine hayli seyirci topladığı bir sırada Nell, dedesi ile arkada oturmaktaydı. Genç kız bu değin soylu bir hayvan olan atların nasıl olup da çevresine toplanan insanları serserileştirdiğini düşünürken, günün olaylarıyla ilgili bir nükte savuran Short'un kahkahasının etkisiyle düşüncesini unutarak çevresine bakmıştı.

Tam sıvışıp kaçacak zamandı. Short, kukla çanaklarını sallayıp duruyor; kuklaları sahnenin kenarına çalıyor; halk gülümsemeli yüzlerle seyrediyor; Codlin de fıldır fıldır dönen gözleriyle halkın yelek ceplerinden para çıkardıklarını sevimsiz bir sırıtmayla izliyordu. Eğer görünmeden kaçmak istiyorlarsa, dede ile torunu için bundan daha elverişli bir zaman bulunamazdı. Onlar da bu fırsattan yararlanıp kaçtılar.

Tezgahın ve arabanın arasından sıvışarak kendilerine yol

açmışlar ve bir kez olsun arkasına dönüp bakmamışlardı.

Kampana çalıp yarış alanı boşaltılırken alanın içinden geçtikleri için, arkalarından bağıırışıp söylenen halkın dil uzatmasına aldıırış etmeyerek tepeyi tırmanıp kırılığa çıkmışlardı.

XX

Günlerden beri iş peşinde koşan Kit, evine dönerken başını kaldırıp genç kıza bulunmasını tembih ettiğı odanın penceresine bakıyor ve onun varlığını duyuracak bir belirti arıyordu. Kendi içten arzusu, Quilp'ten dinlediğı sözlerle birleşince, genç kızın önerdiği alçak gönüllü sığınağa döneceğı kanısı kökleşiyor ve her gün kırılan umudu ertesi gün yeniden tazeleniyordu.

Kit, şapkasını çıkarıp asarken içini çıktı ve yorgunlukla:

«Artık yarın her halde gelirler, değil mi anne? Gideli bir hafta oldu. Daha uzun kalamazlar!» dedi.

Annesi başını sallayarak, kaç kez böyle umudunun kırıldığını söyledi.

«Anne her zaman olduğu gibi doğruyu söylüyorsun ama, onlar için bir haftadan uzun dolaşmak çok zordur, değil mi?»

«Evet, öyle Kit! Öyle ama, gene de gelmeyebilirler.»

Kit annesinin kendisini bu suretle susturmasına -dede ile torununun dönüşünü pek fazla umduğu ve bunun ne değin yerinde bir şey olduğunu bildiğı için- biraz üzölür, sıkılır gibi olmuştu. Ama bu öfke pek az sürmüş ve odanın karşı yanına geçince, yüzünde tatlı bir bakış oluşmuştu.

«Öyleyse onlara ne oldu acaba, anne? Sakın denizcilere katılmış olmasınlar?..»

Annesi yanıt verdi:

«Hayır, onlar denizci olamazlar; ama bana öyle geliyor ki onlar yabancı bir ülkeye gittiler!..»

Kit, tatlı bir yüzle:

«Böyle söz etme, anne!..» dedi.

Annesi:

«Doğrusu böyle, oğlum!» dedi. «Komşuların hepsi bunu

söylüyorlar; hatta hangi vapura bindiklerini ve nereye gittiklerini bilenler bile var. Ben bu derecesini bilmiyorum...”

«Bir sözcüğüne bile inanmam! Çenesi düşük gevezeler, nereden biliyorlarmış sanki!..»

«Yanılmış olabilirler, ama ben kendi hesabıma hiç sanmıyorum. Çünkü söylediklerine göre, ihtiyar centilmen hiç kimsenin, hatta neydi o çirkin yüzlü adamın adı? Quilp... İşte onun bile bilmediği bir yere bir miktar para yatırmış. Bayan Nell ile dedesi bu parayla kimsenin karışmayacağı, kimsenin terdirgin edemeyeceği bir yere gitmişler. Bu sözler yabana atılacak gibi değil...»

Kit istemeye istemeye, bu gerçeği kabul ederek kederli kederli başını kaşıdıktan sonra, merdivene tırmandı ve çiviye asılı kafesi indirip temizlemeye ve kuşu beslemeye koyuldu. Bu işle uğraşırken aklı ona bir şilin veren ihtiyar centilmene gitti ve birdenbire bu kişinin tam o gün ve saatte Noterin kapısı önünde bekleyeceğini söylediğini anımsadı. Bunu anımsar anımsamaz kafesi tezden yerine asıp annesine işini anlattı ve hızla çıkıp Noterin kapısına yollandı.

Evinden epey uzakta olan buraya belli saatten iki dakika sonra erişen Kit, bir talih eseri ihtiyarın henüz gelmemiş olduğunu gördü. Midillinin çektiği araba görünürde olmadığından bu bayın iki dakika içersinde gelip gitmiş olması da olasıydı. Fazla gecikmiş olmadığını görerek rahatlayan Kit, bir lamba direğine yaslanarak derin bir soluk aldı ve arabayla içindekilerin gelmesini bekledi.

Gerçekten, Midilli bütün inatçılığıyla ve rahvan bir yürüyüşle köşeyi dönerken sanki basacak en temiz yeri kolluyor ve hiç tezlenmeden ayaklarını kirletmek istemiyordu. Midillinin arkasında kısa boylu ihtiyar kişi ve onun yanında da önceden getirdiği çiçek demetinin aynını getiren bayan oturuyordu.

İhtiyar kişi, ihtiyar bayan, midilli ve araba caddeye güzelce çıktılar, ama Noterin kapısına kısa bir arada, midilli bir terzi- nin kapısındaki bronz levhaya aldanarak durdu; ve hiç kımıldamayarak istedikleri yerin burası olduğundan üsteleyerek durdu.

İhtiyar:

«Sayın bay, istediğimiz yer burası değil, lütfen biraz daha ilerler misiniz?» dedi.

Gözü bir yangın musluğuna dalan midilli, her şeyi unutmuş görünüyordu.

Yaşlı bayan:

«Aman ne yaramaz şey!..» dedi. «Ne güzel çekiyordu. Şimdi ne oldu sanki? Bilmem bu yaramazla ne yapacağız?»

Midilli yangın musluğunun biçimini, görünüşünü inceledikten sonra başını havaya kaldırıp eski düşmanları sineklere baktı ve tam bu sırada düşmanlarından biri kulağını gıdıklamakta olduğundan, başını silkip kuyruğunu salladı. İhtiyar bütün inandırma yeteneğini kullanıp yorulduktan sonra, midilliye, yedeklemek için arabadan indi. Bunun üzerine midilli, ya bunu yeterli bir uzlaşma nedeni saydığından, ya biraz ilerdeki bir bronz levhaya gözü iliştiğinden, ya kinciliğinden arabayı içindeki yaşlı bayanla birlikte dolu dizgin çekerek istedikleri kapının önünde durdu.

İhtiyar:

«Puh şaştım! Bizim delikanlı buradaymış!» dedi.

«Ne iyi çocuk! Her halde çok iyi bir evlattır!..»

Kit bu övgüleri utangaçlıkla karşılayarak gene elini şapkasına kaldırdı.

İhtiyar, Kit'e övücü bir bakışla bakarak, yaşlı bayana elini uzatıp inmesine yardım etti ve sonra her ikisi de, Kit'in pek güzel duyumsadığı gibi, onu konuşarak içeri girdiler. Çok geçmeden bay Witherden derin bir solukla çiçekleri koklayarak pencereden Kit'e baktı; onun arkasından Abel, onun arkasından ihtiyar bayla bayan birer birer ve biraz sonra hepsi birden Kit'e baktılar, gösterilen bu ilgi karşısında utanıp sıkılan Kit onları görmezliğe gelerek durmadan midilliye okşamaya koyuldu. Midilli de bu okşanmadan pek memnun görünüyordu.

Pencereden bakanlar çekildikten pek kısa bir zaman sonra, Chukster, üniforması ve başında iğreti duran şapkasıyla dışarı çıkarak, Kit'in içeriden çağrıldığını ve o içeridey-

ken arabaya kendisinin bakacağını söyleyerek onu içeri gönderdi. Bu çağrıyı ileten Chukster onun pek mi saf, yoksa pek mi kurnaz olduğunu kestiremediğini mırıldandıktan sonra, kuşkulu bir baş sallamasıyla ikinci Kategoriden olması olasılığını güçle anıştırdı.

Yabancı kadın ve erkekler arasına girmeye alışık olmayan Kit, utangaç ve ürkek, içeri girdi. Gözüne çarpan teneke kutuları ve kağıt tomarları da onun için ayrıca sayı gerektiren şeylerdi. Diğer yandan bay Witherden yüksek perdeden çabuk çabuk konuşan tezcanlı bir insan olduğu gibi, hepsinin gözleri de onun eskimiş giysisine çevrilmişti.

Bay Witherden:

«Sen yeniden bir şilin kazanmaya değil, geçen hafta aldığın şilin üstünü vermeye geldin değil mi yavrum?» diye sordu.

Kit başını kaldırmak yürekliliğini göstererek:

«Yeniden bir şilin almak aklımdan bile geçmedi!» yanıtında bulundu.

«Baban sağ mı?»

«Öldü efendim...»

«Annem?»

«Sağ efendim.»

«Yeniden evlenmedi mi?»

Kit, biraz öfkelenerek annesinin üç çocuklu bir dul bayan olduğunu ve eğer bay Witherden onu tanımış olsa böyle bir şeyi aklından geçirmeyeceğini söyledi. Bu yanıt üzerine bay Witherden gene burnunu çiçek demetine gömerek ihtiyara fıslıtyla çocuğun çok namuslu olduğunu söyledi.

Bay Garland birkaç şey daha sorduktan sonra:

«Şimdi sana bir şey verecek değilim!» dedi.

Kit, bu sözler kendisini Noter'in anıştırdığı kuşkudan kurtardığı için ciddilikle:

«Teşekkür ederim!..» dedi.

İhtiyar:

«Ama...» dedi. «Sanırım senin üzerine biraz daha bilgi edinmek isteyeceğim! Bana nerede oturduğunuzu söyle de defterime yazayım.»

Kit, adresi söyledi, ihtiyar da kurşun kalemiyle defterine yazdı. İhtiyar, daha elinden kalemi bırakmadan kapının önünde bir gürültü işitilince, yaşlı bayan pencereye koşup midillinin arabayı sürükleyip götürdüğünü haber verdi. Kit hemen fırlayıp imdada koştu ve diğerleri de onu izlediler.

Anlaşıldığına göre Chukster elleri cebinde ilgisiz bir tutumla midilliye bakmış ve ara sıra 'rahat dur', 'huysuzlanma?', 'Huyyy!' biçiminde genç bir midillinin dayanamayacağı hakaretleri savurmuştu. Görev ya da uysallık gereği yasaklanmayan ve önünde korkulacak bir insan bulunmayan bir midilli de sonunda arabayı çekip sürüklemiş ve tam bu sırada takır takır caddeyi tutmuştu. Chukster şapkası düşmüş, kulağının arkasında bir kalem, arabanın arkasına asılmış oradan arabayı durdurmak için seyircilerin kahkahası arasında yok yere çaba sarfediyordu. Midillinin arabayı kapıp kaçırmasında bile bir huysuzluk vardı. Çünkü pek uzaklaşmadan birdenbire durmuş ve hemen aynı hızla arabayı geri çevirmişti. Böylece Chukster, Noterin kapısına değin itilip sürüklenmiş, pek rahatsız ve yorgun bir hale düşmüştü.

Sonunda yaşlı bayan arabaya binmiş, Abel de yerini almıştı. İhtiyar, midilliye, bu davranışının uygunsuzluğunu anlatıp Chukster'e özür diledikten sonra, o da yerini almış, Noter ile katibine el sallamış ve arkadan bakan Kit'e de sevgiyle başlarını sallayıp gitmişlerdi.

XXI

Kit arabadan ayrılınca arabayı da midilliye de, ihtiyarı da, genç adamı da unutup eski efendisi ihtiyar dede ile sevimli torununun ne olduklarını düşünmeye başladı. Şimdiye değin geri gelmediklerine akla uyar nedenler bularak ve yakında döneceklerine inanarak, vaadini anımsayınca yarım bıraktığı işi bitirmek üzere evinin yolunu tuttu. Sonra gene sokağa çıkıp riskini arayacaktı.

Kit evinin köşesini dönüp midilliye gene karşısında görünce şaşırmıştı. Evet midilli her zamankinden daha inatçı bir halde,

oradaydı... Arabada yalnız başına oturarak midillinin her davranışını gözleyen bay Abelle bir rastlantı dönüp Kit'in geçtiğini görünce başıyla işaret etti.

Kit midilliyi kendi evlerinin bu denli yakınında görünce şaşırmış, arabanın ne amaçlı buraya geldiğini anlayamamış, ihtiyar bay ve bayanın nereye gitiklerini kestirememişti. Kapının mandalını kaldırıp içeri girince, onların oturmuş, annesiyle konuştuklarını gördü. Hiç beklemediği bu sahne karşısında şapkasını çıkarıp şaşkın şaşkın başını eğdi.

Bayan Garland gülümseyerek:

«Gördün mü, gene biz senden önce geldik?» dedi.

Kit, bu ziyaretin nedenini anlamak isteyen bir yüzle annesine bakarak:

«Evet öyle...» dedi.

Annesi onun sessiz sorusuna yanıt verdi:

«Bu centilmen senin bir yerde olup olmadığını, eğer bir yerdeysen yerinden memnun olup olmadığını sordu, ben de belli başlı bir işin olmadığını söyleyince...»

İhtiyar bay ve bayan, ikisi birden, annesinin bu sözlerini tamamladılar:

«Bize iyi hızlı bir delikanlı gerek! Eğer her şey umduğumuz gibiyse bir düşünelim diyorduk...»

Bu düşünme açıkça Kit'i tutmak demek olduğundan Kit annesinin heyecanından fazla iç karışıklığına düşmüştü; çünkü ihtiyar bay ve bayan çok önlemleri insanlardı. Kit, onların durmadan sıraladıkları sorularla başarı kazanmaya başlamıştı.

Bayan Garland, Kit'in annesine:

«Aziz bayan...» dedi. «Bu gibi işlerde pek dikkatli ve önlemleri olmak gerekir. Biz düzenli bir yaşam süren, üç kişilik bir aileyiz eğer bir hataya düşüp umduğumuzu bulamazsak üzülürüz...»

Kit'in annesi bu düşüncenin pek doğru, pek yerinde olduğunu ve iyi ki ne kendisinin ve ne de oğlunun karakteri üzerinde sorulacak herhangi bir sorudan çekinmeye gerek olmadığını; kendi oğlu olduğu için övmek kendisine düşmese de

Kit'in çok iyi bir çocuk olduğunu; oğlunun tıpkı kendi annesine karşı çok iyi davranan ve çok iyi bir baba olan merhum kocasına benzediğini söyledikten sonra Kit'in , hatta Jacop ve en küçük oğlunun bile akılları erse bunu onaylayacaklarını; yaşları büyük babasının ölümünün ne büyük bir yitim olduğunu takdir edecekleri için olası ki küçük olmalarının bir nimet olduğunu anlatıp uzun öyküyü kısa kesti ve beşiği sallayarak bütün ilgisiyle yabancı konuklardan gözünü ayırmayan küçük Jacop'un başını okşayarak önlüğünün ucuyla gözünü sildi.

Kit'in annesi sözlerini bitirince, yaşlı bayan, onun saygıya değer, doğru bir insan olduğunu, yoksa böyle konuşamaya-çağını çocukların bakımı ve evin temizliği de lehinde tanıklık ettiğini bildirdi. Kit'in annesi avunarak başını eğdi. Sonra Kit'in doğumundan başlayarak o güne değin süren yaşamını uzun uzun anlatmaya başladı. Daha pek küçükken, pencereden nasıl düştüğünü kızamığa yakalandığı zaman ne büyük bir ızdırıp çektiğini nasıl gece gündüz 'ekmek, su' diye inlediğini, 'ağlama anneciğim yakında iyi olacağım' diye kendisini avutmaya çalıştığını birer birer öykülendirdi. Bütün bunlara köşede peynircinin yanında oturan bayan Green, İngiltere ve Gal ükesinde oturan daha nice bay ve bayanlar, o zamanlar Doğu Hindistan'ında bir yerde çavuş olduğu söylenen ve kuşkusuz aramakla kolaylıkla bulunacak olan bay Brown bile tanıktı... Bu öykü de sona erince, bay Garland, Kit'e yeterlik ve bilgisi üzerine bazı sorular sorarken bayan Garland da Kit'in anesinin evlatlarının doğumuna ilişkin anlattığı olayları dinledikten sonra, kendi oğlu Abell'in doğumuyla ilgili olayları anlattı. Bu öykülerden her iki bayanın da aynı halde bulunan kadınlardan çok daha fazla tehlike ve korku atlattıkları anlaşılıyordu. Sonunda Kit'in giysi ve çamaşırlarının cins ve miktarı sorulmuş, donanım için biraz avans verildikten sonra Finchly'de Abell Cottage'de oturan bay ve bayan Garland, Kit'i -yiyip içeceği dışında- yılda altı sterline yanlarına almaya karar vermişlerdi.

Bu anlaşmada hangisinin daha çok sevindiğini söylemek

zorsa da her iki yanda sonucu gülümseyen tatlı ve neşeli bir yüzle karşılaşmıştı.

Kit'in işe başlaması ertesi günün sabahına bırakıldıktan sonra, ihtiyar bay ve bayan, Jakop'la küçük kardeşinin avuçlarına birer çil gümüş iki buçuk şilinlik sıkıştırıp ayrıldılar. Yeni uşakları onları kapıya değin geçirdi. İnatçı midillinin başını tuttu ve neşe içinde ayrıldıklarını seyretti.

Kit, heyecanla içeri girip:

«Anne, benim artık kısmetim açıldı.» dedi.

«Öyle yavrum! Düşün bir kez yılda altı sterlin!»

Kit, böyle önemli bir paranın verdiği bir ciddiliği saklamaya çalışarak ve gene de sevincinden sırtarak:

«Bu bir servet!..» dedi.

Sonra derin bir soluk alarak sanki ceplerinin her birinde hiç olmazsa bir yıllık kazancı varmış gibi; ellerini ceplerine daldırıp annesine baktı. Gözlerinin önünde yığın yığın altınların düşü belirmişti.

«Anneciğim, pazar günleri için yeni bir kat giysim olacak, Jakop okuyup bilgin olacak, küçük kardeşim yetişip büyüyecek, yukardaki odayı dayayıp döşeyeceğiz. Düşün bir kez yılda altı sterlin!»

Tam bu sırada yabancı bir sesin homurtusu işitildi.

«Hımm! Yılda altı sterlin! Neler oluyor? Bu yılda altı sterlin ne demek?..»

Bu soruyu soran Daniel Quilp, arkasından gelen Richard Swiveller'le birlikte içeri girdi.

Quilp hızlı bir bakışla çevreyi süzerek sordu:

«Ona yılda altı sterlini kim verecek? Bunu söyleyen Nell miydi, yoksa dedesi mi? Bunu ne diye verecekler? Kendileri nerede?»

Çaresiz kadın tanımadığı bu çirkin adamın ansızın ortaya çıkmasıyla o denli ürkmüştü ki, hemen bebeği beşiğinden kucağına alıp odanın en uzak köşesine kaçtı. Elleri dizinde iskemlesinde oturan küçük Jakop, cüceye tuhaf bir çekicilikle bakarak yüksek perdeden ağlamaya başlamış; içerdekileri rahatça süzmüş; Quilp de elleri cebinde, aile üzerinde uyan-

dırdığı karışıklık ve heyecandan memnun sırtıp durmuştu.

Cüce bir an suskunluktan sonra:

«Bayan, heyecana gerek yok!..» dedi. «Oğlunuz beni tanır; ben bebekleri ne yerim, ne de severim! Ama şu yaygaracı çocuğu sustursanız fena olmaz. Belki kızar da canını yakarım. Sus bakalım sayın bay!..»

Küçük Jakop gözyaşlarını tuttu ve korkup oturdu.

«Sakin gene yaygaraya başlayayım deme!.. Seni korkutup da gene susturmasını da bilirim. Sen ne diye sözünü tutup beni görmeye gelmedin, delikanlı?»

Kit yanıt verdi:

«Ne diye geleyim? Ne senin benimle, ne de benim seninle bir işim var!..»

Quilp bu kez Kit'in annesine dönerek:

«Bayan! Bu çocuğun eski efendisi buraya ne zaman geldi, ya da ne zaman haber yolladı? Şimdi burada mı? Eğer değilse nerede?» diye sordu.

«Buraya hiç uğramadılar. Keşke nereye gittiklerini bilseydik. Bu beni de, oğlumu da sevindirirdi. Bay Quilp sizseniz, bunu sizin daha iyi bilmeniz gerek. Bu sabah oğluma da öyle söyledim...»

Kadının söylediklerinin doğru olduğuna üzülen Quilp:

«Hımm!» dedi. «Demek bu centilmene de söyleyeceğiniz bu...»

«Eğer bu centilmen de soracak olsa vereceğim yanıt aynıdır. Keşke verecek başka yanıtımız olsaydı.»

Quilp kapının eşiğinde rastladığı Richard Swiveller'in de ortadan yiten dede ile torunu üzerine bilgi almak üzere geldiğini varsayarak ondan ziyaretinin nedenini sordu.

Dick:

«Evet, ziyaretimin nedeni buydu...» dedi. «Belki bir haber alınabilir, sanıyordum.»

«Demek umudum boşa çıktı, ha?»

«Şaşılacak şey!.. Sonu kazançlı olacağını sandığım bir işe giriştim. Ama sonu çıkmadı.»

Cüce, Richard'ı kinayeli bir gülümsemeyle süzdü. Ama bir

arkadaşıyla oldukça açıklayıcı bir öğle yemeği yemiş olan Richard, üzgün ve umutsuz bakışlarla talihine küserek cüceyi unuttu. Bu ziyaretin ve bu umutsuzluğun bilinmez bir nedeni olduğunu düşünen Quilp işin içinde bir oyun olduğunu sanarak onu anlamaya çalıştı. Bu kararı verir vermez, yüzünün anlatabileceği dürüst bir tavrı takındı ve bay Swiveller'i avuttu:

«Ben de düşkırıklığına uğradım. Benim ki elbet yalnız arkadaşlık duygusu; ama sizin düşkırıklığınıza neden her halde özel bazı şeyler olcaktır ki benimkinden önemlidir.»

Dick terslenerek:

«Elbette!...» yanıtında bulundu.

Quilp, Dick'i kolundan çekip gözücuyla şeytanca bakıp:

«Gerçekten çok üzüldüm!..» dedi. «Benim de canım sıkıldı. Üzüntü ortağı olduğumuzdan, unutmaya için dost olalım! Eğer onu başka bir yana yönlendirecek önemli bir işin yoksa, nehir kıyısındaki bir meyhanede -söz aramızda kaçak olduğu söylenen iyi Schicdam evinin satıldığı yere gidelim. Meyhaneci beni tanır. Nehire karşı küçük bir terası var. Gidip orada bu nefis içkiden birer bardak içer, birer de pipo yakarız. Rahatça keyfimize bakarız. Ne dersin, bay Swiveller?..»

Quilp bu sözleri söylerken Dick'in yüzünü bir gülümseme kapladı. Ve kaşları indi. Cüce, sözlerini bitirince Dick, tıpkı onun aşağıdan yukarı baktığı gibi, kendisi de yukardan aşağı kurnazca ona baktı. Başkaca yapacak bir şey kalmadığından adı geçen meyhanenin yolunu tuttular. Onlar arkalarını dönüp çıkınca, küçük Jakop fırsat bulup yaygarayı bastı.

Quilp'in bahsettiği meyhane, nehrin çamurları içine yuvarlamaya yüzelmış, çürümüş ahşap bir barakaydı. Bu baraka farelerin kemirip oyduğu payandalarla yıkılmasının önüne geçilmiş harap meyhanenin bir kısmıydı. Uzun zamandan beri binanın ağırlığını taşıyan payadalar, çürümüş kamburlaşmış olduğundan, rüzgarlı gecelerde çatırdayıp gıcırdar ve yıkılma tehlikeleri atlatırdı. Fabrika bacalarından çıkan dumanlarla sararıp rengi kaçan bina, ıssız bir arsa üzerinde duruyor; demir tekerlekler ve kıyıyı yıkayan suların sesini yansıtıyordu.

Binanın içinde dışı gibiydi. Odalar alçak ve rutubetli, duvarlar delik deşik, döşeme çökmüş, kalasları yerinden oynamıştı.

İşte cüce, Richard'ı buraya davet etmiş yoldan geçerken çevrenin güzelliğini gözlemesini rica etmiş ve barakaya girer girmez masanın üzerine övgü beğenilerini yazdığı, içi içki dolu, küçük bir fıçı gelmişti. Deneyimli bir elle küçük fıçıdan iki bardak cin dolduran cüce onu üçte bir miktar suyla karıştırdı. Bardağın birini Richard'a uzattı ve Puposunu eğri büğrü bir fenerden yakarak bir sandalyeye oturdu ve dumanları savurmaya koyuldu.

Richard'ın dudaklarını şapırdattığını gören cüce:

«Nasıl, barut gibi değil mi?..» dedi. «İnsanın gözlerini sulandırıyor, soluğunu kesiyor!..»

Richard bardağından birazını boşaltıp yerine su koyduktan sonra:

«Ne söylüyorsun, azizim, bu barutu sen nasıl içiyorsun?..» dedi.

«Nasıl mı içiyorum? İşte böyle...»

Daniel Quilp üç bardak katkısız ispirotodan sonra korkunç bir yüzle piposunu çekmeye başladı. Dumanı yutarak burnundan çıkardı. Bütün bu becerileri yaptıktan sonra, toparlanıp oturdu ve kahkahayı bastı.

Yumruk ve dirseğiyle masada Trampeta çalan Quilp:

«Bir güzellik onuruna içelim! Haydi adını söyle!..» dedi.

«Eğer ad istiyorsan; adı Sophy Wackles!..»

Cüce:

«Bayan Sophy Wackles... yani gelecekteki bayan Richard Swiveller değil mi? Hah ha...» diye güldü.

«Bunu bir hafta önce söyleseydin doğru olurdu; ama şimdi bayan Sophy kendisini Cheggs'e kurban ediyor!..»

Bu sözlere Quilp şu eklemede bulundu:

«Cheggs'in kulaklarını kesmeli onu zehirlemeli!.. Ben Cheggs'in adını duymak istemiyorum. Genç ve güzel bayanın adı Swiveller'den başka olamaz! Onun bütün kardeşleri, anası, babası, hısımları, yani bütün Wackles ailesi onuruna içiyorum... Bardağını kaldır! Son damlasına değin Wakles'ler onuruna..»

Richard ellerini kollarını çevreye savurup duran cüceye şaşırarak kadehini kaldırdı ve elinde tutarak bir an bekledi.

«Sen gerçekten pek keyifli bir insansın. Ama gördüğüm bütün keyifli insanlar arasında senin gibi tuhafına hiç rastlamadım.»

Bu içten sözler cücenin zembereği boşanmış davranışlarının eksilmesine değil, artmasına neden olmuş, Richard da onun tuhaflıklarını seyrederek içkide ondan aşağı da kalmamış ve cücenin desteğiyle gitgide açılmaya başlamıştı. Cüce için onu tasarladığı bu içtenlik havası içine soktukten sonra, boş bir zamanında ağızından istediği bilgiyi almak kolaylaşmıştı. Çok geçmeden uysal Richard ile kurnaz arkadaşı arasında kurulan planın bütün ayrıntılarını öğrendi.

«Yeter, yeter!..» dedi. «Yetkin bir plan, bunun gerçekleşmesine çalışmalıyız. Ben de elimden gelen yardımı esirgemem. Bu dakikadan başlayarak ben senin arkadaşınımlı..»

Richard yüreklenererek:

«Haa, daha bir umut var mı?» diye sordu.

Quilp:

«Umut mu?» dedi. «Bundan kesin bir şey olamaz Sophy Wackles, ister bayan Cheggs olsun, ister kim olursa olsun, ama bayan Swiveller olamaz! Çok talihin varmış. İhtiyar dede, yaşayan Yahudilerin bile hepsinden zengindir. Ben sana şimdiden Nell'in kocası gözüyle bakıyorum. Altınlar içinde yüzeceksin!.. Sen benim sözümü dinle, bu iş olacak!..»

Richard sordu:

«Ama nasıl olacak?»

«Daha vakti var! Ama bu her halde olacak. Oturur uzun uzun konuşuruz. Ben şimdi gelirim. Sen bardağını doldur, keyfine bak!»

Bu sözleri söyleyen Daniel Quilp, meyhanenin arkasındaki oyun alanına çıkarak kendini yerlere attı ve sevincinden yuvarlanıp bağırmaya başladı.

«İşte bana bir eğlence!..» dedi. «Hazırlanmış, önüme konmuş bir eğlence! Keyfini sürmek bana düşüyor. Şu mankafa geçen gün benim kafamı şişirdi. Arkadaşı Trent de bir kez

bayan Quilp'e göz edip yılmıştı. Bu, üç yıl uğraşıp kurdukları planın sonunda ancak meteliksiz bir insanla karşılaşacaklar! Evet, Richard, sözüm ona zengin Nell ile evlenecek... Ben de tanık olacağım: Hah, hah, ha!.. Her şey olup bitince onlara anlatacağım. Bütün eski hesapları göreceğiz. Zengin varis ile evlenmesine niçin çabaladığımı anlayacaklar! Ha ha ha!..»

Bu coşkun sevinçler ve kıvaçlar arasında Quilp az kalsın hiç hoşlanmayacağı bir olayla karşılaşacaktı; çünkü yuvarlanıp dururken kırık bir köpek kulübesinin yanına gelmiş ve içlerinden -zinciri pek kısa olmasa- fırlayıp onu pek tatsız bir biçimde selamlayacak olan iri ve azgın bir köpekle yüzyüze gelmiş olacaktı. Köpeğin bağlı olmasından yararlanan cüce, sırtüstü, yatmış, yüzünün türlü korkunç mimikleriyle hayvanı kızdırmaya başlamış, aralarında pek az bir uzaklık bulunmasına karşın, köpeği azarlamaktan geri kalmamıştı. Quilp hayvanı kızdırıp deli eden ısıklar ve tis tislelerle kışkırtıyordu.

«Haydi gel de ısır bakalım! Gel de parçala! Seni korkak seni! Yüreğin yemiyor değil mi?»

Köpek zincirini zorlayarak, gözlerini açmış acı acı uluyor, ama cüce parmaklarını şaklatarak kafa tutuyordu. Keyfini yerine getirdikten sonra doğrulup kalktı. Ellerini kalçalarına koyarak kulübenin çevresinde kaçıkça dans edip hayvanı büsbütün kudurttukten sonra, kendini toparladı ve hiçbir şeyden kuşkulananmayan arkadaşının yanına gitti. Richard büyük bir ciddilikle suların akışına bakıyor ve cücenin bahsettiği altın ve gümüşleri düşünüyordu.

XXII

Kit'in hazırlık ve ayrılışını, sanki Afrika'nın ta içlerine sefere çıkıyormuş, ya da dünya yolculuğuna çıkıyormuş gibi; büyütüp önemseyen Nubbeles ailesi için günün geri kalan kısmı ve ertesi gün hummalı bir çalışmayla geçmişti. Yirmi dört saat içinde Kit'in gerekli eşyasını içeren dolap gibi hiçbir kutu böyle açılıp kapanmamış; dolabın içindeki üç gömlek ve

bir o değin çorap ve mendil küçük Jakop'un gözünde büyüdüğü değin hiçbir çeyiz ilgi uyandırmamıştır. Sonunda, bavul nakliyat ambarına teslim edilmişti. Kit bavulunu Finchley'de alacaktı. Bavul ambara teslim edilince düşünülecek iki nokta kalıyordu. Acaba ambar bavulu yitirmeden, ya da yitirdiğini bahane etmeden teslim edecek miydi? Sonra Kit gidince anesi yalnız başına kendi kendini yönetebilecek miydi?

Bayan Nubbles ilk noktaya değinerek kaygıyla:

«Bavulun kendi kendine yiteceğini sanmam. Ama bu emanetçiler bahane bulmayı bilirler...» dedi.

Kit ciddilikle yanıt verdi:

«Gerçekten öyle, anne! Keşe bavulu vermeseydik. En doğru bavulla birlikte birinin gitmesi olurdu.»

«Şimdi yararı yok! Ama budalaca davrandık. İnsanlara hiç fazla güven duymaya gelmez!»

Bundan böyle emanetçilere ancak boşbavul emanet etmeye karar veren Kit'in zihni ikinci noktayla uğraşıyordu.

«Anne, sakın gidiyorum diye neşeni yitirme! Her halde kente indikçe eve de uğrarım. Üç ay sonra mezuniyet zamanı da gelir. O zaman Jakop'u alır oyunlara götürürüz...»

Annesi:

«Bilmem oyunlara gitmek günah mı? Günah olmasından korkarım!..» dedi.

Kit üzgüyle yanıt verdi:

«Bu düşünceyi senin aklına koyan gene küçük Bethel olacak. Kuzum anne, oraya sık gitme! Evin içine neşe veren yüzünün asıldığını, küçük kardeşimin de yüzünü astığını ve Jakop'un da tasalandığını görecektir olursam gidip askere yazılır, ilk atılan kurşuna kendini siper ederim!»

«Kit, böyle sözler etme!»

«Anne, ben dediğimi yaparım! Eğer beni üzüp tedirgin etmek istemezsen geçen hafta sökmek istediğin şapkanın fiyangosunu çıkarma! Alçak gönüllü yaşamızın izin verdiği oranda neşeli ve memnun görünmemizde hiçbir kötülük yok. Ha ha ha!.. Bu yürümek gibi doğal ve sağlıklı bir şeydir. Ha ha ha!.. Bu, kuzuların melemesi , domuzların homurdaması,

atların kişnemesi, kuşların ötmesi gibi doğaldır. Ha ha ha!.. Öyle değil mi?»

Kit'in kahkahaları annesine de geçmişti. Pek ağır ve ölçülü duran annesi önce gülümsemiş; sonra o da coşkulu coşkulu gülmeye başlayınca, Kit bunun ne değin doğal bir şey olduğunu söylemeye bir kez daha fırsat bulmuştu. Yüksek perdeden kahkahaları basan Kit ve annesinin gürültüsü bebeği de uyandırmış, annesinin kucağına sokulur sokulmaz ortada pek hoş gidecek bir şey olduğunu duyumsamayarak o da bacaklarını çevreye savurup gülmeye başlamıştı. İddiasının bir kez daha bu biçimde kanıtlandığını gören Kit, o değin memnun olmuştu ki, bebeği işaret edip arkasına yaslandı ve kasıtlarını tutarak makaraları koyverdi. Bu biçimde iki üç kez kahkahalarını tazeleyip gene kendine geldikten sonra, gözlerinin yaşını silip dua etti. Bunun üzerine hep birlikte sıradan yemeklerini neşeyle yemeye başladılar.

Kit, kileri tıklım tıklım dolu evlerini tergeyip yola çıkan birçok gençlerin olası ki, vereceğinden daha bol öpüşmeler, kucaklaşmalar ve gözyaşlarından sonra, ertesi sabah erkenden yola çıkarak Finchley'nin yolunu tuttu.

Onun ne giyindiğini merak edenlere kısaca işaret edelim ki üniforma yerine karyagdıllı bir ceket altına sarı bir yelek geçirmiş, sırtına gri bir gömlek giymiş, bütün bu gözlemden başka ayağına bir çift yeni kundura, başına da parmakla vurulunca davul gibi çalan sert bir kasket geçirmişti. Bu görkemli kılığıyla pek ilgi çektiğine şaşırın Kit, bu ilgisizliği sabahleyin erken kalkanların mahmurluğuna vererek Abel Cottage'in yolunu tuttu.

Tıpkı kendi eski kılığında, başında çelimsiz bir şapkasıyla yolda rastladığı bir çocuğa cebindeki altı peninin yarısını armağan etmekten başka anılmaya diğer bir olayla karşılaşmayan Kit, zamanında ve olduğu gibi gelen bavulunu emanet çiden alıp omuzuna yükledi ve bu namuslu adamın karısının tarifi üzerine, bay Garland'ın evini aramaya koyuldu.

Burası, evlerinin damları sazla kaplı küçük ve şirin bir kasabaydı. Pencerelelerinden bazıları küçük, renkli camlarla süs-

lenmişti. Evin bir yanında tam midilliye göre küçük bir ahır ve ahırın üzerinde tam Kit'e göre, küçük bir oda vardı. Beyaz perdeler pencerelerde sallanıyor, altın gibi parıldaayan kafeslerde kuşlar ötüyordu. Evin her iki yanına fidanlar dikilmiş, sarmaşıklar kapıyı kaplamıştı. Bahçe, açılmış çiçeklerle bezemiş ve yüze gülüyor, çevreye güzel kokular yayılıyordu. Her yanda bir çeki düzen göze çarpıyor, bahçede tek bir yabanıl ota rastlanmıyordu. Ortada duran bahçıvan aletleri, sepet ve eldivenlerden ihtiyarın sabahleyin bahçede uğraştığı anlaşılıyordu.

Kit daha kapıyı çalmadan çevresine şaşkınlık ve takdirle bakınıp durdu. Oysa çevreyi seyeredecek bol zamanı vardı. Kapıyı iki üç kez çalıp kimse açmayınca, bavulun üstüne oturup bekledi.

Zili birkaç kez daha çaldığı halde henüz açan olmamıştı. Sonunda gene bavulunun üzerine oturup devlerin şatolarını, saçlarından çivilere asılan prenslerin şatoların kapısından fırlayıp çıkan ejderleri ve daha buna benzer halkın masal kitaplarında okudukları olayları zihninden canlandırıp dururken yavaşça kapı açılmış temiz ve sıradan olduğu değin şirin yüzü küçük bir hizmetçi kız kapıya çıkmıştı.

Hizmetçi kız sordu:

«Her halde sizin adınız Christopher olacak?»

Kit bavulun üstünden kalkarak:

«Evet!» dedi.

«Olası ki kapıyı birkaç kez çaldınız! Midilliyi yakalamaya çalışıyorduk! İşitmedik!»

Kit, bunun ne demek olduğunu pek iyi kestirememekle birlikte, kapının ağzında durup soru sormaktansa, bavulunu sırtlayıp hizmetçi kızı izledi. Hole girdiği zaman arkaya açılan kapılardan birinde bay Garland'ın midilliyi bahçeye doğru çektiğini görmüştü. Sonradan öğrendiğine göre, Whisker bütün aileyi bahçenin arkasındaki kırıkta iki saat koşturduktan sonra yakayı ele vermişti!

Gerek ihtiyar, gerek ayakkabılarını paspasta sıkı sıkı sildiği için önceden üzerine bestelediği iyi düşünceleri bir kat

daha güçle ihtiyar bayan, Kit'i pek iyi karşılamışlardı. Kit yeni giysisi gözden geçirilmek üzere oturma odasına alınmış; giysileri dikkatle incelenmiş; sonuç memnunluk vermişti. Daha sonra, kendisinin de önceden gözüne ilişen, küçük ama temiz ve rahat odaya çıkarılmış, oradan da bahçeye yönlendirilmişti. İhtiyar, Kit'e bahçede ne gibi işler yapmasını öğreteceğini ve eğer hak kazanırsa, dinlenme ve mutluluğu için neler düşündüğünü söyledi. Bütün bu inceliğe karşı Kit teşekkürlerde bulunmuş ve elini o değin çok şapkasına kaldırıp indirmişti ki, yeni şapkası bayağı aşınmıştı.

İhtiyar öğüt ve vaad yolunda, Kit de teminat ve teşekkür makamında söyleyeceklerini söyledikten sonra, Kit ihtiyar bayanın yanına götürülmüş o da adı Barbara olan küçük hizmetçi kızı çağırarak Kit'e aşağıda yiyecek içecek vermesini buyurmuştu.

Kit aşağıda, merdivenlerin altında, ancak oyuncakçı, dükkanlarının vitrinlerinde rastlanılan tertemiz ve pırıl pırıl duran mutfığa girmişti, mutfakta her şey tıpkı Barbara gibi çekidüzenliydi. Tertemiz bir masaya oturarak soğuk etini yedi ve birasını içti. Yanında kendisine bakan bir yabancı bulunduğu için çatal ve bıçağını her zamankinden beceriksizce kullanıyordu.

Oysa çok sessiz bir yaşam geçirdiği için Kit gibi utangaç ve sıkılgan olan, ne söyleyip ne edeceğini kestiremeyen Barbara'dan çekinmeye gerek kalmadığı anlaşılıyordu. Bir süre sessizce oturdu. Saatin ölçülü tik taklarını dinledikten sonra, başını çevirip raftaki kabkacağa bakarken gözü, içinde yumaklar, iplikler, bir dua kitabı ve incil bulunan Barbara'nın dikiş kutusuna ilişti. Barbara'nın aynası pencerenin yanında, aydınlıkta, şapkası da kapının arkasında asılı duruyordu. Hizmetçi kızın varlığını kanıtlayan bu belirtiler etkisiyle Kit bu sefer başını çevirip bezelye ayıklayan Barbara'ya baktı. Bütün yalınlık ve saflığıyla tam onun yüzüne bakıp gözünün rengini görmek istediği bir anda, Barbara da rastlantıyla ona bakınca görmek istediği bir anda, Barbara da rastlantıyla ona

bakınca, her ikisi de başlarını indirmiş, göz göze gelmenin verdiği şaşkınlıkla biri bezelyelerine diğeri de tabağına eğilmişti.

XXIII

Quilp'in en hoşlandığı söyleşi yerlerinden biri olan ve pek yerinde olarak 'Beyâban' adını taşıyan meyhaneden zikzaklar çizerek, sallana sendeleye, evinin yolunu tutan Richard Swiveller, birdenbire durup şaşkınlıkla çevresine baktı. Sonra gene birkaç adım ilerleyip durduktan sonra, başını sallayarak, sarsak sarsak ve iradesizce yürümeye başladı. Kötü düşünceli insanlarca akıllılık yerine sarhoşluk belirtisi olarak nitelendirilen bu hal içinde yoluna devam etmekte olan Swiveller, gizini gereksiz yere cüceye açtığından kuşkulanmaya ve olası ki onun böyle nazik bir sorunu güvene değer bir insan olmadığını düşünmeye koyuldu.

Sarhoşluğun pişmanlık faslı diye nitelendirilen bu hale düşen Swiveller, şapkasını yere atıp, pek talihsiz bir yetim olduğunu ve eğer böyle talihsiz bir insan olmasa, işin buraya varmayacağını bağırış, çağırışla anlatmak istiyordu.

Bu kötü talihi küsüp uyuklar bir halde çevresine bakarken, sesinin perdesini yükselten Swiveller:

«Ben, daha körpe bir yaştayken, anasından babasından yetim kalan ve kurnaz bir cücenin acımasına bırakılan bir çaresizim!» diyordu.

Yanında bir ses:

«Öyleyse ben senin baban olayım!» dedi.

Swiveller dengesini bulmak için sağa sola sallanıp gözünü bürüyen bulutlar arasından bakarken, bir ağızla bir burnun üstünde pırıldayan iki gözü seçebildi. Gözlerini aşağıya doğru indirerek daha dikkatli bakınca, bu yüzün bir bedene bağlı olduğuna ve bu kişinin de Quilp olduğuna kanı getirdi. Cüce onun yanından ayrılmamış ama Swiveller bulanık bir düşünceyle onu millerce tutan bir uzaklıkta geride bıraktığını sanmıştı.

Swiveller ciddilikle:

«Sen bir yetimi aldattın!..» dedi.

Quilp:

«Ben mi? Ben senin ikinci bir babanımlı» yanıtını verdi.

«Sen!.. Sen benim babam, ha?.. Ben kendime sahibim, beni yalnız bırak. Hem şimdi!..»

«Sen ne tuhaf bir insansın!»

Bir direğe dayanıp ellerini sallayan Richard:

«Haydi git, sana git diyorum! Olası ki bir gün olur da zevk ve sefa uykusundan uyanır; tergenmiş yetimlerin kederini anlarsın. Haydi işine git!..» diye mırıldandı.

Cüce hiçbir şeye aldırmış etmeyince, Swiveller ona hakkettiği cezayı vermek amacıyla üzerine yürüdü; ama daha yanına gelmeden, ya amacını unuttuğundan, ya da düşüncesini değiştirdiğinden, elinden tutup hoşla giden bir içtenlikle, dış görünüşlerinden başka her şeye sonsuz kardeşlik ilan etti. Sonra gizini bozan Wackles'e karşı duyduğu üzüyle birlikte bir kez daha anlattı, ama anlatımındaki tutarsızlığın şarap ve içki etkisiyle olmayıp ancak derin sevgisine kanıtlık ettiğine değindi. Bundan sonra cüce ile kolkola girip dostça yollarına devam ettiler.

Quilp ayrılırken:

«Ben bir sansar değin zeki ve bir gelincik değin kurnazım. Sen Trent'i bana getir. Niçin bilmem, o pek güvenilir ama, ben onun da bir dostuyum. Siz ikiniz de ileride büyük bir servete konacaksınız...» dedi.

Richard yanıt verdi:

«İşin kötü yanı, bu uzak servetler bir türlü elde edilemez.»

Cüce Richard'ın kolunu sıkarak:

«Uzak oldukları için bu gibi servetleri küçümsememeli, bu servete yaklaşmadıkça onun değerini gereğince takdir edemezsin,» dedi.

Richard sordu:

«Demek sen böyle düşünüyorsun?»

«Doğal değil mi ya? Ben ne söylediğimi biliyorum. Sen Trent'i bana getir. Ona her ikinizin de dostu olduğumu söyle-

meyi unutma. Ne diye dost olmayım?»

«Öyle ya, ne diye olamazsın! Gerçi dost olman için birçok nedenler vardır, ama dost olmaman için hiçbir neden görmüyorum. Kaldı ki iyi ruh sahibi bir insan olsan benimle dost olmamda tuhaf sayılacak bir şey olmaması gerek. Gelgelelim sen iyi bir ruh taşıyorsun!»

«Ben iyi bir ruh taşıyor muyum?»

«Olsa olsa, şeytan ruhu! Senin biçim ve görünüşündeki bir insan, iyi bir ruh taşıyamaz. Eğer sen de bir ruh varsa, her halde kötü bir ruh olmalı.»

Richard elini göğsüne vurarak devam etti:

«İyi ruh taşıyan insanlar, bambaşka insanlardır. Buna hiç kuşkun olmasın...»

Quilp açık sözlü arkadaşını yüzünde hilecilik, ve hoşnutsuzlukla karışık bir anlatımla süzerek, onun özgün bir karter sahibi olduğunu ve kendisine karşı takdir duyguları beslediğini söyledi. Bu sözlerin ardından Swiveller ayrılıp uyanabilmek için evinin yolunu bulmaya; Quilp de elde ettiği giz üzerinde düşünüp kendisine açılan büyük eğlence ve öğ alma kapısıyla keyiflenmek üzere birbirlerinden ayrıldılar.

Swiveller ertesi sabah ünlü Sehicdan içkisinin etkisiyle, başı sersem bir halde, gönülsüz ve duraksak, eski ve izbe bir hanın çatı altı odasında oturan arkadaşı Trent'in ziyaretine gitti ve bir gün önce Quilp ile arasında geçenleri suskunlukla ama birer birer anlattı. Trent bu öyküyü Quilp'in olası amaçlarını düşünerek büyük bir şaşkınlıkla dinleyip arkadaşının boşboğazlığı üzerine acı sözler etti.

Richard Swiveller yaptıklarına pişman olarak:

«Kendimi savunmaya çalışmıyorum, Fred,» dedi. «Ama şu herif o değin tuhaf, o değin kurnaz bir insan ki ben daha söyleyeyim mi, söylemeyeyim mi diye düşünürken, ağızımdan kapıp aldı. Sen de benim gibi onun nasıl baca gibi duman savurup içki içtiğini görsen, bir şey saklayamazdın. Herif sanki semender!»

Frederick Trent, semenderin giz açıklanacak yaratıklar; ateş geçmez insanların da ne olursa olsun güvene değer in-

sanlar olup olmadıklarını sormaya gerek görmeden, bir sandalyeye çöktü ve başını elleri arasına gömüp Quilp'i arkadaşı Swiveller'in gizemlerine girmeye yönelten nedenleri düşünüp tartmaya koyuldu. Zira açığa vurulan gizlin Richard'ca isteyerek yapılmadığı, cücenin onu kandırıp ayarttığı apaçıktı.

Cüce, kaçaklar üzerine bilgi almaya çalıştığı sırada, onunla iki kez yüz yüze gelmişti. Richard'ın önlemsizce davranışı yüzünden meraka düşebileceği bir yana bırakılsa bile; dede ile torunu üzerinde önceden bir kaygıya düşmediğine göre, bu rastlantının bir kuşku uyandırması yeterli gelebilirdi; ama bir kez planlarını öğrendikten sonra, acaba cüce ne diye yardım etmek istiyordu. Bu çözümü zor bir sorundu. Ama hileciler kendi hilelerini başkalarına yüklemekle çoğu kez gene kendilerini aldattıklarından, cüce ile ihtiyar dede arasında olası ki onun birdenbire ortadan yitmesiyle sonuçlanan, gizli birtakım işlerden, ortaya çıkan bir dargınlık yüzünden Quilp, ihtiyarın tek sevgi ve kaygısını oluşturan torununu, dedesinin korkup nefret ettiğini bildiği bir bağa sürüklemekle ondan öğ almak istiyordu. Kızkardeşini hiç düşünmeden, kazanç umdundan sonra yüreğinde en çok bu düşü besleyen Trent için Quilp'in davranış biçimine neden bu görünüyordu. Cücenin böyle bir kanıyla davrandığını kabul ettikten sonra, bu sorun da onun içtenliğine inanmak kolaydı. Onun kendileri için güçlü ve yararlı bir yardımcı olması da kuşku götürmeyeceği için, Trent daveti kabul ederek o gece cücenin, evine gitmeye karar verdi. Cücenin düşüncesi ve eylemi kendisini olurlayacak özdeyse, planlarının gerçekleşmesi için gerekli olan emek ve zahmeti ona yükleyecek; ama onu kazanca ortak tutmayacaktı.

Fred, zihninde bunları tasarlayıp bu sonuca vardıktan sonra -Swiveller'in daha azıyla kanacak olmasına karşın -ona düşüncesinin uygun gördüğü miktarını anlattı. Ve günün sonraki kısmını kendine gelmesi için bağışladıktan sonra, onunla birlikte Quilp'in evini yolunu tuttu.

Quilp, onları gördüğüne çok memnun ya da öyle görünüyor, bayan Quilp ve kaynanası bayan Jiniwin'e karşı çok gör-

gölü davranıyor, genç Trent'in karısı üzerinde ortaya çıkardı-
ğı etkiyi anlamak için karısını keskin gözleriyle süzüyordu.
Bayan Quilp genç adamın karşısında annesi değin acı ya da
tatlı herhangi bir heyecandan uzak bulunuyor; ama kocasının
bakışları onu utandırıp şaşırttığından ne yapmak gerektiğini
ve kocasının ne istediğini kestiremiyordu. Quilp karısının bu
halini zihninde tasarladığı nedene dayandırırken bu saptama-
sına için için gülüyor, bir yandan da kıskançlıktan kuduruyor-
du.

Buna karşın Quilp duygularını açığa vurmayarak pek yu-
muşak ve pek tatlı davranmış, olağanüstü bir içtenlikle rom
şişesinden ikramlarda bulunmuştu.

«İlk görüştüğümüzden beri her halde iki yıl falan oldu...»

Trent düzeltti:

«Üç yıla yaklaşıyor!»

Quilp:

«Üç yıla yaklaşıyor, ha!.. Zaman ne çabuk geçiyor...»
dedi. «Sana da böyle uzun geliyor mu, bayan Quilp?..»

Bahtsız kadın:

«Tam üç yıl oluyor...» yanıtını verdi.

Quilp kendi kendine «Yaa, öyle mi, bayan? Demek onu
özledin ha! Ben biraz azgınlıktan, hovardalıktan hoşlanırım
Ben de bir zamanlar uçar, kaçardım.»

Cüce, bu açıklamasını eski avarelik ve hovardalığını orta-
ya vuran öyle sevimsiz bir göz kırpmasıyla söylemişti ki, ba-
yanı Jiniwin öfkelenerek yeğnik bir sesle bu açıklamayı karı-
sının duymayacağı bir ortamda yapmasının uygun olacağını
söylemekten kendini alamadı. Quilp, kaynanasının bu kendini
beğenmiş, tutumla söylediği sözlerle karşı onu ekşi bir yüzle
süzerek karşıladıktan sonra abartılı bir davranışla onun sağ-
lığına içti.

Cüce kadehini masanın üstüne bırakırken:

«Ben senin hemen geri geleceğini biliyordum, Trent!»
dedi. «Ne değin pişman olduğun ve sana sağlanan mevkinin
seni ne değin mutlu ettiğini bildiren bir mektup yerine Mary
Anne seni getirince, nasıl hoşlanıp keyiflenmişim. Ha ha
ha!..»

Genç adam, seçilen konunun kendisini eğlendirerek er uygun şey olmamasına karşın gülümsedi. Quilp devam etti:

«Zengin bir hısım kendi eline bakan iki kişiden -kız ve erkek iki kardeşten-; yalnız birisine bağlı olur, diğerini başından atarsa yanlış davranmış sayılır.»

Fred, sabırsızlık belirten bir kımıldanmada bulundu; ama Quilp hazır bulunanlardan hiç birisini kişisel olarak ilgilendirmeyen soyut bir konudan bahsediyormuş gibi, suskunlukla sözlerine devam etti:

«Deden yinelenen hoşgörmeler, nankörlükler, isyanlar ve taşkınlıklardan bahsedince ona bu gibi şeylerin her yerde görülegelen kusurlar olduğunu söyledim. Deden bana: 'Ama Fred, ıslah olmaz haylazın biri!' dedi. Ona -elbet yalnız söz olsun diye- bunu kabul etsek bile nice genç soyluların ıslah olmaz haylazlar olduklarını söyledimse de bir türlü inandıramadım.»

Genç adam alay yollu:

«Şaşılacak şey!» dedi.

«Ben de o zaman şaşkınlıklara düşmüştüm; ama deden, hep inatçı bir insandı. O bir bakıma, benim arkadaşımdı. Gelgelelim inatçı ve yanlış düşüncelere sahip bir insandı. Küçük Nell iyi, hoş, genç bir kız... Ama sen onun kardeşisin, Fred! Son kez dedene söylediğin gibi; o, bu gerçeği değiştiremez...»

Fred, sabırsızlıkla:

«Elinden gelse buna da çalışırdı! Onun sevgisi de, iyiliği de olmaz olsun!» dedi. «Şimdi bu sözlerin hiç yararı kalmadı; onun için bu konuyu kapayalım.»

Quilp:

«İyi, iyi...» dedi. «Bundan ne diye bahsediyorum? Hep senin bir dostun olduğumu anlatmak istedim de onun için... Sen dostunu düşmanın ayırdedemiyordun. Şimdi kimin dost, kimin düşman olduğunu taktir ediyor musun? Sen benim dostluğuma inanmadığın için bana karşı soğuk davranıyordun. Bu soğuk davranış senden geliyordu. Şimdi gene el sıkışıp dost olalım, Fred!..»

Cüce, başı omuzlarına gömülü, yüzünde sevimsiz bir gülümsemeyle kalkıp kısa kolunu masanın üstünden uzattı. Biraz duraksadıktan sonra genç adam da elini sımsıkı sıkıp bir an için parmaklarında kanın dolaşmasını durdurdu. Öbür elini dudağına götürdü, hiçbir şeyden kuşkulanmayan Richard'a kaşlarını çattı, sonra elini çekip oturdu.

Trent, Richard Swiveller'in hep amaçlarına ancak bir araç ve planlarının açıklanmasını uygun gördüğü kısmından haberi olduğunu bildiğinden, cücenin her ikisinin de durumunu elbet anladığını ve arkadaşının huyunu da pek iyi kavradığını duyumsadı. Bu, hilecilik bile olsa takdir edilecek bir şeydi. Kendi üstün yeteneklerine karşı cücenin gösterdiği bu sessiz saygı ve bağlılık genç adamı cüceye çekmiş ve onun yardımından yararlanmak kararını güçlendirmişti.

Swiveller'in kadınların iştmesi uygun olmayan şeyleri sormasuzca açıklamasından korkan cüce; gerekli bir hızla konuyu değiştirdi ve dört kol iskambil oynamak önerisinde bulundu. Eşler seçilmiş; bayan Quilp Frederick Trent'e; Dick de cüceye düşmüştü. Bayan Jiniwin kart oyununa pek düşkün olduğu için damadınca oyun dışı tutulmuş; ona arasına şişeden kadehleri doldurmak görevi verilmişti. Cüce bu andan başlayarak kart oyunu değin içkiyi de seven kaynanasının içkinin tadına bakmasının önüne geçmek ve bu suretle onu pek kurnazca iki katlı bir azaba sokmak için, gözünün birini ondan ayırmadı.

Quilp'in dikkati -daha birçok şeylerde uyanıklığını gerektirdiğinden- yalnız bayan Jiniwin'le kalmıyordu. Çeşitli alışkanlıkları dikkatle izlemek ve sayıp yazarken elçabukluğuna getirmekle kalmıyor; kartların sayılma hızı ve sayıların yazılma hızından şaşkına dönen ve bu şaşkınlık ve kuşkusunu saklamayan Swiveller'e vurduğu tekmelerle uyarmaya çalışıyordu. Karısıyla Trent'in birbirine her bakışı, her kullandıkları sözcük ve her oynadıkları kart için de cüce göz kulak kesilmişti. Yalnız masanın üstünde olup bitenlerle kalmıyor, masanın altından yapılabilecek işaretleri ve türlü tuzaklarla keyf yapıyor, bununla da yetinmeyerek, bakalım bağırarak mı yoksa sesini

çıkarmayacak mı diye, karısının ayağına basıyordu. Karısı sesini çıkarmayacak olursa Trent'in daha önce onun ayağına bastığı anlaşılmış olacaktı, bütün bu zihin uğraşı arasında cücenin bir gözü kaynanasından ayrılmıyor, ihtiyar kadın -birkaç kez denediği gibi- şöyle bir tadına bakmak için çay kaşığına yanındaki bir kadehe yaklaştıracak olsa, tam bu başarısı anında, Quilp kadının kolunu dürtüyor, alaycı bir sesle kaynanasının sağlığını korumasını rica ediyordu. Bütün bu çeşitli özen ve uyanıklarında Quilp hiç yumuşayıp gevşememişti.

Birkaç parti oyun oynayıp bir hayli içki içtikten sonra, Quilp, karısını dinlenmeye yolladı. Uysal kadın buyruğa uyup öfkeli annesi de onu izleyince, Swiveller de uyuklamaya başladı. Cüce, arkadaşını odanın öbür köşesine çekip fısıltıyla onunla görüşmeye girişti.

Quilp, uyuklayan Swiveller'e doğru bakıp yüzünü buruşturdu ve:

«Değerli dostumuzun yanında fazla konuşmak doğru olmaz,» dedi. «Bu, ikimizin arasında bir pazarlık, öyle değil mi, Fred? Arkadaşın küçük ve sevimli Nell ile evlenecek mi?»

«Her halde senin de bu işde bir ilgin olmalı!»

Quilp, asıl ilgisinin ne olduğunun ayırında olmayan Fred'e sırtıtarak baktı:

«Elbet ilgim var, Fred!..» dedi. «Bu belki bir karşılık, belki de bir kapris... Ama ben nüfuz sahibiyim. Bu nüfuzu istersem yardım, istersem engel olmak için kullanabilirim. Ne biçimde olmasını istersin? Ağırlık terazisinin hangi kafesine gitsin?..»

«Benim tarafıma!»

Quilp yumduğu elini uzatıp sanki içinden bir ağırlık bırakıyormuş gibi:

«İşte oldu, Fred!» dedi. «Bu dakikadan başlayarak ağırlık senin tarafında! Bunu aklından çıkarma!..»

Trent sordu:

«Nereye gitmişler acaba?»

Quilp başını sallayıp bilmediğini; ama kolaylıkla öğrenebileceğini söyledi. Gittikleri yeri öğrendikten sonra planlarını uygulamaya başlayabilirlerdi. Kendisi ya da Swiveller ihtiyarı zi-

yaret edip onun adına sahte, derin bir ilgi göstererek onuruyla uygun bir evde yerleşmesini rica edebilir ve bu suretle genç kız üzerinde gönül borcu ve sevgi uyandırabilirdi. Nell'de bu duyguyu uyandırdıktan sonra, onun bir iki yıl içinde kazanmak kolaylaşmıştı. Çünkü, birçok cimrilerin yaptığı gibi, kendisini yoksul göstermek ihtiyarın kıskançlıkla izlediği bir siya-saydı. Kaldı ki Nell de buna inanıyordu.

Trent:

«Bana karşı da son zamanlarda hep böyle davranırdı,» dedi.

Quilp yanıt verdi:

«Bana da aynı biçimde davrandı. Onun ne değin zengin olduğunu bildiğim için bunu pek tuhaf buldum.»

«Her halde bilmen gerek!»

Cüce: 'Evet, öyle!..' yanıtında bulundu ve hiç olmazsa bunda yalan söylememişti.

Fısıltıyla konuşulan birkaç sözcükten sonra gene masanın başına döndüler. Genç adam Swiveller'i sarsarak gitmek için onun uyanmasını beklediğini bildirdi. Bu müjdeyi alan Swiveller hemen kalktı, planları üzerinde birkaç sözçük daha sarfettikten sonra sırtıkan cüceye rahatlık dileyip ayrıldılar. Onlar sokağa çıkınca cüce de pencereye koştu. Trent, cüce-nin karısı üzerine övgüler sıralıyor ve her ikisi de onun böyle biçimsiz bir mendeburla hangi gizemin etkisi altında evlenmeye vardığına şaşırıyordu... Quilp onların uzaklaşan gölgelerini o ana değin yüzünde görülmeyen bir sırıtmayla izledikten sonra, karanlıkta sezsizce yatağına çekildi.

Kurdukları bu planda, ne Trent, ne de Quilp zavallı ve masum Nell'in üzgü ve mutluluğunu hiç hesaba katmamışlardı. Diğer yandan her ikisinin de oyuncağı olan ve bu gibi düşüncelerle zihnini hiç yormayan haylaz ve sefil Swiveller de kendi değer ve özellikleriyle övünerek bu planı hoş görüyordu. Ama yalnızca kendi zevk ve iştahını tatminden başka bir şey düşünmeyen akılsız ve haylaz adam -karısını dövüp öldürmek istemediğinden- her şeye karşın dayanılır sıradan bir koca olacağı düşüncesiyle dolu olabilirlerdi.

Artık yarış alanından kaçtıkları hızı sürdürüremeyip tamamen bitkin bir hale gelen ihtiyar ile genç kız, mola vermek yürekliliğini göstermiş ve küçük bir ormanlığın kenarında oturup dinlenebilmişlerdi. Yarış alanı artık gözlerinin önünden yitmesine karşın, kulaklarına daha uzaktan uzağa, bağrıışmalar, konuşmalar ve davul sesleri geliyordu. Bir tepeciğe tırmanan Nell, uzakta sallanan bayrakları ve barakaların beyaz, çatılarını seçebiliyordu. Ama görünürde onlara doğru yaklaşan hiçbir kimse yoktu. Dinlendikleri yer ıssız ve sessizdi.

Kaygıdan titreyen ihtiyarı yatıştıran, güvendiren Nell bunun için çok uğraşmıştı. İhtiyar, perişan zihniyle dalların arakasında, saklandıkları hendek içinden ve her hışırdayan ağacın dibinden gözetleyip onlara doğru sokulan bir takım insanlar ortaya çıkmakta: Nell'in onu ancak kafes ve parmaklıklar arkasından gelip görebileceği, ıssız ve karanlık bir yere sürüklenip, zincirlere bağlandığını ve arada kırbaçla dövüldüğünü düşüncesinde canlandırarak korkular geçirmekteydi. Onun bu korkusu genç kıza da geçiyordu. Dedesinden ayrılmak onun en çok korktuğu bir şeydi. Her nereye gitseler ergeç bulunacaklarını, ancak saklanmakla güvende olacaklarını düşünerek yüreğini korku sardı ve cesaretini yitirdi.

Son zamanlarda hiç alışık olmadığı sahneler içinde dolaşan bu değin genç bir kızın neşe ve enerjisini yitirmesi şaşılacak bir şey değildi. İyi ki doğa çoğunlukla zayıf bünyelere - daha çok zayıf cinse- soylu ve yiğit bir yürek bahşeder. Küçük Nell, yaşlı gözlerini ihtiyara çevirip onun ne değin güçsüz olduğunu ve eğer onun umudunu kıracak olursa, ne değin çaresiz ve muhtaç bir hale düşeceğini anımsayarak yüreği yerinden oynadı. Ve ona yeni bir güç ve soğukkanlılık telkin etti.

«Biz artık güvendeyiz. Korkacak hiçbir şey yok, dedeciğim!..» dedi.

Dedesi:

«Korkacak bir şey yok mu?» dedi. «Seni benden, bizi bir-birimizden, ayıracak olsalar, gene korkacak bir şey yok mu? Hiç kimse bana sadık değil, hatta Nell bile!..»

«Böyle söyleme, dede! Sadık ve içten bir insan varsa o da benim. Her halde bunu biliyorsun?..»

İhtiyar, çekingenlikle çevresine bakarak:

«Öyleyse nasıl oluyor da beni her yanda arayıp dururlarken ve şimdi buracıkta konuşurken bile buraya değin gelmeleri olasılığı da varken bizi güvende sanıyorsun?» diye sordu.

«Çünkü, inanıyorum ki, bizi izleyen olmadı. Sen de çevrene bir bak. Ne değin sessiz ve durgun. Yalnız ve istediğimiz yöne gidebiliriz. Senin bir tehlikeye uğrayacağını sezersem hiç rahat edebilir miyim?..»

İhtiyar, torununun elini mıncıklayarak ve çevresine kaygıyla bakarak:

«Doğru söylüyorsun, Nell!» dedi. «Ama şu gürültü de nereden geliyor?»

«Bir kuş, dedeciğim! Ormana doğru uçup bize izleyeceğimiz yolu gösteren bir kuş... Ormanlarda ve kırlarda yürüyeceğimizi, nehir kıyılarında dolaşacağımızı ve ne değin mutlu olacağımızı konuştuğumuzu anımsıyorsun değil mi? Oysa güneş parlayıp dururken, her şey neşeli ve coşkuluymken biz küsüp oturuyor ve boş yere vakit yitiriyoruz. Bak ne güzel bir yol! İşte aynı kuş bir başka ağaca uçuyor ve ötmeye hazırlanıyor. Biz de yolumuza devam edelim.»

Oturdukları yerden kalkıp ormanın içinden geçen gölgelikli yolu izlerken Nell, hoplaya sıçraya önde gidiyor, mini mini ayaklarının yosunlarda bıraktığı iz -aynaların soluğu çevirmesi gibi- bu yeğnik basınç altında esnekliğinden, düzeliş doğru-luyordu. Böylece genç kız ihtiyara başını çevirip geriye bakarak ve neşeli işaretler yaparak, bir yollarının üstüne sarkan bir ağacın dalına konup öten eşsiz bir kuşu sessizce parmağıyla göstererek, bir, bu mutlu durgunluğu bozan bir kuşun şarkısını durup dinleyerek, bir, yaprakların arasında titreşen ya da çevresini sarmaşıklar kaplayan ihtiyar ağaçların ara

sından sızarak aydınlık yollar açan güneş ışığını seyrederek ona rehberlik etti. Yolların üzerine sarkan dal ve fundaları açarak yollarına devam ederlerken genç kızın önce takındığı rahat ve dinç tavır şimdi yüreğini sarmıştı. İhtiyar da artık korkuyla arkasında bakmıyor, dingin durgun görünüyordu. Çünkü koyu yeşil gölgeliğin içine işledikçe Tanrının ruh suskunluğunu daha fazla duyumsayarak yürek dinginliğini kazanmıştı.

Sonunda yol daha düzelip doğrularak açıldı ve onları ormanın sonuna ve ana yola çıkardı. Bir süre bu yolda yürüdükten sonra, her iki yanı ağaçlıkla ve dallarıyla yolun üzerinde bir kemer oluşturan bir koruya vardılar. Yol kıyısındaki bir işaret köye üç mil olduğunu gösteriyordu. Adımlarını o yöne çevirdiler.

Burası küçük bir köyceğizdi. Çocuklar ve yetişkinler çayır-lıkta kriket oynuyorlar, diğerleri de seyrediyordu. Dede ile torunu nerede sıradan bir oda bulacaklarını düşünerek aşağı yukarı dolaşıp durdular. Külübesi önündeki bahçede ayakta duran ihtiyar biri vardı. Ama ona yaklaşmayı gözleri kesmedi. Çünkü o bir öğretmen ve pencerenin üstündeki beyaz levhada siyah harflerle 'okul' sözcüğü yazılıydı. Öğretmen, solgun benizli, yalın görünüşlü, babacan kılıklı bir insandı. Çiçekler ve kovanlar arasında kapısının önünde durup çubukunu yakmıştı.

İhtiyar dede bir fısıltıyla:

«Konuş bakalım, Nell!..» dedi.

Genç kız, ürkek ve utangaç:

«Onu rahatsız etmekten çekiniyorum; bizi görmedi. Biraz bekleyelim. Belki bu yana bakar...» dedi.

Durmuş, bekliyorlardı; ama öğretmen durgun ve düşünceli, kapının önünde sessizce duruyor, onların bulunduğu yana bakınıyordu. Sevecen bir yüzü vardı. Eski siyah, düz giysisi içinde pek solgun ve zayıf görünüyordu. Öğretmen de, evi de tuhaf ve bakımsız görünüyordu. Belki de bunun nedeni diğer köylü kesim çayırda neşeli bir topluluk oluşturmaları ve onun bütün köyde tek başına kalmış olmasıydı.

Pek yorgun oldukları için genç kız, hatta bir öğretmene bile hitap edecek yürekliliği gösterebilirdi; ama öğretmenin halinde bir huzursuzluk ve sıkıntı vardı. Ona yakın bir yerde, duraksaklık içinde durup beklerken; zihni uğraşlı bir insan tavıyla ancak birkaç dakika için piposunu bir yana bıraktığına, sonra bahçede gezindiğine, bahçe kapısına doğru yürüyüp çayırılığa baktığına, bir iç çekmesiyle piposunu gene eline aldığına, sonra eskisi gibi düşünceli haline döndüğüne dikkat ettiler.

Yanına gelen hiçbir kimse olmadığından ve çok geçmeden hava kararacağından Nell, yürekliliğini toparladı; yaşlı öğretmen piposunu ağzına götürünce dedesinin elinden tutup ona yaklaştı. Bahçe kapısının mandalını kaldırıncaya duyulan yeğnik tıkırtı öğretmenin dikkatini çekmişti. Dönüp onlara sevincenlikle karışık kırık bir düşsellikle baktı ve başını salladı.

Nell, başını eğip yoksul yolcular olduklarını geceyi geçirecek bir yer aradıklarını, keselerinin izin verdiği oranda parasını da vereceklerini söyledi. Genç kız konuşurken yaşlı öğretmen ona ciddilikle baktı ve sonra piposunu bir yana bırakarak onlara bir adım da kendisi yaklaştı.

«Bize bir yer salık verirsiniz çok seviniriz efendim!»

«Uzaktan mı geliyorsunuz, kızım?..»

«Evet...»

Öğretmen elini Nell'in başına koyarak:

«Pek genç bir yolcusun, yavrum...» dedi. «Sizin torun herhalde?..»

İhtiyar:

«Evet, efendim!» dedi. «Yaşamımın dayanağı ve avuntusu...»

«İçeri girin!»

Öğretmen daha fazla soru sorgu etmeden onları hem salon, hem de mutfak olan sınıfa aldı ve geceyi çatısı altında geçirmelerine izin verdi. Sonra onların teşekkür etmelerine fırsat bırakmadan masanın üstüne kaba, beyaz bir örtü yayarak tabak ve bıçakları yerleştirdi. Ekmek, soğuk et ve bira getirerek yeyip içmelerini rica etti.

Nell otururken çevresine baktı. Birkaç sıra, kesilmiş, mürekkep bulaşığı, çam ağacından bir masa; yüksek bir safta sayfaları bükülmüş birkaç kitap, askı çengelleri, toplar, uçurtmalar, oltalar zıpızplar, yarısı yenmiş elmalar, yaramaz öğrencilerden el konulan çeşitli bir kolleksiyon göze çarpıyordu. Falaka ve cetvel tahtası bütün dehşetiyle duvardaki çengellerde asılı duruyor, gene küçük bir rafta eski gazete kağıtlarıyla yapılan ve parlak renkli kağıtlar'a süslenmiş, tembel çocukların başına giydirilen külah bulunuyordu. Ama duvarların asıl mücevherlerini iyi bir yazıyla kopya edilen vecizeler, gene aynı elden çıkma doğru olarak çözülmüş basit aritmetik denklemleri oluşturuyordu. Bu vecize ve işlemler -anlışılan- bir yandan okulun yetkinliğini kanıtlarken, diğer yandan da öğrenciler arasında rekabet duygusu uyandırmak gibi iki amaca hizmet ediyordu.

Nell'in dikkatinin bunlar üzerinde toplandığını gören öğretmen:

«Evet, güzel bir el yazısı, kızım!..» dedi.

«Çok güzel bir yazı, siz mi yazdınız?»

Öğretmen pek hoşlandığı bu başarıyı sanki daha iyi görmek istiyormuş gibi gözlüğünü taktı ve :

«Ben mi?» dedi. «Ben şimdi böyle güzel yazamam. Bunları, küçük, seninkinden daha küçük, ama pek becerikli bi el yazdı, kızım...»

Bu sözleri söyleyen öğretmen levhalardan birinin üzerine mürekkep damlamış olduğunu görerek cebinden çakısını çıkardı, duvara gitti ve özenle lekeyi kazıdı. Bu işi de bitirince -sanki çok güzel bir tablo seyrediyormuş gibi- geri çekilerek, hayran hayran baktı ve övücü sözler söyledi.

Ama sesinde ve halinde -nedenini bilmemesine karşın- Nell'in yüreğine pek dokunan bir huzur vardı.

«Pek küçük bir el! Okuma ve sporda arkadaşlarını hep geçen bir yavrucak. Bilmem nasıl oldu da bana bu değin bağlandı? Benim onu sevmem pek doğal bir şey; ama nasıl oldu da o beni bu değin sevebildi?»

Öğretmen burada sanki gözlüğü buğulanmış gibi çıkarıp sildi.

Nell, üzüntüyle:

«Umarım, kaygılanılacak bir şey yoktur,» dedi.

«Hayır, fazla kaygılanılacak bir şey yok. Onu bu akşam çayırda göreceğimi sanıyordum. Oyun ve sporu herkesten çok severdi. Her halde çayırılığa yarın çıkacaktır...»

Nell, çabuk duygulanan bir çocuk ilgisiyle:

«Hasta mı?» diye sordu.

«Tehlikeli değil. Yavrucağım dün sayıkladığımı söylediler. Bir gün önce de böyle demişlerdi. Ama bir hastalığın seyri böyledir. Kötü bir belirti sayılmaz.»

Nell, sustu. Öğretmen kapıya yürüyüp dalgın solgun dışarıya baktı. Akşam karanlığı çökmeye başlamış ve her yan sessizdi. Gene içeri girdi.

«Birinin koluna tutunabilse, biliyorum ki bana gelirdi. Akşamları bahçeye gelir ve bana iyi geceler dilerdi. Belki henüz iyileşmeye yüz tuttuğu, vakit de çok geç olduğu için gelememiştir. Hava da pek rutubetli, bu akşam gelmese iyi olur...»

Öğretmen bir kandil yakıp pencere panjurlarını çekti ve kapıyı kapadı... Ama bu işleri görüp kısa bir süre oturduktan sonra şapkasını aldı ve eğer Nell oturup beklerse gidip me-raktan kurtulmak üzere küçük öğrenciyi ziyaret edeceğini söyledi. Nell, seve seve kabul edince, yaşlı öğretmen çıkıp gitti.

Genç kız, yarım saaten fazla oturup beklemiş, kendisini pek yalnız duyumsayıp köyü garipsemişti. Çünkü dedesini yatmaya göndermişti. Şimdi eski bir saatin tiktaklarından ve ağaçların hışırtısından başka bir şey işitilmiyordu. Öğretmen dönünce ocağın yanındaki yerini aldı; ama uzun zaman sesini çıkarmadı. Sonunda Nell'e doğru dönerek hasta çocuk için dua etmesini istedi.

Yaşlı öğretmen yakmayı unuttuğu piposunu içerek ve kederli kederli duvara bakarak:

«En sevdiğim öğrencim...» dedi. «Küçük elleriyle bütün bunları yapan yavrucak acaba bu hastalıktan kurtulacak mı? Ne değin küçük, minimini eller...»

Damı sazla kaplı, çatı altı odasında rahat bir gece geçiren Nell, ertesi sabah, erkenden uyanıp kalkmıştı. Yattığı oda yıllarca küçük kilisenin hademesinin barındığı odaydı. Ama evlenip kendi kulübesine geçtikten sonra boş kalmıştı. Genç kız bir gece önce akşam yemeğini yediği odaya inince öğretmenin daha önce kalkıp dışarı çıktığını anladı. Odayı derleyip toparlamaya koyulan Nell, tam bu işi bitirdiği sırada iyi yürekli ev sahibi de dönüp geldi.

Öğretmen, genç kıza teşekkürlerde bulundu ve genellikle evin temizliğini yapan yaşlı bir kadıncağızın bahsettiği çocuğa hasta bakıcılık etmekte olduğunu söyledi. Nell de küçük öğrencinin sağlığını sorup iyi dileklerde bulundu.

Öğretmen kederli kederli başını sallayarak:

«Ne yazık hiç iyi değil...» dedi. «Hatta daha da rahatsız olduğunu söylüyorlar!»

«Vah vah!.. Çok üzüldüm...»

Nell'in bu içten duygularına memnun olan öğretmen, bir yandan kendisi de kaygılanarak tezce ekledi:

«Üzüntülü insanlar çoğunlukla dertlerini büyütürler. Ben kendi hesabına hastalığı o değin ciddi sanmıyorum. Umarım değildir del!..»

Genç kız, izin isteyip kahvaltıyı hazırladı. Dedesi inince, birlikte sofraya oturdular. Kahvaltı ederken ev sahibi, dedenin çok yorgun görüldüğünü ve dinlenme gereksinimi olduğunu söyledi.

«Dostum, eğer yolunuz uzun ve vaktiniz de elverişliyse bir gece daha kalınız. Kalırsanız çok sevinirim..»

Öğretmen, dedenin kabul edip etmemekte duraksak bir halde Nell'e baktığını görünce, şu eklemede bulundu:

«Torununuzun bir gün daha burada kalmasını isterdim. Yalnız bir insana bir lûtufta bulunmak ve siz de dinlenmek isterseniz hiç çekinmeyin! Ama ne olursa olsun yolunuza devam etmeniz gerekiyorsa, iyi yolculuklar diler ve derse başlamadan önce sizinle biraz yürürüm...»

İhtiyar dede:

«Ne yapalım, Nell? Sen yanıt ver, yavrum!» dedi. Öneriyi kabul edip bir gece daha kalmaları hususunda Nell'i daha fazla etkilemeye gerek kalmamıştı. Genç kız, iyi yürekli öğretmene gönül borcunu göstermek için küçük kulübenin gerektirdiği evişlerini görmeye koyuldu. Bu işleri bitirince, sepetinden el işini çıkarıp bir sandayla çekti ve ince dallarla kafesin çevresini sarıp odanın içini hoş bir kokuya bürüyen hanımelinin yanına oturdu. Dedesi, dışarı çıkmış güneşleniyor, çiçeklerin güzel kokularıyla ciğerlerini dolduruyor, yağnik yaz rüzgarıyla süzülen bulutları tembel tembel seyrediyordu.

Öğretmen sıraları düzeltip ders için gerekli düzeni aldıktan sonra masası başına oturunca, Nell de rahatsız etmekten çekinerek yukardaki küçük yatak odasına çekilmek önerisinde bulundu. Öğretmen buna karşı durdu. Nell, öğretmenin kendisini orada görmekten hoşlandığını anlayarak oturup işiyle ilgilendi.

«Öğrenciniz çok mu, efendim?»

Zavallı öğretmen başını sallayarak ancak iki sırayı dolduracak sayıda öğrencisi olduğunu söyledi.

Genç kız, duvardaki başarı belgelerine bakarak:

«Diğerleri de böyle becerikli mi?» diye sordu.

«Hepsi de iyi çocuklar, yavrum. Ama hepsi bu beceriyi gösteremez!»

Öğretmen konuşurken güneşten yanmış, beyaz saçlı küçük bir çocuk kapıda görünmüştü. Durup köylüce başını eğdi ve içeri girip sıralardan birinde yerini aldı. Sonra yaprakları şaşılacak derecede kıvrılıp bükülmüş kitabını dizleri üzerine koydu ve ellerini cebine daldırıp zihnini, gözleri diktği kitabından ayırarak zıpızıplarını saymaya koyuldu. Biraz sonra beyaz saçlı bir çocuk daha salınarak gelmiş onu beyaz saçlı iki çocuk, sarı saçlı bir çocuk daha izlemiş ve sıralar griden başka her renk saçlı bir düzüne çocukla dolmuştu. Yaşları dört ile on dört arasında değişen bu çocukların en küçüğünün ayakları, oturunca, döşemeden epey yüksekte kalıyor; iri kıymırlı, iyi huylu, saf bir çocuk olan en büyüklerinin öğretmenin kinden bir baş yüksek duruyordu.

Sınıfın onur mevkii olan ön sıranın baş yanı -sahibi hasta olduğu için- boş bırakılmış, öğrencilerin şapka ve kasketlerini astıkları çengellerden biri de gene boş kalmıştı. Hiçbirisi sıradaki yerinin ve askının kutsallığını bozmuyor, ama çoğu boş yerlerden öğretmene elini siper edip yanındaki tembel arkadaşıyla fısıltıyla konuşuyordu.

Çocuklar, arı kovanını andıran blir vızıltıyla derslerini ezberlemeye başlamışlar, fısıltı halinde şakalar, gizliden gizliye oyunlar, okullara özgü gürültü ve yayvan konuşmalar sınıfı doldurmuştu. Bütün bu gürültü sırasında yalınlık ve sıradanlık örneği olan zavallı öğretmen de zihnini günün görevlerine vermek için boş çabalar sarfederek küçük dostunu unutmaya çalışıyordu. Oysa görevinin verdiği usanç ona çalışkan ve zeki küçük dostunu daha fazla anımsatıyor, apaçık bir biçimde zihni öğrencilerden dağılıyordu.

Bunu hiçbir kimse ceza dokunulmazlığıyla daha yürekle-nip daha gözü kara davranmaya, öğretmeninden hiç sakınmadan tek mi, çift mi oynanmaya, hiçbir azar işitmeden elma yemeye, sıranın bir yerine adını kazımaya kalkışan tembel öğrenciler gibi takdir edemezdi. Öğretmenin masasının yanında durup dersini şaşırان öğrenci, unuttuğu sözcükler için artık tavana bakmıyor, yaklaşıp öğretmenin kolunun dibinden açıkça kürsünün üstündeki kitaba gözlerini dikeyor, sınıfın en yaramazı yüzüne kitap tutmaya gerek görmeden sınıfın en küçüğüne şaşı bakıyor, ya da yüzünü buruşturuyor, buna keyiflenen çocukların neşesine ölçü olmuyordu. Öğretmen toparlanıp olan bitene ilgi gösterecek olsa, gürültü bir an için kesiliyor, onun gözlerine ancak çalışkan ve alçak gönüllü bir yüzle bakabiliyorlardı. Ama bir kez ilgisini gevşetti mi gürültü on kat fazlasıyla yeniden başlıyordu.

Bu tembel çocuklardan bazıları dışarı çıkmayı canı gönül-den istiyor, sanki çılgınca atılıp çıkmak istiyorlarmış gibi açık pencereye ve kapıya bakıyor, ormanlığa dalıp vahşileşmek istiyorlardı. Kitabıyla yüzünü serinletmeye çalışan, gömleğinin yakası açık, sağlam yapılı ve sağlıklı bir çocuk serin nehir ve dalları suya giren söğüt ağaçları altında gölgelikli bir

yerde banyo yapmak düşüncesiyle çoşuyor, öğrenci olmaksansa, bir balina, bir hamsi, bir sinek ya da herhangi başka bir şey olmayı ne değin arzu ediyordu.

Hava sıcaktı. Bunu -yeni kapıya en yakın olduğu için- bahçeye sıvışıp kuyunun kovaşını başına geçirerek çayırıları üzerinde yuvarlanmak suretiyle arkadaşlarını çileden çıkarmak fırsatını bulan çocuğa sormalıydı. Bakalım, arıların, çiçeklerin ta içlerine dalarak sanki emekliye ayrılıp artık bal yapmayı boykot ettikleri bugünden daha sıcak bir gün düşünülebilir miydi? Sırtüstü yeşil çayırılara bakıp tembelce vakit geçirilecek, gökyüzünü seyre dalıp, fazla ışık etkisiyle, gözlerini kapayıp uykuya dalacak bir gündü bu. İnsan böyle bir günde güneşin savsadiğı loş bir odada küflü bir kitabın üstüne başını gömer miydi? Olacak şey değil!

Nell, pencerenin kenarında oturmuş işiyle uğraşırken, olup bitenlere de dikkat ediyor, gürültücü çocuklardan utanıyordu. Okuma dersi bitince, yazı dersi başlamıştı. Ama yalnız bir tek masa var, o da öğretmene özgü olduğundan, her çocuk sırayla kargacık burgacık yazısını kürsünün üstünde deniyor, öğretmen de çevrede dolaşıyordu. Bu eskiye göre daha sessiz bir zamandı. Çünkü öğretmen gelip yazı yazı yazan öğrencinin omuzları üstünderi bakarak şu ya da bu harfin duvardaki kopyada nasıl yazıldığına dikkat etmesini tatlılıkla söylüyor, şu ya da bu yukarı kıvrılış ya da aşağı bükülüşü işaret ediyor, duvardaki yazıyı örnek gösteriyordu. Öğretmen bundan sonra bir gece önce hasta arkadaşlarının ne söylediğini, gene arkadaşlarına kavuşmayı ne değin arzu ettiğini anlattı. O değin iyi huylu, yumuşak bir insandı ki, çocuklar onu fazla üzdüklerine pişman göründüler. Elma yemek, adlarını kazımak, çimdik atmak, yüzlerine türlü mimikler vermekten koca iki dakika vaz geçerek sessizce oturdular.

Saat on ikiyi çalınca öğretmen:

«Size öğleden sonra tatil veriyorum...» dedi.

Bu müjde uzun boylu arkadaşlarının ele başlığıyla bütün çocukların yüksek sesle bağırmalarına vesile olmuştu. Bu şamata ortasında konuştuğu görülen öğretmenin sesi du-

yulmuyordu. Ama sakın olmalarını istediğine işaret olarak elini kaldırdığı zaman en çok soluklularının soluğu kesildiğinden şamatayı kesmek saygısını gösterdiler.

Bunun üzerine öğretmen şu sözleri ekledi:

«Önce bana gürültü etmeyeceğinize, yalnız hiç olmazsa gürültü ederseniz, köyden çıkıp ormanlığa gideceğinize söz verin bakayım! Hasta arkadaşınızı rahatsız etmek istemezsiniz, değil mi?»

Genel bir mırıltı -belki de içten olarak çünkü ne de olsa çocuklar- rahatsız etmeyeceklerine söz verdiler. Uzun boylu çocuk da herhangi diğer biri gibi içten olarak yanındakileri tanık gösterip ancak fısıltıyla bağırdığını söyledi!

«O halde söylediklerimi unutmayın yavrularım. Benim hatırım için gürültü etmeyin! İsteddiğinizce eğlenin! Sağlıklı olduğunuzu da unutmayın, haydi güle güle!..»

Çeşitli seslerle birçok 'Teşekkür ederiz', 'hoşçakal' dan sonra çocuklar yavaşça ve sessizce çekilip gittiler. Ama güneş parlıyor ve kuşlar ötüyordu. Ağaçlar, özgür kalan çocuklara tırmanıp bol yapraklı dallarında tünemelerini işaret ediyor; saman yığınları gelip samanları temiz havaya savurmalarını bekliyor; yeşil başaklar, nehir ve ormanın yolunu gösteriyor; gölge ve ışıklar içinde pek yumuşak görünen çayırılık, koşup atmaya ve uzun yürüyüşlere davet ediyordu. Bu, çocukların dayanacaklarından fazlasıydı. Neşeli bir çığlıkla tabanları kaldırıp çevreye yayıldılar. Bağırip kahkahalar atmaya başladılar.

Onların arkalarından bakan öğretmen:

«Nasıl doğal bir şey!» dedi. «Bana aldırış etmemeleri ne güzel!..»

Bununla birlikte, hepimizin iyi bildiğimiz gibi herkesi, sevin-dirmek pek güç bir iştir. Öğleden sonra birçok analar, teyzeler, halalar okula gelip öğretmenin mu tutumundan hiç memnun olmadıklarını bildirdiler. İçlerinden bazıları -kinaye yollu-takvim de ne tatili ya da bayramı yazdığını sordu. Bazıları (bunlar bağnaz köy politikacılarıydı) kral'ın doğum gününden başka hallerde tatil yapmak, tahtı hiçe saymak, devlete ve ki-

liseye kafa tutmak olduğunu ileri sürdüler. Ama çoğunlukla hoşnutsuzluklarını açıkça özel nedenlere dayandırdı. Çocuklara verilen bu tatilin öğrenimlerinden, bir şey çalmak olduğunu ileri sürdüler. Yaşlı bir kadın da sessiz ve soğukkanlı öğretmeni konuşmakla kızdırıp öfkelenilmeyeceklerini kestirerek evinden fırlayarak pencerenin dibinde bir başka kadınla konuşmaya başladı ve öğretmenin bu yarım günlük tatili ücretinden kesilmesi gerektiğini, yoksa üzerine gelişecek bir akımdan kaçınamayacağını ve köyde tembellerin yerinin olmadığını söyledikten sonra, sesini yükseltip öğretmenlik edemeyecek denli tembel olanların yerlerine başkalarının geçirileceğini unutmamak gerektiğini bu bakımdan adımlarını ona göre atmaları gerektiğini ekledi. Ama bütün bu olay ve öfkelenirici sözler Nell'in yanında oturan yumuşak huylu öğretmenin tek bir sözcük sarfetmesine yol açmadı. O, belki biraz daha üzgün, ama sessiz ve soğukkanlı, oturuyordu.

Geceye doğru, yaşlı bir kadın yıkıla sendeleye bütün hızıyla bahçeye doğru gelerek kapıda öğretmenle karşılaştı ve hemen Done West'in evine, hiç beklemeden, koşarak gitmesini söyledi. Öğretmen, genç kızla bir gezintiye çıkmak üzere olduğundan, Nell'in elini bırakmayarak ve haberciyi istediği gibi izleyerek hemen ortadan yitti.

Öğretmen, kulübenin önünde durup yavaşça tokmağı çalınca, kapı hemen açıldı. Küçük bir kadın grubunun toplandığı adanın ortasında hepsinden daha yaşlı bir kadın acı gözyaşları döküp ellerini oğuşturuyor ve sağa sola sallanıp duruyordu.

Öğretmen ona yaklaşarak sordu:

«Vah, vah! Böylesine ciddi mi?..»

«Torunun gidiyor, hızla gidiyor! Siz neden oldunuz. O değin üstelemeseydi sizi çağırırmazdım. İşte okuyup yazmanın sonu! Aman Tanrım, sen acı!..»

«Bayan, bana yüklemeye çalışmayın. Çok kederli olduğunuz için ne dediğimizi bilmiyorsunuz. İnanıyorum ki söylediğiniz yüreğinizden geçmiyor...»

«Ben ne söylediğimi biliyorum. Sizden korkup başını kita-

bının üstünden ayırmamazlık etmeseydi; şimdi coşku ve sevinç içinde olurdu. Evet, her halde sağlığı da yerinde olurdu...».

Öğretmen, sanki kollayıcı ve gönül alıcı birkaç sözcük ederler diye hazır bulunan kadınlara baktı; ama onlar başlarını sallayıp, birbirlerine, okumanın pek de iyi bir şey olmadığını söylediler. Öğretmen tek bir sözcükle yanıt vermeden ve onlara hiçbir sitemde bulunmadan, kendisine işaret eden ihtiyar kadını diğer bir odaya izledi. Hasta çocuk yarı giyinik, yatağının üstüne serilmiş, yatıyordu.

Bu küçük bir yavrucaktı. Saçları bukleler halinde yüzüne düşmüş ve gözleri pırıl pırıldı; ama bu pırıltı dünyanın değil, ahiretin parlaklığıydı. Öğretmen onun yanına oturarak yastığın üstüne eğildi ve adını fısıldadı. Hasta çocuk hemen doğrulup eliyle öğretmenin yüzün okşadı Zayıf kollarını boynuna dolayarak öğretmenin en iyi dostu olduğunu söyledi.

Zavallı öğretmen:

«Tanrı tınıktır; her zaman senin dostun olmak isterim...» dedi.

Hasta çocuk Nell'i göstererek:

«Bu kim?..» diye sordu. «Onu da hastalandırmaktan çekindiğim için öpmek istemem. Ama söyleyin de elimi sıkın...»

Nell, sıçrayarak yaklaştı ve hastanın küçük, güçsüz elini eline aldı. Hasta çocuk biraz sonra elini yavaça çekip yatağının üstüne koydu.

Hastaya bir ağırlık geldiğini duyumsayan öğretmen onu bir iç çabaya sokmak için fısıltıyla sordu:

«Bahçeyi anımsıyorsun değil mi, Harry?.. Akşamları ne değin güzel oluyordu. Elini çabuk tut da ziyarete gel! Çiçekler de seni özlüyor; öyle sessiz ve neşesiz görünüyorlar ki... Çabuk geleceksin, değil mi, yavrum?..»

Hasta çocuk yeğnik, belirsiz bir gülümsemede bulundu ve elini dostunun gri saçlı başına uzattı. Dudaklarını da oynatmıştı; ama ağzından bir ses, tek bir ses çıkmadı.

Uzaktaki vızıltı halindeki sesler akşam rüzgarıyla pencere-

den süzülürken odaya bir sessizlik çökmüştü.

Hasta gözlerini açarak:

«Bu sesler nereden geliyor?» diye sordu.

«Çayırda oynayan çocukların sesi...»

Hasta yavrucak, yastığının altından bir mendil alarak, başının üstünde sallamaya çalıştı; ama güçsüz kolu yastığın üstüne düştü.

Öğretmen:

«Senin için onu ben yapayım...» dedi.

Hastadan yeğnik bir yanıt yükseldi:

«Lütfen pencereden sallayın! Daha iyisi kafese bağlayın.

Oradan görürler; belki de beni düşünüp bu yana bakarlar...»

Hasta çocuk başını kaldırıp rüzgarda uçuşan mendile baktıktan sonra, gözleri, bir masa üstündeki taş tahta, kitap, kalem gibi çocuk eşyasıyla birlikte durup duran kriket sopasına ilişti, öyle daldı. Başını yastığa koydu ve görmediği için genç kızın orada olup olmadığını sordu.

Nell, yorganın üstünde kımıldısız duran minicik eli sıkı. Yaşlı bir adamla bir çocuk olmalarına karşın; iki eski dost - öğretmen ile öğrenci- birbirine sarıldılar. Sonra küçük öğrenci başını duvara çevirip uykuya daldı. Öğretmen aynı yerde oturarak küçük ve soğuk eli elinde tutup oğdu. Bu, ölü bir çocuğun eliydi. Öğretmen bunu duyumsamış; ama daha küçücük eli oğuyor, ve elinden bırakmıyordu.

XXVI

Nell, büyük bir keder içinde, yatağın kenarından çekilerek öğretmenle birlikte kulübeye döndü. Genç kız, göz yaşları ve keder içinde olmasına karşın, yaşlı öğretmenden bunun asıl nedenini saklamaya dikkat etmişti. Çünkü ölen çocuk bir torundu ve geride onun vakitsiz ölümüne yas tutacak, ancak tek bir hısım bırakıyordu.

Bu nedenle olabilen hızla yatağına çekildi ve yalnız başına kalınca yüreğini taşıran kederi artık bastırmaya çalışmak değil üstelik özgür bıraktı. Oysa tanığı olduğu acıklı sahne,

avunç ve şükran dersleri yüklü olmaktan geri kalmıyordu. Avunç, çünkü yazgı ona sağlık ve özgürlük sunmuş, şükran; çünkü Tanrı onu sevdiği tek bir hısım ve dostu bağlamış, kendisi gibi genç ve umutla dolu bir çok yaratıklar göçüp mezara giderlerken o, bu güzelim dünyada yaşayıp davranmaya devam etmeye bırakılmıştı. Son zamanlarda içinde dolaştığı şu eski mezarlıktaki tümseklerden nicesi küçük çocukların mezarları üzerinde yeşermişlerdi. Kendisi de bir çocuk olarak düşünmesine ve genç yasta ölenlerin ne parlak ve bahtiyar bir yaşama kavuştuklarını, ölümle çevresindekilerin ölümünü görmek açısından kurtulmuş olduklarını, yüreklerindeki sevgiden bir kısmını da mezara götürdüklerini -bu nedenle ihtiyarların uzun ömürlerinde birkaç kez öldüklerini- tam değeriyle takdir edememesine karşın; gene o gece gördüklerinden basit ve kolay bir moral çıkaracak denli akıllıca düşünüp bu düşüncesini zihnine kazımişti.

Düşünde, küçük öğrenciyi kefenlenmiş ve tabutlu olarak değil; ama mutluca gülümseyen melekler arasında gördü. Sabahleyin neşeli ışıklarını odaya saçan güneş, genç kızı uyardığı zaman zavallı öğretmenden izin isteyip ayrılmak ve avare yürüyüşlerine devam etmekten başka bir şey kalmamıştı.

Ayrılmak üzere hazırlıklarını bitirdikleri sırada, okulda ders başlamıştı. Loş odada bir gün önceki uğultu -belki biraz daha ağırbaşlıca ve yumuşak- devam etmekteydi. Öğretmen kürsüsünden kalkıp onlarla birlikte bahçe kapısına değin yürüdü.

Genç kız, titrek ve isteksiz bir elle, bayanın at yarışlarında, çiçekleri için verdiği parayı öğretmene uzatırken nasıl teşekkür edeceğini şaşırmış, paranın azlığından kızarıp utanmıştı. Ama öğretmen ona parasını cebine koymasını söyledi ve yanaklarından öpmek için eğildikten sonra kulübesine döndü. Dede ile torun daha adım atmadan gene kapıda göründü. İhtiyar dede geri dönüp el sıkı, Nell de dedesine uydu.

«Bahtınız açık olsun! Ben şimdi tam bir kimsesiz insanım. Yolunuz bu yana düşerse, küçük köy okulunu unutmayınız.»

Nell, öğretmene yanıt verdi:

«Hayır, hiç unutmayacağız. Bize gösterdiğiniz ince ilgiye de hep gönül borcunuz olacak...»

Öğretmen düşünceli düşünceli gülümseyip başını salladı ve:

«Ben çocukların ağzından bu sözü çok işitmişimdir; ama hepsi de çok çabuk unuttu!..» dedi. «Pek körpe olduğu için herkesten iyi bir dost olan bu çocuğa bütün yüreğimle bağlanmışım; ama o da yaşamadı. Haydi, Tanrı sizi korusun...»

Dede ile torun, gene, hoşça kal dedikten sonra; artık onu göremedikleri bir ana değin sık sık dönüp arkalarına bakarak, yavaş yavaş yola koyuldular. Sonunda köyü epey geride bırakmışlar ve hatta ağaçların arasından yükselen dumanı bile göremez olmuşlardı. Şimdi daha hızlı ve zahmetli bir yürüyüşle yollarına devam ediyorlar ve anayol nereye çıkarsa oraya gitmeyi tasarlıyorlardı.

Şurası varki ana caddeler uzun yollara gider. Durmadan geçtikleri iki, üç önemsiz köy kulübesi kümesi ve biraz ekmek, peynir satın aldıkları han dışında; bu yol onları öğleye değin hiçbir yere ulaştırmamıştı. Bütün gün yürüdükleri bu yorucu ve sıkıcı yol, aynı biçimde kıvrıla büküle ta uzaklara gidiyordu. İleri gitmekten başka yapacakları bir şey olmadığından, bitkin ve yorgun, daha yavaş adımlarla yollarına devam ettiler.

Yolun keskin bir dönemeç oluşturduğu çayırıktan geçtiği yere geldikleri zaman; gün, güzel bir akşama dönüşmüştü. Bu çayırılığın sınırında ve onu sürülmüş tarlalardan ayıran çite yakın bir yerde -durumu bakımından isteseler de kaçınmayacakları- üstü kapalı, büyük bir arabayla birdenbire karşı karşıya geldiler.

Bu eski kılıksız, tozlu, paslı bir araba değil, tekerlekler üstünde küçük, sevimli bir evdi. Pencerelerinde kruvaz beyaz dini perdeler vardı. Aynalıkları parlak kırmızı olan yeşil panjurların oluşturduğu çekici bir renk kontrastı içinde bu görkemli araba pırıl pırıl duruyordu. Bu araba bir tek merkep ya da suska at tarafından çekilen zavallı bir araba da değildi;

çünkü oklardan çıkarılan bir çift bakımlı at, bakımsız çayır-lar-da otliyordu. Bu, çingene cergesi de değildi. Zira parlak, bronz tokmaklı, açık kapısında tıknız ve halinden memnun Hristiyan bir bayan oturmaktaydı. Başında fiyagaları rüzgarda titreşen geniş bir bone vardı. Arabanın her şeyi yerinde ve tamam olduğu anlaşılıyordu; çünkü bu bayan çay içmekteydi. Kuşkulandıran bir şişeyi de taşıyan çay takımı ve bir parça jambon, üstü beyaz bir örtüyle örtülü bir davulun üstüne yerleştirilmiş ve bu tasasız bayan -sanki dünyadaki en rahat masanın başındaymış gibi- çayını içip keyfine bakıyordu.

Tam bu sırada araba sahibi bayan fincanı -çevresindeki her şeyin rahat ve sağlam olmasına dikkat ettiği için bu, büyük bir kahvaltı fincanıydı- ağzına götürmüş ve çayın tam keyfine varmak için de gözlerini gökyüzüne dikmiş ve belki de kuşkulandıran şişeden -tarihsel bir gerçek olmasa da varsa-yarak bir miktar içmiş ve böylece pek zevkli bir biçimde uğ-raştığından, yolcuları önce görmemişti. Fincanı masaya koyup içindekini mideye indirmenin yüklediği zahmetle derin bir soluk aldıktan sonra, ihtiyar bir adamla genç bir kızın arabanın yanından ağır aksak geçmekte olduklarını ve alçakgö-nüllü ama aç gözlerle kendisini kıskanarak süzdüklerini ayır-detti.

Araba sahibi bayan, eteğindeki kırıntıları eline kepçe biçimi-de getirip topladıktan ve dudaklarını silmeden önce ağzı-na attıktan sonra:

«Hey kızım!..» dedi. «Arap saçı yarışkupasını kim kazan-dı?..»

Nell sordu:

«Kim, neyi kazandı, bayan?»

«Yarışın ikinci günündeki kupayı kim kazandı?»

«İkinci günü mü, bayan?»

Tıknaz bayan sabırsızlıkla yineledi:

«Evet, ikinci günü! Nazikçe sorulunca, kupayı kimin ka-zandığını söyleyemez misin?»

«Bilmiyorum ki, bayan!»

«Bilmiyor musun? Sen de oradaydın. Seni gördüm.»

Nell, tıknaz bayanın Short ve Codlin kumpanyasını yakından tanıdığını düşünerek kaygılanmıştı. Ama süren konuşma ona güven verdi.

«Seni, herkesin küçümseyerek bakacağı, düşkün bayağı heriflerle -şu kuklacılarla- birlikte gördüğüme doğrusu çok üzölmüşüm...»

«İsteyerek aralarına girmedim; bayan, yolumuzu bilmiyorduk. Bu iki adam bizimle birlikte yolculuk ederek bize yolumuzu gösterdiler. Siz, onları tanıyor musunuz, bayan?..»

Arabalı kadın çığlıkla:

«Onları tanıyor muyum?» dedi. «Sen genç ve deneyimsiz bir insansın. Yoksa böyle bir soru sormazdın. Ben onları tanıyan bir insana benziyor muyum? Bu araba onları tanı mışa benziyor mu?..»

Nell, kötü bir yanlış yaptığından korkarak:

«Hayır, bayan, hayır!..» dedi. «Bağışlayınız...»

Bu küçük düşürücü düşüncıyla gücenip sinirlenmiş görünmesine karşın; arabalı kadın Nell'i hemen bağışladı. Bunun üzerine Nell, yarış alanından ilk günü ayrıldıklarını ve geceyi yakın bir kasabada geçirmek üzere yollarına devam ettiklerini anlattı. Kadının yüzü gülümsediğinden, genç kız kasabanın daha ne değin uzakta olduğunu sordu. Kadın, tek atlı yeğnik bir arabayla yarışın ilk gününde, kazanç ve iş için değil, eğlence diye oraya gittiğini uzun uzadıya anlattıktan sonra; kasabanın sekiz mil ileride olduğunu söyledi.

Bu cesaret kırıcı bilgi genç kızı epey üzdü ve kararmaya başlayan yola baktığı zaman gözlerindeki bir damla yaşı tutamadı. Dedesi de yakınmadan bastonuna yaslanıp derin derin içini çekti ve tozlu yolu ne değin çekeceğini tasarlamaya koyuldu.

Arabalı kadın sofrayı toplamaya, çay takımlarını kaldırmaya başlamıştı; ama genç kızın kaygılı halinin ayırdına vararak ikiye bölünmüşü duraksadı. Genç kız başını eğip verilen bilgiye teşekkür ettikten sonra, elini dedesine verip elli yarda yürümüşü ki arabalı kadın onlara seslenip geri dönmelerini istedi ve Nell'e işaret edip basamakları çıkmasını buyurdu.

«Yakın, daha yakın gel kızım; karnın aç mı?»

«Hayır, pek aç değil ama... yorgunuz ve yolumuz uzun...»

Yeni dostları:

«Aç olsanız da olmasanız da, bir fincan çay için..» dedi.

«Her halde senin ihtiyarın da buna bir diyeceği yoktur...»

İhtiyar dede alçak gönüllülükle, şapkasını çıkarıp teşekkür etti. Arabalı kadın, ona da basamakları çıkmasını söyledi. Ama bir davul iki kişi için elverişsiz bir masa olduğundan; gene aşağı inip çayırıların üzerine oturdular. Kadıncağız bir fırsatını bulup cebine koyduğu şişeden başka, bir çay tepsisi içinde; ekmek, tereyağı, jambon, özetle kendi yediği her şeyden onlara da çıkardı ve yerleşmelerine arabadan komuta ederek:

«Arka tekerleklerin yanına götür, kızım!» dedi. «En iyi yer orası... Çaydanlığı uzat da biraz sıcak su ve bir tutam çay daha vereyim. Sizden istediğim hiç çekinmeden canınız çektiği değin yeyip içmenizdir...»

Yeni dostları hiçbir şey söylemes de; ya da daha az cömert davransa da; olası ki onun arzusunu gene yerine getireceklerdi. Ama bu komut onları sıkılganlıktan kurtardığı için, büyük bir iştah ve zevkle yemeklerini yediler.

Onlar yemeklerini yerlerken, arabalı kadın da çayıra inerek ellerini arkasında bağladı ve rüzgarda titreşen geniş çenesiyle pek vakur ve ölçülü adımlarla bir aşağı, bir yukarı dolaşarak ara sıra büyük bir hızla arabasına bakıp kırmızı aydınlıklarla bronz tokmaktan özel bir zevk aldı. Bir süre bu biçimde aşağı yukarı dolaştıktan sonra basamaklara oturdu. 'George!' diye seslenince arabacı ceketi giymiş, kendi görünmeden her şeyi görüp işiten bir adam, kendisini gizleyen çalıları aralayıp ortaya çıktı. Arabacının dizlerinin üstünde bir tabak ve bir şişe sağ elimde bıçak, sol elinde de bir çatal bulunuyordu.

«Buyurun, bayan!»

«Börek nasıl?»

«Nefis, bayan!»

Arabalı kadın daha ilgili bir tavırla sorularına devam etti:

«Bira da içilecek gibi mi. George?»

«Biraz yatkın ama; hiç de fena değil, bayan!»

Arabacı, hanımına güven vermek için şişeden yarım litre-ye yakın bir miktarını bir yudumda dikip dudaklarını şapırdattı; sonra gözlerini kırıp başını salladı. Gene aynı candan arzuyla ve biranın iştahı üzerinde kötü bir etki bırakmadığını temin amacıyla hemen çatal ve bıçağını gene eline aldı.

Arabalı kadın ona bir süre onaylayan bakışlarla baktıktan sonra:

«Her halde yemeğini bitirdin, George!» dedi.

«Hemen hemen, bayan!»

Arabacı tabağını bıçağıyla sıyrıp leziz lokmaları ağzına attıktan ve şişenin içindekinden derin yudumlar çektikten sonra; başını yavaş yavaş, duyumsanacak derecede geriye kaydırıp ve hemen hemen sırtüstü denilecek değin yere yatıktan sonra, yemeğini bitirdiğini söyleyerek bulunduğu yerden çıktı.

Arabacının bu son halinden çok memnun olan bayan:

«İlki ayağını bir pabuca sokmadım ya?» diye sordu.

Arabacı, akıllıca, ilerideki fırsat ve olanakları düşünerek:

«Tezlendimse gelecek sefer acısını çıkarırız,» dedi.

«Yükümüz pek ağır değil, değil mi George?»

Arabacı sanki bu gaddarca görüş karşısında yüce doğaya sığınmış gibi, çepeçevre, ta uzaklara değin çevresine bakarak:

«Kadınlar, her zaman böyle söylerler...» dedi. «Bir kadın araba sürüyorsa kamçıyı elinden bırakmaz. Atlar hiçbir zaman onlar için yeterli derecede hızlı değildir. Hayvanlara çekebileceği yükü yükledikten sonra bile, bir kadını, atların daha fazlasını çekemeyeceğine inandıramazsınız. Buna ne dersiniz, bayan!»

Kadın, arabacının bu filozofca sorusuna yanıt vermeden, yaya olarak yollarına devam etmeye hazırlanan Nell ile dedesine işaret etti ve:

«Şu yolcuları da birlikte alacak olursak, atların yükü pek fazla ayırd olur mu?» diye sordu.

Arabacı bildiğinden şaşmaz bir tavırla:

«Olmaz olur mu?» dedi.

«Fazla ağır değiller, atlar yükü pek fazla ayırdetmez.»

George, dede ile torunu gramına değin tartıyormuş gibi süzdükten sonra:

«Her ikisinin ağırlığı, Cromwell'in ağırlığından biraz daha eksiktir...» dedi.

Nell, kitaplarda okuduğuna göre; kendilerinden uzun zaman önce yaşayan bu tarihsel yüzün ağırlığı üzerine arabacının bu denli sağlıklı bir bilgi sahibi olduğuna şaşırdı; ama arabayla yolculuk edeceklerini duyunca sevincinden bu sorunu unuttu ve çevikçe çevredeki kab kacağın kaldırılmasına yardım etti. Atlar bu sırada koşulmuş olduğundan arabaya girdi; dedesi de açık pencerenin dibinde, davulun yanına kuruldu. George basamakları çekip çıkardı ve arabanın altına yerleştirdi. Böylece tıngır mıngır, sarsıla sallana yollarına koyuldular. Hiç kimsenin o zamana değin çalmadığı parlak, bronz tokmak da, bu sarsıntılı yolculukta, kendiliğinden ve hep bir surette çifte vuruşlarını eksik etmedi.

XXVII

Ağır ağır kısa bir yol aldıktan sonra, Nell, gizlice arabayı daha ayrıntılı incelemeye koyuldu. Araba sahibinin rahatça oturduğu kısım halı döşeliydi. Bu kısım, tıpkı vapur kamaraları gibi, küçük pencereleri beyaz perdelerle gölgelenmiş, oldukça rahat bir yatak odasına ayrılıyordu. Bununla birlikte; araba sahibi kadının ne türlü bir jimnastik egzersiziyle yatağına girdiği kolay kolay çözülür gizlerden değildi. Arabanın öbür yarısı mutfak hizmetleri için donanıktı. Burası bir de borusu arabanın üstünden çıkan soba vardı. Araba sahibinin bulunduğu kısımdaysa, duvarlar, tefler ve başka çalgılarla süslenmişti.

Kadın bir köşede, pencerenin yanında, müzik araçlarının verdiği gurur ve ince duygular arasında, Nell ile dedesi de mutfak takımlarının bir tür saklılığının havası içinde, öbür kö-

şede otururlarken, araba sarsıntılı ilerleyişiyle bu kasvetli görünümü ağır ağır değiştiriyordu. Yolcular önce pek az ve fısıltı halinde konuştular; ama bulundukları çevreye alışınca artan bir özgürlükte; geçtikleri kasabadan, gördükleri çeşitli şeylerden bahsettiler ve ihtiyar dede uykuya dalınca, bunu gören araba sahibi Nell'i yanına çağırdı:

«Bu çeşit yolculuktan hoşlanıyor musun, kızım? »

Nell, bu yolculuğun pek hoş olduğunu söyleyince araba sahibi keyfi yerinde olanlar için bunun doğru olduğunu kabul etti. Oysa kendisi can sıkıntısı içinde olduğundan gam dağıtan bir yatıştırıcıya sürekli olarak gereksinim duyduğunu ekledi, ama bu yatıştırıcı önceden sözü geçen kuşkulu şışeden mi, yoksa başka kaynaklardan mı sağlandığını açıklamadı.

«Gençler bu bakımdan çok bahtiyardır. Siz; cansıkıntısı nedir bilmezsiniz. İştahınız da her zaman yerindedir. Bu da büyük bir nimet...»

Nell, kendi iştahını bazan pek uygun bir surette unutabileceğini ve araba sahibi kadının durum ve konumundan yiyecek içecekten kesildiği sonucuna varılacak bir belirti görülmediğini düşünmekle birlikte; suskunlukla kadının söylediklerinin -sanki bir görev gereği- kabul edip sözü ona bıraktı.

Kadın, sözlerine devam edecek yerde uzun süre sessizce oturup genç kıza baktı; sonra ayağa kalkıp bir köşeden bir metre genişliğinden bir bez getirdi ve ayağıyla baştan başa döşeme üzerine serdi.

«Oku bakalım, kızım!..»

Nell, beyin kenarından yürüyüp pek iri, siyah harflerle yazılmış, yazıyı yüksek sesle okudu; 'Jarley mumya işleri'.

Araba sahibi memnun, kıvanık:

«Gene oku, kızım!..» dedi.

Nell; 'Jarley, mumya işleri,' diye yineledi.

«Bayan Jarley benim!..»

Genç kıza yüreklendirici bir bakışla bakan araba sahibi, her ne değin ünlü Jarley'in ta kendisiyle karşı karşıya bulundu-

yorsa da onun büyük bir şaşkınlığa düşüp kendini küçük görmesinin önüne geçmek amacıyla üzerinde 'Doğal büyüklükte yüz insan modeli' yazılı olan Tomar halindeki bir bezi yuvarlayıp açtı. Sonra üzerinde 'Dünyada tek büyük mumya işleri koleksiyonu', yazılı bir başka Tomar, daha sonra üzerinde 'İçeride sergileniyor', 'Tek ve gerçek Jarley', 'Rakipsiz Jarley koleksiyonu', 'Jarley'den herkes hoşlanır', 'Kral, Jarley koleksiyonunu korumasına almıştır' gibi yazılar yazılı, daha nice ufak tomarlar açtı. Bu koca, genel ilanları şaşıran genç kıza gösterdikten sonra, bayan Jarley, daha küçük el ilanları örneklerine geçti. Bunlardan bazıları 'İnan bana Jarley mumya müzesi her yerde bulunmaz', 'Gençlikte görmüştüm onu', 'Denizden Jarley koleksiyonu' biçiminde popüler şarkılara güldürgeç nazirelerdi. Bununla birlikte her zevki okşamak için daha nükteli ve daha yeğnik nazireler de yapılmıştı. Örneğin 'Bir okulum olsaydı' diye başlayan, pek sevilen bir şarkıya da şöyle bir mazire düzülmüştü.

'Bir merkebim olsaydı.
Gitmeyip direnseydi
Jarley mumyalarını görmeye
Aldırış mı ederdim ona
Haydi, gidelim Jarley mumyalarına!'

Bundan başka Çin İmparatoru ile bir istiridye arasında, ya da Canterbury başpapazı ile başka bir mezhebe ayrılmış bir insan arasında kilise ödentisi üzerinde diyalog türünden daha nice konular vardı ki hepsi de okurun acele Jarley mumyalarını görmesini salık veriyor, çocuklar ve hizmetçilerden yarım bilet parası alındığını açıklıyordu. Bayan Jarley toplum içindeki önemli yerine tanıklık eden bütün bu ilanları genç yoldaşına gösterdikten sonra onları özenle katlayıp kaldırdı ve oturup başarılı bir tutumla genç kıza baktı:

«Bundan sonra bir daha düşkün kuklacıların yanına gitme!» dedi.

Nell:

«Ben hiç mumya müzesi görmedim, bayan! Kukladan daha eğlenceli mi?» diye sordu.

Bayan Jarley keskin bir sesle:

«Daha eğlenceli mi? Hiç de eğlenceli değil,» dedi.

Nell, memnurlukla:

«Yaa!..» dedi.

«Hiç gülünç değil. Pek sessiz ve gürültüsüz. Pek -ne diyorlar- ilginç; hayır, hayır... Klasik... evet; gürültüsüz ve klasik. Şu adı kukla oyunlarındaki kötekler, şakşaklar, itip kakmalar, şakalar ve cırlak bağırışmalardan eser yok. Hep aynı kalan ve hiç değişmeyen, serin kanlı, kibar bir hava... O değin yaşamın tıpkısı ve aynı ki; eğer bir mumya konuşup yürüyecek olsa orada hiçbir ayırım göremezsin. Doğadakilerin tıpkısı mumya gördüm diyemezsem bile hiç kuşkusuz tıpkı mummyya benzeyen, yaşamda insan gördüğümü söyleyebilirim.

Bu tarifle merak büsbütün artan Nell sordu:

«Mumyalar burada mı, bayan?»

«Neler burada mı, kızım?»

«Mumyalar bayan?»

«Hay sen çok yaşa, kızım! Sen ne sanıyorsun? Böyle bir kolleksiyonun burada olmasına olanak var mı? Burada ancak bir dolapla birkaç sandıktan başka bir şey yok ki! Onları başka arabalarla sergiye gönderdim. Öbür gün açacağız. Siz de aynı kasabaya gittiğinize göre, her halde gelip görürsün, senin bunları görmek istemem gibi doğal bir şey olamaz. Hiç kuşkusuz görmek istersin. Zaten ne değin dirensen de görmemezlik edemezsin.»

«Biz her halde kasabada kalmayacağız, bayan!»

Bayan Jarley yüksek sesle:

«Kalmayacak mısınız? Öyleyse nereye gideceksiniz?» diye bağırdı.

«Kesin olarak bilmiyorum, bayan!»

Bayan Jarley sordu:

«Nereye gittiğinizi bilmeden mi dolaşıyorsunuz? Bu ne tuhaf şey! Siz ne iş görüyorsunuz? Kızım, sen at yarışlarında bir rastlantıyla orada bulunmuş ve sudan çıkmış balığa benzer görünmüştün...»

Nell,ansızın karşılaştığı bu soru yağmurundan şaşırarak:

«Evet biz bir rastlantıyla yarış alanına düştük...»dedi. «Biz yoksul insanlarız. Oradan oraya dolaşıp duruyoruz. Yapacak bir işimiz de yok. Keşke olsaydı.»

Bayan Jarley tıpkı kendi mummyaları gibi bir süre sessiz kaldıktan sonra sordu:

«Sen beni şaşkınlığa düşürüyorsun, kızım! Peki ama siz nesiniz? Dilenci değilsiniz ya!»

«Bilmem bize başka ne denir bayan!»

«Olur, şey değil! Hiç böylesini de işitmemiştim! Kimin aklına gelir ki!..»

Bayan Jarley bu sözlerden sonra o değin uzun zaman sesini çıkarmadı ki Nell bu derece yoksul bir insana çar çur edilen koruma ve lûtufların arabalı kadının onur ve vakarını onarılmayacak biçimde kırdığından korktu. Genç kızın bu kaniyi kadının suskunluğu bozup gene konuşmaya başladığı zaman kullandığı tonla gerçekleştirmişe benziyordu.

«Bununla birlikte iyi okuyorsun ve herhalde yazıyorsun da?»

Nell, bu açıklamayla kadını daha fazla gücendirmekten çekinerek:

«Evet, bayan!..» dedi.

«Akıl edecek şey değil bu!..»

Genç kız öyle bir tonla 'doğrusu!' dedi ki bundan hem aristokrat tabakanın zevki ve kral ailesinin eğlencesi olan gerçek ve biricik Jarley'in okuma yazma bilmediğini anlamakla gerçe bir şaşkınlığa düştüğü, hem de bu değin ünlü bir kadının bu gibi sıradan hüner ve becerilere geresinimi olmadığı anlamı çıkabilirdi. Her ne anlama gelse de; bayan Jarley daha fazla soru sorgu edip düşünce üretmeden; düşünceli bir suskunluğa daldı ve o değin uzun zaman bu halde kaldı ki, Nell, o sırada uzanan dedesinin yanına, pencerenin dibine çekildi.

Sonunda baylan Jarley içinde bulunduğu denetim halinden ayrılıp arabacıyı oturduğu pencerenin yanına çağırdı ve sanki onunla pek önemli bir sorunu konuşuyormuş gibi, alçak sesle, uzun bir görüşmeye girişti. Bu görüşme sona erince, başını içeri çekti ve Nell'e yaklaşmasını işaret etti.

«Deden de gelsin. Onunla da konuşmak istiyorum. Torununa bir iş versem, ne dersin, efendi?»

«Onu bırakamam, bir birimizden ayrılamayız. Ondan ayrılacak olsam benim halim nice olur?..»

Bayan Jarley sert sert:

«Niyetiniz varsa, kendi kendinizi yönetecek değin yaşlı olduğunuzu sanıyorum!..» yanıtında bulundu.

Genç kız, içten gelen bir fısıltıyla:

«Yönetemez ve artık yöneteceğini de sanmıyorum,» dedi. «Rica ederim, onunla böyle sert konuşmayınız. Size çok teşekkür borçluyuz...»

Bu sözleri söyleyen Nell, daha yüksek bir sesle ekledi:

«Dünyanın bütün servetini aramızda bölüştürülecek olsa, biz birbirimizden ayrılamayız.»

Bayan Jarley, önerisinin bu suretle karşılanmasına sinirlenmiş göründü ve Nell'in elini eline alıp onu duygunlukla tutan ihtiyarı, sanki genç kızın ona hiç gereksinimi yokmuş ve onsuz da elbet yapabilecekmiş gibi inceden inceye rüzdü. Tatsız bir suskunluktan sonra, gene başını pencereden çıkarp arabacıyla ikinci bir görüşmeye girişti; ona bu sefer ilk görüşmelerindeki hızlı anlaşmadan uzak görünüyordlardı. Sonunda bir anlaşmaya, varınca, kadıncağız gene ihtiyar dedeye hitabetti:

«Eğer çalışmak istiyorsanız, mumyaların tozunu almak, para toplamak gibilerden size de birçok işlerimiz olacaktır. Torununuzu halka mumyaları gezdirmek için istiyorum. Bunları öğrenmek zor değildir, benden sonra gelmesine karşın; genç kızın halkın hoşuna gidecek bir yanı var. Ben ziyaretçileri gezdirmeye alışığım. Gene de işime devam edeceğim. Ama sağlığım biraz rahatlığa gereksiniyor!..»

Mumya müzesi sahibi ziyaretçilere hitapederken alışık olduğu ton ve tavrı alarak sözlerine devam etti:

«Şunu da düşünün ki, bu sıradan bir öneri değildir. Aklı-nızdan olsun, bu Jarley Mumya müzesidir. İş yeğnik ve kibar; ziyaretçiler de seçkin insanlardır. Modellerimiz belediye binalarında, otel ve müzayede salonların da sergiliyoruz. Jarley müzesinde açık hava serseriliğinden eser yoktur. Bunu da unutmayın. Bizde katranlı muşamba ve testere talaşı yoktur. El ilanlarındaki bütün vaadler kılı kılına yerine getirilmektedir, duhuliye yalnız altı bir penidir. Şu da aklınızda olsun ki, bu her zaman ele geçmez bir fırsattır...»

Hitabetin bu yüksek doruğuna eriştikten sonra, bayan Jarley günlük yaşamın ayrıntılarına girdi ve ücret sorununda Nell'in yeteneklerini, görevini nasıl başardığını görmeden, bir şey diyemeyeceğini bildirdi. Bununla birlikte hem onun için, hem de dedesi için yiyecek ve yatacak yer sağlanacağını; yiyeceğin de hep bol ve iyi kalite olacağını yükledi.

Nell ile dedesi başbaşa verip görüşürken, bayan Jarley, tıpkı çayını içtikten sonra yapmış olduğu gibi, kibir ve gurur içinde, elleri arkasında dolaşıp durdu. Arabanın durmaksızın sarsılıp sallandığını anımsatacak olursak, bu sarsıntıya ancak kerliferli, tavırlarına egemen bir insanın sendelenmeden karşı koyabileceği kendiliğinden ortaya çıkar.

Genç kız ona doğru dönünce bayan Jarley:

«Neye karar verdiniz, kızım?» diye sordu.

«Sizi sayıyoruz, bayan! Önerinizi teşekkürle kabul ediyoruz.»

«Hiç pişman olmazsınız, inanıyorum. Madem ki bu iş de çözüldü; şimdi bir lokma bir şey yiyelim.»

Bu sırada araba, sanki fazla alkollü bira içip keyiflenmiş gibi, sendeleyerek yoluna devam ediyordu. Araba sonunda kaldırım taşı döşeli kasaba caddesine çıktığı zaman; gelen gecenin ardı kesilmiş ve çevre suskunluk içindeydi. Çünkü gece yarısı olmuş ve kasaba halkı yataklarına çekilmişti. Gösteri salonuna gitmek için vakit çok geç olduğundan, kasaba kapısının bulunduğu yanda bir arsaya çekilerek geceyi geçirmek üzere diğer bir arabanın yanında mola verdiler. Bu

arabının aynalık tahtasında övünç kaynağı olan mumyaları bir arabadan diğerine taşımasına karşın; Damga İdaresi'nce 'Genel istasyon taşıtı' olarak damgalanmış ve sanki değerli yükü un ya da kömürdenmiş gibi yedi bin yüz numarası verilmişti.

Hor kullanılan bu araba yükünü gösteri salonuna boşaltmış ve gerekli oluncaya değin Tergenmiş olduğundan, geceyi geçirmek üzere ihtiyar dedeye ayrıldı. Nell de elde varolan eşyayla arabanın tahta bölmeleri arasında dedesi için olabilecek en iyi yatağı yaptı. Kendisi de bayan Jarley'in özel bir lûtuf ve güven sonucu onun yolculuk arabasında yatacağı.

Nell, dedesinin yanından ayrılıp kendi yatacağı arabaya döndüğü sırada, gecenin ince serinliğine kapılarak açık havada biraz dolaşmak hevesine kapıldı. Ay ışığı kasaba kapısının üstüne vurmuş, alçak kemer koyu ve karanlık kalmıştı. Merak ve korku karışık bir duyguyla yavaş yavaş kemere doğru yaklaştı. Durup çevresine baktı. Kemer ne değin karanlık, ıssız sesleri ve soğuk duruyordu.

Düşen, ya da yüzlerce yıl önce yerinden çekilip çıkırılan, bir statüye ilişkin boşbir hücre vardı. Nell, bu statü yerindeyken kim bilir ne tuhaf insanlara yukardan aşağı bakmış ne türlü uğraş ve cinayetlere tanık olmuştur diye düşünüp dururken, kemeri karanlık yanından birdenbire bir insan ortaya çıkmıştı. Genç kız onu görür görmez tanıdı. Çirkin ve biçimsiz Quilp'i nasıl tanımazlık edebilirdi.

İlerideki yol öyle dar ve yolun bir yanındaki gölgeler öyle koyuydu ki, cüce sanki yerden bitmişti. Her nereden çıksa da Quilp oradaydı! Genç kız karanlık bir köşeye çekildi ve onun kendisinin yanından geçtiğini gördü. Cücenin elinde bir baston vardı. Kemerin altından geçince, bastonuna, yaslandı ve sanki genç kızın bulunduğu yere doğru bakıp işaret etti.

Bu işaret, ne iyi ki, Nell'e yapılmış değildi. Zira genç kız büyük bir korku içinde, Quilp daha çok yaklaşımadan, imdat için bağırarak ya da saklandığı yerden uçup kaçmak arasında duraksarken kemerin altından, sırtında bir bavul taşıyan bir çocuk çıktı.

Quilp ocuğa:

«Daha abuk, yumurcak; daha çabuk!» diye seslendi.

ocuk zr diledi:

«ok ağır bir yük. Gene de çabuk geldim.»

«Evet, gene de çok çabuk geldin! Srndğ yeri ölçen bir solucan gibi yürüyorsun. Bak, saat geçe yarısından sonra çeyreği vuruyor.»

Cüce durup saatin almasını dinledikten sonra; çocuğun yüreğini hoplatan apansız bir canavar saldırışıyla Londra postasının köşeyi ne zaman geçtiğini sordu. ocuk, saat birde geçtiğini bildirdi.

«Haydi abuk yleyse... daha abuk! İşitiyor musun? daha abuk! Yoksa geç kalacağım...»

ocuk, elden gelir hızla yürümeye başladı. Quilp önde yürüyor, dönüp arkasına bakıyor, çocuğu tehdit ediyor, onu daha fazla hızla yürümeye zorluyordu. Nell, onlar gözden ve işitme alanından uzaklaşıncaya değin yerinden kımıldamayı göze alamadı; sonra sanki cücenin böyle yakından geçmesi dedesini korkutup dehşete sokacağını duyumsayarak, onu bıraktığı yere döndü. Oysa dedesi derin bir uykuya dalmıştı. Genç kız sessizce çekildi.

Nell, kendi yatağında giderken tanığı olduğu bu serüven-den kimse söz etmemeyi aklına koymuştu. Quilp'in her ne nedenle olursa olsun -korktuğu gibi kendilerini aramak için de olsa- Londra postasını sormasından evine gittiği anlaşılıyordu ve oradan geçip gittiğine göre, onun sorup soruşturmasından, bulundukları yerde, her yerden daha güvende olduklarını varsaymak akla yatıyordu. Bununla birlikte bu düşünceler onun korkusunu silkip atamamıştı; çünkü hızla kendisine gelemeyecek değin ürküp korkmuştu. Sanki Quilp'in soy ve cinsinden bir ordu tarafından kuşatılmış ve sanki hava bile onlarla doluydu.

Halkın ve soyluların büyük zevki ve kral ailesinin koruduğu mumya müzesi sahibi -kendince bilinen bir küçülme sayesinde- arabadaki yatağına çekilmiş, rahat rahat horluyordu. Davulun zerine özenle yerleştirdiği geniş bonesi tavana asılı

bir kandilin loş ışığında görkem saçıyordu. Genç kızın yatağı, döşeme üstüne serilmişti. İçeri girer girmez merdivenin çekilmiş olduğunu görünce yüreğine su serpildi; çünkü bronz tokmakla dışarıda bulunanlar arasındaki kolay bağın bu suretle önüne geçilmiş bulunuyordu. Diğer yandan arabanın altından arasına yükselen bir hırıltı ve aynı yönden gelen saman hışırtısından arabacının arabanın altında yattığı anlaşılıyordu. Bu da Nell'e ayrıca bir güven duygusu verdi.

Bütün bu korunmaya karşın, genç kız bütün gece ancak düzensiz bir biçimde ve kesik kesik bir uyku yüzü görebilmişti. Çünkü rahatsız düşlerinden eksik olmayan Quilp'in mumyalarla, mumyanın kendisiyle, ya da hem bayan Jarley, hem mumya, hem de bir latarna ile ilişkisi olduğunu sanıyor, ama gene de hiçbirine benzetemiyordu!.. Sonunda sabaha karşı yorgunluk ve kaygıdan güçsüz düşüp derin ve tatlı bir uykuya daldı.

XXVIII

Nell, sabahleyin o değin geç kalkmış ki, uyandığı zaman bayan Jarley geniş bonesini giymiş, harıl harıl kahvaltı hazırlıyordu. Mumya müzesi sahibi, geç kalan genç kızın özrünü çok iyi karşıladı ve öğleye değin uyusa bile, onu uyandırmayacağını söyledi.

«İnsanın yorulunca uyuyabildiği değin uyumasının ve yorgunluğunu çıkarmasının çok yararı vardır. Siz gençler bu hususta bahtiyarsınızdır. Derin bir uykuya dalabilirsiniz...»

«Siz kötü bir gece mi geçirdiniz, bayan?»

Bayan Jarley bir çilekeş tavrıyla:

«Ben pek seyrek iyi bir gece geçiririm, kızım!» dedi.
«Bilmem buna nasıl dayanabiliyorum...»

Mumya işleri sahibinin geceyi geçirdiği bölmeden gelen hırıltıları anımsayan Nell, kadının uyanık yatma düşü gördüğünü düşündü. Bununla birlikte kadının bu bahtsız sağlığı üzerine üzgülerini bildirdi ve kısa bir zaman sonra dedesi ve bayan Jarley'le birlikte kahvaltıya oturdu. Genç kız, kahvaltı

bitince, fincan ve tabakların yıkanıp yerli yerine yerleştirilmesine yardım etti. Bu işler de görölünce, bayan Jarley kasabasının sokaklarından geçmek üzere omuzlarına pek gösterişli ve parlak bir şal aldı.

«Sandıkları araba getirecek, sen de arabayla gelirsın, kızım!» dedi. «Ben, istemesem de yürümek zorundayım. Ne yapalım, halk benden bunu bekler. Bu gibi durumlarda tanınmış kişiler istedikleri gibi davranamazlar. Nasıl görünüyorum, kızım?..»

Nell, hoşlanılacak bir yanıt verince bayan Jarley bedeninin çeşitli kısımlarına iğneler saplayıp arkasını görmek için başarısız girişimlerde bulunduktan sonra; kılığından, giyiminden memnun olarak, görkemle yola koyuldu.

Araba yakından izliyordu. Sarsıla sallana caddelerden geçerken Nell, ne gibi bir yerde olduklarını görmek hevesine düşerek, pencereden gözücuyla bakıyor, ama Quilp'in korkunç yüzüyle karşılaşmaktan korkuyordu. Açık alanından ağır ağır geçmekte oldukları kasaba oldukça büyüktü. Alanın ortasında bir saat kulesi, rüzgar fırılacağı ve belediye binası bulunuyordu. Taş evler, kırmızı tuğla evler, sarı tuğla evler, tahta evler; çoğu pek eski, direklerinde yukarıdan aşağı caddeye şaşmaz bakışlarla bakan, aşınmış oyma başlar bulunan ahşap evler vardı. Pencerelele pek küçük, kapıları da pek alçak ve kemerli olan bu evlerin bazıları, dar sokaklarda kaldırımların üzerini kaplıyordu. Sabahlar pek temiz, pek güneşli, bomboş ve pek sönüktü. Birkaç tembel adam iki meyhane çevresinde, sessiz ve tehna çarşıda ve bodrum kapılarının önünde aylakça dolaşıyor; birkaç ihtiyar düşkünler evinin duvarları dibindeki sandalyelerde uyukluyor, ama bir amaç uğrunda bir yana giden tek bir insana rastlanmıyordu. Rastlantı eseri yoldan biri geçecek olsa; ayak sesleri, o geçtikten sonra dakikalarca sıcak ve parlak kaldırım taşlarından yansıyordu.

Saatlerden başka hiçbir şeyde kımıldı yok gibiydi. Bunlar da o değin uyku basmış kadranlı öyle tembel ve ağır yelkovanlı, o denli çatlak sesliydiler ki, her halde pek geri kalıyor-

lardı. Köpeklerin hepsi de uyukluyordu. Bakkal dükkanında rutubetli şekerlerle sarhoş olan sinekler, kanadlarını ve davranışlarını unutup, vitrinin tozlu köşelerinde, güneşten kavru-
lup ölmeye yüzelmış görünüyordlardı.

Kasabanın alışık olmadığı bir gürültüyle gümbür gümbür ilerleyen araba, gösteri yerine gelince durdu ve Nell kendisini merak ve takdirle seyreden, dedesini de mumyaların en becerikli bir örneği sanan bir çocuk grubu arasında arabadan indi. Sandıkları içeride bekleyen bayan Jarley, arabacı George, kısa kadife pantolonlu ve şapkası biletlerle süslenmiş bir adam tarafından açılmak üzere; uygun bir hızla çıkarılmıştı. Sandıklarda kırmızı kordan ve diğer süsleme eşyası bulunuyordu ki, salon bunlarla güzelleştirilecekti.

Hiç vakit yitirmeden hep birden, harıl harıl çalışmaya koyuldular. Görkemli mumya koleksiyonu, figürlerin tenine tozdan bir zarar gelmemesi için daha bezlerle sarılı olduğundan, Nell, odanın süslenmesine yardım etti. Dedesi de hizmetten geri durmadı. İki adam alışık ve deneyim sahibi olduklarından az zamanda çok iş gördüler. Bayan Jarley vergi tahsildarının keselerine benzeyen bir keseden raptiyeler çıkarıp dağıtarak yardımcılarını yeni bir çabayla çalışmaya yöneltti.

Onlar böyle çalışıp dururlarken, uyunca boylu, konca burunlu, siyah saçlı, sırtına bir zamanlar şerit ve düğmeleri tamam olan, ama şimdi eskiyip havı dökülmüş ve pek dar ve kısa kollu bir asker kaputu geçiren, bacaklarına pek sıkı oturan eski, gri bir pantolon takan, ayaklarında gençliğini çoktan geçirmiş, yeğnik kunduralar bulunan bir adam kapının ağzından bakıp tatlı tatlı gülümsedi. Bayan Jarley sırtını dönmüş olduğundan, asker kılıklı adam, yardımcılarının haber vermemesini sağlamak makamında işaret parmağını oynatarak ilerledi, bayan Jarley'in tam arkasına gelince sırtına dokunup alaycı bir tutumla, 'Bom!' dedi.

«Nee! Bay Slum! Seni burada göreceğimi aklımdan bile geçirmemiştin.»

«Başım ve onurum hakkı için; bu çok doğru bir söz, başım ve onurum hakkı için; bu çok akıllı bir söz. Evet, kimin aklına gelirdi ki! George nasılsın?»

George bu sorup anlama kurnazlığını asık yüzlü bir ilgisizlikle karşılayıp çekicini coşkuyla savururken keyfinin yerinde olduğu yanıtını verdi.

Asker kılıklı adam, bayan Jarley'e dönerek:

«Ben buraya... başım ve onurum hakkı için; niçin geldiğimi bilmiyorum! Olsa olsa biraz ilham, biraz başımı dinlemek, bir iki söz etmek için geldim...» dedi. Sonra çevresine bakınıp kendini topladı. Ve ekledi. «Bu ne değin klasik bir iş; başım ve onurum hakkı için, Minerva zekası...»

Bayan Jarley yanıt verdi:

«Bitince çok iyi görünecektir.»

Bay Slum:

«Her halde çok güzel...» dedi. «Kalemimi bu çekici konu üzerinde yürüttüğümü düşününce şiir yazmanın yaşamımın en büyük zevkini oluşturduğunu söyleyecek olursam; bana inanın. Sırası gelmişken sorayım; bir siparişimiz ya da sizin için yapabileceğim bir şey var mı?...»

«Pek pahalıya oturuyor, pek fazla yararı da olmuyor.»

Bay Slum elini kaldırarak:

«Yook, böyle söylemeyin!» dedi. «Bunu işitmek bile istemem. Yararı olmaz olur mu? Ben bu işten çok iyi anlarım...»

Bayan Jarley yanıt verdi:

«Ben de yararı olduğumu pek sanmıyorum!»

«Hah hah ha!.. Yumuşuyorsunuz. Lavantacılar sorun, boyacılar sorun, piyangoculara sorun! Bakalım benim şiirlerimin ne yararı olmuş! Sözüme güvenin. Hepsi Slum adını hayırla anıyor. Bunlar arasında dürüst olanların başlarını gökyüzüne kaldırıp Slum için hayır dua etmesi gerek. Buna güvenim, siz Wets minster kilisesini bilirsiniz, değil mi, bayan Jarley?»

«Elbette bilirim. Bilmez olur muyum?»

Slum, elini yeğnik yeğnik ve anlamlı bir biçimde başına vurarak ve başında bir miktar akıl bulunduğunu kastederek:

«O halde başım ve onurum hakkı için bayan, o sevimsiz taş yığınının bir yanında, 'Şairler Köşesi' denilen yerde, Slum adından çok daha önemsiz nice adlar yazılıdır...» dedi.

Sonra kağıt parçalarıyla dolu olan şapkasını çıkarıp ekledi: «Burada bir şeyler var. Bir ilham anında karaladım. Tam burası için yazılmış bir şey. Bir akrostiş... Dizelerin ilk harfinin oluşturduğu ad şimdilik Warren... Ama değiştirilebilir. Jarley için biçilmiş kaftan. Bu akşamüstü alın.»

«Her halde pek pahalı olmalı!..»

Bay Slum kalemini kürdan yerine kullanırken:

«Nesirden biraz ucuz, beş şilin!» dedi.

«Üç şilinden fazla vermem.»

«Altı peni daha verin. Üç şilin altı peni.»

Bayan Jarley, şairin üstelemesine dayanmadı ve bay Slum küçük defterine üç şilin altı penilik bir sipariş not etti. Sonra akrostişi değiştirmek üzere koruyucusundan pek sevecan bir biçimde izin istedi ve matbaacı için hazırlayacağı temiz kopyayı elinden geldiğince çabuk yerleştireceğini vadederek ayrıldı.

Şairin huzuru, yapılan hazırlıkları aksatmadığından, süsleme hayli ilerlemiş ve o ayrıldıktan kısa bir süre sonra, bitmişti. Bütün askı ve fastonlar zevkle asıldıktan sonra görkemli kolleksiyon açılmış ve salonda çepçevre iki ayak yükseldiğinde bir platform üzerine dizilmişti. Göğüs yüksekliğinde kırmızı bir kordonla kaba halktan korunan, tanınmış bir takım kişilerin pek canlı mumyaları, teker teker, ya da gruplar halinde çeşitli zamanlara ilişkin göz kamaştırıcı giysilerle, ayakları üzerinde az çok güvensiz duruyor; gözleri faltaşı gibi açık, burun delikleri pek kabarmış, kol ve bacak adaleleri pek fazla gelişmiş ve hepsinin yüzünde büyük bir şaşkınlık okunuyordu. Hepsinin göğüsleri kabarık ve sakalları maviye çalıyordu. Bütün kadın mumyalar da mucize denecek bir canlılıktaydı. Kadın olsun, erkek olsun; bütün mumyalar büyük bir ciddilikle ve boş bakışlarla hiçbir yere bakmıyorlardı.

Nell, bu görkemli görüntü karşısındaki ilk şaşkınlığını geçirdikten sonra; bayan Jarley, genç kızdan başka herkesin odayı tergemesini buyurdu. Kendisi de odanın ortasında bir

koltuğa kurularak pek resmi bir tutumla uzun zamandır mumyalara işaret etmek için kullandığı bir söğüt çubuğunu eline aldı ve Nell'e görevini öğretmek için büyük zahmetlere girdi.

Nell, platformun başındaki bir mumyaya dokununca bayan Jarley gösteri sırasında kullandığı bir tonla: «Bu, Kraliçe Elizabeth zamanında kutsal pazar günü çalıştığı için iğne batmak suretiyle ölen talihsiz bir medinedir. Parmağından sızan kana ve iş işlediği -zamanın modası- altın baş iğneye dikkat ediniz,» biçiminde bir açıklama da bulundu.

Genç kız, bütün bu sözleri, tam zamanında iğne ve parmağa işaret ederek, iki, üç kez yineledikten sonra, ikinci mumyaya geçti.

Bayan Jarley devam etti:

«Baylar, bayanlar şu gördüğünüz, on dört kadına kur yapıp onlarla evlendikten sonra hepsini de masum yataklarında uyurlarken tabanlarını gıdıklamak suretiyle ölümlerine neden olan acımasız Jaspar Packlemerton'dur. Darağacının altında, yaptıklarına pişman olup olmadığı sorulduğu zaman: onları böyle kolay bir ölümle ahrete gönderdiği pişman olduğunu ve bütün Hristiyan kocaların kendisinin bu cürmünü bağışlayacaklarını umduğunu söylemiştir. Bu bütün bayanlara, seçecekleri eşin karakterini hususunda bir ders olmalıdır! Packlamerton'un gıdıklamaya hazır olan kıvrık parmağına ve bu barbarca cinayeti işlerken gözünü kırpmasına dikkat ediniz!..»

Nell, Packlemerton üzerine söyleneceklerini öğrendikten ve kekelemeden anlattıktan sonra bayan Jarley sırasıyla pek şişman adama, pek zayıf adama, uzun adama, kısa adama, yüz otuz iki yaşında dans edip ölen ihtiyar kadına, ormanlarda yaşayan vahşi çocuğa, on dört aileyi ceviz turşusuyla zehirleyen kadına ve daha nice nice tarihsel kişilerle, ilginç ama, yanlış yola sapmış insanlara geçti. Genç kız, mumya müzesi sahibinin söylediklerinden o değin yararlanmış ve onları belleğinde tutmak hususunda öyle büyük bir yetenek göstermişti ki, birlikte kaldıkları iki saat içinde kurumun bütün

tarihçesini öğrenmiş ve ziyaretçileri aydınlatacak bir hazırlık kazanmıştı.

Bu mutlu sonuç karşısında bayan Jarley takdirlerini anlatmakta gecikmemiş, genç arkadaşı ve öğrencisine diğer hazırlıkları da göstermeye kalkmıştı. Koridor, yeliş çuha üzerine bay Slum'un becerisi olan, daha önce gördüğü yazılarla süslenerek, yemyeşil bir kuru haline sokulmuş, öbür uca bayan Jarley'in majeste kral George III, ünlü bay Grimaldi; iskoçya Kraliçesi Mary, Quaker tarikatında adsız bir centilmen ve pencere vargisi yasa tasarısının net bir örneğini elinde tutan bay Pitt yanında oturmasına ve parâ toplamasına özgü, pek süslü bir masa yerleştirilmişti. Kapı dışındaki hazırlıklar da savsanmamıştı. Zira kapının üzerindeki portikte pek çekici bir sahabe tespih çekiyor; simsiyah saçlı, bembeyaz tenli bir haydut da bu sırada araba içinde, elinde bir kadın minyatürüyle kasaba içinde dolaşıyordu.

Geriye bay Slum'un kompozisyonlarının dikkatle ve isabetli yerlerde dağıtılması, etkili ve coşturucu yazıların evlere ve esnafa duyurulması, 'Bir merkebim olsaydı' ile başlayan güldürücü şiirin meyhanelere avukat katiplerine ve kasabanın seçkin sınıfına ulaştırılması kalıyordu. Bütün bunlar da tamamlanıp bayan Jarley, mumya müzesinin zihni geliştirdiğini, zevkleri incelttiğini, anlayış ve kavrayış alanını genişlettiğini bildiren, özel olarak bastırılmış el ilanlarıyla ta kendileri yatılı okullara gittikten sonra; yorulmak bilmez kadın akşam yemeğine oturup kuşku veren şişeden beğenilen girişimi onuruna içti.

XXIX

Hiç kuşkusuz bayan Jarley yaratıcılık hususunda deha sahibi bir insandı. Sergiye ziyaretçileri çekmek için 'küçük Nell'i de savsamamıştı. Parlak renkli bayrak ve flamalarla donanmış bezenmiş yeğnik, iki tekerlekli bir arabada her zamanki gibi sevgilisinin minyatürüne bakarak dolaşan haydutun ya-

nında Nell'e yapma çiçeklerle süslenen bir yer ayrılmış, genç kız bu debdebe ve seremoni içinde her sabah davul ve bora-
zan sesleri arasında bir sepetten el ilanları dağıtarak, kasaba
içinde dolaşmaya başlamıştı. Genç kız, güzelliği, nazik ve
utangaç tavrıyla küçük kasabada bir sansasyon yaratmıştı.
Bu nedenle kasabanın caddelerinde başlıbaşına bir ilgi kay-
nağı oluşturan haydut ikinci plana düşmüş, Nell'in çekim mer-
kezini oluşturduğu bu reklamda, dolayısıyla önemi olan bir
duruma inmişti. Yetişkinler, pırıl pırıl gözlü, genç kıza karşı
ilgi duymaya başladıkları gibi, yirmiye yakın delikanlı da sev-
daya kapılarak müzenin kapısında ona birkaç satırla paket-
ler içinde elma, fındık bırakmaya başlamışlardı.

Bayan Jarley, Nell'in yarattığı bu iyi izlenime ilgisiz kala-
mayarak ve onun değerini yitirmesinden korkarak haydutu
araba içinde yalnız olarak göndermek ve genç kızı gösteri
salonunun dışına çıkartmamak kararını aldı ve uyguladı. Nell
de her yarım saatte bir meraklı ziyaretçilere mumyaları an-
latmaya devam etti.

Bayan Jarley, yatılı kız okulu öğrencilerini de içine alan
seçkin tabakayı memnun etmek hususunda dehasını zorlaya-
rak bay Grimaldi'nin yüz ve giysilerini değiştirerek onu İngi-
lizce gramerini yazar bir durumda bay Lindley Murray; ünlü
katil bir kadını da bayan Hanna More kılığına sokmuştu.
Her ikisinin aslına olan büyük benzerliği, sekiz seçkin genç
kızla özel bir ziyarette bulunmak alçak gönüllüğünü gösteren
kasabanın yatılı kız okulu müdürü bayan Monflathers tarafın-
dan şaşılacak derecede olduğu bildirilmişti. Bay Pitt'e
takke ve gecelik entarisi giydirilip kunduraları çıkarılmış ve
şair Cowper'in yetkin bir kopyası haline konmuş; İskoçya
kraliçesi Mary'ye koyu bir peruka ve beyaz yaka takılıp
erkek giysisi giydirilmiş ve Lord Byron'a öylesine benzetilmiş-
ti ki, genç bayanlar onu görür görmez hayranlıklarını sakla-
yamamışlardı. Bununla birlikte bayan Monflathers bu coşku
ve heyecanı hoş görmeyerek bayan Jarley'e sitemlerde bu-
lunmak fırsatını kaçırmamış ve sayın Lord'un mumya müze-
si onur ve geleneğiyle birleştirilmeyecek taşkın düşüncelere

sahip bulunduğunu bildirdikten sonra; bir papaz ve papazlar meclisi üzerine mumya müzesi sahibinin anlayamadığı bir şeyler eklemişti.

Her ne değin gördüğü iş epey yorucuysa da Nell mumya müzesi sahibini yalnız kendi rahatına düşkün bir insan değil, aynı zamanda çevresinde bulunanları da kollanmaktan zevk olan bir kadın olarak tanımıştı. Yolculuk arabalarından çok daha iyi yerlerde yaşayan kişilerde seyrek rastlanılan bu zevkin, sürdüğü yaşamın bir sonucu olmadığını da teslim etmek gerektir. Nell, patronunun giriş ücreti almadığı ziyaretçilerden, iyi huyu sayesinde küçük bahşişler elde ettiğinden, dedesi de iyi ilgi görüp yararlı olmaya çalıştığından, mumya müzesinden korkup çekinecek bir neden kalmıyor; ancak Quilp'i anımsayıp onun günün birinde karşılarına çıkacağından kaygılanıyordu.

Gerçekten Quilp genç kız için sürekli bir kâbuz oluşturuyor, onun çirkin yüzü ve bodur boyu aklından çıkmıyordu. Mumyaların güven altında bulunmaları için onların sergilendiği salonda uyuyor, yatağına çekilirken -elinde olmayarak- mumyaların ölü benizli yüzlerinde Quilp'in bir benzerini düşünüyor, onun mumyalarından birini yerinden kaldırıp giysilerinin içine girdiğine inanmaya değin varıyordu. Çevresine dizilmiş olduğundan, canlı yaratıklar gibi görünüyor, sevimsiz suskunluk ve sessizlikleriyle insana benzemeseler bile, gene onlardan, onlar adına bir tür korku duyuyor; bir mum yakıp kalkmak zorunluğunu duyuncaya değin mumyaların karanlıktaki biçimlerini yatağında seyre dalıyor; sonra açık pencerenin yanında oturup parıldayan yıldızlardan arkadaşlık umuyordu. Bu sırada eski evini ve köşesinde yalnız başına oturduğu pencereyi anımsıyor; zavallı Kit'i ve onun iyiliklerini düşünüyor; hem ağlıyor, hem gülüyordu.

Genç kız bu sessiz saatte çoğunlukla kaygı ve merakla dedesini düşünüyor, onun önceki yaşamlarını ne dereceye değin ve içinde bulundukları çaresizlik ve zorunluğu ciddiye alıp almadığını aklından geçirirdi. Avarece oradan oraya dolaşırken, bunları pek seyrek düşünmüştü. Ama şimdi dedesi

hastalanacak olursa; ya da kendisi güçten düşecek olursa, hallerinin ne olacağını zihninde kurmaktan kurtulamıyordu. İhtiyar adam pek sabırlı ve herhangi bir işi yapmaya hazır ve bir işi yapmaya hazır ve bir işe yaradığından memnun görünüyor; hiçbir düzelme eseri göstermiyor; ancak bir çocuk, zavallı, düşüncesiz, işsiz güçsüz bir yaratık, torununa karşı yufka yürekli bir sevgi ve ilgi besleyen zararsız bir insan niteliği taşıyordu. Nell, dedesini bu halde görmekten hüzün duyuyor, onun bazan yanında tembelce oturup başını salladığını ve gülümsediğini görmek ya da küçük bir çocuğu okşayıp aradan oraya gezdirirken sorduğu basit sorularla şaşırmış olmasına karşın, güçsüzlüğünü sabırla karşıladığını, hatta bunun kendisi de ayırdında olduğunu, pek küçük bir çocuğun zekâsı karşısında zor bir duruma düştüğünü ayırt etmekle o değin hüzünlü oluyordu ki, gözyaşlarını tutamayarak gözden uzak bir yere çekilip dizleri üstüne çöküyor ve dedesinin iyileşmesine dua ediyordu.

Genç kızın kederinin acı yanı yalnızca dedesini bu halde gördüğünden ileri gelmiyordu. Çünkü hiç olmazsa ihtiyar memnun ve durgun görünüyordu. Genç bir yürek için acı bir deneyim olmasına karşın, değişen yaşam koşulları üzerindeki kaygıları da dertlerinin en kötü yanını oluşturmuyordu. Olaylar da kaçınılmaz bulunuyordu.

Bir akşam dede ile torunu tatil yaparak birlikte gezmeye çıktılar. Birkaç gündür kapalı kaldıkları için ve hava da sıcak olduğundan uzun bir yürüyüş yaptılar. Kasabanın dışına çıkınca; ayrıldıkları yola çıkacağını varsaydıkları ve geri dönmelerini sağlayacak olan yola varacaklarını tasarladıkları şirin tarlalar arasından geçen bir patıkaya saptılar. Ama politika sandıklarından daha geniş bir dönemeç çevirdiğinden yolu uzattılar ve gezmek istedikleri yola ancak güneş batarken vardılar ve durup dinlendiler.

Hava gittikçe kapanmış, şimdi bulutlar kararıp alçalmıştı. Ancak, batan güneş gökyüzünde altın sarısı ve kızıl bulut kümeleri oluşmuş, ve kara bulutlar arasından yer yer sızan solgun kırmızı ışıklar, yeryüzüne vurmuştu. Gün ışığını başka

yerlere taşıyan güneş batarken; rüzgar derinden derine uğuldamaya başlamış ve kara bulutlarla karşılaşınca gök gürültüsü ve şimşek tehlikesi başgöstermişti. Çok geçmeden iri yağmur damlaları düşmeye başlamış, fırtına bulutları göğü kaplamıştı. Ufaktan ufağa gök gürültüsü işitilmiş, şimşekler çakmış, bir anda her yanı karanlık basmıştı.

Bir ağaç altında ya da cit kenarında barınmaktan korkan dede ile torunu, anayoldan hızlı hızlı yürüyereke şimdi büsbütün azıtan fırtınadan korunacak bir ev bulacaklarını umuyorlardı. Sağnak halinde yağan yağmurdan sıırıslılam kesilmiş, kulakları sağır eden gökgürültüsünden ve çatal çatal çakan şimşeklerden şaşkın bir halde bulunan dede ile torunu, bir kapıda durup avaz avaz bağırarak onları çağıran bir adamla karşılaşmasalardı, duvardaki bir evin varlığından bile habersiz, geçip gideceklerdi.

Gene şimşek çakarken, adam kapıdan çekilip elleriyle gözlerini örterek:

«Gözlerinizin kör olmasını istemezsiniz, kulaklarınızın herkesten iyi işitmesi gerek!..» dedi.

«Ne diye geçip gidiyorsunuz?»

Nell yanıt verdi:

«Siz çağırıcaya değin, binanın ayırına bile varmadık!..»

«Bu şimşekler insanın gözünde çakıp dururken hiç de şaşkınlaşacak bir şey değil. Siz daha iyisi şu ateşin yanına gelin de giysilerinizi kurutun. Bir şey isteyecek olursanız; çağırırsınız. Bir şey istemiyorsanız, ısmarlamak zorunda değilsiniz. Bundan hiç korkunuz olmasın. Burası bir otel birahanedir. 'Valiant Soldier' bu bölgede çok ünlüdür.»

«Buraya Valiant Soldier mi diyolar?»

Birahane sahibi:

«Ben de bunu herkes biliyor sanıyordum...» dedi. «Siz Valiant Soldier'i bilmiyorsanız, nereden geliyorsunuz? Burası James Groves yönetiminde, Valiant Soldier birahanesidir. Jim Groves namuslu, kusursuz, karakter sahibi bir insandır. Bir de dokuz kuka oyunu olanımız var. Jim Groves'i kötüleyecek insan varsa gelsin de onu Jim Groves'in yüzüne söyle-

sin. Herhangi bir müşteriye dörde karşı kırk üzerinden bahse girerim..»

Bu sözleri söyleyen adam, elini göğsüne vurarak bu denli övülen arkalanan kişinin kendisi olduğunu anlatmak istedi; sonra şöminenin içerisindeki siyah bir çerçeve içinde yumruklar savuran sahte bir Jim Grovers'e yumruklarını gösterdi ve yarısı boşalmış olan bir içki bardağını dudaklarına götürerek Jim Grovers onuruna içti.

Hava sıcak olduğundan şöminenin ısısında yayılmasına engel olmak üzere odanın içine bir paravana konmuştu. Anlaşılan paravanın arkasındaki bir kişi bay Groves'in yiğitliğinden kuşkuya düşülecek sözler sarf etmiş o da bu bencil anlamda bulunmuştu. Zira Jim Groves bu kafa tutuştan sonra parmak kemikleriyle paravanoya vurup yanıt bekledi. Hiçbir yanıt alamayınca:

«Jim Groves'a kendi çatısı altında karşı koymayı göze alacak insan yoktur...» dedi. «Bu göze alacak bir tek insan biliyorum; o da buradan pek uzakta değil. Ama o bir düzüne adama bedeldir. Bu nedenle onun benim üzerime ne isterse söylemesine izin veriyorum. O da bunu elbet biliyor..»

Bu övgülere yanıt olarak boğuk ve kısık bir ses bay Groves'a sesini kesip bir mum yakmasını buyurdu. Gene aynı ses, herkes onun ne mal olduğunu bildiği için boş yere soluk tüketmemesini salık verdi.

Birdenbire ilgilenen ihtiyar dede fısıltıyla:

«Nell, Nell!..» dedi. «Kart oynuyorlar, işitiyor musun?..»

İçerdeki ses:

«Şu lambayı hemen getir. Kartların ne rengini, ne işaretini göremez oldum. Kepenkleride kapa. Şu bira da her halde gök gürültüsünden tadını yitirmiştir. Oyun!.. Bana yedi şilin altı peni borçlusun, İsaac!.. Ver bakayım parayı!..» diyordu.

Para, masanın üzerinde çingırdayınca ihtiyar dede artan bir ciddilikle ve arzuyla:

«İşitiyor musun, Nell? İşitiyor musun?» diye sordu.

İçeriden gelen pek sevimsiz, çatlak ve keskin bir ses, müt-hiş bir gökgürültüsü sona erince:

«Ben şu bizim Luke Withers on bir kez üst üste kazandığı geceden beri böyle deli bir fırtına görmedim...» dedi. «Tam şeytanın dolaşıp kol gezeceği bir gece olduğundan, hepimiz onda şeytan şansı var demiştik...»

Boğuk ses:

«Ben geçen yıllarda her zaman kazanan Withers'in sürekli yitirdiğini de bilirim. Eline her kağıt ya da zar çanağını aldıkça yitirdi, aldatıldı, yolundu, sonunda da ıskartaya çıktı.»

İhtiyar dede gene:

«Nell, ne söylediğini işitiyor musun?» diye sordu.

Genç kız şaşkınlıkla ve dehşet içinde dedesinin halindeki büyük değişiklik gözünden kaçmadı. Yüzünde bir heyecan ve zor tutabildiği bir tutkunun derin izleri vardı. Gözlerini dikmiş, dişlerini sıkmıştı. Kısa kısa derinden soluk alıyor, Nell'in kolu üzerine koyduğu eli o değin şiddetle titriyordu ki, genç kız bu elin ne yapacağından korktu.

İhtiyar yukarı doğru bakarak:

«Her zaman söyledim, biliyorum; düşünüy de görüyor ve bir gerçek olduğundan inanıyorum. Kaç paramız var, Nell? Haydi, haydi! haydi! Dün rüyamda para gördüm. Kaç paramız varsa bana ver!...»

Korkuya kapılan genç kız:

«Hayır, hayır, dedeciğim, bırak, o parayı saklayayım...» dedi. «Hem buradan gidelim. Yağmurun önemi yok. Yalvarırım sana, buradan gidelim...»

İhtiyar coşkulu coşkulu:

«Ver onu bana!..» dedi. «Sus ağlama Nell! Sert konuş-tumsa, isteyerek yapmadım. Senin iyiliğin için Nell. Ben sana karşı iyi davranmadım. Ama yaptığım hatayı onaracağım. Evet, onaracağım, para nerede?..»

«Bu paraya dokunma, dede; yalvarırım sana, her ikimizin hatırı için bu parayı saklayalım. Onu şimdi sana vermekten-se bırak da atayım. Gidelim, buradan gidelim!»

İhtiyar yanıt verdi:

«Ver o parayı bana, Nell! O para bana gerek. Haydi, yav-rum. Ver onu bana! Senin hakkını ödeyeceğim. Hatamı dü-zelteceğim, hiç korkma!»

Nell, cebinden küçük birkese çıkardı. İhtiyar dede konuşurken gösterdiği sabırsızlık ve tezcanlılık içinde keseyi kavrayıp paravanın öbür yanına geçti. Onu durdurmanın olanağı kalmamıştı. Korkudan titreyen genç kız dedesini izledi.

Otel-birahane sahibi masanın üstüne bir lâmba yerleştirilmiş ve o sırada perdeyi çekmekle uğraşıyordu. Seslerini duydukları iki adamın arasında bir deste kart, bir miktar gümüş para vardı. Sayılar da paravanaya tebeşirle kaydedilmişti. Kaba sesli adam orta yaşlı, iri yarı bir insandı. Geniş, siyah favorileri, ablak, bir yüzü, kaba, geniş bir ağız vardı. Kırmızı bir atkıyla örttüğü kalın ensesi, yakası açık olduğu için tamamen ortadaydı. Başın da kirli sarı bir şapka yanında kalın, iri kabzalı bir baston vardı. Arkadaşının İsaac diye hitabettiği diğer kişi çelimsiz, geniş omuzları çökük, sevimsiz yüzü, uğursuz ve çirkin bir halde yan yan bakan bir adamdı.

İsaac:

«Bayım!..» dedi. «İkimizden birini tanıyor musunuz? Paravananın bu yanı özeldir!»

İhtiyar :

«Umarım bir hata yapmadım...» yanıtında bulundu.

İsaac onun sözünü keserek:

«İki centilmen özel bir biçimde oyalanırken onların arasına girmek hata değil de nedir?» dedi.

İhtiyar istekli istekli kartlara bakarak:

«Sizi gücendirmek aklımın ucundan geçmedi,» dedi. «Öyle sanıyorum ki..»

«Hiçbir şey sanmaya hakkımız yok. Sizin yaşınızda bir insan ne sanacak ki!..»

Tıknaz adam ilk kez gözlerini kartlardan kaldırarak:

«Amma zorbasın ha!..» dedi. «Bırak da adamcağız ne sandığını söylesin...»

Tıknaz adamın hangi yanı tutacağını öğrencinceye değin tarafsız kalmaya kararlı olduğu anlaşılan birahane sahibi gevrek sesiyle:

«Öyle ya İsaac!..» dedi. «Ne diye adamcağıza fırsat bırakmıyorsun? Bırak da söyleyeceğini söylesin...»

İsaac alay ederek ve birahane sahibinin sesinin torunu kendi keskin sesiyle alabildiğince öykünmeye çalışarak:

«Öyle ya, ne diye adamcağıza fırsat bırakmıyorsun, İsaac?» dedi.

Birahane sahibi yanıt verdi:

«O halde bırak da söylesin.»

List'in yan bakışı uğursuz bir hal almış, bu tartışmayı uzatmak tehdidi baş göstermişti. Bu sırada ihtiyara keskin ve hileci bir bakışla bakan arkadaşı tartışmayı zamanında keserek:

«Kim bilir...» dedi. «Belki de bu yaşlı kişi bizimle bir el oyun çevirmek istiyordu...»

İhtiyar dede sesini yükselterek yanıt verdi:

«İstediğim buydu işte. Şimdi de bunu istiyorum...»

öyle varsaymışım. Şu halde yaşlı kişi eğlenmek için oyun oynayanlardan olmadığımız düşünerek parayla oynamak istiyordur.»

İhtiyar dede, elindeki keseyi sallayarak masanın üstüne attıktan sonra, tıpkı bir cimrinin altına sarılması gibi, kartları kavramak suretiyle yanıt vermiş oldu.

İsaac:

«Evet, para kesesi,» dedi. «Centilmenin amacı oyun oynamaksa bağışlamasını dilerim. Bu kese centilmenin kesesi mi? Küçük zarif bir kese...»

İsaac, keseyi havaya atıp ustalıkla yakaladıktan sonra ekledi:

«Oldukça yeğnik bir kese! Ama bir centilmenin en çok yarım saatcik oynamasına yeter!..»

Şişman adam söze karıştı.

«Dört kol yapalım. Groves de oynasın. Gel Jimmy!»

Birahane sahibi bu gibi partilere alışık bir insan pişkinliğiyle masaya yaklaştı ve yerini aldı. Genç kız, azap içinde dedesini bir köşeye çekerek gene hemen buradan gitmelerini rica etti.

«Haydi gidelim, dede! Daha mutlu olunuz...» dedi.

İhtiyar dede, tezcanlı ve sabıksızlıkla:

«Biz mutlu olacağız, bırak oynayayım. Mutluluğun anah-tarı kart ve zarlardır...» dedi. «Küçük kazançlardan sonra bü-yüklerine de sıra gelecektir. Burada fazla bir şey kazanamā-yız. Ama daha çoğunun da zamanı gelecek. Ben yalnız, yitirdiğimi kazanacağım. Hepsi senin için!..»

Genç kız:

«Tanrı yardımcınız olsun, bizi buraya hangi kötü talih yö-neltti!» diyebildi.

İhtiyar elini torununun ağzına kapayarak!

«Sus Nell, sus!..» dedi. «Talihi azarlamaya gelmez. Yoksa küser... Ben bunu çok kez denedim.»

Şişman adam:

«Bayım!..» dedi. «Oynamayacaksanız kartları bize bıra-kın!»

«Geliyorum...» dedi. «Otur, seyret Nell! Hiç üzülmē. Her penisi senin için, ama senin şansına oynayacak değilim. Belki bundan çekinirler. Bir onlara bak, bir de kendine bak! Elbet biz kazanmalıyız...»

İsaac, masadan kalkar gibi yaparak:

«Her halde centilmen düşünüp taşınıp oynamamaya karar verdi...» dedi. «Yılıp korktuğuna üzüldüm. Korkak bezirgan ne kazanır, ne zarar eder demişler. Ama gene centilmen kendi bilir.»

İhtiyar dede:

«Ben hazırım. İçiniz de benden isteklisi yok!» dedi.

İhtiyar bu sözleri söylerken masaya yaklaştı; diğerleri de aynı zamanda masanın başına geçtiklerinden oyun başladı.

Nell, bir kenara oturup kaygıyla oyunun oynanmasına daldı. Şansa önem vermeyip kazanç ve zararı birlikte tutan genç kız, ancak dedesinin saran korkunç hırsı düşünüyordu. Ufak bir kazançtan aşırı bir sevinç duyan, ufak bir kayıptan bütün neşesini yitiren ihtiyar; o değin meraklı ve huzursuz; o değin şiddet ve coşkuyla hevesli küçük kazançlara karşı öyle aç gözlü bir hal almıştı ki, Nell onu bu halde görmektense hemen hemen onun öldüğünü görmeyi yeğleyecekti. Oysa, genç kız bütün bu azap ve işkencenin masum nedenlerini

oluşturuyor, en doymak bilmez kumarbazın duyumsadığı ıl-
gın kazanç arzusundan daha büyük bir hırsla kumar oyna-
yan ihtiya dede, bencil bir düşünceyle davranıyordu. Tersine
olarak; işleri, güçleri hilecilik ve kumarbazlıktan başka bir şey
olmayan üç adam, oyunu dikkatle izlemelerine karşın, sanki
bütün erdemleri nefislerinde toplamış gibi, serin kanlı ve
sakin görünüyorlardı. Bazen içlerinden biri başını kaldırıp di-
đerine gülümsüyor, kandilin fitilini düzeltiyor, sanki sallanan
perde ve açık pencereden hemen içeri girmiş gibi çıkan şim-
şeklere bakıyor, zihnini karıştırmış gibi bir an derinden gelen
bir gök gürültüsünü geçici bir sabırsızlıkla dinliyor, hepsi de
kartlarından başka bir şeye karşı sakın bir ilgisizlikle oturuyor,
birer filozof gibi, ve sanki taştan yapılmış gibi, hiçbir hırs ve
heyecan eseri göstermiyordu.

Fırtına, durmadan tam üç saat sürmüş, şimşekler daha
yeğnikleşip seyrekleşmiş, başlarında patlıyormuş gibi kkre-
yen gök gürültüsü yavaş yavaş durulup uzaklaşmış; ama
oyun daha devam etmiş, korku ve kaygı içinde kalan ge
kız tamamen unutulmuştu.

XXX

Sonunda oyun bittiği zaman, İsaac, oyunun biricik kazanç-
lısı olarak masadan kalktı. Birahane sahibi ile arkadaşı, za-
rarlarını profesyonel bir soğukkanlılıkla karşıladılar. İsaac,
bütün oyun boyunca kazanmayı aklına koymuş bir adam tutu-
muyla -ne memnun, ne de zgn-kazancını cebine indirdi.

Nell'in kk kesesinin içindekiler tükenmişti. Ama ihtiya
dede, kesenin boş olmasına ve diğer oyuncuların masadan
kalkmış olmasına karşın; kağıtların üzerine derin bir düşün-
ceye dalmış, onları dağıtmış ve eğer oyun devam etmiş ol-
saydı, herkese ne düşeceğini görmek üzere, kağıtları birer
birer açmaya başlamıştı. Nell, bu işe kendini kaptırmış gr-
nen dedesinin yanına yaklaştı ve omuzuna dokundu, hemen
hemen gece yarısı olduğunu söyledi.

İhtiyar, masanın üzerine yaydığı kağıtları, işaret ederek:

«Şu yoksulluğun ettiğini görüyor musun?» dedi. «Oyuna devam edebilseydim. Talih bana dönecekti! Bu, kağıtların üzerindeki işaretler değin apaçık! Şuraya bak; buraya bak; şuraya bak!.. İşte ben kazanacak mışım!..»

Genç kız:

«Bırak şunları, dede!» dedi. «Onları unutmaya çalış...»

İhtiyar, solgun benizli yüzünü torununa çevirerek ve onun söylediklerine inanmayan bir insan bakışıyla:

«Unutmak mı?..» dedi. «Unutacak olursam nasıl zengin oluruz?..»

Nell, ancak başını iki yana sallamakla karşılık verdi.

İhtiyar, genç kızın yanağını okşayarak:

«Hayır, hayır, Nell!..» dedi. «Unutmamalıyız. Zararımızı olabildiğince çabuk çıkarmaya bakmalıyız. Dayan, dayan yavrum. Senin hakkını yerine getireceğim. Bugün yitiren, yarın kazanır. Hiçbir şey zora girmeden elde edilemez. Hiçbir şey... haydi gidelim! Ben hazırım.»

Arkadaşlarıyla sigara içmekte olan Graves:

«Saatin kaç olduğunu biliyor musunuz?» dedi. «Onikiyi geçiriyor...»

Tıknaz adam ekledi:

«Hem de yağmurlu bir gece!»

James Groves yönetiminde Valiant Soldier otel-birahanesinde temiz yatak, ucuz yiyecek var... Saat de yarım!

Üzgün bir halde olan genç kız:

«Pek geç oldu...» dedi. «Keşke bu değin kalmasaydık. Bize ne derler? Dönünceye değin saat ikiyi bulur! Geceyi burada geçirecek olursak bize kaç mal olur, efendim?..»

Valiant Soldier sahibi yanıt verdi:

«İki temiz yatak bir şilin altı peni; akşam yemeği ve bira bir şilin, hepsi iki şilin altı peni.»

Nell'in giysisi ne diktiği altın daha duruyordu. Gecenin ilerlediğini ve bayan Jarley'in uykuculuğunu düşünüp gece yarısından sonra kapıyı çalmakla kadıncağızın düşeceği korkuyu düşünen genç kız; geceyi burada geçirip o uyanmadan, sabahleyin erkenden kalkıp gidecek olurlarsa, fırtınaya kapıldık-

larını ileri sürmenin geceyi dışarıda geçirmeye iyi bir özür oluşturacağını düşünerek, uzun bir duraksamadan sonra otel de kalmaya karar verdi. Bu nedenle dedesini bir kenara çeke- rek otele ödeyecek paraları olduğunu bildirdi ve otelde kal- mak önerisinde bulundu.

İhtiyar:

«Birkaç dakika önce bunu bilseydim; birkaç dakika önce bu para elimde olsaydı!..» diye mırıldandı.

Genç kız otel sahibine dönerek:

«Kalmaya karar verdik...» dedi.

«Çok akıllılık ettiniz. Yemeğinizi hemen hazırlarım.»

Böylece bay Groves piposunu içip bitirdikten sonra, külü- nü, piponun ağzını baş aşağı edip özenle şöminenin kenarı- na silkti; bira, ekmek, peynir getirip kalitelerini de övdü ve konuklara yiyip içip rahatlarına bakmalarını söyledi. Dede ile torunu, her ikisi de, kendi düşüncelerine gömülmüş oldukla- rından yemeklerini iştahsızca yediler. Bünyelerine birayı pek yavaş ve yeğnik bulan diğerleride içki ve tütünle avundular.

Otelden sabahleyin erken ayrılacakları için Nell, yatma- dan, yatak ve yiyecek bedelini ödemek istiyordu. Ama küçük tasarrufunu dedesinden saklamak gereğini duyumsadığı- dan, gizlice parayı sakladığı yerden çıkardı ve otel sahibinin odadan çıkmasından yararlanarak onu izledi. Küçük içki tez- gahında ona parayı verdi.

«Lütfen paranın üstünü burada verir misiniz?»

Apaçık olarak bay James Groves şaşkınlığa düşmüştü. Önce paraya baktı, sonra tezgahın önüne atıp sesini dinledi. Parayı nereden eline geçirdiğini sormak istiyormuş gibi, önce genç kıza, sonra gene paraya baktı. Bununla birlikte; para kalp olmadığından ve kendi otelinde bozdurulmuş olduğun- dan; akıllıca davranarak soru sorgu etmedi. Paranın üstünü sayıp verdi. Genç kız bulundukları odaya dönerken kapıdan, birinin sessizce içeri süzülüp girdiğini görür gibi oldu. Bu ka- pıyla parayı bozdurduğu yer arasında uzun ve karanlık bir ko- ridor vardı. Oradayken hiçbir kimsenin girip çıktığını işitmedi- ğinden emin olduğu için aklından gözetlenmiş olduğu düşüncesi geçti.

Ama kim gözetlemişti? Odadan içeri girdiği zaman herkesi yerli yerinde buldu. Tıknaz adam, başını eline dayayarak iki sandalye üzerine uzanmış, yan. yan bakan adam da buna benzer bir konumda masanın öbür yanında dinlenmeye çekilmişti. İkisnin ortasında oturan dedesi, oyunun kazançlısını -insan üstü bir yaratılmış gibi- dikkatli dikkatli ve açgözlü bir hayranlıkla bakıyordu. Genç kız, bir an şaşırarak başka bir kimse olup olmadığını görmek için çevresine bakındı. Hayır, başka hiç kimse yoktu. Dönüp dedesine yaklaştı ve fısıltıyla kendisi dışardayken, odadan birinin çıkıp çıkmadığını sordu. Dedesi: 'Hayır, hiç kimse çıkmadı!' dedi.

Öyleyse kuruntuya kapılmış olmalıydı. Ama her ne de olsa böyle bir şeyi önce zihninden geçirmemiş olduğuna göfe; bu değin açık, apaçık bir biçimde bir insan gördüğünü düşünmüş olması cidden çok tuhaftı. Zihni daha bu düşünceyle uğraşırken, onu elinde bir mumla yatak odasına, çıkaracak olan hizmetçi kız çıkageldi.

İhtiyar dede, hayır bulunanlardan izin alarak torunuyla birlikte yukarı çıktı. Bu büyük ve dolaşık bir yapıydı. Alev alev yanan mumların daha kasvetli bir hale koyduğu koridorlar ve geniş merdivenler kapkaranlıktı. Nell, dedesini odasına bırakarak rehberini koridorun sonunda birkaç çatlak basamakla girilen diğer bir odaya izledi. Oda hazırlanmıştı. Ona yol gösteren hizmetçi kız, bir süre oyalanarak dertlerini döktü. Çalıştığı yerden memnun değildi. Aldığı ücret pek az, iş ağırdı. İki hafta içinde ayrılacaktı. Acaba Nell ona başka bir iş yeri salık verebilir miydi? Bir yeri tergedikten sonra bir başkasını bulmak zordu. Çünkü buranın ünü kuşku vericiydi. Pek çok oyun oynanıyordu. Gelen müşterilerin de pek namuslu insanlar olduklarını sanmak bir hata olurdu. Ama bu herkese söylenecek bir giz değildi. Bundan sonra askere yazılacağını tehdit anlamında bildiren yüzverilmemiş bir sevgilinin öyküsü ve sabahleyin erkenden kapıyı vurmak vaadi ve iyi geceler dilemesi konuşmayı sona erdirdi.

Nell, yalnız başına kalınca yüreğinde bir rahatlama duyumsamadı. Gördüğünü sandığı kişinin aşağıdaki koridordan

geçip gene ortaya çıkabileceğini düşündüğü gibi, hizmetçi kızın söyledikleri de ona güven vermemişti. Çünkü gördüğü adamların yüzünde iyilik okunmuyordu. Kim bilir belki de işleri güçleri yolcuları soyup öldürmekti bunların!

Bu gibi düşünceleri aklından geçiren Nell, bir an için bunları unutsa bile, gecenin neden olduğu serüvenler kaygıdan uzak değildi. Dedesinde gene eski hırs uyanmıştı. Bunun ne-reye varacağını Tanrı bilirdi. Zaten apansız bir biçimde yitiş-leri kim bilir ne korkular uyandırmıştı. Belki de aranmaktaydılar. Ertesi sabah bağışlanacaklar mıydı? Yoksa gene avarelik mi başlayacaktı. Ne diye bu tuhaf yerde kalmışlardı. Her ne olursa olsun yollarına devam etmeliydiler.

Genç kızı sonunda uyku bastırdı. Kesik kesik ve düzensiz uykusunda yüksek kulelerden düştüğünü dehşet içinde görerek sarsılıp uyandı. Bunu daha derin bir uyku izledi. Ve sonra... nee!.. aynı hayalet kendi odasındaydı.

Evet hayalet oradaydı. Gün ağardığı zaman odaya ışık girsin diye perdeyi açık bırakmıştı. Hayalet yatağın ayak ucuyla karanlık pencere arasında, elleriyle sessizce çevreyi yoklayarak çömelmiş ve sinmiş bir halde, yatağın çevresinde dolaşıyordu. Genç kızın imdat isteyecek sesi çıkmadığı gibi, kımıldayacak gücü de yoktu. Sessiz ve kımıltısız yatıp gözetledi.

Hayalet kedi gibi sessizce yatağın baş ucuna geldi. Nell, yatağın üstüne değin yaklaşan soluktan sakınmak için başını yastığa gömdü. Çevreyi kollayan ellerin yüzüne değmesinden korkmuştu. Hayalet gene pencereye doğru çekildi ve sonra yüzünü ona çevirdi.

Bu karaltı odanın daha yeğnik karanlığı içinde bir leke gibi görünüyordu. Hayaletin başını çevirdiğini ayırdetti. Gözlerinin nasıl baktığını, kulaklarının nasıl dinlediğini duyumsadı. Orada, kendisi gibi, duygusuz ve kımıltısız duruyordu. Sonunda hayalet yüzünü daha kendisine çevirmiş bir konumda, ellerine bir şey aldı ve Nell para şıkırtısı işitti!

Hayalet sessiz suskun gene yaklaştı ve yatağın kenarından aldığı giysileri yerine koyduktan sonra, elleri ve dizleri

üzerine çökerek, sürünmeye başladı. Şimdi görmeyerek ama işittiğine göre; döşeme üzerinde ne değin yavaş davranır görünüyordu. Sonunda kapıya varınca ayakları üzerine doğruldu. Sessiz adımlarının altında basamaklar gıcırdadı ve ortadan yitti. Korkunç karaltı basamakların sonunda durmuştu.

Genç kızın ilk tepkisi bu odada yalnız başına kalmak korkusundan sıyrılmaktı. Yanında birisinin bulunmasını istiyordu. O zaman konuşma gücü geri gelecekti. Ayırında olmadan kapıya yaklaştı.

Karaltıyı geçemedi. Karanlıkta yakalanmadan belki bunu yapabilirdi. Ama göze alamadı. Hayalet sessiz suskun duruyordu. Kendisi de yüreği yediğinden değil ister istemez durdu. Çünkü odaya dönmek ileri gitmek gibi korku vericiydi.

Dışarıda yağmur bütün hızıyla yağıyor ve şakır şakır sacaklardan boşanıyordu. Bir yaz böceği içerde kalmış, duvarlara ve tavana çarparak öteye beriye uçuyor ve odayı vızıltya boğuyordu. Hayalet gene harekete geçti. Genç kız, elinde olmaksızın onu izledi. Bir kez dedesinin odasını bulsa, güvenlikte olacaktı. Hayalet koridordan geçerek, kendisinin can attığı odanın kapısına ulaştı. Bu değin yakın bulunmanın heyecanı içinde nerdeyse, fırlayıp atılacağı sırada, karaltı gene durdu.

Kapı yarı açıktı. Ne yaptığını bilmeyerek, ama dedesini korumak ya da ölmek pahasına, ileriye doğru sendeledi ve içeri baktı. Gözlerinin önünde ne vardı!

Yatağa yatılmamıştı. Dümdüz ve bomboş duruyordu. Masanın başında yapayalnız oturup çaldığı parayı sayarken gözleri hıristan parlayan ihtiyarın yüzü, sanki uyanıp sivrilmiş görünüyordu.

XXXI

Genç kız kendisini dedesi niçin odasına yaklaştıran adımlardan daha sarsak ve titrek adımlarla kapıdan ayrıldı ve el yordamıyla çevreyi kollayarak kendi odasına çekildi. Şimdi kendisini saran dehşet daha önce duyumsadığı korkuyla kı-

yaslanmayacak dereceydi. Hiçbir yabancı hırsız, konukların soyulmasına göz yuman, ya da onlar uyurken, öldürmek kasıtle odalarına giren hiçbir ev sahibi genç kızın yüreğinde bu sessiz ziyaretçinin uyandırdığı dehşeti uyandıramazdı. Bir hayalet gibi odasına girerek kendisini derin bir uykuda sandığı bir sırada hırsızlık eden, sonra da tanık olduğu iğrenç kötülükler içinde çaldığı parayla keyiflenen gri saçlı ihtiyar; en korkunç bir kuruntunun canlandırılacağı dehşetten çok daha korkunçtu. Geride bir miktar para daha kaldığını sanarak, ihtiyarın, kilitsiz ve sürgüsüz kapısından gene içeri girmesi ve kedi gibi sessizce yürüyerek, onun ayağının ucunda temas-tan kaçınmak için büzülüp sinerken, yüzünü boş yatağa çevirmesi düşüncesi, genç kızda dayanamayacağı belirsiz bir korku ve dehşet uyandırmıştı. Oturup dinledi. Merdivende bir ses işitildi ve kapı yavaş yavaş açıldı. Bu bir düş üründü. Ama bu düş bütün bu gerçekten daha müthişti. Çünkü gerçek olsa çekilip giderdi. Oysa hayal kuruntuya saplanıyor ve gitmiyordu.

Nell, belirsiz ve anlaşılmaz bir korku içindeydi. Kendisine karşı beslediği sevgi uğruna uğradığı bu perişan durum içinde artık ihtiyar dedesinden korkusu yoktu. Ama gece gizlice odasına girip sönük mum ışığında para sayan adam, dedesinin kılığında, pek tuhaf biçimde çarpılıp bükülmüş bir başka yaratık tıpkı dedesi gibi ama yakın durduğu ve ona benzediği için daha fazla korkulacak bir hayalet görünüyordu. Kendisine karşı sevgi besleyen bu ihtiyar adam arasında bir ilişki göremiyordu. Dedesini sessiz ve neşesiz görmekle göz yaşları dökmüştü. Şimdi daha acı göz yaşları dökmek için daha büyük bir neden vardı.

Bunları düşünen genç kız, zihnindeki hayalet dehşet ve kasvetini arttırıp dedesinin sesini işitmek, uyuyorsa hiç olmazsa onu görmek ve onun hayaletinin çevresinde toplanan korkuları dağıtmak bir ferahlık vereceğini duyumsayınca ya değin oturup çevreyi gözetledi. Basamakları inip koridoru geçti. Kapı daha bıraktığı gibi aralıktı ve mum yanıyordu. Kendi mumu elindeydi. Dedesi uyanıksa sıkılıp uyuyamadığı-

nı, onun mumunun yanıp yanmadığını görmeye geldiğini söyleyecekti. Odanın içine bakınca, dedesinin sakın sakın yatağında yattığını gördü ve cesaretini toplayarak içeri girdi.

Dedesi derin bir uykuya dalmıştı. Yüzünde hiçbir heyecan, hiçbir hırs, hiçbir kaygı ya da taşkın arzu okunmuyordu. Pek uysal, pek sakın, pek rahat görünüyordu. Bu, bir kumarbaz ya da odasında gördüğü karaltı değildi; hatta sabahın alaca ışığında çok kez yüzüne baktığı yorgun, ihtiyar dostu, zararsız yoldaşı, iyi yürekli ve sevecen dedesiydi.

Onun uyuyan halinde korkulacak bir şey yoktu; ama genç kız derin bir üzüğe kapılarak göz yaşlarıyla avundu. Sakin sakın yatan ihtiyarın yanağından öpmek üzere eğilirken 'Tanrı onu korusun!' dedi. 'Şimdi iyi anlıyorum. Ona ancak ben yardım edebilirim. Tanrı ikimizi de korusun...'

Mumunu yakarak geldiği gibi sessiz suskun çekildi. Ve kendi odasına varınca, bu uzun ve bahtsız gecenin sonraki kısmını oturduğu yerde uyanık geçirdi.

Gün ağarınca, mum ışığı büsbütün solmuş ve derin bir uykuya dalmıştı. Geceleyin odasını gösteren hizmetçi kız çok geçmeden onu uyandırdı. Giyinir giyinmez aşağıya, dedesinin yanına gitmeye hazırlandı. Önce cebini yokladı. Cebindeki bütün para çalınmıştı.

Dedesi de hazırlanmıştı. Birkaç dakika sonra yola koyuldular. Genç kız dedesinin göz göze gelmekten çekindiğini, kendisinin parasını yitirdiğini söyleyeceğini umuyor sandı. Bunun söylemesi de gerekti! Yoksa dedesi gerçeği sakladığını düşünebilirdi.

Bir mil sessizce yürüdükten sonra; Nell, titrek bir sesle:

«Dede!..» dedi. «Oteldekiler namuslu insanlar mıydı?..»

İhtiyar bir ürpertiyle yanıt verdi:

«Evet, hilesiz bir oyun oynadılar.»

«Bunu niçin sorduğumu söyleyeyim: Gece yatak odamda paramı yitirdim. Belki şaka olsun diye almışlardır. Bunu bilsem kahkahalarla güleceğim.»

İhtiyar, aklından zoru varmış gibi sıkıntılı:

«Kim şaka diye para alır!» dedi. «Para alanlar onu şaka için değil saklamak için alırlar.»

Bu yanıt biçimiyle son umudunu da yitiren Nell:

«Dedeciğim, öyleyse paramı çalmışlar...» dedi.

«Hepsini mi almışlar, Nell? Başka bir paran kalmadı mı? Hiçbir şey birkaç kuruş olsun bırakmamışlar mı?»

«Hayır, hiçbir şey bırakmamışlar!»

«Daha para elde etmeliyiz, Nell, daha para kazanmalıyız. Nasıl olursa olsun, para biriktirip toplamalıyız. Bu yitirdiğimize üzülme, kimseye de bir şey söyleme; beiki gene ele geçirebiliriz. Ama kimseye bir şey söyleme; yoksa başımızı derde sokarız...»

İhtiyar o ana değin kullandığı gizemli ve kurnaz dili bir yana bırakarak seven ve yumuşak bir dille:

«Demek sen gece-yatağında uyurken gelip almışlar! Zavallı Nell! Zavallı Nell...» dedi.

Çaresiz genç kız başını eğip gözyaşları döktü. İhtiyarın konuştuğu sevecen dilin içten olduğuna kuşkusu yoktu. Kendisi için gösterilen bu acıma da kederinin ayımsanacak bir kısmı değildi.

İhtiyar:

«Benden başka hiç kimseye tek bir sözcük söyleme; hatta bana bile söyleme!» dedi. Sonra tezden ekledi: «Çünkü hiçbir yararı yok. Yitirdiklerimiz senin gözyaşlarına değmez, sevgili Nell! Nasıl değsin ki, onları gene elimize geçireceğiz...»

Genç kız başını kaldırarak:

«Varsın gitsin...» dedi. «Hepsi de büsbütün gitsin. Her peni, bir lira bile olsaydı gene gözyaşı dökmezdim.»

İhtiyar dudaklarına değin taşan heyecanlı bir yanıt bastırarak kendi kendine! 'Bilmiyor, bilmiyor' dedi. 'Buna şükretmeliyim.'

Nell:

«Ama beni dinle, dede!» dedi. «Dinliyor musun?»

İhtiyar daha ona bakmayarak:

«Dinliyorum.» dedi.

Sonra kendi kendine, 'Ne sevimli bir ses. Bana hep tatlı gelen bir ses. Annesinin zavallı yavrusuyken de böyleydi' görüşünde bulundu.

«Öyleyse bir daha kazanç, yitik diye bir şey düşünme; kendi yazgı ve talihimizden başka talih deneme!»

İhtiyar dede, daha, başka yana bakarak ve kendi kendine zihnen dolu görünerek: 'Biz bu amacı birlikte izliyoruz. Oyuna kim dürtüyor?' düşüncesine daldı.

Nell, sözlerine devam etti:

«Bu meraktan kurtulduğundan ve birlikte yollara düştüğümüzden beri daha mı yoksul ve bahtsız yaşadık? Başımızı sokacak bir evden yoksun kaldığımızdan beri merak ve kaygı içinde yaşadığımız şu uğursuz evdekinden daha mutlu ve zengin değil miyiz?..»

İhtiyar kendi kendine 'Doğru söylüyor, hiç kuşkusuz doğru söylüyor, bu tutkudan kurtulmalı,' diye mırıldandı.

«O bol güneşli sabah sırtımızı kapıya son kez çevirdiğimizden beri sürdüğümüz yaşamı düşün! Bütün üzüntü ve kaderlerden kurtulduğumuzu ne rahatlanmış günler ve sakin geceler, ne hoş zamanlar geçirdiğimizi ne değin mutlu olduğumuzu düşün! Yorulup aç kalsak, çok geçmeden dinlenip karnımızı doyurduk. Geceleri daha iyi uyuduk. Ne güzel şeyler gördük. Durumumuzdan ne değin memnun olduk. Şimdi bu değişiklik nereden geliyor?

İhtiyar, elini uzatarak genç kızın sözünü kesti. Zihni çok dolu olduğu için susmasını istedi. Bir süre sonra daha susmasını işaret ederek eğilip onu yatağından öptü. Uzaklara bakarak kırışık alnıyla -sanki ezinç için de zihnini toplamaya çalışıyormuş gibi- yere bakarak yoluna devam etti. İhtiyar son kez zor ve heyecandan uzak bir halde, önceden alışık olduğu gibi, genç kızın elini tuttu. Ve duyumsanmayacak derecede yavaş bir biçimde eski haline dönüşerek torunu nereye yönelirse oraya gitmeye hazır bir hale geldi.

Görkemli mumya sergisine vardıkları zaman bayan Jarley, Nell'in umduğu gibi, yatağından kalkmamıştı. Mumya müzesi sahibi her ne değin geceleyin onlar için meraka düşmüşse

ve onbirden sonraya değin oturup beklemişse de evden uzakça bir yerde fırtınaya tutulup barındıklarına, ve sabah olmadan dönmeyeceklerine kanı getirerek yatağına çekilmişti. Nell, büyük bir çabayla odanın düzen ve düzeltilmesine koyuldu ve kral ailesinin dostu, sayın bayanın kahvaltıya inmesinden önce, işini bitirip tertemiz giyindiğine çok sevindi.

Kahvaltıdan sonra bayan Jarley:

«Burada bulunduğumuzdan beri bayan Monflathers'in öğrencisinden yalnız sekizi sergimizi ziyaret etti. Oysa ahçıyla konuşup onu da bedava listesine aldığım zaman öğrendiğime göre, yirmi altı öğrenci varmış. Onları da el ilanlarıyla kazanmaya çalışmalıyız. Bir götür bakalım ne etkisi olacak, yavrum!..» dedi.

Önerilen bu yolculuk epey önemli olduğundan, bayan Jarley, Nell'in bonesini kendi eliyle düzelterek cidden pek sevimli göründüğünü ve kuruluşa itibar kazandırdığını bildikten sonra, bir takım salıklarda bulundu. Sağ yandaki sokağa sapıp sonraki sokağa girmemesi üzerinde gerekli birtakım öneriler verdi ve sonra genç kızı yola çıkardı. Bu biçimde yöneri olan Nell, bayan Mauflathers'in gündüzlü ve yatılı okulumu bulmakta güçlük çekmedi.

Bu, yüksek duvarlı, üzerinde bronz bir tabela bulunan geniş kapılı bir binaydı. Kapıda bayan Monflathers'in hizmetçisinin içeri almadan önce, her ziyaretçiyi denetlediği izgara biçiminde bir kafes vardı. Çünkü, hatta sütçü bile olsa; erkek kılığında hiçbir kimsenin özel izin almadan içeri girmesi olanaksızdı. Hatta gözlüklü ve geniş şapkalı, tıknaz vergi memuru bile, vergiyi, kafesten alırdı. Çelikten daha sert ve inatçı olan okulun kapısı, sanki bütün insanlara karşı kaşlarını çatmıştı. Kasap bile bu gizemli kapıya karşı saygı gösterir, kapıyı çalarken ıslığı keserdi.

Nell, bu heybetli kapıya varıp kapı menteşeler üzerinde gıcırdayarak açıldığı zaman, ikişer ikişer dizilen kızlar, ellerinde kitaplarıyla ve bazılarında güneş şemsiyesi olduğu halde, ilerdeki bir korudan geçmekteydiler. Elinde eflatun, ipek bir şemsiye bulunan Monflathers, birbirini pek kıskanan ve ken-

disine karşı pek sadık olan iki öğretmenle birlikte bu sevimli taburun arkasından geliyordu.

Bayan Monflathers genç kızları arkasına alıp yaklaşıncaya değin Nell, onların bakış ve fısıltılarından şaşırıp utanarak gözlerini yere indirdi ve durup bekledi. Nell'in selamlayarak uzattığı küçük paketi alan okul müdürü, yürüyüş ve tabur halindeki öğrencilerin durmasını buyurdu.

«Sen şu mumya müzesinde çalışan kızsın, değil mi?»

Nell, genç kızlar çevresini sardığı ve gözlerini eğip kendisine baktıkları için kulaklarına değin kızarak:

«Evet, bayan!..» dedi.

Tuhaf huylu bir kadın olan bayan Monflathers, genç kızların körpe zihinlerine moral gerçekler yerleştirmek fırsatını kaçırmayarak:

«Mumya müzesinde çalışmanın ne kötü, ne bayağı bir şey olduğunu düşünmüyor musun?» diye sordu.

Zavallı Nell, durumunu hiç bu biçimde düşünmediği için ve ne diyeceğini kestiremediğinden daha fazla kızarak sesini çıkarmadı.

«Bunun nasıl kötü, nasıl kadınlara yakışmayacak bir şey olduğunu, bize Tanrı lûtu ve keremiyle sunulan ve ilim irfanla geliştirilecek olan yeteneklerin kötüye kullanılması demek olduğunu biliyor musun?»

Yüreğe işleyen bu sözleri saygıdeğer bir biçimde yeğnik bir mırıltıyla onaylayan iki öğretmen, okul müdürünün tam hedefe vuran sözler sarfettiğini söylemek istiyorlarmış gibi, önce Nell'e sonra gülümseyerek okul müdürüne baktı ve göz göze gelince, her biri kendisini okul müdürünün gülümseme memuru sayarak birbirini süzdü ve diğerinin gülümsemeye hiç hakkı yokmuş, güler yüz göstermek bir arsızlık yüzsüzlük-müş gibi davrandı.

*Bayan Monflathers sözlerine devam etti:

«Elinden geldiğince ve yaşına göre ülkenin sanayisine yardım etmek, buhar makinesini sürekli olarak seyretmek, rahat ve kendi başına bir geçinme yolu sağlayarak haftada iki üç şilin kazanmak suretiyle övünç duymak varken mumya

müzesinde çalışmaktan sıkılmıyor musun? Ne değin çok çalışırsan o değin mutlu olacağını bilmiyor musun?..»

Doktor Watts'tan aktarmada bulunan öğretmenlerden biri söze karışıp:

«Küçük çalışkan arılar...» diyecek oldu.

Okul müdürü çalımla olduğu yerde dönerek:

«Kim söyledi bunu?..» diye sordu.

Söze karışmayan öğretmen diğer öğretmene işaret edince bayan Monflathers ona kaşlarını çatıp susmasını rica etti. Ve bu surette söze karışmayan öğretmeni sevinçlere boğdu.

Okul müdürü doğrularak: 'Küçük, çalışkan arılar, ancak kibar çocuklarına uygun düşer. Onlar için şu salıkta bulunabiliriz.

Kitap, çalışma ve yararlı oyunlar...

Çalışmada kadife üzerine resim, el işi ve nakış demektir... dedi. Sonra şemsiyesi ile Nell'e işaret ederek: 'bu gibi hallerde ve bütün yoksul çocukları için manzumeyi bu biçimde okumalıyız.'

Bana çalışmak, hep çalışmak gerek

İlk yıllarım hep her zaman

Geçsin böyle çalışmakla

Vereyim sonunda hesabını

Geçen her günümün.

Yalnız iki öğretmenden değil, bayan Monflathers'in böyle parlak bir biçimle doğaçlamadan şiir söylediğini duymakla şaşkınlığa düşen bütün öğrencilerden derin ve boğuk bir alkış yükseldi. Çünkü uzun zamandır bir politikacı olarak tanılan okul müdürünün özgün bir şair olduğunu bilen yoktu. Tam bu sırada, içlerinden biri Nell'in ağladığını gördü, ve bütün gözler gene ona doğru çevrildi.

Gerçekten Nell'in gözleri yaşlıydı ve göz yaşlarını silmek için çıkardığı mendilini düşürmüştü. Eğilip almaya vakit kalmadan sanki diğerlerinin arasında geçerli bir konumu yokmuş gibi, onlardan ayrı duran on dört, on beş yaşlarında genç iki

kız ilerleyip mendili Nell'in eline verdi. Utangaç utangaç geri çekilirken idare memuru kadın onun yolunu kesti.

Bayan Monflathers suçlayıcı bir tonla:

«Bunu yapan her halde bayan Edwards olacak!» dedi.

Evet, mendili veren bayan Edwards'tı. Herkes de bayan Edwards olduğunu söyleyince bayan Edwards suçunu gizlemedi.

Suçluyu daha ciddi bir tutumla karşılamak için şemsiyesini yere saplayan bayan Monflathers:

«Seni hep yanlarına çeken aşağı tabaka halka karşı gösterdiğin bu ilgi dikkate değer bir hal bayan Edwards!..» dedi. «Ne yazık ki, ilk yaşam koşullarının sende uyandırdığı eğilimlerin ne yapsam, ne söylesem önüne geçmek olanaklı olmuyor. Bu, çok bayağı bir tutum!..»

Pek tatlı bir ses:

«Kötü bir davranışta bulunmak istemedim, bayan, bu apansız bir tepkiydi!» dedi.

Bayan Monflathers alaycılıkla:

«Apansız bir tepki...» dedi. «Bir de bana apasız tepkiden bahsetmeye cesaret ediyorsun! Hayret edilecek şey! (Her iki öğretmen de hayret ediyordu). Demek, önüne çıkan her aşağı tabakadan ve düşkün insana yakınlık göstermeye apansız bir tepki diyorsun! (Her iki öğretmen de aynı düşüncedeydi.)

Okul müdürü daha ciddi bir tonla sözlerine devam etti:

«Şunu aklında tut ki bayan Edwards bu kuruluştaki terbiye ve toplumsal etiketi zedelememek kaygısıyla senin büyük ve üstlerine karşı böyle kaba bir biçimde davranışta bulunmana izin verilemez ve verilmeyecektir edilmeyecektir. Eğer muma müzesi hizmetçileri karşısında sana yakışan ağır başlılık ve gurur duyumsamıyorsan, burada bulunan genç arkadaşlarına karşı saygı göstermeli ya da okulu tergemelisin!..»

Anadan ve babadan yoksun olan bu genç kız, okula burslu olarak alınmış, öğrendiklerini diğerlerine gönüllü öğretmiş; yiyeceği içeceği de bedava olduğundan okuldaki bütün

diğer insanlar tarafından hiçe sayılmıştı. Hatta daha iyi ilgi görüp girip çıkmakta da özgür olan hizmetçi kızlar bile, onu hor ve aşağılık görüyor, bu yüzden de daha çok saygı ve sevgi çekiyordu. Öğretmenlerse kıyaslanamayacak derecede mevki sahibiydiler. Çünkü vaktiyle öğrenim ve terbiyeleri için ücret vermiş, şimdi de ücret alıyorlardı. Öğrenciler de ev dedikoduları bilmeyen, arabayla gelip idare memuru tarafından büyük bir alçak gönüllülükle şarap ve pastayla karşılaşan arkadaşları olmayan, tatil için kendisini saygı ve alçak gönüllülükle aile ocağına götürecek olan hizmetçisi bulunmayan, gösteriştan anlamayan ve kibarca konuşacak bir konu tanımayan bir arkadaşına önem vermiyorlardı. Ama bayan Monflat-hers ne diye her zaman bu parasız öğrenciye karşı öfkelenip kızıyordu, bunun nedeni neydi?

Bayan Monflat-hers'in en fazla gurur duyduğu ve okula en fazla onur veren bir Baronun kızıydı ki doğa yasalarının tuhaf bir cilvesi olarak, yalnızca yüz fukarası değil, aynı zamanda zekası da kıt bir insandı. Oysa yoksul ve kimsesiz kızcağızın hem keskin bir zekâsı, hem de pek sevimli bir yüzü ve beden güzelliği vardı. Bu inanılacak şey değildi. Küçük ve önemsiz bursu uzun zaman önce kullanan bayan Edwards okulun bütün ekstra ders ve kurslarını alıp yarı yıllık okul ücreti herhangi diğer bir öğrencinin iki katı olan baronun kızı öğrenim yaşamında parlak ve saygın bir durumdan uzak bulunurken; onu zekâ ve kavrayışıyla kat kat geçiyordu. Bu bakımdan okul müdürü, bir yandan da ücretsiz öğrenim gören bayan Edwards'tan hoşlanırken, ona karşı kin güdüyordu. İşte küçük Nell'e karşı sevecenlik gösterdiği zaman da, tanık olduğumuz gibi, onu sözleriyle incitip kötü davranmıştı.

«Bugün dışarı çıkmayacaksın bayan Edwards! Odana git ve izin almadan çıkm!..»

Zavallı kız tez topar oradan ayrılırken okul müdürü tarafından yeğnik bir çığlıkla -denizcilik deyimiyle- stop ettirildi.

Okul idare memuru gözlerini havaya dikerek:

«Bana selam vermeden geçti!» dedi. «Burada olup olmadığımı hiç önem vermeden önümden geçti...»

Çaresiz genç kız dönüp dizlerini kırarak selam verdi. Nell genç kızın siyah gözlerini idare memuruna diktiğini, gözlerinde ve tutumunda düştüğü bu acımasız saldırıya karşı sessiz ama dokunaklı bir içtepkide bulunduğunu gördü. Bayan Monflathers yalnız başını sallamakla yetindi ve koca kapı incinen bir yürek üzerine kapandı.

Okul müdürü Nell'e dönerek:

«Sana gelince küçük yaramaz!» dedi. «Gidip patronuna söyle; bana böyle ilanlar gönderecek olursa ciddi makamlara başvurup ceza görmesini, Tomruğa vurulup beyaz çarşafa bürünmesini isteyeceğim. Sen de bir daha buraya gelecek olursan, seni değirmene bağlatıp su çektiririm! Şimdi yolunuza devam edin, bayanlar...»

Genç kızlar, ikişer, ikişer, ellerinde kitapları ve şemsiyele-riyle yürüyüşe geçtiler. Okul müdürü bu sırada gülümseyen iki öğretmeni taburun arkasına almak ve birlikte yürümek zorunda kaldıkları için birbirinden biraz daha nefret etmek üzere, geride bıraktı ve baronun kızını kabaran duyarlığını okşamak üzere yanına çağırıp onunla birlikte yürüdü.

XXXII

Bayan Jarley'in tomruğa vurulmak ve beyaz çarşafa sokulmak hakaretiyle tehdit edildiğini ilk işittiği andaki öfkesi, anlatılamaz derecedeydi. Biricik ve gerçek Jarley'in halkın hakaretine, çocukların alaylarına, kendini bilmezlerin eğlenmesine bırakılması akla gelir miydi? Soylu tabakanın zevki, mumya müzesi sahibi, bir vali karısının özenerek bakmasına neden olan bonesi başından çıkarılarak bir çile ve küçük görülme tablosu halinde gösteriye çıkarılabilir miydi. Sonra zulmün en karanlık ve uzak bir köşesinde bile olsa; bu onur kırıcı tabloyu çizmeyi göze alan kendini bilmez yaratık bayan Monflathers'di!

Öfkesinden köpüren Jarley elinde olmayarak:

«Bunu düşündükçe dinsiz olacağım geliyor...» dedi.

Ama daha soğukkanlı düşününce, bu biçimde öç almak-
tan vaz geçerek, kuşku uyandıran şişeyi çıkardı ve pek hoş-
landığı davulun çevresine bardakları dizip bir sandalyeye gö-
müldü. Sevenlerini yanına çağırarak uğradığı hakareti
sözcüğü sözcüğüne gene nakletti ve sonra, bir tür derin üzgü
içinde, hepsine içmelerini rica etti. Bayan Jarley gülüp ağla-
dıktan sonra, kendisi de bir küçük yudum içti. Gene gülüp ağ-
ladıktan sonra, bir miktar daha içti ve böyle böyle, yavaş
yavaş kahkahayı arttırıp göz yaşını eksilterek bayan Moflat-
hers'in müthiş bir öfke kaynağı olmaktan çıkıp büsbütün bir
olay konu oluşturduğu ve artık ona daha fazla kahkaha ata-
mayacağı bir âna değin devam etti.

«Hangimiz daha zenginiz; o mu, ben mi? Onun ki yalnız
kuru söz... O, benim üzerime cezadan, hükümden tomruğa
vurulmaktan bahsederse, ben de onun tomruğa vurulmasın-
dan söz açabilirim. Bu da her halde daha gülünç bir şey
olur. Kuru söz olduktan sonra ne önemi var!»

Filozof bir yanı olan arabacı George'un kısa ve ünleme
biçimindeki sözlerinin yardımıyla, bu rahat düşünüş biçimi-
ne varan bayan Jarley, Nell'i birtakım gönül alıcı sözlerle
avuttuktan sonra, bayan Monflathe's'i anımsadıkça bütün
yaşamı boyunca gülmesini, özel bir lûtf olarak rica etti.

Böylece gün batmadan çok önce, bayan Jarley'in öfkesi
yatıştı. Oysa Nell'in üzüntüleri daha derindi ve neşesi üzerin-
de yaptığı etki de kolaylıkla silinecek gibi değildi.

O gece, korktuğu gibi, dedesi sıvışıp gitmiş ve geç vakit-
lere değin dönmemişti. Genç kız ruhça ve bedence yorgun
ve bezgin; dedesi meteliksiz, neşesiz ve perişan; ama tutku-
suna karşı hırslı bir halde eve dönünceye değin oturup daki-
kaları saymıştı.

Yataklarına çekilmeden ihtiyar dede çılgınca:

«Bana para gerek, Nell!..» dedi. «Bana para bull! Bir gün
cömert faiziyle birlikte sana ödeyeceğim. Senin eline geçen
bütün para benim olmalı! Kendim için değil, hep senin için.
Unutma, Nell hep senin için!..»

Çaresiz Nell, acı deneyimine dayanarak velinimetlerini
saymaya kalkmasından korkarak, eline geçen her peniyi ver-

mekten başka ne yapabilirdi. Eğer gerçeği söyleyecek olsa, dedesine deli diyecekler; eline geçen parayı vermeyecek olsa, dedesi para bulmaya kendine göre kalkışacaktı! Diğer yandan, para verecek olsa, onun hırsını belki onarılamacak bir biçimde körüklemiş olacaktı. Bu gibi kaygılarla zihni doluyken içini kemiren üzüntüleri açığa vurmayı da göze alamayan ihtiyar ortarlardan yittikçe türlü türlü kaygılarla ezince giren, dedesinin ortarlardan yitmesinden de, geri dönmesinden de aynı ölçüde ürken genç kızın yüzünde de renk kalmamış; gözlerinin parlaklığı donuklaşmış; yüreği taşıp kabarmıştı. Bütün eski kederleri yepyeni korkular ve kuşkuyla gene geri gelmişti. Gündüzün kurtulamadığı bu kaygılar, sanki yastığının çevresinde dolaşıyormuş gibi, düşlerinden de eksik oluyordu.

Bu, kederleri arasında yüzüne pek kısa bir süre bakabildiği, ama küçük ve önemsiz bir davranışla gösterdiği sevecenlik sayesinde anılarında yıllarca göremediği bir naziklik halinde yaşayacak olan, sevimli genç kızın bulunması pek doğaldı. Dertlerini dökeceği bir arkadaşı olsa, yüreğinin ne değin rahat edeceğini; onun sesini işitecek olsa ne değin mutlu olacağını düşünüyor; daha iyi bir durumda olmasını, bu değin yoksul ve alçak gönüllü bulunmamasını, soğuk karşılanmadan ona hitabedebilmek güvenini duyabilmesini arzu ediyor; sonra aralarında ne değin uzaklık olduğunu duyumsuyor; genç kızın kendisini artık anımsadığından bile umudunu kesiyordu. Okulların tatil zamanı gelmiş; genç kızlar evlerine dönmüş, bayan Monflathers'in Londra'da sükseler kazanıp orta yaşlı kimselerin yüreğini hoplattığı duyulmuş; ama hiçbir kimse bayan Edwards'ın daha okulda kalıp kalmadığı, evi olup olmadığı, varsa gidip gitmediği üzerine bir şey söylememişti. Bir akşam Nell, yalnız başına çıktığı gezintiden dönerken, kentler arası arabalarının durduğu hanın önüne bir arabanın geldiğini gördü. Çok iyi anımsadığı genç ve güzel kızın, arabadan inmesine yardım edilen küçük bir çocuğu kucaklamak üzere, ilerlediğine tanık oldu.

Bu, genç kızın, Nell'den çok daha küçük olan kardeşıydi. Sonradan anlaşıldığına göre, küçük kardeşini beş yıldır görmeyen bayan Edwards onu oraya getirebilmek için harçlığından para biriktirmişti. İki kızkardeşin buluştuğunu gören Nell'in yüreği durgunlaştı. Arabanın çevresine toplanan kalabalıktan sıyrılıp biraz ötede birbirinin boynuna sarılmış, sevinçten hıçkırıp göz yaşları dökmüşlerdi. Yalın ve sade giysileri, küçük kardeşin yalnız başına geldiği uzun yol, sevinçler ve heyecanları, dökdükleri göz yaşları onların öykülerini anlatmaya yetiyordu.

Kısa bir zaman sonra, özlemleri yatışan kardeşler el ele olmaktan çok birbirlerine sarılmış bir konumda, uzaklaştılar. Nell'in bulunduğu yerden geçerlerken küçük kardeş sordu:

«Mutlu musun, abla?..»

«Şimdi çok mutluyum...»

«Ama her zaman mutlu değil misin? Niçin başını çeviriyorsun?..»

Nell, birkaç adım onları izlemekten kendini alamadı. İki kardeş, büyük kardeşin, küçük kardeşi için bir oda tuttuğu yaşlı bir kadının evine gitmekteydiler.

«Her sabah gelir seni görürüm. Günümüzü birlikte geçiririz...»

«Niçin geceleri de birlikte olmayalım, abla? Bunun için sana kızarlar mı?»

Niçin Nell'in gözleri o gece iki kızkardeşinki gibi yaşlıydı? Niçin onların kavuşmalarını görmekle mutluluk, ayrılacaklarını düşünmekle acı duymuştu? Bu sevgiyi uyandıran bilinçaltı bile olsa; kendi acı deneyimlerinin uyandırdığı bencil bir zevk değildi. Ne iyi ki başkalarının masum sevinçleri bizi derin bir duyarlığa getirebilir ve ne değin katılaşmış bile olsak, Tanrının ödüllendirdiği acı bir heyecan kaynağına sahip bulunuyoruz.

Nell, sabahın neşeli ışıklarında, ama daha çok akşamın tatlı aydınlığında, iki kızkardeşin kısa ve mutlu buluşmalarına saygı göstererek büyük arzusuna karşın; gönül borcu ve teşekkürlerini bildirecek bir sözcük dile getirmekten kaçınarak,

onlar gezip dolaşırken yakın bir arayla izliyor; onlar durunca o da duruyor; oturunca oturuyor; kalkınca kalkıyor ve onlara yakın bulunmaktan bir arkadaşlık duygusu ve zevk duyuyordu. Akşam gezintilerini nehir kenarında yapıyorlardı. Nell de her akşam onlar tarafından göze batmadan, düşünülüp önem verilmeden, ama onları candan arkadaş sayarak sanki birbirlerine karşı inan ve güvençleri varmış, gibi sanki kendi kederi dağılıyormuş gibi, sanki birer dert ortağı ve birbirlerinden avunç buluyorlarmış gibi nehir kenarına gidiyordu. Belki bu bir düş, kimsesiz bir genç kızın çocukça bir düşüydü. Ama nice akşamlar kızkardeşler nehir kenarında, aynı yerde gezip dolaşmış, Nell de yumuşak ve sakın yürekle onları izlemişti.

Nell, bir akşam eve dönünce, bayan Jarley'in görkemli mumya koleksiyonunun orada ancak bir gün daha açık kalacağını bildiren bir ilan hazırlanmasını buyurduğunu anlamakla pek sarsılmıştı. Bu tehdit gereği olarak (Halkın eğlencesiyle ilgili ilanların değişmez ve kesin olduğu bilinir.) Mumya müzesi ertesi gün kapalı kaldı.

«Yarın hemen buradan ayrılıyor muyuz, bayan?»

Bayan Jarley bir başka ilan uzatarak:

«Oku bakalım, kızım...» dedi. «Bu sana gerçeği öğretir...»

Bu ilanda müze kapısında yapılan üstüste başvuruların bir sonucu olarak ve birçok müşterilerin müzeyi ziyaretten yoksun kaldıkları göz önünde tutularak; müzenin bir gün kapalı kaldıktan sonra bir hafta daha açık bulundurulacağı bildiriliyordu.

Bayan Jarley:

«Okullar tatil olup düzenli müşteriler de suyunu çekince, şimdi halka sıra geldi. Onlar da böyle kışkırtma bekler.» dedi.

Ertesi sabah bayan Jarley pek süslü bir masanın başına geçip önce bahsettiğimiz tanınmış kişilerin modelleri yanında oturdu, aydın ve anlayışlı halkın kabulü için kapıların açılmasını buyurdu. Ama ilk gün başarılı geçmedi. Çünkü her ne değin halk bayan Jarley ve onun yanında bedava seyredilecek olan kişilerin pek canlı modellerine karşı neşeli bir ilgi gösterdilerse de; altı peni ödeyip müzeyi ziyaret etmeye adım atmamışlardı. Kalabalık bir halk kitlesinin antre ve antrede

gösterime sunulan modelleri koca bir saat, latarnayı dinleyip el ilanlarını okuyarak azim ve sebatla seyretmelerine, arkadaşlarını da müzeyi aynı biçimde kışkırtacaklarına ilişkin söz verip müzenin kapısı kasabanın yarı nüfusuyla dolmuş olmasına ve onlar ayrılınca, diğer yarı nüfusun antreyi doldurmasına karşın, kasaya para girmemiş ve girmesi umudu da pek zayıflamıştı.

Bu isteksiz durum karşısında, bayan Jarley halkın zevkini okşamaya ve merakını uyandırmaya çabaladı. Kapı üstündeki rahibenin bedenindeki makineler temizlenip devinime geçirildi. Rahibenin bütün gün, ispazmoza tutulmuş gibi, başını salladığını görüp pek hoşlanan karşıdaki sarhoş, protestan berber, bu baş deviniminin Roma kilisesinde rastlanan ve insan zihni üzerinde onur kırıcı bir etkisi olan âyinlere benzediğini söyleyip bu konu üzerinde küçük bir belagatla ahlaksal bir nutuk çekti.

İki arabacı da türlü kılıklara girerek durmaksızın gösterim salonuna girdi çıktı. Müzenin ömürlerinde gördükleri her şeyden daha ilginç olup seyircileri böyle bir zevkten yoksun kalmaları için göz yaşlarıyla kışkırttı. Bayan Jarley kasa başında oturup sabahtan akşama değin gümüş paraları şingirdattı. Duhuliyenin ancak altı peni olduğunu kalabalık halk kitlesine bildiren mumya müzesi sahibi, kolleksiyonun bir hafta sonra Avrupa'nın taçlı krallarına gösterilmek üzere kısa bir tura çıkacağını ilan ediyor, bu hitabelerini şu sözlerle bitiriyordu:

«Vakit yitirmeyiniz, vakit yitirmeyiniz! Müzemizde yüzden fazla yapıt sergileniyor. Bu, dünyanın biricik gerçek mumya müzesidir. Diğerleri hep taklit ve hokkabazlıktır. Vakit yitirmeyiniz, vakit yitirmeyiniz!..»

XXXIII

Bu öykünün gelişmesi bay Sampson Brass'ın ev konumu üzerinde biraz ayrıntıya gereksinim gösterdiğinden ve olası ki bu amaç için daha elverişli bir yer de bulunmayacağından, öykücü, aziz okuru elinden tutarak ve onunla birlikte havaya

sıçrayıp Don Cleophas Leandro Perez Zambullo ve arkadaşının bu ince araçta kazandığı hızdan daha fazla bir hızla havayı yarararak ilerleyip Bevis Marks'da yere iner.

Korkusuz havacılar bir zamanlar bay Sampson Brass'ın ikametgahı olan küçük karanlık bir evin önüne inmişlerdir.

Yaya kaldırımına pek bitişik olan bu bakımdan duvarın dibinden geçen bir yolcunun dirseğiyle tozunu silmek suretiyle bir hizmette bulunduğu oturma odası penceresinde, ev Brass tarafından el konulduğu sırada, güneşten rengi atmış, gevşek ve çarpık, kullanıla kullanıla yıpranmış yeşil bir perde vardı ki, küçük ve loş odayı güneşten saklamak şöyle dursun, dışardan içeriyi daha iyi görmeye yarıyordu. İçeride, bakılıp görülecek fazla bir şey yoktu. Cepte fazla taşınmaktan kıvrılıp sararmış kağıt tomarlarının gösterişli bir biçimde sergilendiği sarsak bir masa, bu kırık dökük mobilya parçasının her iki yanında karşılıklı olarak yerleştirilmiş iki iskemle, kenarlarının birçok müşterileri kucaklayıp onların soyulmasına yardım eden şömine kenarındaki solmuş bir koltuk, içinde beyanname, dilekçe ve ilân kabilinden yasal belgeler bulunan kullanılmış bir takma saç kutusu, iki üç hukuk kitabı, bir çalı süpürgesi; çiğnenip, basıla basıla lime lime olmuş ama daha son bir çabayla sıkı sıkı keçe çivilerine tutunan zavallı bir halı, sarı badanalı duvarlar, dumandan rengi değişmiş bir tavan, toz ve örümcek ağı bay Sampson Brass'ın yazıhanesinin bütün mobilya ve dekorasyonunu oluşturuyordu. Ama bütün bunlar kapının üstündeki (Dava vekili Brass) tabelası ve tokmak üzerine bağlanan (Birinci kat yalnız bir bay için kiralıktır) ilan gibi cansız ve önemsiz şeylerdir. Oysa yazıhanede bulunan iki canlı yaratık, hedef ve amacımıza daha uygun olduğu için öykümüz onlarla daha güçlü bir biçimde ilgili ve özel surette ilgili bulunuyor.

Bunlardan Brass'ın bu sayfalarda daha önce adı geçmiştir. Diğer, onun sekreteri, evinin işlerini gören, entrikalı işlerinin ortağı, danışmanı, gider pusulalarını yükselten yardımcı-sı, hukuk işlerinin bir amazonu olan bayan Sally Brass'dı ki, onun üzerinde bir bilgi vermek istenir ve ilginçtir.

Bayan Sally Brass otuz beş yaşlarında, zayıf, kuru, irade-
li, yumuşak sevgi duygularını söndürüp tehditlerini uzakta
tutan, yakın bulunmak mutluluğuna erenlerin de yüreğinde
korku uyandıran genç bir kadındı. Yüzü bakımından kardeşi
Sampson'a öyle benziyordu ki, kadınlık gururu ve utangaçlı-
ğını bir yana bırakıp şaka ve eğlence diye kardeşinin giysileri-
ni giyip onun yanında oturacak olsa, özellikle üst dudağında
kırmızımsı bir leke taşıdığından, giydiği erkek giysisinin yardı-
mıyla bıyık sanılması olası olduğu için ailenin en yakın dostu
tarafından kimin kim, hangisinin hangisi olduğunu söylemek
zor bir iş oluyordu. Bu leke, belki de yanlış yere konmuş kaş-
lardı. Çünkü bayan Brass'ın gözleri bu gibi doğal ilişkisizlikler-
den uzak bulunuyordu! Soluk -deyim gerekirse- kirli, sarı bir
benzi olan bayan Brass'ın gülümseyen burnunun ucundaki
sağlıklı bir kızılık tenine bir renklilik veriyordu. Derin ve tak
sesi bir kez işitilince bir daha unutulmayacak değin etkiliydi.
Genellikle giydiği yeşil rob yazıhane perdesinin renginden
pek ayrımsız olmayıp bedenine pek sıkı oturuyor, ta boğazı-
na değin yükseliyor ve orada pek iri masif bir düğmeyle ilik-
lenmiş bulunuyordu. Bayan Brass her halde basitlik ve sadeli-
ğin, zarıflığın aslını oluşturduğunu kabul etmiş olmalı ki yaka
ve atkı takmıyor; yalnız başını -hiç değişmez bir biçimde-
tıpkı vampir kanadına benzeyen ve herhangi bir biçimde,
gelişi güzel bağlandığı zaman, kolay ve çekici bir başörtüsü
oluşturan tül bir eşarpla örtüyordu.

Bayan Brass böyle bir kadındı. Düşünsel yapısıysa ta ço-
cukluğundan beri kendini az rastlanır bir çabayla hukukun
seyrek rastlanan kartal uçuşlu yüksekliklerinde harcamayıp
genellikle pratikte geçerli olan kaypak ve yılankavi işlerinin
izinde yürümeye özendiğinden epey ele avuca sığmaz bulu-
nuyordu. Bayan Brass birçok aydınlar gibi kendini kumara
vermemiş, pratik yararın başladığı yerde de kalmayarak -
yapılabildiği değin- temize çekmek formülleri tam ve doğru
olarak doldurmak, parşömen kağıtları üzerine kabartma
damgalar basmak, hatta bir kalemi onarmak gibi yazıhane iş-
lerinin tür-lüsüne girişmişti. Bu gibi çeşitli özellikleri olan bayan

Brass'ın nasıl olup da daha bekâr kaldığını anlamak zordur. Ama ister yüreğini erkeklere karşı çelik bir levhayla saklamış olsun; ister yasayı parmağının ucunda çevirdiğinden, kendisini yeğleyecekler nişanı bozma davası açacağından ürküp çekilmiş olsun; bayan Brass daha evlenmemişti ve daha kardeşi Sampson'un iskemlesi karşısındaki iskemlede, günlük işleriyle uğraşıyordu. Bu iki iskemle arasında halka ne oyunlar oynanmıştı.

Bir sabah bay Sampson Brass iskemlesinde oturmuş. Kalemını çekinmesizce -sanki karşısındakinin yüreğine batıyor-muş gibi- kağıda saplayarak bir dava dilekçesi yazarken bayan Brass da pek sevdiği işle uğraşıyor; bir hesap pusulası çıkarmaya hazırlanıyordu. Bu nedenle bir süre sessizce oturduktan sonra bayan Brass suskunluğu bozarak:

«Bitirdin mi Sommy?» diye sordu.

Çünkü onun yumuşak ve kadın dudaklarında her şey yumuşuyor ve Sampson adı Sommy halini alıyordu.

«Hayır, bitmedi. Yardım etseydin çoktan biterdi.»

« Bir de benden yardım istiyorsun! Katip tutacak sen değil misin?»

Sampson kalemi ağzına alarak kinci bir halde kızkardeşine sırtarak:

«Kendi arzum ve keyfim için mi katip kullanacağım? Alay edip beni öfkeliendirme, fesat!..» dedi.

Bay Sampson'un bir bayana fesat demesinin şaşkınlık ve utançla karşılanmaması için, hemen şunu da anımsatalım ki, Brass kızkardeşini yanında hep bir erkekmiş gibi bulundurmaya öyle alışmıştı ki, işi gitgide ona sanki gerçekten bir erkekmiş gibi davranmaya vardırılmıştı. Diğer yandan bu duygu o değin karşılıklıydı ki, Sampson kızkardeşine yalnız fesat demekle kalmıyor, bayan bu sözcüğün başına bir de sıfat ekliyor, bayan Brass da bu-na doğal bir şey olarak bakıyor ve sanki başka bir kadının 'melek' diye hitabedilmekten duyduğu duyguyla uygun bir hale gelmiş bulunuyordu.

Sampson, sanki bir soylunun sorgucundaki tüymüş gibi kalemi ağzında tutup sırtkan bir yüzle ekledi:

«Dün akşamki üç saatlik söyleşiden sonra, katip tutacağım diye benimle niçin alay ediyorsun? Bu benim suçum mu?»

Bayan Sally, erkek kardeşini öfkeliendirmekten hoşlandığı gibi hiçbir şeyden hoşlanmadığı için, ince bir alayla:

«Benim bildiğim şu ki, müşterilerden her biri biz istesek de istemesek de, bizi bir katip tutmaya zorlayacak olursa sen daha iyisi listeden adını çıkarıp, işini gücünü terget ve git kendini as!..»

«Ona benzer bir başka müşterimiz daha var mı? Sen buna yanıt ver!»

«Onun yüzüne benzer bir müşteri mi?»

Sampson Brass hesap defterine uzanıp yaprakları teztez çevirerek:

«Ona benzeyen müşteri!» diye sıırıttıktan sonra; «Şuraya bak, bay Daniel Quilp; şuraya bak, Quilp; gene Quilp, hep o... Onun 'işte sana gereken bir katip' diye salık verdiği adamı almayıp da her şeyi kayıp mı edeyim?..»

Bayan Sally yanıt vermek alçakgönüllüğünü göstermeyecek gülümsedi ve işiyle uğraşını sürdürdü.

Kısa bir suskunluktan sonra Sampson sözüne devam etti:

«Ben senin kaygını biliyorum. Bundan sonra işlere istediğin gibi parmağını sokmayacağından korkuyorsun. Beni bunu anlamıyor mu sanıyorsun?»

Bayan Sally hiç istifini bozmadan:

«İşlerin bensiz pek düzenli yürüyeceğini sanmıyorum. Budalık edip beni kızdırma Sommy! Sen kendi işine bak!..» dedi.

Kızkardeşinden korkan Sampson asık yüzle yazısına devam ederken bir yandan da onu dinliyordu.

«Ben katibin gelmemesine karar verecek olursam hiç kuşkusuz gelmesine izin veremem. Sen de bunu elbet biliyorsun. Onun için anlamsız sözler söyleme!»

Brass bu sözlere alçak bir sesle ve uysallıkla bu çeşit şakadan hoşlanmadığını, bayan Sally onu kızdırmaktan sakınırsa daha memnun olacağını söylemekle karşılıklıta bulundu.

Ama bayan Sally şakadan hoşlandığını ve bu zevkten yoksun kalmak niyetinde olmadığını bildirdi. Bunun üzerine Brass sözü daha fazla uzatmak istemediğinden her ikisi de kalem-lerine sarılarak artan bir hızla işlerine koyuldular. Konuşma da burada sona erdi.

Onlar böyle uğraşırken pencere -sanki arkasında birisi varmış gibi- birdenbire karardı. Başlarını kaldırıp bakınca, pencerenin üst kanadı dışarıdan açıldı ve Quilp başını içeri uzattı.

Pencerenin kenarında ayak parmaklarının ucuna yükse- lip odaya bakan Quilp:

«Evde kimse var mı? Şeytanla alışverişiniz yok ya! Brass'ın borsası bugün yüksek mi?» diye sordu.

Avukat, sahte bir kendinden geçiş haliyle gülerek:

«Pek iyi, pek iyi!» dedi. «Ne değişik, ne alaycı bir insan!

Cüce gözlerini süzüp bayan Sally'ye baktı ve kurbağa se- sini andıran bir sesle:

«Adalet timsali elinden kılıç ve teraziyi bırakıp gözlerinin bağına çözmüş! İşte yasanın her yana yetişen kolu, Bevis'in seçkin bakiresi burada!» dedi.

Brass söze karıştı.

«Ne şaşılacak bir espri tufanı!»

Quilp:

«Kapıyı aç, birlikte geldik...» dedi. «Eşsiz bir katip bir ödül kazası! Çabuk ol, kapıyı aç Brass! Yoksa pencereden başını çıkarıp bu yana bakan komşu Avukatlardan biri gözünü önünde onu senin elinden alır...»

Katiplerin en yetkini rakip bir avukata gidecek olsa, Brass'ın olası ki kılı bile kıpırdamayacaktı. Ama utanması kıt bir tezcanlılıkla yerinden kalkıp müşterisini karşılamak üzere kapıya gitti. Cüce, Richard Swiveller'i elinden tutmuş olduğu halde içeri girdi.

Quilp kapının ağzında durup bayan Brass'ın bulunduğu yana baktı ve kaşlarını oynatarak:

«İşte benim vaktiyle evlenmiş olmak isteyeceğim kadın; işte güzel Sarah! İşte kadınlığın bütün büyüleyiciliğini ve çeki-

ciliği ni nefsinde toplayıp zayıflığından hiçbir eser taşımayan Sarah!..» dedi.

Bu övgülere karşı bayan Brass:

«Saçma!..» yanıtında bulundu.

Quilp ekledi:

«Tıpkı, yüreği, adını paylaştığı maden gibi katı! Bilmem ne diye adını değiştirmiyor, bronzu eritip daha yumuşak bir ad almıyor!»

Bayan Brass sevimsiz bir gülümsemeyle:

«Bir yabancı önünde bu biçimde konuşmaktan utanıp sıkılmıyor musun, bay Quilp?.. Bırak şu saçmaları!..» dedi.

Quilp, Swiveller'i öne sürerek:

«Bu genç, kendisi de aynı duygularla duyarlı olduğu için beni çok iyi anlar. Yakın bir dostum, iyi bir aile bireyi, geleceği parlak bir genç! Bay Richard Swiveller!.. Gençlik düşüncesizliğiyle giriştiği yanlış bazı davranışlardan dolayı şimdilik alçakgönüllü bir katip olmaya razı... Alçakgönüllü ama bu hoş hava içinde özenilecek bir şey!..»

Eğer Quilp benzer bir anlam kullanmış ve bayan Brass'ın soluduğu havanın tatlılaşıp zariflik kazanmış olduğunu amaçlamışsa, her halde bunun nedeni olmalıdır; ama eğer sözel anlam kullanıp Brass'ın yazıhanesinin zevkli atmosferinden bahsetmek istemişse, hiç kuşkusuz pek tuhaf bir zevke sahip bir insan olması gerekirdi. Çünkü yazıhane havasız ve toprak kokulu, bit pazarında satılan kullanılmış giysi kokusu sinmiş, fare yuvası ve küflü bir yerd. Bu saf ve katıksız zevk hakkında olası ki kuşkuya düşen Swiveller kesik kesik, bir iki kıklamadan sonra, sırtıp duran cüceye güvensizlikle baktı.

Cüce sözüne devam etti:

«Bayan Brass, bay Swiveller gençliğinde uçup kaçmasını bildiği için koyunun bulunmadığı yerde keçiye Abdurrahman Çelebi demesini bilenlerdendir. Güçlü yerde bulunmanın yararını da kavradığı için, ağabeyinizin önerisini kabul ediyor, bay Brass; bay Swiveller buyruğunuzdadır!»

«Çok memnun oldum. Bay Swiveller sizin dostluğunuza sahip olduğu için her halde çok bahtlı bir insan. Bu dostlukla ne değin övünse yeridir.»

Swiveller arkadaşlar ve şişe üzerine bir şeyler mırıldandıktan sonra pek sevdiği, tüyleri hiç dökülmeyen dostluk kanadından dem vurdu. Ama zihnen, boş ve acıklı bakışlarla baktığı bayan Brass'la ilgileniyordu. Cüce buna çok memnun olmuştu. İnce yaratık bayan Brass'a gelince iş adamlarının yaptığı gibi, kalemi kulağının arkasında, ellerini oğuşturup yazıhanede bir aşağı bir yukarı dolaşmaktaydı.

Quilp hukukçu arkadaşına dönerek:

«Her halde bay Swiveller hemen işe başlayacaktır. Bugün pazartesi...» dedi.

«Evet, hemen başlarsa memnun olurum.»

Cüce ekledi:

«Bayan Sally ona pek zevkli bir bilim olan hukuku öğretecektir. Ona rehberlik, arkadaşlık ve dostluk edip 'Genç Hukukçuların El Kitabı' olacaktır.»

Brass karşı binaların damlarına bakıp derin bir düşünceye dalmış bir insan tavrıyla:

«Bu ne yapıcılık bu ne sistemli düşünce, cidden çok güzel, çok güzel!» dedi.

Cüce sözlerine devam etti:

«Bayan Sally ve hukukun tatlı öyküsüyle günleri bir dakikaymış gibi geçirecektir. Şairin tatlı ilhamları biçiminde John Doe ve Richard Roe onu da ilgilendirmeye başlayınca zihni gelişecek yüreği rahatlayacaktır.»

Brass:

«Ne güzel, ne güzel! Onu işitmek bir ziyafet!» diye bağırdı.

Quilp çevresine bakınarak sordu:

«Bay Swiveller nerede oturacak?»

«Bir iskemle daha satın alacağız, siz önerinceye değin yazıhanemizde bir centilmen daha bulunacağını aklımızdan geçirmiyorduk. Yerimiz de pek geniş değil; ama kullanılmış bir iskemle sağlamaya çalışırız. Ben öğleden önce dışarıda

olacağım. Bay Swiveller ben gelinceye değin benim iskemlemi alıp şu dava dilekçesini temize çekerse memnun olurum.»

«Birlikte çıkalım. Vaktin varsa sana söyleyecek bir çift sözüm var.»

Avukat şapkasını giyerek yanıt verdi:

«Vaktin varsa! Benimle şaka ediyorsunuz, ben hazırım. Her zaman sizinle birlikte yürümek için vaktim vardır. Bay Quilp'in söyleşisinden yararlanmak fırsatı herkese düşmez bir nimettir...»

Cüce, alayla yüz­süz arkadaşına baktıktan sonra yeğnik, kesik bir öksürükle tabanı üzerinde dönerek bayan Sally'ye veda etti. Cücenin pek nazik vedasına karşı Brass'ın kızkardeşi soğuk ve uzaktan bir karşılıklıta bulunduktan sonra, Quilp, Swiveller'e başını salladı ve Avukatla birlikte çıkıp gitti.

Swiveller tam bir şaşkınlık içinde güzel Sally'ye, sanki bir benzeri daha yaşamamış olan tuhaf bir yaratığa bakıyormuş gibi, gözünü açıp şaşkınlıkla baktı. Cüce sokağa çıktıktan sonra, pencerenin kenarına gelip sırtıkan bir yüzle yazıhanenin içini, bir kafese bakıyormuş gibi süzdü. Dick, başını kaldırıp sessizce ona bakmış ve o hiçbir şey düşünmeden ve hiçbir şey görmeden, olduğu yerde mihlanmış gibi, gözünü dikip bayan Sally'ye bakmıştı.

Bu sırada hesap pusulalarıyla uğraşan bayan Brass, Swiveller'e hiç önem vermeden, cızırtılı bir kalemle ve pek açık bir zevkle, bir buhar makinesi gibi çalışarak yazısına devam etmekteydi. Dick budalaca bir şaşkınlık içinde yeşil roba, kahverengi şapkaya, onun yüzüne, hızla işleyen kaleme bakarak nasıl olup da bu tuhaf yaratığın yanına düştüğüne, bir düş görüp görmediğine şaşarak olduğu yerde durdu. Sonunda derin bir soluk alarak paltosunu çıkardı.

Dick, paltosunu çıkarıp özenle katladıktan sonra bir yandan bayan Sally'yi süzerek sırtına, vaktiyle denizde kullanmak için ısmarladığı ama yazıhanede kullanmak üzere getirdiği, kruvaze lacivert bir ceket giyip Brass'ın iskemlesine oturdu. Eski uyuşukluğu üzerine çökmüştü. Çenesini eline yaslayıp gözlerini sanki bir daha kapanmayacak değin açtı.

Artık hiçbir şey göremeyecek değin uzun bir zaman baktıktan sonra, gözlerinin kendisini şaşkınlıklara düşüren güzel hedeften ayırarak müsveddenin yapraklarını çevirdi. Kalemını hokkaya batırdı ve yavaş yavaş yazmaya koyuldu. Birkaç sözcük daha yazıp kalemını gene hokkaya batıracağı sırada gözlerini kaldırdı. Gözleri sevimsiz kahverengi şapka, yeşil rob ve bütün çekiciliğiyle oturan bayan Sally'ye takıldı. Bu, o değin çok yinelendi ki Dick'e bayan Sally'yi yoketmek, başındaki şapkayı savurup şapkasız nasıl durduğunu görmek için tuhaf bir istek duydu. Masanın üzerinde büyük, siyah, bir tahta cetvel duruyordu. Onu eline alıp burnunu kaşıdı.

Burnunu kaşıyıp cetveli elinde tutan Swiveller, onu bir balta gibi sallamaya başladı. Bu, savurmalar sırasında cetvel bir kezinde bayan Sally'nin şapkasının ta kenarından geçti. Şapkanın kenarı cetvelin rüzgarından sallandı. Cetvel bir santim daha yaklaşırsa, şapka da yuvarlanacaktı. Ama bayan Sally hiç aldırış etmeden ve gözlerini kaldırıp bakmadan işine devam etti.

Sebat ve üstelemeyle, bunalıncaya değin yazıya devam ederken tahta cetveli eline alıp isterse şapkayı bayan Sally'nin başından devirebileceğini düşünmek, ona bir rahatlık ve ferahlık veriyordu. Bayan Sally bakacak olursa, cetvelle burnunu kaşımak; bakmıyorsa, cetveli savurmak ilginç bir eğlenceydi. Böylece duygularını yatıştıran Dick, cetveli daha az eline alıp birbiri ardına altı satır yazmayı başardı. Bu onun için başarı sayılırdı.

XXXIV

Bayan Brass iki saat harıl harıl çalıştıktan sonra, işini bitirip kalemını yeşil sabuna sildi ve sonra her zaman cebinde taşıdığı küçük, yuvarlak bir teneke kutudan bir tutam enfiye çekti. Bu masum ve ılımlı zevkten sonra, iskemlesinden kalkıp kağıtları paket yaptı ve kırmızı bir şeritle bağlayıp koltuğun altına aldı, yazıhaneden çıktı.

Swiveller daha iskemlesinden kalkıp çılgın bir dansa başlamaya vakit bulamadan ve yalnız kalmanın zevkini süremeden, kapı açıldı ve bayan Brass başını uzatıp:

«Ben dışarı çıkıyorum...» dedi.

Dick:

«Peki, bayan!» dedikten sonra kendi kendine: 'Benim için hiç acele edip bir an önce geri dönmeye çalışmayın, bayan!' görüşünde bulundu.

«Bir iş için gelen olursa not alın. Avukatın öğleden sonra geleceğini söylersiniz.»

«Evet bayan...»

«Ben dışarıda çok kalmayacağım.»

Bayan Sally kapıyı kaparken Dick kendi kendine: 'Buna çok üzıldüm doğrusu, bayan! Umarım, hiç beklenmedik bir iş çıkar da gecikirsiniz. Küçük bir kaza atlatırsanız, hiç de fena olmaz bayan!' görüşünde bulundu.

Swiveller büyük bir ciddilikle bu sözleri söyledikten sonra, müşteri sandalyesine oturup düşünceye daldı. Biraz sonra bir aşağı bir yukarı odanın içinde dolaşıp gene sandalyeye oturdu.

«Demek ben Brass'ın kâtibiyim ha!» dedi. «Brass'ın ve kardeşi dişi ejderin katibi. Ne iyi, ne iyi! Bilmem daha neler göreceğim. Üniforması üzerine numarası özenle işlenmiş, fötr şapka ve gri giysili, bacağındaki dizbağı nişanının topuğunu dağlamaması için ayağına beyaz benekli mavi bir mendil sarılmış bir kürek mahkumu olmadığım kaldı! Yoksa bu pek ki-barca bir iş mi olur? Hiç kuşkusuz insan istediği şeyi istediği biçimde yapmalı!..»

Swiveller yapayalnız olduğundan bu sözleri -kendilerini uygunsuz konumda bulan kahramanların yaptığı gibi- yazgı ve talihine hitabetmişti. Tiyatro sahnesinde aktörlerin avizele-re hitabetmesi kabilinden Swiveller de bu sözleri yazgı ve talihin meskeni olduğu varsayılan tavana bakarak söylemişti.

Dick düşünceli bir suskunluktan sonra, içinde bulunduğu durumu parmağıyla sayarak:

«Quilp sağlayacağını bildiği bu yeri bana öneriyor, böyle bir şeyi aklından bile geçirmeyeceğine yemin edebileceğim

Fred, beni şaşkınlığa düşürerek Qulip'i destekliyor ve burada çalışmaya arkalıyor; bir numaralı oyun bozan! Taşradaki halam da yardımlarını kesip yazdığı pek sevimli mektupta beni yeni vasiyetnamesinden çıkardığını bildiriyor! İki numaralı oyun bozan! Birdenbire ciddileşen Fred; para, kredi ve yardımı kesiveriyor. Bunlar da yetmiyormuş gibi oturduğum pansiyonun sahibi odamdan çıkmam için üsteliyor. Üç numaralı, beş numaralı, altı numaralı, oyun bozanlar arar mısınız? Bütün bu oyun bozanlar arasında hiçbir kimse iradesine sahip olabilir mi? Ama hiçbir kimse kendini yere vurmaz. Yazgı insanı bir kez yere çalınca gene kaldırmamasını bilmeli! Ama yazgının bana bu oyunları oynadığına memnunum. Ona karşın hiç aldırış etmeden keyfime bakacağım!..»

Anlamalı bir baş silkmesiyle gözünü tavandan ayıran Dick, ekledi:

«Haydi bakalım kör talih; sen mi yorulursun, ben mi?»

Ahlak felsefesinde yeri bulunan ve hiç kuşkusuz pek derin olan bu düşünce biçimiyle talihine kafa tutan Swiveller, üzgünden sıyrılıp sorumsuz ve neşeli bir katip rahatlığı takındı.

Bu suskunluk ve huzur içinde, o zamana değin vakit bulup da derinlemesine inceleyemediği yazıhaneyi gözden geçirmeye koyuldu. Takma saç kutüsuna, kitaplara, mürekkep şişesine baktı. Bütün belgeleri teker teker gözden geçirip Brass'ın keskin çakısıyla masaya becerili biçimler kazıdı ve kömür kovanının içine adını yazdı. Bu uğraşlarıyla sanki resmen katiplik mesleğine başlamış olan Swiveller pencereyi açıp kayıtsızca dışarı sarktı ve bir biracı çocuk geçerken tepsisini yere koyup bir duble bira vermesini buyurdu. Hemen oracıkta birasını içip, ilerideki kredilere yüzü olması için hemen parasını ödedi. Ve hiç vakit yitirmeden ilerideki krediler konusunda bir anlaşmaya vardı. Biraz sonra, Brass kategorisinden birkaç Avukatın bazı hukuksal işleri için gönderdiği üç, dört çocuğu tam mesleğe yaraşır bir tavır bir ortaoyununda bir palyaçonun buna benzer hallerde göstereceği doğru ve geniş bir anlayış ve kavrayış havası içinde, kabul edip geri gönderdi. Bu işler de görölünce, sandalyesine

oturdu, bir yandan ısıklık çalarken bir yandan da yazı kalemiyle bayan Brass'ın karikatürünü yapmaya çalıştı.

Tam bu eğlenceli işle uğraşırken kapının önünde bir araba durdu ve çok geçmeden tokmak iki kez hızlı hızlı çalındı. Sokak kapısını çalan kişi yazıhane zilini de çalmadığı için Swiveller hiç aldırış etmeden, huzur içinde, evde bir başka kimse olmadığını varsaymasına karşın; eğlencesine devam etti.

Ama bu varsayımında yanılmıştı; çünkü tokmak gittikçe artan bir sabırsızlıkla çalındıktan sonra kapı açılmış ve pek sıkı basan birisi yukardaki odaya çıkmıştı. Swiveller, bunun dışı ejder diye nitelendirdiği bayan Brass'ın ikiz kızkardeşi olması olasılığını düşünürken yazıhane kapısı vurulunca:

«Giriniz...» diye seslenmiş, «girsenize... Ee, arkadan birtakım müşteriler daha gelecek olursa, iş çok karışır, giriniz!»

Kapı ağzında pek yeğnik bir ses:

«Lütfen gelip daireyi gösterir misiniz?» ricasında bulundu.

Dick, masanın üstüne eğilince, kirli, pasaklı sanki bir keman kılıfına bürünmüş gibi, giydiği önlükten yalnız yüzüyle ayakları görünen, küçük bir kızcağız gördü.

«Sen kimsin?» diye sordu.

Dick sorusuna ancak şu yanıtı aldı:

«Lütfen gelip daireyi gösterir misiniz?»

Kılığı bakımından böyle bir kız görülmüş şey değildi. Sanki beşikten beri çalışıyordu. Onun Dick'ten çekindiği gibi Dick de ona şaşakalmıştı.

«Benim boşdaire ile bir ilgim yok. Söyle başka bir zaman gelsinler.»

«Lütfen gelip gösterir misiniz? Kirası haftada on sekiz şilin; tabak ve çarşaf içinde. Kundura boyası ve çamaşır kiracının üzerinde. Kışın kömür için günde sekiz peni...»

«Niye kendin göstermiyorsun? Her şeyi iyice biliyorsun.»

«Ben gösteremem. Bayan Sally çok küçük olduğumu görünce müşterilerin daha önceden hizmetimden memnun olmayacaklarını söyledi.»

«İyi ama sonradan senin ne değin küçük olduğunu görme-yecekler mi?»

«İyi ama, daireyi hiç olmazsa on beş günlük için tutacaklardır...» dedi. «Bir kez bir yere yerleştikten sonra da halk kolay kolay yer değiştirmek istemez!»

Dick doğrulup kalkarken:

«Bu çok tuhaf bir iş...» diye mırıldandı. «Sen nesen? Ahçı mı?»

«Ben kolay düşen şeyler pişiririm. Ev hizmetleri de görürüm. Evin her işini ben yaparım.»

Dick, kendi kendine: 'Brass, dişi ejder ve ben de her halde en kötü işleri görüyoruz!' düşüncesine saplandı. Pek duraksak ve kuşkulu bir halde olduğu için aklından daha pek çok şeyler geçirebilirdi; ama küçük kız ricasını yinelediği sırada merdivenden gelen çarpma ve patırtılar da yalnız bayın sabırsızlığını gösteriyordu. Bu nedenle Swiveller işinin öneminin ve işine olan bağlılığının bir nişanesi olarak, her iki kulağının arkasına ve ağzına da bir kalem daha alarak müşteriyi karşılamak üzere acele dışarı çıktı.

Çarpma ve patırtıların merdivenin iki genişliğinde ve pek ağır olan, yalnız bayın sandığının arabacının da ortak çabasıyla ite kaka, dik merdivenden yukarı çıkarılmasından ileri geldiğini görmekle biraz şaşaladı. Yalnız adamla arabacı birbirini sıkıştırıp bütün güçleriyle itip çekerek ve her türlü zor köşelere saplayarak sandığı yukarı çıkarmaya çalışıyorlardı. Onların önüne geçmek olanaksız olduğundan Dick, sandığın her basamağı aşmasında bay Sampson Brass'ın evinin bu biçimde zor kullanılarak işgal edilmesini protesto ederek yavaş yavaş arkadan izledi.

Bu sitelere hiç aldırış etmeyen yalnız adam, sonunda sandık yatak odasına çıkarılınca, üzerine oturup açık başını ve yüzünü mendille sildi. Çok yorulmuş terlemişti; çünkü sandığı yukarı çıkarmak çabasıyla başka termometre'nin bütün gün gölgede yirmi sekiz derece göstermesine karşın; kışlık giysiler içindeydi.

Dick kalemi ağzından çekip:

«Bu daireyi görmek istediğiniz anlaşılıyor.» dedi. «Evet, güzel bir dairedir. Görünümü pek güzeldir. Sokağa bakıyor!

Köşeden de bir iki dakikalık uzaklıkta. Yakınımızda pek yeğ-nik bir bina satılıyor. Daha birçok avantajları var...»

«Kirası nedir?»

Dick kirayı yükselterek:

«Haftada bir sterlin...» dedi

«İyi, tutuyorum.»

«Çamaşır ve kundura boyası dışındadır. Kışın kömür için...»

«İyi, iyi, kabul...»

«İki haftalık peşin istiyoruz.»

Yalnız adam boğuk bir sesle:

«İki haftalık mı?» dedi. «Ben burada iki yıl kalacağım. On sterlin peşin. Kontrat hazır mı?»

Dick:

«Benim adım Brass değil, onun için...»

«Size Brass diyen kim? Benim adım da Brass değil!»

«Ama ev sahibinin adı Brass'dır.»

Yalnız adam:

«Memnun oldum!» dedi. «Bir Avukat için uygun bir ad. Arabacı, sen gidebilirsin! Sizin de işiniz kalmadı, bayım!»

Swiveller, yalnız adamın bu derece dürüst görüşmesi karşısında o değin şaşalamıştı ki, ona hemen hemen bayan Sally'ye baktığı gibi sert bakışlarla baktı. Yalnız adam hiç önem vermeden, soğukkanlılıkla boynunun çevresine doladığı şalı çözüp kundu-ralarını çıkarmakla uğraştı. Bu ağırlıklardan kurtulduktan sonra giysilerini çıkarıp güzelce katladı ve sandığın üstüne yerleştirdi. Daha sonra güneşlik ve perdeyi çekti, saatini kurup suskunlukla yatağa girdi.

Perdeyi çekerken son sözü:

«Parayı alın, ben zili çalmadan kimsenin rahatsız etmesine izin vermeyin!» olmuştu.

Bu sözleriyle perdeyi çekip sanki hemen horlamaya başlamıştı.

Elinde parayla yazıhaneye dönen Dick kendi kendisine:

«Burası pek tuhaf, pek tuhaf, pek olağanüstü bir yer!» görüşünde bulundu. «Dişi ejderler profesyonel erkekler gibi iş

görüyor; üç ayak boyunda ahçılar sanki yerden bitiyor; yabancılar da izin almadan içeri girip gün ortasında yatağa giriyor; eğer bu adam mucize türünden rastlanan bazı insanlar gibi iki yıl uyuyacak olursa, ayıkla pirincin taşını! Bu da benim yazgım. Umarım Brass'ın hoşuna gider. Gitmezse üzülürüm. Neme gerek benim. Beni ilgilendirmez!..»

XXXV

Bay Brass eve dönünce, kâtibinin verdiği haberi memnurlukla karşılayıp on sterlini sordu, ve parayı inceledikten sonra, İngiltere bankasının gerçek ve meşru banknotu olduğu ortaya çıkınca, keyfi büsbütün yerine geldi. Avukat elaçıklığı ve cömertlik duygularıyla coşup taşarak genellikle 'bir gün' diye adlandırılan pek uzak ve belirsiz bir günde Swiveller'i punç içmeye davet edip daha ilk gününde gösterdiği iş yeteneğini bol bol övdü.

Brass, övgülerde bulunma alışkanlığının insanın dilini yağlı tuttuğu sonucuna varmış ve bu yararlı uzun, özellikle bir avukat için paslanıp menteşeleri üzerinde gıcırdayacak yerde, hep hazır, buyruk bekler olması gerektiğini kavramış bulunuyordu. Bu bakımdan sözler söylemek ve gönül alıcı söylemler sarfetmek fırsatını hiç kaçırmazdı. Bu, onda öyle güçlü bir alışkanlık halinde yerleşmişti ki dili parmağının ucunda denmese bile, yüzünden başka her yerdeydi! Çünkü yüzü, önceden kaydettiğimiz gibi, sert ve sevimsiz olduğundan, kolay kolay yağlanacak gibi değildi ve sanki doğanın bir feneri halinde, dünyanın sığ ve kayalık kıyılarında yelken açarlara ya da hukuk boğazından geçenlere, daha az tehlikeli limanlar bulup kismetlerini orada aramalarını uyarmaktaydı.

Brass, katibiini övgülere boğup on sterlinlik banknotu inceleyen, bayan Sally pek az heyecan göstermişti. Bu heyecan da pek tatlı ve zevkli türünden değildi; çünkü hukuksal eğilimleri küçük kazanç ve avantalara önem verip zekası da bu yolda kullanılmaya indirgendiğinden, yalnız adamın pek

ehven koşullarla daireyi tuttuğuna memnun olmamıştı. Mademki daireyi tutmak hususunda bu değin üstelemişti; hiç olmazsa iki, üç kat kira vermesi gerekirdi.

Swiveller, yalnız adam üzerine düşüp üsteledikçe fiyatı yükselecekti! Ama ne bay Brass'ın iyi kanısı, ne de bayan Sally'nin hoşnutsuzluğu bu ve bundan sonra kendisi tarafından yapılacak işlerin sorumluluğunu bahtsızlığına yükleyen Swiveller üzerinde hiçbir etki yapmamıştı, rahat ve uysal bir halde daha kötüsüne hazır ve daha iyisine filozofça bir tavırla ilgisiz kalmıştı.

Swiveller'in katipliğinin ikinci gününde Brass:

«Günaydın bay Richard!» dedi. «Sally sizin için Witchapel'de kullanılmış bir sandayla bulmuş. Pazarlıktan anlayan biri varsa o da Sally'dir. Her halde sandalyeyi çok kullanışlı ve rahat bulacaksınız.»

Dick:

«Görünüşe bakılırsa, pek zavallı bir şey!» görüşünde bulundu.

«Ama üzerine oturması rahattır. Bana güven. Hastanenin karşısındaki sokaktan alınmıştır. Sokakta bir iki ay kalıp tozlanmış ve biraz da güneş yemiş, yoksa başka hiçbir kusur bulunamaz!»

Dick, hoşnutsuzlukla, bay ve bayan Brass'ın arasında oturarak:

«Umarım ateşi ve hastalığı yoktur!» dedi. «Ayaklarından biri de diğerlerinden uzun!»

«Biraz tahta buluruz. Hah ha ha! Kardeşim pazarlık etmesini çok iyi bilir.»

Bu sözcüklerin konusunu oluşturan güzel yaratık, başını önündeki kağıtlardan kaldırarak:

«Susar mısınız? Sen böyle gevezelik edersen ben nasıl çalışabilirim?...» dedi.

«Ne tuhaf bir insansın! Bazen susmasını bilmez, çene çalarsın. Çalışırken de başını işten kaldırmazsın! İnsan senin ne istediğini kestiremiyor...»

«Şimdi çalışmak istiyorum. Onun için beni rahatsız etme!..»

Bu sözleri söyleyen bayan Sally kalemin tüyüyle Swivel-ler'i işaret ederek:

«Onu da işinden alıkoyma!» dedi. «Zaten pek de hevesli değil!»

Brass öfkeli bir yanıt vermek eğilimi duyumsattı, ama belki önlemleri davrandığından, belki aklına gelen birtakım soyut düşünülerle doluymuş gibi, kızdırmak ve avarelik üzerine bir şeyler mırıldandı. Bundan sonra, her ikisi de suskunluk içinde bir süre yazılarına devam ettiler. Öyle bir suskunluk olmuştu ki, heyecandan hoşlanan Swiveller birkaç kez uyuklar gibi oldu ve gözleri kapalı olduğu halde görülmemiş birtakım yazılarla tuhaf bazı sözcükler yazdı! Sonunda teneke kutuyu çıkartıp, gürültüyle bir tutam enfiye çekti ve bay Richard Swivel-ler'in yapacağını yaptığını söyledi.

«Ne yaptım, bayan?»

«Yalnız adam henüz ortada yok! Dün öğleden sonra yattığından beri onu ne gören, ne işiten olmuş...»

«İsterse istediği değin uyuyup on sterlinin acısını çıkarabilir.»

«Ya hiç uyanmayacak olursa?»

«Bay Brass da elinden kalemini bırakarak:

«Bu, az görülen tuhaf bir olay, bay Richard! Bu kişi kendini karyolanın demirine asacak ya da buna benzer şaşırtıcı bir olay çıkacak olursa, bay Richard; bu kişinin size iki yıllık kira karşılığı on sterlin avans verdiğini unutmazsınız değil mi? Bunu belleğinizde tutun bay Richard! İfadenize başvurulacak olursa bunu unutmayın. Daha iyisi not alın.»

Swiveller, geniş bir tabaka kağıt alarak büyük bir ciddilikle kağıdın bir köşesine not etmeye koyuldu.

Brass:

«Önlemleri elden bırakmamak gerek...» dedi. «Dünyada ne kötülükler işleniyor. Yalnız adam size...» «Ama şimdi bunun sırası değil. Siz şu notu bitirin!»

Swiveller, notunu bitirince onu iskemlesinden kalkarak yazıhanede dolaşmaya başlayan Brass'a verdi.

Brass yazıya göz gezdirerek:

«Notunuz değil mi?» dedi. «Pek güzel bay Richard; yalnız adam size başka bir şey söylemedi mi?»

Sally:

«Bırak şu saçma sözleri, budalalık etme!» dedi.

Dick, önce ona, sonra bay Brass'a gene ona baktıktan sonra:

«Hayır!» dedi.

Brass yumuşayıp gülümseyerek:

«Tanrı selâmet versin bay Richard; ne değin safsınız!» dedi. «Yalnız adam eşyası üzerine bir şey söylemedi mi? Haydi böyle sorayım.»

Bayan Sally kardeşine başını sallayarak:

«Böyle sormak daha iyi olur...» görüşünde bulundu. Brass, rahat ve sevimli bir tonla ekledi:

«Örneğin, kesinkes sordu demiyorum; ama örneğin Londra'nın yabancısı olduğu, referans vermek durum ve alışkanlığında olmadığı, bizim bunu istemek hakkımız olduğu ve eğer herhangi bir zaman kendisine bir hal olacak olursa, bina içinde bulunan eşyanın, içine düşeceğim üzüntü ve dertlerin karşılığı benim sahipliğime geçeceği üzerine bir şey söyledi mi?..»

Sonra daha serin ve rahat bir tonla sözlerini şöyle bitirdi:

«Kendisini benim adıma, bu koşullarla mı kiracı olarak kabul ettiniz?..»

«Hayır, hiç de değil...»

Brass, ona küçümseyen ve sitemli bir bakışla bakıp:

«Siz mesleğinizi yanlış tutuyorsunuz, bay Richard; sizden hiçbir hukukçu çıkmaz!» dedi.

Bayan Sally ekledi:

«Hatta bin yıl yaşasanız bile!»

Bunun üzerine erkek ve kızkardeş küçük teneke kutudan gürültüyle birer tutam enfiye çekip karamsar bir düşünceye daldılar.

Swiveller'in yemek zamanı olan ve ona haftalar değin uzun gelen, saat üçe değin, başkaca bir olay çıkmadı. Saat üçü çalmaya başlar başlamaz yeni katip ortadan yitti ve beşi

vururken yazıhaneye girdi. Yazıhane sanki bir sihir etkisiyle yine limon kabuğu kokuyordu.

Brass sordu:

«Bay Richard, yalnız adam henüz kalkmadı. Hiçbir şeyin onu yatağından kaldıramayacağı anlaşılıyor, ne yapacağız?»

«Varsın uykusuzluğunu gidersin!»

«Varsın uyusun mu? Yirmi altı saatir uyuyor! Tepesinde çekmeceli dolaplar sürükledik, sokak kapısını hızlı hızlı vurduk, hizmetçi kızı birkaç kez merdivende düşürttük (kilosuz olduğu için kendisi pek incinmedi. Ama uyandırmanın olanağı yok!»

Dick:

«Bir merdiven bulup birinci kat penceresinden girelim!» önerisinde bulundu.

«Ama orada gene kapı var. Sonra... sokak halkı ayağa kalkar!»

«Öyleyse dama çıkıp bacadan içeri girelim.»

Brass ilgiyle Richard'a bakarak:

«Birisi dostça, cömertçe, mertçe davranıp üzerine alacak olsa; bu, pek yetkin bir plan. Her halde var sayıldığı değin de kötü bir iş olmasa gerek!..» dedi.

Dick bu öneriyi bayan Sally'nin üzerine alacağını düşünerek yapmıştı. Fazla bir şey eklemediğinden ve hiç orali olmadığından, Brass hep birlikte yukarı çıkıp uyuyan kişiyi daha az şiddetli bir araçla uyandırma önerisinde bulundu. Eğer bu son deneyim de başarılamayacaksa; o zaman daha sert bir önleme başvuracaklardı. Swiveller onaylayınca iskemle ve tahta cetvelle donanmış olduğu halde, olay yerine seğirttiler. Sally daha önce çıkmış ve bütün gücüyle bir el çanı çalışıyordu. Ama bunun da gizemli kiracı üzerinde hiçbir etkisi olmadı.

Brass:

«Kunduraları dışarıda duruyor, bay Richard!» dedi.

«Hem de pek dik kafalı şeyler!»

Gerçekten kunduralar sağlam ve dayanıklı şeylerdi ve sanki sahibinin ayakları da kunduraların içindeymiş gibi yere pek sıkı sıkı basmış, geniş taban ve küt burunlarıyla bulunduğu yer zorla işgal etmiş gibiydi.

Brass, anahtar deliğine gözünü uydurarak:

«Karyolanın perdesinden başka bir şey göremiyorum.» dedi. «Bu adam güçlü gövdeli biri mi, bay Richard?..»

«Öyle sayılır.»

«Birdenbire fırlayıp çıkacak olursa pek hoş olmaz. Merdiven başını açık tutun. Ondan korkacak değilim; ama ben ev sahibiyim. Konukseverlik kurallarına saygı göstermek ve uymak gerekir. Halo, halo!..»

Brass gözlerini kırpıştırıp anahtar deliğinden bakarak kiracının dikkatini çekmek için bu sözcükleri sarfederken, Sally çan çalıyor, Dick de iskemleyi kapının yanına, duvarın dibine koyup üstüne çıkmış dimdik duruyordu. Tahta cetvelle kapının üst kanadında davul çalmaya başladı. Kendi becerisinden memnun ve bulunduğu yer apansız bir burun buruna gelmekten masum olan Richard; tıpkı kalabalık gecelerde tiyatrolarda parter kapısını açan yiğit insanlar gibi, öyle bir güm-bürtüye başlamıştı ki, çanın sesi bozulmuş, ve merdivenin aşağısında dolaşan ve bir anda ortadan yitmeye hazır bulunan küçük hizmetçi kız, bütün yaşamı boyunca sağır kalmamak için kulağını tıkamak zorunda kalmıştı.

Birdenbire kapının kilidi; içerden şiddetle açıldı. Küçük hizmetçi kız kömürlüğe kaçtı. Bayan Sally kendi yatak odasına çekildi, pek tabansız, olan Brass da sokağa fırlayıp kendisini silahla izleyen bir insan görmeyince, ellerini cebine sokup ısıklık çalarak yavaş yavaş yürümeye başladı.

Diğer yandan iskemlenin üstünde duran Swiveller, duvara yapışarak kapıda söylenip lanetler savuran ve elinde tuttuğu kunduraları fırlatmak üzere bulunan kiracıya kaygıyla baktı. Kunduraları birilerinin kafalarına atmaktan vaz geçerek gene söylene homurdana odasına girmek üzere bulunan kiracının gözleri, Dick'in uyanık gözlerine ilişti.

«Bu iğrenç gürültüyü yapan sen miydin?»

Dick gözlerini kiracıdan ayırmayarak ve bir elinde de, eğer, eğer zor kullanacak, şiddete başvuracak olursa, öfkeli kiracının ne bekleyeceğine bir işaret almak üzere, cetveli azdan sallayarak:

«Ben de yardım ettim!» yanıtında bulundu.

«Bunu nasıl yüreğiniz yedi?»

Dick, bu soruya bir yatışta yirmi altı saat uyumanın bir centilmene yaraşır bir şey olup olmadığını sevimli ve erdemli bir ailenin huzur ve sükunluğunu hiçe saymanın doğru olup olmadığını sormakla karşılıklıta bulundu.

«Benim huzurumun hiçbir değeri yok mu?»

«Onların huzura hakkı yok mu? Tehditte bulunmak istemek -çünkü yasa tehdit tanımaz ve tehdit yasaca bir suçtur- ama bir daha böyle yapacak olursanız uyanmadan gömül-müş olmamaya dikkat ediniz. Sizin ölmüş olmanızdan korkup şaşırdık.»

Dick iskemleden yavaşça inerek ekledi:

«Uzun sözün kısası şu ki, biz yalnız bir kişinin bu kuruluşa gelip ekstra ücret ödemeden iki kişilik uyumasına izin veremeyiz!..»

«Yaa, öyle mi?»

Dick, yazgısına teslim olarak aklına geleni söylemeye davrandı:

«Tek bir yatakta, bir kezinde, bu değin uzun uyku iştirilmiş şey değildir. Eğer bu biçimde uyuyacak olursanız çift yatak ücreti ödemelisiniz!» görüşünde bulundu.

Kiracı bu görüş karşısında daha büyük bir öfkeye kapılacak yerde, gözlerinde bir pırıltı ve geniş bir gülümsemeyle Dick'e baktı. Güneş yanığı esmer bir insandı. Başına geçirdiği beyaz gecelik takkeyle daha da esmer görünüyordu. Bazı hususlarda sinirli bir insan olduğu apaçık olan esmer kişi bu iyi mizacına memnun olan Swiveller de onu kışkırtmak için güldü.

Kiracı böyle hoyratça uykudan uyandırılmasına öfkelenerek takkesini çıplak başının bir yanına eğmişti. Bu, ona öyle havada ve değişik bir görünüş vermişti ki, şimdi ona dikkatle bakmaya fırsat bulan Swiveller'i fazlasıyla ilgilendirdi. Bu nedenle ve onu yatıştırmak amacıyla, kiracının artık kalkmak istediğini ve bir daha bu değin uzun bir uykuya dalmayacağını umduğunu söyledi.

Kiracı odasına girerken:

«Gel buraya, koca çapkın!» dedi.

Dick iskemleyi dışarda bırakarak ama cetveli n'olur, n'olmaz diye elinde tutarak, odaya girdi. Kiracı kapıyı içeriden iki kez kilitleyince bu önleminden ötürü kendi kendini kutladı.

«Bir şey içer misiniz?»

Swiveller biraz önce susuzluk ezincini giderdiğini; ama varsa, ısı söndüren yeğnik bir içkiye hayır demeyeceğini bildirdi. Her ikisi de başka bir söz söylemeyince, kiracı, sandığından parlatılmış bir tür gümüş bir mabet çıkardı, ve özenle masanın üzerine yerleştirdi. Dick, kiracının yaptıklarını ilgiyle izliyordu. Kiracı bu mabedin gözlerinden birine bir yumurta kırdı, birine kahve koydu, bir üçüncüsüne temiz, teneke bir kutudan çıkardığı çiğ bir biftek parçası yerleştirdi, dördüncüsüne de bir miktar su koydu. Sonra mabedin temelinde bulunan bir ispirto lambasına bir kibrit çaktı. Kapakları kapadı. Gene açtığı zaman; ne sihirdir ne keramet! Biftek pişmiş, yumurta haşlanmış, kahve tam kararında pişmişti.

Kiracı, Dick'e sanki önünde mutfak ateşi varmış gibi, soğukkanlılıkla:

«Sıcak su, şeker ve bardak; yetkin bir rom!» dedi. Dick, masasının üstündeki her işi gören sihirli mabetten içinde her şeyi barındıran koca sandığa şaşkınlıkla baktı. Kiracı, bu gibi işlere alışık bir insan tutumuyla kahvaltı etmeye başladı.

«Evin sahibi bir avukat, değil mi?» diye sordu.

Dick başını salladı ve romun çok güzel olduğunu söyledi.

«Evin hanımı kim?»

«Bir ejder!..»

Kiracı, belki yolculukları sırasında böyle bir yaratığa rastladığından ya da bekâr olduğundan hiçbir şaşırma eseri göstermeden:

«Karısı mı, kızkardeşi mi?» diye sordu.

Dick, kardeşi olduğunu söyleyince, kiracı:

«Daha iyi. İsteddiği zaman başından atabilir!» dedi.

Kısa bir suskunluktan sonra ekledi:

«Delikanlı... ben burada gönlümün istediği gibi yaşamak istiyorum. İstedğim zaman yatar, istediğim zaman kalkarım.

İstediğim zaman çıkar istediğim zaman girerim; sorgu soru istemem. Casusların gözetlemesinden de hiç hoşlanmam. Bu hususta hizmetçiler baş belasıdır. İyi ki burada yalnız bir tane var...»

Dick:

«Pek küçük bir hizmetçi!» dedi.

Kiracı yineledi.

«Evet, pek küçük bir hizmetçi! Burası bana gelir mi?»

«Evet...»

«Dolandırıcılar topluluğu, değil mi?»

Dick başını sallayarak bardağını dikti.

Kiracı ayağa kalkarak:

«Öyleyse benim doğamı iyi anlasınlar. Beni rahatsız edecek olurlarsa, iyi bir kiracı yitirirler. Bunu onaylayacak olurlarsa alt yanı kolaylaşır. Daha fazlasını anlamaya kalkışılırsa, kaçırım. Bunları bilmek yararlı olur. Haydi güle güle!»

Dick, kiracının açmaya hazırlandığı kapının önünde durarak:

«Ama sizi seven birisi soracak olursa?» dedi.

«Ne demek istiyorsun?»

«Adınız?» Mektup ya da paket gelecek olursa...»

«Bana ne mektup gelir, ne soran olur...»

«Ad vermemek yüzünden bir hata işlenecek olursa, bana suç bulmayın!»

Kiracı öyle bir öfkeyle: 'Ben kimseye suç bulmam!' dedi, Dick bir anda kendini kapanan kapıyla merdiven arasında buldu.

Brass ile bayan Sally, Richard'ın birdenbire dışarı çıkmasıyla anahtar deliğinden geri süzölmüşlerdi. Büyük çabalarına, öne geçmek için birbirini çimdikleyip itmelerine ve buna benzer pandominalarına karşın; görüşmenin tek sözcüğünü bile işitmediklerinden, görüşmenin öyküsünü dinlemek üzere Dick'i teztopar aşağıya, yazıhaneye sürüklediler.

Swiveller, kiracının karakter ve arzularını sadakatle, büyük sandığı da şairce bir dille öykülendirdi. Sandığın anlatımı ger-

çeğе uygunluğundan çok parlak bir düş ürünüydü. Sandığın bilinen ve tanınan her türlü zengin yiyeceğ i ve ş arabın da tür-lüsünü iç erdiğ ini, otomatik olarak iş leyerek istenileni ö ne koy-duğ unu yeminlerle anlattı. Yemek piş irme aracının üç kilo ağı rlığ ında sığ ır filotosunu bir ç eyrek saatte piş irdiğ ini gözle-riyle gördüğ ünü, bir göz kırpmasıyla suyun kaynayıp fıkırda-dağ ını söyledi. Bu bakımdan kiracının büyük bir hokkabaz ya da kimyacı, ya da her ikisi birden olduğ unu, onun burdaki ikametinin günün birinde Brass adına bir kredi ve tanınma payı ayıracağ ını Bevis Marks tarihçesine yeni bir ilgi kaynağ ı oluşt uracağ ı görüşünde bulundu.

Bay Swiveller'in üzerinde durmaya gerek görmeyeceğ i bir nokta, alçakgönüllü 'ısı kesici'ydi. Pek güçlü olan alkolün bahsettiğ i ılımlı iç kinin peş isıra gelmesi onda biraz ısı uyan-dırmış ve akş amüstü meyhanede iki üç kadeh daha, ılımlı ısı söndürücüye gerek olmuş tu.

XXXVI

Kiracı, daireyi birkaç haftadan beri iş gal etmesine karş ın; daha ne Brass, ne de bayan Sally ile söz ya da iş aretle ko-nuş mak istemediğ inden herhangi bir haber için değ iş mez bir biçimde Swiveller'i seç tiğ inden, zararsız bir kiracı olup her şeyi peş in peş in ö dediğ inden, hiçbir zahmet vermediğ inden, gürültü etmeyip erken yattığ ından; Richard yavaş yavaş aile içinde önemli bir mevki iş gal etmeye, bu gizemli kiracı üze-rinde bir nüfuzu olan, hiçbir kimsenin ona yaklaşt ırmaya cesa-ret edemediğ i bir zamanda onunla -iyilik ya da kötülük için-görüşmeye girişebilen bir insan mevkiine yükselmiş ti.

Gerç eğ i söylemek gerekirse, hatta Richard Swiveller'in bile, kiracıyla olan iliş iğ i pek uzaktandı ve pek az aralanıyor-du; ama gizemli kiş iyle olan tek sözcüklü konuşmalarından bahsederken: 'Swiveller sana güvebilirim', 'Hemen söyleye-yim ki, sana karş ı bir saygı besliyorum,' 'Swiveller sen benim dostumsun ve inanıyorum ki bana dost ve destek olursun,' bi-çiminde daha birçok iç ten ve mahrem sözlere uğ radığ ını ö ne-

süren Swiveller'in nüfuz derecesinden ne Brass, ne de bayan Sally kuşkuya düşüyor, ona karşı tam bir güven besliyorlardı.

Diğer yandan Swiveller gördüğü bu ilgiden ayrı olarak, aynı derecede devamlı bir saygınlık kaynağına sahip bulunuyordu ki, bu, onun işini epey kolaylaştırıyordu.

Bayan Sally, Dick'ten hoşlanmaya başlamıştı. Kadın sihirliliğini küçümseyenler birçok konuyu oluşturacak olan bir aşk öyküsüne hazırlanmasınlar! Çünkü her ne deyin bayan Sally, biçimi ve görünüşüyle sevimlik için yaratılmış bir varlıksa da ; sevginin ne olduğunu bilmeyen bir insandı. Ta çocukluğundan beri, anakucağı yerine hukukun eteklerine sarılan ve onun yardımıyla ayakta durup, o zamandan beri bu sıkı tutunma sayesinde geçimini sağlayan bayan Brass, çocukluğunu da sanki bir tür hukuk yavrusu olarak geçirmişti. Daha pek küçükken bir icra memurunun yürüyüş ve tutumunu taklit etmek konusunda gösterdiği yetenek şaşılacak bir şeydi. Bütün seyredenleri şaşkınlık ve sevinçlere boğan bir sağlık ve isabetle icra memurunu taklit ederek söylemsel bir tutukevine götürmek üzere oyun arkadaşının omuzuna dokunması, ancak pek hoş ve benzersiz bir biçimde bebek odasına haciz koyup masa ve sandalyelerin sayımını yapmasıyla karşılaştırılabilirdi! Bu oyunlar eşini yitiren ihtiyar babasının zevk ve avuncunu oluşturunuyordu. Üstün zekası yüzünden arkadaşları arasında 'Koca Tilki' ünüyle anılan ve kızının bu oyunlarını arkalayan bu seçkin kişinin Houndish mezarlığına yaklaştığını anlamakla duyduğu başlıca keder, kızının bir noter sertifikası elde edip listeye geçtiğini görememek olmuştu. Sevecenlik yüklü bu dokunaklı kederle harekete geçen koca Tilki, Sally'yi değerli bir yardımcı olarak oğlu Sampson'a emanet etmiş ve ihtiyar kişinin ölümünden bugüne deyin Sally, erkek kardeşinin pek değerli bir destek ve yardımcısı olmuştu.

Çocukluğundan beri kendini yalnız bu meslek ve uğraşa verdiğinden bayan Sally'nin, yaşamı, yalnız hukukla olan ilişkisi bakımından, tanınması apaçık bir gerçektir. Böylece onda

kadınların tanındıkları ince ve zarif becerileri aramamak gerekir. Sally'nin başarı ve beceri alanı, erkeklerin gördüğü işler ve hukuk alanıydı. Bütün bunlar da bir noterin yaptığı işlerle başlıyor ve orada bitiyordu. Denebilir ki, bayan Sally, bir tür hukuksal masumluk içindeydi. Hukuk onun dadısı olmuştu ve eğer çocuklardaki çarpık bacaklılık gibi bedensel sakatlıklar, kötü bakım ve büyütme sonucu olduğu kabul edilirse; böyle sağ duyulu bir zihin sahibindeki her hangi ahlaksal çarpıklık için ancak bayan Sally'nin dadısına kusur bulunabilirdi!

Brass yokken can sıkıntısını gidermek için yazıhaneyi türlü şarkılar ve eğlencelerle, neşelendiren, hokkalar ve etiket kutularıyla hokkabazlık eden, üç portakalı bir elinde yakalayan, iskemleleri çenesinde, çakıları da burnunun ucunda dengede tutan ve aynı derecede beceriye gereksinim gösteren daha nice hünerler yapan Swiveller, Sally üzerinde yepyeni ve işitilmemiş bir etki yapmıştı. Bayan Sally'nin rastgele keşfettiği bu sosyal özellikler kendisi üzerinde yavaş yavaş öyle bir izlenim bırakmıştı ki, sanki kendisi yazıhanede değilmiş gibi, Swiveller'e dinlenmesini rica ediyor, o da -canına minnet- kabul ediyordu. Böylece aralarında bir dostluk kurulmuş, Dick de ona tıpkı kardeşi gibi herhangi bir katip olarak bakmaya başlamıştı. Sally onun pazardan getirdiği meyva, zencefilli gazoz kızarmış patates ve sıradan ısı söndürücü içkiye ortaklık etmekten çekinmiyordu. Sally'yi çoğunlukla kendi yazılarını yazmaya razı ediyor, hatta bazan arkasına bir şamar atarak çok iyi bir insan ve benzersiz bir arkadaş olduğunu söylüyor, Sally de bütün bu şaka ve övgüleri memnunkla kabul ediyordu.

Bir durum, Richard'in zihnini çok kurguluyordu. Küçük hizmetçi kız, yerin dibinde yaşıyor; kiracı zili çalmadıkça yeryüzüne çıkmıyor; zile hemen yanıt verdikten sonra birdenbire ortadan yitiyordu. Ne sokağa çıkıyor, ne yazıhaneye geliyor; eli yüzü hiç temiz durmuyor; kalın önlüğünü sırtından hiç çıkarmıyor; pencereden bakmıyor; kapı önünde durup temiz hava bile almıyor; rahatlık ve eğlence nedir bilmiyordu. Hiçbir kimse gelip onu sormuyor; hiçbir kimse ondan bahsetmi-

yor; hiçbir kimse ona yakınlık göstermiyordu. Brass bir kez onun için 'bir aşk çocuğu' demişti ki; bu, aşk ürünü bir çocuk anlamından çok uzaktı; ama Richard'ın onun üzerine elde edebileceği bütün bilgiler bununla sınırlı kalıyordu.

Richard bir gün oturup bayan Sally'nin yüzünü incelerken: 'bunu ejdere sormanın hiçbir yararı yok!' görüşünde bulundu. 'Bu konuda bir şey soracak olursam, dostluğumuzun sona ermesinden korkarım. Bilmem ona ejder mi, deniz kızı mı demeli? Oldukça pullu, kepekli bir hali var! Ama deniz kızları aynaya bakmaktan hoşlanır ve saçlarını tararlar. O, taramıyor, deniz kızı olamaz. Her halde ejder olmalı!' dedi.

Sally her zamanki gibi kalemini yeşil sabuna silip oturduğu yerden kalkarken Dick:

«Nereye gidiyorsun?» diye sordu.

«Yemeğe!»

Dick, kendi kendine 'yemeğe' dedi. 'Bilmem şu hizmetçi kız ne yiyip ne içiyor!'

«Sammy yemeğe gelmeyecek. Ben gelinceye değin bekle. Ben şimdi gelirim.»

Dick başını sallayıp onu gözleriyle kapıya, kulaklarıyla da kardeşiyle yemek yedikleri arka odaya değin izledi. Elleri cebinde yazıhanede dolaşırken: 'Şu hizmetçi kıza nasıl baktıklarını, nerede yatırıp barındıklarını öğrenmek için elimde olanı veririm!' dedi. 'Annem hiç kuşkusuz pek kuşkucu bir kadınmış ve benimde bir yanımda her halde bir soru işareti olmalı!'

Bir süre bu biçimde düşündükten sonra Swiveller, karşıdan çabucak bir bardak bira içmek niyetiyle, yavaşça yazıhaneye kapısını açtı. Bu sırada merdivenden aşağı inen Sally'nin kahverengi şapkasının kenarını gördü. 'Her halde küçük kıyı doyurmaya gidiyor!' dedi.

Önce merdiven başından gözetleyip şapkasını aşağının loşluğunda yitmesini bekledikten sonra sessizce aşağı indi ve elinde bir et parçasıyla arka yandaki mutfığa giren Sally'nin arkasından giderek kapının yanında durdu. Burası, pek karanlık, pek sevimsiz, pek basık ve rutubetli bir yerdi.

Duvarlar kirli ve delik deşikti. Delik bir fıçidan su sızıyor, aç ve sıska bir kedi yalanıp duruyordu. Ocak ızgarası sarılıp sikkıştırılmış ve ancak pek az ateş alacak bir hale konmuştu. Kömürlük, mum kutusu, et dolabı hep kilitliydi. Ortada, hatta bir böceğin bulup yiyeceğı bir şey bırakıl-mamıştı. Mutfağın acıklı hali -umutsuzluk içinde- bir bukalemunun bile yüreğine inebilirdi. Hizmetçi kız; bayan Sally'nin, huzurunda başını eğip büzüldü.

«Orada mısın?.. »

Yeğnik bir sesle yanıt verdi:

«Evet, bayan...»

«Çekil şu etin yanından! Bilirim, mıncıklamaya başlarsın!»

Kızcağız bir köşeye çekilip sindi. Bayan Sally cebinden bir anahtar çıkarıp dolabı açtı ve içinden yenip yutulmaz, taş kesilmiş , soğuk patates artığı çıkardı. Bunu kızın önüne iterek, eline bir bıçak aldı, bıçağı masata sürterek gösterişli bir bileme işlemine girişti.

Bu hazırlıklardan sonra, sekiz santimetrekare, incecik bir dilim eti çatalın ucundan tutarak:

«Bunu görüyor musun?» diye sordu.

Hizmetçi kız etin her telini ve zerresini süzen aç gözlerle bakarak:

«Evet...» dedi.

«Öyleyse sakın burada et yediğini unutayım deme! Haydi otur da yel»

Bu iş pek çabuk görölünce, bayan Sally, sordu!

«Daha istiyor musun?»

Aç kız, belirsiz bir 'hayır!' yanıtında bulundu. Hiç kuşkusuz ancak aralarında kurulmuş bir usule uyulabiliyordu.

Olayları özetleyen bayan Sally:

«Etini yedin. Yiyebildiğince yedikten sonra 'daha ister misin?' diye sorulunca 'hayır!' dedin. Onun için, sakın yiyeceğinden kısıldığını söyleyim demeyesin! Anladın mı?»

Bu sözcüklerle bayan Sally eti kaldırıp dolaba kilitledi ve kızcağızın patatesi bitirmesini seyretti.

Pek apaçık bir biçimde bayan Sally'nin sevecen yüreğinde ayrıksın bir kin yaşıyordu; ve hiç kuşkusuz bu yüzden -ortada belli hiçbir neden yokken- sanki o değin yakın dururken başka türlüünü yapamayacakmış gibi, bıçakla kızın bir eline, bir başına vurdu. Yavaş yavaş kapıya doğru yürüyen katip arkadaşının birdenbire geriye dönerek kızcağızı müthiş bir yumruk yağmuruna tuttuğunu gören Swiveller, şaşakalmıştı. Çaresiz kızcağız sanki sesini çıkarmaktan korkuyormuş gibi için için ağlıyordu, Richard yazıhaneye erişirken bayan Sally de bir tutam enfiyeyle keyiflenerek merdivenden yukarı çıkıyordu.

XXXVII

Kiracı, her gün bir yenisini eklediği türlü tuhaf huyları arasında, kukla oyununa da epey düşkün olduğu anlaşıyordu. Nedenli uzaklıkta olursa olsun, kukla sesi Bevis Marks semti-ne erişecek olsa adamcağız hatta yattığı sıcak döşeğinden fırlıyor; tez topar giysisini giyip bütün hızıyla kuklanın temsil edildiği yere seğirtiyor; aylak bir kalabalığın başında kuklacıları da yanına alıp geliyordu. Brass'ın evinin önünde hemen tezgah kuruluyor; kiracı birinci kat penceresine geçiyor; ve eğlence, borular, davul sesleri ve şamataları arasında -sessiz caddenin iş adamlarını yıldırıp bezdiren bir hava içinde- bütün heyecanıyla başlıyordu. Oyun bitince, kuklacıların da, seyircilerin de dağılmış olacağı düşünülebilir; ama epilog da oyunun kendisi gibi kötüydü. Çünkü kötü adam ölür ölmez, kiracı kuklacıları odasına çağırıyor; özel stokundan onlara içkiler sunuyor; ve hiçbir kimsenin özünü kavrayamayacağı bir konuda uzun konuşmalara girişiyordu.

Bu konuşmaların gizi pek önemli bir şey değildir. Şu değin var ki, konuşmaları sürüp giderken dışarıdaki kalabalık daha evin çevresinde oyalanıyor; çocuklar yumruklarıyla davulu çalıyor; ince sesleriyle Punch'i taklit ediyor; yazıhane penceresi yassılaştan burunlardan buzlu cam haline geliyor; sokak kapısının anahtar deliği biriken gözlerle pırıl pırıl pırıldıyordu; kiracı, ya da konuklarından birinin her pencerede görünüşün-

de, ya da burunlarının ucunun dışardan seçilmesinde, dışardaki kalabalıktan lanetler, sövgüler savruluyor; kuklacılar kendilerine teslim edilinceye değin -avunç kabul etmez bir haldebağırışıp çağırışıyordu. Özetle, Bevis Marks semti bu eğlenceli toplanmalar sayesinde bir devrime uğramış barış ve suskunluk yöreden uzaklaşmıştı.

Bu işlere; bu değin yağlı bir müşteriye elden kaçırmak istemeyen; kiracının gösterdiği başına buyrukluğu da cebine indirdiği parası gibi sindirme akıllığını gösterebilen; kapının önüne biriken kalabalığın üzerine, görünmeden pis sular boşaltan; evin damından su ve kiremit parçaları yağdıran; arabacılara rüşvet vererek hızla köşeyi dönüp aralarından geçmesini sağlayan Sampson Brass gibi kızan olmuyordu.

Bir hukuk adamı olduğu için Brass'ın bu sıkıntılı hale neden olanlara karşı yasaya başvurması gerektiğini düşünenler olabilir; ama onlara şunu anımsamalarını rica edelim ki; doktorların pek seyrek kendi reçetelerini aldıkları, vaizlerin her zaman vaaz ettiklerini tutmadıkları, terzilerin kendi söküklerini dikmedikleri gibi; hukukçular da hukukun kullanılması pek pahalı, istenildiği zaman istenilen işi görmeyen, kesin ve uygulaması zor bir araç olduğunu bildiklerinden; hukuku kendi işleri için kullanmaktan çekinirler.

Brass bir gün öğleden sonra:

«Oh, ne iyi iki gündür kuklacılardan kurtulduk, her halde bütün kuklacıları elden geçirdi...»dedi.

Sally Brass söze karıştı:

«Kuklacıların ne zararı var?»

Brass sabırsızlıkla kalemi elinden bırakarak:

«Hoppala!..»dedi. «İşte insanı kızdırmak buna derler.»

«Peki, ne zararı var?»

«Ne zararı mı var! İnsanın burnunun dibinde bağırışıp çağırışmalar olup, iş göremez bir hale gelip öfkeden dişleri birbirine çarpacak olur, pencere insandan perdelenir, kapı tıkanır, cadde avaz avaz haykırıp gırtlığını yırtan insanlarla dolacak olursa, ne zararı var; öyle mi? Sanki boğazları...»

Swiveller söze karıştı:

«Sanki pirinçten yapılmış!»

Brass, katibinin bu sözcüğü yerinde olarak ve hiçbir kötü niyetle söylemediğine inanmak için onu göz ucuyla süzerek:

«Sanki pirinçten yapılmış!» dedi.

Avukat bir an çevreyi dinleyip pek iyi tanıdığı sesleri işitince başını eline dayayıp sövüp saymayı bıraktı ve gözlerini tavana dikerek: 'Al sana bir daha!' dedi.

Kiracının penceresi hemen açılmıştı.

Brass, sözlerini yineleyerek:

«Al sana bir daha!» dedi. «Kalabalığın en fazla olduğu bir zamanda, eline bir araba ve dört tane safkan at geçecek olsa, Marks caddesinden dolu dizgin geçmek için, hiç acımaz, on sekiz peni verirdim.»

Uzaktan gene cırlak bir ses işitildi. Kiracının oda kapısı birdenbire açıldı. Bir hışımda merdivenleri inip sokağa çıktı ve yazıhanenin penceresinin önünden geçti. Hiç kuşkusuz kuklacıları yakalamak için, başı açık sesin geldiği yöne gidiyordu.

Brass, cebini kağıtlarla doldururken:

«Bu adamı, arkadaşlarının kimler olduğunu ne değin bilmek isterdim..» diye mırıldandı. «Şu koro kıraathanesinde 'Deliler Komisyonu' kurup bana da iş önerseler, evi boşaltıp hiç olmazsa bir süre oyalanırdım.»

Brass, bu sözcükleri söyleyip -sanki görmeye dayancı yokmuş gibi- şapkasını kaşlarının üstüne yıkıp evden tez dolambaç çıktı.

Kukla seyretmenin ya da pencereden dışarı bakmanın çalışmadan da iyi olduğunu düşünen Swiveller için kukla temsilleri pek eğlenceli bir şeydi. Swiveller katip arkadaşında kuklanın güzellik ve meziyetleri üzerine ilgi uyandırmak hususunda zahmetlere katlanmış olduğundan her ikisi de pencerenin kenarında yerlerini aldılar. Çocuklara dadılık, lalalık eden, ve çocuklarla birlikte bu temsilleri kaçırmayan birtakım kadın ve erkek de bir onur mevki olarak -bu gibi durumlarda olabilen bir rahatlıkla- pencerenin yanını tuttular.

Pencerenin önü loş olduğundan Swiveller aralarında kurulan dostça bir alışkanlığa uyarak bayan Sally'nin başındaki şapkayı savurup aldı tozlarını silkip geri verdi. Güzel yaratıktan bir rahatlık ve kayıtsızlıkla şapkayı alıp başına geçirdi. Bu sırada, kiracı da, arkasında kuklacılar, kukla tezgahı ve büyük bir seyirci kitlesi olduğu halde, geri dönmüştü. Kuklacı tezgahın arkasına, arkadaşı da yanına geçip yüzünde melankolik bir anlatımla seyircileri süzdü. Halk arasında ağız mızıkası denilen müzik aletini ağzına alıp ağzı ve çenesi zorunlu olarak ispazmoza tutulmuş gibi oynarken yüzünün üst kısmının kederli anlatımını hiç değiştirmeden, bir hava üfördü.

Temsil devam ediyor, seyirciler de her zamanki gibi oldukları yere mihlanmış, seyrediyorlardı. Büyük topluluklar da derin bir suskunluktan kurtulup gene konuşup görüşmeye baktığı bir anda oluşan heyecan, bütün gücüyle devam edip dururken; kiracı, kuklacıları odasına çağırdı.

Yalnız, kuklayı oynatan kısa boylu, şişman adam çağrıya uymaya hazırlandığından, kiracı pencereden:

«İkiniz de gelin. Sizinle konuşacaklarım var!» dedi.

Kısa boylu, şişman adam:

«Gel Tommy!» diye seslendi.

«Ben konuşkan biri değilim. Git öyle söyle. Ben onunla ne konuşacağım?»

«Centilmenin yanında şişe ve bardağı görmüyor musun?»

Arkadaşı apansız bir neşe ve canlılıkla:

«Ne diye bunu önceden söylemiyorsun? Ne bekliyorsun! Adamcağızı bütün gün bekletecek misin? Sen de hiç naziklikten eser yok mu?» dedi.

Thomas Coldin'den başkası olmayan melonkolik yüzlü adam, arkadaşı Harsis ya da Trotters ünüyle anılan Short'u bir yana iterek ondan önce kiracının dairesine çıktı.

Kiracı:

«Çok güzel bir kukla oynattınız; ne içersiniz?» dedi. «Şu şişman arkadaşına söyle de kapıyı kapatsın...»

Coldin, arkadaşına dönerek:

«Kapıyı kapasana! İlle söylemek mi gerek?»

Short, yeğnik bir sesle arkadaşının her zamankinden çok huysuz ve ekşi yüzü olduğunu söyleyerek ve içindekinin bozulmaması için yakında bir mandra bulunmaması temennisinde bulunarak, buyruğa boyun eğdi.

Kiracı bir çift sandalye gösterdi ve keskin bir baş işaretiyle oturmalarını anırttı. Coldin ve Short birbirine kuşku ve kararsızlık içinde baktıktan sonra sonunda her biri gösterilen sandalyenin hemen ucuna ilişip elindeki şapkayı da sıkı sıkı tuttu. Kiracı, yanındaki masanın üstünde duran bir şişeden iki bardak içki doldurarak uygun biçimde ikramda bulundu.

«Her ikiniz de pek yanmışsınız, uzun bir yolculuk mu yaptınız?»

Short, yüzünde bir gülümseme ve bir baş işaretiyle olumlu yanıt verdi. Codlin'se doğrulayıcı bir baş işareti ve sanki tezgahın yükünü daha omuzlarında duyumsuyormuş gibi, bir iniltiliyle onayladı.

«Her halde sergilere, pazarlara, yarışlara da gidiyor sunuz?»

Short yanıt verdi:

«Evet, hemen hemen İngiltere'nin bütün batısını dolaştık...»

Kiracı, coşkulu bir halle:

«Kuzeyde, güneyde ve doğuda bulunan kuklacılarla görüştüm; ama şimdiye değin batıdakilerle görüşmedim.» dedi.

«Biz yazları çoğunlukla batıda dolaşırız. İlkbaharda ve kışın Londra'nın doğusunda gezeriz. Yağmur çamurda gezip metelik kazanmadığımız günler çok olur.»

«Bardakları bir daha doldurayım.»

Codlin birdenbire kendi bardağını ileri sürüp Short'un bardağını iterek:

«Lütfedersiniz!» dedi. «Bütün bu dalaşmaların evde oturmaların acısını çeken benim. Kentte olsun, kulübede olsun, yağmurlu havada, kurak havada, sıcak olsun, soğuk olsun, cefayı çeken Codlin'dir. Ama Tom Codlin'in bunlardan yakınmaya hakkı yoktur; hayır, hiç yoktur. Short yakınabilir. Ama Codlin tek bir sözcükle olsun yakınacak olursa, vay efendim

sen misin yakınan! Onun yakınmaya hakkı yoktur, hatta yakınma onun aklına bile gelmemelidir!»

Short, arkadaşına yangözle bakarak:

«Codlin'in yardımı olmuyor değil!» dedi. «Ama her zaman gözünü açmıyor. Bazan uyukluyor. Son yarışları anımsıyor musun, Tom?»

«Sen insanı kızdırmadan duramazsın. Bir kez on beş peni topladıktan sonra uyuklamıştım, öyle mi? Ben işimi görüyordum. Tavus kuşu gibi gözümü yirmi yerde birden tutamazdım ya! Sen yapabilir misin? İhtiyar bir adamla genç bir kıza arkadaş olamadıysa, sen de olamazdın. Bunun için bana suç bulayım deme! Şapka benim başıma oturduğu gibi, senin başına da oturuyor!»

«Sen bu konuyu bırak Tom! Bu bayın bu işlerle ne ilgisi var?»

«Bu konuyu açan sen oldun. Senin adına centilmenden başışlanma dilerim. Sen zaten kendi söylediğini dinlemesini seven, söylediğini de hiç tartmayan bir insansın!»

Onlara ikramda bulunan kiracı, bu tartışmanın başında birbirine, bir diğerine bakarak ve başka bir soru sormak için bir ipucu bekleyerek ya da eski konuya dönmek için fırsat kollayarak sessizce oturmuştu. Ama Codlin'in uykuculukla suçlandığı noktada konuşmaya gittikçe artan bir ilgi göstermiş ve şimdi bu ilgi büsbütün artmıştı.

«Siz tam benim istediğim sorup araştırdığım insanlarsınız. Bahsettiğimiz bu ihtiyar adamla genç kız nerede?»

Short duraksayarak arkadaşına bakıp:

«Nasıl?» diye sordu.

«Sizinle birlikte yolculuk eden ihtiyarla genç kız şimdi nerede? Söyleyecek olursanız düşünebileceğinizden fazla memnun olacaksınız. Anlaşılan sizden at yarışlarında ayrılmışlar, nerede olduklarını düşünebilirsiniz!»

Short şaşkınlıkla arkadaşına dönerek:

«Ben sana onların sorulup aranacağını söylemedim mi?» dedi.

«Ben de sana o kızcağızın gördüğüm bütün kızlar içinde en ilginç olduğunu söylemedim mi? Ben onu her zaman sev-

medim mi? Ne güzel bir kızdı. Sanki onu iştir gibi oluyorum. İki gözlerinden sızan şükran yaşlarıyla:» 'Benim dostum short değil Cod'lindir. Short'a diyeceğim yok ama beni düşünen Codlin' diyordu.

Bu sözleri büyük bir coşkuyla söyleyen Codlin, koluyla burnunu oğuşturdu ve başını kederli kederli bir sağa bir sola sallayarak, kiracıya, genç kızın izini yitirince huzurunun nasıl kaçtığını anlatmak istedi.

Kiracı, odanın içinde dolaşarak:

«Sonunda araya araya bulduğum bu iki kişi de bana bir yardımda bulunup işe yarar bir bilgi veremeyecek mi? Böyle umudum kırılacak yerde, hiç rastlamadan umut içinde yaşamak daha iyi olurdu...»dedi.

Short:

«Bir dakika!» dedi. «Jerry adında birisi... Sen Jerry'yi tanırsın Tommy?»

«Bana Jerry'den bahsedip durma! Şu sevimli kızcağızı düşünüp dururken, Jerry'in sırası mı? 'Codlin bana dost, iyi yürekli, ben Codlin'e güvenirim.' diyordu. Bir kez de bana 'Codlin baba!' dedi. Yüreğim parçalanacaktı.»

Short bencil arkadaşından yeni dostlarına dönerek:

«Dans eden birkaç köpek besleyen Jerry adında birisi, bana bir kez, ihtiyarı, gezici bir mumya müzesiyle birlikte gezirken, gördüğünü söyledi. İhtiyar ile genç kız bizim yanıımızdan kaçtıkları ve Jerry de onları kasabanın birinde gördüğü için fazla soru, sorgu etmemiştim. Ama isterseniz sorarım...»dedi.

Kiracı, sabırsızlıkla:

«Bu adam kentte mi? Çabuk söyle!»dedi.

«Hayır, değil, ama yarın gelecek. O da bizim oturduğumuz yerde kalıyor.»

«Onu alıp buraya getir. İşte size birer altın. Eğer sizin aracınızla onları bulacak olursam, size yirmişer altın daha veririm. Yarın gene gelin. Ama kimseye bir şey açayım demeyin. Bunu size söylemeye de gerek yok. Kendi çıkarınız gereği. Şimdi bana adresinizi bırakıp gidin.»

Kuklacılar adres verip ayrıldılar. Kalabalık da onlarla birlikte dağıldı. Kiracı, bütün bunlardan hiçbir şey anlamayan Swiveller ile bayan Sally'nin tepesinde, kendi odasında, tam iki saat büyük bir heyecan içerisinde dolaşp durdu.

XXXVIII

Gelelim Kit'e -çünkü ondan bahsedecek elverişli zamanımız olduğu gibi, bu serüvenlerin gelişinin biçimi onun başına gelenleri nakletmemizi gerektiriyor- Kit, onu tergediğimiz süre içinde -aziz okurun varsayacağı gibi- kendini yavaş yavaş bay ve bayan Garhand, bay Abel, midilli ve Barbara'ya alıştı- rıyor; zaman geçtikçe onları birer gerçek dost, Abel villasını da kendi evi saymaya başlıyordu.

Şu değin var ki, bu sözcükler Kit'in yeni meskeninde, bol yiyecek, rahat döşek sayesinde, eski yuvasının zavallı halini ve yoksul eşyasını küçük görmeye başladığı anlamını içeriyorsa görevlerini hakkıyla görmüyor demektir. Abel bir anne ve iki küçük çocukla sınırlı olmasına karşın acaba Kit gibi evinde yalnız bıraktıklarını düşünen olmuş mudur? Hangi mağrur baba bütün yüreğiyle Kit'in küçük Jakol'dan geceleri Barbara'ya bahsettiği coşkuyla kendi harika yavrusunun becerilerinden bahsetmiştir? Oğlunun anlattığına göre, Kit'in anesine benzer bir anne daha var mıydı? Söylediklerinden doğru bir anlam çıkarılacak olsa Kit'in yoksul ailesindeki rahatlık gibi hiçbir yoksul ailede rahatlık olamazdı!

Burada şunu hemen kaydedelim ki ev ve aile sevinceliği diye hoş ve çekici bir şey varsa bu daha çok yoksulların evinde görülen bir şeydir. Zengin ve mağruru evine bağlayan bağlar, yeryüzünün ürünüdür; ama yoksulu, alçak gönüllü ocağına bağlayan halkalar, saf madenden yapılmış olup gökyüzünün damgasını taşır. Soyu yüksek insanlar kendilerine kalan konakları ve araziye kendilerinin bir parçası, doğuşlarının ve nüfuzlarının birer ganimet ve soy armağanı sayar. Oysa yoksulun, kendinden önce başkalarının işgal ettiği, yarın da yabancıların işgal edeceği kulübesine karşı gösterdi-

ği sevginin kökleri, daha saf bir toprağa derinden bağlıdır. Yoksulun ev Tanrıları altın, gümüş ve mücevher değil; et ve kemiktendir. Yüreğindeki sevgiden başka varlığı yoktur. Eskiye, zorluğa, kıt besine karşın; çıplak duvar ve döşemelerini sevdiği oranda ev ve aile sevgisini Tanrıdan alır ve kaba kulübesi kutsal bir yer olur.

Ulusların geleceklerini ellerinde tutanlar, bütün ulusal meziyetlerin yuvası olan evlerine bütün yürekleriyle bağlı olan insanların toplumsal terbiyenin yitmeye düzeldiği kalabalık izbelerde yaşamalarının ne değin zor bir şey olduğunu düşünecek olur, gözlerini geniş caddeler ve büyük binalardan çevirip arasından ancak yoksulluğun geçebileceği ara sokaklardaki zavallı meskenlerin ıslahına çalışacak olursa; sıradan birçok çatı uçları, cürümler, müthiş hastalıklar arasında gururla yükselen en yüksek kilise kulesinden çok gökyüzüne işaret ederdi. Bu gerçek, yıllardan beri her gün fabrikalardan, hastanelerden, cezaevlerinden yükselip durmuştur. Bu önemsiz bir sorun, gündelikçi işçinin gereksiz bir feryadı, küçümse-necek bir rahatlık arzusundan belli değildir. Bir ülkenin yükselmesi ev ve aile sevecenliğine bağlıdır. Büyük gereksinim zamanlarında gerçek yurtseverler; ormanıya, deresiyle ve toprağın verdiği ürünleriyle, sahiboldukları araziye tapanlar mı; yoksa koca ülkede bir avuç toprağı olmayanlar mıdır?

Kit'in bütün bu sorunlardan haberi yoktur. O yalnız, eski evinin pek yoksul olduğunu ve yenisinin ona hiç benzemediğini biliyor; bununla birlikte; eskisini hep gönülborçlu bir memnunluk ve sevecen bir kaygıyla zihninden çıkarmıyor; annesine bay Abel aracılığıyla mektup yazıyor ve gene onun cömertliği sayesinde zarfın içine bir iki şilin koyup gönderiyordu.

Bazan evinin yakınında bulunacak olursa annesine uğrayacak zaman buluyor; annesi buna çok sevinip övünüyordu. Jacop ile küçük kardeşi gürültülü bir sevinç gösteriyor; Abel Villasının söylenmekle bitmeyen görkem ve debdebesini canı gönülden dinleyen bütün aile bireylerinin içten kutlamaları bitmiyordu.

Her ne değin Kit'in arası ihtiya bay ve bayan Garland, bay Abel ve Barbara ile çok iyiye de, ailenin hiçbir bireyinin, dünyanın en inatçı ve dikkafalı yaratığı olan midilli değin ona karşı özel bir sevecenlik ve bağlılık göstermediği de bir gerçekti. Bu inatçı hayvan onun elinde dünyanın en mazlum ve uysal hayvanı kesiliyordu.

Kit'in elinde huyu suyu değişen midilli -sanki onu her durum ve konumda aile içinde tutmak azmindeymiş gibi- ondan başka herkese karşı ele avuca sığmaz bir hal almıştı. Hatta gzdesinin elinde bile, bayan türlü tuhaflik ve yaramazlıklar yapan midilli ihtiya hanımının sinirine dokunuyordu. Ama Kit hep bunun bir oyun ve efendilerine karşı olan sevgisinin bir anlatım olduğunu söylediği için, bayan Garland yavaş yavaş, bu kanıyı kabul etmek zorunda kaldı. O değin ki, midilli bu şaklabanlıkları sırasında arabayı devirecek olsa, yaşlı bayan onun bunu iyi niyetle yaptığına hkmedecekti.

Seyislik işlerinde kısa bir zamanda ustalaşan Kit, aynı zamanda zararsız bir bahçıvan, ev içinde elinden iş gelen bir insan, her gün biraz daha güven ve takdirini kazandığı bay Abel'in pek gerekli bir yardımcısı olmuştu. Noter, bay Witherden bile, ona dost gözüyle bakıyor; hatta Chucster bile ona başını çevirip bakarak tanışıklık ilgisi gösteriyor; ya da ltuf ve şakayı çeken bir başka surette selam veriyordu.

Bir sabah Kit, ara sıra yaptığı gibi, bay Abel'i arabayla Noter'in yazıhanesine bırakmış ve arabayı yakındaki bir ahıra çekmek üzere bulunuyordu. Tam bu sırada Chudster kapıya çıktı ve midilliyi ürkütüp insanların hayvanlar üzerindeki ege-menliğini kanıtlamak için hecenin üzerine basarak 'Hooooy' diye bağırdı. Sonra Kit'e dönerek:

«Dur, züppe! Seni içerden istiyorlar!» dedi.

Kit, arabadan inerek:

«Acaba bay Abel bir şey mi unutmuş?» diye sordu.

«Soru sorma, züppe! Git anla... Hooooy! şu midilli benim malım olsa, kafasını koparırdım.»

«Ona karşı nazik davranmalı; yoksa terslenir. Sakın kulağını çekeyim demeyin, hiç hoşlanmaz.»

Chuckster bu siteme, Kit'e yüksekten bir 'delikanlı!' sözcüğüyle hitabederek sözü kısa kesip çabuk dönmesini rica etmek suretiyle yanıt verdi. Delikanlı bu ricayı kabul edince, Chuckster elini cebine koydu ve sanki midilliye göz kulak olan o değilmiş de rastgelerek orada bulunuyormuş gibi davrandı.

Kit özenle kunduralarını sildi (çünkü kağıt tomarlarına ve teneke kutulara olan saygısı daha devam ediyordu) yazıhane kapısını vurdu. Kapıyı açan Noterin kendisi oldu.

Bay Witherden:

«Gel bakalım, Kit!..» dedi.

Odada bulunan yaşlı ama tıknaz ve tok sözlü bir yabancı:

«Bu çocuk mu?» diye sordu.

«Evet, müşterilerden bay Garland ile burada uzlaştılar. İyi bir çocuk olduğuna tanıklık ederim. Söyleyeceklerine güvenebilirsiniz. Gencin efendisi benim eski öğrencim ve kişisel dostum bay Abel'i size takdim ederim» Noter, ipek mendilini çıkarıp yüzünün çevresinde gezdirirken ekledi: 'Pek aziz bir dostum!'

Yaşlı bay:

«Memnun oldum...» dedi.

Abel suskunlukla:

«Sevindim...» karşılığında bulundu. «Christopher ile görüşmek mi istiyorsunuz?»

«Evet, izin verirsiniz?»

«Kuşkusuz.»

Yaşlı kişi Abel ile Noterin çıkmak üzere olduklarını görerek:

«İşimin gizli saklı yanı yok; ya da işimin burada bir giz olmasına gerek yok...» dedi. «Önceden birlikte bulunduğu bir antikacıya karşı pek içten bir ilgim var. Yıllarca ülkeden uzak kaldım. Onun için yol yordam bakımından hata edecek olursam hoş görünüz...»

Abel ve Noter her ikisi birden:

«Hoşgörülecek bir şey yok...» dediler.

«Eski efendisinin yaşadığı semtte sorup soruşturmalarda bulundum. Bu delikanlı tarafından hizmetinin görüldüğünü öğrendim. Annesinin evini buldum. En kısa bir zamanda ve ko-

laylıkla onu burada bulabileceğini öğrendim. İşte şimdi buradayım...»

Noter:

«Bu ziyaret onuruna yardım eden herhangi bir hizmete çok memnun olurum...» yanıtında bulundu.

«Aziz bayım, siz pek resmi bir biçimde ve bir iş adamı yöntemiyle görüşüyorsunuz. Ben sizi daha içten görmek isterim. Onun için, gerçek karakterinizi saklayarak, bana hoş övgüler sıralamaya hiç gerek yok...»

«Pek açık sözlüsünüz, efendim!»

«Ben açık sözden de, açık işten de hoşlanırım. Olası ki, uzun zaman ülkeden uzak bulunuşum ve deneyimsizliğim beni bu sonuca yönlendiriyor. Ama bu yörelerde açık sözlüler seyrek bulunuyorsa; açıkca iş görenler her halde daha kıt olmalı, sözlerim size dokunacak olursa, umarım ki, açık sözlülüğüm bunu onaracaktır...»

Bay Witherden'in yaşlı kişinin bu biçimde konuşmasından biraz keyfi kaçır gibi oldu. Kit ise şaşkınlıktan ağzı açık kalmış bir konumdaydı. Öyle ya yaşlı bir noter ile bu biçimde konuşacak olursa, kim bilir onunla nasıl konuşacaktı. Yabancı kişi sert olmamakla birlikte, huyu gereği, sabırsızlık içinde ve teztopar hitabetti:

«Oğlum, bütün bu sorup sormalarını aradığım insanları bulup onlara sahip çıkmak ve bir hizmette bulunmaktan başka bir emelle izlediğimi sanacak olursan, hem hakkımda yanlış bir düşünüş beslemiş, hem de kendini aldatmış olursun. Onun için, rica ederim, sözlerime ve bana güvenin...»

Yaşlı kişi Noter ile eski yetiştirmesine dönerek:

«Baylar, gerçek şu ki, ben cidden pek acıklı ve zor bir durumda bulunuyorum!» dedi. «Ben bu kente yüreğimle pek aziz bir emelle geldim ve bu emelin gerçekleşmesinde fazla zorluklarla karşılaşacağımı ummadım. Oysa, emelimden bir denbire -gizini bilmediğim bir nedenle- kırıldığını görüyorum. Bu gizi çözmeye çalıştığım oranda, karanlığa gömüldüm. Merak ve kaygı içinde aradığım insanların benden daha fazla uzaklaşmalarından korkarak, açıkça davranmaktan çekiniyo-

rum. Bana yapabileceğiniz herhangi yardıma ne değin bek-
lenti içinde olduğumu ve beni büyük bir yükten kurtaracağını-
zı bilseniz, inanıyorum ki bu yardımı esirgemezsiniz.»

Yaşlı kişinin güvenindeki saflık iyi huylu Noterin yüreğinde
de bir güven uyandırmakta gecikmemiş; bay Witherden ya-
bancı kişinin bu arzusunda yanılmadığını, elinden gelirse,
kendisine, severek yardım edeceğini bildirdi.

Yabancı kişi, ihtiyar dede, küçük Nell, sürdükleri kimsesiz
yaşam ve bilinmez yerlerde sessizce ömür tüketmeleri üzeri-
ne Kit'e sorular sordu. İhtiyarın geceleri evden çıkıp gitmesi,
bu sırada Nell'in yalnız başına kalması, Quilp'in eve sahip
çıkması, ansızın ortadan yitmeleri hep sorulmuş ve yanıtlan-
dırılmıştı. Kit, evin şimdi kiralık olduğunu, kapının üzerindeki
bir ilanla Bevis Marks'da Avukat bay Sampson Brass'a baş-
vurulmasını salık verildiğini ve olası ki yaşlı kişinin bay
Brass'dan daha fazla bilgi elde edebileceğini bildirdi.

Yaşlı kişi başını sallayarak:

«Bilgi istemek mi? Ben orada kalıyorum!» dedi.

Bay Witherden adı geçen avukatın meslek yaşamını bildi-
ği için şaşkınlıkla:

«Avukat Brass'ın evinde mi kalıyorsunuz?» diye sordu.

«Evet, kapıda bu ilanı gördüğüm için geçen gün özellikle
onun evinde bir daire kiraladım. Nerede kaldığımın önemi
yok. Orada kalacak olursam başka yerde elde edemeyece-
ğim bir ip ucu yakalayacağımı umdum. Evet, Brass'ın evinde
kalıyorum. Bana yakışmaz değil mi?»

Bay Witherdem omuzlarını silkerek:

«Bu bir kanı sorunu...» dedi. «Karakterinden kuşkulanılan
bir insandır.»

Yaşlı kişi:

«Kuşku yok...» dedi. «Daha bu biçimde düşünenler oldu-
ğuna kıvançlıyım; ben uzun zaman önce artık kuşkuya yer
kalmadığını sanıyordum. Sizinle özel olarak birkaç sözcük
konuşabilir miyim?»

Bay Witherden, uygun bulunca birlikte dışarı çıkıp Noterin
özel odasında bir çeyrek saat başbaşa görüştüktan sonra;

gene yazaneye döndüler. Yabancı kişi bay Witherden ile kısa bir sürede dost olmuştu.

Kiracı, Notere bakıp Kit'in avucuna iki buçuk şilinlik gümüş bir sikke sıkıştırarak:

«Şimdilik seni daha çok alıkoyacak değilim. Seni gene göreceğim. Efendinden başkasına sakın bir sözcük söyleyeyim deme! Olur mu?» diye öğütte de bulundu.

Kit, kekeleyerek:

«Annem bilse çok memnun olurdu!» dedi.

«Neyi bilse?»

«Bayan Nell'e bir zarar gelmediğini bilse çok sevinir...»

«Öyle mi? İyi, giz saklamasını bilirse, ona da söyleyebilirsin. Ama daha başka hiçbir kimseye bir şey açayım deme; unutmama emri?»

«Unutmam efendim. Teşekkür ederim. Hoşçakal!»

Yabancı kişi aralarında geçeni kimseye söylememesi için Kit'e gene sıkı öğütlerde bulunmak kaygısıyla onu kapıya değin izlemiş ve tam bu sırada Richard Swiveller gözlerini o yana çevirince, Kit ve giz kutusu dostunu görmüştü.

Rastgelerek ortaya çıkan bu olayın özü şuydu: İnce bir zevk ve ince bir ruh sahibi olan bay Chuckster, Swiveller'in sürekli başkanlığını ettiği 'Şanlı Gençler Kulübü'nün üyesi bulunuyordu. Bir iş için caddeden geçmekte olan Swiveller pek şanlı kulüp üyesi arkadaşının dikkat ve ilgiyle bir midilliye baktığını görünce sürekli başkanlara özgü bir tavırla karşı yana geçip arkadaşını selamlamak ve neşelendirmek istemişti. Kulüp üyesine övgülerini sunup hava üzerine görüş açıklarken başını kaldırıp bakınca kiracının, Christophers Nobbles ile pek ciddi bir görüşmede olduğunu gördü.

«Kim bu?» diye sordu.

«Bu sabah patronu görmeye gelen biri. Başkaca hiçbir şey bilmiyorum.»

«Hiç olmazsa adını da mı bilmiyorsun?»

Chuckster bu soruya Şanlı Gençler Kulübü üyesine yaraşır, yüksek bir hitabetle karşılıklıta bulunarak; bu onura ermiş olmadığını bildirdi. Sonra parmaklarını saçları arasında gezdirerek:

«Bildiğim bir şey varsa azizim, o da benim burada yirmi dakikadan beri beklememe neden olmasıdır? Onun içi. ondan baş düşmanım gibi nefret ediyorum. Vaktim olsa onu sonsuzun sınırlarına değin kovalardım!»

Onlar bu biçimde konuşurlarken, Swiveller'i tanımamış gibi görünen konumun merkezi olan kişi gene içeri girdi. Kit de basamakları inerek onların yanına geldi. Swiveller ona da sorup soruşturmalarda bulundu; ama doyurucu bir yanıt alamadı.

Kit:

«Bütün bildiğim onun pek iyi bir centilmen olduğudur!» dedi.

Chuckster onun bu yanıtına öfkeleni ve ad vermeksizin evrensel bir gerçek olarak burnu büyüklerin burnunu kırmak gerektiğini söyledi. Swiveller'se bu görüşe katıldığını bildirmeden; bir an zihnen uğraştıktan sonra Kit'in arabayı ne yana götüreceğini sorup öğrendi. Kendisinin de o yana gideceğini söyleyerek arabaya atlamak istedi. Kit bu onuru seve seve reddedebilirdi; ama Swiveller arabaya atlayıp onun yanında oturduğu için zorla itip çıkarmaktan başka çare kalmıyordu. Bu nedenle, Kit, Chuckster'le sayın başkan arasındaki vedalaşmayı, kısa kesen ve sabırsızlanan midillinin Chuckster'in nasırına basmasına neden olan bir hızla arabayı sürüp uzaklaştı.

Whisker durmaktan usandığı, bay Swiveller de keskin ısıklıklar ve şakacı bağışlarla onu desteklediği için pek hızlı gidiyorlar ve konuşmaya fırsat bulamıyorlardı. Swiveller'in uyarılarıyla coşan Whister, sokak lambası direkleri ve yük arabası tekerleklerine fazla rağbet gösteriyor; yaya kaldırımına çıkıp sırtını duvarlarda kaşımak için can atıyordu. Bu nedenle Swiveller, midilli ahıra geldiğini anlayıp arabayı, dar bir kapıdan içeri girinceye değin konuşmak fırsatını bulamamıştı.

«Yorucu iş doğrusu; haydi birer bira içelim!»

Kit önce rettedtiyse de sonra kabul etti ve her ikisi birlikte, yakındaki bir meyhaneye girdiler.

Dick parlak ve köpüklü kupayı kaldırarak:

«Haydi... nedir onun adı?... Hani bu sabah seninle konuşuyordun? Onun onuruna içelim; ben onu tanıyorum; iyi bir adam; ama pek değişik; haydi onun onuruna!..»

Kit onun onuruna içti.

Dick:

«O, bizim evde kalıyor, daha doğrusu benim ortak olduğum bir şirketin malı olan bir evde kalıyor...» dedi. «Pek kapılı bir kutu; ama ondan haşlanıyoruz...»

Kit ayağa kalkarak:

«Ben izninizle gideceğim...» dedi.

«Hiç tezlenme... Annenin onuruna da içeceğiz.»

«Teşekkür ederim, efendim!»

«Annen doğrusu yetkin bir kadın, Christopher! Düşünüp dizimi kanattığım zaman koşup öpeyim geçsin! diyen kimdi? Annem. Annen pek hoş pek tatlı bir kadın. Kiracı, cömert bir insana benziyor. Annene bir hizmette bulunabilir. Anneni tanıyor mu?»

Kit başını sallayıp kurnazca Swiveller'e baktı ve ona teşekkür ettikten sonra bir sözcük daha sormasına fırsat vermeden uzaklaştı.

Swiveller yalnız kalınca 'pek tuhaf, Brass ile ilgili her şeyde bir giz bulanıklığı var. Bununla birlikte ben de kendi gizimi saklayacağım. Şimdiye değin bana karşı herkes güven gösterdi. Ben kendim işe başlayayım? Doğrusu bu pek tuhaf bir şey' görüşünde bulundu.

Bir süre derin derin düşünen Dick, bir miktar bira daha içtikten sonra, kendisini seyreden küçük çocuğu çağırıp kupada kalan birkaç damla birayı yere döktü ve çocuğa kupayı içeri götürmesini buyurdu. Her şeyden önce ayık ve perhizci bir yaşam sürmesini ve alkollü içkilerden kaçınmasını salık verdi. Çocuğun katlandığı zahmete karşılık -yarım penilik bir bahşişten çok daha iyi olduğunu bildirerek- bu ahlaksal salıkta bulunan şanlı gençler kulübünün sürekli başkanı ellerini cebine daldırarak ve daha düşünceli bir tutumla, ağır ve yavaş adımlarla uzaklaştı.

Kit, akşama değin bay Abel'i beklemesine karşın; o gün, bütün gün, yarının zevklerini şimdiden yaşamamak azmiyle annesinin yanına yaklaşmadı. Yarının zevkleri, bir sel halinde, bütün keyfiyle, eksiksiz yaşanacaktı. Ertesi gün, uzun zamandır beklediği, yaşamının dönüm noktasını oluşturan bir gündü. Çünkü ilk üç aylık hizmetinin sonu ve yıllık altı sterlin üzerinden tam otuz şilin alacağı gündü. Ertesi gün, tam bir cümbüşe dönüşecek yarım tatil günüydü. Küçük Jakop da istirdiyenin tadını ilk kez tadacak ve bir tiyatroya gidecekti.

Her şey bu büyük nedenin yararına çalışmıştı. Bay ve bayan Garland bu büyük miktardan donanım gideri çıkarmayacaklarını, otuz şilini tam olarak bütün görkemiyle vereceklerini bildirmiş; yabancı kişi de bu miktarı hiç beklenilmeyen ve başlıbaşına bir servet olan beş şilin bahişle arttırmıştı. Hiçbir kimsenin düşünö bile görmediği bu tatlı olayları ek olarak, aynı gün Barbara'nın da hesap ve tatil günüydü. Ve Barbara'nın annesi de partiye katılacak, Kit'in annesiyle çay içip onunla tanışacaktı.

O sabah Kit bulutların ne yana gittiklerini görmek için, erkenden pencereden dışarı bakmıştı. Hiç kuşkusuz, Barbara da ertesi sabah için ütü, kola, dikiş ve pliselerle uğraşıp pek geç yatmamışsa pencerede olmalıydı. Bütün bu hazırlıklara karşı her ikisi de pek erken kalkmış; kahvaltı ve öğle yemeğini pek az bir iştahla yemişlerdi. Büyük bir heyecan içinde bulundukları bir sırada, Barbara'nın annesi havanın dışarda pek güzel olduğunu bildirerek (Buna karşın büyük bir şemsiye taşıyarak, çünkü Barbara'nın annesinin sınıfından olan kadınlar, şemsiyesiz tatile çıkmazlar), içeri girdi. Ve tam bu sırada altın ve gümüş sikkelerden oluşan üç aylık ücretlerin alınması için yukarı çıkılması zili çaldı.

Bay Garland: 'Christopher, işte üç aylık ücretin! Bu parayı hakettin' dediği zaman ve bayan Garland: 'Barbara, işte bu da senin ücretin, senden çok memnunum.' dediği zaman pek nazik ve kibarca davranmamışlar mıydı? Bayan Garland'ın

Barbara'nın annesine bir kadeh, şarap verdiğini görmek pek hoş bir şey değil miydi? Barbara'nın annesi: 'Çok iyi yürekli bir hanımsınız. Onunuza! Çok iyi bir centilmensiniz bay Garland, sağlığınıza! Barbara, sana da sevgilim. Bay Christopher bu da sana!' dediği zaman çok güzel konuşmamış mıydı? Kadehini bitirmesi çok uzamamış mıydı? Elindeki eldivenleriyle pek kibar görünmüyor muydu? Arabada bunları konuşurken, ne değin çok gülmüşler ve tatili olmayanlara ne değin çok acımışlardı.

Her kim olsa. Kit'in annesinin iyi bir aileden geldiğini ve bütün yaşamı boyunca bir hanım efendi olduğunu varsaymaz mıydı? İşte bir porselen mağazasının itibarını artıracak olan çay takımlarıyla konuklarını kabule hazırlamıyor muydu? Küçük Jakop da, bebek de, kim bilir ne değin eski olan giysileri içinde, sanki yepyeniymiş gibi, tertemiz görünmüyorlar mıydı. Kit'in annesi -daha oturalı beş dakika olmadan-Barbara'nın annesinin tam umduğu gibi bir insan olduğunu söylememiş miydi? Barbara'nın annesi de Kit'in annesi üzerine aynı duyguları besleniyor muydu? Kit'in annesi Barbara'yı; Barbara'nın annesi de Kit'i göklere çıkarmamış mıydı? Barbarada küçük Jacop'dan ne değin hoşlanmıştı. Jacop gibi sevildiğini anlayıp tezcandan dost olan bir çocuk görülmüş müydü?

Barbara'nın annesi:

«Her ikimiz de duluz; birbirimizi tanımak yazgımızmış...» dedi.

«Hiç kuşkusuz öyle; ne yazık ki daha önceden tanışamadık.»

«Bu görüşmemizin oğlunuz ve kızımız tarafından sağlanması da ne büyük bir zevk, öyle değil mi?»

Kit'in annesi bu anlayışa katıldı. Ve sözü onların oluşumunu sağlayan, ölen kocalarına değin uzattılar.

Yaşamları, ölümleri ve hazineleriyle ilgili olaylar arasında ne büyük bir benzerlik vardı. Barbara'nın babası, Kit'in babasından tam dört yıl on ay daha büyüktü. Biri bir çarşamba, diğeri perşembe günü ölmüştü. Her ikisi de sağlıklı, yakışıklı insanlardı. Daha nice benzerikleri vardı. Bu anılar tatilin

neşesine hüzün kattığı için Kit konuşmayı genel konulara çekti ve hemen eski neşelerini kazandılar. Kit, onlara -diğer konular arasında- eski yerinden, Nell'in olağanüstü güzelliğinden (Barbara'ya bunu yüzlerce kez söylemişti) bahsetti. Ama bu son görüş dinleyenler üzerinde umduğu ilgiyi uyandırmaktan çok uzak kaldı. Hatta annesi bile (rastgele Barbara'ya bakarak) bayan Nell'in kuşkusuz pek sevimli bir kızcağız olduğunu; ama ne de olsa bir çocuk olduğunu, onun gibi güzel daha nice genç kızlar bulunduğunu söylemiş, Barbara da Kit'in bir yanlış değerlendirmeye düştüğünden kuşkulandığını söylemekten kendini alamamıştı. Bu kuşkunun nedenini kavrayamayan Kit de, büyük bir şaşkınlığa düşmüştü. Barbara'nın annesi genç kızların on dört, on beşinde çok değişikliklerini, eski güzelliklerini yitirdiklerini ileri sürmüştü. Bunun canlı örnekleriyle açıkladı. Ve özellikle iyi bir geleceği olan, Barbara'ya karşı derin bir ilgi gösteren bir yapı haftasından bahsetti. Oysa Barbara yakınlık göstermemiş, hiçbir yanıt vermemişti. Her şey yerinde ve en iyi bir biçimde geçmiş olmasına karşın; bu, üzülecek bir şeydi.

Kit de -içten olarak- aynı düşüncede olduğunu söyledi. Ama Barbara'nın niçin birdenbire suskunlaştığını ve annesinin niçin kendisine, sanki bunu söylememiş olmasını isteyen bir bakışla baktığını bir türlü anlayamamıştı.

Artık tiyatroyu düşünmek zamanı gelmişti. Biri portakal, diğeri elma dolu olduğu ve köşelerinden yuvarlanmak eğilimi gösterdiği için, bağlanması çok uzayan iki mendili bir yana bırakacak olursak, bone ve şal gibi yapılacak hazırlıkları vardı. Sonunda her şey tamam olunca, hemen yola koyuldular.

Kit'in annesi fıldır fıldır oynayan bebeği kucağında taşıyor; Kit bir eliyle küçük Jacop'u tutarken, diğeriyle Barbara'ya eşlik ediyordu. Arkadan gelerek bu durumu gören iki anne, onların tam bir aile gibi göründüklerini söyleyince, Barbara kızarıp: 'Aman, annel!' demişti. Ama Kit, onun, iki annenin düşündüklerini aklından bile geçirmediğini söyledi ve gerçekten Kit'in düşüncelerinin flörtten ne değin uzak olduğunu

bilse, Barbara'nın böyle bir şeyi aklından geçirmemesi gerekirdi. Zavallı Barbara!

Sonunda Astley'deki tiyatroya vardılar. Henüz kapalı olan kapının önüne geleli daha iki dakika olmadan, küçük Jacop sıkışıp yamyassı kesilmiş; bebek sarsılmalara uğraşmış; Barbara'nın annesinin, şemsiyesi birkaç yerde ileri sürüklenip halkın omuzları üzerinden kendisine geri dönmüş; Kit, annesini gereksiz yere sıkıştıran bir adamın kafasına elma mendilini patlatmış ve büyük bir gürültü kopmuştu. Ama bir kez gişeyi geçip biletleri elinde, canlarını kurtarınca ve özellikle bir kez tiyatroya girip önceden gidip seçseler bile, daha iyisini elde edemeyecekleri yerlerine oturunca; bütün bunlar büyük bir şaka ve sanki eğlencenin gerekli bir kısmı sayılmıştı.

Yağlı boyasıyla, yaldızıyla, aynasıyla programdaki harikaları anımsatan yeğnik at kokusuyla arkasında kim bilir ne görkemli gizler saklayan perdesiyle, sirkteki temiz, beyaz, telaşıyla, birer birer gelip yerlerini alan Tiyatro topluluğuyla, müzik aletlerini akord ederken onlara ilgisizce bakarak, hepsini bildikleri için, sanki oyunun başlamasını hiç istemeyen müzikçileriyle, bu Astley Tiyatrosu cidden görülecek bir yer değil miydi? Sıra sıra, parlak, uzun lambalar yukarı kaldırılınca, hepsi coşmuşlar; gonk çalıp, müzik, davulu, balalaykasıyla başlayınca ne dinmez bir heyecana kapılmışlardı. Barbara'nın annesi, Kit'nin annesine oyunu görmek için galerilerin en iyi yer olduğunu ve localardan çok daha pahalı olmadığına şaşıtığını söylemekte haksız mıydı? Barbara'nın büyük bir zevk içinde ağlamak mı, gülmek mi gerektiğini kestirmekte duraksaması, yersiz miydi?

Sonra oyunun kendisi, küçük Jacop'un önce canlı olduğunu sandığı atlar; bir benzerini daha görmediği için gerçek olduğuna inanmadığı erkekli, kadınlı aktörler; Barbara'yı yerinden sıçratan tabanca sesi; gözlerini yaşartan yalnız kadın; korkudan titreten zalim; hizmetçi kızla dans edip şarkı söyleyen ve Barbara'yı güldüren adam; katili görünce arka ayakları üzerine kalkıp katil yakalanıncaya değin dört ayağı üzerine basmayan midilli; çizmeli, asker giysili bir adamla her türlü yüz göz olmalara girişen palyaço; yirmi dokuz kurdele üzerin-

den atlayıp güvenle atın sırtına düşen genç kadın, hepsi, hepsi pek zevkli, pek görkemli pek şaşırtıcı şeylerdi. Küçük Jacop elleri şişinceye değin alkışlamış; Kit, üç perdelik oyunun, ama başka her şeyin de sonunda 'onkart' diye bağırarak Barbara'nın annesi coşarak şemsiyesi paralanıncaya değin onu yere vurmuştu.

Bütün bu büyülü eğlenceler arasında Barbara'nın zihni Kit'in çay zamanı söylediği söze saplanmıştı. Oyundan çıkarırken isterik bir tavırla Kit'e küçük Nell'in kurdeleler üzerinden atlayan genç kadın gibi güzel olup olmadığını sordu.

«Onun gibi mi? Hayır, iki kat güzel...»

«Oo, Christopher, her halde bu genç adam da pek güzeldi!..»

«Saçma, çirkin demem; ama nasıl giyininip kuşanmış ve boyanmıştı. Bunun çok etkisi vardır. Ne demek, sen ondan güzelsin, Barbara!»

Barbara başını eğerek:

«Oo, Christopher!» dedi.

«Her zaman daha güzelsin; hatta annen bile...»

Zavallı Barbara!

Ama bütün bunlar -evet bütün bunlar- izleyen yoksulluğa, Kit'in -sanki orada oturuyormuş gibi- pek doğal olarak ve tezgahın arkasındaki adama önem bile vermeden, partiyi bir istirdiye lokantasındaki kırmızı perdeli, beyaz masa örtülü, sirkelik ve zeytinyağlığı tamam, özel bir locaya yöneltip garson hizmeti gören ve Christopher'a 'Siz!' diye hitabeden pek ciddi yüzlü bir kişiye en büyüğünden üç düzüne istirdiye getirmesini ve elini de çabuk tutmasını buyurmasıyla kıyaslanabilir miydi? Kit, garsona elini çabuk tutmasını buyurmuş; o da yalnız 'başüstüne' demekle kalmamış, hemen buyruğu yerine getirmiş; çok geçmeden en taze ekmek, en taze tereyağ ve en büyük istirdiyelerle tezelden dönüp gelmişti. Bundan sonra Kit ayaktaki kişiye: 'Bir duble bira' demiş; o da, 'Bu sözleri bana mı söylüyorsunuz?' diyeceği yerde: 'Bir duble bira; başüstüne efendim!' diyerek çekilmiş ve getirdiği birayı masanın üzerindeki kör dilencilerin köpeklerinin sokakta ağızlarında ta-

şıdıkları ve atılan bakır paraları toplamaya özgü kaba benzer bir sūrahi altlığının üstüne koymuştu. Garson çekilip gidince, Kit'in ve Barbara'nın annesi onun o zamana değin gördükleri en ince ve en zarif genç erkek olduğunu söylediler.

İştahla yemeye başlamışlardı. Barbara iki taneden fazla yiyemeyeceğini söylemiş ve dört tane yemeye razı oluncaya değin, hayli üstelemeye bunalmıştı. Bununla birlikte kendi annesi onun yerine bir hayli yiyip gülmüşler ve öyle keyiflenmişlerdi ki Kit de onlara uyup yiyip içip neşelendi. Ama gecenin en büyük mucizesi, sanki istiridye işinde çekirdekten yetişip büyümüş gibi, yaşıdan beklenilmeyen bir basiretle, biber ve sirkeyi de savsamayarak, istiridye yiyen ve kabuklarıyla da mağaralar, yapan küçük Jacop'tu. Bebek de bütün gece gözlerini kırpmamış, uslu uslu, oturup ağzına koca bir portakal sıkıştırmaya çalışmış; avizedeki ışıklara dikkatli dikkatli bakmış; annesinin kucağında gözünü kırpmadan ışığa bakarken bir istiridye kabuğuyla yumaşacağını yüzünü en sevimsiz insanların bile yüreğini yumuşatacak bir biçimde çizip durmuştu. Sözün kısası, daha başarılı bir akşam yemeği düşünülemez ve Kit yemeği bitirmek üzere içecek sıcak bir şey ısmarlayıp bay ve bayan Garland onuruna içmelerini önerdiği zaman dünyada onlardan mutlu altı kişi daha bulunamazdı.

Ama her mutluluğun bir sonu vardır. İkinci bir mutluluğun zevki ve burada değil midir? Vakit geç olduğundan artık evlerine dönme zamanı gelmişti. Böylece Barbara ve annesini geceyi geçirecekleri bir arkadaşının evine bırakmak üzere, kendi yollarını değiştiren Kit ile annesi, sabahleyin erkenden Finchley'e dönmek üzere ve ertesi üç aylık eğlenceleri üzerine birçok planlar kurduktan sonra, onları kapıda bıraktılar. Kit, küçük Jacop'u arkasına aldı ve bebeği öpüp annesine kolunu verdikten sonra neşeye evlerinin yorucu yolunu tuttular.

XL

Kit, tatillerinin ve eğlencelerin ertesi sabah uyandırdıkları belirsiz bir pişmanlık duygusuyla dolu olarak, sabahleyin güneşle birlikte sıcak yatağından kalkıp, bir gece önceki zevkle-

re karşı güveni sarsılmış bir halde, Barbara ve annesiyle kararlaştırılan yerde buluşmaya gitti. Olağanüstü yorgunlukları etkisiyle henüz uyumakta olan evin küçüklerini uyandırmaya dikkat eden Kit, parasını ocak rafının üstüne koyup, tebeşirle annesine hitaben bu parayı görevsever oğlunun bıraktığını bildirir bir not yazdıktan sonra, ceplerinden daha yeğnik bir yürekle, buna karşın herhangi büyük bir sıkıntıdan uzak bulunarak; yoluna koyuldu.

Ah bu tatiller! Ne diye bizde bir üzgü duygusu bırakır ve ne diye onları belleğimizde ancak bir iki hafta geriye atmak suretiyle hem durgun bir ilgisizlik, hem de zevkli bir anmayla anımsayabileceğimiz bir uzaklığa atamayız. Bu tatil günleri niçin bizde bir gece önce içtiğimiz şarabı ya da gelecek üzerine kurduğumuz ve yemek zamanına değin süren tatlı planları andıran bir baş ağrısı ve yorgunluk duygusu bırakır?

Kim Barbara'nın bir baş ağrısından yakınması; annesinin de öfkelenmeye hazır, ya da Astley Tiyatrosunu küçümseyerek, palyaçonun gece varsaydıklarından daha yaşlı olduğundan dem vurmakta olduğuna şaşabilir? Kit onun bunları söylemesine şaşmamıştı. Zaten bir gece önce, kararsız aktörlerin -kendisi orada olmasa bile- göz kamaştırıcı ışıklar altında, bir gece önce de aynı şeyi yaptıklarını, o gece de, ertesi hafta ve ertesi ay da aynı şeyi yapacaklarını aklından geçirmişti. İşte dün ile bugün arasındaki ayırd; hepimiz ya bir oyuna gidiyor, ya da bir oyundan çıkıyoruz.

Bununla birlikte, güneş bile doğduğu zaman zayıftır, gün ilerledikçe yüreklenip güç toplar. Yavaş yavaş, olayları daha bir zevkle anımsamaya başladılar ve yürürken konuşup gülüşerek, Finchley'e vardıkları zaman, Barbara'nın annesi daha keyifli ve daha az yorgun bir zamanını anımsamadığını söyledi. Kit'in de neşesi yerindeydi. Barbara'ysa -kendisi de açıkladığı gibi- bütün yol boyunca sessiz kaldı. Zavallı Barbara; cidden pek sessizdi.

Eve o değin iyi bir zamanda varmışlardı ki Kit, bay Garland kahvaltıya inmeden midilliyi kaşağılayıp temizlemiş ve onu bir yarış atı gibi çeki düzenli bir hale koymuştu. Zamanın-

da büyük bir çalışkanlıkta görülen bu işi yaşlı bay ve bayan ve hatta bay Abel pek takdir etmişlerdi. Bay Abel zamanında iş görmekten hoşlandığı için alışılmış zamanda (daha doğru- su dakika ve saniyesinde) Londra arabasına yetişmek üzere, evden ayrıldı. Kit de bay Garland da bahçeye çalışmaya gittiler.

Bu, Kit'in en hoşlandığı işlerdendi. Çünkü, iyi havalarda tam aile partisi oluşturuyor; yaşlı bayan kucağına dikiş sepe- tini alıyor; yaşlı bay toprak kazıyor, dalları buduyor, ya da büyük bir makasla ince dalları kesiyor; büyük bir istek ve a- zimle Kit'e şu ya da bu surette yardım ediyor; Whisker de ça- yırılıkta durgun bir dalıp gitme içinde onlara bakıyordu. O gün asmayı yerleştirip budayacaklardı. Kit, merdivene çıkmış, makas ve çekiç savuruyor; ihtiyar bay da, o istedikçe, büyük bir ilgiyle çivi ve bez parçaları veriyor; bayan Garland ile Whisker de her zamanki gibi seyrediyorlardı.

Bay Garland:

«Demek yeni bir dost kazandın; öyle mi Christopher?» diye sordu.

Kit, merdivenden aşağı bakarak:

«İşitmedim, efendim!» dedi.

«Abelden öğrendiğime göre, yazıhanede bir centilmenle tanışmışsın?»

«Evet, efendim; pek kibar, pek cömert bir kişi...»

Yaşlı bay gülümsemeyle:

«Çok sevindim...» dedi. «Ama daha da cömert davranmak istiyor, Christopher!»

Kit, inatçı bir çiviye mıhlarken:

«Çok iyi yürekli bir insan...» dedi. «Ama bana pek fazla cömert davranmasını da arzu etmem.»

«Seni kendi hizmetine almak istiyor. Aman dikkat et, düşüp incinirsin.»

İşini bırakıp merdiven üzerinde, beceriyle bir cambaz gibi durarak çevresine bakan Kit:

«Beni hizmetine mi almak istiyor efendim? Bunu ciddi ola- rak söylediğini sanmam, efendim!» yanıtında bulundu.

«Hayır, çok ciddi. Abel'e böyle söylemiş.»

Kit, acınacak bir halde hanım ve efendisine bakarak:

«Hiç böyle şey duymamıştım; şaşıyorum...» dedi.

«Ama Christopher, bu, senin için pek önemli bir sorun. Bunu böyle düşünmen gerek. Bu centilmen sana, benim verdiğimden fazlasını verecek. Daha fazla sevgi ve güven göstermese de, aranızda daha iyi bir bağ olmasa da, her halde sana daha fazla para verecek...»

«Peki ama...»

«Dur, dinle, hepsi bu değil. Anladığıma göre, eski efendine karşı büyük bir bağlılıkla hizmet etmişsin. Eğer bu centilmen onları bulacak olursa -ki bunu bir amaç edinmiş ve bütün gücüyle çabılıyor- sen onun hizmetinde bulunacak olursan bunun ödülünü alırsın...»

İhtiyar bay kesin bir anlatımla ekledi:

«Kaldı ki, kendilerine karşı çıkarsız, büyük bir bağla bağlı olduğun bu insanlara kavuşmak zevkini de duyacaksın. Bütün bunları düşünüp kararını teze getirmemelisin...»

Bu son nedeni zihninde evirip çeviren Kit, vardığı kararın etkisiyle bir acı -geçici bir acı- duyumsadı ve düşünde umut ve arzularının gerçekleşmesi canlandı. Ama bir an sonra, önce söylediği gibi, bu kişinin başka birisini bulmasını bildirdi.

Yarım dakikalık bir çekiç sallamadan sonra, gene başını çevirip ekledi:

«Benim kendisine hizmet etmek zorunda olduğumu düşünmeye hakkı yok. Ben budala değilim.»

Bay Garland temkimli bir ciddilikle:

«Reddedecek olursan, böyle düşünebilir...» dedi.

«Ne düşünürse düşünsün, bence önemi yok. Daha iyisi bulunamayacak olan hanım ve efendimi bırakıp başka bir yere gidecek; sandığımızdan çok daha yoksul ve aç bir haldeyken beni sokaktan kurtarıp evine alanlara hizmet vermekten cayacak olursam; budaladan daha kötü bir duruma düşmüş olurum...»

Kit, burada birdenbire hanımına dönerek ekledi;

«Eğer bayan Nell dönüp gelecek olursa o başka sorun, bayan! İsteyecek olursa, her işini gördükten sonra, sizden izin alıp onun hizmetini de görmek isterim. Ama dedesinin her zaman söylediği gibi geri gelince zengin olarak gelecek. Zengin, genç bir hanımın benden ne isteyeceği olabilir?»

Kit, burada başını sallayarak:

«Hayır, hayır...» dedi. Beni artık isteyemez. Umarım istemez de. Bununla birlikte onu görmek isterim.»

Kit, bu sözlerden sonra gereğinden fazla bir şiddetle bir çiyi duvara mıhladıktan sonra, gene başını çevirdi:

«Sonra Whisker (nasıl kendinden bahsettiğini anlayınca kişnemeye başlıyor) benden başkasının yanına sokulmasına izin vermez, bayan; sonra bahçe ve bay Abel var; bay Abel benden ayrılmak ister mi efendim? Bahçeye benden daha düşkün biri bulunabilir mi, bayan? Bay Abel daha geçen gün yıllarca birlikte bulunabileceğimizi umduğunu söyledikten, sonra; birdenbire onun benden bu değin tez ayrılmak istediğini duyacak olursa, annemin yüreği ezilir; hatta küçük Jacop bile ağlamaktan şişecek değin anlayış gösterir, bayan!»

Koşarak gelen Barbara, Kit'in konuşmasına hayran bir tavırla, efendisinin eline yazıhaneden gelen bir habercinin getirdiği notu vermemiş olsaydı; onun çoğunlukla yanlışı kişiye dönerek ve sırasıyla hanımına ve efendisine hitabederek, daha ne süre merdiven üstünde kalacağını kestirmek zor bir iş olurdu.

İhtiyar bay, notu okuduktan sonra:

«Haberciye söyle, buraya gelsin!» dedi.

Barbara aldığı buyruğu yerine getirmek için yeğnik ve çevik adımlarla uzaklaşırken ihtiyar bay, Kit'e dönüp bu konuyu şimdilik kapayacaklarını, kendileri de ondan ayrılmak istemediklerini söyledi. Yaşlı bayan da bu duyguya katıldı.

Bay Garland elindeki yazıya göz gezdirerek:

«Ama Christopher!» dedi. «Bu centilmen seni bir iki saat için, hatta bir iki gün isteyecek olursa buna razı olmalısın... İşte genç bay burada.»

«Nasılsınız?»

Bu söz, şapkası bir yana çok yatmış ve saçları dışarı çıkmış bir halde, çalımlı bir yürüyüşle bahçeye gelen Chuckster'dendi.

«Umarım keyfiniz yerindedir, efendim? Umarım sağlığınız yerindedir, bayan? Ne güzel bir ev, ne güzel bir kasaba!»

«Anlaşılan, Kit'i yanınızda alıp götürmek istiyorsunuz?»

«Araba bekliyor, Ata meraklıysanız pek acar kül renkli bir at!»

Bu gibi şeylere pek düşkün olmadığını, atın güzelliğini gerektiği gibi değerlendirmeyeceğini bildirerek bu öneriyi geri çeviren bay Garland; Chuckster'i yeğnik bir şey yemeğe çağırıp o da kabul edince; soğuk et, şarap ve biradan oluşan bir yemek çarçabuk hazırlanmıştı.

Yemek sırasında Chuckster ev sahibini hayran bırakmak ve kentte yaşayanların düşünüşünü üstünlükleri üzerine bir izlenim bırakmak çabasıyla bütün yetenek ve becerisini göstererek konuyu günün önemsiz skandalına yöneltti. Marki Mizzler ile Lord Babby arasında, gazatelere yansıttığı gibi güvercinli börek değil; bir şampanya şişesi yüzünden ortaya çıkan anlaşmazlıkla ilgili olayları nakletti.

Lord Babby gene aynı kaynaklar tarafından anlatıldığı biçimde: 'Mizzler, ikimizden biri yalan söylüyor, yalan söyleyen ben değilim.' dememiş, ama:

'Mizzler; benim nerede olduğumu biliyorsun; işine gelirse ara da bul' demişti ki, bu ilginç sorunun sürecini tamamen değiştiren ve yepyeni bir ışık altında görüşüne yol açan olaydı. Chuckster bundan başka Thigs'berry Dükünün İtalyan Opera Kumpanyası artistlerinden Violetta Stella'ya halkın düşündüğü gibi her altı ayda bir değil; her üç ayda bir sağladığı gibi mücevher, parfüm, beş erkek hizmetçinin saçları için pudra ve bir erkek çocuk hizmetçi için her gün iki çift güderi eldiven dahil olmadığını açıklamıştı. İhtiyar bay ile bayanın bu sorunlar üzerinde en doğru haberi işittiklerine inanmalarını rica ettikten sonra, Chuckster onları bir Tiyatro dedikodusu ve saray sirkleriyle eğlendirdi ve böylece yalnız başına sürdürdüğü üç çeyrek saatlik tatlı söyleşiyi sona erdirdi.

Sonra pek zarif bir tavırla yerinden kalkarak:

«At soluklanmıştır; bana izin verin...» dedi.

Bay ve bayan Garland böyle bir kişinin kendisine özgü olan çevresinden alıkonması doğru olmayacağı görüşüyle onun ayrılmasına göz yummadılar. Bu nedenle kısa bir süre sonra Kit ve Chuckster arabayla kentin yolunu tuttular. Kit, arabacının yanındaki yere oturmuş; Chuckster de tek başına içeriye kurulup ayaklarını uzatmıştı.

Noterin yazıhanesine vardıkları zaman Kit doğruca içeri girmiş ve kendisini görmek isteyen dışarı çıkmış olduğu için bay Abel tarafından oturup beklemesi salık verilmişti. Bu salık yerindeydi; çünkü Kit daha önce gördüğü adamın, eli ayağı dolaşmış gelmesine değin Hukuk ve Telefon rehberindeki bütün yeğnik şeyleri okumuş, öğle yemeğini yemiş, çayını içmiş, birkaç kez de uyuklamıştı.

Yabancı kişi bir süre bay Witherden ile başbaşa kalmış; bay Abel'in de görüşmeye katılması istenmiş; sonunda niçin çağırıldığını merak edip duran Kit davet edilmişti.

içeri girer girmez, yabancı kişi, ona doğru dönerek:

«Christopher, eski efendini ve geç torununu buldum!» dedi.

Kit gözleri sevinçten parıldayarak:

«Gerçek mi bu, efendim? Neredeler, nasıllar, buraya yakın bir yerdeler mi?...» diye sordu.

Yabancı kişi, başını iki yana sallayarak:

«Buraya epey uzak...» dedi. «Ama bu akşam onları alıp getirmeye gidiyorum. Senin de benimle birlikte gelmeni isterim...»

Kit, şaşkınlıkla ve sevinçle:

«Benim de mi, efendim?» diye bağırdı.

Yabancı kişi, düşünceli bir tavırla Notere dönerek:

«şu köpeklerin sahibi adamın salık verdiği yer buraya ne değin eker? Altmış mil var mı?» diye sordu.

«Altmış, yetmiş mil eker...»

«Himm, gece postasıyla bütün gece yolculuk edecek olursak, yarın sabah oraya varırız. Ama beni tanımadıkları için; özellikle zavallı kızağız bir yabancının kendilerini izlediğini anlayınca, dedesinin özgürlüğüne bir kasti olduğu sanısına

düşeceği için, her ikisinin de tanıdığı bu delikanlıyı birlikte götürecek olursam, onu tanıyıp güvenecekler ve benim dostça amaçlar beslediğime inanacaklardır...»

«Elbet, elbet Christopher'ı birlikte götürün!» dedi.

Bu konuşmayı yüzü gittikçe uzayarak dinleyen Kit:

«Bağışlayınız, efendim!..» dedi. «Ama benim yarar yerine zararım dokunabilir. Bayan Nell beni tanıyacak ve bana güvenecektir. Yalnız, eski efendim -bilmem niçin- kimse de bilmiyor; hastalandıktan sonra, benim yüzümü bile görmek istemedi. Bayan Nell, bunu bana kendisi söyledi. Sizinle gelecek olursam, ne yazık ki, yapmak istediğinizi bozmuş olurum. Hiç kuşkusuz birlikte gelmek için dünyayı gözden çıkarırdım, ama daha iyisi siz beni götürmeyin...»

Tezcanlı yabancı bay:

«İşte gene zorluk...» dedi. «Benim gibi zorluklarla karşılaşan bir insan düşünelebilir mi? Onların tanıdığı ve güvenebileceği başka hiçbir kimse yok mu? Pek kabuğuna çekilmiş bir yaşam sürmelerine karşın; benim amacıma hizmet edebilecek başka tek bir insan yok mu?..»

Noter sordu:

«Yok mu, Christopher?..»

«Hayır, yok... Haa! Evet, annem var!»

Yabancı bay:

«Annemi tanıyorlar mı?» diye sordu.

«Tanımak mı, efendim? Onlara sık sık gidip geliyordu. Bana olduğu gibi anneme de iyilik ettiler. Hatta annem onların gelip bizde kalacağını umuyordu...»

Sabrını yitiren yabancı bay, şapkasını kavrayarak:

«Nerede bu kadıncağız! Niçin burada değil? Tam gerektiği zaman o da ne yitiklere karıştı?» diye bağırdı.

Kısacası, yabancı bay, yazıhaneden fırlayıp Kit'in annesini yakalayarak zorla bir arabaya bindirmek üzere dışarı çıkmayken bay Abel ve Noterin ortak çabalarıyla bu düşüncesinden vaz geçirilip önce Kit'ten bu değin kısa bir haberle ansızın bu uzun yola çıkmak isteyip istemeyeceğini sormaya razı edilmişti.

Kit, duraksamaya düşmüş; yabancı bay, şiddetli davranışlar göstermiş; bay Abel ve Noter yatıştırıcı sözler söylemişlerdi. Kit sorunu zihninde tasarlayıp düşündükten sonra; annesi adına, onun ancak iki saat içinde hazırlanabileceğini ve onu bu yolculuk için hazırlıklı olarak bu süre sona ermeden yazıhaneye getireceğini söyledi.

Bu yürekli ve cayma olasılığı olmayan sözde bulunan Kit, sözünü yerine getirmek üzere hemen fırlayıp çıktı.

XLI

Kit, kalabalık caddelerden geçerek, insan selini ikiye yarak, devingen yolların ortasına sıçrayıp dar yollara dalarak -kısmen alışkanlıktan, kısmen soluğu kesildiğinden- eski antikacı dükkânının önüne gelinceye değin durup başını bir yana çevirmedi.

Kasvetli bir güz akşamıydı. Eski binanın alacakaranlıkta hiçbir zaman bu değin neşesiz ve hüznü görünmemiş olduğunu düşündü. Pencereler kırılmış, çürüyüp paslanan çerçeveler tıkırdıyordu. Sevimsiz bir sınıртаşı gibi, caddenin parlak ışıkları ve gürültüsünü ikiye bölen; soğuk, loş, ve boş bir halde ortada duran tergenmiş ev, Kit'in zihninden eski sahipleri üzerine kurduğu parlak emellerle bir karışıklık oluşturarak, bir umut kırıklığı ve felaket duygusu uyandırdı. O, boş bacalardan harlı bir alev yükselmesini, pencerelerden bol, gür ışıkların taşımalarını, içerde çevik adımlarda dolaşan insanların bulunmasını, neşeli seslerle konuşmaların duyulmasını, her şeyin yeniden doğan umutlarla tam bir uyum içinde bulunmasını geçirmişti gönlünden. Başka türlü görünebileceğini ummamıştı -zaten başka türlü olmayacağını biliyordu- ama bu tatlı düşünceler ve umutlarla dolu bir halde bu sahnenin ortasına gelince; düşüncelerinin seyri değişti. Zihnini koyu ve kederli bir gölge kapladı.

Bununla birlikte, iyi ki, Kit uzaktaki felaketlerin uğursuzluğuyla kendisini üzecek denli okumuş ya da düşsel bir insan olmadığı ve düşünsel yeteneği kendisine bu hususta yardım edecek derecede olmadığı için, karşısında, önceki düşünce

leriyle çatışan, gamlı bir evden başka bir şey görmüyordu. Bu nedenle, -nedenini kendisi de bilmeden- evin önünden geçmemiş olduğunu dileyerek yitirdiği birkaç dakikayı gidermek üzere, adımlarını sıklaştırarak yoluna devam etti.

Kit, annesinin sıradan evine yaklaşıncı, kendi kendine: 'Eğer dışarı çıkmış olur da annemi bulamayacak olursam; bu tezcanlı centilmen küplere binecektir' dedi; sonra kapıyı çalarken: 'İşte kapı kapalı, ışık da sızıyor, Tanrı bağışlasın ama eğer şu küçük Rothel'e gitmişse, küçük Bethel...' Kit burada sözlerini kollayarak: 'Keşke daha çok uzak olsaydı' dedi.

Kapıyı ikinci kez çalmasına karşın evden bir ses çıkmamış; ancak yolun karşısındaki bir kadın başını çıkarıp bayan Nobbles'i kimin aradığını anlamak istemişti.

Kit, sapkın ibadet yerinin adını istemeyerek anarak ve kinci bir halde sözcüklerin üstüne basarak:

«Ben arıyorum; her halde küçük Bethel'de olacak!» dedi.

Komşu onay için başını salladı:

«Tanrı aşkına bunun nerede olduğunu bana söyleyin. Pek önemli bir iş için geldim. Değil kilise de vaaz kürsüsünde bile olsa, gidip onu bulmam gerek!»

Komşulardan hiç kimse bu tarikattan olmadığından bu kilisenin ancak adı biliniyor; nerede olduğu bilinmiyordu. Sonunda, ibadete gitmeden önce dinlendirici bir çay söyleşisi sırasında sarfedilen bazı sözcükler gerekli bilgiyi sağlamış; Kit de soluk alır almaz oraya koşmuştu.

Küçük Bethel daha yakın ve daha düz bir yolda bulunabilirdi; ama, bu takdirde cemaatin başına geçen kutsal kişi onu cennete giden yollara benzetmekten ve mahallenin cadde üzerindeki kilisesiyle bir karşıtlık halinde oranlamak zevkinden yoksun kalmış olurdu. Kit, biraz zahmetle sonunda aradığı yeri buldu ve içeriye yakışıklı bir konumda girebilmek için, kapıda durup soluklandı.

Buraya boş yere Bethel dememişlerdi; burası gerçekten pek küçük bir Betheldi. Küçük sandalyeleri ve küçük bir vaaz kürsüsü vardı. Asıl işi kunduracılık olan, ufak yapılı bir din adamı, kürsüden yüksek sesle, çoğunluğun uyuklamakta ol-

duğu için sayısı daha da azalan küçük bir cemaate, uzun bir vaazda bulunuyordu.

Cemaat arasında geçen gecenin yorgunlukları dolayısıyla gözlerini açık tutmakta zorluk çeken ve papazın söylediği sözlerin etkisiyle üzerine çöken gafletin önüne geçemeyerek büsbütün kapanmaya başlayan göz kapaklarını açık tutamamaya başlayan ve pek ağır uykuda olmadığı için sanki vaizin söylediği ilkeleri onaylıyormuş gibi, ara sıra işitilir bir sesle homurdayan Kit'in annesi de bulunuyordu. Kucağındaki bebek de aynı derecede derin bir uykuya dalmış; çocuk yaşına göre bu uzun ruhsal besinde istirdiyelerin sağladığı ilginin yarısını bile bulamayan küçük Jacop'a bu hitabede kişi olarak anılmaktan korktukça ya da uykusu daha ağır bastırdıkça bir uyuklamış bir uyanmıştı.

Kit, annesinin karşısındaki ve geçitin öte yanındaki boş sandalyeye doğru süzülerek yürürken kendi kendine 'işte buldum!' dedi. 'Buldum, ama ona nasıl yaklaşıp da dışarı çıkmaya razı edeceğim? Sanki yirmi mil uzaktayım. Vaaz bitinceye değin uyanacağa benzemiyor. Bir yandan da dakikalar geçip duruyor. Şu papaz bir ara verse ya da hepsi bir ağızdan ilahi söylemeye başlasalar!'

Ama daha iki saat değin bu iki temenniden hiçbirinin gerçekleşeceğine ilişkin bir belirti gözüküyordu. Papaz vaazı bitirmeden cemaati inandırmak niyetinde olduğunu söylemişti ve eğer vaadinin yarısını yerine getirecek olsa, en azı, daha iki saat konuşacağa benziyordu.

Kit, üzgü ve huzursuzluk içinde gözlerini kilisenin içinde gezdirirken kilise katibinin önündeki küçük sandalyede Quilp'i görünce gözlerine inanamayacak oldu.

Gözlerini iki üç kez oğuşturdu; ama gözleri daha gördüğünün Quilp olduğunda üsteliyordu. Quilp gerçekten oradaydı. Ellerini dizinin üstüne koymuş, Şapkası dizleri arasında kirli yüzünde o alışılmış sırtkanlıkla gözlerini tavana dikmiş otuyordu. Ne Kit'e, ne de annesine bakıyordu. Onların varlığından habersiz görünüyordu. Kit buna karşın kurnaz şeytanın bütün dikkatini kendilerine vermiş olduğuna inanmaktan kendini alamadı.

Bu küçük cemaat arasında cücenin de bulunmasına şaşmakla ve bunun bir üzüntü ve sıkıntıya bir başlangıç oluşturmamasından korkmakla birlikte; akşam olmakta ve sorun ciddileşmekte olduğundan, şaşkınlığını yenip annesini alıp götürmek hususunda önlemler almak gerektiğini düşündü. Bu nedenle küçük Jakop uyanınca, aksırmak suretiyle, dağılan dikkati çekerek ona annesini uyandırmasını işaret etti.

Tam bu sırada, kötü bir talih eseri, vaiz hitabesinin bir yanını etkili bir biçimde açıklamak için kürsünün üzerine eğilip sağ eliyle abartmalı jestler yaparken sol elini kürsünün üstüne koyup doğrudan doğruya küçük Jacop'un gözlerinin içine bakıyor gibi göründü. Küçük Jacop'a öyle geldi ki, vaiz, gergin bakış ve tavriyla onu tehdit ediyor ve sanki kılını kıpırtatacak olsa, sözcüğün tam anlamıyla hemen üzerine çökecek görünüyordu. Bu korkunç koşullar altında Kit'in birdenbire ortaya çıkmasıyla şaşırان ve papazın bakışlarıyla büyülenen zavallı Jacop dimdik oturarak kımıltısız kaldı. Ağlamaktan korkarak papazın gözlerinin içine, gözleri yuvalarından uğrayacak hale gelinceye değin, dimdik baktı.

Kit, açıkça davranmaktan başka çıkar kalmadığını düşünerek yavaşça oturduğu yerden kalkıp annesinin bulunduğu yana doğru yürüdü ve eğer Swiveller orada olmuş olsaydı onun anlatacağı biçimde tek bir sözcük bile söylemeden bebeğin yakasından yakaladı ve fısıltıyla:

«Sus, anne!» dedi. «Benimle gel. Sana söyleyeceğim var.»

Bayan Nubbles:

«Neredeyim?» diye sordu.

Kit, terslenerek:

«Şu kutsal küçük Bethel'de!..» dedi.

Annesi sözün, ucuna yakalamaya çalışarak:

«Cidden kutsal!..» dedi. «Oh, Christopher, bu akşam ruhca ne denli yükseldim...»

Kit, tez topar:

«Evet, evet biliyorum...» dedi. «Ama şimdi benimle gel, anne! Herkes bize bakıyor. Gürültü etmeden Jacop'u da al!»

Kit, çekilirken; vaiz:

«Dur, şeytan, dur!..» diye bağırdı.

Bayan Nubbles fısıltıyla:

«Kit, centilmen kılmanı istiyor...» dedi.

Vaiz gürüldüyordu:

«Dur, şeytan, dur! Sana kulak veren kadını ayartacağın yerde, seni limana çağıran sese kulak ver!»

Papaz, sesini daha da yükselterek ve bebeği de işaret ederek:

«Ağıldan bir kuzu kapmaya çalışıyor! Bir kuzu; masum bir kuzuyu alıp götürmek istiyor. Akşam karanlığında bir kurt gibi davranarak körpe kuzuları ayartıyor...» diye bağırdı.

Kit, çok iyi huylu bir insandı; ama bu ağır sözler karşısında ve içinde bulunduğu durum gereği, heyecana kapılarak, kucağında bebek olduğu halde, kürsüye dönerek yüksek sesle yanıt verdi:

«Hayır, ben kurt değilim, o benim kardeşim.»

Vaiz, karşılık verdi:

«Benim de din kardeşim!»

Kit, öfkeyle:

«Hayır...» dedi. «Hem beni böyle suçlamayın. Benim ne suçum var? İnanın ki, zorunlu olmasaydım, gelip onları almazdım. Ben sessizce davranmak istedim; ama siz buna izin vermediniz. Şimdi istediğiniz değin şeytana lanetler savurun! Bana da lütfen izin verin...»

Bu sözleri söyleyen Kit, arkasında annesi ve kardeşleri olduğu halde, kiliseden çıkıp kendini açık havada buldu. Anısında belirsiz bir biçimde, uyanıp şaşkınlıklara düşen halk ve bütün bu ara verme sırasında eski tavrını hiç bozmadan, gözlerini tavandan ayırmadan ve hatta olup bitenlere hiç önem vermeden oturan Quilp vardı.

Annesi mendilini gözlerine götürerek:

«Ooo, Kit, ne yaptın!..» dedi. «Ben artık bir daha oraya gidemem...»

«Buna sevinirim, anne! Dün gece duyduğum küçük zevkte, seni burada bu gece kedere düşürecek ne vardı? Kırk

yılda bir biraz eğlenecek olsam, buraya gelip pişman olduğumu söylemek istiyorsun! Hiç doğru değil, anne!..»

«Aman sus, oğlum! Sözlerin biliyorum yüreğinden gelmiyor. Günaha girecek sözler etme, oğlum!..»

«Yüreğimden gelmiyor mu? Elbette yüreğimden ve aklımdan geliyor. Zararsız bir neşe ve iyi huyun cennette gömlek yakasından daha büyük bir günah olduğuna inanmıyorum. Takan da bir, takmayan da... Ağlamayacağına söz verersen daha fazla konuşmam. Sen bebeği al; o , daha yeğniktir. Bana da Jacop'u ver. Hem yürür, hem de konuşuruz. Biraz da çabuk yürümemiz gerek, sana getirdiğim habere şaşacaksın. Ha şöyle! Şimdi küçük Bethel'i hiç görmemiş gibi duruyorsun ve umarım bir daha görmezsin! İşte bebek Jacop; sen de sırtına bin! Kollarını da boynuma dola! Bir daha küçük Bethel'in papazı sana ya da kardeşine 'kuzu!' diyecek olursa, ona bir yıl içinde bundan daha doğru bir söz etmediğini söyle! Bir daha kuzu yerken daha çok kuzu, daha az nane sosu yiyecek olursa daha fazla hoşuma gider. İşte ona verilecek yanıt Jacop!..»

Kit, böyle yarı şaka yarı ciddi konuşarak annesini de, kardeşlerini de, kendisini de iyi huyu sayesinde neşelendirmek suretiyle onları eve doğru yöneltti ve yolda Noterin yazıhanesinde geçen olayı ve küçük kilisenin ciddi ve donuk havasını bozmaya neden olan isteğini anlattı.

Annesi, kendisinden beklenen hizmeti işitince hayli sarsılıp şaşırmıştı. Zihninde toplanan karışık düşünceler arasında büyük bir arabada yolculuk etmenin bir onur olduğunu ama çocukları arkada bırakıp gitmenin doğru ve yerinde bir tutum olmadığı düşüncesi vardı. Kit, bazı eşya ve çamaşırların yıkanmada olduğu ve bazılarının da hiç olmadığı gerekçelerine dayanan yan çizmeye karşı koyarak Nell'in ele geçirilmesinden doğacak zevki ve onu geri getirmekten duyacakları mutluluğu ileri sürdü.

Eve vardıkları zaman:

«On dakikanız kaldı, anne!» dedi. «Şurada bir mukavva kutu var. İstediklerini al. Hemen yola çıkalım...»

Kit'in en uzak bir ilişiği bile olmayan şeyleri kutuya nasıl tıķıřtırdıđını, gerekli olan, şeyleri bıraktığını, komşulardan birinin gelip çocuklarla birlikte kalmaya razı edildiğini , çocukların önce nasıl ağlayıp sonradan türlü işitilmedik oyuncaklar vaa-diyle nasıl coşkuyla gúldüklerini, Kit'in annesinin çocukları öpmeden ayrılmak istemediğini, Kit'in buna kızıp kızmamakta duraksadığını anlatmak epey uzun sürerdi. Bunların ayrıntılarını bir yana bırakarak şu değinimi işaret edelim ki, iki saatin bitmesine daha birkaç dakika varken, Kit ve annesi Noterin kapısına vardılar. Araba da kapıda bekliyordu.

Yapılan hazırlıklara ağzı açık kalan Kit:

«Hem de dört atlı bir araba!» dedi. «Tam düzenli bir yolculuk, anne! İşte annem geldi, efendim. Yola çıkmaya hazır.»

Yabancı bay:

«İyi...» dedi. «Hiç heyecana kapılmayın, bayan! Size karşı büyük bir özen göstereceklerdir. Bayan için yeni giysi ve gerekli eşyayı koyduğunuz bavul nerede?»

Noter:

«Burada...» dedi. «şunları içeri koy, Christopher!»

«Başüstüne, efendim! Her şey tamam, efendim!»

Yabancı bay: 'Haydi öyleyse!' diyerek kolunu Kit'in annesine uzattı. Onu nazikçe arabaya yerleştirdikten sonra, kendisi de yanına oturdu.

Arabanın basamakları kaldırıldı, kapı kapatıldı tekerlekler döndü, ve tıkır tıkır yola koyuldular. Bayan Nubbles pencereden nemli bir mendil sallayarak bebek ve Jacop'a hiç kimse- nin işitmediği bir şeyler seslendi.

Kit, yolun ortasında durarak onların ayrılışından çok dönüşlerini düşünerek gözleri yaşlı olduğu halde, onlara bakıyordu. 'Giderken yürüyerek ve hiç kimseye görünmeden, tek bir içten sözcük işitmeden ayrılmışlardı. Dönerken dört atlı arabayla, zengin bir adamın dostu ve bütün kederlerini geride bırakarak dönecekler. Nell bana yazı yazmasını öğrettiğini unutmuş olacaktır' dedi.

Kit'in bundan sonraki düşüncelerinin seyrini kestirmek hayli zordu; çünkü araba gözden yittikten uzun zaman sonra-

ya değin, durup sıra sıra, parıldayan sokak lambalarına bakmış ve araba tekerleklerinin sesi artık işitilmez bir hale gelinceye değin kapı önünde kaldıktan sonra, içeri giren Noterle, bay Abel'in onun bu değin gecikmesine merak ettikleri bir zamana değin içeri girmemişti.

XLII

Kit'i bir süre kendi düşüncesi ve umutlarıyla başbaşa bırakıp küçük Nell'in başından geçenleri, birkaç bölüm önce bıraktığımız yerden, öykünün gelişimini izleyerek anlatmamız gerekiyor.

Genç kız, iki kardeşi az bir uzaklıktan izlediği bu akşam gezintilerinden birinde -getirdiği yumuşak zevklerin göz yaşlarıyla yitmesine karşın- onlara karşı beslediği sevgide ve onların başından geçenlerde kendi ruhsal yalnızlığına benzer bir hal; bu zamanı büyük bir zevk kaynağı haline getiren bir rahatlık ve avunç duyumsadı. Akşamın durgun alacakaranlığında gökyüzü hava ve yeğnik yeğnik dalgalanan su yüzeyi ve uzaktan gelen çan sesleri sanki kimsesiz ve yapayalnız kızcağızın duygu ve heyecanlarını dışa vuruyor; ona çocukluk dünyasının kolay neşe ve sevinçleri yerine yatıştırıcı düşüncüler esindiriyordu. Biricik zevk ve avuntusunu oluşturan, bu akşam gezintilerinden birinde gün ışığı yitmiş; akşam loşluğu ortalığı kaplamaya başlamıştı; ama genç kız daha loşlukta oyalanmış, ayaksesi ve parlak ışıkların bile ıssızlık düşündüreceği bu sırada durgun ve ıssız doğanın kucağında bir dostluk duyumsamıştı.

İki kardeş evlerine dönmüş, genç kız yalnız kalmıştı. Gözlerini kaldırıp gökyüzünün uçsuz bucaksız genişliğinde, durgun ve ılımlı, yeryüzünü süzen parlak yıldızlara baktı. Onlara bakıp dururken gözlerine daha nice yıldızlar gözüktü. Uzaklara daha uzaklara baktıkça; gökyüzünün ölçsüz bir büyüklük içinde değişmeyen ve bozulmayan varlıklarıyla

ezeli sayılarını gizleyen sayısız parlak küreciklerle ışıldadığını gördü. Eğilip durgun nehre bakınca yıldızların -tıpkı bir kumrunun gördüğü gibi- kabaran sular üzerinde, doğduklarında ve toprağın derinliklerindeki ölümlerin üzerinde görkemle parıldadığını gördü.

Gecenin sessizliği ve birlikte getirdiği hayranlıklar için de, soluğunu tutarak, sessiz suskun bir ağacın altına oturdu. Zaman ve uzam onu denetime yöneltmişti. Durgun bir umutla -olası ki umuttan çok boyun eğmekle- geçmiş zaman, hal ve gelecek üzerine düşünceye daldı. Dedesi ile kendisi arasında -dayanması önceden uğradığı kederlerden çok daha zor- giderek bir uzaklaşma ortaya çıkmıştı. İhtiyar, her akşam, hatta çoğunlukla gündüzün bile, ortadan kayboluyordu. Zayıf kesesindeki sürekli sızıntıdan ve ihtiyarın solgun benzinden niçin ve nereye gittiğini pek iyi bilmesine karşın; dedesi her türlü soruşturmadan kaçınıp tam bir suskunluk gösteriyor; hatta genç kızın huzurundan bile kaçıyor.

Oturup üzüntü içinde bu değişikliği aklından geçirirken ve onu etrafındaki her şeyle birleştirirken uzaktaki kilise çanı dokuzu çaldı. Saat sesiyle ayağa kalkarak düşünceli düşünceli geriye dönüp kasabanın yolunu tuttu.

Nehrin üzerinden geçen ve yolunun üstündeki bir çayırıla çıkan küçük tahta köprüye varınca gözüne kıvıllık bir ışık ilişti. Daha dikkatlice bakınca bu ışığın -görünüşe göre- yolun yakınındaki bir köşede ateş yakıp çevresine dizilen Çingenelerin çergisinden çıktığını ayırttı. Onlardan korkusu olmayacak denli yoksul olduğundan yolunu değiştirmeye gerek görmedi; (Bunun için pek sapa bir yoldan gitmek gerekiyordu) adımlarını sıklaştırmaya dosdoğru yürüdü.

Çerçiye yaklaşıncı, ürkek bir merak onu ateşe doğru yöneltti. Ateşle yol arasında, gölgesi ışığa vuran bir karaltı onu birdenbire durdurdu; sonra - sanki kendi kendine akıl yürütüp bunun olanaksızlığını kestirmiş ya da varsaydığı kişinin gölgesi olmadığına inanmış gibi- gene yoluna koyuldu.

Tam bu sırada, neye ilişkin olduğunu anlayamadığı konuşma gene başlamıştı. Sözcükleri kavrayamamasına karşın, konuşan adamın sesinin ona kendi sesi gibi bildik geldi.

Dönüp arkasına baktı. Bu kişi önceden otururken şimdi ayağa kalkmış ve öne doğru eğilerek iki elini bastonuna yaslamıştı. Bu jest genç kıza sesin tonu gibi bildik geldi. Bu kişi dedesiydi.

İlk tepkisi dedesine seslenmek, ikinci tepkisi ordaki arkadaşlarının kimler olduğunu ve ne nedenle birlikte bulunduklarını merak etmek oldu. Belirsiz bir korkuya kapılmıştı. Bu korkunun uyandırdığı güçlü eğilime dayanamayarak düz yoldan değil, çitin yanından yürüyerek çergiyeye daha çok yaklaştı.

Çerginin yakınına sokularak birkaç genç ağacın altında durdu. Şimdi pek fazla tehlikeye uğramadan, hem görebiliyor, hem de işitiyordu.

Yaya yolculuklarında rastladıkları Çingene komşularında olduğu gibi bunların arasında da kadın ve çocuk yoktu. Uzun boylu, atlet yapılı, kollarını kavuşturup ayakta duran bir çingene bir ağaca yaslanmış; bir ateşe, bir siyah kirpikleri altından dikkatli ve yarı kaçamak bir ilgiyle, konuşulan sözlere kulak kabartarak, orada toplanmış olan diğer üç kişiye bakıyordu. Bu üç kişiden birisi dedesiydi. Diğerlerinin olaylarla dolu olan o fırtına gecesinde meyhanede kart oynayan iki kişi -İsaac List ile huysuz arkadaşı- olduğunu anladı. Biraz ileride alçak kemerli bir çingene çadırı bulunuyordu; ama çadır ya boştu, ya da boş görünüyordu.

Şişman adam, rahatça, uyandığı yerden ihtiyar dedenin yüzüne bakarak:

«Gidiyor musun?» diye sordu. «Biraz önce acele ediyordun. İstersen git. Sen ne istediğini bildiğin gibi iradenede sahipsin!»

Ateşin öte yanında bir kurbağa gibi kıvrılıp büzülüp oturan ve her yandan şaşkınlıkla bakan İsaac List:

«Adamcağızın canını sıkma!» dedi. «Kötü bir şey söylemedi ki!..»

İhtiyar, birden, diğerine dönerek:

«Beni parasız bırakıyor, beni soyuyor... sonra da alay ediyorsunuz. Beni deli edeceksiniz!» dedi.

Gri saçlı çocuğun halindeki kesin kararsızlık ve güçsüzlük, eline düştüğü insanların kurnaz ve hileci bakışlarıyla bir karışıklık oluşturarak küçük dinleyicinin yüreğine dokundu. Bununla birlikte, bütün olup bitenlere, her sarfedilen söz ve yapılan davranışa dikkat etmeye çalıştı.

Tık naz adam, olduğu yerde dirseğinin üstüne doğrularak:

«Hay Tanrıdan bulasın! Ne demek istiyorsun? Seni parasız bırakıyoruz, ha! Elinde olsa sen bizi parasız bırakırsın ya! Mız mız, pinti, acınacak oyuncuların hali budur. Üzülünce mazlum durumuna geçerler; ama kazanınca yitirenlere aynı bakışla bakmazlar...» dedi.

Sonra sesini yükselterek devam etti:

«Soygunculuğa gelince; bir centilmene yakışmayacak bu sözcükle ne kastediyorsun?»

Bu sözleri söyleyen tık naz adam gene boylu boyuna uzanarak -sonsuz öfkesine daha kesin bir anlatım vermek istiyormuş gibi- bir iki kısa tekme savurdu. Apaçık bir biçimde kabadayılık ediyordu. Yatıştırıcı bir rol oynamaya çalışan arkadaşının da belli bir amaca hizmet ettiği, çaresiz ihtiyardan başkası için gün gibi apaçıktı; çünkü birbirleriyle ve Çingene ile açıkça işaretleştiler, o da beyaz dişleri parıldayınca ya değin ağzını açıp sırtarak onayını anıştırdı.

İhtiyar, onların arasında zavallı ve acınacak bir halde durduktan sonra, kendisine sataşan adama dönerek:

«Sen kendin biraz önce soygundan bahsetmiyor muydun? Bana böyle sert davranma!» dedi.

Karşısındaki:

«Aranızda bir soygunculuk olduğundan bahsetmedin...» dedi. Sonra tümcesini hemen hemen uygunsuz bir biçimde bitirmek üzereyken, sözcüğü deşitirip 'Centilmenler arasında onur duygusu vardır' biçiminde bağladı.

İsaac List:

«Onunla sert konuşma, Jowl!..» dedi. «Gücendirecek söz sarfettiğine kendisi de üzgün. Sen söyleyeceğini söylemene bak...»

Jowl:

«Ben yumuşak yürekli budalanın biriyim!..» dedi. «Bu yaşta -yerine getirilmeyeceğini ve zahmetine karşılık ters davranışla karşılaşacağını bildiğim halde- gene oturup öğüt veriyorum. Benim de yaşamda payıma düşen buymuş! Dene-yim benim sıcak yüreğimi soğutmadı...»

İsaac List protesto yollu:

«Üzgün olduğunu söyledim ya!» dedi. «Her halde devam etmemi istiyor.»

«Devam etmeni istiyor; öyle mi?»

İhtiyar, oturduğu yerde sağa sola sallanarak:

«Evet öyle!» dedi. «Devam et! Yok yere dolaşmaya gerek yok. Elimde değil, ne yapayım, devam et...»

Jowl:

«O halde birdenbire ayağa kalktığın zaman bıraktığım yer-den devam edeyim...» dedi. «Eğer şansın dönme zamanı geldiğine inanıyorsan -ki kuşkusuz gelmiştir- ve eğer şansını deneyecek araca sahip değilsen (asıl sorun da burada; çünkü sen de iyi biliyorsun ki bir seansa yetiyecek paran yok) önüne konan paradan yararlan! Ödünç demek istiyorum. olanak ve fırsat bulursan geri ödersin...»

Burada İsaac söze karıştı:

«Eğer şu mumya müzesi sahibi bayanın parası varsa ve uyuduğu zaman parasını teneke bir kutu içinde saklıyor ve yangından korktuğu için kapısını da kapamıyorsa sorun pek kolay! Daha doğrusu, bir nimet.»

Arkadaşı artan bir coşku ve kızılganlıkla ihtiyara yaklaşır Çingeneye aralarına girmemesini işaret ettikten sonra:

«İsaac, biliyorsun ki, günün her saatinde içeriye yabancı-lar girip çıkıyor...» dedi. «Bunlardan birinin şu iyi yürekli ka-dıncağızın karyolasının altına girmesi ya da dolaba saklan-ması gibi akla yakın bir şey olamaz. Kuşkusuz uzaklara gidecek ve asıl hedefinden uzaklaşacaktır. O zaman ben de onunla bir revanş maçı yaparım.»

İsaac List arkadaşını kışkırttı:

«Ama bunu yapabilir misin? Bankan sağlam mı?»

Beriki sahte bir küçümsemeyle yanıt verdi:

«Sağlam ne demek, azizim? Bana şu samanların içindeki kutuyu verir misin?»

Bu son tümce elleri ve ayakları üzerinde sürünerek uzun bir arama ve hıştırdan sonra para çekmecesiyse, dönen çingeneye hitabedilmiş, bu sözleri söyleyen adam da üzerinde taşıdığı bir anahtarla kutuyu açmıştı. Paraları eline alıp parmakları arasından su gibi çekmeye boşaltarak:

«Bunları görüyor musun?» dedi. «İşliyor musun? bunları! Sen altın sesinden anlar mısın? Haydi şimdi al bunları yerine koy! İsaac, sen de kendin bir çekmeceye sahip oluncaya değin kasadan, bankadan bahsetme!..»

İsaac List, sahte bir utangaçlıkla Jowl gibi onurlu davranışlarıyla tanınmış bir centilmenin itibarından hiç kuşkulandırmadığını; bunu da kuşkusunu gidermek için değil, ama bazıları tarafından ancak bir göz ziyafeti sayılsa bile; kendi durumunda olanlar için böyle servetin seyrinde -onun ancak kendi cebine güvenilmesiyle karşılaştırılabilecek- büyük bir zevk bulunduğunu söyledi. Her ne değin İsaac ve arkadaşı birbirlerine hitabediyorlarsa da, her ikisi de yan yan ihtiyara bakıyor; o da gözlerini ateşe dikmiş, başının bilinçsiz bir hareketi ve yüzünün ara sıra oynamasına bakılacak olursa; bütün söylenenleri can kulağıyla dinleyip derin derin düşünüyordu.

Jowl, kayıtsız bir tutumla yan gelerek:

«Benim sözlerim pek açık, ben söyleyeceğimi söyledim...» dedi. «Ben dostça davranıyorum. Yoksa ne diye bir adamın belki de bütün servetimi kazanmasına yardım edeyim? Olası ya diğerlerinin iyiliğini bu derece düşünmek budalaca bir şeydir. Ama bu benim huyum, elimde değil. Beni ayıplama, List!..»

«Ayıplamak mı? Aklımdan bile geçmez. Keşke bende senin gibi eli açık olsaydım. Dediğin gibi kazanacak olursa parayı yerine koyar; ama yitirirse...»

«Bunu hiç hesaba katma! Yitirdiğini saysan -benim şans-tan anladığıma göre yitirmesi çok uzak bir olasılıktır- her halde bir insanın başka birinin parasını yitirmesi kendi parasını yitirmesinden iyidir.»

İsaac List, kendinden geçer gibiydi.

«Kazanma zevki!..» diye bağırdı. «Parayı, pırıl pırıl sarı-cıkları eline alıp cebe indirmenin verdiği haz! Sonunda bir utku elde etmenin yarattığı neşe ve geri dönmeyip karşı koyma düşüncesi! Nee, gidiyor musun, sayın bay?..»

Ayağa kalkıp ileriye doğru tozdolambaç birkaç adım atan ihtiyar, aynı tezlikle geriye dönüp:

«Yapacağım!..» dedi. «Son meteliği bile bırakmayaca-ğım!»

İsaac, ayağa kalkıp ihtiyarın omuzuna vurdu.

«Buna yiğit denir!..» dedi. «Sen de böyle genç kanı bulun-masını takdir ediyorum. Ha ha ha! Jowl! Sana bir salık verdi-ğine şimdi yarı pişman olmalı. Şimdi biz ona gülelim. Ha ha ha!..»

İhtiyar, buruşuk elleriyle Jowl'a işaret ederek:

«Ama revanş isterim.» dedi. «Çekmecedeki son sikkeye değin oynamalı. Bu aklında olsun.»

İsaac:

«Ben tanıgım; hakkın yerine getirildiğini göreceğim!» dedi.

Jowl, sahte bir isteksizlikle:

«Ben sözümü söyledim ve sözümü tutacağım,» dedi. «Bu maç ne zaman yapılacak; bu akşam mı?»

İhtiyar yanıt verdi:

«Önce parayı almalıyım. Yarın param olacak!»

«Ne diye bu gece olmasın?»

«Şimdi geç oldu. Dar zamanda heyecana kapılıyorum. Bu iş suskunlukla yapılmalı. Hayır, bu gece değil, yarın.»

«İyi , yarın olsun. Şimdi bir damla rahatlık, bol şans! Dol-dur!»

Çingene üç teneke kupa çıkararak silme konyak doldurdu. İhtiyar içmeden önce başını çevirip kendi kendine bir şeyler mırıldandı. Küçük dinleyicinin kulağına bir yalvarış ezinç içi-n-de, soluk alır gibi yükselen büyük bir arzuyla birlikte kendi adı çalındı.

Genç kız, içinden, 'Tanrı bize acısın. Şu zor zamanımızda bize yardımcı olsun. Onu nasıl kurtarabilirsin?' diye mırıldandı.

Daha alçak bir sesle süren konuşmaların sonraki kısmı oldukça kısaydı ve planın uygulanmasıyla kuşkuyu dağıtmak hususunda sarfedilecek en iyi önelemlerle ilgili bulunuyordu. Bundan sonra ihtiyar, kendisini baştan, çıkaranların elini sıkıp ayrıldı.

Çingene ve arkadaşları onun yavaş yavaş uzaklaşan eğilmiş bükülmüş bedenini seyrederken, sık sık başını çevirip arkasına baktıkça, ellerini sallayıp kısa kışkırtıcı sözler attılar ve yavaş yavaş uzakta bir nokta haline gelince, birbirine dönüp kahkayı bastılar.

Jowl, ellerini ateşe tutup ısıtarak:

«Sonunda oldu!» dedi. «Ama sandığımdan fazla uğraşmak gerekti. Bunu aklına sokalı üç hafta oldu. Bakalım ne getirecek?..»

İsaac atıldı:

«Ne getirirse aramızda bölüşeceğiz!»

Arkadaşı başını salladı:

«İşi uzatmaya gelmez. Hemen onunla dostluğu kesmeliyiz. Yoksa kuşku altında kalarız. İşi uzatmamalı.

List ve Çingene onayladılar. Kurbanlarının aşırı heves ve tutkusuyla üçü birden alay edip eğlendikten sonra, bu konu üzerindeki görüşmeyi yeter bularak genç kızın anlayamadığı karışık bir, diyalekle konuşmaya başladılar. Pek ilgilendikleri bir sorun üzerinde konuştukları anlaşıldığından, Nell, bunu, görünmeden ayrılmak için en iyi zaman bilerek yavaş ve dikkatli adımlarla çitlerin gölgesine sinerek, kuru hendeklerin içinden geçerek, onların göremeyeceği bir noktada düz yola çıktı. Sonra olabilen hızla, dikenlerin ve fundaların arasından kan içinde, hem zihnen daha perişan bir halde, eve koşup şaşkın ve güçsüz kendini yatağının üstüne attı.

Aklına şimşek gibi ilk çakan düşünce, dedesini buradan çekip çıkarmak; onu yeniden böyle müthiş bir sınavla karşı karşıya bırakmaktansa, yol üzerinde açlıktan ölmeyi yeğleye-

rek, hemen kaçmaktı. Oysa, suçun ertesi geceye bırakıldığı-
nı, orada düşünüp karar verecek zaman kaldığını anımsadı.
Ama dedesinin suçu hemen o dakikada işleyebileceği korku-
suyla kaygıya kapıldı. Gecenin suskunluğunu delen çığlık ve
bağırışmalar, suçüstü yakalanacak ve yalnız bir kadınla
başla çıkmak zorunda kalacak olursa ne yapmaya yönelece-
ğini düşünerek, korkular geçirdi. Bu işkenceye dayanmanın
olanağı yoktu. Yavaşça paranın bulunduğu odaya doğru yü-
rüyerek kapıyı açtı ve içeriye baktı. Ne iyi, dedesi orada değıl-
di ve kadıncağız derin bir uykudaydı.

Kendi odasına çekilip yatağına girmeye çalıştı. Ama uyu-
mak olanaksızdı. Bu gibi dehşetlerle şaşkın bir halde bulunan
bir insanın edilgin bir konumda yatmasına olanak var mıydı?
Korkular daha güçlü bir biçimde üstüne çöktü. Yarı giyinik,
saçları dağınık bir halde, dedesinin yatağının kenarına koştu
ve onu bileğinden kavrayarak uykusunda sarstı.

İhtiyar, yatağında doğrulup gözlerini torununun bir hayalet
gibi görünen yüzüne saplayarak:

«Ne oluyor?» diye bağırdı.

Genç kız, bu gibi dehşetlerin verdiği bir enerjiyle:

«Korkunç bir düş gördüm...» dedi. «Önce bir kez daha
böyle bir düş görmüştüm. Senin gibi gri saçlı, geceleyin, uyu-
yanların parasını çalan bir adam!.. Kalk dede... Hemen
kalk!..»

İhtiyar zangır zangır titriyordu. Dua eden bir insan gibi el-
lerini kavuşturdu.

«Bana değil, bu gibi işlerden koruması için Tanrıya dua
et!.. Bu düş öyle gerçek, öyle ciddi ki gözüme uyku girmiyor.
Ben artık burada duramam. Seni de böyle düşler gördüğüm
bir yerde bırakamam. Haydi kalk, kaçıp gidelim!..»

İhtiyar, genç kıza -bütün gerçeğe karşın- bir ruha bakıyor-
muş gibi baktı ve üzerine bir ürperme geldi.

«Yitirecek vaktimiz yok! Bir dakika bile yitirmeyelim. Kalk!
Benimle gel!..»

İhtiyar mırıldandı:

«Bu gece mi?»

«Evet, bu gece! Yarın çok geç kalmış olabiliriz. Bu düşü gene görebilirim. Bizi kaçırmaktan başka bir şey kurtaramaz, kalk!..»

İhtiyar, alnı soğuk korku terleriyle kaplı olduğu halde, ya tağından kalktı ve genç kızın önünde, sanki istediği yere yöneltmek için onu izlemeye hazırlandı. Genç kız, dedesini elinden tutarak çekti. Dedesinin soymayı tasarladığı odanın önünden geçerken titreyerek dedesinin yüzüne baktı. Dedesinin yüzü kül gibi beyaz kesilmişti.

Dedesini kendi odasına götürdü. Onu bir an için olsun gözünün önünden ayırmaktan korkuyormuş gibi, elini bırakmayarak yeğnik eşyasını topladı ve sepetini koluna aldı. Dedesinin çantasını verdi. İhtiyar, çantasını alıp omuzuna bağladı, bastonunu da eline alınca yola koyuldular.

Titrek adımlarla dar yollardan ve dolambaçlı yerlerden tez topar geçip gittiler. Doruğunda eski bir şato bulunan tepeye tırmandılar ve bir kez olsun geriye bakmadan, hızla, çileli yollarına devam ettiler.

Harap duvarlara yaklaşıncı, ay bütün görkemiyle sarmaşık, yosun ve dalgalanan çayırıların üzerinde yükselmeye başladı. Genç kız, vadinin gölgesinde uyuyan kasabaya, uzak tepelere baktı ve dedesinin elini daha yeğnik tutarak göz yaşlarına özgürlük tanıdı ve dedesinin boynuna sarıldı.

XLIII

Nell, bir an süren bu güçsüzlüğü geçince o zamana değin kendilerine destek olan içdirencini topladı. Yüzkarası ve suç işlemekten kaçtıklarını unutmamaya çalışarak; dedesinin korunması herhangi bir kimseden tek bir öğüt ve salık sözcüğü işitmeden ve hiçbir yardım görmeden yalnız kendi içdirencine bağlı olduğunu düşünerek; artık arkasına bakmayarak dedesini ileriye doğru yöneltti.

İhtiyarsa, yürekten bağlı ve utanmış; sanki torununun zamanında üstün bir varlığın huzurundaymış gibi, sinip büzülmüş bir haldeydi. Genç kız, içinde kendisini yüceltip güçlen-

diren ve ona şimdiye değin tanımadığı bir enerji ve güven esinlendiren bir duygunun ayırdındaydı. Şimdi bölünmüş bir sorumluluk yerine, omuzlarına iki yaşamın yükü yüklenmişti. Bundan sonra hem kendisi, hem de dedesi için düşünüp davranmak zorundaydı. Kendi kendine 'onu kurtardım. Bütün tehlike ve sıkıntı zamanlarında bunu anımsayacağım' dedi.

Herhangi başka bir zamanda kendilerine bu değin sevenlik gösteren bir dosttan mazur gösterecek tek bir sözcük söylemeden ayrılmak; görünüşe göre, hazırlık ve nankörlükle suçlu bulunmak ve iki kardeşten uzak düşmek düşüncesi, genç kızın yüreğini keder ve üzgüyle doldurabilirdi; ama şimdi, bu vahşi ve avare yaşamlarının kuşku ve kaygılarıyla yüz yüze gelmesinde, bütün diğer anlayışlar silinip yitmiş ancak içinde bulundukları umutsuz koşullar ona güç vermişti.

Donuk ay ışığının etkisiyle daha da solgun görünen gençlik ve gençliğin sevimli çekiciliğiyle birlikte kaygılı düşüncelerin içselleştiği narin bir yüz, iki parlak göz, ruhsal bir baş, kararlılık ve yüreklilikle kavuşan iki dudak, içdirenç okunan ince bir bünye sessiz bir öykü anlatıyordu; ama çevrede hışırdayıp duran rüzgara anlatılan bu öyküyü, olası ki rüzgar, açılırken solan belirsiz çocukluk düşleri ve uyanmak istemeyen rahat bir uyku halinde, bir annenin yastığı ucuna naklediyordu.

Gece hızla ilerlemiş, ay batmış, yıldızlar solup silinmiş ve sabah, onlar gibi üşümüş bir halde, yavaş yavaş yaklaşmıştı. Sonra, uzak bir tepenin üstünden, önündeki hayalet sisleri dağılarak ve hava kararınca değin dünyayı onların hayalet biçimlerinden kurtaran, güneş, soyluca doğarak gökyüzüne ağıdı ve neşeli ışıkları ısı vermeye başlayınca, iki tuhaf Tanrı yolcusu su kenarında uykuya daldı.

Nell, dedesinin derin bir uykuya dalmasından çok sonraya değin, kolunu tutup yorulmak bilmeyen gözlerle onu korumak oldu. Sonunda yorgunluk etkisini göstererek, kavrayışı gevşeyip çözüldü; gene sıkışıp çözüldü ve sonunda yan yana uyudular.

Genç kız, düşlerine karışan seslerle uyandı. Pek kaba ve

yakışksız bir adam tepelerinde duruyor; iki arkadaşı da onlar uyurken nehrin kıyısına yanaşan uzun ve ağır bir mavnanın içinden onlara bakıyordu. Mavnanın ne kürek, ne de yelkeni vardı. Uçları suda yüzen bir ipe gevşek olarak koşulan bir çift at mavnayı yedeğe almıştı ve şimdi dinleniyorlardı.

«Hey! Burada ne yapıyorsunuz?»

Nell:

«Uyuyorduk...» dedi. «Bütün gece yürüdük de!»

Yanlarına yaklaşan adam:

«Bütün gece yürüyebilecek iki tuhaf yolcu!» dedi. «Böyle bir yolculuk için biriniz fazla yaşlı, biriniz fazla gençsiniz. Nereye gidiyorsunuz böyle?..»

Nell şaşalayıp gelişigüzel batıyı gösterdi. Adam batıdan bir kasaba adı söyleyince Nell, daha fazla sorgu sorunun önüne geçmek için: 'Evet, oraya gidiyoruz,' dedi.

Bundan sonraki soru:

«Nereden geliyorsunuz?» oldu.

Bu sorunun yanıtı daha kolaydı. Genç kız, adamların tanınması olasılığı pek az olan ve başka bir soru daha sormaktan uzak bulunan dostları köy öğretmenin oturduğu köyün adını söyledi.

Bunun üzerine adamcağız:

«Ben de sizi soydular ya da kötü bir şey yaptılar sanmıştım. Hoşca kalın!» diyerek uzaklaştı.

Teşekkür edip, adamın ayrılmasıyla rahatlayan Nell, onun atlardan birine bindiğini ve mavnanın hareket ettiğini gördü. Ama mavna biraz uzaklaştıktan sonra durdu ve adam işaret etti.

Nell, ona doğru yürüyerek:

«Beni mi çağırdınız?» diye sordu.

Mavnadaki adamlardan biri:

«Biz de aynı yere gidiyoruz. İsterseniz bizimle gelin» dedi.

Genç kız, bir an süren bir duraksama geçirdi. Daha önce-leri birçok kez korku ve kaygıyla düşündüğü gibi, durumu zihninde tarttı. Olası ki, dedesiyle birlikte gördüğü adamlar, talan.

hesabıyla izleyecekler ve dedesinin üzerinde etkili olup onu elinden alacaklardı. Oysa bu adamlarla birlikte gidecek olurlarsa bütün izleri bu noktada yitecekti. Bu nedenle öneriyi kabule karar verdi. Mavna kıyıya yanaştı ve daha fazla düşünmeye vakit kalmadan, dedesi de kendisi de mavnaya atladı ve mavna kanal üzerinde süzülüp yoluna devam etti.

Ağaçların gölgelediği berrak suyun üstüne güneş vurmuştu. Yer yer derelerin ulaşip katıldığı nehir; geniş arazi parçaları, ağaçlıklı tepecikler, sürülmüş tarlalar, saklı çiftlikler arasından geçiyordu. Ara sıra ağaçların arasından sıradan bir kilise kulesi, çalı kaplı damları ve sivri tepekçikleriyle bir köy görünüyor; bazen, dumanlar arasında, uzak bir kasabanın kuleleri düş gibi yükseliyor; evlerin üstünde yükselen fabrika bacaları ve atelyeler göze çarpıyor ve uzun zaman uzakta kalmalarıyla ne değin yavaş ilerlediklerini gösteriyordu. Kanal, genellikle alçak arazi ve ovalar arasından geçiyor; ara sıra rastlanan tarlalarda çalışan insanlar ve altından geçtikleri köprüler üzerinde gülen birkaç kişi dışında, tekdüze ve ıssız yolculuklarını değiştirecek hiçbir şeyle karşılaşmıyorlardı.

Akşama doğru bir yük iskelesinde mola verip gidecekleri yere ertesi sabahdan önce varmayacaklarını ve yanlarında yiyecekleri yoksa, satın almaları gerektiğini öğrenince, genç kızın umudu kırıldı. Bir miktar ekmek aldığı için elinde ancak birkaç peni kalmıştı; ama hiçbir gelir aracı olmadan tam yabancı bir yere gittikleri için bu birkaç peniyi pek hesaplı kullanmak gerekiyordu. Bu nedenle ancak küçük bir somun ekmek ve bir küçük parça peynir alıp mavnaya döndü ve adamların meyhanede geçirdikleri yarım saatlik bir gecikmeden sonra gene yola koyuldular.

Adamlar, meyhanede bol bol içki içmelerine karşın, mavnaya da bira ve alkollü içkiler getirerek içmeye başlamışlar ve çok geçmeden sarhoş ve kavgacı bir hal almışlardı. Bu bakımdan Nell, dedesini ve kendisini davet ettikleri karanlık ve pis kamaraya girmekten çikenerek ihtiyarla açık havada oturup heyecanla onların gürültülerini dinledi. Şimdi, bütün gece yürümek zorunda kalsa bile, güven içinde kıyıda olmayı ne değin arzu ediyordu.

Mavnacılar, iki yolcuya karşı terbiyeli davranmalarına karşın, kendi aralarında pek kaba, pek hoyrat ve gürültücü insanlardı. Nitekim dümendeki adamla Nell'e bira ikram etmek önerisinde bulunan kamaradaki arkadaşı arasında başlayan kavga genç kızın bastıran korkusu arasında, çekişme ve döğüşe varmış; ama hiçbirisi Nell'e doğrudan kötü davranmamış; yalnızca muştalara ek olarak genç kızın anlayamadığı bir anlatımla birbirlerine sövüp saymışlardı. Anlaşmazlık, kamaradaki adamın dışarı çıkıp dümendeki arkadaşını tepe üstü kamaradan içeri atması ve sanki aralarında hiçbir şey geçmemiş gibi, hiç istifini bozmadan, dümene geçmesi ve böyle küçük şeylere alışık ve güçlü gövdeli olan arkadaşının da tabanlarını kaldırıp yatması ve bir iki dakika sonra rahat rahat horlamasıyla çözüldü.

Bu sırada karanlık basmıştı. Yeğnik giyinmiş olduğu için üşümesine karşın, genç kızın düşünce ve kaygısı kendi eziyet ve rahatsızlığından uzak kalarak, ortak rızıklarını sağlayacak bir çare aramak olmuştu. Bir gece önce kendisine destek olan ruh durumu ona güç verdi. Dedesi yanı başında uyuyor, çılgınca atılmaya kalkıştığı suçtan uzak bulunuyordu. Bu düşünce onu yatıştırdı.

Yollarına devam ederlerken kısa ama olaylarla dolu olan yaşamının her evresi gözünün önüne geldi. Şimdiye değin düşünüp anısamadığı önemsiz olaylar, bir kez görülüp unutulmayan yüzler, işitildiği zaman önem verilmeyen sözler, birbirleriyle karışan bin yıl önceki ve dünkü sahneler, düşünde canlandırdığı aslına hiç benzemeyen bildik semtler, karışık bir düş halinde görüşüp bulunduğu insanlar, dönüp yanıt vermek istediği kulağında çınlayan soru ve görüşler merak ve heyecan içinde geçen, huzursuz, yer değiştirmeleri hep zihninden geçti.

Zihni bu biçimde uğraşırken gözleri, sarhoşluğun içli halinden şimdi gürültücü aşamasına geçen ve daha sağlam olması için çevresine ip sardığı piposunu ağzından çıkarıp kendisine bir şarkı söylemesini rica eden güvertedeki adama ilişti.

«Pek sevimli bir sesin, pek yumuşak bakışlı gözlerin ve pek güçlü bir belleğin var. Ses ve gözlerle tanık istemez. Belleğe gelince, bu benim kendi görüşüm...»

«Hiçbir şarkıyı anımsayacağımı sanmıyorum.»

Adam, bu konuda tartışmaya yanıt vermeyen, bir ciddilikle:

«Sen kırkyedi şarkı biliyorsun...» dedi. «Bir tanesini dinleyelim. En güzelini söyle! Senin numaran kırk yedi. Haydi söyle!»

Mavnacıyı sinirlendirmenin sonunun neye varacağını kestiremeyen ve onu kızdırmaktan korkan Nell, mutlu zamanlarında öğrendiği kısa bir şarkıyı söyledi. Kulağına pek hoş gelen bu şarkıdan sonra, adam, aynı anlatımla bir şarkı daha rica edip hiçbir beste ve güfteye gelmeyen bir gürlemeyle şarkıya katıldı. Ve birçok hususlarda pek yavan kalan sesini şaşırtıcı enerjisiyle destekledi. Bu gürültüye uyanan diğer mavnacı da sendeleyerek güverteye çıktı. Ve biraz önce çekiştiği arkadaşının elini sıkarak şarkı söylemenin en büyük zevki olduğunu, bundan daha büyük bir eğlence arzu etmediğini söyledi. Öncekilerden daha kesin üçüncü bir buyruğa uymak zorunda kalan Nell'e bu sefer yalnız iki adam değil, mevkisi bakımından gecenin cümbüşüne daha yakından katılamayan at sırtındaki adam da arkadaşları bağırduğu zaman o da sesi yettiğince bağırmak suretiyle havayı yırtan koraya katıldı ve bu yolla kısa aralarla aynı şarkıları yineleyerek yorgun ve güçsüz düşen genç kız, onları bütün gece eğlendirdi ve rüzgarın çevreye savurduğu uyumsuz koroyla derin uykularından uyanan nice köylü, bu seslerden ürküp başını yorganının altına gömdü.

Sonunda sabah oldu ve gün ağırır ağırmaz şiddetli bir yağmur başladı. Genç kızı kamaranın dayanılmaz kokusuna dayanamayacağı için geceki çabasına ödül olarak yelken bezi ve katranlı muşambayla sardılar. Bu önlem onu ıslanmaktan koruduğu gibi dedesini de korudu. Vakit ilerledikçe yağmur arttı ve öğle üzeri hiç dinmeyecekmiş gibi bardaktan boşanmaya başladı.

Gidecekleri yere yaklaşıyorlardı. Su, daha koyulaşıp kirlenmişti. Sık sık başka mavnalara rastlıyorlardı. Kömür tozu,

ve tuğla kulübeler bir sanayi bölgesine yakın olduklarını gösteriyor; yer yer sokaklar, evler bacalardan yükselen dumanlar, kasabanın varoşlarına girdiklerine işaret ediyordu. Şimdi küme küme damlar, makinelerin çalışmasıyla sarsılan ve onların homurtu ve gürültüsünü yansıtan binalar, siyah bir duman savuran ve evlerin üstünde kalın ve kirli bir bulut tabakası oluşturarak çevreye kasvet veren bacalar, demir üzerine inen çekiç, sesleri, kalabalık caddeler ve gürültücü kalabalığın homurtusu, gittikçe artmış ve bütün bu gürültü birbiriyle karışarak birbirinden ayrılamaz bir hale gelmiş, ve sonunda yolculukları sona ermişti.

Mavna, bağlı olduğu iskeleye yanaşınca, adamlar hemen çalışmaya koyuldular. Genç kız ve dedesi onlara teşekkür edip yollarını sormak için yok yere beledikten sonra; pis bir geçitten geçip kalabalık bir caddeye girdiler. Boşanan yağmur altında ve gürültüler arasında -sanki bir yıl önce yaşayıp da bir mucizeyle getirilip oraya konmuş gibi- tuhaf ve şaşkın çevreye bakakaldılar.

XLIV

İki yandan nehir gibi akan halk; hiçbir yorgunluk ve duraklama eseri göstermeden, zihinleri tamamıyla kendi işleriyle uğraşır bir halde, birbirine çarpan eşyayla dolu arabaların gürültüsüne, ıslak ve kaypak kaldırım taşları üzerinde kayan atların nallarına, sabırsız yolcuların birbirlerini itip kakmaları, camlar ve şemsiyeler üzerine pıtır pıtır düşen yağmur damlalarına, işlek bir caddenin işinin en hararetli zamanındaki gürültü ve yoğunlaşmasına aldırış etmeden geçip gidiyor; diğer yandan yabancı kaldıkları bu ıvecenlik ve kalabalık arasında, şaşkın bir halde bakakalan iki zavallı, tuhaf yolcu, kendilerini açık bir denizin hırçın dalgaları arasında öteye beriye savrulan ve her yandan kendisini kaplayan sulara bakmaktan gözleri yorulup kanlanmış olmasına karşın; koruyan dilini ıslatacak bir damla içecek su bulamayan, susuz kalmış bir gemiciyle kıyaslanacak bir yalnızlık içinde duyumsuyordu.

Yağmurdan korunmak için alçak bir kemerin altına sığınarak bir umut ve yüreklilik kalkını bulmak için gelip geçenlerin yüzlerine baktılar. Bazıları kaşlarını çatıp geçiyor; bazıları kendi kendine söyleniyor; kimi kısa bir zaman sonra girişecekleri konuşmayı düşünerek birtakım jestlerde bulunuyor; kimi pazarlık ve fesat okunan hileci bir yüz taşıyor; bazıları pek istekli ve canlı bazıları yavaş ve ağır, kiminin yüzünde kazanç kiminin yüzünde zarar okunuyordu. Orada durup suskunlukla bakarlarken, gelip geçenlerin sanki içdünyalarına nüfus ediyorlardı. Bu kalabalık yerlerde herkesin kendine özgü bir hedef ve cabası vardır. Ve herkes de böyle düşündüğü için, her kişinin karakter ve amacı yüzünden okunur. Kentlerin genel caddelerinde ve salonlarında birbirini görüp ziyaret eden insanların yüzünde de, pek az bir ayırdla aynı anlatım okunur. Çalışma günlerindeyse yüzler bu gerçeği daha apaçık bir biçimde ortaya koyarlar.

Genç kız, yalnızlığın verdiği dalgınlık içinde gelip geçenleri şaşkınlıkla karışık bir ilgiyle gözlemeye devam etti ve bu hal ona kendi durumunu unutturur gibi oldu. Ama soğuk, rutubet, açlık, yorgunluk ve ağrıyan başını yaslayacak bir yer bulunmaması, onu gene zihninin dağıldığı eski düşüncelerine yöneltti. Onlara karşı bir ilgi gösteren, ya da başvurmaya yüreklilik gösteren bir tek insanla karşılaşmadı. Bir süre sonra, sıkıldıkları yerden çıkıp kalabalığa karıştılar.

Akşam olmuştu. Şimdi çevrede dolaşan daha az insan vardı. Bütün çevrede aynı ilgisizlik, yüreklerinde aynı yalnızlık ve tuhaflık duygusuyla daha bir aşağı bir yukarı dolaşıyorlardı. Sokaklardaki ve dükkanlardaki ışıklar onları bir kat daha umutsuz bir hale düşürmüştü. Çünkü, ışıkların yardımıyla, gece, sanki daha hızlı yaklaşıyordu. Soğuk ve rutubetten titreyen, bedence rahatsız ve ruhen çökmüş bir halde bulunan zavallı kızcağızın ağır ağır yürüyebilmesi için bile, bütün azim ve içdirencini toparlaması gerekiyordu.

Ne diye bu gürültülü kente gelmişlerdi! Küçük ve durgun bir kasabada hiç olmazsa, kötü bir çatışmaya sahne olan bu kenttekinden daha az bir ezinçle aç ve susuz kalabilirlerdi.

Görünümü bile çaresizlik ve ezinçlerini arttıran bu yoksulluk dağında ancak bir zerre olarak kalıyorlardı.

Nell, yalnız perişan hallerinin birikip artan zorluk ve zorluklarını küçümsemekle kalmıyor; aynı zamanda son meskenlerinden ayrılmalarına homurdanıp geri dönmelerini isteyen dedesinin sitemlerine de göğüs germek durumunda bulunuyordu. On parasız ve herhangi bir yardım umudundan uzak bulunduğu için, adımlarını geri çevirerek tenhalaşan sokaklardan geçip geldikleri mavnayı bulmak ve geceyi geçirmek iznini almak üzere gene yük iskelesine döndüler. Umutları burada da boşa çıkmıştı. Kapılar kapanmış; onların yaklaştıklarını görerek havlamaya başlayan vahşi köpekler, onları geri dönmeye zorlamıştı.

Bu son yanılgı yenilgiden dönerlerken genç kız yeğnik bir sesle:

«Geceyi açıkta geçireceğiz...» dedi. «Durgun bir kasabada sıradan bir işle ekmeğimizi kazanmak için yarın dinlenerek yolumuza devam ederiz.»

İhtiyar, öfkeyle yanıtladı:

«Beni ne diye buralara getirdin? Bu kötü, havasız sokaklara dayanamam. Geldiğimiz yer ne değin suskun ve durgundu. Niçin beni oradan ayrılmaya zorladın?»

Nell, göz yaşlarıyla eriyip akan içdirenciyle:

«Çünkü sana söylediğim düşü bir daha görmek istemiyorum!» dedi. «Yoksul insanlar arasında yaşamayacak olursak bu düşü gene görebilirim! Dedeciğim yaşlı ve güçsüz olduğunu biliyorum. Ama bir de bana bak! Sen yakınmazsan ben de yakınmam. Ben de acı ve ezinç duyuyorum!»

İhtiyar, ellerini kavuşturdu ve sanki onun kaygılı yüzünü, çamurlu giysilerini, şişip berelenen ayaklarını ilk kez görüyormuş gibi:

«Ah zavallı, yurtsuz, barksız, avare ve öksüz yavrum» dedi. «İşkencelere malolan koruma ve büyük umutlarının sonucu bu mu olacaktı? Bir zamanlar mutlu bir insanken bütün mutluluğunu bunun için mi yitirdin?»

Genç kız sığınacak bir yer bulmak için çevresine bakınıp yürürken, zoraki bir neşeyle:

«Şimdi köyde olsaydık, hiç olmazsa, bizi kucaklamak istiyormuş gibi, yeşil kollarını uzatan, sallanıp hışırdayan ve bize ninni söyleyen bir ağaç bulurduk...» dedi. «Tanrım! Oraya çabuk, yarın ya da hiç olmazsa öbür gün varmış olalım! Bura-ya geldiğimiz iyi oldu, dedeciğim; çünkü burada kalabalık ve kör dolambaç yitmiş gibiyiz; bizi izleyecek herhangi gözü dönmüş bir insan izimizi bulamaz. Buna sevinelim. Şurada geniş bir kapı arası var. Pek karanlık, ama kuru ve sıcak, rüzgar da o yana esmiyor.»

Nell, içeri girmek istedikleri karanlık bir kapı ağzından çıkan ve durup onlara bakan bir karaltıdan ürküp, yarı bir çığlıkla, geri çekildi.

Karaltı:

«Konuş bakalım, ben bu sesi tanıyacak mıyım?» diye sordu.

Genç kız, ürkek ürkek yanıt verdi:

«Hayır, biz yoksul insanlarız. Yatacak yerimiz ve paramız olmadığı için şuracıkta dinleneceğiz.»

İçerde dört köşe bir avlu biçiminde bir yerde yeğnik bir ışık veren biricik bir lamba vardı ve burasının ne değin yoksul ve süprüntü bir yer olduğunu göstermeye yeterliydi. Karaltı onlara işaret edip sanki kendisini gizlemek ve fırsattan yararlanmak niyetinde olmadığını anlatmak için ışığın yanına yaklaştı.

Bu karaltı bir insandı. Pek perişan bir halde giyinmiş kurşun ve dumandan simsiyah kesilmişti. Kirli yüzü tenini doğal rengiyle bir karşıtlık oluşturarak onu olduğundan daha renksiz ve solgun gösteriyordu. Bununla birlikte, çukura kaçmış yanakları, yüzünün keskin çizgileri, içeri çökmüş gözleri ve bunlara ek olarak sabırlı bir dayancı anlatan bakışları; bünyesi bakımından uçuk benizli ve soluk yüzlü bir insan olduğuna tanıklık ediyordu. Sesi kaba olmakla birlikte, sevimsiz olmadığı gibi soluk yüzünü gölgeleyen uzun, siyah saçlarına karşın; yüzünün anlatımında bir vahşilik ve hazırlık eseri yoktu.

Adam:

«Nasıl oldu da burada dinlenmek aklınıza geldi?» diye sordu:

Sonra Nell'e daha dikkatle bakarak:

«Gecenin bu saatinde nasıl oluyor da burada dinlenmek istiyorsunuz?..» dedi.

Bunu ihtiyar yanıtladı:

«Talihsizlik!»

Adam, Nell'e daha ilgili bir tutumla bakarak:

«Onun ne değin uslanmış olduğunu ve rutubetli sokakların ona hiç iyi gelmeyeceğini bilmiyor musun?» dedi.

«Bilmez olur muyum? Tanrı yardımcımız olsun? Elimden ne gelir?..»

Adam, gene Nell'e bakıp sırlıslıkla kesilmiş giysisine nazikçe dokundu ve kısa bir suskunluktan sonra:

«Size sıcak bir yer verebilirim. Başkasına gücüm yetmez..» dedi. Ve geldiği kapı aralığına doğru işaret ederek ekledi: «Şuracıkta sıcak bir yer verebilirim; ama hepsi bu! Ama orada bu kızcağız buradakinden her halde daha çok güvende olacaktır. Ateş de kaba saba bir yerdedir. Şu ilerideki kırmızı ışığı görüyor musunuz? İşte orası!..»

Gözlerini kaldırıp bakınca, karanlık gökyüzünde asılı gibi duran kızıl bir alevin donuk yansısını gördüler.

Adam:

«Uzak değil!» dedi. «Ben sizi götürürüm. Soğuk tuğlalar üzerinde uyuyacaktınız. Ben size hiç olmazsa sıcak kül vereceğim...»

Dede ile torununun gözlerinden sezdiği yanıtın başkasını beklemeyen adam; Nell'i kucağına aldı ve ihtiyara da izlemesini söyledi.

Genç kızı, sanki bir bebekmiş gibi, sevecenlikle ve kolaylıkla taşıyan adam, ayağına çabuk ve güvenli bir halde, görünüşe göre, kasabanın en yoksul bir semtinden geçerek, köpek inlerinden ve açıkta akar sulardan sakınmaya gerek görmeden yolunu doğruca sürdürdü. Sessizce karanlık ve dar sokaklarda bir çeyrek saat yürüdükten sonra, adamın işaret ettiği kızılık tam gözden yittiği bir sırada, onu gene önlerindeki bir binanın yüksek bacasından çıkan göz kamaştırıcı bir ışık halinde gördüler.

Nell'i yere bırakıp elinden tutan ve bir kapının önünde duran adam:

«İşte burası!» dedi. «Çekinmeyin burada size hiçbir zarar gelmez.»

Adamın, içeri girmek için verdiği güvene kanmak zordu ve içeride gördükleri de onları korku ve ürkülerini yeğnikleştirecek gibi değildi. Demir direklerle desteklenmiş üst duvarlarında açık; büyük siyah delikler bulunan, büyük ve yüksek bir binada; çekiç seslerinin ve ocak gürültülerinin, suya daldırılan akkor halindeki madenlerin çıkardığı hışırtıyla karışarak, başka yerde işitilemeyecek olan başka nice korkunç seslerin yükseldiği bu kasvetli yerde; yakıcı ateşten bunalan, duman ve alevler arasında zebaniler gibi dolaşan, hatalı bir vuruşla bir işçinin kafasını yamyassı kesecek büyük aletler kullanan ve devler gibi çalışan birtakım insanlar vardı. Bir kısmı yüzlerini tepedeki siyah kemere çevirerek kömür ve kül kümeleri üstüne serilmiş, dinleniyor, ya da uyuyor; bir kısmı ocak kapaklarını açarak hırlayıp horuldayarak ve dillerini ileri uzatarak atılan alevlere kömür atıyor, bir kısmı şingirtılı bir sesle ve dayanılmaz bir ısı için de, tıpkı vahşi hayvanların gözlerinde parlayan derin, donuk kızıl bir pırıltı halindeki kızgın çelik levhaları yerlerde sürüyorlardı.

Kılavuzların onları bu şaşkınlık verici gözünün ve kulakları sağır eden gürültüler arasından geçerek binanın karanlık bir köşesinde dudaklarının oynamasından anlaşıldığına göre - çünkü konuştuğunu görüyor ama ne söylediğini işitmiyorlardı - gece gündüz yanan bir ocağın bulunduğu yere getirdi. Bu ateşe bakan ocakçı işini bitirdiği için sevinerek çekildi ve onları yalnız bıraktı. Adam, Nell'in paltosunu bir kül yığını üzerine yaydı ve giysilerini nerde kurutacağını gösterdikten sonra, yatıp dinlenmelerini işaret etti, kendisi de, ocak kapısının önündeki bir hasırın üstüne kurularak ellerini çenesine dayadı ve ızgaralar arasında parıldayan alevleri yere düşen kızgın, beyaz külleri gözlemeye daldı.

Sert ve sıradan yatağının sıcaklığı ve katlandığı büyük yorgunluk etkisiyle, gürültüler, genç kızın kulağına daha yu-

muşak ve sakin gelmeye başladı ve çok geçmeden, bir ninni tatlılığıyla onu uykuya yöneltti. İhtiyar da onun yanına uzanmıştı. Genç kız elini dedesinin boynuna koyarak yatıp düşler gördü.

Uyandığı zaman, daha henüz, geceydi ne değin uyuduğunu da bilmiyordu. Ama hem binaya girebilecek olan rüzgardan, hem de kavurucu sıcaklıktan işçi giysileriyle korunmuş olduğunu gördü. Yoksul dostlarına baktı ve onun hep aynı konumda değişmez bir ilgiyle ve dikkatle, hiç kıpırdamadan ateşe baktığına tanık oldu. Adam öyle sessiz oturuyordu ki, sanki soluk bile almıyordu. Genç kız yarı dalgın, yarı uyanık yataarken onun kımıltısız bedenine öyle uzun bir zaman bakmıştı ki, sonunda oturup dururken ölüvermiş olmasından korkarak, yavaşça kalkıp yanına gitti ve kulağına fısıldadı.

Adam kımıldar gibi oldu ve onun gerçekten genç kızın kendisi olduğuna inanmak istiyormuş gibi, başını önce yüzüne sonra yattığı yere çevirdi, bir şey diyecekmiş gibi genç kızın yüzüne baktı.

«Hasta olduğundan korktum. Ötekiler hep devinme halinde, oysa sen pek durağansın!».

«Onlar benim doğamı bildikleri için beni rahatsız etmezler. Bana gülerler; ama hiçbir zararı yok. Şunu görüyor musun? İşte benim arkadaşım o...»

«Ateş mi?»

«Biz birlikte yaşarız; bütün gece başbaşa düşünür, konuşuruz.»

Genç kız, şaşkınlık içinde, ona apansız bir bakışla baktı; ama adam, gözlerini gene eski yöne çevirmiş ve eski düşlerine dalmıştı.

«Ateş benim için bir kitap gibidir. Okumasını öğrendiğim, biricik kitap. O, bana ne öyküler söyler, bir bilsen! Ateş benim için bir müziktir. Binlerce ses arasından onun sesini ayırdedebilirim. Gürül gürül yanarken ne sesler çıkarır, ne türlü görünümler görürüm. Ateş benim aynamdır; bana bütün yaşamımı gösterir.

Nell, eğilmiş, adamın sözlerini dinlerken onun ne parlak sözlerle konuşup ne derin bir düşünceye daldığını söylemekten kendini alamadı.

Ateşçi yeğnik bir gülümsemeyle:

«Evet...» dedi. «Daha pek küçük bir yaşta uyuyuncaya değin onun çevresinde emeklediğim zaman da böyleydi. O zaman ateşin başında babam vardı.»

«Annen yaşıyor değil mi?»

«Hayır, öldü. Kadınlar buralarda çok çalışırlar. Kendini öldüresiye çalıştığını söylediler. Ateş de hep aynı şeyi söyleyip duruyor. Her halde doğru olmalı. Buna inanıyorum!»

«Sen burada mı yetişip büyüdün?»

«Yaz kış buralardan ayrılmadım. Önceleri gizli olarak kaldım. Sonra ateşin yanından ayrılmadığımı öğrenince, kalmama izin vermişlerdi. Bana ateş dadılık etti. Hep aynı ateş, bir kez sönmedi.»

«Ateşi çok seviyorsun her halde?»

«Elbet, babam ateşin önünde öldü, şuracıkta küllerin önüne düştüğünü anımsıyorum.»

«O zamandan beri hep burada mısın?»

«Evet, ateşe bakmaya geldiğimden beri hep buradayım. Seyrek aralar oldu. Bu çok soğuk ve kasvetli bir araydı. Ama gene ateş yanmakta devam etti. Ben dönünce, oyun oynadığınız zamanlardaki gibi gene güldür, güldür, alev alev yanmaya başladı. Yüzüme bakarsan benim vaktiyle ne çeşit bir çocuk olduğumu anlarsın. Aramızdaki bütün yaş farkına karşın ben de bir zamanlar çocuktum. Seni bu akşam sokakta görünce, babanın öldüğü zaman aklıma geldi ve seni ateşin yanına götürmek arzusunu duydum. Senin ateşin yanında uyuduğunu görünce, gene eski zamanlar aklıma geldi. Yatıp uyumana bak, zavallı yavrucak, haydi yat, haydi!»

Adam, bu sözlerle Nell'i kaba saba döşegine götürüp onun uyandığı zaman üstünde olan giysileriyle örttü ve sonra oturduğu yere dönerek, ateşi beslediği zamanlar dışında, bir heykel gibi kımıltısız kaldı. Genç kız da bir süre onu gözledikten sonra, bastıran uykuya dayanamayarak, bu karanlık ve

tuhaf yerde, yattığı yer sanki bir saray odası ve yatağı da kuş tüyünden yapılmış gibi, sakın bir uykuya daldı.

Uyandığı zaman yüksekte, duvarlardaki deliklerden sızan güneş ışığı yarı yolda çapraz kalıyor; burasını gecekinden daha karanlık gösteriyordu. Şangırtı ve gürültü daha devam ediyor; aman bilmez ateş gene eskisi gibi yanıyor; gece ve gündüz burada pek az bir değişiklikle birbirini izliyordu.

Adam, kıt kahve kuru ekmek olan kahvaltısını onlarla paylaşıp nereye gideceklerini sordu. Genç kız, kentlerden uzak bir yere gitmek istediklerini söyledi ve kekeleyerek hangi yolu tutacaklarını sordu.

Adam, başını sallayarak:

«Ben köyleri pek bilmem...» dedi. «Bizim gibiler yaşamlarını ocak önünde geçirir ve pek seyrek olarak dışarı çıkıp soluk alır. Ama her halde ileride köyler olacak.»

«Buraya çok uzak mı?»

«Elbet! Köyler hem bize yakın, hem de yeşil ve taze kalabilir mi? Yol da millerce sürer. Hep böyle ateşler, ocaklarla dolu tuhaf ve karanlık bir yol ki, gece insana korku verir.»

İhtiyarın bu bilgiyi kaygıyla dinlediğini gören Nell:

«Buraya değin geldikten sonra, yolumuza devam etmemiz gerek!» dedi.

«Yol ipsiz sapsız insanlarla dolu. Hiç seninki gibi küçücük ayaklar için yapılmayan kasvetli, kederli yollar. Geri dönseniz daha iyi olmaz mı, kızım?»

Nell, hızla ilerleyerek:

«Olmaz...» dedi. «Bize yol gösterebilirsen ne iyi; göstermezsen bizi yolumuzdan alıkoyma! Sen kaçıp kurtulmak istediğimiz tehlikeyi bilmiyorsun. Bilecek olsan ne değin haklı olduğumuzu anlar, bizi caydırmaya çalışmazdın!»

Pek sabırsız davranan genç kızdan sonra, başını yere eğen ihtiyara bakan tuhaf koruyucuları:

«Öyleyse Tanrı korusun!» dedi. «Size kapıdan yol gösterebilirim. Fazlasına gücüm yetmez.»

Adam, onlara kasabadan hangi yoldan çıkacaklarını ve sonra nereye yöneleceklerini salık verdi ve ayrıntıları öyle

uzattı ki, genç kız içten gelen bir duadan sonra hemen yola koyuldu. Ve fazlasını dinlemedi. Ama daha köşeyi dönmeden adam, arkalarından yetişerek genç kızın eline bir şey sıkıştırdı. Bu, aşınmış, kararmış iki bakır peniydi. Ama bu iki peni meleklerin gözünde her halde altın ödüller gibi parıldamıştır.

Böylece, genç kız, kutsal emanetini suç ve utançtan uzaklaştırmak, ateşçi de ocağının ateşinde yeni öyküler okumak ve konuklarının uyuduğu yere yepyeni bir ilgi göstermek üzere birbirinden ayrıldılar.

XLV

O zamana değin yaptıkları bütün yolculukları sırasında hiçbir zaman açık havaya, kır yaşamına bugünkü gibi zorunlu kalmamışlardı. Hayır, hatta eski yuvalarını tergeyip sevdikleri şeyleri geride bırakarak kendilerini alışık olmadıkları tuhaf bir alemin acımasına emanet ettikleri o unutulmaz sabah bile -büyük bir sanayi bölgesinin gürültü, pislik, duman yoksulluk ve açlığı çevrelerini sarıp her umut kapısını kapadığı ve kurtulmak olanağını ortadan kaldırdığı şu sıradaki gibi- ormanlar, tepeler ve tarlaların taze suskunluğunu özlememişlerdi.

Genç kız kendi kendine: 'O adamcağız bize bu yerlerde iki gün iki gece kalacağımızı söyledi. Ah! Bir kez köye varsak! Şu sıkıntılı, berbat yerlerden kurtulup -hatta ölüm pahasına bile olsa- bir kez köye kavuşsak, Tanrının acımasına şükredeceğim!' dedi.

Zavallı Nell, bu gibi düşüncelerle oyalanarak ve ancak pek yoksul ve yalın insanların yaşadığı dağlar ve ırmaklar arasındaki uzak çiftliklerde -içinde yaşadıkları korku ve dehşetten uzak- küçük bir yardımla sıradan bir biçimde geçinmek niyetiyle; servet adına ancak yoksul işçisinin verdiği ödül, destekleme adına kendi yüreğindeki korkusuzca yaptığı işin doğruluğuna inanarak, bu son yolculuğa da katlanıp soğukkanlılıkla görevine devam etti.

Zorluklarla yollarını sürdürürken:

«Dedeciğim, bugün ancak pek yavaş yürüyebileceğim!» dedi. «Dünkü yağmurdan ayaklarım şişti ve dizlerim ağrıyor. Yoksul işçi her halde bunu düşünerek daha ne değin yürüyebileceğimizi sormuş olacak...»

Dede, acınacak bir halde:

«Bize salık verdiği yol pek kasvetli bir yol; başka bir yol yok mu acaba? Başka bir yoldan gitmemize razı değil misin?...» diye sordu.

Genç kız soğukkanlılıkla:

«Suskunluk içinde ve bize bir zarar gelmeden yaşayabileceğimiz yerler daha çok ilerde kalıyor; bize böyle bir amacı gerçekleştirecek yolu tutacağız ve korkumuzun bize varsayırdığından yüz kez, kötü bile olsa, oradan dönmeyeceğiz değil mi, dedeciğim?» dedi.

İhtiyar, çok belli bir kararsızlıkla:

«Hayır, yolumuza devam edeceğiz!» dedi. «Ben hazırım...»

Nell dedesinin umduğundan çok daha fazla bir zorlukla yürüyebiliyordu; çünkü eklemlerindeki ezinç pek şiddetliydi ve her sarfettiği çaba acısını arttırmaktaydı. Bununla birlikte, bir ezinç onun ağzından tek bir yakınma sözcüğü çıkmasına ya da yüzünde bir ağrı sızı anlatımı okunmasına yol açmadı. İki yolcu -pek yavaş yürümelerine karşın- yürüyüşlerine devam ederek, bir süre sonra istedikleri yolu tuttuklarını anladı.

Bazılarının önünde bahçeler de bulunan kırmızı tuğlalı evlerden oluşmuş bir banliyöyü kömür tozu ve fabrika bacalarının etkisiyle yaprakların büzülüp küstüğü, kaba, kötü kokulu çiçeklerin bile kavrulup karardığı, büyümeye çalışan bitkileri sıcak soluklarıyla sarartıp solduran ve bu bakımdan kasabadakinden daha muzır ve kasvetli görünen taş ocakları ve yüksek fırınların bulunduğu bir banliyöyü geçince; yavaş yavaş bir tek otun büyümediği, koca baharda bir tek tomurcuğun açmadığı, ancak kapkara yol kenarlarında tembelce yerleşen durgun havuzların sıcak soluklu yüzeylerinde yetişen yeşillikten başka bir yeşillik görünmeyen dağınık ve sevimsiz bir bölgeye geldiler.

Bu gamlı bölgenin gölgesinde yürüyüp ilerledikçe ruhlarnı karanlık ve kasvetli bir keder kaplamıştı. Her tarafta ve gözün alabildiğine, birbirini izleyen ve kabuslu bir düş dehtaıyla aynı sonsuz, sevimsiz ve çirkin sahneyi temsil eden yüksek bacalar bir veba salgını biçiminde dumanlar savuruyor; ışığı kesiyor kasvetli havayı bulandırıyor. Ancak birkaç kaba tahta ya da çürümüş sundurmalarla çevrilen yol kenarındaki kül yığınları üzerinde tuhaf makineler, işkenceye uğramış yaratıklar gibi, kıvrılıp bükülüyor; demir zincirler şingiriyor; ara sıra hızla savrulup dönerken, sanki dayanılmaz bir azap içindeymiş gibi, acı sesler çıkarıyor ve bu ezinç içinde yerleri sarsıyordu, yer yer; yıkılacak gibi duran ve yıkılanların enkaziyle desteklenmiş, damsız, penceresiz, kararmış, harap, ama gene de oturlan evler göze çarpıyordu. Soluk benizli, perişan kılıklı kadınlar, erkekler, çocuklar makinelerde çalışıyor; ocakları besliyor; yollarda dileniyor ya da kapısız evlerin önünde yarı çıplak ve kaşları çatık bir halde duruyorlardı. Daha sonra tıpkı vahşi hayvanlara ve gazaplı canavarlara benzeyen ve gıcırdayıp duran makinalar; ileride, geride, sağda ve solda kara kurum kusan; canlı, cansız her şeyi kavurup mahveden; gün ışığını kapayan ve bütün bu dehşet üzerine bir kara bulut gibi çöken; bitip tükenmek bilmeyen tuğla bacalar geliyordu.

Ama bu korkunç yerlerde dumanın ateşe yer verdiği; her bacadan alevler fışkırdığı; gündüzün karanlık kemerler halinde duran ona şimdi kıpkızıl görünen bu yerlerde; alevler saçan çeneleri içindeki külçelerle öteye beriye devinirken birbirine boğuk seslerle bağrıışan aletlerin işleyip durduğu; karanlığın etkisiyle her makinenin gürültüsünün bir kat daha arttığı; çevredeki halkın daha yabanıl görüldüğü; işsiz işçilerin sokaklarda gösteri yürüyüşü yaptığı ve onları korkunç sesler ve tehditler savurmaya kışkırtan bir liderin çevresinde tabutlarla dolu arabaların gürüldediğı, yetimlerin bağırıp bir meşale altında toplandığı; çılgın erkeklerin bıçak ve meşalelerle silahlanarak kendilerini zaptetmek isteyen kadınların göz yaşları ve yalvarmalarına önem vermeden, kendi katlandıkları yoksunluk ve felaketin yarısı bile olmayan bir dehşet ve yıkım

niyetiyle ileri atıldığı; ve ölüm bol olduğundan kaba şaşkın kadınların onları izleyerek feryat ettiği; kiminin ekmek, kiminin keder dağıtmak için içki diye bağırdığı; bazılarının göz yaşlarıyla, bazılarının sendeleyen adımlarla; bazılarının kanlanmış gözlerle düşünceli düşünceli kulübelerinin yolunu tuttuğu; Tanrının yeryüzüne gönderdiği geceye hiç benzemeyerek barış, suskunluk ve uyku nimetinin bir nebzesinin bulunmadığı bu yerlerde, gecenin dehşetini bu genç kıza kim anlatabilirdi!

Bununla birlikte, zavallı genç kız, artık korkusu da kalmadığından; dedesi için dua ederek, açık havada yere uzandı. O değin zayıf ve bitkin düşmüş, o değin durgun ve dirençsiz kalmış olmasına karşın; kendi gereksinimlerini unutarak Tanrıdan dedesi için bir dost göndermesini diledi. Geldikleri yolu anımsamaya ve bir gece önce yattıkları yerin ateşi yönüne bakmaya çalıştı; dostları yoksul işçinin adını sormayı unutmuştu. Dua ederken adamcağızı anımsayınca, onun beslediği ateş yönüne dönmemeyi bir nankörlük saydı.

Bir peni verip aldıkları bir somun ekmek o günkü bütün besinlerini oluşturmuştu. Bu ufak bir somundu; ama genç kızın üzerine çöken tuhaf suskunluk ve durgunluk ona açlığı bile unutturmuştu. Yüzünde yeğnik bir gülümsemeyle uykuya daldı. Buna derin bir uyku denilemezdi; ama gene derin bir uykuya dalmış olmalı ki, bütün gece öğretmenin pek sevdiği küçük öğrenciyi düşünde gördü.

Sabah olmuştu. Nell, daha zayıf düşmüş, görme ve işitme duyuları bile gücünü yitirmişti; ama hiçbir yakınmada bulunmadı. Hatta yanında onu suskunluğa zorlayan ihtiyar yol arkadaşı bulunmasa da, olası ki gene yakınmayacaktı. Bu ıssız yerlerden dedesiyle birlikte kurtulacaklarından umudunu kesiyor; pek hasta ve belki de ölüme yaklaştığını belirsiz bir biçimde duyumsuyor; ama hiçbir korku ve kaygı eseri göstermiyordu.

Genç kız son penilerini harcayıp ufak bir somun ekmek daha alıncaya değin, yiyeceğe karşı bir tiksinti duyduğunun ayırında olmamıştı. Bu tiksinti onun zavallı yemeklerine ka-

tilmasına engel oldu. Bununla birlikte, dedesinin iştahıyla yediğini görmekle seviniyordu.

Yolları hiçbir değişiklik ve kurtuluş göstermeden hep aynı sahneler arasında geçiyordu, gene aynı solunulması zor, yoğun hava, gene aynı kavruk arazi, gene aynı umutsuz görünüm, gene aynı yoksulluk ve ezinç devam ediyordu. Çevrelerindeki nesneler daha sönük, gürültü daha yeğnik, yol daha kaba ve arızalıydı. Ara sıra sendeliyor ve düşmekten sakınmak için çabalıyordu. Zavallı kızcağız!

Öğleye doğru dedesi açlıktan acı acı yakındı. Bunun üzerine Nell yol kenarındaki izbelerden birine yaklaşarak eliyle kapıya vurdu.

Kapıyı açan kuru, sıska, perişan bir adam:

«Burada ne arıyorsun?» diye sordu.

«Sadaka! Bir lokma ekmek!»

Adamcağız yerdeki bir kütleyi işaret ederek boğuk bir sesle:

«Şunu görüyor musun?» dedi. «Bu, ölü bir çocuk! Benimle birlikte beş yüz işçi işten çıkarıldı. Bu, benim üçüncü ve son çocuğum. Benim sadaka verecek bir lokma ekmeğim olduğunumu sanıyorsun?»

Genç kız kapıdan çekildi ve kapı üzerine kapandı. Büyük bir zorunluk karşısında, yanındaki kapıyı vurdu. Elinin yeğnik bir basıncıyla kapı ardına bir açılmıştı.

Burada iki ailenin barındığı anlaşılıyordu; çünkü iki kadın kendi çocuklarıyla odanın ayrı köşelerine yerleşmişlerdi. Orta yerde, yeni geldiği anlaşılan, siyah giysili, pek ciddi bir bay bir çocuğu kolundan tutmuştu.

«Al şu sağır ve dilsiz çocuğunu, kadın! Onu sana geri verdiğime teşekkür etmelisin. Onu bu sabah hırsızlık suçuyla karşıma getirdiler. Başka bir çocuk olsaydı davanın konumu değişirdi. Buna inan. Sakatlığına acıdığım, iyiyi kötüyü ayıramayacağına inandığım için, onu sana getirmeyi başardım. İlerisi için oğluna sahip çık!»

Öteki kadın hemen yerinden kalkıp siyahlı adamın karşısına dikildi:

«Benim çocuğumu da bana getirmeyecek misiniz?» dedi.
«Aynı suçla yakalanan çocuğumu geri vermeyecek misiniz?»

Ayaktaki centilmen sert sert:

«Senin çocuğun da sağır ve dilsiz miydi, kadın?» diye sordu.

«Öyle değil mi?»

«Öyle olmadığını iyi biliyorsun!»

Kadın:

«Evet öyle!» diye bağırdı. «Ta beşikten beri iyi ve doğruya karşı kör dilsiz ve sağır kaldı. Bu kadının oğlu iyiyi, kötüyü bilmez diyorsunuz. Benimki nereden öğrendi? Nerede öğrenebilirdi? Ona bunu kim öğretecekti? Nereden öğrenecekti?»

«Sus kadın! Senin oğlun bütün duyularına sahip...»

«Evet, sahip; sahip olduğu içindir ki daha kolayca yalnız yola sapabilir! Bu çocuğu iyiyi, kötüyü bilmez diye kurtarıyorsunuz da, kendisine iyi ve kötünün ne olduğu öğretilmeyen oğlumu ne diye kurtarmıyor sunuz? Öğrenimden yoksun ve cahillik içinde bıraktığınız oğlum gibi, Tanrının söz ve sesten yoksun bıraktığı bu kadının oğlunu da cezalandırmak durumundasınız. Siz birbirinizle şunu mu öğretsinler, bunu mu öğretsinler diye tartışıp dururken, algıları sağırlaşıp körleyen nice kız ve erkek çocuk, kadın ve erkek, bu koşullar altında ruhca ve bedence cezaya çarpılıyor; ama siz acıımıyorsunuz. İnsaf edin; bana da çocuğumu geri verin...»

Ayaktaki bay enfiye kutusunu çıkararak:

«Pek sinirli ve umutsuz görünüyorsun; buna üzgünüm!» dedi.

«Elbet umutsuzum. Buna siz neden oldunuz. Bu çaresiz yavrular için çalışan oğlumu bana geri verin. İnsaf edin, acıyın. Bu kadının çocuğunu kurtardığınız gibi, benim çocuğumu da kurtarın.»

Nell'in görüp işittikleri burasının sadaka istenecek bir yer olmadığını anlatmaya yeterliydi. Dedesini yavaşça kolundan çekti ve yollarına devam ettiler.

Yolları uzadıkça umudu kırılıp gücü kesilen genç kız, kılmıdayacak enerjisi olduğu sürece, herhangi bir söz ya da

işaretle bitkin halini açığa vurmamak azmiyle, bu çetin günün geri kalan saatleri boyunca yavaş yürümekle yitirdikleri zamanı kazanmak üzere, hatta önce yaptığı gibi sık sık durup dinlenmeden, yoluna devam etmeye çalıştı. Gün kararıp akşam olmaya başladığı sırada, aynı güçlü sahne içinde yol alarak, oldukça kalabalık bir kasabaya vardılar.

Kederli ve güçsüz bir halde olduklarından caddeler dayanılacak gibi değildi. Birkaç kapı çalıp yardım istemiş ama kovulmuşlardı. Bu nedenle olabildiği hızla caddelerden uzaklaşarak kasaba dışında تنها bir semtteki herhangi bir evden bitkin hallerine daha fazla acıma göreceklarını umut ederek, merkezden uzaklaşmaya çalıştılar.

Son caddeden geçerken genç kız artık pek zayıf düşen gücünün daha fazlasına dayanamayacağını duyumsadı. Tam bu sırada, biraz ileride, sırtında kayışla bağlanmış bir çanta bulunan bir elindeki kalın bastona dayamış öteki elindeki bir kitabı okuyarak kendileri gibi yaya yürüyen bir yolcu göründü.

Hızlı yürüdüğü ve ileride olduğu için ona yetişip yardım istemek kolay bir iş değildi. Sonunda yolcu, kitaptaki bir cümlesi daha dikkatli okumak üzere durmuştu. Bir umut kıvılcımıyla canlanan Nell, ileriye doğru atılarak yolcuya yaklaştı ve ayak sesleriyle onu ürkütmemeye çalışarak, birkaç güçsüz sözcükle yardımını istedi.

Yolcu başını çevirdi. Genç kız, yabani bir bağıris kopardı. Baygın bir halde onun ayaklarının ucuna yığıldı.

XLVI

Bu, zavallı öğretmenden başkası değildi. Nell'in onu görüp tanıdığı zaman düştüğü şaşkınlık ve üzgüden geri kalmayan bir şaşkınlık ve merakla şaşırp kalan öğretmen, onu yerden kaldırmak soğukkanlılığını bile göstermeyerek bir süre sessiz ve sakin durdu.

Sonra kendine egemen olarak bastonunu ve kitabını yere attı ve bir dizi üzerine çökerek o sırada aklına gelen önlemlerle, genç kızı ayıltmaya çalıştı. İhtiyar ellerini oğuşturarak

tembelce bir kenarda durdu ve bir sözcük olsun konuşması için, sevgi dolu anlatımlarla, torunundan ricalarda bulundu.

Öğretmen başını kaldırıp ihtiyara baktı:

«Çok bitkin ve güçsüz bir halde!» dedi. «Onu gücünün üstünde yormuşsun, dostum!»

«Açlıktan ölecek! Şu ana değin onun böyle zayıf düştüğünün ayırdında olamadım.»

Yarı sitem, yarı acıma anlatan bir bakışla ihtiyarı süzen köy öğretmeni Nell'i kucağına aldı; dedeye de sepeti alıp izlemesini söyleyerek, genç kızı yapabileceği hızla taşımaya başladı.

Görünürde bir pavyon vardı ve herhalde öğretmen, hiç beklemediği bir sırada kendisine yetiştikleri zaman, oraya gitmek üzere olacaktı. Kucağındaki baygın yüküyle hemen pansiyonun yolunu tutan öğretmen, doğruca mutfağa girdi ve çevresine toplananlara yol açmalarını söyleyerek genç kızı ateşin önündeki bir koltuğa yerleştirdi.

Öğretmenin içeri girmesiyle şaşkın bir halde ayağa kalkan pansiyondakiler, bu gibi durumlarda halkın yaptığını yaptı. Her biri hiçbir kimsenin getirmediği şu ya da bu ilacı salık verdi. Herkes bir yandan bir acıma tablosunun çevresini kaplarken, bir yandan da, bol ve temiz hava diye bağırdı ve hepsi kendi akıllarına gelmeyen başka bir şeyin başkası tarafından niçin yapılmadığına şaşırdı.

Sonunda hepsinden daha soğukkanlı olan ve işten anlayan pansiyon sahibi kadın, sıcak konyak ve suyla koşarak geldi. Hizmetçi kızın getirdiği sirke, nişadır ruhu ve amonyak ruhu gibi ayıltıcı ilaçlar da uygulanınca; genç kız zayıf bir sesle teşekkür edip yanı başında merak ve kaygı içinde duran öğretmene elini uzattı. Kadınlar bir sözcük daha konuşmasına ve hatta parmağını bile oynatmasına izin vermeyecek, onu doğruca yatağa götürdüler ve üstünü güzelce örtüp üşümüş ayaklarını yıkadıktan sonra, sarıp sarmaladılar ve doktora haber saldılar.

Siyah seten yeleğinden mühürler sarkan, kırmızı burunlu doktor hemen yetişti ve zavallı Nell'in yatağının yanındaki sandalyeye oturarak saatini çıkardı ve genç kızın nabzını din-

ledi. Sonra diline bakıp gene nabzını tuttu ve yarısı boşalmış duran şarap şişesine derin bir ilgiyle baktı.

«Sık sık çay kaşığıyla sıcak konyak ve su vermek gerek!» dedi.

Buna pek sevinen pansiyon sahibi kadın:

«Biz de zaten bunu yaptık!» dedi.

Merdivende ayak banyosunu görmüş olan doktor:

«Ayaklarını sıcak suya koyup sonra da fanıyla sarmalı!» dedi.

Sonra daha büyük bir ciddilikle ekledi:

«Akşam yemeğinde yeğnik bir şey, bir tavuk kanadı veriniz!»

Pansiyon sahibi atıldı:

«Tavuk da zaten ocakta, pişiyor!»

Tavuk gerçekten pişiyordu. Öğretmen tavuğu ısmarlayıp hemen pişirilmesini buyurmuştu ve eğer doktor dikkat edecek olsa kokusunu da alabilirdi; olası ki almıştı da!

Ağırdan ayağa kalkan doktor:

«Şaraptan hoşlanıyorsa Porto şarabı veriniz!» dedi.

Pansiyon sahibi kızarmış ekmek vermek önerisinde bulununca, doktor pek düzenli bir hoşgöründe bulunan bir insan tavrıyla:

«Evet kızarmış ekmek veriniz. Ama kızarmış olsun!» dedi.

Doktor yavaş yavaş ve uğursuz bir görünümüyle bu öğütte bulunduktan sonra; kendi akıllarına pek yatkın düşen bu bilinçli tutum karşısında bütün pansiyon halkını hayran bırakıp ayrıldı. Herkes onun pek kavrayışlı bir doktor olduğunu herkesin bünyesini pek güzel anladığını söyledi. Bunu kabul edecek neden de yok değildi.

Yemek pişerken Nell, rahat bir uykuya daldığından, yemek hazırlanınca onu uyandırmak gerekmişti. Dedesinin alt katta olduğunu ve birbirinden uzak kaldıklarını öğrenince, sıkılıp üzülen genç kızın hatırı için, dedesi de yukarı çıkıp onunla birlikte yemek yedi. Nell'in daha huzursuz bir halde olduğunu sezerek dedesine de bitişik odada bir yatak yapıldı ve ihtiyar orada dinlenmeye çekildi. Bu odanın anahtarı,

Nell'in odası tarafındaydı. Pansiyon sahibi çekilip gidince, genç kız dedesinin odasının kapısını kilitledi ve sevinçli ve teşükkür dolu yatağına çekildi.

Öğretmen şimdi boş kalan mutfaktaki ocağın yanında uzun zaman oturup piposunu içerken, yüzünde mutlu bir gülümseme, kendisini ve Nell'in yaşamının bütün ayrıntılarını öğrenmek isteyen meraklı ve kuşkucu pansiyon sahibinin sorularına, kendisine özgü bir saflıkla, kaçamak yanıtlar verdi. Zavallı öğretmen o değin açık yürekli ve sıradan kurnazlıklardan öyle uzaktı ki, beş dakika geçince, kadının öğrenmek istediklerini birer birer anlattı. Gene de yatışmış görünmeyen ve bu sözleri pek ustaca bir kaçamak sağan pansiyon sahibi, öğretmenin her halde kendi düşündükleri olacağını, müşterilerinin işlerine karışmak istemediğini ve kendi işlerinin kendisine yettiğini söyledi. Pek yerinde bir soru sorduğunu ve yerinde bir yanıt alacağını umduğunu ekledi. Şimdi merakı dinmişti. Öğretmen ağzı sıkı davranması gerektiğini söyleseydi daha iyi olurdu; çünkü bu hoşgörülebilecek bir şeydi. Ama darılmaya hiç hakkı yoktu. Öğretmen istediğini söylemekte özgürdü, bunu hiçbir kimse tartışamazdı.

Yumuşak huylu öğretmen:

«Aziz bayan, inan ki, gerçeği söylüyorum!» dedi.

Pansiyon sahibi tatlılıkla:

«Gerçeği söylediğinize ve içten olduğunuza inanıyorum; size takıldım!» dedi. «Ama merak ve kuşku kadınların zayıf yanıdır. Bu da bir gerçek!»

Kadının kocası erkeklerin de merak ve kuşkudan ilgisiz kalamayacaklarını anlatmak istiyormuş gibi başını kaşıdı; ama öğretmenin yanıtı onun bu görüşü açıklamasına fırsat vermedi.

«Saatlerce bana soru soracak olsanız, bu akşam göstereceğiniz iyilik karşısında, oturup saatlerce size yanıt verirdim. Şimdi lütfen genç kıza sabahleyin ilginizi esirgemeyin ve nasıl kalktığını da bana bildirin. Her üçümüzün hesabını da ben ödeyeceğim..»

Böylece son yönerisinde de aynı içtenliği gösteren, öğretmen pansiyon sahiplerinden dostça ayrılıp yatağına çekildi;

onlar da kendi odalarına gittiler.

Sabahleyin genç kızın daha iyi olduğu; ama pek zayıf düştüğü için, yola çıkmadan önce, bir gün daha dinlenme ve özene gereksinimi olduğu bildirildi. Öğretmen bu haberi büyük bir sevinçle karşılayıp bir hatta iki günlük izni olduğunu ve bu nedenle bekleyebileceğini söyledi. Hastanın akşam üzeri yatağında oturabileceği bildirildiği için öğretmen onu belli bir saatte ziyaret etmeyi tasarlayarak, eline bir kitap alıp gezmeye çıktı ve bu saatten önce dönmedi.

Başbaşa kaldıkları zaman genç kız göz yaşlarını tutamamıştı. Onun soluk benzi ve zayıf bedenini gören temiz yürekli, saf öğretmen de birkaç damla göz yaşı döktü. Bununla birlikte, ağlamanın önüne geçebileceğini pek kesin bir anlatımla belirtmekten de geri durmadı.

«Bütün bu iyilik ve naziklik karşısında size bir yük olduğumuzu düşünmek beni üzüyor; bilmem size nasıl teşekkür edebilirim? Size rastlamamış olsaydık, ölüp sokakta kalabilirdim. Dedem de koca dünyada yalnız başına kalırdı.

«Ölmekten bahsetmeyelim. Yük olmaya gelince; siz kulübede kaldığınızdan beri ben servet sahibi oldum.»

Genç kız sevinçli:

«Buna çok sevindim...» dedi.

«Buradan uzak bir yere ve eski bulunduğum köye de yakın olmayan bir yere, yılda otuz beş sterlinle öğretmen ve vaiz atandım.»

«Çok, çok sevindim...»

«Şimdi oraya gidiyorum. Araba kiralamama izin veriyorlar. Tanrı senden razı olsun, benden hiçbir şey esirgemiyorlar. Vaktim olduğu için gezmeye çıkmıştım. Böyle yaptığımı şimdi çok seviniyorum.»

«Buna asıl bizim sevinmemiz gerek!»

Öğretmen huzursuz bir halde sandalyesinde dönerek:

«Evet, bu doğru, şimdi bunu bırakalım. Nereden geliyor, nereye gidiyorsunuz? Benden ayrıldığınızdan beri neler yaptınız? Daha önce ne yapıyordunuz? Bana bunları anlat. Ben dünya işlerinden pek az anlarım. Belki ben size yol gösterecek yerde, siz bana yol gösterebilecek durumdasınız; ama

içtenliğime inan. Seni sevmemin nedenini -unutmadıysan her halde sen de bilirsin. O zamandan beri sevecenliğimi, sevdiğim bir çocuğun ölüm döşeği başında bulunan bir başka çocuğa verdiğimi duyumsadım!» dedi.

Sonra başını yukarı kaldırarak ekledi:

«Buna küllerden doğan yeni bir yaratış diyecek olursak, bu çocuğa karşı beslediğim sevgi ve sevecenlik adına, bu yürek rahatlığım devam etsin!»

İyi yürekli öğretmenin gösterdiği saf ve içten sözlerinde ve tavrındaki sevecenlik ve ciddilik bakışlarında ve sarfettiği sözcüklerde gerçekleşen doğruluk, genç kızın yüreğinde öğretmene karşı en kurnaz hile ve ikiyüzlülüğün uyandıramayacağı bir güven uyandırmıştı. Öğretmene ne dost, ne de hı-sımları bulunduğunu, ihtiyarla birlikte onu korktuğu tehlikelerden ve çılgınlıklardan korumak için kaçtığını, dedesinin hırsını uyandıracak yerlerden uzak kendisini keder ve üzüntüden koruyacak, sakın bir köşede barınmak istediğini anlattı.

Nell'in anlattıkları öğretmeni şaşkınlığa düşürmüştü. Bütün kuşku ve tehlikelere kahramanca karşı koymak zorunluk ve ezince göğüs germek için bu genç kıza ancak yüreğinde beslediği derin sevecenlik ve yaptığı işin doğruluğu mu destek ve güç olmuştu! Bununla birlikte dünya bu gibi kahramanlardan bağımsız değildir. En büyük ve en iyi dayanılan felaketlerden her gün gerçekleşip de kaydedilmeyenler değil midir? Bu genç kızın öyküsünde şaşılacak ne vardı ki!

Öğretmenin daha neler söyleyip düşündüğünün önemi yok. Nell ve dedesinin öğretmenin gittiği köye birlikte gitmeleri ve öğretmenin onların geçimini sağlayacak alçak gönüllü bir iş bulmaya çalışması kararlaştırıldı.

Öğretmen yürekten gelen bir içtenlikle:

«Bunda başaramayacağımıza kuşku yok; çünkü çok hayırlı bir amaç izliyoruz!..» dedi.

Aynı yoldan geçecek olan büyük bir yük arabası atlarını değiştirmek üzere pansiyonun önünde konaklayacağından, ertesi akşam yola çıkmaya karar verildi. Arabacı, küçük bir ücret karşılığında, Nell'i arabaya alacaktı. Araba gelince, pazarlık edildi ve genç kız yumuşak yüklerin arasına yerleştiril-

lip dedesiyle öğretmen de arabanın yanında yürümeye hazırlandı. Araba, pansiyon ve halkın iyi dilekleri ve uğurlamaları arasında yola koyuldu.

Bu yavaş devinen dağ gibi araba içinde yatıp atların çingiraklarını, ara sıra arabacının şaklattığı kırbacı, koca, geniş terleklerin yuvarlanışını, koşumların hışirtısını, küçük atlar üzerinde giden yolcuların neşeli selamlarını kalın bir tente arkasından tembelce dinleyerek uyuklamak ne değin rahat, ne değin dinlendirici bir yolculuktu. Boş yastık üstünde, sağa sola sallandığı için, belirsiz bir uykuya dalış; zahmetsizce ve yorulmadan ilerleyiş; ninni etkisi yapan bütün hevesleri düşsel bir müzik gibi dinleyiş; yeğnik bir uyanış; önde yarı açık tatlı rüzgarlı perde arasından, yukarıda, soğuk parlak gökyüzünde parıldayan sayısız yıldızları, aşağıda arabacının yanında bir bataklık yalağı gibi ışıldayan feneri, iki yanda, karanlık, heybetli ağaçları ve ileride gittikçe yükselen ve sanki yol bitmiş ve ilerisi gökyüzüymüş gibi bir tepeye varan, uzun çıplak yolu seyrediş; sonra bir handa konaklayış; içinde ateş ve mum yanan bir odaya çekiliş, havanın görüldüğünden daha fazla soğuk olduğunu nazikçe anımsatış; bütün bunlar, araba içindeki yolculuğun pek tatlı, pek zevkli yanlarıydı.

Dinlenmiş olarak gene yola koyulup bir süre sonra uyuklamaya başlamak; parlak fenerler ve at nallarının takırtısı arasında bir kuyruklu yıldız gibi şakiyip geçen posta arabasının sesine uyanıvermek; arkada ayaklarını ısıtmak için ayakta duran seyis ve şaşkın ve öfkeli bir halde gözlerini açan kürk kasketli centilmen ile karşılaşmak; nöbetçinin uykuya çekildiği geçitte durup yukarda içinden sönük bir ışığın sızdığı odadan ve yorgan altından, boğuk sesle yanıt alıncaya değin kapıyı çalmak; geceliğiyle üşüye üşüye aşağı inip bütün arabaların yalnız gündüzün geçmelerini isteyen geçit nöbetçisini beklemek; hep bu yolculuğun konumlarıydı. Gece ile gündüzün arasındaki keskin değişim ve gittikçe genişleyip yayılarak griden beyaza, beyazdan sarıya, sarıdan kızıla dönen ışıklarla neşe ve eylem içinde geçen gündüzüyle saban başındaki atlar ve çiftçileriyle, ağaçlar ve çitler üzerindeki kuşları ürkütüp kaçıran, ıssız tarlalardaki çocuklarıyla, bu araba

yolculuğu her yerde bulunur zevklerden değildi. Kalabalık pazarları bulunan bir kasabaya varış; hem çevresindeki yük ve yolcu arabaları; dükkanların önünde müşteri bekleyen esnaf satmak için atlarını sokaklarda dolaştıran insanlar; uzakta, pisliğe gömülü domuzların homurtusu, içlerinden bazılarının iplerini koparıp eczacı dükkanına girmesi ve çıraklar tarafından süpürge sopasıyla kovulması; gece postasının at değiştirmesi; neşesiz, üşümüştü, çirkin, saçları uzamış yolcularla bir karşıtlık oluşturan, yakışıklı, ve tertemiz arabacılar, hep bu yolculuk içindeydi Bu denli çeşitli devinim ve olaylarla dolu bir araba yolculuğu gibi zevkli bir şey var mıdır?

Dedesi arabada dinlenirken birkaç mil yürüyen ve ara sıra öğretmenin de arabaya binip dinlenmesinde üsteleyen Nell, büyük bir kasabaya varıncaya değin, bu biçimde ve sevinçli ve mutlu bir halde yolculuk etti. Araba kasabada konakladı ve geceyi orada geçirdiler. Sokaklarda bir çeşit sıvayla yapılmış ve birçok yönlerde siyah kirişler geçirilmiş, tuhaf, eski biçimde evlere rastladılar. Bunların kapıları alçak ve kemerliydi. Bazılarının meşe kapılarının önünde, eski sakinlerinin yaşamlarında oturdukları sevimli, tuhaf kanapeler vardı. Pencerele-re -sanki pek iyi seçmiyorlarmış gibi- gelip geçenlere gözlerini kırparak bakan, ufak karelere ayrılmış camlar geçirilmişti. Tarlalar arasında bir yanardağ gibi bulunduğu yeri kasıp kavuran bir iki fabrika dışında, artık ocak ve dumandan kurtulmuşlardı. Bu kasabayı da geçtikten sonra gene kırlara girdiler ve hedeflerine yaklaştırmaya başladılar. Pek zorunlu olduğu için değil; ama öğretmen vaiz atandığı bir köye yolculuk giysisi ve toztoprak içinde girmeyi kendine yakıştıramadığı ve köy de pek yakında olmadığı için, yolda bir gece daha geçirdiler. Bulutsuz, açık havalı bir güz sabahı, öğretmenin yükseltilecek atandığı köyün yakınına varınca durup onun güzelliklerini seyre daldılar.

Çok duygunlaşan öğretmen alçak bir sesle:

«İşte kilise!» dedi. «Onun yanındaki eski bina da her halde okul olacak. Bu güzel yerde yılda otuz beş sterlin pek hoş bir şey değil mi?»

Her şeyden, eski gri kemerlerden tirizlerle ayrılmış pence-
relerden; yeşil kilise meydanını benekleyen ve saygı uyandı-
ran, mezar taşlarından; hatta rüzgar fırılacağından; kulübele-
rin ot kaplı, kahve rengi damlarından; ambardan; ağaçlar
arasından seçilen şirin evden; uzak bir su değirmeni kenarın-
da şarıldayan çaydan ve daha ilerideki gal dağlarından hep
hoşlandılar. Genç kız, sanayi bölgesinde yoğun, karanlık, dö-
küntü izbeler arasında hep bunları özlemişti. Kül yatağı üze-
rinde yatarken ve yaya olarak geçtikleri sefil yörelerde Nell'in
zihninde hep bu güzel sahneler canlanmıştı. Bu sahneleri
gene görmek umudu zayıflayıp uzak bir düşlem kalınca onları
da çok özlemişti. Öğretmen sevinç içinde vardıkları suskunlu-
ğu bozarak:

«Sizden bir iki dakika ayrılacağım!» dedi. «Verilecek bir
mektubum ve sorulacak sorularım var. Sizi nereye götüre-
yim? Şu ilerdeki hana gidelim mi?»

Nell:

«Burada bekleyelim!» dedi. «Kapı açık, kilise avlusunda
oturup bekleriz...»

Öğretmen sırtındaki çantayı çözüp çıkardı ve avluya doğ-
ru yürüyerek:

«İyi haberlerle döneceğime güvenin. Şimdi gelirim» dedi.

Böylece mutlu öğretmen bütün yolculuğu boyunca küçük
bir paket içinde cebinde taşıdığı yepyeni eldivenleri takarak,
çoşkuyla çekilip gitti.

Nell, onu ara yerdeki dallar ve yapraklar engel oluncaya
değin, kemer altında durup seyretti. Sonra, yavaş, yavaş yeri
kaplayan dökülmüş, yaprakların üzerinde ayak sesleri bile işi-
lmeyerek giysisinin hışırtısı bile bu derin suskunluğa karşı
bir sataşma görünen, pek durgun ve ağırbaşlı kilise avlusuna
doğru yürüdü. Burası pek eski, pek ruhanî bir yerdi. Yüzlerce
yıl önce yapılan kilisenin bir zamanlar bir de manastırı olduğu
anlaşılıyordu çünkü harap kemerler, yuvarlak pencere kalıntı-
sı kararmış, yıkık duvarlar daha ortadaydı. Binanın çürüyüp
dökülen diğer kısımları, sanki onlar da birer mezara hak ka-
zınıp küllerini insan kemikleriyle yoğurmak istemişler ve üze-
rinde çayırlar biten kilise avlusunun toprağına karışmışlardı.

Bu mezar taşlarının yanında ve son zamanlarda barınılabılır bir duruma sokmak için çabalar gösterilen harabenin bir kısmını oluşturan, basık pencereleli, meşe kapılı, çürümeye yüz tutmuş, boş ve tergenmiş iki küçük kulübe vardı.

Genç kızın dikkati bu kulübelere saplandı. Bunun nedenini kendisi de bilmiyordu. Kilise, harabelerdeki mezarlar bir yabancının dikkatini aynı ilgiyle çekecek, şeylerdi; ama gözleri bu iki kulübeye ilişir ilişmez artık başka bir yere bakmadı. Avlunun çevresini dolaşıp kapının önüne gelince düşünceli, düşünceli oturup dostlarını bekledi. Kulübeleri görebileceği bir yeri seçmiş ve sanki bu yerin gizemine kapılmıştı.

XLVII

Bu öykünün kişilerini kuşkulu ve duraksak durumlarda bırakmamak ve kararsızlıkla suçlamamak için, Kit'in annesiyle yabancı adamın izini hemen sürmemiz gerekiyor. Noterin kapısının önünden dört atlı bir arabayla ayrıldıklarına tanık olduğumuz Kit'in annesiyle yabancı bay, çok geçmeden, atlarının nalları kaldırım taşları üzerinde ateşler saçarak ilerlemiş ve kasabayı arkada bırakmışlardı.

İyi yürekli kadıncağız, bu yepyeni durumun verdiği şaşkınlık ve ana yüreğinin büyüttüğü korku içinde, huzursuz bir suskunluğa daldı. Belki Jacop ya da bebek ya da ikisi birden ateşe düşmüşler; ya da merdivenden yuvarlanmışlar; kapı arkasına sıkışıp kalmışlar; belki de çaydanlığın emziğinden susuzluklarını gidermeye çalışırken boğazlarını yakmışlardı! Pencereden bakarken gözleri geçit nöbetçilerine, arabacılar ve başkalarına takılan kadıncağız, ölenin yitikliğine pek fazla üzgün olmayarak cenazeyi izleyen arabalardan birinde otururken, pencereden herhangi bir dostunu görüp tanıyan; ama bütün dış dünyaya karşı ilgisiz görünmeye çalışıp yakışık alır bir ciddilik takınan insanlara benziyordu.

Yalnız bayın birliğine duyarsız kalmak için, insanın siniri çelikten olmalıydı. Hiçbir araba, hiçbir at bu değin huzursuz ve kabına sığmaz bir insan taşımamıştır. İki dakikadan fazla aynı konumdakalamıyor; durmadan kolunu, bacağını savu

ruyor; pencereyi açıp gene hızla kapatıyor, başını bir pencereden çıkarıp öbür pencereye sokuyordu. Cebinde, yapısına akıl ermez, tuhaf bir çakmak vardı. Kit'in annesi gözlerini, kapadıkça yalnız bay, bir vızıltı, bir hışırtı, bir tıkırtıyla alevin ışığında saatine bakıyor; arabacılar imdada yetişmeden diri diri kebab olmak tehlikesi yokmuş gibi, samanlar arasına kıvılcımlar saçıyordu. Atları değiştirmek için bir yerde mola verdikleri zaman, basamakları indirmeden arabadan atlıyor; hanın avlusunda yakılmış maytap gibi sıçırıyor; lamba ışığında bakmak için cebinden çıkardığı saatini bakmadan gene cebine koyuyor; özetle, o değin anı, düşlere sığmaz, işler görüyordu ki Kit'in annesi ondan bayağı korkuyordu. Atlar koşulunca bir palyaço gibi arabaya atlıyor; daha bir mil yol almadan cebinden saatini ve çakmağını çıkarıyor; Kit'in annesinde de uyku umudu kalmıyordu:

Yalnız bay, bütün bu becerilerden sonra birden bire kadıncağıza dönerek:

«Rahatsız mısınız?» diye sordu.

«Pek rahatım; teşekkür ederim...»

«Doğru mu? Üşümüyorsunuz ya?..»

«Biraz serin, değil mi?»

Yabancı bay, ön pencereyi indirerek:

«İlk hanın önünde durun! Sıcak su ile konyak isteyin!» diye seslendi. «Nasıl oldu da daha önce akıl edemedim!»

Kadıncağızın konyağa gereksinimi olmadığını söylemesinin, hiçbir yararı yoktu. Adam, dediğinde dedikti. Her türlü huzursuzluk belirtisi gösterdikten sonra, yapılacak bir tek iş Kit'in annesine konyak bulmaktı.

Gece yarısına değin böyle yolculuk edip sonunda akşam yemeği için mola verdiler. Yabancı bay, handa yiyecek adına ne varsa hepsinden ısmarladı; ama Kit'in annesi hepsini bir anda yiyemediği için yabancı bay, onun hasta olduğuna hükmetti.

Odanın bir ucundan öbür ucuna dolaşarak:

«Her halde üzerinizde bir baygınlık olacak!» dedi.

«Hayır, yok!..»

«Ben inanıyorum. Pek kısa bir zaman içinde iyi yuvanızdan ve yavrularınızdan ayırdım. Kadıncağız, gittikçe zayıflıyor. Ben ne tuhaf bir insanım! Kaç çocuğunuz var, bayan?..»

«Kit'ten başka iki çocuğum daha var.»

«Hepsi erkek mi?»

«Evet...»

«Vaftiz edildiler mi?»

«Henüz yarı vaftiz edildiler, efendim.»

«Öyleyse aklınızda olsun, onların vaftiz babası ben olacağım. Şimdi siz biraz sıcak, şekerli şarap için!»

«Damlasına bile dokunamam!»

«Olmaz, buna gereksiniminiz var. Keşke daha önce aklıma gelseydi! Sanki boğulmaktan kurtarılan bir insanın sağaltımında kullanılacakmış gibi tezcanlı ve heyecan içinde devinen yalnız bay zili çalıp şekerli ve baharlı şarap istedi ve kadıncağıza ağzına dek dolu bir bardak şarap içirdi. Şarap o değin sıcaktı ki, kadıncağızın gözlerinden yaş geldi.

Aynı tezcanlılıkla arabaya yöneltilen Kit'in annesi -herhalde bu yumuşatıcı ilacın etkisiyle olacak- artık yabancı bayın huzursuzluğunu duyumsamayarak derin bir uykuya daldı. İlacın etkisi geçici olarak kalmamış; yolun yabancı adamın var saydığından daha uzak olmasına karşın kadıncağız sabahleyin atların nalları bir kasabanın caddesinde takırdayınca ya değin uyanmamıştı.

Yol arkadaşı pencereyi indirerek arabacıya seslendi:

«İşte burası, mumya müzesine çek!»

Arkadaki atın üstündeki seyis elini şapkasına götürdü ve gösterişli bir giriş için atı mahmuzladı. Dört atın birden zarif bir eşkine geçmesiyle ortaya çıkan gürültüye şaşırarak halk, kapı ve pencerelere üşüştü ve sekiz buçuğu vuran, saatlerinin sesi bu gürültüye karışırken araba, çevresinde bir kalabalığın biriktiği kapının önünde durdu.

Yabancı bay, başını uzatarak:

«Ne oluyor burada?» diye sordu.

Birçok ses hep birden:

«Düğün var! Düğün var!» diye bağırdı.

Kendini bu gürültücü kalabalığın ortasında bulmakla şaşır-
an yabancı bay, seyislerden birinin yardımıyla arabadan in-
erek Kit'in annesine elini uzattı. Bunu gören halk sevinçten
hoplayıp zıplayarak:

«İşte bir düğün daha!» diye bağırdı.

Gelin sanılan yol arkadaşıyla kalabalığın içinden geçmeye
çalışan yabancı bay:

«Dünya şaşırmış!» dedi. «Yol verin de şu kapıyı çala-
yım...»

Her çeşit gürültü, kalabalığa hoş gelir... yirmi kirli el hep
birden, kapıyı çalmaya uzandı. Hiçbir tokmak böyle çalınan
tokmak gibi sağır edici sesler çıkarmamıştır. İsteyerek gör-
dükleri bu hizmetten sonra, halk yabancı bayın sonucu kendi
başına karşılaşmasını yeğleyerek geri çekildi.

Yakasında büyük bir fiyongu bulunan soğukkanlı bir adam
kapıyı açtı.

«Ne istiyorsunuz?» diye sordu.

«Burada kim evleniyor?»

«Ben!»

«Siz mi? Kiminle? Onu söyleyin?»

Güvey, yabancı bayı tepeden tırnağa süzerek:

«Bunu ne halkla soruyorsunuz?» dedi.

Kit'in annesi bu sahneden uzaklaşmak niyetinde olduğun-
dan onu kolundan çeken yabancı bay:

«Hak mı? Sizin düşünemeyeceğiniz bir hak! Ey halk, eğer
bu bay bir minik kızla evlenmişse... ama bu olamaz. Burada
tuttuğumuz genç kız nerede, siz onu söyleyin? Adı Nell...»

Kit'in annesinin de bu soruyu işitince, sokağa bakan
odada, birisi bir çığlık kopardı ve beyazlar giymiş tıknaz birka-
dın gelerek güveyin koluna girdi.

«Evet nerede? Ne haber getirdiniz? Ne oldu ona?» diye
sordu.

Yabancı bay geri çekilerek o sabah, şair bay Slum'un öfke
ve kederine karşın, filozof eğilimli George ile evlenen Jar-
ley'in yüzüne korku, umutsuzluk ve güvensizlik taşıyan bir ba-
kışla baktı. Sonra kekeleyerek:

«Ben size onun nerede olduğunu soruyorum. Ne demek istiyorsunuz?» dedi.

«Eğer ona bir iyilik yapmak için geldiyseniz, bir hafta önce neredeydiniz?»

Kül kesilen yabancı bay:

«Yoksa öldü mü?» diye sordu.

«Hayır, öyle kötüsü değil...»

«Oh, rahatladım! İzin verin de iki dakika içeri gireyim.»

Gelin güveyi ona yol verdiler ve içeri girince kapıyı kapadılar.

Yabancı bay, yeni evlilere dönerek:

«Karşınızda bahsettiğim iki kişinin yaşamını en az kendi yaşamı değin aziz tutan bir insan görüyorsunuz!..» dedi.

«Beni tanımazlar. Biçimini, görünüşünü bilmezler. Ama her ikisi de ya da ikisinden biri buradaysa, önce bu bayanı görsünler. Çünkü ikisi de onu tanırlar. Eğer onlara bir zarar geleceğinden korkuyor ve yalnız bir düşünceye kapılıyorsanız, eski dostları bu bayanı tanımlarıyla amacını anlamış olacaksınız...»

Gelin:

«Ben her zaman söyledim. Onun sıradan bir kız olmadığını söyledim? Ne yazık ki size yardım edemeyeceğiz. Çünkü bütün araştırma ve çabalarımız boşa çıktı!» dedi.

Yeni evliler hiçbir şey gizleyip saklamadan Nell ile dedesi üzerine görüp bildiklerini, ilk kez rastladıkları zamandan, birdenbire ortadan yitişlerine değin, birer birer anlattılar ve pek doğru olarak, onların güven ve kurtuluşu adına kaygıya düşüklerini ve ansızın ortadan yitmeleriyle, ileride karşılaşacakları kuşkudan korkarak, izlerini bulmak için her türlü çareye başvurdıklarını; ama hiçbir sonuç elde edemediklerini eklediler. İhtiyarın akıl sakatlığından, genç kızın dedesi ortalarda yokken duyduğu kaygı ve huzursuzluktan, ihtiyarın düşüp kalktığı varsayılan insanlardan, genç kızın üzerine tebelleşen ona gittikçe sağlık ve neşesini yitirten kederden uzun uzun bahsettiler. İhtiyarı geceleyin yerinde bulamayınca, gittiği yerleri bildiği için, Nell'in onun peşinden gitmiş olması ya da her ikisinin birden evden çıkıp gitmiş olmaları olasılığı

vardı. Kesin olan şuydu ki artık onlardan bir haber almak umudu pek zayıflamıştı ve kaçmak düşüncesi, ister Nell, ister ihtiyar tarafından ileri sürülmüş olsun; onların geri gelmelerinden umudu kesmek gerekti.

Yabancı bay bütün bu sözleri keder ve umut kırıklığıyla ve çökmüş bir insan duyarlığıyla dinledi. Dededen bahsederken göz yaşları döküp büyük bir üzü içinde olduğu görüldü.

Uzun öyküyü kısa kesmek için şunu söyleyelim ki, görüşme sona ermeden yabancı bay işittiklerinin doğruluğuna inandı ve onlara kimsesiz bir genç kıza karşı kucak açtıkları için karşılıklıta bulunmak istedi, ama kabul ettiremedi. Sonunda mutlu çift balaylarını köyde geçirmek üzere arabaya binip yola çıktı ve yabancı bayla Kit'in annesi acınacak bir durumda arabanın kapısı önünde kaldı.

Arabacı sordu:

«Nereye çekeyim, efendim?

Yabancı bay, söyleyeceğini Kit'in annesinin hatırı için değiştirerek: 'Hana!' dedi ve hana gittiler.

Mumyaları gösteren genç kızın daha henüz bebekken kendilerinden çalınan büyük ve soylu bir aileden olduğu ve izinin yeni bulunduğu üzerine bir söylenti ağızdan ağıza dolışmaya başladı. Nell'in bir prensin, bir dükün, bir kontun, bir vikontun ya da baronun kızı olduğu yollu düşünceler yürütüldü; ama herkes yabancı bayın onun babası olduğu üzerine görüş birliği ettiler ve herkes, dört atlı araba içinde kırgın ve kederli hana giderken, onun burnunun ucunu görmek için ileri atıldı.

Şu anda dede ile genç kızın sabırla köy öğretmeninin dönmelerini beklemek üzere kilisenin kapısı önünde oturduklarını bilse, kim bilir ne büyük bir muştı verecek ve ne büyük bir kederin önüne geçilmiş olacaktı.

XLVIII

Halk arasında, yabancı adamla üzerinde yürüdüğü iş ağızdan ağıza yayılan ve dolaşıp yayıldıkça -atalar sözündeki taşın tersine yuvarlandıkça yosun, toplayan- genişleyip şaş-

kınlık, uyandıran dedikodu, onun han kapısında yere indiği zaman varsayılmayacak bir heyecan ve ilgi tablosu halinde karşılanmasına neden olmuştu. Mumya koleksiyonunun kapanması ve düğün hazırlıklarının sona ermesiyle, sözde işsiz kalmış görünen birtakım haylaz ve aylak insan, onun hana inmesini özel bir lütuf sayarak sevinç gösterilerinde bulundu.

Bu genel merak ve heyecana katılmayarak sessiz, sakin bir köşede, kendi derdiyle baş başa kalmak isteyen bezgin ve üzgün bir insan konumuyla arabadan inen yabancı bay, seyircilerde derin bir izlenim bırakan pek ciddi bir naziklikle Kit'in annesine elini uzattı; sonra koluna girip hana götürdü. Birkaç işgüzar garson yol açıp hazırladıkları odayı göstermek için ileri atıldı.

Yabancı bay:

«Hangi oda olursa olsun, yalnız yakın bir yerde olsun!» dedi.

«Hemen şuracıkta, böyle gelin, efendim!»

Bu sırada bodruma inen merdiven aralığındaki küçük bir kapı birdenbire açıldı ve bir ses işitildi.

«Centilmen bu odayı arzu ederler mi? Mayısta açan çiçekler kışın aranılan kömür değin hoş gelip sefalar getiren bir konuk! Bu odayı arzu etmez misiniz? Bana bu onuru bahşetmez misiniz?..»

Kit'in annesi büyük bir şaşkınlık içinde geri çekilerek:

«Şaşılacak şey! Olur şey değil!» dedi.

Şaşırmak için nedende yok değildi; çünkü bu davette bulunan Quilp'ten başkası değildi. Başını uzattığı küçük kapı, hanın kilerine yakındı. Cüce orada rahat rahat, sanki kendi evinin kapısında duruyormuş gibi, soytarıca bir naziklikle başını eğmiş duruyor; ve zarar vermek için yer altından çıkmış bir canavar gibi, kilerdeki soğuk, kızarmış etleri huzursuzluğa boğuyordu.

«Bana bu onuru esirgemeyiniz!»

Yabancı bay yanıt verdi:

«Yalnız kalmayı yeğlerim.»

Quilp: 'Ooo!' diyerek bir silkinmeyle içeri çekildi ve kapı guguklu bir saatin saat başını çalınca kapanması gibi kapandı.

Kit'in annesi bir fısıltıyla:

«Onu daha dün akşam küçük kilisede görmüştüm!» dedi.
Yolculuk arkadaşı:

«Olur şey değil, olur şey değil!» dedi. «Garson! Bu adam buraya ne zaman geldi?»

«Gece postasıyla bu sabah geldi, efendim...»

«Ne zaman gidecek?»

«Bilmiyorum efendim. Oda hizmetçisi bir oda isteyip istemediğini sorunca yüzünü buruşturdu ve sonra da kadıncağızı öpmeye kalkıştı!

«Söyleyin de iki dakika buraya gelsin. Onunla konuşacaklarım var.»

Garson bu buyruğu alınca gözlerini açıp baktı; zira, yabancı bay, cüceyi görür görmez yalnız Kit'in annesinin gösterdiği şaşkınlığı göstermekle kalmamış ondan korkusu olmadığı için, nefret ve hoşnutsuzluğunu da saklamamıştı. Bununla birlikte, garson aldığı buyruğu yerine getirmek için ayrıldı ve kısa bir süre sonra cüce ile birlikte geri geldi.

Cüce:

«Buyurun, efendim!» dedi. «Haberciye yolda rastladım. Saygılarımı sunmama izin vereceğinizi varsayıyordum. Umarım keyfiniz yerindedir, efendim!»

Cüce yarı kapandığı gözleri ve buruşturduğu yüzüyle yanıt beklerken, orada, bir süre geçti. Hiçbir yanıt alamayınca, daha iyi tanıdığı dostuna döndü.

«Christopher'in annesi! Aziz ve saygın bir bayan; iyi ahlaklı bir oğulun mutlu annesi! Acaba hava değişimi yaradı mı? Çocuklar nasıllar? Yetişip büyüyorlar mı? Değerli yurttaşlar olmaya çalışıyorlar mı?»

Her sorduğu soruyla sesini biraz daha yükselten cüce, keskin ve cırlak bir tonla sözünü keserek alışkın olduğu solgun yüzünü takındı. İster doğal, ister yapmacık olsun, cücenin bu pozu onun yüzünden bütün anlatımı siliyor; yüzü huy ve amacını açıklamaktan uzak, kesin ve anlamsız bir boşluk halini alıyordu.

Yabancı bay:

«Bay Quilp!» dedi.

Cüce ellerini iri kulaklarına kaldırıp derin bir dikkat kesilmek istedi.

«Birbirimizi daha önce görmüştük, değil mi?»

Cüce başını sallayarak:

«Kuşkusuz efendim, kuşkusuz! Bu, o değin çabuk unutulacak bir zevk ve onur değildir!» dedi.

«Anımsayacak olursan; Londra'ya varıp görmeye geldiğim evi boş ve tergenmiş bir halde bulunca, komşular bana seni salık vermişler; ben de durup dinlenmeden seni bulmaya koyulmuştum.»

Cüce, arkadaşı Sampson Brass'ı taklit edip kendi kendine görüşmeye giriştikten sonra:

«Evet, bu ne değin telaşlı, ama ne içten ve ciddi bir girişim olmuştu!» dedi.

«Seni pek yakın bir zamana değin bir başkasına ilişkin olan her şeyin, akıl ermez bir biçimde, sahibi buldum. Evine ayak bastığım zamana değin, servet sahibi bir adam olarak tanınan bu bay; evinden barkından atılıp birdenbire dilencililiğe yöneltilmiş!»

«Buna hakkımız, yetkimiz vardı. Evinden barkından atıldığı da gerçek değildir; çünkü geceleyin kendi isteğiyle çıkıp gitti ve ortadan yitti yok oldu.»

Yabancı bay öfkeyle:

«Her neyse; gitti ya!» dedi.

Quilp, aynı öfkelenendirici soğukkanlılıkla:

«Evet, gitmiş!» dedi. «Ama nereye? Bunu daha bilmiyoruz.»

Yabancı bay, ona dik dik baktı ve sordu:

«Bana hiçbir bilgi vermek istemeyen ve apaçık bir biçimde, bildiğini saklayıp her türlü hile, düzen ve kaçamak yola sapan, şimdi de peşinden izleyen bir adam üzerine ne düşünümemi istiyorsun?»

«Ben mi peşinizden izliyorum?»

Buna pek sinirlenen yabancı bay:

«İzlemiyor musun?» diye sordu. «Birkaç saat önce, altmış mil uzakta, bu iyi insanın dua ettiği küçük kilisede değil miydin?»

Quilp daha istifini bozmadan:

«Her halde o da oradaydı,» dedi. «Bir kabalık olmayacağını bilsem, ben de sizin beni peşimden izleyip izlemediğinizi sorardım! Evet, kilisedeydim. Bundan şaşılacak ne var? Bir kitapta hacıların yola çıkmadan önce, sağ sağlam dönmeleri için, kilisede dua ettiklerini okumuştum. Hiç kuşkusuz akıllıca bir tutum... Yolculuk, hele araba yolculuğu pek tehlikeli... Te-kerlekler çıkar, atlar ürkek arabacılar arabayı delice sürer, araba devrilir... Ben yolculuğa çıkmadan hep kiliseye giderim.»

Yüzündeki anlatım, sesi ve tutumuyla gerçek uğrunda şehit olan bir insan tavrı takınan cücenin yalanlar kıvırdığını anlamak için pek fazla kavrayışlı olmaya gerek yoktu.

Çaresiz yalnız bay:

«Beni sinirlendirmeden şuna yanıt ver, be adam!» dedi. «Şu ya da bu nedenle sen de benim peşimde koştuğum işi izlemiyor musun? Biliyorsan bana vereceğin bir ip ucu, bir haber yok mu?»

Cüce omuz silkerek:

«Ben falcı değilim!» dedi. «Falcı olsaydım önce kendi falıma bakardım.»

Yabancı bay sabırsızlanarak:

«Söyleyeceklerimizi söyledik. Sizi daha rahatsız etmeye-
lim, lütfen bizi yalnız bırakın!» dedi.

«Hay hay, efendim! Hoşça kalın, bayan! İyi yolculuklar efendim, ehemmi!..»

Ayrılırken bu sözleri söyleyen cüce maymunların ve insanların yapabildikleri her türlü mimiklerden oluşan, anlatılamaz, çirkin bir sırtışıla dışarı çıkarak kapıyı arkasından kapadı.

Kendi odasına varınca, ellerini kalçalarına koyup bir sandalyeye çöktü ve son zamanlarda yüzüne verdiği her türlü çirkin anlatım ve mimiklerin bir armağanı olarak, sanki pek büyük bir sevinç içindeymiş gibi, kahkahayı bastı; sonra, sol bacağına tutup sağa sola sallanarak konusunu anlatmamız gereken birtakım düşüncelere vardı.

Önce, kendisini buraya yönelten olayları aklından geçirdi. Bir gece önce Sampson Brass ve bilgiç kızkardeşinin bulunmadığı bir sırada, yazıhaneye uğrayan Quilp, hukukun tozu ve örümceği üzerine bir kadeh sıcak cin serpip -deyim gerekirse- beden çamurunu cömertçe ıslatmakla uğraşan Swiveller'le karşılaşmıştı; ama balçık fazlaca ıslatılınca gevşeyip hiç beklenilmedik yerinden kırılıp döküldüğü, kalıp tutmadığı, biçim ve direncini yitirdiği gibi, bay Swiveller'in hamuru da pek fazla rutubet kaptığından pek gevşet ve kaygan bir haldeydi ve zihnindeki türlü düşünceler birbirine karışıp kalıp tutmamaktaydı. İnsan hamurunun bu koşullar altında bulunduğu bir sırada, önlem ve ölçülülüğe en çok değer vermesi gerekirken; bay Swiveller bu özelliklerle övünerek yukarki katta oturan yabancı bay üzerine, ne işkence ne de yalvarmayla açıklamamaya azmettiği, bazı tuhaf saptamalarda bulunduğunu söylemeyi bir fırsat bildi. Quilp onun bu kararını pek doğru bulduğunu söyleyerek onu daha çok konuşmaya kışkırttı ve çok geçmeden, yabancı bayın Kit ile temasa geçtiğini öğrendi. Bu, hiç söylenmemesi gereken bir gizdi.

Bu bilgiyi elde eden Quilp, yukarki katta oturan yabancı bayın kendisini de arayan bay olduğunu varsaymış; sorup soruşturma sonunda bu varsayımının doğru olduğuna kanı getirmişti. Yabancı bayın amaç ve arayışı, hiç kuşkusuz, eski müşterisi ihtiyar dede ile torununu ele geçirmektir. İşin aslını anlamak için meraktan çatlayan cüce, Kit'in annesinin, kurnazlıklarına en çabuk kapılabilecek ve dolayısıyla istediği bilgiyi en kolay biçimde verebilecek olan biricik kişi olduğunu düşünmüştü. Hemen Swiveller'in yanından ayrılarak kadıncağızın evinin yolunu tutmuş; Kit'in sonradan yaptığı gibi; evde olmadığını öğrenip kiliseyi salık alınca, vaazdan sonra yolunu kesmek üzere kiliseye gitmişti.

Gözlerini dindarlar gibi tavana dikip içinden de kiliseye gelmesine gülerek otururken, henüz bir çeyrek saat geçmeden, Kit görüldü. Bir vaşak gibi keskin gözlü cüce, bir bakışta Kit'in bir iş için geldiğini anladı. Önceden tanık olduğumuz gibi, tam bir dalgınlık rolü yaparak, onun her devinimini izle-

di; annesi ve kardeşleriyle kiliseden çıkarken o da peşlerinden fırlayıp çıktı. Onları Notere değin izleyip seyislerden, birinden de arabanın gideceği yeri öğrendikten sonra, bir gece postasının, yakınındaki bir sokaktan aynı yere gitmek üzere kalkacağını da öğrendi ve hemen yazıhaneye koşup, vakit geçirmeden, arabanın tepesinde yerini aldı. Molaların uzunluk ve kısalığına ve arabaların hızına göre, geceleyin öndeki arabayı birkaç kez geçip, bir başka araba tarafından da birkaç kez geçildikten sonra sabahleyin hemen hemen aynı zamanda kasabaya vardılar. Quilp arabayı gözden yitirmeyerek kalabalığın arasına karıştı ve yabancı bayın izlediği işi ve karşılaştığı başarısızlığı öğrenip kendisi için gerekli bilgiyi elde ettikten sonra, ondan önce hana inip biraz önce öykülediğimiz görüşmeyi yaptı ve küçük odasına kapanıp olup bitenleri hızla belleğinde tutmaya koyuldu.

Aç gözlerle tırnaklarını kemirerek:

«Demek gene karışlaştık, azizim. Benim pabucumu dama atıp Kit'i gizine kattın ve ona güvendin ha? Her halde ondan kurtulmam gerekecek!» dedi.

Ve düşünceli bir suskunluktan sonra ekledi:

Bu sabah onlara yetişebilseydik bir hak ileri sürebilirse kazançını sağlardım? Şu iki yüzlü delikanlıyla annesi olmasa, şu sinirli centilmeni de ortak eski dostumuz ve pembe, tombul Nell, gibi kolaylıkla tuzağıma düşürürdüm. En kötüsü düşünülse bile gene yitirilmemesi gereken bir fırsat karşımdayım. Önce onları bir bulayım sonra senin dostun ya da hısımini güven altında tutacak parmaklıklar, sürgüler, kilitler var oldukça; ben senden sana gerekli olmayan fazla altınları, sızdırmasını bilirim.

Cüce bir kadeh konyak yuvarlayıp dudaklarını şapırdatıp devam etti:

«Ben senin şu erdemli insanlarından nefret ediyorum. Evet hepsinden de nefret ediyorum.»

Bu kuru bir övünme değil; ama cücenin, gerçek duygularının bir açıklamasıydı. Zira, hiçbir kimseyi sevmeyen cüce,

iflas eden eski müşterisiyle uzaktan yakından ilgili herkesten nefret etmeye başlamıştı. İhtiyardan nefret ediyordu; çünkü bütün uyanıklığına karşın onu aldatmıştı, onun kendisini her zaman suçlu bir insan görmesine neden olmuştu. Yabancı baydan da nefret ediyordu; çünkü bu kişi onu küçümsüyordu. Kit ve annesinden büyük bir nefret duymak için yukarda saydığımız nedenler yeterliydi. Onlara karşı duyduğu ve değişik koşullar altında kendisini aç gözlülükle zenginleştirmek kaygısından ayırdedilemeyecek olan bu genel karşı çıkış duygusunun ötesine giden Quilp, hepsinden ayrı ayrı nefret ediyordu.

Quilp bu sevimli ruh durumu içinde kendisini 'de, nefretini de bir miktar konyak daha içmek suretiyle canlandırdıktan sonra, sıradan bir meyhanenin bir köşesine çekilerek, ihtiyar ile küçük Nell'in, bulunması konusunda olabilecek her soruşturmayı yaptı. Dede ile torunu geceleyin kasabadan çıkmış olacaktı. Hiçbir kimse onları görmemiş; hiçbir arabacı tarif edilen yolculara rastlamamış; hiçbir kimse onlardan bahsedildiğini işitmemişti bile. Sonunda bütün bu girişimlerin boş bir umut olduğuna kanı getiren cüce, onların izleri üzerine verilecek herhangi bir haber için büyük ödüller vaadiyle üç arabacı tutup ertesi sabah ki postayla Londra'ya döndü.

Arabanın tepesinde yerini alan cüce için Kit'in annesini arabanın içinde yalnız olarak görmek büyük bir sevinç olmuştu. Kadıncağızın yalnızlığından yararlanarak -yaşamı pahasına- arabanın üstünden sarkmak; tepe aşağı baktığı için kadıncağıza daha korkunç görünen iri, patlak gözleriyle pencereden içeri bakmak; onu pencerenin bir yanından öbür yanına kaçırmak; atları değiştirdikleri zaman maymun gibi yere inerek sevimsiz bir yan bakışla başını pencereden içeri uzatmak gibi türlü akla gelmez rahatsızlıklarda kadıncağızı korkutup bütün yolculukları boyunca yaptığı maskaralıklardan zevk aldı. Şeytanca düşünülen bu işkenceler, bayan Nubbles üzerinde küçük kilisede nefretle anılan kötü ruhun cücenin kişiliğinde temsil edildiği düşüncesini güçlendirdi ve kadıncağızı Astley'deki istiridye cümbüşüyle dine karşı gösterdiği ilgisizlik

dolayısıyla bu kötü ruhun şimdi çevresinde dolaştığı hükmüne varsaymasına neden oldu.

Annesinin dönmeye karar verdiği Kit'e bir mektupla bildirilmiş olduğundan, Kit, posta arabası yazıhanesinde bekliyordu. Arabacının omuzunun üstünden sanki ancak kendisinin tanıdığı bir ifrit gibi sırttan cücenin uğursuz yüzünü görünce şaşkınlığa düştü.

Cüce arabanın tepesinden seslendi:

«Nasılsın, iyi misin Christopher? Annen içerde!»

Kit yeğnik bir sesle:

«Nasıl oldu da birliktesiniz, anne?» diye sordu.

Oğlunun yardımıyla arabadan inen bayan Nubbles:

«Nasıl ve niçin olduğunu bilmiyorum, oğlum; ama bütün gün aklımı yerinden oynattı.»

Kit:

«Ya öyle mi?» diye bağırdı.

«Yaptıklarını anlatacak olsam, inanmazsın; ama ona bir şey söyleme! Hiç o yana bakma; kendisinden bahsettiğimizi bile anlamasın. Daha araba fenerinin ışığında yan yan bana bakıyor. Ne korkunç şey!»

Annesinin uyarısına karşın Kit, birdenbire ona baktı. Cüce sanki göksel bir denetime dalmış, durgun yıldızlara bakıyordu.

«Ne şeytan yaratık! Bırak, sakın bir şey söyleme!»

«Söyleyeceğim anne! Ne saçma şey, baksanıza buraya!»

Quilp kımıldamaya hazırlanırken gülümseyip başını çevirdi:

«Annemi rahatsız etmeyin. Onun gibi zavallı bir kadını - sanki sen olmadan yeter üzüntüsü yokmuş gibi- üzüp rahatsız etmeyi nasıl göze alıyorsun? Ayıp değil mi? Bodur gaddar!..»

Quilp içinden gülerek: 'Bodur gaddar ha?' dedi. 'Bir peniye seyredilecek en çirkin cüce ha!..'

Mukavva kutuyu omuzuna kaldıran Kit sözünü sürdürdü.

«Bir daha böyle kabalıklarda bulunacak olursan, buna dayanmam. Buna hakkın yok. Biz senin işine karışıyor muyuz?»

Bu ilk kez de değil. Bir daha annemi korkutup üzecek olursan, boyuna bosuna bakarak acırım, ama seni döverim!..»

Quilp tek bir sözcük söylemeden Kit'in burnunun dibine değin sokulup ona dik dik baktı ve gözlerini ondan ayırmayarak biraz geri çekilip gene yaklaştı; gene geri çekildi ve bu şekilde çeşitli kezler yaklaşıp geri çekildi. Kit, apansız bir saldırı bekleyerek yerinde sıkı durdu; ama bu jestlerden bir şey çıkmadığını görerek parmağını şaklatıp yürüdü. Jacop ve bebek üzerine annesine bilgi verirken bir yandan da omuzu üzerinden cücenin izleyip izlemediğine bakan oğlunu, annesi kolundan çekip sürükledi.

XLIX

Bayan Nubbles ne kendisini, ne de oğlunu izleyen; başladığı kavgayı da tazelemek düşüncesinden de uzak olan Quilp'in amacını bilse; sık sık arkasına bakmak zahmetinden kurtulmuş olurdu. İkide bir ısıkla şarkı çığırın cüce, sakin ve durgun bir yüzle, evinin yolunu tutmuş; üç gün ve iki gece ortadan yittiği ve hiçbir haber de bırakmadığı için, karısının korku ve kederle baygınlıklar geçirmiş olacağını düşünmekten haz duymuştu.

Bu eğlenceli olasılık, cücenin mizacına o değin uygun ve hoş görünmüştü ki, bir yandan yürürken bir yandan da gözlelerinden yaş gelinceye değin güldü. Bu neşesini, ara sokaklarda, keskin bağırışlarla dışa vuran cücenin önünde yürüyen yalnız bir yolcuyu ürkütmesi pek hoşuna gitti ve neşesini de arttırdı.

Bu taşkın neşe içinde, tasasızca, Tower Hill'e ulaşan Quilp, başını kaldırdı, kendi oturma odasının penceresinde bir yas evine yakışan ışıktan pek fazlasını gördüğünü varsaydı. Daha çok yaklaşıp dikkatle dinleyince karısı ve kaynanasından başka birtakım erkeklerin de gerilimli bir konuşmaya girişmiş olduklarını işitti.

Kıskanç cüce:

«Ha ha ha!..» dedi. «Bu da ne demek oluyor? Ben yokken erkek konukları da mı ağırlıyorlar?..»

Yukardan boğuk bir öksürük işitildi. Cüce elini cebine sokup anahtarını aradı; ama anahtarı almayı unutmuştu. Kapiyı çalmaktan başka çare yoktu.

Anahtar deliğinden bakan cüce:

«Koridorda da ışık var!» dedi. «Kapiya yeğnikçe bir vura-yım; seni henüz şöyle habersizce yakalayabilirim, sayın bayan!»

Pek yeğnik bir vuruş içerden hiçbir yanıt getirmedi; ama aynı yeğnik vuruşla ikinci bir kez çalınca, kapı, iskeledeki çırak tarafından yavaşça açıldı. Cüce, bir eliyle çocuğun ağzı-nı kapayıp, öbür eliyle yakasından çekerek sokağa çıkardı.

«Boğulacağım, bırak beni!»

«Yukarda kimler var, köpek? Çabuk söyle! Sesini yüksel-teyim deme! Yoksa boğarım seni!»

Çocuk, ancak eliyle pencereye işaret edip büyük bir se-vinç belirten içten bir gülmeyle yanıt verince, Quilp onu bo-ğazından yakaladı ve eğer kaçıp kurtulmasa onu boğacak ya da hiç olmazsa, boğmasına az kalacaktı. Bir sokak lambası direğinin arkasına geçen çocuğu saçından yakalamaya çalı-şan cüce, bu girişimin yararsızlığına kanı getirince çocuğa:

«Yukarda ne oluyor, bana bunu söyle?»

«İnsanı konuşturmuyorsun ki! Seni... hah ha ha!.. seni öldü sanıyorlar, ha ha ha!..»

Kendisi de sevimsiz bir biçimde gülen Quilp:

«Öldü sanıyorlar ha!» dedi. «Öyle mi, köpek!»

Kinci mizacında patronunun büyük etkisi olan çocuk:

«Seni boğuldu sanıyorlar... Seni son kez iskelenin kena-rında görmüşler... Denize düştü sanıyorlar, ha ha ha!..»

Quilp için bu gibi tatlı koşullar altında, gizlice içeri girip hepsini de düş kırıklığına uğratmak en büyük şansın verece-ği hazdan daha büyüktü. O da çocuk gibi gıdıklanmış gibiydi. Usta ve çırak, birkaç saniye, direğin karşı yanların da durdu benzersiz iki Çin mabudu gibi, birbirlerine sırtıp sordu.

Ayak parmaklarının ucuna basarak kapıya yürüyen cüce «Tek sözcük söylemeye gelmez! Hatta döşemeyi gıcırdatmaya ya da örümcek ağını bile bozmaya gelmez! Boğuldum ha; bayan Quilp, boğuldum ha?»

Mumu söndürüp ayakkaplarını çıkaran cüce el yordamıyla, yukarı kata çıktı; pek memnun olan küçük dostu da sokakta taklalar atarak keyfine keyifler kattı.

Sinsi sinsi oda kapısından içeri giren cüce, bu oda ile oturma odası arasındaki bölme kapısının arkasına gizlendi. Odayı havalandırmak için aralık bırakılan kapıda bir çatlak vardı. Cüce, bu çatlağı önceden içeriyi gözetlemek amacıyla genişletip büyütmüş ve bundan çok yararlanmıştı. Bu elverişli yerde gizlenen cüce, şimdi içerde olup bitenleri hem görüyor hem de işitebiliyordu. Gözünü bu çatlağa uyduran Quilp, Sampson Brass'ı yanında kalem, kağıt, mürekkep, rom şişesi, (kendi Jamaika romu) sıcak su, kokulu limonlar, beyaz kesme şeker ve her türlü ayrıntısı olduğu halde masa başına kurulmuş gördü. Sampson bu seçme malzemeden - beklenen özeni göstererek- sıcak, sıcak dumanı üstünde, koca bir bardak punch yapmış ve tam bu sırada bardağını bir çay kaşığıyla karıştırıyor; yüzündeki yeğnik, belirsiz bir üzgü, pek zayıf bir biçimde, tatlı ve rahat bir neşeyle cebelleşirken, derin bir düşünceye dalmış görünüyordu. Aynı masaya, dirseklerini yaslamış olduğu halde ve artık çay kaşığıyla başkalarının içkisine hırsızlama ortak çıkmaya gerek görmeyen ve kendi bardağından derin yudumlar çeken bayan Jiniwin oturmuştu. Kızı, bayan Quilp, başına kara yazmalar bağlayıp sırtına çul geçirmemiş olmasına karşın; yakışık alır bir keder gösterisi içinde; rahat bir koltuğa yerleşmiş; daha küçük bir kadehdeki içkiden, yeğnik yudumlarla keder dağıtıyordu. Aralarında bir çengel takımı bulunan kırmızı burunlu, yüzleri sivilceli ve keyfi yerinde iki deniz adamı da ellerindeki bardaktan büyük bir zevkle punch içtiklerinden; huzurlarıyla toplantıya egemen olan rahatlık havasını bir kat daha arttırıyorlardı.

Quilp kendi kendine homurdandı:

«Şu kaynanamın içkisini zehirleyebilsem, gözüm açık gitmezdim!»

Brass, suskunluğu bozup bir iç çekmesiyle başını tavana dikerek:

«Kim bilir, belki de bizi bir yerden seyrediyor, ve yaptıklarımızı dikkatle izliyordur!..» dedi.

Brass burada sözünü kesip bardağındaki punch'un yarısını içti ve geri kalan yarısına hüzünlü bir gülümsemeyle baktıktan sonra başını sallayarak devam etti:

«Onun gözlerinin bardağının içinde parıldadığını görür gibi oluyorum. Onun bir benzerine daha hiç rastlayamayız.»

Brass bardağını gözlerinin hizasına kaldırarak:

«Bir dakika şuracıktayız!» dedi. Sonra bardağını boşaltarak ve göğsüne vurarak ekledi: «Bir dakika sonra orada, mezardayız! Benim onun romunu içeceğim kimin aklına gelirdi. Bu düşünce gibi bir şey!..»

Brass, bir yandan konuşurken bir yandan da durumun gerçeğine kendini inandırmak istiyormuş gibi, doldurmak üzere, bardağını bayan Jiniwin'in önüne sürerek iki denizciye döndü:

«Demek bütün araştırmalarınız boşla çıktı?» dedi.

«Evet öyle, efendim. Su yüzüne çıkacak olursa, yarın Nedle birlikte Greenwich'de kıyıya vuracaktır. Öyle değil mi, arkadaş?»

Arkadaşı bu düşünceyi onayladı ve önlem alındığını bildirdi:

Brass söze karıştı.

«O halde beklemekten başka bir şey kalmıyor. Cesedini bulsak her halde rahatlardık.»

Bayan Jiniwin'in tezce onayladı.

«Evet bir kez cesedi bulunacak olsa, kuşku kalmazdı.»

Brass kalemi eline alarak: «Biçimini, kılığını tarif edeceğimiz ilana gelince; onun özel biçimini anımsamak insana hüzünlü bir haz veriyor!» dedi. «Bacakları nasıldı?»

Bayan Jiniwin'in atıldı:

«Çarpık!»

Brass hileci bir tonla:

«Çarpık öyle mi?» diye sordu. «Onu şimdi kayıtsız, kemersiz, küçülmüş Namkin pantolonu içinde, bacaklarını ayırmış yürürken görür gibi oluyorum. Ne hüznünlü bir dünyada yaşıyoruz! Nasıl, çarpık mı diyeceğiz?»

Bayan Quilp içini çekerek:

«Her halde biraz öyleydi!» dedi.

Brass, söylerken yazarak:

«Baş iri, beden kısa... bacaklar çarpık!» dedi.

Bayan Jiniwin söze karıştı:

«Çok çarpık!»

Brass, dindar bir havada:

«Çok çarpık demeyelim, bayan. Ölünün kusurları üzerine pek sert davranmayalım. O, bacaklarından sorgu soru edilmeyecek bir yere göçtü. Yalnız çarpık diyelim, bayan Jiniwin!..»

İhtiyar bayan atıldı:

«Ben olduğu gibi gerçeği istiyorsunuz sandım.»

Quilp kendi kendine:

«Hay Tanrı senden razı olsun! Seni ne çok seviyorum!» dedi. «Haydi bir daha! Punchtan başka içecek şey kalmadı sanki!..»

Avukat kalemini bırakıp bardağını boşaltarak:

«Bu görev bana onu günlük giysileriyle Hamlet'in babasının hayaleti halinde gözümün önüne getiriyor!» dedi. «Ceketi, yeleği, ayakkapları, çorabı, pantolonu, şapkası, mizacı ve şakalarıyla, şemsiyesi ve acıklı haliyle gözümün önüne geliyor.»

Brass burada duvara bakıp gülerek:

«Çamaşırı da hep özel bir renkteydi!» dedi. «Onun kendine özgü zevk ve merakı vardı. Şimdi, çamaşırını da görür gibi oluyorum.»

Bayan Jiniwin sabırsızlıkla:

«Devam edelim!» dedi.

Brass:

«Haklısınız, bayan!» yanıtında bulundu. «Kederle bilincimizin de donmasına izin vermemeliyiz. Sizi biraz daha rahatsız edeceğim. Şimdi sıra burnuna geldi.»

Bayan Jiniwin:

«Basık!» dedi.

Quilp başını kapıdan içeri sokup yüzünü yumruklayarak:

«Sivri kadın, sivri,» diye bağırdı. «Görmüyor musun?

Buna basık mı derler, ha?»

Brass alışkanlık gücüyle:

«Ne yetkin, ne yetkin!» dedi. «Ne değin iyi, ne sıra üstü, ne tuhaf bir insan! İnsana sürpriz yapmak hususunda benzer-siz bir insan!»

Quilp ne bu komplimanlara, ne Avukatın yavaş yavaş düş-meye başladığı kuşku ve korkuya, ne kaynanası ve ne karısı-nın bağırışmalarına, ne kaynanasının odadan kaçıp gitmesi-ne, ne de karısının düşüp bayılmasına önem vermeyerek gözlerini Brass'a dikti; masaya doğru yürüdü ve onun barda-ğından başlayarak; diğer bardakların içindekileri gırtlığına boşaltarak; sonra rom şişesini koltuğunun altına alarak Avu-katı; tuhaf bir biçimde de süzdü.

«Daha vakit var, Sampson! Daha vakit var!»

Brass kendini toparlayarak:

«Ne iyi!» dedi. «Ha ha ha! Bu işi böyle çözecek bir tek insan daha bulunmaz, çözülecek pek zor bir sorun. Ama ne hoş bir mizacı, ne bol şakası var!»

Cüce anlamlı bir biçimde başını sallayarak:

«İyi geceler!» dedi.

Avukat geri geri kapıya doğru yürüyerek:

«İyi geceler!» dedi. «Bu, pek hoş, pek tatlı bir sürpriz oldu. Ha ha ha! Pek hoş, pek hoş...»

Merdivenden inerken sözlerine devam eden Brass'ın sesi kesilince, Quilp, şaşkın bir halde bakakalan, iki denizciye doğru yürüyüp büyük bir naziklikle kapıyı açık tuttu ve:

«Nehri bütün gün taradınız öyle mi?» diye sordu.

«Dün de arayıp durduk.»

«Çok yorulmuş olacaksınız; cesedin üzerinde bulacağınız sizin olsun! İyi geceler!..»

Aile geçimsizlikleri, ilgili taraflar arasında, genellikle bir söyleşi biçiminde tartışılır ve hanım da bu söyleşinin en azı, yarısına katılır; oysa bay ve bayan Quilp arasındaki karı koca anlamazlıkları genel kurala bir ayırıksınlık oluşturuyor; cücenin uzun hitabelerine karşılık karısı, ancak pek alçakgönüllü ve uyarlı bir tonla ve uzun aralarla, tek heceli, titrek sözcüklerle yalvarışlarda bulunuyordu. Son olayda bayan Quilp, uzun zaman, bu nazik savunmada bile bulunmayarak, kendisine geldikten sonra göz yaşları içinde suskunluğu sürdürerek alçak gönülle efendisinin paylamalarını dinledi.

Aşırı bir hırçınlık ve hızla paylamalarına devam eden Quilp ellerini, kollarını ve yüzünü o değin tuhaf biçimlere soktu ki, onun bu hallerine alışık olan karısı bile, korku ve dehşetten hemen hemen kendini yitirecek oldu. Ama Jamai-ka romu ve diğerleri üzerinde bıraktığı derin düş kırıklığının neşesiyle yavaş yavaş öfkesini, yenen cüce yabanıl bir kızgınlıktan alaycı ve şakacı bir hale geçti.

«Demek benim göçüp gittiğimi sandın, ha? Demek dul kaldığını sandın, ha? Ha ha ha! Seni acuze seni!»

«Buna çok üzgünüm, Quilp!..»

«Bunu kim yokumsayabilir? Elbet çok üzgünüm! Kuşku mu var ona!»

«Gene sağ sağlam eve döndüğüne üzgünüm demek istemiyorum, Quilp! Böyle bir sanıya düştüğümüze üzgünüm, demek istiyorum. Senin yaşadığını gördüğüme çok seviniyorum, Quilp!..»

Doğrusu, bayan Quilp kocasını karşısında gördüğüne varsayılacağından çok daha fazla sevinmiş, güven ve kurtuluş üzerine o değin derin bir ilgi göstermişti ki; ne biçimde düşünülürse düşünülün akıl erecek bir şey değildi. Bununla birlikte, bu hal Quilp üzerinde parmaklarını karısının burnunun ucunda utku ve alayla şaklatmaktan ileriye giden bir etki yapmamıştı.

Zavallı kadın hıçkırıklar içinde:

«Nasıl oldu da bana bir tek sözcük söylemeden, hiçbir haber vermeden ortadan yittin, Quilp!» dedi.

«Niçin mi? Canım istedi de ondan! Ben canım istediği zaman insafsızca davranabilirim, gene gideceğim.»

«Gene mi gideceksin?»

«Evet, hem hemen şimdi gidiyorum. İskelede, yazı hane-
de, canımın istediği yerde, istediğim gibi yaşayacağım. Neşe-
si yerinde bir bekar gibi yaşayacağım. Sen vakit gelmeden
önce dul olmak istedin; ben gerçek bir bekâr gibi yaşayaca-
ğım...»

Karısı içini çekti:

«Şaka yapıyorsun, Quilp» dedi.

Cüce kurduğu plandan çok memnun olarak:

«Bunun hiç şakası yok!» dedi. «Bir bekâr gibi, başı boş bir
bekar gibi, yaşayacağım. Hem de garsoniyerimi yazıhanede
kuracağım. Sakın oraya yaklaşayım demeyesin! Bir köste-
bek, bir sansar gibi seni gözetleyeceğim. Sakın seni bir daha
uygunsuz saatlerde yakalamayayım, anladın mı? Tom Scott!
Tom Scott da nerelerde?»

Quilp pencereyi açınca aşağıdan bir çocuk sesi işitildi:

«Buradayım, patron!»

«Bekle orada, köpek! bir bekâr bavulu taşıyacaksın. Ha-
zırla bavulumu, bayan Quilp! Sevgili ihtiyarı da dürtükle ki
yardım etsin. Hey, bana bak!»

Bu sözcüklerle birlikte eline maşayı geçiren cüce, hışımla
yaşlı kadının yatak odasının kapısına gitti ve kadın anlatıla-
maz bir korkuyla uyanıncaya değin kapıya vurdu. Acaba se-
vimli damadı, bacakları üzerine söylediği sözler için onu öl-
dürmeye mi gelmişti! Bu düşüncenin etkisi altında, uyanır
uyanmaz, avazı çıktığı değin bağırmaya başlayan bayan Ji-
niwin'in kızı imdada yetişerek onu yatıştırıp kendisinden bek-
lenen yardımı bildirmese, kendisini pencereden fırlatıp ata-
caktı. Bayan Jiniwin, kızından kendisinden beklenen hizmeti
öğrenip güven kazanınca, fanila geceliğiyle dışarı fırlayıp
soğuk ve korkudan titreyerek kızıyla birlikte uysal bir sus-

kunluk içinde, cücenin buyruğunu yerine getirmeye koyuldu. Hazırlığı olabildiğince uzatan değişik huylu cüce, bavulun yerleştirilmesini gözden geçirip içine kendi eliyle bir tabak, irilmesini, gözden geçirip içine kendi eliyle bir tabak, çatal bıçak, kaşık, çay fincanı ve tabağı ve daha bu gibi gerekli eşyayı ekledikten sonra, bavulun kayışlarını bağlayıp sırtına aldı ve koltuğunun altında sıkı sıkı tuttuğu rom şişesi olduğu halde, tek bir sözcük daha söylemeden çıkıp gitti. Sokağa çıkınca, ağır yükü Tom Scott'a verdi. Cesaretini toparlamak için elindeki şişeden bir yudum içtikten sonra, kendi eğlencesi için çocuğun başına şişeyle vurdu ve iskelenin yolunu tutarak sabahın erken saatlerinde oraya vardı.

El yordamıyla yazıhanesinin yolunu bulan Quilp, her zaman yanında taşıdığı anahtarıyla kapıyı açtıktan sonra.

«Ne iyi, ne rahat!..» dedi. «Beni sekizde kaldır, köpek!»

Başkaca söze ve açıklamaya girmeyen cüce, bavulu yakalayıp kapıyı çocuğun üzerine kapadıktan sonra, masanın üstüne çıktı ve kirpi gibi yusuvarlak kesilip sırtındaki paltoyla derin bir uykuya daldı.

Son yorgunluklarından ötürü belirlenen saatte uykusundan zorlukla uyandırılan cüce, Tom Scott'a tahta parçalarıyla ateş yakıp kahvaltı için kahve pirişmesini buyurduktan sonra, sabahın keyfini çıkarmak için ona francala, tereyağı, pekerringa balığı gibi kahvaltı malzemesi almak üzere bir miktar para verdi ve böylece, kısa bir zaman içinde, dumanı üstünde, lezzetli bir yemek hazırlandı. Rahatlık ve huzur içinde kendisine ziyafet çeken, canı istediği zaman yararlanmayı tasarladığı bu Bohem yaşamdan son derece zevk alan ve bunu evlilik yaşamını sınırlılık ve zorluklardan uzak, zevkli bir özgürlük sayan Quilp, karısı ve kaynanasını sonsuz bir heyecan ve bekleyiş içinde bırakarak çekildiği inzivadan daha iyi rahat etmesini sağlayacak olan araçları sağlamaya koyuldu.

Bu niyetle, civarda bu gibi eşyanın satıldığı bir yere giden cüce, kullanılmış bir hamak satın aldı. Ve onu denizciler gibi barakanın tavanına astırdı. Aynı küflü barakaya, paslı boru-

sundan dumanları damın üstüne savuran bir de eski bir gemi sobası kurduran Quilp, bütün bu düzenleme bitince; yapılan işleri tarife sığmaz, bir zevkle gözlemeye daldı.

Göz ucuyla yatacak yerini süzen cüce:

«Tıpkı Robinson Crusoe gibi bir köy evim var!» dedi. «Köşeden bucaktan uzakta yalnız başına ıssız bir oda gibi تنها bir yer. İşim olduğu zaman burada istediğim gibi yalnız kalabilirim. Burada hiçbir kimse bini dinleyip casusluk edemez. Burada yanıma yaklaşacak farelerden başkası yok; ama onlar da sessiz, suskun; gizli kapaklı yaratıklardır. Ben asıl şu Christopher gibi birisini bulup zehirleyeceğim. Ha ha ha! Ama her şeyden önce iş görmeli; hatta zevk içinde bile işi unutmamalı. Bu sabah vakit de çabuk geçti.

Tom Scott'a kendisi gelinceye değin beklemesini buyursan cüce, ona başaşağı durup takla atmamasını ve elleri üzerinde yürümemesini öğütledikten sonra, bir sandala atlayarak karşı yakaya geçti ve yaya olarak Swiveller'in Bevis Marks'daki her zamanki eğlence yerine gitti. Genç adam loş odasında yemek yemek üzereydi.

Cüce başını kapıdan içeri uzatarak:

«Dick!» dedi. «Azizim! Yavrum! Göz bebeğim!»

«Do! Sen misin? Nasılsın?»

«Katipliğin kreması nasıl oluyor?»

«Epey mayhoşça, peynirleşmeye yüz tutmuş bir halde!»

Cüce ilerleyerek:

«Nedeni nedir?» diye sordu. «Yoksa Sally zalimlik mi ediyor?» «Ama bütün genç kadınlar arasında onun gibisi yok; değil mi Dick?»

Swiveller ciddilikle yemeğini yerken:

«Kuşkusuz yok!» dedi. «Onun gibisi bulunmaz. O özel yaşamın bir gizemi, giz kumkuması!»

Quilp bir sandalye çekerek:

«Senin keyfin kaçmış, nen var?» diye sordu.

«Hukuk bana yaramıyor; huzursuzlandırıyor; olduğu yerde kapanıp kalıyorum. Aklımdan bırakıp kaçmak geçiyor.»

«Nereye kaçacaksın, Dick?»

«Bilmiyorum; herhalde Highgate taraflarına! Belki çanlar 'Swiveller'i gene Belediye başkanı seçin!' diye çalacaktır. Whittington'un ilk adı da Dick'ti. Ama şu kedi cinsinden ikinci kadınlar eksik olmuyor!»

Cüce gözlerini büzüp gülünç bir merak anlatımıyla yoldasına baktı ve onun açıklamaya girişmesini sabırla bekledi. Ama Swiveller'in hiç acelesi yoktu. Derin bir sessizlik içinde yemeğini yedi ve sonunda tabağı itip sandalyesine yaslandı; kollarını kavuşturup şöminede hoş bir koku saçarak kendi kendine yanan sigara izmaritlerini kederli kederli seyre daldı.

Sonunda cüceye dönüp:

«Bir parça kek yemez misiniz? Afiyet olsun. Kendi becerin!» dedi.

«Ne demek istiyorsun?»

Swiveller, cebinden küçük, yağlı bir paket çıkarıp açtı ve sindirimi çok zor görünen, dört santim kalınlığında, beyaz şeker kaplı, bir parça kek göstererek:

«Bunun ne olduğunu biliyor musun?» diye sordu.

Cüce sırtarak:

«Düğün pastasına benziyor!» dedi.

Swiveller, tam bir suskunlukla pastayı burnuna götürerek:

«Kimin düğünü dersin?» diye sordu.

«Sakin...»

«Evet, ta kendisi. Adını söylemeye gerek yok. Benim için şimdi böyle bir ad yok! Onun adı şimdi Sophy Cheggs. Oysa onu hiçbir kimsenin sevmeyeceği değin sevmiştim. Ona karşı olan sevecenliğim yüreğimi kırdı.»

Çok beğenilen bir şarkıyı kendi acıklı haline beceriyle uyduran Swiveller, paketi gene kapayıp avuçlarının arasına aldı; sonra göğsüne yapıştırıp üzerine ceketinin düğmelerinin ilikledi ve hepsinin üzerine de kollarını kavuşturdu.

«Şimdi her halde siz de, Fred de memnun olursunuz efendim. Bana bu azizliği yapmada Fred'le elbirliği ettiniz. Benim kazancım da bu olacaktı, öyle mi?» Tıpkı bu ad altındaki köy türküsüne benziyor; bir genç kadına iki erkek talip olurlar.

Biri isteğini gerçekleştir; öteki tabloyu tamamlamak üzere topallayarak arkadan gelir. Yazgı bu! Benim ki dert ve üzüntüyle yoğrulmuş!»

Daniel Quilp, Swiveller'in yenikliğine karşı duyduğu gizli sevinci saklayarak onu avutmak için en kesin araca başvurup zili çaldı ve içki ısmarladı. Hemen ikram ettiği içkiyi Cheggs'lerle alay ederek bekarların onuruna içmesini salık verdi. İçkinin etkisi ve hiçbir kimsenin yazgının önüne geçemeyeceği düşüncesiyle keyfi yerine gelen Swiveller, düğün pastasını nasıl kabul ettiğini öyküledi. Pasta, evlenmemiş, olan iki kızkardeş Wackles'ler tarafından Bevis Marks'a getirilmiş, kikir kikir gülerek, sevinç içinde yazıhaneye bırakılmıştı.

Quilp:

«Ha ha! Yakında kikir kikir gülme sırası bize gelecek!» dedi. «Aklıma gelmişken sorayım: Trent'ten bahsediyordun. O nerede?»

Swiveller, saygın arkadaşının son zamlarda gezici bir kumaranede sorumlu bir görev aldığını ve şu sırada Bristonya'nın serüvenci insanları arasında mesleksel bir tura çıkmış olduğunu bildirdi.

«Yazık, ben de onu sormaya gelmiştim. Aklıma bir şey geldi, Dick! Şu karşıdaki arkadaşın...»

«Hangi arkadaşım?»

«Birinci kattaki.»

«Evet?»

«Birinci kattaki arkadaşın onu bilecektir.»

Swiveller, başını sallayarak:

«Hayır, bilmiyor...» dedi.

«Bilmiyor, çünkü onu hiç görmemiştir de ondan; ama onları karşılaştıracak olursak ve Fred'i gerektiği biçimde tanıtır sak, küçük Nell ve dedesi gibi iş görür; belki de genç adam bir servete konar; onun sayesinde sen de zengin olursun.»

«Doğrusunu istersen onlar birbiriyle karşılaştılar.»

Cüce kuşkulu kuşkulu arkadaşına bakarak:

«Karşılaştılar mı? Kim karşılaştırdı onları?» diye sordu.

Dick biraz şaşalayarak:

«Ben...» dedi. «Geçen sefer sana bahsetmedim mi?»

«Etmediğini biliyorsun!»

«Haklısın, öyle olacak. Aklımdan çıkmış. Onları aynı gün karşılaştırdım. Bunu Fred kendisi önerdi.»

«Sonuç ne oldu?»

«Ne olacak? Fred'in kim olduğunu öğrenince göz yaşları döküp onu kucaklayacak ve ona dedesi ya da (umduğumuz gibi) kılığını değiştiren ninesi olduğunu söyleyecek yerde; ga-zaba gelerek ona ağzına geleni savurdu. Nell ve dedesinin yoksul düşmelerine neden olduğunu söyledi. Bize ikramda bulunacağını beklerken, bir kapı dışarı etmediği kaldı.

Cüce derin bir düşünceye dalarak:

«Çok tuhaf bir şey!» dedi.

Dick, soğukkanlılıkla yanıt verdi:

«Biz de o zaman böyle düşünmüştük; ama gerçek bu...»

Bu olayı işiten Quilp sarsılmış, küskün bir suskunluk içinde derin derin düşünmüş, gözlerini Swiveller'in yüzüne dikererek yüzünün anlatımından anlamlar çıkarmaya çalışmıştı. Onun yalan söylediği yolunda hiçbir belirti sezmediğimden ve kendi derdine düşen Swiveller de derin bir iç çekmesiyle bayan Cheggs konu üzerinde gittikçe içlenmekte olduğundan, cüce görüşmeyi birdenbire kesti, dertli dostunu yalnız başına bırakıp ayrıldı.

Cüce, yolda yürürken, kendi kendine; 'Demek birbirleriyle görüşmüş, ha?' dedi. Bizim dost benden gizli bir adım atmış; ama bir yarar elde edememiş; onun için hiçbir önemi yok. Amacı belli. Doğrusu, sevgilisini yitirdiğine sevindim. Ha ha ha! Şu budala henüz hukuktan ayrılmamalı. Böylece herhangi bir iş için onu aradığım zaman nerede olduğunu biliyorum. Kaldı ki Brass'ı da bilinçsiz bilse olsa, gözden kaçırmıyor; görüp işittiklerini söylüyor. Sen bana gereklisin, Dick. Ara sıra küçük bir ikramdan başka da yükün olmuyor. Senin küçük Nell üzerine planlarını öğrenip şu yabancı bayın da güvenini kazanmak her halde zahmete değer. Ama şimdilik dost kalam.

Bu düşüncelerle soluya söylene yürüyen Quilp, Taymis nehrini bir kez daha geçip yeni takılan borusu dumanı çekmediğinden içerisi duman dolan ve daha zorba insanlar için hiç de hoş görülmeven bekar odasına kapandı. Böylece bu gibi rahatsızlıklar cüceyi yeni meskeninden nefret ettirecek yerde, tam kendisine uygun geldi. Bu nedenle meyhanede keyifli bir akşam yemeği yedikten sonra, piposunu yaktı ve bir çift kı-zarmış ve pişmiş gözle müthiş bir öksürük nöbeti içinde çev-reye dağılan duman tabakası arasında, ara sıra düş bulanık seçilebilen yüzünden başka bir yanının görünmesine olanak kalmayınca da değin piposunu tüttürdü. Herhangi başka bir insanı boğacak olan bu hava içinde akşamı büyük bir neşeyle geçiren Quilp, içki ve pipoyla oyalanarak ara sıra hiçbir insan tarafından ses ya da çalgıyla söylenip çalınmak için notaya alınmayan, hiçbir müzik parçasına benzememekle birlikte şarkı yerine geçen, uyumlu bir havlamayla keyfine keyifler kattı. Böylece gece yarısına değin eğlendikten sonra büyük bir hazla hamağına çekildi.

Sabahleyin uyku sersemi gözlerini açıp kendini tavana pek yakın bulunca, geceleyin bir sinek ya da mavi sineğe dönüştürüldüğünü aklından geçiren cücenin kulağına ilk gelen ses, odanın içindeki bir iç çekmesi ve ağlama sesi olmuştu. Hamağının kenarından sakınarak bakan Quilp, karısını seçince, onu bir süre sessizce süzdü ve sonra birdenbire müthiş bir havlamayla kadıncağızı sarstı.

Zavallı kadın, başını kaldırıp:

«Oo, Quilp beni korkuttun!» dedi.

«Korkutmak istedim de ondan! Burada ne işin var? Ben öl-medim mi?»

Bayan Quilp içini çekerek:

«Eve dön, Quilp!» dedi. «Bir daha böyle bir şey olmaz. Bu, kaygıdan düştüğümüz bir hatadan başka bir şey değildi...»

Cüce sırttı:

«Kaygı! Evet, biliyorum. Ölümümün verdiği kaygı! Eve ne zaman istersem o zaman döneceğim. Bataklık ördeği gibi

hep çevrende, şimdi orada, şimdi burada, hiç ummadığın zaman ortaya çıkarak seni hep bir huzursuzluk içinde bırakacağım. Çekil git şuradan!..»

Bayan Quilp ancak yalvarır gibi görünmeye kalkıştı.

«Hayır diyorum sana, hayır. Bir daha çağırılmadan buraya gelecek olursan, iskelede hırlayıp ısırın çoban köpekleri besler, eğitilip kurnazca kurulan ve özellikle kadınları yakalayan kapanlar, basınca patlayan ve seni parça parça edecek yaylı tüfekler kurdururum. Şimdi beni bırakıp gider misin?»

Kadın, içtenlikle:

«Beni bağışla Quilp, eve dön!» dedi.

Quilp kükredi:

«Hayır! Ben canım istediği zaman dönerim. Gelip gitmemden kimseye karşı sorumlu değilim. Kapı şuracıktayken, gider misin!»

Quilp bu son sözleri o değin güçlü bir tonla söylemiş ve fazla olarak sözlerini o değin apansız bir jestle belirtmişti ki, kadıncağız, kocasının başında gecelik takkesiyle kendisini sokaklarda sürüyerek eve götüreceğinden korkarak ok gibi fırlayıp gitti. Efendisi de o, köşeyi dönünceye değin gerinip durdu. Ve bahsi kazanıp mesken masumluğunu koruduğuna memnun olarak kahkahalarla güldü ve sonra uyumak üzere gene yattı.

LI

Bekar odasının tatlı ve açık yürekli sahibi, doğa ve huyuna pek uygun düşen yağmur çamur kir, rutubet, sis ve fareler arasında geç vakte değin uyudu ve sonunda çırağı Tom Scott'u çağırıp kalkmasına yardım etmesini ve kahvaltı hazırlamasını buyurduktan sonra, yatağından kalkıp tuvaletini yaptı. Bu işi görüp kahvaltısını da ettikten sonra, gene Bevis Marks'ın yolunu tuttu.

Bu ziyareti Swiveller'e değil, onun yoldaşı ve patronu Sampson Brass'a tasarlamıştı. Ama her ikisi de evde olmadığı gibi, hukukun yaşam ve ışığı demek olan bayan Sally de

işinin başında değildi. Her ikisinin de içerde olmadıkları Swiveller'in el yazısıyla yazılıp kapının halkasına bağlanan ve okuyana ne zaman yazıldığı üzerine bir ip ucu vermeyen, ancak sayın bayın bir saate değin döneceğini bildiren belirsiz ve inandırmaktan uzak bir kağıt parçasından anlaşılıyordu.

Cüce kapıyı çalarak: 'Herhalde içeride biri vardır, o da işine yarar,' dedi.

Uzun bir aradan sonra kapı açıldı; ince bir ses yanıt verdi:

«Lütfen bir kart ya da mesaj bırakır mısınız?»

İlk kez gördüğü bu küçük hizmetçi kızı süzen cüce:

«Haa!..» dedi.

Küçük hizmetçi kız görüşmeyi, Swiveller'i ilk gördüğü zamanki gibi yöneterek:

«Lütfen bir kart ya da mesaj bırakır mısınız?» dedi.

Cüce onu itip yazıhaneye girdi ve:

«Bir not bırakacağım!» dedi. «Efendin gelir gelmez verirsin.»

Böylece Quilp yüksek bir tabureye tırmanarak bir not yazmaya koyuldu; küçük hizmetçi kız da cüce ufacık bir etiket aşırarak olsa, sokağa fırlayıp polisten yardım istemek üzere, dikkat kesildi:

«Pek çabuk yazdığı kısa notu katlarken Quilp'in gözleri hizmetçi kızın gözlerine takıldı ve ona uzun uzun, ciddilikle baktı.

Sevimsiz bir sırtkanlıkla kağıdı katlayan cüce:

«Nasılsın, iyi misin?» diye sordu.

Olası ki cücenin bakışlarından korkan kızcağız işitilir bir yanıtta bulunmadı, ama dudaklarının oynamasından mesaj ya da not üzerine içinden aynı sözleri yinelediği anlaşılıyordu.

Quilp bir kahkahayla:

«Sana burada iyi davranıyorlar mı? Yoksa hanımın insafsızsın bir mi?» diye sordu.

Küçük hizmetçi bu son soru karşısında korkuyla karışık sonsuz bir şeytanlıkla bakıp dudaklarını yusuvarlak ve sım-sıkı büzdükten sonra hızlı hızlı başını salladı.

Hizmetçinin davranışındaki tuhaf kurnazlıkta cücenin pek hoşuna giden bir şey ya da onun yüzündeki anlatımda cüce-

nin dikkatini bir başka nedenle çeken bir şey bulunması; ya da hoş bir şaka olarak küçük hizmetçiye dik dik bakıp onu utandırmak istemiş olması olasılığıyla birlikte kesin olan şuyduki, cüce dirseklerini sımsıkı masaya dayayıp çenesini elleriyle sıkarak ona donuk bakışlarla baktı ve uzun bir suskunkluktan sonra; çenesini okşayarak sordu:

«Sen nerelisin?»

«Bilmiyorum!»

«Adın ne?»

«Hiç!»

«Saçma! Hanımın seni çağırırken ne diyor?»

«Küçük şeytan!»

Hizmetçi kız aynı solukla sanki daha fazla sorgu sorudan korkuyormuş gibi ekledi:

«Lütfen bir mesaj ya da kart bırakır mısınız?»

Bu tuhaf yanıtlar pek doğal olarak daha birtakım sorulara yol açabilirdi. Bununla birlikte, Quilp bir sözcük daha söylemeden gözlerini küçük hizmetçiden çekti; çenesini öncekinden daha düşünceli bir biçimde okşadı ve sonra -sanki yol yordamıyla vermek istiyormuş gibi- yazdığı ve katladığı notun üzerine doğru eğilerek kalın kaşları altından gizlice ve sezdirmeden hizmetçi kıza baktı. Bu gizli bakışın sonucunda cüce yüzünü elleriyle kapayarak, sessizce ve sezdirmeden, yüzünün damarları şişip hemen hemen patlayıncaya değin güldü. Şapkasını kaşlarının üstüne indirip gülmesini saklayan cüce, notu uzatıp acele ayrıldı.

Sokağa çıkar çıkmaz gizli bir tepiyile kasıklarını tutup yorgun düşünceye değin gene, gene güldü ve tozlu demir parmaklıklar arasında küçük hizmetçi kızın yüzünü bir kez daha görmeye çalıştı. Sonra bekar odasının yakınındaki çöl adlı salaş barakadan üç kişilik çay ısmarladı. Ziyaretinin ve bıraktığı notun amacı bayan Sally ile kardeşine burada bir ziyafet çekmekti.

Hava halkın genellikle böyle bir yerde çay içmek isteyeceği bir hava değildi. Özellikle, koca nehrin yükselme zamanla-

rındaki bataklık kenarına bakan çürük çarık, yazlık bir barakada çay içmek kimin aklına gelirdi! Bununla birlikte, Quilp, bu seçkin yerde soğuk, yağlık çerez sayılan bir yemek ısmarladı ve bu çatlak, akıntılı dam altında Sampson ile kızkardeşi Sally'yi ağırladı.

Cüce, bir sırtkanlıkla:

«Sen doğanın güzelliklerinden zevk alırsın? Ne güzel bir yer değil mi Brass?» dedi. «Pek üzgün, pek kalenderce bir yer!»

«Pek gönül açıcı doğrusu...»

«Biraz serin değil mi?»

Brass dişleri birbirine vururken:

«Fazla serin denmez...» yanıtında bulundu.

«Belki biraz rutubetli ve sıtmal!»

«Biraz rutubetli diyelim, işte bu!»

Pek keyiflenen cüce:

«Sally de hoşlandı mı?» diye sordu.

İradeli genç kadın:

«Sall, çayını içince daha çok hoşlanır. Onun için çayımızı içelim de kendimizi daha fazla üzmeylelim!» yanıtını verdi.

Quilp sanki onu kucaklamak için kollarını uzatarak:

«Tatlı, nazik, ince, karşı konmaz Sally!» dedi.

Brass da kendi kendine: 'Olağanüstü bir insan! Sanki bir saz şairi!' dedi.

Bu gönül alıcı sözler, dalgın ve şaşkın bir halde söylenmişti; zira zavallı Avukat soğuk algınlığından ve baş ağrısından başka yolda gelirken epey ıslanmıştı ve kendisi bu soğuk yerden sıcak bir odaya kavuşabilmek için neler neler gözden çıkarırdı. Diğer yandan şeytanlı isteklerinin dindirmesinden başka gizli bir tanığı bulunduğu sözü geçen yas sahnesinde oynadığı rolden ötürü Brass'a kin besleyen Quilp bütün rahatsızlık ve huzursuzlukları anlatmaya sığmayan bir zevkle karşılayıp bunlardan en gözdolduran bir ziyafetin sağlayamayacağı hazzı duydu.

Salli'nin karakterinin bir yönünü dışa vurduracağı için şu gerçek de kayda değer ki, çölün rahatsızlıklarına pek zoraki

bir biçimde katlanıp olası çay hazırlanmadan önce çıkıp gidecek olan Sally, kardeşinin saklı huzursuzluk ve rahatsızlığını duyumsar duyumsamaz memnun olup gaddar bir haz duymağa başlamıştı. Rutubet ve yağmurun damdan sızarak başlarına damlamasına karşın; Salli hiçbir yakınmada bulunmayarak keyifle çayını içti. Quilp ise gürültülü bir konukseverlikle boş bir bira fıçısının üstüne oturarak barakayı üç krallıktaki en rahat ve en hoş yer olarak övüp, kadehini bu keyifli yerdeki sonraki neşeli toplantıları onuruna kaldırdı. Brass, bir yandan yağmur çay bardağına damlarken diğer yandan neşesini toplamaya ve rahat görünmeye çalıştı. Bir şemsiye altında kapıda bekleyen Tom Scott da yoksulluğunu unutup kasıkları çatlayıncaya değin güldü. Bütün bunlar arasında Sally Brass nazik bedeni üstüne damlayan yağmura önem vermeden çay masasının başında durgun, dimdik, kaskatı oturup kardeşinin rahatsızlığını rahatca seyre daldı; hatta kendi durumuna bile tatlı bir ilgisizlikle bütün gece orada oturup onun hırslı ve hor karakterinin katlanıp öfkeden uzak tuttuğu işkencelerine tanık olmaktan da memnun olacaktı. Tabloyu tamamlamak için şunu da ekleyelim ki Sally iş yaşamı bakımından kardeşinin duygularına katılıyordu ve müşterilerinin işini şu ya da bu biçimde bozacak olsa, ona fazlasıyla kızacaktı.

Quilp gürültülü neşesinin tam ortasında şakayı bırakarak hemen her zamanki halini aldı, bira fıçısından indi ve elini avukatın koluna koydu.

«Şimdi size söyleyecek bir çift sözüm var!» dedi. «Sen de iyi dinle Sally!»

Sally, müşterileriyle gizli görüşmelere alışık bir insan tavrıyla yaklaştı.

Cüce erkek kardeşten kızkardeşe gözlerini gezdirerek:

«Bu pek özel bir iş!» dedi. «Yalnız kalınca başbaşa verip düşünürsünüz...»

Brass, cep defteri ve kalemını çıkardı:

«Hiç kuşkusuz, efendim. İzninizle not alayım!» dedi. Ve sonra gözlerini tavana dikerek ekledi: «Dikkate değer bir belge: Çok dikkate değer bir belge. Düşüncelerini o değin

açık anlatıyor ki bunları işitmek büyük bir zevk oluyor. Hiç bir yasa maddesinin bu değin açık seçik olduğunu anımsamıyorum...»

Quilp:

«Seni bu zevkten yoksun edeceğim!» dedi ve defteri cebine koydu. «Hiçbir belgeye gerek yok! Şimdi... Kit adında bir delikanlı var...»

Sally onaylar gibi başını salladı.

Sampson Brass:

«Kit mi?» dedi. «Kit, ha! Evet, bu adı duymuştum, ama pek anımsamıyorum.»

Nazik cüce, sabırsızlık belirten bir jestle:

«Bir kaplumbağa gibi yavaş, bir gergedan gibi kalın kafalı-sın!» iltifatında bulundu.

Brass, düşkün bir yaltaklanmayla yanıt verdi:

«Ne hoş bir insan! Elbet bilimlerdeki bilgisi de şaşırtıcı, tam anlamıyla bir soytarı!»

Hiç kuşkusuz Brass bir kompliman yapmak istemiş ve Buffon diyecek yerde bir harf eklemeyle sözcüğü Buffson biçiminde söylemişti. Her ne halse Quilp ona kendisini düzeltmek için zaman bırakmadan, bu görevi, şemsiyesinin sapıyla onun başına dokunmakla gördü.

«Çekişmeye gerek yok!» dedi. «Ben tanıdığımı söyledim ya! Bu yeterli değil mi?»

Cüce, Sally'nın arkasını okşayıp, Sampson'a alayla bakarak:

«Sally sen her zaman önde geliyorsun!» dedi. «Ben şu Kit'ten hiç hoşlanmıyorum...»

Sally yanıt verdi:

«Ben de öyle!»

Brass da söze karıştı:

«Ne de ben!»

Quilp:

«İyi!..» diye bağırdı. «İşimizin yarısı olmuş demektir. Şu Kit, sözüm ona namuslu, iyi karakter sahibi bir insan; oysa, iki yüzlü, korkak, sinsî, bir casus; kendisini besleyip yüzüne gü-

lenlere karşı düşkün bir köpek; bütün başkalarına karşı hırlayıp havlayan bir köpek!»

Brass aksırarak:

«Ne söyleyiş, ne söyleyiş!» dedi.

«Sally söze karıştı:

«Fazla söze gerek yok. Konuya gelelim.»

Quilp gene alayla Brass'a bakarak:

«İyi...» dedi. «Sen hep en öndesin Sally! Şimdi efendim, bu delikanlı bütün başkalarına ve özellikle bana karşı hırlayan, küstah bir köpek, kısacası ona kin besliyorum.»

Sampson:

«Bu değini yeter, efendim!» dedi.

Quilp alay yollu:

«Hayır, yetmez efendim!» dedi. «Sözümü henüz bitirmedim. Lütfen dinler misiniz? Ona olan kinimden başka, bana şu sırada hepimiz için bir hazine demek olan bir girişime engel oluyor. Özetle bu delikanlı hiç hoşuma gitmiyor ve ondan nefret ediyorum. Onu tanıdığınıza göre, altyanını size bırakıyorum. Şunu benim yolumdan kaldıracak çareyi bulup uygulayın. Nasıl, bunu yapabilecek misiniz?»

Sampson yanıt verdi:

«Hiç merak etmeyin.»

«O halde elini ver. Sen de Sally! Sana onun gibi hatta daha çok güveniyorum. İşte Tom Scott geliyor. Fenerler-çalgılar, içkilerle yetkin bir gece!»

Toplantılarının asıl amacı üzerine başka bir sözcük konuşulmamış başka hiçbir bakış olmamıştı. Üçlü, birlikte davranmaya pek alışık ve birbirine karşılıklı ilgi ve çıkar bağlarıyla bağlıydı. Fazlasına da gereksinimleri yoktu. Bıraktığı gürültücü haline aynı kolaylıkla dönen Quilp, birkaç saniye önceki patırtıcı gürültücü bodur, yabanıl kesilmişti. Sevimli Sally, sevgili erkek kardeşini çölden çıkardığı zaman, saat gecenin onu olmuştu. Bu sırada Brass kızkardeşinin nazik özenine gereksinen bir haldeydi; çünkü adımları güvenden uzak olduğu gibi, bacakları da hiç umulmayan yerlerinden sürekli olarak kırılıp bükülüyordu.

Son zamanlardaki uzun dinlenmelerine karşın, son birkaç gün içindeki yorgunluklarından güçsüz düşen cüce, zayıf meskenin yolunu tutup çok geçmeden yatağında düşler görmeye başladı. Onun, olası ki eski kilise kapısında ki sessiz kişilerin de var olduğu düşleriyle başbaşa bıkıp biz şimdi oturup çevreyi seyreden öykümüzün bu kişilerine dönelim.

LII

Köy öğretmeni uzun bir aradan sonra kilisenin küçük yan kapısında göründü ve elindeki bir deste paslı anahtar şingirdataarak onlara, doğru tez adım yürüdü. Büyük kapıya eriştiği zaman, telaş ve memnuniyetinden soluk soluğa gelmişti ve ancak genç kızın büyük bir ciddilikle seyre daldığı eski binaya işaret edebildi.

«Şu eski binayı görüyor musunuz?» diye sordu.

Nell yanıt verdi:

«Elbet, siz ayrıldığınızdan beri hep onlara bakıyorum.»

«Size ne söyleyeceğimi bilerseniz onlara daha büyük bir merakla bakardınız. Bu evlerden biri benim.»

Daha söz etmeden ve genç kıza yanıt vermeye zaman bırakmadan, öğretmen, onun elini tuttu ve dürüstlük yansıtan yüzü sevinçle parıldayarak genç kıza, bahsettiği yere götürdü.

Binanın alçak kemerli kapısının önünde durdular. Sırayla çeşitli anahtarları deneyen öğretmen, sonun da koca kilide uyan bir anahtar buldu, kapı gıcırdayarak açıldı ve içeri girdiler.

Girdikleri oda, bir zamanlar usta mimarlar tarafından soylu ve ağırbaşlı bir biçimde işlenen kemerli odaydı ve daha zarif kemerli tavanında ve kesme taş işçiliğinde eski görkeminin seçkin kalıntısını saklıyordu. Taşlara işlenen yapraklar doğanın sanatçı eliyle yarışıyor; dışarıdaki yaprakların kaç kez dökülüp yeşerdiğini öykülendirirken, değişmeyen varlıklarını saklıyorlardı. Ocak rafını destekleyen kırık figürler - sakatlanmış olmalarına karşın - gene eskiden ne olduklarını belli ediyorlar; boş ocağın yanında kendi akranından çok daha uzun süren bir ömür ve pek yavaş yürüyen çöküşlerine

yastutan yaratıklara benziyorlardı.

Eskiden -bu eski yerde değişim bile eskiydi- odanın bir yanı yatak odasını oluşturmak üzere tahta bir bölmeye ayrılmıştı. Aynı tarihlerde, odaya ışık vermek için, kaba bir pencere; daha doğrusu, sağlam duvara bir niş yapılmıştı. Bu bölme, geniş şömine önündeki iki sırayla birlikte, unutulmuş bir tarihte, kilise ya da manastırın bir kısmını oluşturuyormuş; zira aceleyle şimdiki amaca hizmet için değiştirilen meşe mobilya pek az bir ayrımla eski keşişlerin oturdukları zengin oymalı koltuk sandalyeleri anımsatıyordu.

Açık bir kapıdan girilen ve sarmaşık yaprakları arasından sızan gün ışığıyla loş bir halde aydınlatılan küçük bir oda, harabenin bu kısmının içini tamamlıyordu. Burada bir kısım mobilya da yok değildi. Kolları, bacakları eskilikten harabolmuş birkaç koltuk sandalye; eski halinin bir hayaleti halinde bir masa; bir zamanlar kilisenin sicil ve kayıtlarını saklayan eski koca bir sandık; daha nice tuhaf, antika, gerekli ev eşyası ve kış için odun, çevreye saçılmıştı ve pek uzak olmayan bir geçmişte içinde yaşanan bir yer olduğu izlenimi bırakıyordu.

Genç kız koca sonsuzluk denizinde ancak birer su damlası haline gelen geçmiş yüzyılların eserlerini seyrettiğimiz zaman duyduğumuz gururla çevresine bakındı. İhtiyar da onları izlemişti, ama her üçü de sanki derin suskunluğu bozmaktan korkuyorlarmış gibi, bir süre sessiz kalıp derin derin soluk aldılar.

Genç kız alçak bir sesle:

«Pek güzel bir yer..» dedi.

Öğretmen:

«Ben de tersini duyumsadığından korkmuştum!» dedi.
«İçeri girdiğiniz zaman burasını pek soğuk ve kasvetli buldunuz diye ürpermiştim.»

Nell, yeğnik bir ürpertiyle çevresine bakarak:

«Hayır öyle değil!» dedi. «Ne olduğunu ben de bilmiyorum. Kilise kapısından dışarıya baktığım zaman, üzerime aynı duygu gelmişti. Olası ki çok eski ve kararmış olduğundan.»

Öğretmen:

«Suskunluk içinde yaşanacak bir yer, öyle değil mi?» diye sordu.

Genç kız, içtenlikle ellerini kavuşturarak:

«Evet, suskun ve açıklık bir yer!» dedi. «Yaşanacak ve içinde ölmesi öğrenilecek bir yer!»

Nell, daha fazla da söyleyecekti; ama düşüncelerinin gücü, sesinde bir duraksama oluşturdu ve sözcükler dudaklarından titrek fısıltılar halinde döküldü.

Öğretmen:

«Yaşanacak, yaşamasını öğrenecek, ruhca ve bedence güç kazanılacak bir yer!..» dedi. «Çünkü bu eski ev sizin!»

«Bizim mi?»

Öğretmen sevinç ve neşeyle yanıt verdi:

«Evet, umarım nice nice yıllar için. Ben de yakın bir komşu olacağım. Bitişik evde de ben oturacağım. Bu ev sizin.»

Öğretmen şaşkınlık ve meraktan kurtularak oturup Nell'i yanına çekti ve ona eski binanın uzun zamanlar, kilisenin anahtarlarını saklayan, onu ibadet zamanları açıp kapayan ve ziyaretçilere gezdiren, yüz yaşına yaklaşmış bir insan tarafından işgal edildiğini; birkaç hafta önce bu kadıncağızın öldüğünü; onun işini görecektir bir başkasının henüz bulunmadığını; bütün bunları romatizmadan yatakta yatan zangoçla yaptığı görüşmeden anladığını; ona yol arkadaşlarından bahsettiğini ve gene onun önerisiyle sorunu kilisenin papazına açtığını birer birer anlattı. Kısacası, bu çabalarının bir sonucu olarak Nell ve dedesi ertesi gün, formalite gereği, köy papazının huzuruna çıkacaklardı hal ve tavırları onun tarafından geçerli görüleceğinden şimdiden boş olan göreve atanmış sayılabilirlerdi.

«Küçük bir de ödeneği var. Fazla bir şey değil; ama bu uzak ve kuytu yerde yaşamaya yeterlidir. Gelirimizi birleştirerek iyi yaşarız. Bundan korkun olmasın.»

Genç kız içini çekerek:

«Tanrı sizden razı olsun!» dedi.

Öğretmen sevinçle:

«Amin yavrum!» dedi. «Hepimizden. Zaten bizi keder ve üzüntüden bu durgun yaşama yöneltmedi mi? Şimdi benim evimi görelim. Haydi gelin!»

Öbür binaya gidip, önceleri yaptıkları gibi, paslı anahtarları birer birer denediler ve sonunda uyanını bulup kurt yemiş, kapıyı açtılar. Kapı, diğer binada olduğu gibi, kemerli ve eski bir odaya açılıyordu. Ama bu oda, diğer binadaki gibi, geniş değildi. Ve yalnız pek küçük bir odaya bitişikti. Öbür binanın öğretmenin hakkı olduğunu; ama onlara karşı olan özeni yüzünden kendisi için daha zor olan binayı seçtiğini kestirmek zor bir şey değildi. Bitişik evdeki gibi burada da pek gerekli eski mobilya parçaları ve bir yığın odun vardı.

Şimdi bu konutları olup olacağı barınabilecek rahat bir yer haline koymak onların tatlı bir uğraşı oldu. Kısa bir zamanda her ikisinin ocağında neşeli bir ateş yanıp çıtırdayarak eski, soluk duvarı sağlıklı bir pembeliğe bürüdü, Nell, eline iğnesini alarak yırtık perdeleri onardı; zamanla havı dökülmüş, ipliği kaçmış halı parçalarını pekiştirerek sağlam ve temiz bir hale koydu. Öğretmen de kapının önünü düzeltip süpürdü; uzanan çimenleri biçti; acıklı bir savsama içinde boyunlarını büken sarmaşıkları ayıklayıp budadı. İhtiyarsa, bir yol birinin, bir yol diğerinin yanında her ikisine de yardım etti; küçük hizmetlerde bulundu ve mutlu göründü. İşlerinden dönen komşular da yardımlarını esirgemediler ve çocuklarıyla, köylerine yeni gelen yabancılara armağan gönderdiler, ya da çok gerekli ev eşyasını ödünç olarak verdiler. Gündüz epey uğraşla geçmişti. Akşam olunca daha pek çok görülecek işleri olduğunu ve bir süre sonra havanın kararacağını anladılar.

Yemeklerini -bundan sonra genç kızın evi diyeceğimiz binada- hep birlikte yediler. Yemeklerini bitirip ateşin çevresine toplanınca, hemen hemen fısıltı halinde -çünkü yürekleri yüksek sestten sakınacak değin yatışıktı- geleceğe ilişkin planlarını görüştüler. Sonra, ayrılmadan önce, öğretmen, yüksek sesle dua etti ve geceyi geçirmek üzere ayrıldılar.

Her türlü sesin kesildiği bu suskun saatte, dedesi yatağında huzurla uyurken, genç kız geçmeye başlayan ateşin karışısında oturarak, geçmişteki yazgılarını sanki bir düşmüş ve henüz uykudan uyanmış gibi, zihninden geçirdi. Loş çatıya oymaları yansıyan meşe kapı, ateşin her harlayıp sönmesiyle üzerinde tuhaf biçimlerin olduğu eski duvarlar; içeride, en dayanıklı cansız şeylere tebelleş olan harabiyet ve çürüme; dışarıda, ölümün her yandaki kasvetli varlığı, genç kıızı derin düşünce ve duygulara boğdu ama korku ve dehşetten uzak kaldı. Kederli ve kimsesiz zamanlarında üzerine gidecek bir değişiklik gelmişti. Azalan bir güç ama artan bir azimle birlikte onda saflaştırmaya uğramış değişik bir bilinç uzanmış; yüreğinde ancak pek çaresizlere özgü bir umut ve göğsünde bir inanç belirmişti. Ateş başından çekilip düşünceli düşünceli pencereye yaslanan genç kızın zayıf ve ince bünyesini görüp yukarıya kaldırdığı yüzünde onun tarihini okuyacak yıldızlardan başka bir şey yoktu.

Eski kilise çanı, sanki ölümlerle uzun bir içbağ ve yaşayanlara yaptığı etkisiz uyarılardan keder duyarak, hüznü hüznü saat başını çaldı; düşmüş yapraklar hışırdadı; geri kalan her şey sakin ve uykudaydı.

Artık düş görmeyen bu derin uyku düşkünü, sanki dinlenme ve korunma amacıyla kilisenin gölgesi içinde duvara yaslanmış uyuyorlardı. Bazıları ağaçların değişen gölgeleri altında; bazıları yaşayanların ayak seslerine yakın olmak için yol kenarında; diğerleri küçük çocukların mezarları arasında, sonsuz uykusuna çekilmişlerdi. Gene bazıları yaşarken çiğnedikleri toprak altında dinlenmeyi dilemiş, bazıları batan güneş ışıklarının dinlence yerlerinde parıldamasını, diğerleri doğan güneşin, ışıkları altında yatmasını yeğlemişlerdi. Olası ki bu hapsedilmiş ruhlardan hiçbiri kendisini tastamam eski benliğinden ayırmamıştı. Ayıran olsa bile, tıpkı uzun zaman yaşadıkları hücrelere karşı bir sevgi besleyen ve ayrılırken bu dar çerçeveye sevgi bağlarıyla bağlanan mahpuslar gibi, daha ona karşı bir sevgi duyumsamaktaydı.

Nell, pencereyi kapayıp yatağına çekilinceye değin epey zaman geçmişti. Gene üzerine -önceden duyumsadığı gibi-

elinde olmaksızın bir ürperme, korkuya benzer geçici bir duygu geldi. Ama bu duygu, arkada bir dehşet bırakmadan çabucak yokoldu. Gene küçük öğrencinin düşünüyü ve bir kez bir din kitabındaki resimde gördüğü biçimde gökyüzüne bir sütun halinde yükselen ve ona uyurken yukardan bakan nurlu yüzlerin düşünüyü gördü. Dışarının suskunluğu hiç değişmemişti. Yalnız havada müzik ve meleklerin kanatlarının sesi vardı. Bir süre sonra iki hemşire el ele verip mezarlıkların arasında durdular. Sonra düşünüp silindi.

Sabahın ışık ve neşesiyle birlikte gene bir gün önceki işler tatlı düşünceler yani bir enerji, neşe ve umut geldi. Öğleye değin, şen ve coşkulu, evin düzeniyle uğraştılar ve sonra papazı ziyarete gittiler.

Papaz, yalın, yaşlı, kendi halinde, suskun, yalnızlığına alışık, buraya gelip yerleşmesinden çok önce, dış dünyadan elini eteğini çekmiş bir insandı. Karısı, daha içinde oturduğu bu evde ölmüş, uzun zamandan beri dünya kaygı ve umudundan kendini uzak tutmuştu.

Yaşlı papaz onları nazikçe buyur edip Nell'e karşı hemen bir ilgi gösterdi; adını, yaşını, doğduğu yeri, onu buralara, yönlendiren olayları ve ayrıntılarını sordu. Öğretmen ona Nell'in öyküsünü zaten anlatmıştı. Gidecek başka yerleri, yurtları olmadığını; yazgılarını kendisiyle paylaşmak üzere buraya geldiklerini, genç kızı öz kızı gibi sevdiğini söyledi.

Din adamı:

«İyi, iyi...» dedi. «İstediğin gibi olsun. Ama pek genç bir kız...»

Öğretmen yanıt verdi:

«Güçlükler ve deneyimle olgunlaşmış.»

«Tanrı yardım etsin. Burada dinlenip çektiklerini unutsun. Ama senin gibi pek genç bir insan için eski bir kilise pek sönük, pek sıkıcı bir yerdir, yavrum.»

«Hayır efendim. Böyle bir şey aklımdan bile geçmedi.»

Yaşlı din adamı elini Nell'in başına koyup hüzünlü bir gülümsemeye:

«Onu çürüyüp dökülen kemerlerin altında oturur görmektense, geceleri yeşillikler arasında dans etmesini arzu eder-

dim. Bu genç kızın bu harabeler arasında üzülüp sıkılmamasına dikkat edin. Rıcanız uygun bulundu, dostum!»

Daha birkaç nazik sözcükten sonra ayrılıp genç kızın evine gittiler. Orada kendilerine gülmeye başlayan talihlerini konuşurlarken bir başka dost daha göründü.

Bu, sonradan öğrendiklerine göre, on beş yıl önce papazın karısı öldüğünden beri kilise evinde oturan kısa boylu, yaşlı bir baydı. Yaşlı bay, papazın kolej arkadaşı ve yakın dostuydu; her anlaşmazlığı çözer; her eğlenceyi düzenler arkadaşının ikram ve bağışlarını o bölüştürür; kendisi de armağan ve sadakadan geri kalmazdı. Özetle o, bir genel arabulucu, bir avunç kaynağı ve herkesin dostuydu. Saf ve sade köylülerden hiçbiri onun adını sormaya gerek görmemiş; ya da adını öğrenince aklında tutamamıştı. Belki daha köye gelmeden önce, parlak kolej öğrenimi üzerinde fısıltı halinde dolaşan söylenti; belki de evlenmemiş, çocuksuz çoluksuz bir insan olduğundan ona herkes (bekar bay) diyordu. Bu ad onun da hoşuna gitmiş ve herhangi diğer bir ad gibi ona yakışmış ve geldiğinden beri de bekarlığını korumuştur. Şuna da ekleyeyim ki köyün yeni konuklarının evlerinde buldukları yatacak odunu da kendi elleriyle oraya koyan o olmuştu.

Bekar ünüyle tanınan bay kapının sürgüsünü kaldırarak bir an için küçük, yuvarlak, durgun yüzünü kapıda gösterdi ve hiç de yabancı olmadığı odaya girdi.

Nell'in iyi yürekli dostunu selamlayarak:

«Siz her halde yeni öğretmen bay Morton olacaksınız!» dedi.

«Evet efendim!»

«Hakkınızda çok iyi salıklar aldım. Sizi gördüğüme çok sevindim. Beklediğimiz için dün size hoş geldiniz demek isterdim; ama birkaç mil uzakta çalışan kızına, hasta bir annenin bir mesajını götürdüm ve ancak şimdi döndüm. Her halde bu genç kız da yeni kilise bekçimiz olacak. Ne bu genç kıza, ne de şu yaşlı bayı birlikte getirdiğiniz için size gücenmeye hakkımız yok. İnsanlık bildiğiniz için kötü bir öğretmen olamazsınız.»

Nell'i yanağından öperken ziyaretçilerinin gözlerindeki kaygılı bakışa dikkat eden öğretmen:

«Son zamanlarda rahatsızlık geçirdi.» dedi.

«Evet anlıyorum. Ezinç ve üzüntü çekmiş...»

«Evet...»

Bekar bay, yüzünü dededen Nell'e çevirdi ve elini sevgiyle elinde tutarak:

«Burada daha mutlu olacaksın, kızım!» dedi. «Hepimiz senin mutlu olmana çalışacağız. Daha şimdi evin içine bir düzen gelmiş; bunları sen mi yaptın?»

«Evet efendim.»

«Daha iyi araçlarla daha birçok yenilikler yapabilirsin. Hele çevreyi bir dolaşalım.»

Nell, onu izleyerek her iki evdeki odalara girip çıktı. Bekar baysa, eksik gördüğü rahatlık araçlarını -akla gelen en birbirine uymaz eşyayı içerdiği için- pek geniş olması gereken bir ufak tefek deposundan sağlamaya çalıştı. Her şey, hiç vakit yitirilmeden hemen sağlanmıştı. Çünkü bekar bay, beş on dakika ortadan yittikten sonra, birtakım eski raflar, kilimler, battaniyeler ve daha birçok ev eşyasını yüklenmiş, geri döndü. Arkasından da, bir çocuk, buna benzer bazı eşyaları taşıyıp getirdi. Bunlar dağınık bir yığın halinde yere serilince; yerleştirmek, takıp düzenlemek bir hayli iş oldu. Bu işleri yönetmenin bekar baya büyük bir zevk verdiği apaçıktı. Kendisi de büyük bir eylem ve hamaratlık göstermekten uzak kalmadı ve artık yapacak işler tükenince eşyayı getiren çocuğu, yeni öğretmenince görülüp tanımak üzere, okul arkadaşlarını çağırmaya gönderdi.

Çocuk çıkıp gidince öğretmene dönerek:

«Hepsi de tam istediğim gibi iyi çocuklar, bay Morton!» dedi. «Ama onlara bunu söylemiyorum. Şımartmak istemiyorum...»

Haberci, büyüklü küçüklü bir dizi çocuğun önünde geri geldi ve kapı önünde bekar bay tarafından karşılandıkları için türlü nazik jestler içinde şapkalarını, kasketlerini ellerine alıp ezip büzdüler ve onları her türlü biçime soktular. Bütün bunla-

rı büyük bir memnunlukla seyreten bekar bay birçok baş salaması ve gülümsemeyle bu memnunluğunu belirtti. Bekar bay memnunluk ve takdirlerini -öğretmenin varsaydığı gibi- büyük bir titizlikle gizlemeye gerek görmeden, çocukların pek güzel işitebileceği biçimde, yüksek fısıltılar ve özel görüşler halinde bildirdi.

«Şu baştaki çocuk John Owen'dir İyi yanları olan açık yürekli, dürüst; ama pek düşüncesiz, pek oyuncu, pek havai bir çocuk. Bir gün kafasını kırıp anasının, babasının huzurunu kaçırarak. Söz aramızda, onun tavşan ve tazi oyununda çitlerden, hendeklerden, sıçrayıp atlayarak taşocağına indiğini görseniz, bir daha unutmazsınız.Doğrusu pek eğlenceli bir şey...»

John Owen böyle azarlandıktan ve söylenenleri iyice işittikten sonra, bekar bay bir başka çocuğa geçti.

«Şu çocuğu görüyor musunuz? Adı Richard Evans, öğrenmeye çok hevesli, belleği güçlü, anlayışı yerinde. İlahi ve dua okumak için pek güzel bir sesi ve iyi kulağı var. Hepimizden iyi ilahi söyler. Gelgelelim, bu çocuk yatağında ölmeyecek. Kilisede vaaz verilirken her zaman uyuyor, gerçeği söylemek gerekirse, bay Morton, ben de onun yaşındayken aynı şeyi yapardım. Bu, benim huyuma uygundu ve elimde değildi.»

Bu küçük çocuk da yukarki müthiş öğütlerle uyarıldıktan sonra, sıra bir başkasına geldi.

«Eğer sakınılacak örneklerden bahsetmek gerekirse ve eğer bütün arkadaşlarına birer uyarı olan çocuklara gelecek olursak, işte size bir örnek: Umarım onu cezalandırmaktan geri durmazsınız. İşte şu çocuk! sarı saçlı, mavi gözlüsü. Efendim, bu çocuk bir yüzücü, Tanrı korusun, hem de dalıcı! Bu çocuk efendim, suya düşüp tasma ve zincirinin ağırlığıyla boğulmak üzere olan bir körün köpeğini kurtarmak için giysileriyle sekiz ayak derinliğinde suya atlamış. Bu sırada zavallı kör, dostu ve rehberi olan köpeği için dövünerek kıyıda ellerini ovuşturup durmuş...» Burada bekar bay, kendine özgü tuhaf bir fısıltıyla ekledi: «Bunu duyar duymaz, adımlı vermeden, ona iki sterlin yolladım. Ama ona bundan bahsetmeyin. Daha paranın kimden geldiğini bilmiyor.»

Bu suçlunun sırası savıldıktan sonra bekar b y tamamını elden geçirinceye değin bir başkasına, bir başkasına daha geçti. Hepsinin kendisine en hoş gelen yetenek ve eğilimleri üzerinde durdu ve hiç kuşkusuz bütün bunlarda kendisinin büyük bir payı vardı. Sonunda gösterdiği sertlikle hepsinin canını sıktığına kanı getirerek, küçük bir armağanla hepsini  zg r bıraktı ve atlayıp sıçramadan, itişip kakışmadan doğruca evlerine gitmeleri buyruğunu verdi. Oysa işitilir bir sesle, gizli söylüyormuş gibi, öğretmene -yaşamı pahasına bile olsa- çocukken kendisinin de böyle buyrukları sallamadığını söyledi.

Bekar bayın mizacının bu özelliklerini bu andan ba layarak kendi tutumunun birer g ven esi olarak karşılayan  ğretmen, ondan pek memnun ve sevinçli olarak ayrıldı ve kendini dünyanın en mutlu adamı saydı. İki eski evin pencereleri gene içeride yanan neşeli ateşin etkisiyle pembeye bürünmüştü. Bekar bayla arkadaşı ak am gezintilerinden dönerlerken genç ve güzel kızdan duygunlukla bahsedip i lerini çekerek mezarlıklara baktılar.

LIII

Nell sabahleyin erkenden kalkıp ev işlerini gördü ve  ğretmen onun yorulup üzülmesini istemediğinden; tastamam onun isteğinin tersine, her Şeyi düzene koyduktan sonra, bir gün önce bekar bayın ona verdiği bir deste anahtarı ocağın yanındaki  ividen çekip alarak eski kiliseyi ziyaret etmek üzere dışarı  ıktı.

Gökyüzü durgun ve berrak, yeni d  en yaprakların güzel kokularıyla yüklü olan hava temiz ve her zevke uygundu. Yakındaki dere pırıl pırıl parlayarak uyumlu bir sesle akıyor; Őebnemler yeşil tepeciklerde sanki ölülerin üzerine iyi ruhlardan damlayan göz ya ları halinde parıldıyordu.

Çocuklar mezarlar arasında oynuyor ve güler yüzleriyle ta lar arkasında saklanıyorlardı. Yanlarında getirdikleri uyu-

yan bir bebeği yaprakların oluşturduğu bir yatak, bir çocuk, mezarının üstüne koymuşlardı. Bu yeni bir mezar; hastalığına karşı sabırlı ve uysal küçük bir varlığın, çoğunlukla oturup onları seyreden ve şimdi onlara göre hemen hemen hiç değişmemiş olan bir yavrunun sonsuz dinlenme yeri idi.

Nell, onlara yaklaşıp bu bebeğin kimin olduğunu sordu. Çocuk bunun bir mezar değil bir bahçe kardeşinin bahçesi olduğunu söyledi. Bu, diğer bahçelerden daha güzeldi ve kardeşi kuşları beslediği için kuşların çok sevdiği bir bahçeydi. Çocuk, konuşmasını bitirince, gülümseyerek Nell'e baktı ve çömelip yanağını çayıra sürdükten sonra hoplayıp zıplayıp ayrıldı.

Nell, başını kaldırıp kuleye bakarak kilisenin önünden geçti ve yan kapıdan köye çıktı. İhtiyar Zangoç bir koltuk değneğine yaslanmış, kulübesinin önünde hava alıyordu. Nell'e selam verdi.

Genç kız durup onunla konuştu:

«Nasılsınız? şimdi daha iyisiniz, değil mi?»

Zangoç yanıt verdi:

«Çok şükür, daha iyiyim.»

«Yakında kesinlikle iyileşeceksiniz...»

«Tanrının yardımıyla ve biraz da sabırla; gel, içeriye gel, kızım!»

Zangoç aksırarak önden yürüdü ve Nell'e zorlukla indiği basamağa dikkat etmesini örgütleyerek onu kulübesinin içine aldı.

«Burada bir tek oda görüyorsun. Bir oda da yukarıda var; ama son yıllarda merdiven tırmanmak benim için çok zorlaştı. Orayı artık hiç kullanmıyorum; gelecek yaza umarım kullanabilirim.»

Genç kız, ak saçlı bir ihtiyarın, özellikle bir kilise hizmetlisinin, nasıl olup da zamandan böyle suskunlukla bahsettiğine şaştı kaldı. Zangoç, genç kızın gözlerinin duvarda asılı duran aletlerin takıldığını görerek gülümsedi. «Her halde bütün bu aletlerin mezar kazmak için kullanıldığını sanıyorum!» dedi.

«Bu değin çok aleti ne yaptığınızı düşünüyordum.»

«Haklısın yavrum, ben bir bahçıvanım. Toprağı kazar, yaşıyıp büyüyen şeyler dikerim. Gördüğün işlerin hepsi toprakta çürüyüp gitmez! Şu ortada duran beli görüyor musun?»

«Şu eski ve çentik olanı mı?»

«Bu bir zangoç belidir ve gördüğün gibi çok kullanılmış. Biz bu köyde sağlıklı insanlarız, ama gene de çok iş gördü. Şu bel dile gelecek olsa, birlikte ne umulmadık işler gördüğümüzü söylerdi. Ben unuttum; çünkü belleğim zayıf. Ama bu da pek yeni bir şey değil, hep böyleydi.»

«Gördüğünüz diğer işler arasında çiçekler, fideler de var, değil mi?»

«Evet, hatta yüksek ağaçlar; ama bu işler sandığım gibi bir zangocun işlerinden ayrı işler değildir...»

«Öyle mi?»

«Hayır, hatta bana birçok yardımı oluyor? Şu ağacı şu insan için dikmiştim, diyorum. Bana onun öldüğü zamanı anımsatıyor. Ağacın geniş gölgesine bakıp ölüyü anımsayınca, yaptığım diğer işlerin tarihini de anımsıyor ve mezarını ne zaman yaptığımı söyleyebiliyorum.»

«Ama bazan da yaşamda olanları anımsatmaz mı?»

«Ölen yirmi kişi içinde karısı, kocası, anası, babası kardeşleri, çocukları, arkadaşları olmak üzere en az yirmi kişi. Bunun içindir ki bir zangocun küreği çabuk eskiyip aşınıyor. Gelecek yaza bir yenisine gereksinimim olacak!»

Genç kız, adamcağızın yaş ve rahatsızlığıyla alay ettiğini sanarak ona apansız bir bakış fırlattı; ama bilinçsiz zangoç sözlerinde ciddi ve içtendi.

Zangoç kısa bir suskunluktan sonra ekledi:

«İnsanlar akıllarını kullanıp öğrenmeye çalışmıyorlar. İçinde hiçbir şeyin büyümeyip her şeyin çürüdüğü derin toprakları altüst eden bizim gibi insanlar, bu gibi şeyleri hakkıyla düşünebiliyor. Kilisenin içine girdin mi?»

«Şimdi oraya gidiyorum.»

«Orada, tam çam kulesinin altında eski bir kuyu var; derin, karanlık, tın tın öten bir kuyu. Kırk yıl önce ipin ilk boğumu çıkıktan boşanınca kovanın soğuk suya daldığı işitiilir-

di. Yavaş yavaş su çekilince, on yıl sonra ikinci bir ip eklemek gerekti; yoksa kovâ boş olarak kuyunun içinde asılı kalıyordu. On yıl daha geçince su biraz daha çekildi ve üçüncü bir ip eklendi. Bir on yıl daha geçince kuyu büsbütün kuru-du. Şimdi bütün ipi bırakıp kolunuz ağrıyınca ya değin kovayı sarkıtınız, bir tıkırtı ve şingirtiden başka bir şey işitmez ve derinden gelen sestен yüreğiniz ağzınıza gelir; içine düşmek-ten korkup kaçarsınız.»

Zangoç'un sözlerini ve bakışlarını sanki kuyunun ağzında duruyormuş gibi izleyen genç kız:

«Karanlıkta yaklaşmak istenmeyecek bir yer!» dedi.

«O da bir mezardan başka bir şey değil. Bütün bunları bilen köyün yaşlı insanlarından hangisi kuyunun suyu çekil-dikçe kendi azalan güç ve kısalan ömrünü düşündü! Hiçbi-ri!»

Genç kız elinde olmayarak sordu:

«Siz de pek yaşlı mısınız?»

«Gelecek yaza yetmiş dokuz yaşında olacağım.»

«İyi olduğunuz zaman daha çalışıyor musunuz?»

«Elbet, buralarda yaptığım bahçeleri göreceksin. Şu pen-cereden bak. Şu bahçeleri kendi ellerimle yaptım. Gelecek yıl bu zamanlar dallar o değin sıklaşacak ki, gökyüzünü bile göremeyeceğim. Ben kış geceleri de yapacak iş bulurum.»

Zangoç oturduğu yere yakın bir dolap açarak içinden eski tahtalardan yapılmış küçücük kutular çıkardı.

«Eski günleri ve onlara özgü eşyayı daha seven birtakım insanlar, kilisemizden bu anı malları satın almaktan hoşlanırlar. Bunları bazan şuradan buradan ele geçirdiğim meşe parçalarından, bazan tabut artıklarından yaparım. İşte bu küçük, kenarları bronz kaplamalı çekmece bunlardan biridir. Üzerin-de bir zamanlar yazı da vardı. Ama şimdi okuması çok zor olur. Yılın bu zamanında elimde fazla kutu bulunmaz. Ama gelecek yıl bu zaman rafları dolu göreceksin.»

Genç kız onun el işlerini beğenip övdü ve kısa bir zaman sonra ayrıldı. Kendi kendine yürürken şu yaşlı zangocun gör-düğü işe ve bütün çevresindekilere çıkardığı pek haşın bir

yaşam felsefesine karşın; nasıl olup da bunu kendisine uygulamadığını, bir yandan insan yaşamının kararsızlığı üzerinde dururken, diğer yandan hem sözü, hem de eylemiyle sanki hiç ölmeyecekmiş gibi görüldüğünü ne değin tuhaf buldu; ama düşünceleri burada bitmedi. Pek hayırlı ve acımalı bir düzenle bunun insan doğası olduğunu ve gelecek yaz için planlar kuran yaşlı zangocun, bütün insan türünün bir örneği olduğunu düşünecek gücü gösterdi.

Nell, bu görüşlerle yüklü bir halde kiliseye vardı. Dış kapının anahtarını ayırdetmek zor bir iş değildi. Çünkü hepsinin sarı birer etiketi vardı. Anahtarın kilitle dönmesi derin, boştan gelen bir ses uyandırdı; duraksak adımlarla içeri girip kapıyı kapadığı zaman ortaya çıkan yankılar ona bir sarsıntı verdi.

İyi olsun, kötü olsun, yaşamımızda her şey bize karşıtlıklar halinde etki eder. Geride ve uzakta bıraktığı ve güçsüz adımlarla içinden geçtiği karanlık ve kederli yollar nedeniyle köyün suskunluğu genç kız üzerinde güçlü bir iz bırakacak olursa; derin ve oyuk pencerelerinden giren ışığın bile eski ve karanlık görüldüğü; çürük, küf ve toprak kokan kemerler ve dehlizler arasından sanki, geçmiş yüzyılların bir soluğu halinde esen hava; içinde, bu koca binada kendini yapayalnız bulmaktan oluşan derin izlenimi ne olmalıydı? İşte uzun zaman önce dinci adımların aşındırdığı ve hacıların ayak izlerini silen zamanın, taş döşeme yerine bıraktığı, ufalanan, toz haline gelen taşlar! İşte çürümüş kirişler, yakılacak hale gelen kemerler, çürüyüp toz haline gelen duvarlar, çukurlaşmış toprak, üzerinde kitabesi kalmayan görkemli mezar, taşlar demirler, tahtalar ve toz! En iyi ve en kötü işçilik, en basit ve en zengin, en görkemli ve en sıradan, gerek Tanrının ve gerek insanoğlunun işi burada hep aynı düzeyde ortak bir öykü anlatıyordu.

Binanın bir kısmı vaktiyle bir baronun özel ibadet yeri idi. Burada taşlı kaideler üzerinde haçlı seferlerinde döğüşen bir takım savaşçılar, kollarını, bacaklarını kavuşturmuş; tıpkı yaşamlarında olduğu gibi, belleri kılıçlı ve zırhlar kuşanmış oldukları halde yatıyorlardı. Bu şövalyelerden bazılarının kendi

silah, miğfer ve zırhları bitişik duvardaki paslı bir kancaya asılmıştı. Kırılmış eskimiş olmalarına karşın eski biçim ve görünüşlerinden bir şeyler saklıyorlardı. Böylece, sert ve zorlu eylemler, insanlar göçüp gittikten sonra da yaşıyor; savaş ve saldırlılarla kan döküp hazin biçimleriyle çevreye harabiyet ve çöküntü saçanlar, toprağın zerrelere haline geldikten çok sonraya kalıcı oluyorlar.

Genç kız mezarlar üstündeki bu kaskatı figürler arasında, bu eski, suskun yerde oturdu. Gördükleri, onun düşleminde burasını, her yerden daha sessiz suskun bir hale koymuştu. Korku duygusuyla karışık huzurlu bir zevkle çevresine bakınarak mutlu ve huzur içinde olduğunu duyumsadı. Raftan bir İncil alıp; okudu, sonra onu yerine koyarak güneşli bahar ve yaz günlerini, cansız nesneler üzerine yandan vuracak olan ışık hizmetlerini, pencerelerde uçuşup zeminde titreşen gölgeler oluşturacak olan yaprakları kuş civıltılarını, dışarda açacak olan bahar ve tomurcukları, içeri girip başı üstündeki liğme liğme olan bayrakları sallayacak tatlı rüzgarları düşündü. Burası ölümü anımsatıyorsa ne çıkardı! Ölen ölse de, gene burası hep aynı kalacaktı; görünüm ve sesler her zamanki gibi mutlu, sonsuzca kalacaktı. Bunlar arasında uymak bir acı oluşturmazdı.

Yavaş yavaş ve sık sık arkasına bakarak kilisenin bu kısmından ayrıldı. Kuleye açıldığı apaçık olan alçak bir kapıya gelince, kapıyı açıp mazgallardan, ayırdığı yere baktığı; ya da tozlu çanları gördüğü zamanlar dışında; karanlıkta dolambaçlı merdiveni tırmandı; sonuna değin çıkıp kulenin tepesinde durdu.

Birdenbire çevreye saçılan bol ışığın görkemi her yana yayılan ve gökyüzünün mavisine karışan ağaçlıkların tazeliği, meralarda otlayan davarlar, yeşillikler ve ağaçlar arasından yükselen duman tabakası, hoplayıp sıçrayan çocuklar, hepsi ve her şey ne değin güzel ve mutlu göründü. Bu tıpkı öldükten sonra dirilmek, cennete yaklaşmak gibi birşeydi.

Kilisenin kapısını kapadığı zaman çocuklar çevreden çekilmişti. Okulun önünden geçerken sürekli bir mırıltı halinde

sesler işitti. Öğretmen hemen o sabah işe başlamıştı. Sesler yükselmeye başladı. Başını çevirip bakınca, çocukların dışarı çıkıp dağıldıklarını ve neşeli bağrıışmalarla oynadıklarını gördü. Kendi kendine: 'Kilisenin önünden geçtikleri çok iyi' dedi. Sonra durup bu seslerin kiliseden nasıl yitilip yavaş yavaş yiteceğini düşlemledi.

O gün iki kez daha eski kiliseye gidip önceden oturduğu yerde, aynı kitaptan okudu ve aynı durgun düşüncelere daldı. Hava kararıp akşamın gölgeleri kiliseyi daha kutsal bir hale döndürdüğü zaman bile, genç kız hiç kıpırdamadan ve korkudan uzak bir halde, olduğu yere saplanmış gibi kaldı.

Sonunda onu orada bulup eve götürdüler. Rengi solgun, ama mutluydu. Gece için ayrılmak üzere eğilip onu yanağın-
dan öpen zavallı köy öğretmeni yüzünden bir damla göz yaşı damladığını duyumsadı.

LIV

Bekar bay, çeşitli işleri arasında, eski kilisede kendisi için sürekli bir ilgi ve eğlence kaynağı bulmuştu. Kendi küçük dünyalarının sihir ve kerametine kapılan insanlara özgü bir gururla, kilisenin tarihçesini incelemeye başladı ve yaz günleri kilisenin duvarları arasında, kış geceleri, kilise evinin ateşi karşısında bir şeyle uğraşarak kilisenin öykü ve efsanelerine yenilerini kattı:

Bekar bay gerçeği, zaman ve verimli düşlemin yer yer süslediği her türlü kuşku kisvesinden soyutlayan haşin ruhlu insanlardan biri olmadığı; ilgisizlik ve bıkkınlık uyandıracak yerde, pek yaraşan ve tıpkı bir kaynağın suları gibi onun yarı saklı, yarı apaçık kalan çekiciliğine yeni bir sihir katan düş ve efsaneye de, bu sert ve inatçı insanlar dışında önem verip gerçek mabudesinin tacının gelenek ve efsanenin taktığı ve çoğunlukla yetiştği yerde daha taze duran yabanıl çiçeklerle süslendiğini görmekten, hoşlandığı için yüzyılların tozları arasından yeğnik adım ve ellerle geçerken herhangi iyi bir duygu ve insansal sevecenliğin saklı kaldığını düşünerek düş ve ef-

sanenin yükselttiği mezarları tahrip etmekten sakınmaktaydı. Böylece, yabancı topraklarda döğüşerek kesip biçen ve talanda yağmada bulunan ve sonra ölmek üzere, pişman ve mahrum, yurda dönen bir baronun kemiklerini sakladığı sanılan taş bir mezar vardı ki, son zamanlarda, eski tarihle uğraşan bilginler tarafından bahsi geçen baronun dişlerini gıcırdatıp son soluğunda lanetler savurarak savaşta öldüğü savı ileri sürülmüştü. Oysa bekar bay eski öykünün doğru olduğunu, baronun pişmanlık duyarak kötülüğe tövbe ettiğini, büyük hayır işleri işleyip son soluğunu verdiğini ve cennete gidecek bir baron varsa onunda bu baron olması gerektiğini tüm gücüyle savunmuştu. Gene tarih bilginleri, kemerli bir mezarın açıklık ve susuzluktan kapısı önünde bayılan zavallı bir din adamına yardım ettiği için kraliçe Elizabet tarafından idam ettirilen ak saçlı bir kadının mezarı olmadığını ileri sürerlerken; bekar bay, bütün bu savlara karşın, kilisenin adı geçen yaşlı kadıncağızın külleriyle kutsandığını ve kentin dört kapısından geceleyin gizlice getirilen kemiklerinin kiliseye gömüldüğünü; kraliçe Elizabet'in ün ve onurunu yokumsayarak ülke içinde sevecen ve duygun bir yüreği bulunan en alçak gönüllü bir kadının bile ün ve onurca daha yüksek olduğunu ileri sürdü. Kapının yanındaki yassı taşın biricik oğlunu mirastan yoksun ederek kilise için çan alınmak üzere bir miktar para bırakan bir cimrinin olmadığı üzerindeki sava tastamam katılan bekar bay, köyün böyle bir insan yetiştirmedeği görüşünde bulundu. Kısacası, bekar bay, ancak anısı yaşaması gereken taş, levha ve abidenin varlığını onaylıyordu; bütün diğerlerini unutmaya hazırdı. Onlar da kutsal topraklarda gömülmüş olabilirlerdi; ama bir daha gün ışığı görmemek üzere, pek derinlere gömülmüş olmalarını istiyordu.

Genç kız, kolay olan işini işte böyle bir hocanın ağzından öğrendi.

Dilencilik bina ve çeşitli yaş ve tarihin sürekli bir gençlikle kuşattığı binanın bulunduğu yerin huzurlu güzelliğiyle, pek uygulanan Nell, bütün bunları dinleyince: Burasının iyilik ve erdeme yurtluk edildiğine; burasının günah ve kederin gire-

mediği bir başka dünya, kötülüğün varlık ortamı bulamadığı bir huzur ve dinlence yeri olduğuna inandı.

Bekar bay, her mezar, mezar taşı üzerinde genç kıza bilgi verdikten sonra, onu şimdi ancak karanlık bir kemer halinde bulunan kilisenin eski mahzenine götürdü ve ona eskiden rahipler zamanında burasının nasıl aydınlatıldığını anlattı. Tavandan sarkan kandiller, güzel kokular saçan buhurdanlıklar, altın ve gümüşten parıldayan giysiler, resimler, değerli kumaşlar ve alçak kemerler altında parıldayan mücevherler arasında eski tarihlerde gece yarısı işitilen ilahilerden bahsetti ve başlıklı insanların diz çöküp tesbih çektikleri yeri gösterdi. Daha sonra gene yukarı çıkarıp vaktiyle uzaktan siyah giysileri içinde süzülüp geçtikleri seçilen, ya da karanlık gölgeler halinde durup dualar dinleyen rahibelerin bulunduğu tepeye yakın galerileri gösterdi. Mezarları üstünde resimleri bulunan savaşçıların yukardaki paslanıp çürüyen zırhları giydiklerini; şunun bir miğfer, bunun bir kalkan, onun bir zırhlı eldiven olduğunu, bu savaşçıların koca kılıçları nasıl kullandıkları ve şu ilerideki demir topuzlu insanları nasıl yere serdiklerini bir bir anlattı. Genç kız, bütün işittiklerini belleğine işledi ve bazan geceleyin bu eski zamanların düşlerinden uyandığı zaman, yatağından kalkıp eski kiliseye baktı ve pencerelerin aydınlanıp orgların çaldığını ve seslerin yükseldiğini duymak istedi.

Zangoç iyileşip ayağa kalkmıştı. Genç kız, ondan da daha birçok şey öğrendi. Zangoç henüz çalışmıyordu. Ama bir gün kazılacak bir mezara nezaret etmek üzere gelmişti ve konuşkanlığı üzerindeydi. Nell önce onun yanında ayakta durarak ve sonra yanbaşıda çayırların üzerine oturup düşünceli başını ona doğru kaldırarak konuşmaya başladı.

Şimdi zangoçluk görevini gören adam ondan daha yaşlı olmasına karşın daha devinikti, ama sağırdı. Genç kız zorunluk olunca yarım millik uzaklığı ancak altı saatte zorlukla yürüyebilecek olan eski zangocun onunla işi üzerinde görüşürken -sanki yaşayan insanların en sağlıklı ve en güçlüsüymüş gibi- onun sakatlığı karşısında bir tür sabırsız acımayla konuştuğuna dikkat etmekten kendini alamadı.

Nell, yaklaşarak:

«Bu işin yapıldığını gördüğüme üzüldüm!» dedi.
«Kimsenin öldüğünü duymadım.»

Zangoç yanıt verdi:

«Başka bir yerde yaşıyordu, yavrum. Buradan üç mil uzak bir yerde.»

«Genç miydi?»

«Evet altmış dörtten fazla olmayacak, Davit; yoksa daha yaşlı mıydı?»

Davit kazmaktan başını kaldırmıyordu. Sorulan soruyu duymadı. Yaşlı zangoç, mezarcıya koltuk değneğiyle yetişemeyeceğinden ve yardımsız olarak yerinden kalkmayacak değin sakat olduğundan onun dikkatini çekmek için kırmızı takkesine bir parça toprak attı.

Davit başını kaldırarak sordu:

«Ne oluyor?»

«Becky Morgan kaç yaşındaydı?»

«Becky Morgan mı?»

Yaşlı zangoç, 'evet' dedi ve sonra yarı acıma kokan yarı öfkeli bir tonla mezarcının işitmediği şu sözleri ekledi:

«Sen gittikçe ağır işitmeye başlıyorsun, Davit!»

Mezarcı işini bırakıp temizlemek için yanına koyduğu taş paraşıyla küreğini temizledi ve kim bilir kaç tane Becky Morgan'ın tozunu kreğinden kazdıktan sonra, sorunu düşünmeye koyuldu.

«Bir düşüneyim...» dedi. «Geçen gece tabutun üzerine ne yazdıklarını gördüm. Yetmiş dokuzdu her halde!»

Yaşlı Zangoç:

«Yok, hayır...» dedi.

Mezarcı içini çekerek yanıt verdi:

«Evet yle, çünkü bizim yaşımıza pek yakın olduğunu varsayıyorum. Evet, yetmiş dokuz olacak.»

Yaşlı zangoç heyecanlanarak sordu:

«Rakamı yanlış okumadığını iyi biliyor musun, Davy?»

«Nasıl?»

Yaşlı zangoç titizlenerek söylendi:

«Pek sağır, pek sağır, a canım! Yaşın doğru olduğunu söyleyebilir misin?»

«Elbet, niçin doğru olmasın?»

Yaşlı zangoç kendi kendine mırıldandı: 'Pek ağır işitiyor; hem de her halde bunuyor!'

Nell, onu bu düşünceye yönelten şeyin ne olduğunu kesti-remedi. Çünkü mezarıcı en azı onun gibi kavrayışlı göründüğü gibi, her halde ondan da güçlüydü. Yaşlı zangoç daha fazla bir şey söylemediğinden üstüne varmadı.

«Bana yetiştirdiğiniz bahçelerden bahsetmişsiniz. Buraya bir şey diker misiniz?»

«Kilise avlusuna mı? Hayır, ben dikmem.»

«Çevrede çiçekler ve fidanlar gördüm. Bakın, şurada da var. Bunları sizin yetiştirdiğinizi sanmıştım? Ne yazık ki iyi büyümemişler.»

«Onlar Tanrının dilediği biçimde büyürler. Tanrı acımalı takdiriyle onların burada yetişmelerini önlemiştir.»

«Sözlerinizden bir şey anlamıyorum.»

«Buna inanıyorum ve böyle olduğuna memnunum.»

«Ama şunlara bak. Nasıl boyunlarını büküp kuruyorlar. Nedenini düşünebiliyor musunuz?»

«Hayır.»

«Çünkü toprak altında yatanların anısı çabuk unutuluyor. Önce, sabahleyin, öğle üzeri ve akşamları gelip bakarlar. Arası çok geçmeden daha seyrek, günde bir kez, haftada bir kez gelirler; sonra ayda bir, daha sonra pek uzun ve belirsiz aralarla gelirler ve sonunda hiç gelmez olurlar. Bu gibi bitkiler pek seyrek gelişirler. Ben, en ömürsüz yaz çiçeklerinin bile daha fazla dayandığına tanık oldum.»

Genç kız:

«Buna çok üzüldüm!» dedi.

Yaşlı zangoç başını sallayarak yanıt verdi:

«Buraya ziyarete gelenler de öyle söylüyorlar; ama ben bu düşüncede değilim. Bana: 'Sizin burada çok iyi bir alışkanlığınız var. Mezarlara çiçekler, fidanlar dikiyorsunuz. Ama onların kuruyup döküldüğünü görmek çok hazin!' diyorlar. Ben de

onlara bağışlamalarına güvenerek, yaşayanlar için bunun daha iyi olduğunu söylüyorum. Hiç kuşkusuz öyledir de. Doğaya karşı konulmaz.»

Genç kız içten bir sesle:

«Belki ziyaretçiler gündüzün mavi gökyüzüne, geceleyin yıldızlara bakıp, ölülerin mezarlarda değil; gökyüzünde yaşadıklarını düşünüyorlar!» dedi.

Yaşlı zangoç kuşkulu kuşkulu:

«Belki öyledir...» yanıtını verdi.

Nell kendi kendine: 'İster benim düşündüğüm gibi olsun, ister olmasın; burasını kendime bahçe yapacağım. Ara sıra burada çalışmanın bir zararı olmaz ve her halde pek hoş bir iş olur,' diye düşündü.

Yaşlı zangoç, genç kızın penbeleşen yüzüne ve nemlenen gözlerine dikkat etmeden, mezarıcıya dönüp ona adıyla seslendi. Becky Morgan'ın yaşına üzüldüğü anlaşılıyordu. Bunun nedenini anlamak Nell için pek zor bir sorundu.

Adı iki, üç kez yinelandikten sonra, dikkati çekilen mezarıcı, işini bırakıp küreğine yaslandı ve elini ağır işiten kulağına kaldırarak:

«Bana mı seslendin?» diye sordu.

Yaşlı zangoç mezarı işaret ederek:

«Onun bizden daha yaşlı olduğunu sanıyorum, Davy!» dedi

Mezarıcı, kederli bir baş sallamasıyla yanıt verdi:

«Yetmiş dokuz! Sana bunu gözlerimle gördüğümü söyledim.»

«Görmüşsün, evet, ama Davy; kadınlar yaşlarını doğru söylemezler...»

Mezarıcı gözlerinde ansızın beliren bir parıltıyla:

«Evet, doğru...» dedi. «Olası ki daha yaşlıydı...»

«Ben daha yaşlı olduğuna inanıyorum! Onun ne değin yaşlı görüldüğünü anımsıyor musun? Biz onun yanında çocuk kalıyorduk!»

«Sahi pek yaşlı görünüyordu.»

«Kaç yıllar yılı yaşlı görüldüğünü bir düşün ve sonra bizim yaşımızda, yetmiş dokuz yaşında olup olmadığını söyle!»

Beriki yanıt verdi:

«En azı beş yaş daha büyük olmalı.»

«Beş mi? On desene şuna! Rahat rahat seksen dokuz olmalı. Kızının öldüğü zamanı anımsıyorum. Seksen dokuzdan bir gün eksik değil. On yaş küçük göstermeye heves etmiş; ah şu insanlık gururu!»

Mezarıcı, bu konu üzerinde ahlaksal düşüncelere dalmakta gecikmedi ve her ikisi de ölünün, kestirdikleri yaşta değil sayıya değer bir yaş olan yüz yaşına değin yaşayıp yaşamadığını açıklayacak tanıtlar gösterdiler. Bu sorunu her ikisini de memnun edecek biçimde çözdükten sonra, zangoç arkadaşının yardımıyla oturduğu yerden kalkıp ayrıldı.

Topallayarak yola koyulan zangoç:

«Hava serin, yaz gelmeden fazla oturmaya gelmez!» dedi.

Davit sordu:

«Ne dedin?»

Zangoç söylendi:

«Zavallı adam, pek ağır işitiyor; hoşça kal!»

Davit onun arkasından bakarak:

«Gittikçe yaşlanıyor, her gün biraz daha güçten kesiliyor...» dedi. Ve böylece her biri, diğerinin kendisinininkinden az sayılı günleri olduğuna inanarak ve Becky Morgan'ın daha on yıla değin kendileriyle yakın bir ilgisi olmayan ve huzur kaçıran bir etkisi bulunmayan ölümü üzerinde anlaştıkları uydurma öyküyle rahatlayıp avunarak, birbirinden ayrıldılar.

Nell, birkaç dakika daha kalarak küreğiyle toprak atan ve sık sık öksürüp derin soluk alan, kendi kendine, tepkinli, içten gelen bir gülümsemeyle, zangocun günden güne hızla çöktüğü üzerine bir şeyler mırıldanan mezarıcıyı seyre daldı. Sonunda o da ayrıldı ve düşünceli düşünceli kilise avlusundan geçerken, yeşil bir mezarlıkta oturup okuyan öğretmenle an-sızın karşı karşıya geldi.

Öğretmen kitabını kapayarak neşeyle:

«Vay, Nell burada ha!» dedi. «Seni açık hava ve gün ışığında gördüğüme sevindim. Gene, her zamanki gibi kilisede olduğundan korkuyordum.»

Nell onun yanına oturarak:

«Kaçmak mı?» dedi. «Niçin? Orası iyi bir yer değil mi?»

«Evet, evet ama, ara sıra da neşeli olmalısın. Yok, öyle başını sallayıp mahzun mahzun gülümseme.»

«Yüreğimi anlayacak olsanız, hiç mahzun değilim. Beni kederli görmüş gibi bakmayınız. Şimdi şu koca dünyada ben-den mutlu insan yok.»

Genç kız, duygulandı, şükran duygusuyla onun elini tuttu bir süre sessiz kaldıktan sonra: 'Bu Tanrının bir iradesi' dedi.

«Ne?..»

«Seni kederlendiren bir şey mi konuştunuz?»

Burada uzun bir suskunluk oldu.

Öğretmen sevgiyle:

«Neydi bu? Anlat bana!» dedi.

Genç kız göz yaşlarını tutamayarak:

«Çevremizde göçüp gidenlerin ne değin çabuk unutulduğu beni üzüyor...» dedi.

Öğretmen genç kızın çevresine fırlattığı bakışlara dikkat ederek:

«Ziyaret edilmeyen bir mezar, kurumuş bir ağaç, solmuş bir çiçeğin, unutma ve soğuk bir savsama mı olduğunu sanıyorsun?» dedi. «Buradan uzakta görülen birtakım işlerin bu ölümler tarafından en iyi bir biçimde anımsanacağını düşünmüyor musun? Nell, bize savsanmış gibi görünmelerine karşın, şu anda en iyi düşünce ve davranışlarını şu mezarlar oluşturan nice insanlar var olabilir.»

Genç kız telaşla:

«Fazlasını söylemeye gerek yok!» dedi. «Bunu bildiğimi duyumsuyorum. Sizi düşününce bunu bilmemezlik edebilir miyim?»

«Ölen hiçbir masum ve iyi insan unutulmaz. Bu inanışa dört elle sarılalım. Beşiğinde cıvıldaşıp söyleşen bir yavru, bedeni küle çevrilse ya da derin sulara gömülse bile, onu sevenlerin iyi anılarında hep yaşayacak ve onlar aracılığıyla da

dünyayı koruyup ıslah eden tutumlarda önemli bir rol oynayacaktır. Cennette hiçbir melek yoktur ki, bu dünyada onu sevenler aracılığıyla hayırlı bir iş görmemiş olsun! Unutulmak mı? İnsanların iyi işlerinin gerçek kaynakları bulunacak olsa, ölüm bile ne değin güzelleşir; hayırlı işler, acıma ve sevginin tozlu mezarlarda yetiştigi görülürdü.»

«Evet, doğru. Bunu ben de biliyorum. Bunun gücü mü sizin için sevgili küçük öğrenciyi kişiliğinde yaşatan benden iyi takdir edecek bulunur mu, aziz dost? Bana sağladığınız huzur ve dinginliği tahmin edemezsiniz.»

Çaresiz öğretmen hiçbir yanıt vermedi. Ancak suskunlukla genç kıza doğru eğildi, yüreği taşmıştı.

İhtiyar dede onlara yaklaştığı zaman daha oturuyorlardı. Daha fazla konuşmaya vakit kalmadan kilise saati ders zamanını çaldı ve dostlar birbirinden ayrıldı.

İhtiyar dede, onun arkasından bakarak:

«İyi ve acımalı bir insan. Ondan bize hiçbir zarar gelmez, Nell!» dedi. «Artık burada güven içindeyiz ve buradan hiç ayrılmayacağız.»

Genç kız, başını sallayıp gülümsedi.

Dedesi, yanağını okşayarak:

«Sevgili Nell'in dinlenmeye gereksinimi var...» dedi. «Pek solgun, pek solgun. Ama o zamankinden çok daha iyi...»

«Hangi zaman.»

«Evet, ne zamandı? Kaç hafta oldu? Parmağımla sayabilir miyim? Daha iyisi hiç saymayalım. Geçip gittiği ne büyük nimet!»

«Onları unutacağız dedeciğim! Anımsasak bile silinip yiten korkuları bir düş gibi anımsayacağız...»

Dede, omuzları üzerinden bakıp eliyle ona işaret ederek:

«Artık bu düşlerden ve getirdikleri kederden bahsetmeye-
lim. Burada düş görmeyeceğiz. Burası pek dingin bir yer. Düşlere yer yok. Artık bir daha bizi izlememeleri için bunları unutalım. Burada, huzur içinde yaşamak için, çökmüş gözler, çukurlaşmış yanaklar, rutubet, soğuk, açlık ve hepsinden daha kötü olan korkuyu unutalım!» dedi.

Genç kız bu mutlu değişlik için Tanrıya şükretti.

«Çok sabırlı olacağım, sana teşekkür borçlu ve uysal kalacağım; Nell, benim yanımdan ayrılma! Yalnız başına bir yana çekilip gitme! Hep senin yanında kalacağım. Sana karşı doğru ve sadık kalacağım, Nell!»

Nell, neşeli bir havaya girerek:

«Çekilip gitmek mi?» dedi. «Doğrusu bu pek eğlenceli bir şey olur. Şurasını görüyor musun, dede? Burayı kendi bahçemiz yapacağız. Çok güzel bir yer. Yarın işe başlarız. Yan yana birlikte çalışırız.

«Çok iyi bir düşünce. Unutma yavrum. Yarın hemen başlarız...»

Ertesi gün işe başladıkları zaman, ihtiyar dede gibi sevinmiş ve memnun, görevin uyandırdığı duygulardan uzak bir insan düşünülebilir miydi? Mezarlar arasında yetişen uzun otları ve ısırgınları ayıklayıp fidanları budadılar; çayırı düzeltip otları ve yaprakları attılar. Böyle harıl harıl çalışırken Nell toprağa doğru eğdiği, başını kaldırıncı bekar bay çitin kenarında oturup sessiz, suskun kendilerini seyrettiğini gördü.

Nell, ona selam verince ufak yapılı bay başını sallayarak:

«Çok iyi, çok sevecen bir iş!» dedi. «Bütün bunları bu sabah mı yaptınız?»

Genç, kız gözleri yerde:

«Daha henüz fazla bir şey yapmadık, efendim!» dedi. «Yapmak istediğimiz daha çok işimiz var.»

«Çok iyi bir iş, çok iyi bir iş. Ama böyle yalnız gençlerin ve çocukların mezarında mı çalışıyorsunuz?»

Nell başını çevirip yumuşak birsesle:

«Diğerlerine de sıra gelecek, efendim!» dedi.

Bu küçük bir olaydı; belki rastgelerek, belki bilerek, belki de genç kızın gençlere karşı duyduğu bilinçaltı bir sevgisellikten ileri gelmişti. Daha önce dikkat etmemiş olmasına karşın; bu gerçek dedesinin dikkatini; çekti. Birdenbire mezarlara ve sonra kaygılı bakışlarla genç kıza baktı. Onu yanına çekip dinlenmesini söyledi. Çoktan beri unuttuğu bir şey belirsiz bir biçimde zihnini meşgul etti. Daha önemli işlerde olduğu gibi

bu düşünce çabuk yitmişti. O gün birkaç kez ve sonraları sık sık zihnini işgal etti. Bir kez, birlikte çalışırken, Nell, dedesinin dönüp dönüp ona -sanki acı bir kuşkuyu çözmek ya da dağılan zihnini toparlamak istiyormuş gibi- merakla baktığını görünce, nedenini söylesin diye üsteledi. Dedesi bir şey olmadığını söyledi ve başını kolu üstüne yaslayarak eliyle yavaşça okşadı. Her gün biraz daha güç kazandığını ve yakında genç bir kadın olacağını ekledi.

LV

O zamandan başlayarak genç kız üzerine dedenin zihninden ayrılmayan bir kaygı uyanmıştı. İnsan yüreğinde öyle tuhaf teller vardır ki, en şiddetli ve içten çağrılara karşı duygusuz ve sessiz kaldıkları halde, sonunda en yeğnik ve rastlantısal bir temasa yanıt verirler. En duygusuz ve çocukça zihinlerde bile, sanatın pek seyrek değerlendirdiği, yeteneğin pek az yardım ettiği öyle bir düşünce zinciri vardır ki, tıpkı büyük gerçekler gibi, onu bulgulayan en basit bir amaç peşinde olduğu sırada, kendiliğinden doğup gelişir. O zamandan başlayarak dede torununun rahatsızlığını ve gösterdiği bağlılığı hiç aklından çıkarmadı. Bu küçük olaydan sonra, genç kızın sürekli yanı başında, zorluklar ve eziyet içinde çilelere katlandığını gören; onu kendi kişiliğinde şiddetle duyumsadığı üzüğü ve yoksulluğun bir ortağı olmaktan başka bir şey saymayıp buna genç kız hesabına olduğu değin kendi adına da kederlenen dedenin bilincinde, torununa karşı duyduğu şükran duygusu ve onun katlandığı keder ve üzüğülerin etkisi silinmedi. O zamandan başlayarak, sonuna değin; torununa karşı duyduğu sevgiden başka hiçbir kişisel kaygı, kendi dinlencesi üzerine hiçbir düşünce, hiçbir bencil görüş dedenin zihnini işgal etmedi.

Nell'i yorulup koluna yaslanıncaya değin yukarı aşağı izliyor; ocak başında karşısına oturuyordu. Eskiden olduğu gibi başını kaldırıp kendisine gülümseyinceye değin onu seyrediyor; ona belli etmeden ağır ev işlerini görüyor; soğuk ve ka-

ranlık gecelerde kalkıp torunu uyurken soluğunu dinliyor; elini tutmak için saatlerce yatağının başında oturuyordu. Bu perişan zihinde ne umutlar, ne korkular, ne derin sevgi duygularının yer aldığını, zavallı ihtiyar adamda ne gibi bir değişikliğin ortaya çıktığını ancak her şeyi bilen Tanrı bilirdi.

Haftalar geçmişti. Bayan genç kız yeğnik bir yorgunlukla güçsüz düşüyor; ateşin yanındaki sedire uzanarak saatler geçiriyordu. Bu sırada öğretmen kitaplar getirip ona yüksek sesle okuyordu ve öğretmenin gelmediği akşamlar pek seyrekti. Dede, oturup dinliyor; sözcükleri kavramasa bile, gözlemini genç kızıdan ayırmıyordu. Nell, öyküyü beğenip gülümseyecek olsa, o da öykünün güzel olduğunu söylüyor ve bu kitaba karşı sevgi besliyordu. Torunu akşamları bekar bayın anlattığı masaldan hoşlanacak olsa -bekar bay kuşkusuz çok iyi masallar anlatıyordu- dede, bin zahmetle masalı belleğine işlemeye çalışıyor ve bekar bay ayrılırken o da yavaşça arkasından gidiyor; Nell'den bir gülümseme kazanmak için ondan şu ya da bu kısmı yinelemesini rica ediyordu.

Ama ne iyi ki, Nell sürekli içerde kalmıyordu. Çünkü genç kız açık havada bulunmak ve kendi düzenlediği bahçede gezmek için büyük bir istek duymaktaydı. Kiliseyi görmek için gruplar halinde ziyaretçiler geliyor ve bunlar Nell'den bahsedip başkalarını gönderiyor ve böylece hatta yılın bu mevsiminde bile, hemen hemen ziyaretçisiz bir gün geçmiyordu. Dede, çok sevdiği sesi dinleyerek kısa bir aradan onları izliyor; yabancılar çekilip Nell'den ayrılınca, onlara karışıp ne anlattığına kulak konuğu oluyor; ya da aynı amaçla, beyaz saçları açık olduğu halde, onlar geçerken kapıda durup bekliyordu. Ziyaretçiler hep genç kızın zeka ve güzelliğini övüyorlar; yaşlı adam da bunları duymakla övünüyordu. Ama çoğunlukla eklenen ve dedenin yüreğini burkup onu hıçkırtıp ağlatan neydi? İlgisiz yabancılar, hatta genç kıza karşı o dakanın verdiği ilgiden başka bir sevecenlik beslemeyen, oradan ayrılıp ertesi gün böyle bir varlığın yaşadığını bile unutacak olanların görüp acıdığı ve acımayla hoşça kal deyip giderlerken fısıldaşmalarının nedeni neydi?

Bütün köy halkı için tek bir insan yoktu ki, zavallı Nell'e karşı bir sevgi ve ilgi duymasın. Onlar arasında da aynı duygu, genç kıza karşı bir saygı vardı. En katı yürekli bile, yolda ona alışık noktada rastlamayınca üzüüyor; yolundan ayrılip kafesli pencerede onu soruyordu. Onu kilisede oturur görünce açık kapıdan usulca ona bakıyorlar; ama kalkıp kendilerine doğru gelmeyince konuşmuyorlardı. Orada genç kıızı onların hepsinin üstüne çıkaran bir duygu vardı.

Pazar günleri de böyleydi. Kiliseye gelenler hep yoksul köylülerdi. Çünkü eski bir ailenin yaşadığı şato boş bir harabeden başkası değildi ve yedi millik bir çevrede halktan başka kimse yoktu. Herkesin ilgisi Nell üzerinde toplanmıştı. İbadetten önce ve sonra, kilise kapısının önünde, onun çevresinde toplanıyorlar; küçük çocuklar onun eteği çevresinde küme oluyorlar; ihtiyarlar dedikoduları unutup ona içten selamlarda bulunuyorlardı. Genç olsun, yaşlı olsun, hiçbirisi Nell'e dostça bir sözcük etmeden geçmiyordu. Üç dört mil uzaktan gelenler ona küçük armağanlar getiriyorlar; en alçak gönüllüsü de, en kabası da, ona iyilikler diliyorlardı.

Genç kıızı, ilk kez kilise avlusunda oynadıklarını gördüğü çocukları arayıp bulmuştu. Bunlardan biri -küçük kardeşinden bahseden- Nell'in en çok hoşlandığı arkadaşıydı. Kilisede yan yana oturuyorlar; hatta kilise kulesine birlikte çıkıyorlardı. Küçük çocuk Nell'e yardım etmekten, daha doğrusu yardım ettiğini sanmaktan, pek büyük bir zevk duyuyordu ve kısa bir zamanda pek yakın birer dost olmuşlardı.

Nell, bir gün, her zamanki yerinde oturup okurken bu çocuk gözleri yaşlı olduğu halde koşup geldi ve ona derinden bir sevgiyle bakıp küçücük ellerini, karşı konulmaz bir eğilimle, onun yanaklarına koydu.

Genç kıızı onu yatıştırmaya çalışarak:

«Ne var?...» diye sordu.

Çocuk, genç kıızı kucaklayarak:

«Hayır olmaz, olmaz!» diye bağırdı.

Nell, ona şaşkınlıkla baktı ve saçını başının üzerine sıvazlayarak öptükten sonra, ne demek istediğini sordu.

Çocuk:

«Biz onları göremiyoruz, bizimle konuşup oynamıyorlar; sen de onlardan biri olmamalısın, sevgili Nell!» dedi. «Bizimle kalacaksın, değil mi?»

«Anlamıyorum; ne demek istiyorsun?» Anlat bana!»

Çocuk onun yüzüne bakarak:

«Kuşlar gene cıvıldaşmaya başlamadan senin bir melek olacağını söylüyorlar. Ama olmayacaksın, değil mi? Bizi bırakma Nell! Gökyüzü ne değin nurlu da olsa, bizden ayrılma Nell!»

Genç kızın başı öne düştü ve elleriyle yüzünü kapadı.

Çocuk, gözyaşları arasında, sevinerek:

«Düşüncesine bile dayanamıyorum...» dedi.

«Gitmeyeceksin değil mi, Nell? bizi ne değin üzeceğini varsa yarsın. Bizimle birlikte kalacağını söyle, sevgili Nell! Kalacaksın değil mi?»

Çocuk kollarını kavuşturup genç kızın yanına diz çökmüştü.

«Nell! Gitmeyeceğini söylersen onların yanıldığını anlar ve ağlamam. Evet demeyeceksin, Nell!»

Nell'in başı öne eğilmiş ve elleriyle yüzünü örtmüştü. Çocuğun hıçkırıklarından başka bir ses işitilmedi.

«Bir süre sonra iyi yürekli melekler senin bizim aramızda kaldığına çok memnun olacak. Willy onlara karıştı; ama gecelerin yatağımızda onu nasıl aradığını bir bilse inanıyorum ki benden ayrılmazdı.»

Genç kız, ona yanıt veremedi ve sanki yüreği çatlayacakmış gibi, içini çekerek ağladı.

Çocuk, okşayarak ve yanağını yanağına sürerek:

«Ne diye gideceksin, Nell?» dedi. «Senin yitmene ağladığımızı işitince mutlu olamayacağını biliyorum. Şimdi Willy'nin cennette olduğunu, orada hep bahar olduğunu söylüyorlar. Oysa ben onun bahçe yatağına uzanıp yattığım zaman, dönüp beni öpmediğine her halde çok üzülmüyor olmalı. Gidecek olursan Nell, benim için onu sev, onu ve seni ne değin sevdiğimi söyle! İkimizin birlikte ve mutlu olduğumuzu bilirsem bu ayrılığa dayanmaya çalışacağım; sizi üzecek hiçbir şey yapmayacağım. Buna inan!..»

Nell, çocuğun kolunu boynuna dolmasına izin verdi. Göz yaşlarıyla karışan bir suskunluktan sonra, çocuğa, yüzünde bir gülümsemeyle bakarak, pek yeğnik ve nazik bir sesle Tanrının izin verdiği sürece kalıp ona arkadaş olacağını söyledi. Çocuk, ellerini çırpıp ona gene teşekkür etti ve aralarında geçeni kimseye söylememesi üzerine anlaştıklarına ve buna uyacağına, içtenlikle söz verdi.

Genç kızın anladığına göre çocuk sözünü tutmuş; ama bütün gezintilerinde ve düşüncelerinde sessiz bir arkadaş olmuştu. Nedenini kavrayamamış olmasına karşın; duyumsadığına göre, çocuk kendisine acı veren bu konuya bir daha dönmemişti. Bununla birlikte, çocukta güvensizliğe benzer bir şey yer etmişti. Bayan, hatta akşam karanlığından bile gelip genç kızın içeride güvende olup olmadığını anlamak için kapıdan ürkek bir sesle sesleniyor; olumlu yanıt alıp içeri girmesi istenince genç kızın yanındaki alçak bir iskemleye ilişerek gelip kendisini arayıp buluncaya değin sabırla oturuyordu. Sabah olur olmaz eve gidip genç kızın hatırını soruyor; sabahleyin, öğleyin, akşam üstü arkadaşlarını ve oyununu bırakarak genç kıza arkadaşlık ediyordu.

Bir kez yaşlı zangoç:

«Çok iyi, küçük bir dost!» dedi. «Kardeşi ölünce -o da henüz yedi yaşındaydı- çok üzüldüğünü anımsıyorum.»

Nell, öğretmenin söylediği sözleri düşündü ve gerçeğin bu küçük çocukta bile nasıl ortaya çıktığını duyumsadı.

İhtiyar adam ekledi:

«Bu, ona bir suskunluk vermişti. Bununla birlikte, zaman zaman neşelenmesini biliyor. Siz her halde kilisenin mahzenindeydiniz, değil mi?»

«Hayır, ben oraya gitmekten korkuyorum. Kilisenin bu kısmına hiç gitmiyorum.»

«Gel birlikte gidelim. Ben orasını çocukluğumdan beri biliyorum.» Kilisenin yeraltı kemerlerinin bulunduğu yere birlikte indiler ve kemerler arasında loş bir yerde durdular.

İhtiyar adam:

«İşte burası!» dedi. «Bana elini ver. Şu kapağı da kapa, düşmeyesin. Yaşlılık -romatizma demek istiyorum- eğilmeme izin vermiyor!»

Genç kız:

«Ne kasvetli, ne korkunç bir yer!» dedi.

Yaşlı adam, parmağıyla işaret ederek:

«Şuraya bak!» dedi.

Nell, uysallıkla derin çukura baktı.

«Burası başlı başına bir mezara benziyor.»

«Evet öyle!

«Bana öyle geliyor ki önce burasını daha karanlık ve kirlilikleri de daha dindar göstermek için kazmışlar. Kapatılsa daha iyi olur.»

Nell, düşünceli mahzene baktı.

Zangoç:

«Burası kapanınca bakalım toprak kimlerin başını örtecek?» dedi. «Gelecek bahara burayı kapayacaklar.»

Genç kız, penceresinden batan güneşi seyredip kendi kendine; 'kuşlar baharda gene ötecek; bahar ne güzel, ne mutlu bir mevsim' diye, düşündü.

LVI

Swiveller, çöldeki çay partisinden bir iki gün sonra, alışık saatte Sampson Brass'ın yazıhanesine yürüdü ve bu hukuk mabedinde henüz başka kimse olmadığından şapkasını masanın üzerine koyup cebinden çıkardığı küçük bir paketten siyah bir tül parçası alarak onu şapkasına bir şerit gibi iğnelemeye koyuldu. Şapkaya bu yas bandını takıp kıvançla seyrettikten sonra-yasın etkisini arttırmak için- şapkasını bir yana fazla eğerek başına geçirdi. Bu işleri istediği biçimde tamamlayıp ellerini cebine soktu ve yazıhane içinde, ölçülü adımlarla, bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladı.

«Her zaman böyle oldu!» dedi. «Ta çocukluğumdan beri en güzel düşlerimin boşa çıktığını gördüm. Ne zaman bir ağaç ya da çiçeği sevecek olsam hemen kuruyup solar. Siyah, yumuşak gözlü bir bayan sevdim, beni tanıyıp sevmeye başlayınca, gidip bir bahçıvanla evlendi!»

Bu düşüncelerin etkisi atında bulunan Swiveller kendini müşterilerin oturduğu sandalyeye attı.

Sonra şakacı bir suskunlukla:

«Her halde yaşam bu!» dedi. «İyi, ben halimden yakınan değilim.» Swiveller, bundan sonra şapkasını çıkarıp ona sert sert baktı ve sanki parasal sonuçlarını düşünmese, şapkayı ayakları altında ezecekmiş gibi davranarak ekledi: «Bunu hiçbir alışverişin kalmayan yaşamının sonuna değin adını bile ağzına almayacağım bir kadının anısı, bir hainlik ve sadakatsizlik nişanesi olarak giyeceğim. Ha ha ha!..»

Swiveller'in kendi kendine konuşmasının sonunda pek ciddi düşünceleriyle bir karışıklık oluşturan, neşeli bir kahkaha atmadığı düşünülecek olsa, bile şunu kaydedelim ki, genç adam pek dramatik bir halde bulunduğundan; rolünün bu kısmını melodramlar da 'şeytan gibi gülme' diye nitelendirilen biçimde yaptı. Çünkü şeytan heceler halinde ve hep üç hece olarak güler ki, bu gerçekten bellekte tutmaya değer bir şeydi.

Bu zehir zemberek sesler yitmeden ve Swiveller pek asık bir yüzle sandalyede otururken, yazıhane kapı zili çaldı - ya da içinde bulunduğu ruh durumuna göre bir çan sesi- duyuldu. Genç adam hemen kapıyı açınca Chuckster'in pek anlamlı yüzüyle karşılaştı ve ikisi arasında pek içten bir selamlaşma oldu.

Chuckster, tek ayağı üzerinde durup diğerini sallayarak:

«Şu kokuşmuş mezbahaya bugün pek erken gelmişsin!» dedi.

«Biraz...»

Chuckster kendisine pek yaraşan, hiçbir şeyi önemsemeyen soğukkanlılıkla:

«Biraz mı?» dedi. «Saatin, sabahın henüz dokuz buçuğu olduğunu biliyorsun? Gelmez misin? Benden başka kimse yok. Swiveller cenapları yapayalnız. Hem günün sihirli saatinde.

«Gecenin kasvetli zamanında...»

«Kilise avluları esnerken...»

«Mezarlar ölüleri teslim ederken...»

Diyalog biçimindeki bu bir yerden aktarmalardan sonra, her ikisi de yeni bir poz alarak nazımdan nesre döndü ve yazıhaneye girdi. 'Şanlı Apollanlar' kulübü üyesi arasında bu gibi heyecanlar eksik olmazdı ve gerçekten bunlar onları birbirine bağlayan bağlar, onları soğuk ve karanlık toprağın üstüne çıkaran cezbelardı.

Bir iskemleye oturan Chuckster:

«Nasılsın dostum?» diye sordu. «Bazı özel işlerim için kente inmişim. Sana uğramadan geçemedim. Ama seni böyle erken saatte bulacağımı sanmıyordum.»

Swiveller, teşekkürlerini sundu. Konuşma devam edip iyi sağlıkta olduğu, Chuckster'in de aynı özenilecek durumda bulunduğu anlaşılınca her ikiside üyesi bulundukları şanlı derneğin geleneklerine uyararak, birlikte bildik bir düetin bir parçasını söyledikten sonra el sıkışıp oturdular.

Richard sordu:

«Ne haberler var?»

«Kent bir Hollanda fırını gibi düpedüz, azizim. Hiç haber yok. Ama şu sizin kiracı pek ömür bir insan! Akıl erecek adam değil; görülmemiş bir insan.»

«Ne işler görüyor?»

Chuckster, kapağı bronzdan bir tilki başıyla süslenmiş olan enfiye kutusunu çıkarıp:

«Bu adamın işine karışılmaz!» dedi. «Bizim katiple sıkı fıkı dost oldular. Zararsız bir insan ama, pek yavaş ve yumuşak, eğer arkadaş arıyorsa, ne diye akli eren, oturup konuşmasını bilen birisiyle dost olmuyor? Benim de kusurlarım yok değil...»

«Yok canım!..»

«Evet, kusurlarım var. Hiçbir kimse kendi kusurlarını benim gibi bilmez. Gelgelelim, ben yumuşak başlı biri değilim. Şu bizim katipten çok insanları genellikle birbirine bağlayan niteliklere sahip olmasam, boynuma bir kangal kaşar peyniri bağlar, kendimi denize atar, yaşamımda olduğu gibi, kendimi rezil edip öldüm. Buna inanın!»

Chuckster burada sözlerine ara verip parmağının kemiğiyle tilkinin burnunu okşadıktan sonra, bir tutam enfiye çekti ve aksıracağını sanıyorsa hata ettiğini anlatmak için arkadaşına temkinle baktı.

«Abel'le dost olduğu yetişmiyormuş gibi, annesi ve babasıyla da dostluğu ilerletti. Şu sözü geçen yaban ördeği avından döneli beri onlardan ayrılmıyor. Züppe Kit'e de pek fazla önem veriyor. Hem onun buraya sık sık gelip gideceği anlaşılıyor. Oysa benimle, günlük naziklik gereği, birkaç sözcükten başka bir şey konuşmuyor.»

Chuckster bundan sonra işlerin fazla ileri gittiğini anlatmak isteyen insanlara özgü bir tutumla ve ağır başlılıkla ekledi:

«Bu öyle bayağı, öyle düzeysiz bir şey ki patronu düşünmeyecek olsam ve bensiz yapabileceğini kestirsem, hemen ilgiyi keseceğim. Başka yapacak bir şey kalmadı.»

Arkadaşının karşısında, bir başka iskemlede oturan Swiveller, onun duygularına katıldı; ama ateşi karıştırıp hiçbir şey söylemedi.

Chuckster, bir kâhin havasında sözlerini sürdürdü:

«Şu genç zübbe Kit'in sonu kötüye varacak. Biz mesleğimiz dolayısıyla insanlardan anlarız. Fazla olarak aldığı bir şilin için hizmet görmekten kaçmayan bu delikanlının pek yakında içyüzü anlaşılacak. Bayağı hırsızın biri. Başka türlü-sü olamaz.»

Coşan Chuckster belki bu konuyu daha kesin bir dille daha da uzatacak; ama bir iş için geldiği anlaşılan bir müşterinin kapıyı çalmasıyla durgun bir hal aldı. Aynı sesi işiten Swiveller de sandalyenin bir ayağı üzerinde dönerek masasının önüne geldi ve heyecanla tuttuğu maşayı masanın üstüne attıktan sonra:

«Giriniz!..» dedi.

Gelen, Chuckster'in öfkesinin konusu olan Kit'ten başkası değildi. Chuckster onu görünce hemen yürekliğini yüzüne yansıtarak ciddileşti. Swiveller bir an gözlerini dikip Kit'e baktı; sonra sandalyesinden fırlayıp kalktı ve maşayı attığı yerden alıp her türlü saldırı ve savunma eylemleriyle çılgınca bir kılıç talimine başladı.

Bu pek tuhaf kabulle karşılaştan Kit:

«Centilmen evde mi?» diye sordu.

Swiveller henüz bir yanıtta bulunmadan, Chuckster bu biçimdeki soruya öfkeyle bir karşı çıkışta bulunmak fırsatını kaçırmadı. Soru sahibinin orada iki centilmenin oturduğunu görüp dururken, diğer centilmen diye soracak yerde, ya da - aradığı bayın aşağı mevkide biri olması olasılığı karşısında, adıyla anacak ve derece ve sıfatının takdirini kendilerine bırakacak yerde- centilmen diye değerlendirmede bulunmasının saygısız ve züppece bir eğilim olduğunu vurguladı. Bu hitap biçiminin kendisine özellikle olduğunu, bazı hoppaların olduğu gibi kendisinin alaya almayacağını ve bunun onlara pahalıya patlayacağını belirtti.

Kit, Swiveller'e dönerek:

«Yukarıdaki centilmen evde mi demek istiyorum!» dedi.

«Niçin soruyorsun?»

"Evdeyse ona bir mektup getirdim.»

«Kimden?»

«Bay Garland'dan.»

Swiveller, birden nazikleşerek:

«Ooo halde onu bana verebilirsiniz, efendim!» dedi.

«Yanıt isterseniz holde bekleyiniz. Orası pek havadardır, efendim!..»

«Teşekkür ederim; ama izninizle mektubu kendi elimle vereceğim.»

Bu yanıtta dikbaşlılık Chuckster'e o değin etki etti, arkadaşının onuru üzerine beslediği saygı duygusuna öyle dokundu ki, yasal çekincesi olmasa Kit'i hemen oracıkta yok edecekti. Yapılan hakarete karşı gösterilecek olan bu tepkinin -zorlayıcı koşullar da düşünülecek olursa- İngilizlerden oluşan bir jüri tarafından hiç kuşkusuz onaylanıp haklı bir adam öldürme olayı olarak niteleneceğini ve öç alanın yüksek karakteri ve ahlakı üzerine iyi tanıklıkta bulunacağını açıkladı. Swiveller'se bu sorun üzerinde bu değin fazla duygunluk göstermeyen arkadaşının aşırı heyecanından utandı ve nasıl davranacağını şaşırdı. Kit'e gelince, o pek serinkanlı ve iyi

huylu davranmıştı. Tam bu sırada yukardaki kiracının öfkeli sesi duyuldu.

«Beni görmeye gelen mi var?»

«Evet efendim!»

«Hani, nerede öyleyse?»

Dick yanıt verdi:

«İşte burada efendim! Delikanlı, çağrıldığını duymuyor musun? Seni istiyorlar!»

Kit, yeni bir çekişmenin yararsızlığına inanarak 'Muhteşem Apollanlar' kulübü üyelerini sessiz, suskun birbirlerine bakar bir durumda bırakarak çıkıp gitti.

«Nasıl? Ben sana demedim mi?» Buna ne dersin?»

Swiveller aslında iyi huylu bir insan olduğundan ve Kit'in tutum ve davranışında alçaklık denebilecek bir şey sezmediğinden, ne yanıt verebileceğini kestiremedi; bununla birlikte, Sampson ile kızkardeşinin içeri girmesiyle bu şaşkınlıktan sıyrıldı. Zira Chuckser onları görür görmez apar topar gitti.

Sampson Brass ile sevimli kız kardeşi sade kahvaltılar sırasında önemli bir konuyu görüşmüş bulunuyorlardı. Bu gibi görüşmeler temelinde -sanki kurdukları plan onları yatıştırmış ve işlerini kolaylaştırmış gibi- yazıhaneye genellikle alışık zamanlarından yarım saat sonra, gülümser bir yüzle gelirlerdi. O gün özellikle neşeli görünüyorlardı. Sally'inin tatlılığı pek üstündeydi; Brass da pek keyifli ve şakacı bir halde ellerini oğuşturup duruyordu.

«Keyfiniz bu sabah nasıl, bay Richard?»

Dick yanıt verdi:

«Oldukça iyi, efendim!»

«Güzel, güzel! Tarla kuşları gibi neşeli olmalıyız, bay Richard! İncelikli bir dünyada yaşıyoruz. Gerçi içinde kötü insanlar yok değil; ama kötü insanlar da olmasa iyi hukukçular olmazdı. Ha ha! Bu sabah postadan bir şey çıkmadı mı, bay Richard?»

Swiveller, olumsuz yanıt verdi.

Brass:

«Önemi yok...» dedi. «Bugün az iş olursa, yarın çok olabilir. Yaşamı tatlılaştıran kanıdır. Hiç gelen olmadı mı, bu Richard?»

«Yalnız bir arkadaş?»

Brass hemen sözü aldı:

«Ve bir de şişe; ha ha ha! Şarkının devamı böyledir, değil mi. Pek güzel bir şarkı, pek güzel bir şarkı, bay Richard. İçindeki duyguyu pek severim. Ha ha ha! Gelen arkadaş, bay Witherden'in yazıhanesinde çalışan genç değil miydi? Başka bir kimse gelmedi mi, bay Richard?»

«Kiracıya biri geldi!»

«Oo, kiracıya öyle mi?»

Dick, patronunun yansıttığı aşırı neşe karşısında şaşaalayarak:

«Evet, şimdi onun yanında...» dedi.

«Onun yanında öyle mi bay Richard? Ha ha ha! Neşeleri bol olsun; değil mi bay Richard?..»

«Kuşkusuz.»

Brass masanın üstündeki kağıtları karıştırarak:

«Kiracının ziyaretçisi kim acaba?» diye sordu. «Bir kadın olmasın, bay Richard? Bevis Marks'ın onuru korunmalı; değil mi bay Richard? Sevimli kadın bir ihtiyatsızlık edecek olursa...»

«Hayır, hayır. Gene Witherden'le ilgisi olan bir genç; adı Kit...»

«Kit öyle mi? Tuhaf bir ad. Demek bu Kit, yukarda, ha?..»

Swiveller, kardeşinin gösterdiği bu beklenmedik taşkınlığın önüne geçecek yerde, suskun ve gizli bir onayla karşılayan Sally'ye şaşkınlıkla baktı ve her halde birisini aldatıp para toplamakta olduklarına hükmetti.

Brass, yazıhanenin gözünden bir mektup alarak:

«Lütfen şu mektubu Peckham'a götürür müsün bay Richard?» dedi. «Yanıt istemez; ama önemli bir mektup olduğu için elden verilmesi gerek. Araba parası benden. Onun için hiç acıma! Olabildiğince fazla yazmana bak! Katiplerin düşüncesi de budur; değil mi bay Richard? Ha ha ha!»

Swiveller, durumunu görevini bilir bir tutumla gündelik ceketini çıkarıp sokak ceketini giydi. Askıdan şapkasını aldı ve mektubu cebine sokup ayrıldı. O gider gitmez Sally de kardeşine tatlı bir gülümsemede bulunup ayrıldı. Brass'sa başını sallayıp burnunu okşadı.

Böylece yalnız kalan Brass aşağı inip sokak kapısından çıkacak olan herhangi bir kimseyi görebilmek için, yazıhane kapısını ardına değin açıp karşısına geçti. Büyük bir neşe ve çabayla yazı yazmaya koyuldu; bir yandan da müziksiz bir sesle, devletle kiliseyi birleştirerek, yarı uluslararası, yarı ilahi bir şeyler mırıldanmaya başladı.

Bevis Marks'lı avukat uzun zaman -kurnaz bir yüzle durup dinlediği zamanlar dışında -hem mırıldanıp hem yazmayı sürdürdü ve hiçbir ses işitmeyince, daha yüksek perdeden mırıldanıp daha yavaş tempoyla yazısını yazdı. Sonunda bu kısa aralardan biri sırasında kiracının kapısının açılıp kapandığını ve ayak seslerinin aşağı doğru indiğini işitti. O zaman Brass yazısını hemen bırakıp, kalemi elinde, en yüksek perdeden bir şarkı mırıldanarak, yüreğini yalnız müziğe kaptırmış bir insan tavrıyla, başını bir yandan bir yana sallayıp bir melekmiş gibi gülümsedi.

Merdiven ve tatlı müzik Kit'i bu dokunakla sahneye yöneltti. O, kapının önüne gelir gelmez bay Brass şarkısını kesip gülümsemesini sürdürerek, tatlılıkla başını salladı, ve kalemiyle işaret edip onu içeri çağırırdı.

Düşünülebilecek en hoş bir biçimde:

«Kit!..» dedi. «Nasılsın?..»

Kit, çekingendi ama uygun bir yanıt verdi. Tam elini sokak kapısının kilidine uzatacağı sırada, Brass yumuşak bir sesle onu çağırırdı.

Avukat, esrarlı, ama iş adamlarına yaraşır bir tavırla:

«Kit!..» dedi. «Dur biraz, gitme! Şuraya iki adımcık atıver!» Brass yerinden kalktı ve sırtını ateşe vererek ekledi: «Olur şey değil! Sana bakınca gördüğüm yüzlerin en tatlısını anımsamış oluyorum. İki üç kez gelip gittiğini anımsıyorum. Kit, aziz dostum, benim mesleğimdeki insanlar bazan hazin görevler de görürler. Onun için hiç özenilecek yanımda yoktur.»

«Değerlendirmesi bana düşmezse de ben özenmiyorum, efendim!»

Avukat, düşünceli bir dalgınlıkla bakarak:

«Biricik avuncumuz şu ki rüzgarın yönünü çeviremezsek bile onu yumuşatırız. Deyim gerekirse adalete acıma kata-rız!» dedi.

Kit, kendi kendine 'hangi acıma' diye düşündü. Ama bir şey söylemedi.

«Bu alışkanlıkla bay Quilp'le çok çetin bir uğraşa giriştim. Bay Quilp hiç ödünsüz bir adamdır, Nuh der peygamber demez. Ama sonunda ezinç içindeki erdem bana esin verdi ve istediğim hoşgörüyü elde ettim.»

İç dünyasıyla çatışma halinde görünen bir insan gibi dudaklarını büzen avukat karşısında Kit, kendi kendine: 'Hiç de kötü bir insana benzemiyor' dedi.

Avukat heyecanla:

«Sıradan durumuna karşın, senin saygıya değer yanlarını sezdim!» dedi. «Ben yeleğe bakmam yüreğe bakarım. Yelekteki çizgiler kafesin telleri ama yürek, içindeki kuş demektir. Bu kuşlardan nicesi sürekli olarak tüylerini döküp teller arasından gagalarını çıkarır ve insanlığı gagalamak ister...»

Kendi çizgili yeleğine bir anıştırma olduğunu sandığı bu şairce anlatım Kit'in kavrayışının üstündeydi. Brass ses ve tavrıyla, bunun etkisini arttırmakta kusur etmedi; zira konuşmasında sofı bir sakinlik ve suskunluğu takınmış; tabloyu tamamlamak için şöminenin üstüne bir kuru kafayla beline bir ip bağlaması kalmıştı.

Brass kendi ya da türdeşinin zayıflığına gülümseyen iyi bir insan tavrıyla konuşurken masanın üstünde duran iki şilini işaret ederek:

«Bu hesap dışı...» dedi. «Al onları!»

Kit, önce gümüş sikkelere, sonra Sampson'a baktı ve duraksadı.

«Bunlar senin için.»

«Kimden?»

«Kimden geldiğinin önemi yok. İstersen benden olsun! Yukarda pek değişik yapıda bir dostunuz var; fazla konuşmaya

gerek yok. Ne demek istediğimi anlıyorsun, değil mi? Sen şunları al! Söz aramızda, bunlar aynı yerden alacağın son sikkeler olmayacak. Umarım olmaz da! Haydi güle güle, haydi güle güle, Kit!»

Birçok teşekkürlerle ve ilk konuşmada sandığından çok daha iyi çıkan bir insan üzerine beslediği kuşkudan kendi kendini ayıplayan Kit, parayı alıp evinin yolunu tuttu. Brass da ateşin yanında, keyiflenerek şarkısını mırıldanmaya bıraktığı yerden devam etti. Ve bir melek gibi gülümsedi.

Sally başını içeri uzatarak:

«Geleyim mi?» diye sordu.

Kardeşi yanıtladı:

«Elbette!»

Bayan Brass anlamlı anlamlı öksürdü.

Sampson:

«Evet...» dedi. «İş oldu demektir.»

LVII

Chuckster'in öfke ve kaygısı hiç de yersiz değildi. Yabancı bayla bay Garland arasındaki dostluk, hızla gelişip genişlemişti. Şimdi sık sık görüşüp konuşuyorlardı. Ve yalnız bayın şu sıra -pek olası olarak son heyecan ve düş kırıklığı sonucu- soğuk algınlığından rahatsız olması daha sık haberleşmelerine yol açmıştı. Böylece, hemen hemen her gün Abel köşkü halkından biri köşk ile Bevis Marks arasında mekik dokuyordu.

Midilli ise artık hiç çekinip sakınmadan, Kit'ten başkası tarafından sürülmeye boyun eğmediğinden; gelen ister bay Garland, ister Abel olsun; Kit onunla birlikte gidiyordu. Her türlü haberi -görevi gereği- Kit götürüp getiriyor ve yabancı bay rahatsız olduğu sürece hemen hemen bir postacı düzeyine her sabah Bevis Marks'a gelip gidiyordu.

Çevreyi inceden inceye incelemesi için kendisince birtakım nedenleri olan Sampson Brass, çok geçmeden, caddenin

köşesinden midillinin ayak sesleriyle arabanın tıkırtısını ayıracak bir hale gelmişti. Bu sesi işitir işitmez, hemen kalemini elinden bırakıp büyük bir neşeyle ellerini oğuşturmaya başlıyordu.

«Ha ha! İşte midilli geliyor! Pek tuhaf, pek uysal bir midilli, değil mi, bay Richard?»

Dick, uygun bir yanıtta bulunuyo.; Brass caddeyi daha iyi görebilmek için sandalyesinin üstüne çıkıyor ve ziyaretçiler üzerine gözlemlerde bulunuyordu.

«İşte yaşlı centilmen geliyor! Pek alımlı bir bay bu, bay Richard! Pek sevimli bir yüz, pek durgun, pek hayırsever bir insan. Tacına tahtına sahip olduğu zamandaki kral Lear'i anımsatıyor. Aynı hoş mizaç, aynı beyaz ve yarı dökülmüş saçları ve aynı talih! Üzerinde durulacak pek çekici bir konu, bay Richard!»

Bay Garland arabadan inip yukarı çıkınca, Brass pencereden Kit'e başını sallayıp gülümsüyor, sonra dışarı çıkıp onunla konuşuyordu.

«Ne güzelli giyinip kuşanmışsın, Kit!» diyor; sonra midilliyi okşayarak ekliyordu. «Ne güzel tımar edilmiş, pırıl pırıl. Sanki baştan tırnağa değin cilalanmış. Ne değin övünsen yeridir, Christopher!»

Kit elini şapkasına götürüyor, kendisi de midilliyi sıvazlıyor ve onun eşsiz bir midilli olduğunu söylüyordu.

«Gerçekten çok güzel bir hayvan, hem de pek anlayışlı!»

Bunun üzerine aynı sözleri, aynı yerde, aynı kişiden gene işitmiş olmasına karşın, Brass şaşkınlık içinde 'öyle mi, olur şey değil' diyordu.

Avukatın gösterdiği büyük ilgiye çok sevinen Kit, kendi kendine 'ilk gördüğümde ona böyle alışıp sevebileceğimi sanmamıştım' dedi.

Ahlaksal ilkeler ve erdem söyleşiyle coşup taşan Brass:

«Senin için üzerinde düşünülecek bir konu!» dedi. «Bir övünme ve kutlama konusu, doğruluk en iyi yoldur, Christopher! Ben her zaman bu gerçeği gözlemlerim. Bu sabah doğruluk yüzünden kırk yedi buçuk sterlin yitirdim. Ama bu kazanç demektir, hep kazanç!»

Brass, kurnazca kalemiyle burnunu gıdıklayarak, gözleri yaşlı, Kit'e baktı. Kit'de nasıl görüldüğüne benzemeyen iyi bir insan varsa, onun Sampson Brass olduğuna kanı getirdi.

«Doğruluğu yüzünden bir sabahta kırk yedi buçuk sterlin yitiren bir insan, özenilecek bir insandır. Seksen sterlin olsa bu zevkli duygu daha da artardı. Her yitirilen sterlin tonlarla mutluluk olurdu.» Brass burada gülümseyip yeğnikçe göğsüne vurarak ekledi: «İçimdeki sakın ve yeğnik ses bana gülünç şarkılar söylüyor, o zaman neşe ve mutluluktan başka bir şey kalmıyor!»

Bu konuşmadan yararlanıp onu kendi duygularına pek uygun bulan Kit, ne diyeceğini düşünürken, bay Garland göründü. Yaşlı bay, Brass tarafından büyük bir ikiyüzlülükle arabaya yerleştirildi. Midilli birkaç kez başını sallayıp, sanki o noktada yaşayıp, o noktada ölmeye azmetmiş gibi; yerinden kımıldamayarak, üç dört dakika dört ayağı üzerinde mihlanmış gibi durduktan sonra; birdenbire ve hiç habersiz, yerinden fırlayıp saatte on beş mil hızla arabayı çekti. O zaman Brass ve kapıda ona katılan Sally, anlatımı hiç de hoş denmeyecek olan tuhaf bir gülümsemeyle birbirine sırttılar ve kendilerinin yokluğu sırasında türlü pantomina becerileriyle kendi kendine eğlenip pek coşmuş ve kızarmış bir halde masa başında yarım bir çakıyla neyi kesip yonttuğu belli olmayan Richard Swiveller'in yanına döndüler.

Kit, arabasız olarak yalnız başına geldiği zamanlar Brass hep bir iş anımsıyor, Swiveller'i çağırarak onu Peckham'a değilse bile, dönmesi iki üç saat -hatta katip bu gibi hallerde hızlı olacak yerde olabildiğince gecikmesini bildiğinden- daha da fazla sürecek uzakça bir yere gönderiyordu. Swiveller gidine, bayan Sally çekilip gidiyor, o zaman Brass yazıhane kapısını ardına bir açıyor melek gülümsemesiyle eski şarkısını büyük bir neşeyle mırıldanmaya başlıyordu. Kit aşağı inerken içeriye çağırılıyor, hoş ve ahlaksal birkaç sözle avutulup eğlendiriliyor; bay Brass caddenin karşı yanına geçivereceği sırada yazıhaneye bakması rica ediliyor; sonra gereğine

göre, birkaç şilin bahşış veriliyordu. Bu o değin çok yinelenmişti ki, Kit bunun annesini çok cömertçe ödüllendiren; kendisine, küçük Jacop'a bebeğe ve hatta Barbara'ya o değin çok ucuz armağanlar veren yabancı baydan geldiğine kuşku duymuyordu. Öyle ya, gün geçmiyordu ki içlerinden biri ondan bir armağan almamış olsun.

Sampson Brass'ın yazıhanesinin içinde ve dışında bu işler olup biterken, Richard Swiveller çoğunlukla yalnız kalmakta olduğundan, sıkılmaya başladı. Ve bu nedenle neşesini saklamak ve zekasının paslanmasının önüne geçmek için, bir deste oyun kağıdıyla bir tahta bularak düşsel bir oyunuyla yirmi, otuz hatta bazan elli bin siterlinine oyun oynamaya başladı.

Swiveller, düşsel bile olsa ortada dönen paranın görkemi-ne, karşın, sessizce süren bu oyunlar sırasında, Brass ile bayan Sally'nin bulunmadığı akşamlar -şimdilerde pek sık dışarıda kalıyorlardı- kapı yanından gelen bir horultu işittiğini sandı ve bir süre düşündükten sonra, bu sesin rutubette yattığı için hep soğuk algınlığından muztarip olan küçük hizmetçi kızıdan geldiğine hükmetti. Bir gece bu yana doğru dikkatle bakarken, anahtar deliğinde bir gözün parıldadığını açıkça seçti ve kuşkusunun doğru olduğuna kanı getirerek yavaşça kapiya doğru yürüdü ve hizmetçi kız ayırında olmadan üzerine atıldı.

Küçük hizmetçi kız çok daha büyük bir insan gibi çırpınarak:

«Kötü bir niyetim yoktu!» dedi. «Aşağısı pek karanlık da! Beni hırpalamayın!»

«Hırpalamak mı? Demek anahtar deliğinden arkadaş arıyordun, öyle mi?»

«Evet, doğrusu bu...»

«Ne zamandan beri içerisini gözetliyordun?»

«Kart oynamaya başladığından beri. Hatta daha önce.»

İş yorgunluğundan sonra dinlenmek amacıyla yaptığı türlü tuhaf devinimleri belirsiz bir surette anımsayan Swiveller,

bunların her halde küçük kız tarafından görüldüğünü düşünerek epey şaşaladı; ama bu gibi şeylere fazla önem vermediğinden kendini çabuk topladı.

Kısa bir düşünüp taşınmadan sonra:

«İyi, içeri gel...» dedi. «Otur, sana oyun öğreteyim.»

«Olmaz, yapamam. Bayan Sally, buraya geldiğimi öğrenecek olursa beni öldürür!»

«Aşağıda ateş var mı?»

«Pek az.»

Richard kartları cebine sokarak:

«Sally benim aşağıya indiğimi öğrenecek olsa beni öldüremez. O halde ben aşağı geleyim!» dedi. «Ne denli zayıfsın!»

«Benim suçum değil!»

«Sen et yer misin? Hiç biranın tadına baktın mı?»

«Bir kez bir yudum içmiştim.»

Swiveller gözlerini tavana dikerek:

«İşte dünyanın hali!..» dedi. «Daha bira tatmamış! Bir yudumla biranın tadına bakılmaz. Kaç yaşıdasın sen?»

«Bilmiyorum.»

Swiveller gözlerini faltaşı gibi açıp bir an düşündükten sonra, hizmetçi kıza kendisi gelinceye değin kapıya bakmasını buyurarak hemen ortadan yitti.

Çok geçmeden, peşinde karşıki meyhanenin çırağının bir elinde, bir tepsi içinde Rozbif ve ekmek; diğerinde hoş ve baharlı bir koku yayan bir kupa olduğu halde, geri döndü. Kupanın içinde Swiveller'in borcu defterde bir hayli kabardığı sırada, meyhanecinin gönlünü hoş etmek için, kendisi tarafından tarif edilen bir reçeteye göre hazırlanan şekerli ve baharlı, sıcak bira olduğu anlaşılıyordu. Çırağı yükünden kurtarıp savan Swiveller, küçük hizmetçi kıza kapıyı kapamasını buyurduktan sonra, onunla birlikte mutfağa indi.

Richard burada tepsiyi küçüğün önüne koyarak:

«İlkin şunu bir temizle, sonra kolay!» dedi.

İkinci bir öneriye gerek kalmadan küçük hizmetçi tepsidekileri temizledi. Bundan sonra Dick, birayı da ikram ederek:

«Şunun da bir tadına bak bakalım!» dedi. «Ama yavaş yavaş için, çünkü alışık değilsin. Çok iyi bir şeydir.»

«Her halde öyle olacak...»

Bu yanıtıtan fazlasıyla memnun olan Swiveller, kendisi de derin bir yudum çekerken, durgun bakışlarla küçük kıza baktı. Bu başlangıçtan sonra, zeki ve kurnaz olan küçük kıza kart oyununu öğretmesi uzun sürmedi.

Swiveller kağıtları karıştırıp dağıttıktan sonra, kötü bir ışık veren kandili temizleyip bir tabak içine iki tane altı penilik sikke koydu.

«Şimdi...» dedi. «Ortaya konan para bu! Sen kazanırsan, senin ben kazanırsam benim olur. Oyunu daha gerçek ve tatlı bir hale sokmak için sana Markiz diye hitap edeceğim.»

Küçük kız başını salladı.

«Haydi bakalım Markiz, başla!»

Markiz kartları her iki elinde sımsıkı tutarak hangi kartı oynayacağını düşündü. Swiveller'se bu gibi yüksek sosyeteye özgü şen bir tavır takınarak kupadan bir yudum daha çekti ve kızın oynamasını bekledi.

LVIII

Değişik şansta oyun arkadaşıyla birkaç parti oynadıktan sonra, üç tane altı penilik sikke yitirip biranın yavaş yavaş tükendiğini ve saatin de onu çalmasıyla vaktin ilerlediğini ayırdeden Swiveller, Sampson ile Sally Brass dönmeden çekilip gitmenin doğru olacağına hükmetti.

Bay Swiveller bu düşünceyle ciddilikle:

«Sayın Ledy'nin izinleriyle şu birayı bitirince kartları cebime koyup ayrılacağım!» dedi. «Yaşam bir nehir gibi aktığı için Markiz hazretleri nehir kıyısında böyle bir çiçek açtığı ve böyle gözler, akan suları aydınlattığı sürece ne değin hızlı aktığının bence hiç önemi yok! Markiz hazretleri, onurunuz! Şapkamı giymeme izin verin; Markiz hazretleri! Çünkü saray biraz rutubetli ve deyim yerindeyse, mermer döşeme de biraz kaygan!»

Bu son özüre karşı bir önlem almak üzere ayaklarını ocağın kenarına uzatıp bu beğenmezliğini açıklayan Swiveller, bengi suyun son nefis yudumlarını da yavaş yavaş içti.

Swiveller, bundan sonra kolunu, masaya yaslayarak ve tiyatroya yakışır bir eşkiya tavrıyla sesini yükseltip sağ bacağını kaldırarak:

«Baron Sampson Brass, sevimli kardeşiyle birlikte tiyatroya gittiler, öyle mi?» diye sordu.

Markiz başını salladı.

Swiveller tuhaf bir kaş çatmasıyla:

«Pek güzel, Markiz! Zararı yok!» dedi. «Bana şuradan biraz şarap!»

Swiveller bu melodramatik jestleri alçak gönüllülükle kupayı kendi kendine vermek, onu gururla, almak ve kana kana içip dudaklarını şapırdatmak suretiyle yerine getirmişti.

Hizmetçi kız rastgelerek yasak yerlerden ve çatlaklar arasından seyretmekten başka, tiyatro üzerine hiçbir şey görüp işitmediği için, bu pek tuhaf pozlar karşısında epey ürktü ve bakışlarıyla bu kaygısını o değin açıkça belirtti ki, Swiveller eşkiya rolünü bırakarak özel yaşamda daha uygun bir rol aldı.

«Böyle sık sık eğlenmeye gidip seni yalnız mı bırakıyorlar?» diye sordu.

«Evet, bayan Sally çok bilmişin biridir!»

«Çok ne?»

«Çok bilmiş!»

Swiveller bir an düşünüp taşındıktan sonra hizmetçi kızı eğitmek gibi sorumlu bir görevden vaz geçerek, onun konuşmasını kışkırttı; zira baharlı, sıcak biranın etkisiyle dili açılan hizmetçi kız, her zaman böyle konuşmak fırsatını bulamıyordu.

Hizmetçi kız anlayışlı bir bakışla:

«Bayan bay Quilp'i görmeye gidiyorlar. Birlikte daha birçok yerlere de gidiyorlar...» dedi.

«Bay Brass da çok bilmişin biri mi?»

Hizmetçi kız başını sallayarak:

«Bayan Sally değin değil!» dedi. «Bay Brass, bayan Sally'ye danışmadan hiçbir iş görmez.»

«Yaa, öyle mi?»

«Bayan Sally onun akıl hocasıdır; hep ondan öğüt alır ve çoğu kez tutar.»

«Her halde çoğu kez başbaşa verip birçok insanlar üzerine konuşuyorlar; örneğin benim üzerime...»

Küçük hizmetçi kız şaşılacak bir biçimde başını salladı.

«Övünüyorlar mı dersin?»

Hizmetçi kız sallamayı sürdürdüğü başının devinimini değiştirerek, başını boynundan ayırmak tehdidinde bulunan bir şiddetle sağdan sola çevirmeye başladı.

Dick sordu:

«Hımm! Acaba şimdi karşınızda bulunmak onuruyla mutlu olan benim üzerime ne söylediklerini bildirmek, güveni kötüye kullanmak olur muydu, Markiz hazretleri?..»

«Bayan Sally sizin için tuhaf bir insan diyor...»

«Eh buna kötüleme denmez: Neşe, kötü ya da onurdan yitiren bir nitelik değildir. Tarihe değer vermek gerekirse yaşlı kral Cole de pek neşeli bir insandı.»

Küçük hizmetçi kız sürdürdü:

«Ama sizin için ayrıca güvenilmez bir insan diyorlar!..»

Swiveller düşünceli düşünceli:

«Gerçek şu ki, Markiz hazretleri; birçok insanlar, meslek sahibi demek istemiyorum; ama esnaf, bayan; aynı görüşte bulunuyorlar!» dedi. «Karşıdaki meyhanenin sahibi de bu akşamki ziyafeti ısmarladığım zaman bu düşünceye pek eğilimli göründü. Bu kanının yerleşmiş olduğu anlaşılıyor! Ama nede-nini ben de bilmiyorum, bayan; çünkü bana yaşamımda oldukça önemli paralar için güvenildi. Oysa güven beni terge-yinceye değin ben güveni bozmadım; hiç! Her halde bay Brass da bu düşüncede olacak!»

Hizmetçi kız kurnaz bir bakışla Brass'ın bu konu üzerinde Sally'den daha güçlü düşüncelere sahip olduğunu anıttırır biçimde gene başını salladı, sonra kendini toparlayarak yalvarırcasına:

«Ama benim söylediğimi bilmesinler!» dedi. «Yoksa beni öldürürler...»

«Markiz hazretleri, bir centilmenin sözü senet, hatta şimdi ki halde olduğu gibi, senedin pek kuşkulu bir güven ögesi olmasına karşılık, sözü senetten de değerlidir. Ben sizin dostunuzum ve umarım bu salonda daha nice oyun partileri yapacağız.»

Richard, kendisini elinde kandil kapıya değin geçiren küçük hizmetçi kıza dönerek ekledi:

«Ama Markiz hazretleri, bütün bunları bilmeniz için gözünüzü anahtar deliğine sık sık uydurmak alışkanlığında olduğunuz anlaşılıyor...»

Markiz titreyerek:

«Ben yalnız kasanın anahtarının nereye saklandığını öğrenmek istedim. Bulmuş olsaydım bile, açılığını giderecek, paradan fazlasını almazdım!» dedi.

«Anlaşılan anahtarı bulamamışsın! Elbet bulamamış olacaksın; yoksa daha besili olurdun! İyi geceler, Markiz! Hoşça kal! Güvenin için şu sürgüyü de çekiver.»

Swiveller ayrılırken, verdiği bu övütle uzaklaştı. Ve bu zamana değin yeter derecede içki içtiğini duyumsayarak (baharlı, sıcak bira hayli güçlü bir içkidir) akıllıca davranıp odasına gitmeyi ve hemen yatağına çekilmeyi tasarladı. Dairesi yazıhaneye pek uzak olmadığından, çok geçmeden yatak odasına ulaştı; kundarasının birini çıkarmayı unutarak derin bir düşünceye daldı.

Kollarını kavuşturarak:

«Şu Markiz gizem dolu, doğaüstü bir yaratık!» dedi. «Biranın tadını bilmiyor; kendi adından haberi yok; insan toplumu üzerine ancak bir anahtar deliğiyle sınırlanın bir düşünceye sahip! Bu, onun yazgısını mı, yoksa meçhul bir kişi onun adına yazgının seyrine karşı koymaya mı kalkışıyor? Gel de çık işin içinden!»

Düşüncesi bu noktaya erişince, çıkarmadığı kundurasının ayırdına vardı ve hiç istifini bozmadan, onu da aynı gururluluk ve temkinle çıkarırken içini çekip ciddilikle başını salladı.

Takkesini tıpkı şapkası gibi giyerek:

«Bu kart oyunları bana aile ocağını anımsatıyor!..» dedi. «Cheggs'in karısı da kart oynamaya bayılır! Gene aynı şeyleri yineliyor; kederini dağıtmak için eğlenceden eğlenceye koşuyor; karşısındakiler de onun yüzünün güldüğünü görünce; unuttuğunu sanıyorlardı. Ama kolay kolay unutamaz!»

Swiveller aynada profiline bakarak ekledi:

«Artık her halde bıçak kemiğe dayanmıştı. Cezasıdır çeksin! Bu sert ve inatçı tavırdan yumuşak ve acıklı bir hale geçen Swiveller, yeğnik yeğnik inleyerek aşağı yukarı dolaştı; saçını yolmak üzereyken düşüncesini değiştirip onun yerine takkesinin püskülünü kopardı. Sonunda soyunup karamsar bir kararla yatağına girdi...»

Onun yerinde olan bir başkası kendini içkiye verebilirdi; ama Swiveller daha önceden bu yola düşmüş olduğundan; Sohpy Wackles'in sonsuzca elden kaçtığını öğrenince, uygun bir düşünüp taşınma sonucu yalnız kendi gamlı haline pek uygun gelen iyi ve yerinde bir uğraşım olarak değil; ama aynı zamanda komşularının yüreğinde bir arkadaşlık duygusu uyandırmak üzere kendini müziğe vermiş ve flüt çalmaya başlamıştı. Bu kararı sonuç olarak, yatağının kenarına küçük bir masa çekip ışığı ve notayı en elverişli biçimde yerleştirdikten sonra, kutudan flütünü çıkarıp pek yaslı bir biçimde çalmaya koyuldu.

Çaldığı hava 'kederden uzak' adlı bir besteydi, yatakta flütle yavaş yavaş çalındığı ve çalmasını pek bilmeyen, sonrakı bir notayı çıkaracaya değin bir öncekini yineleyip duran birisi tarafından çalındığı takdirde, pek parlak bir etki bırakmaz. Bununla birlikte bay Swiveller gözleri tavana dikili olarak ve sırt üstü yatarak ara sıra notayı daha iyi görebilmek için yataktan kalkarak, soluk almak için ve Markiz üzerine kendi kendine söylenmek için ayırdığı aralar dışında; yeni bir güçle ve hiç durup dinlenmeden, gece yarısından sonraya değin bu melonkolik nağmeyi çalıp durdu. Sonunda düşünce konusunu tüketip bütün duygularını flüte üfledikten, evdeki ve civardaki halkı adamakıllı sinirlendirdikten sonra, notasını kapadı, kandili söndürdü, gamlarını dağıtmış olarak uykuya daldı.

Sabahleyin rahatlamış ve dinlenmiş olarak uyandı ve flütüyle yarım saatlik bir, egzersiz yaptı. Şafaktan beri merdivende bekleyen pansiyon sahibi tarafından kibarca pansiyonu terketmesi bildirilen Swiveller yazıhanenin yolunu tuttu. Sevimli Sally daha önce gelmiş; bakışları yeni aydan sızan yumuşak ışıklar gibi tatlı bir aydınlık saçarak yerine oturmuştu.

Swiveller bir baş sallamasıyla onu selamladı ve kolları pek dar olduğu için ancak bir dizi uğraşıyla ve uzun bir zamanda, sokak ceketini çıkarıp günlük ceketini giydi. Bu zorluğa da yendikten sonra, masanın başında yerini aldı.

Bayan Sally Brass birdenbire suskunluğu bozarak:

«Bu sabah gümüş bir kalem kutusu gözüne ilişti mi?» diye sordu.

«Sokakta fazlasına rastlamadım. Yalnız oldukça yaşlı bir çakı ve genç bir kürdanla ciddi bir görüşmede bulunan çekili, düzenli bir kalem kutusu gördüm; ama aralarına girmek düşüncesizliğini göstermedim.»

«Ciddi söylüyorum, sahi kutuyu görmedin mi?»

«Ne budalaca bir soru soruyorsun; ben şimdi gelmedim mi?»

«Benim de bildiğim bir şey varsa kutu yerinde değil, masanın üzerine bırakmıştım, şimdi yerinde yok.»

Richard, kendi kendine: «Sakin bu Markiz'in işi olmasın?» dedi.

Bayan Sally:

«Aynı örnek bir de çakı vardı. Yıllarca önce, her ikisini de babam armağan etmişti!» dedi. «Her ikisi de ortada yok. Senin de yiten bir şeyin olmasın!»

Swiveller, sanki ceketinin bir başka şey olmadığına inanmak istiyormuş gibi, iradesizce ellerini ünlü ceketine götürdü ve Bewis Marks'daki bu biricik nakit eşyasının güvende olduğuna hükmederek, olumsuz yanıtta bulundu.

Sally ince teneke kutusunu çıkarıp bir tutam enfiyeyle keyiflendikten sonra:

«Bu, çok tatsız bir şey, Dick!» dedi. «Ama iki dost olarak sana şunu söyleyeyim ki, -zira Sampson işitecek olursa arkasını bırakmayacaktır- ortada bırakılan yazıhaneye ilişkin bir miktar para da yitiyor! Üç kez masanın üstüne bıraktığım iki buçuk şilinin aynı yere gitti!»

«Ciddi mi söylüyorsun? Sözüne dikkat et. Zira bu pek ciddi bir sorun, inanın? Bir hata olmasın!»

Sally kesinlikle yanıt verdi:

«Hiçbir hata yok.»

Richard kalemini bırakarak kendi kendine: 'Markiz hapyuttu demektir!' dedi.

Swiveller bu sorunu zihninde kurçaladıkça suçlunun bahtsız hizmetçi kız olduğu olasılığı üzerinde daha çok durdu. Ne deyin yetersiz besinle yaşadığını, ne deyin savsayıp cahil bırakıldığını, gereksinme ve yoksunlukla, şeytanlığının ne derece arttığını düşününce, hemen hükmünü, verdi. Bununla birlikte, ona o deyin acıyor ve bu deyin ciddi bir sorunla pek tuhaf ilişkilerinin sona ermesine razı olmuyor; elli siterlin ödül almaktansa, Markiz'in masumluğunun kanıtlanmasını arzu ediyordu.

Swiveller, bu sorun üzerinde pek derin ve ciddi bir düşünceye daldığı ve bayan Sally de büyük bir gizem ve kuşku havası içinde başını sallayıp durduğu sırada, koridorda şen bir şarkı mırıldanan kardeşinin sesi işitildi ve Brass memnun ve yatışkın bir gülümsemeyle içeri girdi.

«Günaydın bay Richard! İşte gene bedenimiz uyku ve kahvaltıyla zindeleşmiş; ruh gücümüz yükselmiş olarak yeni bir güne daha girmiş oluyoruz. İşte güneşle birlikte kalkarak işimizi gücümüzü, üzerimize düşen, görevi yapmak ve işimizi tıpkı güneş gibi görerek kendimiz için itibar, türdeşlerimiz için yarar sağlamak üzere, gene işimizin başındayız. Pek iç açıcı bir görüş öyle değil mi, Richard?»

Bu sözcüklerle katibine hitap eden Brass, elinde tuttuğu beş sterlinlik banknotu ışığın önüne tutarak pek gösterişli bir biçimde ve inceden inceye incelemekle uğraşıyordu. Kendisinin yukardakinin görüşlerini pek ilgisiz ve heyecansız kar-

şıl原因 Richard'ın yüzüne bakan patronu onun üzgün olduğunu gözlemleyerek:

«Keyfin kaçmış, bay Richard! İşimize neşe ve umutla sarılalım. Bize yakışan da budur!» dedi.

Swiveller, Sally'ye bakınca onun, kendisine son kez görüştükleri sorun üzerine kardeşine bilgi vermesi için işaretlerde bulunduğunu gördü. Bu sorun, şu ya da bu biçimde çözülmedikçe kendi durumunun da pek hoş bir şey olmayacağını düşünen Richard sonunda sorunu açtı. Bayan Sally da enfiye kutusunu elinden düşürmeyerek onun söylediklerini destekledi.

Neşesi kaçan Brass'ın yüzünü kaygı kaplamıştı; ama kardeşi Sally'nin sandığı gibi, paranın yitmesine feryat edecek yerde, ayak parmaklarının ucuna basarak geri döndü ve bir fısıltıyla:

«Bu pek kötü bir olay, bay Richard!» dedi. «Ben de son zamanlarda masanın üstünden birkaç kez az miktarda paranın yittiğine tanık oldum; ama bir rastlantıyla suçluyu ortaya çıkaracağını umut ederek, bir şey söylemedim. Ama rastlantı yardım etmedi. Bu pek keder verici bir iş!»

Sampson konuşurken dalgın bir halde banknotu masanın üstündeki kağıtların arasına sıkıştırdı ve ellerini cebine soktu. Swiveller, buna işaret ederek parayı almasını salık verdi.

Brass heyecanlanarak:

«Hayır, bay Richard!» dedi. «Almayacağım. Onu olduğu yerde bırakacağım. Onu oradan almak senin üzerine kuşkuya düşmek anlamını içerir; oysa ben senin için sınırsız bir güven besliyorum, bay Richard! Onu ordan hiçbir surette alacak değilim, bay Richard!»

Bu sözcükleri söyleyen Brass, katibinin sırtını pek dostça iki üç kez okşayarak onun dürüstlüğüne kendi dürüstlüğü değin güvendiğine inanmasını söyledi.

Bunu başka bir zaman kuşkulu bir yağcılık olarak sayacak olan Swiveller, bu koşullar altında, haksız yere kuşku altında tutulmadığını duyumsamakla yatıştı. Verdiği uygun yanıt karşısında Brass onun elini sıkarak derin bir düşünceye daldı.

Sally de pek düşünceli görünüyordu. Her dakika Markiz'e suç yükleneneceğinden korkup onun suçlu olduğu kanısından sıyrılamıyor Swiveller de dalgın bir haldeydi.

Hepsi birkaç dakika bu halde kaldıktan sonra, Sally yumruğunu masaya vurarak: 'Buldum!' dedi. Masanın kenarından kopan ufak bir parçaya bakılacak olursa, gerçekten bir şey bulmuş olmalıydı.

Brass merakla:

«İyi, devam et!..» dedi.

Kızkardeşi bir utku neşesiyle devam etti:

«Son üç, dört haftada yazıhaneye birisi gelip gitmiyor mu?» Senin sayende bu birisi bayan yazıhanede yalnız kalmadı mı? Bunun bir hırsız olması olasılığı yok mu?

Brass bir yaygarayla:

«Kim bu?» diye sordu.

«Nedir onun adı, Kit değil mi?»

«Bay Garland'ın yanındaki genç mi?»

«Değil mi ya!»

«Olmaz, olmaz! Bunu işitmek bile istemem.»

Brass, başını sallayıp sanki örümcek ağından kurtulmak için çabalıyormuş gibi ellerini çevreye savurarak:

«Ona yakıştıramam; hayır, olamaz!» dedi.

Sally bir tutam enfiye daha çekerek:

«Ben de hırsızın o olduğunu söylüyorum!» dedi.

Sampson şiddetle karşı çıkarak:

«Hayır, olamaz!» yanıtında bulundu. «Ne demek istiyorsun? Buna nasıl kalkışıyorsun? İnsan onurunun hiç değeri yok mu? Yaşayan insanların en namuslusu, en sadığı o olduğunu; kusursuz bir üne sahip olduğunu bilmiyor musun? Giriniz, giriniz!..»

Bu son sözcükler, daha önceki öfkeli sitemler tonundaki söylemi taşımasına karşın, bayan Sally'ye hitabedilmiş değildi. Bu sözcükler yazıhane kapısını vuran meçhul kişiye hitabedilmişti ve sözcükler Brass'ın ağzından çıkar çıkmaz Kit içeriye girdi.

«Yukarıdaki centilmen odasında mı, efendim?»

Brass, daha haklı, ve öfke içinde kızkardeşine kaşlarını çatarak:

«Evet Kit, yukarda!» dedi. «Seni gördükçe çok memnun oluyorum, Kit! Aşağıya inerken gene uğra, Kit!»

Kit çıktıktan sonra Brass:

«Bu açık ve temiz yürekle bu çocuğun bir hırsız olmasına olasılık var mı?» dedi. «Bay Richard, lütfen Brass Strett'de Wrasp ve ortaklarına değin giderek Carkem ve Paintir davasına katılıp katılmayacaklarını sorar mısınız?»

Öfkeden kızarıp heyecanlanan Brass:

«Bu çocuk mu hırsız? Ben kör, sağır ve budala mıyım? Ben insanlardan hiç de mi anlamam? Kit, hırsız olamaz!» dedi.

Ölçüsüz bir alayla Sally'ye savurduğu bu olaylardan sonra Sampson Brass, sanki gözlerinin önünden aşağılık dünyayı sıyırmak istiyormuş gibi, başını masanın içine sokarak yarı kapalı kapağından kafa tutarcasına soluk aldı.

LIX

Kit bir çeyrek saat sonra işini görüp yabancı bayın yanından ayrılarak aşağı indiği zaman, Brass yazıhanede yalnızdı. Her zamanki gibi şarkı söylemediği gibi masasının başında da oturmuş değildi. Açık kapıdan, arkasını ateşe vermiş olduğu halde, ayakta durduğu görülüyor ve o değin tuhaf bir halde bulunuyordu ki, Kit onun birdenbire hastalandığına hükmetti.

«Bir şey mi oldu, efendim?»

«Hayır niçin?»

«Öyle sararmışsınız ki, sizi az daha tanımayacaktım!»

Brass, eğilip ateşi karıştırarak:

«Sana öyle gelmiş, Kit» dedi. «Yaşamımda böyle iyi olduğumu anımsamıyorum. Keyfim pek yerinde. Yukardaki dostumuz nasıl?»

«Çok daha iyi, efendim.»

«Çok memnun oldum. Olağanüstü bir insan; değerli, cömert bir bay; pek az zahmeti olan bir kiracı. Umarım, bay Garland da iyidir. Midilli, sevgili midilli nasıl?»

Kit, Abel villasındakilerin hepsi üzerine bilgi verdi. Pek dalgın ve sabırsız bir halde bulunan Brass, sandalyesine oturdu, ona işaret edip yanına çağırdı.

«Annene bir hizmette bulunmayı düşünüyordum, Kit!» dedi. «Belleğimde kaldığına göre annen sağ değil mi?»

«Evet, efendim.»

«Dul kalmış değil mi?» Pek çalışkan, pek hamarat bir dul hanım.»

«Daha çalışkan bir kadın, daha iyi bir anne düşünülemez efendim...»

«Bu pek üzünç, pek uygun bir şey! Ama bir dul kadının yetim kalan çocuklarını rahat ve namuslu bir halde yaşatabilmesi için çalışıp çabalaması insanların iyiliğine tanıklık edecekleri esaslı bir tablo! Şapkanı asıver, Kit!..»

«Teşekkür ederim, gideceğim.»

Brass, Kit'in şapkasını elinden alıp masanın üstünde şapkaya yer açmak için kağıtları alt üst ederek:

«Oturduğunca burada kalsın!» dedi. «Biliyorsun ki, elimizde müşterilerimizin kiraya verilecek evleri var. Bu evlerde oturanlara hizmet edecek insanlara da gereksinim var. Buralara, çoğunlukla, değmeyen, güvenemeyeceğimiz insanlar geliyor. Güvenebileceğimiz ve aynı zamanda iyi bir hizmette bulunmakla zevk duyacağımız insanı niçin yeğlemeyelim? Ufak tefek işler dışında, yatacak yer de var; hem de bütün yıl oturulabilecek iyi bir yer. Kira ödemek yok! Onları şimdikinden çok daha rahat ettirecek bir de haftalık cabası! Ne dersin? Benim biricik isteğim size yararlı olmaktır. Ee, razı değilsen açıkça söyle, Kit?»

Brass konuşup dururken Kit'in şapkasını iki, üç kez yerinden kaldırdı ve sanki bir şey arıyormuş gibi kağıtları karıştırdı.

Kit, bütün yüreğiyle:

«Böyle nazik bir öneriye ne diye razı olmayayım efendim?» dedi. «Size nasıl teşekkür edeceğimi inanın bilmiyorum, efendim.»

Brass, birdenbire Kit'e dönüp sevimsiz bir gülümsemeyle yüzünü onunkine öyle yaklaştırdı ki, çaresiz, duyduğu gönül borçluluğunun doruğunda, bir sarsıntı geçirdi.

«Öyleyse iş oldu demektir!"

Kit, şaşkın şaşkın ona baktı.

Sampson ellerini oğuşturup alışkın olduğu yaltaklanıcı tavırla ekledi:

«Oldu demektir diyorum, Kit! Ha ha! Bak göreceksin! Şu, bay Richard da nerede kaldı? Acınacak bir aylak! Ben yukarıya çıkıyorum. Sen yazıhaneye bir dakika göz kulak ol, bir dakika!.. Seni her ne pahasına olursa olsun daha fazla alıkoyacak değilim, Kit!»

Telaşla yazıhaneden çıkarken konuşup duran Brass, pek kısa bir zaman sonra geri geldi. Swiveller de hemen hemen aynı zamanda çıkagelmişti. Kit, yitirdiği zamanı karşılamak için tezden odadan ayrılacağı sırada, bayan Brass onu kapıda karşıladı ve içeri girerken delikanlıya bakıp alayla:

«Oo! işte sevgili dostun gidiyor, Sam!» dedi.

Brass yanıt verdi:

«Evet küçük dostum gidiyor. Dürüst bir insan, gerçekten değerli bir genç...»

Bayan Brass: 'Ehmm' diye öksürdü.

Öfkelenen Brass:

«Beni kızdırıp durma, şaşkın!» dedi. «Ben onun namusu üzerine yaşamımı bahse korum. Artık bu konuya bir son verelim. Ben senin şu aşağılık kuşkularından kurtulamayacak mıyım? Senin gerçek meziyete karşı hiç saygın yok mu? Habis! Daha ileri gidersen, ben onun dürüstlüğünden çok seninkinden kuşkulanırim!»

Sally, erkek kardeşine durgun ve temkinli bakışlarla bakarken teneke enfiye kutusunu çıkarıp ağır, gururlu, yavaş yavaş, bir tutam enfiye aldı.

Brass:

«Beni deli edecek, bay Richard!» dedi. «Dayancını aşacak derecede beni çileden çıkartıyor. Pek kızıyor ve sinirleniyorum. Buna iş ahlakı denmez. Bana sabrımı tükettiriyor, bay Richard!»

Swiveller:

«Niçin rahat bırakmıyorsunuz?» diye sordu.

Brass atıldı:

«Çünkü elinde değil; çünkü kızdırıp öfkelenlendirmek onun huyunda var. Yapmadan duramıyor; yoksa sağlığı bozulacak! Ama ne önemi var. Ben istediğimi yaptım ya! Delikanlıya olan güvenimi gösterdim. Biraz önce yazıhaneye gene gözkulak oldu. Ha ha! Seni hain, seni!..»

Sevimli genç kadın bir tutam enfiye daha çekip kutuyu cebine koyarken kardeşine daha büyük bir suskunlukla bakmaktaydı.

Brass, başarılı bir insan havasıyla:

«Gene yazıhanede yalnız başına kaldı!» dedi. «Ona güvenim var. Ve bu güvenim devam edecek şu... şey...»

Swiveller sordu:

«Ne arıyorsun?»

Brass bütün ceplerini yoklayarak ve masanın içine, dışına üstüne, altına bakarak, öfkeyle kağıtları çevreye savurarak:

«Beş sterlinlik banknot, bay Richard! Nereye gitmiş? Şuraya koydumdu, şaşılacak şey...» dedi.

Sally yerinden fırlayıp ellerini çarparak ve kağıtları yere saçarak:

«Ne? Yok mu? Hakkım yok muymuş? Haydi kim aldı bakalım? Beş sterlinin ne önemi olur! O çok namuslu bir çocuktur. Ondakı kuşkulamak olmaz! Sakın peşinden koşayım deme! Hayır, sakın ha! Dünya bir yana, o bir yana!»

Dick de onunki gibi uçuk bir benizle bakarak:

«Sahi yerinde yok...» dedi.

Avukat ceplerini karıştırarak ve üzgün bakışlarla:

«Bu pek çirkin, bay Richard!» dedi. «Evet yok, ne yapalım, acaba?»

Sally bir tutam enfiye daha çekerek:

«Sakin onun peşinden koşayım deme! Bırak parayı istediği gibi saklasın. Onu suçüstü yakalamak çok zalimce bir şey olur!» dedi.

Swiveller ile Sampson başlarını genç kadından çevirip şaşkın şaşkın birbirine baktı; sonra, apansız bir tepkiyle şapkalarını giyip sokağa fırladılar. Sokağın tam ortasından - yaşamlarını kurtarmaya çalışıyorlarmış gibi- önlerine geleni itekleyerek koşmaya başladılar.

Bir rastlantı olarak, onlar gibi hızlı değilse bile, Kit de koşmaktaydı ve birkaç dakika önce çıktığı, için epey ileride bulunuyordu. Bununla birlikte, gideceği yolu aşağı yukarı kesinlikle bildikleri ve daha hızlı koştukları için, Kit tam soluk almak için yavaşlayıp da gene koşmaya başlayacağı sırada ona yetiştiler.

Swiveller, delikanlının bir omzuna yapışınca Brass da diğerine yapışıp:

«Dur!» dedi. «Acelen olduğu anlaşıyor. Böyle acele ne gerek var?»

Kit şaşkınlıkla birinden diğerine bakarak:

«Evet acelem var!» dedi.

Sampson soluk soluğa:

«Hiç inanmak istemiyorum ama yazıhaneden değerli bir şey yok oldu. Senin haberin var mı?» diye sordu.

Kit, tepeden tırnağa titreyerek:

«Nerden haberim olacak, bay Brass?» dedi. «Olur şey değil; siz beni...»

Brass onun sözünü hemen keserek:

«Hayır, hayır!» dedi. «Hiçbir şey sanmıyorum. Sen aldın da demedim. Umarım sessizce bizimle birlikte gelirsin.»

«Elbet gelirim, niçin gelmeyeyim?»

«Kuşkusuz niçin gelmeyesin. Umarım nedeni de olmaz. Seni savunmak için bu sabah katlandıklarımı bilsen Christopher, sen de üzülürdün.»

«Sizin de benden kuşkulandığınız için son derece üzüleceğinizi biliyorum. Haydi çabuk geri dönelim...»

«Elbet, ne değin çabuk olursa, o değin iyi olur, bay Richard; lütfen şu kolunu tutun, ben de bu kolunu tutacağım. Üç

kişi bir arada ve yan yana yremek kolay bir iş değil ama, bu koşullar altında yapacak başka bir şey kalmadı.»

Kit, onlar kendisini böyle tutsak ederken beyazdan kırmızıya, gene kırmızıdan beyaza döndü ve bir an için direnmek eğilimi gösterdi. Ama abuk kendini toparlayarak ve eğer uğraşacak olursa, sokakta kendisini sürüyerek götüreceklerini düşünerek, gözleri yaşlı olarak ve büyük bir ciddilikle yaptıklarına pişman olacaklarını yineleyerek, uysallaştı ve efendice götürülmesine boyun eğdi. Yolda yürürlerken gördüğü bu yeni hizmetten son derece sıkılan Swiveller, bir baş işaretiyle olsun suçunu açıklayacak ve bir daha böyle bir şey yapmama söz verecek olursa Sampson'un bacağına tekme atıp kaçmasına göz yumacağını Kit'in kulağına fısıldayacak fırsat buldu. Ama Kit bu öneriye aldırmayınca Swiveller, onu Bevis Marks'a değin sıkı sık tutmaktan başka çare bulamadı ve yazıhanede sevimli Sally'nin huzuruna çıkardı. O da kapıyı hemen kilitledi.

Brass:

«Christopher!" dedi. «Esaslı bir araştırmanın her iki yan için de inandırıcı olması gereken bir masumluk davası karşısında olduğumuza göre, araştırmaya razı olmalısın!» Brass burada ne gibi bir araştırma kastettiğini göstermek için palto-sunun yenlerini çevirdi. «Bu her iki yan için de hoş ve rahat bir davranış olur.»

Kit, gururla kollarını kaldırarak:

«Arayın...» dedi. «şuna da inanın ki bu davranışınız için yaşamınızın sonuna değin pişman olacaksınız!»

Brass, bir i çekmeyle Kit'in ceplerinden birine dalıp çeşitli eşya çıkararak:

«Pek zn bir olay!» dedi. «Pek zn! Burada bir şey yok, bay Richard! Pek sevinilecek bir şey. Burada da yok. Yeleğinde, ceketinde de yok. Doğrusu şimdilik çok sevindim...»

Kit'in şapkasını elinde tutarak olup bitenleri büyük bir ilgiyle gözleyen Swiveller'in yüzünde, Brass'ın sanki bir teleskotan bakıyormuş gibi, gözünün birini kapayıp diğeriyle delikanlının kolunun içine bakmasıyla, pek yeğriş bir gülümseme

belirdi. Tam bu sırada Sampson tezce ona dönerek şapkayı aramasını söyledi.

Dick:

«Bir mendil!» dedi.

Brass, gözünü ceket kolunun öbürsünün içine uydurarak ve sanki pek geniş bir görünüm seyreden bir insan tavrıyla konuşarak:

«Bunun hiçbir yararı yok!» dedi. «Mendiline yararı olacak! işten anlayanlar bunun sağlığa yararı olduğunu sanmıyorlar. İştitiğime göre başı pek sıcak tutarmış. Ama mendilin orada bulunması diğer bakımlardan çok sevinilecek bir şey, çoook sevinilecek bir şey!»

Richard, Sally ve Kit'in hep birden bağırması avukatın sözünü kısa kesti. Brass, dönüp bakınca, Swiveller'in banknotu elinde tuttuğunu gördü.

Brass, acı bir feryatla:

«Şapkanın içinden mi çıktı?» diye bağırdı.

Bu bulgudan son derece şaşkınlışan Swiveller:

«Mendilin altından, astarın içinden çıktı!» dedi.

Brass, ona, kardeşine, duvarlara, tavana, döşemeye olduğu yerde sersemlemiş ve kımıltısız duran Kit'ten başka her şeye baktı.

Avukat ellerini kavuşturarak:

«İşte kendi eksenini çevresine dönen ayın etkisine uğrayan, diğer gökyüzü çevresinde dönen ve daha çeşitli özellikler gösteren dünyanın hali!» dedi. «Demek, insanlık bu! Demek, bütün küçük hizmetlerimle yararlandırmak istediğim ve hatta şimdi bile, acıyıp çekip gitmesini isteyeceğim gaddar buradadır!»

Brass büyük bir soğukkanlılıkla sözlerine devam etti:

«Ama ben bir hukukçunun ve mutlu yurdumun yasalarının uygulandığını görmek isterim. Sally beni bağışla ve onu öbür kolundan tut! Bay Richard, siz de lütfen gidip bir polis çağırın! Zayıflık ve acıma geçti. Ahlak gücüm geri geldi. Lütfen bir polis efendim!..»

Kit, ne Brass'ın korkak bir halde boyunbağının bir yanına yapışıp çekmesine, ne de bayan Sally'nin diğer ucunu daha güçlü tutmasına önem vermeden, sanki büyülenmiş gibi, gözlerini faltaşı gibi açıp yere sapladı. Sevimli kadının tutuşu hiç hoşla gidecek bir halde değildi; ara sıra parmak kemiklerini Kit'in boğazına kancalamaktan başka, daha ilk saldırıda, onu o değin sıkı kavramıştı ki, çaresiz delikanlı karışan zihni ve bu perişan hali içinde bile, rahatsız bir boğulma duyumsamaktan kurtulamadı. Kit, Swiveller peşinde bir polisle dönünceye değin, hiçbir direnme göstermeden ve tamamen pasif bir halde kız ve erkek kardeş arasında bu durumda kaldı.

Bu gibi sahnelere pek alışık olan, aşağılık hırsızlıktan, eve girme ve haydutluğa değin, her türlü hırsızlığı işinin bir kısmı bilen, işleyenleri de kendisinin tezgah arkasında bulunduğu bir ceza hukuku toptan ve perakende mağazasına gelen müşterileri soyan polis memuru, Brass'ın ifadesini bir cenaze kaldırma kuruluştaki memurunun hizmette bulunacağını kişinin son rahatsızlığı üzerine kendisine verilen bilgiyi dinlerken gösterdiği şaşkınlık ve ilgiyle dinleyip Kit'i nazik bir vurdum duymazlıkla tutukladı.

Polis memuru:

«Sorgu yargıcı yerindeyken daireye gelsen iyi olur!» dedi. «Siz de birlikte gelin bay Brass! Kıza...» Polis memuru, bayan Sally'nin bir ejder ya da düşsel bir canavar olup olmadığını kestirememiş gibi baktı.

Brass:

«Bu lady de birlikte gelsin değil mi?» dedi.

«Evet, lady de; parayı bulan genç de birlikte gelsin.»

Brass kederli bir sesle:

«Bay Richard, bu hazin bir zorunluktur!» dedi. «Ama ülkemin...»

İki kardeşin serbest bıraktığı Kit'i dirseğinin biraz yukarısından ilgisizce tutan polis memuru:

«Bir araba çağırırsınız, değil mi?» dedi.

Kit gözlerini kaldırıp yalvarır bir halde çevresine bakınarak:

«Benim de bir söz söylememe izin verin!» dedi. «Ben hiç suçlu değilim. Bay Brass, siz beni daha iyi bilirsiniz. Benim hırsız olmam olasılığı var mı? Hiç iyi etmiyorsunuz!..»

Brass atıldı:

«Sözüme güvenin!»

Ama polis memuru burada onun sözünü keserek hukuken sözün öneminin olmadığını; sözün ancak bebek maması olduğunu, yeminin erkeklere yaraşacağını söyledi.

Brass aynı kederli tonla bu gerçeği teslim etti.

«Çok doğru, tastamam doğru!» dedi. «Yemin ederim ki memur bey; birkaç dakika önce bu üzüncü olayın ortaya çıkmasına değin bu delikanlıya öyle güvenim vardı ki, ona bir güvenirdim ki! Bay Richard, pek yavaşsınız efendim!»

Kit:

«Beni tanıyıp da güvenmeyecek birisi var mı?» diye bağırdı. «Benden kuşkulanan, bir meteliğini aldığım tek bir insan var mı? Yoksul ve aç kaldığım zaman dürüstlükten ayrılmadım da şimdi mi ayrılacağım; buna olasılık var mı? Ne yaptınız düşünün bir kez! Bu suçlamayla ben dünyanın en sevecen insanları olan dostlarımızın karşısına ne yüzle çıkarırım!»

Brass karşılıklıta bulunarak tutuklunun bunu daha önce düşünmesi gerektiğini söyledi ve daha birtakım tatsız görüşler ekleyeceği sırada, yukardan ne olup bittiğini merak eden ve bütün bu gürültünün nedenini soran yabancı bayın sesi duyuldu. Kit, buna kendisi yanıt vermek üzere kapıya doğru iradesiz bir atılımda bulununca, polis memuru onu hemen yakaladı ve zavallı delikanlı Brass'ın öyküyü kendi istediği biçimde anlatmak üzere dışarı çıktığını görmek ezincine katlanmak zorunda kaldı.

Sampson geri geldiği zaman:

«O da inanmak istemiyor!» dedi «Kimse inanmaz! Keşke kendi gözlerimin tanıklığından kuşkulanabilseydim; ama onların tanıklığı kuşku götürmez.»

Gözlerini kırıpıştırıp oğuşturan Sampson ekledi:

«Gözlerimi sorgulamanın hiçbir yararı yok! İlk ifadelerinde üsteliyorlar. Sabah, sokakta arabanın sesi duyuluyor. Şapkamı giy çıkalım. Bu çok hazin bir iş; tinsel bir cenaze!»

Kit:

«Bay Brass, bana bir iyilik edin. Beni önce bay Witherden'in yanına götürün!» dedi.

Sampson, kararsızca başını salladı.

«Bana bu iyiliği yapın, bay Brass! Efendim şimdi oradadır. Tanrı rızası için beni oraya götürün!»

Brass, olası ki, notere karşı, adaletli bir davranışta bulunduğunu kanıtlamak için, kekeleyerek:

«Bilmem ki!..» dedi. «Memur bey, vaktimiz var mı?»

Bütün bu sırada büyük bir ağırbaşlılıkla ağzında bir saman çöpüyle oynayan polis memuru, hemen gidecek olurlarsa vakit olduğunu; ama çene çalmakta devam ederlerse mahkemeye başvurmaları gerektiğini bildirdi.

Richard Swiveller, arabaya binip yüzü atlara dönük olduğu halde, arabanın en rahat yerine yerleşince; Brass, memurun tutukluyu götürmesini, kendisinin de hazır olduğunu söyledi. Bunun üzerine Kit'i daha aynı biçimde tutmakta olan polis memuru, onu mesleksel bir yöntem olarak, bir kol boyu ileri itip arabaya attı; kendisi de izledi. Arkasından bayan Sally, girdi ve şimdi içeride dört kişi olduğu için, Brass arabacının yanına oturdu ve sürmesini söyledi.

İşlerindeki bu müthiş ve apansız değişikliklerle daha tamamen sersemlemiş bir halde bulunan Kit, arabanın penceresinin kenarında oturup dışarıyı seyrederken, caddede ortaya çıkacak olağanüstü bir olayın kendisini düş görmekte olduğuna inandırmasını bekliyordu. Ne yazık ki her şey gerçek ve pek bildikti; aynı yol ağızları, aynı evler yol üzerinde çeşitli yönlerde giden aynı kalabalık, yük ve binek arabalarının aynı koşturması, dükkan ve vitrinlerinde pek iyi hazırlanan aynı eşya ve hiçbir düşün hiç oluşmadığı aynı gürültü ve koşturmaca!.. Olay, öykü gibi görmesine karşın; gerçektir. Hırsızlıkla suçlanmış; gerek düşünce, gerek davranışıyla da masum olmasına karşın; para kendi üzerinde bulunmuş ve onu şimdi tutuklamış götürüyorlardı.

Bu acı verici düşünceler içinde, ezik bir yürekle annesi ve küçük Jacop'u anımsayan; dostları onun suçlu olduğuna inacak olurlarsa, masumluk bilincinin bile kendini desteklemeye yetmeyeceğini duyumsayan; noterin yazıhanesine yaklaştıkça yürekliliğini de, umudunu da yitiren; hiçbir şey görmeden pencereden bakan Kit; birdenbire, sanki bir sinir tepisiyle, Quilp'in yüzünü seçti.

Ve yüzünde kötü niyetli bir bakış vardı! Cüce, bir meyhanenin açık penceresinden bakıyordu ve başını iki eli arasına alıp dirseklerini pencere pervazına yaslayarak o değin yayılmıştı ki, bu durumun yardımı ve zaptedilmiş bir kahkahanın etkisiyle, sanki doğal cüssesinin iki katı şişmiş görünüyordu. Brass onu geçer geçmez arabayı durdurdu. Araba tam onun oturduğu yerin karşısında durunca, cüce şapkasını çıkarıp iğrenç ve gösterişçi bir naziklikle onları selamladı.

«Aha, nereye böyle bay Brass?» dedi. «Sally de birlikte, sevimli Sally! Dick de mi var? Hoş, tatlı bir insandır o... Sonra Kit, namuslu Kit,»

Brass, arabacıya:

«O pek neşeli bir insandır, peek!» dedi. «Pek hazin bir iş efendim. Bir daha dürüstlüğe inanmayın efendim.»¹

«Ne diye inanamayayım, derbeder hukukçu?»

Brass başını sallayarak:

«Yazıhanede para yittin!» dedi. «Bunun şapkasından çıktı. Kendisi biraz önce yazıhanede yalnız kalmıştı. Hiçbir hata yok efendim. Kanıtlar zinciri tamam; hiçbir halkası eksik değil.»

Cüce, bedeninin yarısını sarkıtarak:

«Nehhh!» dedi. «Kit hırsızlık mı yaptı? Ha ha ha!» «Bir pe-niye seyredilecek olan hırsızların en çirkini ha Kit! Ha ha ha! Demek beni dövmesine zaman ve fırsat bulmadan onu tutukladınız ha?» Kit! Bu sözleriyle arabacıyı açıkça dehşete düşüren cüce, biraz ileride bir boyacının sırtığı üzerinde tıpkı ipe çekilmiş bir insan gibi sallanan bir giyisiyi işaret etti ve ellerini sıkı sıkı oğuşturarak bağırdı. «İş buraya mı varacaktı Kit? Arabacı, sür arabanı! Güle güle, Kit! Bütün iyilikler de seninle

birlikte gidiyor, cesaretini yitirme, aziz bay ve bayan Garland'a saygılarımı sunarım. Hatırlarını sorduğumu unutma, olmazdı mı? Hepsinden, senden, herkesten ve bütün dünyadan Tanrı razı olsun!»

Cüce hızlı akan bir sel halinde ağzından dökülen bu iyi niyetler ve selametlerden sonra, arabanın ayrılmasına izin verdi ve araba gözden yitince, başını içeri çekti ve zevk içinde kendinden geçerek yerlerde yuvarlandı.

Cüceye pek yakın bir ara sokakta rastladıkları için, çok geçmeden noterin yazıhanesine eriştiler. Brass, arabadan inip kederli bir yüzle arabanın kapısını açtı. ve kendilerini bekleyen acı haberi vermek üzere, kardeşinin yanına gelmesini rica etti. Böylece iki kardeş kolkola girdi. Swiveller de yalnız olarak arkadan izledi.

Noter, yazıhanenin dış kısmında, ateşin önünde, ayakta durmuş, bay Garland ve Abel ile konuşuyor; Chuckster'se bir yandan bir masa başında yazı yazarken diğer yandan onların konuşmalarına kulak konuğu oluyordu. Kapıyı açacağı sırada camdan onların bu halini gören ve noterin kendisini tanıdığını sanan Brass, canlı kapı arkasından başını iki yana sallayıp derin derin içini çekti.

Deri eldiveninin sağ tekinin iki orta parmağını vurup şapkasını çıkaran Sampson:

«Efendim, adım Brass; yazıhanem Bevis Marks'dadır.» dedi. «Sizinle bir vasiyetname sorunundan dolayı karşılaştık. Nasılsınız efendim?»

Noter, başını çevirerek:

«Katibim her işinizle ilgilenir, bay Brass!» dedi.

Brass:

«Teşekkür ederim efendim!» dedi. «İzninizle kız kardeşimi tanıtayım. Bayan olmasına karşın, o da meslektendir. İşleri-me çok yardımcı oluyor. Bay Richard, lütfen böyle buyurun.»

Brass bu sırada özel yazıhanesine çekilmekte olan noter ile yazıhane arasına girerek:

«Zarara uğramış bir insan sıfatıyla konuşuyorum. Sizinle birkaç sözcük konuşmama izin verin!» dedi.

Noter, kesin bir tutumla:

«Bay Brass!» dedi. «Benim vaktim yok! Bu baylarla görüş-tüğümü görüyorsunuz. Sorunumuzu şurada bay Chuckster'e bildirin. O size gereken ilgiyi gösterecektir.»

Brass sağ elini yeleğinin üstüne koyarak ve baba ile oğlu-na tatlı bir gülümsemeyle bakarak:

«Sayın baylar!..» dedi. «Sizden rica ediyorum. Düşününüz ki ben bir hukuk adamıyım. Parlamento kararıyla ve yasaya göre ünvanım centilmen'dir. Bu ünvanı yılda on iki sterlin vermek suretiyle saklıyorum. Ben ülkemizin yasalarının tanı-madığı bir mevki sahibi olduklarını sanan bir çalgıcı, bir sahne artisti, bir yazar ya da ressam değilim. Bir aylak ya da serseri de değilim. Benim üzerime dava açacak bir kimsenin benden centilmen diye bahsetmesi yasa gereğidir; yoksa da-vası geçersizdir. Lütfen söyleyin, bu kabul biçimi bana uygun mu?»

Noter:

«Anladık, bay Brass!» dedi. «Lütfen işinizi söyleyiniz?»

«Söyleyeyim efendim! Ah, bay Witherden siz pek az... Ama işi uzatmıyorum, efendim! Bu centilmenlerden birinin adı bay Garland değil mi, efendim?»

«Her ikisinin de.»

Brass, aşırı bir yaltaklanmayla:

«Ya öyle mi? Büyük benzerlikten bunu anlamam gerekir-di.» dedi. «Tanışmamıza, ziyaretime neden olan olayın pek üzüntü verici olmasına karşın, bu onuru duyduğuma çok memnun oldum. Baylar, sizlerden birinin Kit adında bir hiz-metlisi var değil mi?»

Noter:

«Her ikisinin de!» yanıtında bulundu.

Brass gülümseyerek:

«Olur, şey değil, iki Kit mi var?» dedi.

Bay Witherden öfkeli öfkeli:

«Hayır efendim!» dedi. «Bir tek Kit var. Her iki centilmenin de hizmetindedir iyi, Kit'e ne oldu?»

Brass anlamlı bir biçimde sesini alçaltarak:

«Kendisine sonsuz ve sınırsız bir güven beslediğim ve hep eşitimizmiş gibi davrandığım bu genç, bu sabah yazıhanemde hırsızlık etti ve hemen hemen suçüstü yakalandı.»

Noter:

«Buna bir yalan karışmış olmalı!» diye bağırdı.

Abel'se:

«Buna olanak yok!» dedi.

Yaşlı bay Garland:

«Tek sözcüğüne inanmam!» dedi.

Brass ılımlı bir tavrıyla onlara bakarak:

«Bay Witherden, bu sözlerimiz dava açmaya değer sözler efendim! Bayağı ve kötücül ruhlu bir insan olsaydım, uğradığım zarar için dava açardım!» dedi. «Bununla birlikte, ben kişisel olarak bu gibi anlatımları, şakayla karşılarım. Diğer centilmenlerin içten ve namuslu heyecanına saygı duyarım. Böyle tatsız bir haber getirdiğim için, inanın üzgünüm ve inanın ki bu üzüncü sahne içinde bulunmak istemezdim; ama genç adam buraya getirilmesi için üsteledi; ben de onun isteğine uydum. Bay Chuckster, lütfen arabada bulunan polise pencereye vurarak işaret eder misiniz?..»

Bu sözcükleri duyan üç centilmen boş bakışlarla birbirlerine baktılar. Chuckster ise kendisinden beklenen işi görmek için kehanetinin doğru çıktığını gören bir peygamber coşku ve çabasıyla yerinden fırladı ve çaresiz sanığın içeri girmesi için kapıyı açtı.

Kit içeri girince karşılaştığı bu sahne karşısında doğruluğun esinlendirdiği yalın bir konuşmayla, Tanrıyı tanık gösterecek, masum olduğunu, paranın nasıl olup da kendi üzerinde çıktığını bilmediğini söyledi. Olayın oluş biçimi ve kanıtlar nakledilmeden diller dolaşmış; her şey anlatılınca, odaya bir ölü suskunluğu çökmüş ve Kit'in üç dostu kuşku ve şaşkınlık içinde birbirine bakmıştı.

Uzun bir suskunluktan sonra bay Witherden:

«Paranın bir rastlantıyla, örneğin, masa üzerinde kağıtların karıştırılması sırasında şapkaya girmiş olması olanaklı değil mi?» diye sordu.

Ama bunun pek apaçık bir surette olanaksız olduğu gösterildi. İsteksiz bir tanık olmasına karşın; Swiveller, paranın şapkanın içinde bulunduğu biçimde, kasten saklanmış olduğunu açıkça ve eylemsel olarak kanıtladı.

Brass:

«Hiç kuşkusuz pek keder verici bir durum!» dedi. «Mahkemesi görülürken geçmişteki iyi ahlakından dolayı cezasının indirilmesini istemekle mutlu olacağım. Daha önce de bir miktar para yitirmiştim; ama, onları da bunun almış olması gerekmez. Bu varsayım yersiz olur. Hepimiz Hristiyanız.»

Polis memuru çevresine bakınarak:

«Burada bulunan centilmenler içinde bu gencin son günlerde bol paraya sahip olduğunu bilen var mı? Siz biliyor musunuz efendim?» diye sordu.

Bay Garland, polis memuruna yanıt vererek:

«Zaman zaman parası oldu; ama söylediğine göre bunları bay Brass'ın kendisi vermiş!» dedi.

Kit, tez canlılıkla:

«Hiç kuşkusuz öyle!» dedi. «Bunu bay Brass'ın kendisi de söyler! Değil mi bay Brass?»

Brass, bir şaşkınlık gösterisiyle çevresine bakınarak:

«Ha?» dedi.

«Bana verdiğiniz iki buçuk şilinler, kiracının verdiği para!»

Brass başını sallayıp kaşlarını çatarak:

«Bu pek kötü bir dava, pek kötü!» dedi.

Bay Garland büyük bir huzursuzlukla:

«Bir başkası hesabına ona para mı verdiniz?» diye sordu.

Sampson yanıt verdi:

«Para vermek mi?» Doğrusu bu büyük bir yüzsüzlük! Memur bey, biz gidelim.»

Kit bağırdı:

«Ne! İnkâr mı ediyor? Lütfen kendine sorun; Verdi mi, vermedi mi?»

Noter sordu:

«Verdiniz mi?»

Brass pek ciddi bir tavırla:

«Size şunu söyleyeyim ki bunun davaya hiçbir yararı yok!» dedi. «Eğer ona karşı bir koruma ve ilginiz varsa başka yoldan yürümesini salık verin. Para verdin mi? Hayır, hiç vermedim!»

Birdenbire bir eşinle kendini toparlayan Kit:

«Centilmenler, bay Abel, bay Witherden, herkese söylüyorum; bunu o yaptı! Onu gücendirecek ne yaptığımı bilmiyorum; ama bu beni mahvetmek için kurulmuş bir tuzak! Sonuç ne olursa olsun. Şuna inanınız ki bu bir tuzak! Ölürlen de şunu söyleyeceğim, ki parayı şapkama koyan kendisidir! Bakınız nasıl renk değiştiriyor! Hangimiz suçlu? O mu, ben mi?»

Brass gülümseyerek:

«İşitiyor musunuz sayın baylar?» dedi. «Dava sevimsiz bir hal almıyor mu? Bu bir hile işi mi, yoksa aşağılık bir suç mu? Onun yerine bunu ben söylemiş olsaydım, buna olası der miydiniz?»

Brass, bu gibi yatıştırıcı ve şakacı sözlerle karakteri üzerindeki kötölemeleri çürütmeye çalıştı; ama daha güçlü duygular altında bulunan ve belki de aile onuru üzerine daha titiz düşünceye sahip olan erdemli Sarah, birdenbire kardeşinin yanından müthiş bir gazapla sanığın üzerine atıldı. Hiç kuşkusuz Kit'in yüzü bu saldırıdan pek üzgün olacaktı; ama mesleğinde pişmiş polis memuru Sarah'ın bu niyetini tam zamanında anlayarak Kit'i yana çekti ve bu suretle, Chuckster'i tehlike altında bırakmış oldu; çünkü katip, bayan Brass'ın gazabına konu olan Kit'in yanında bulunduğundan ve öfke tıpkı aşk ve servet kör olduğundan, sihirli yaratık, hazır bulunanların çabasıyla hatasını anlayıncaya değin katibin yakasını koparıp saçlarını darma dağın etti.

Polis memuru, bu amansız saldırıyla uyanıklaşarak ve suçlunun yara bere almadan adalet huzuruna çıkması daha uygun olacağını düşünerek, fazla gürültüye yer bırakmadan, Kit'i arabaya götürdü ve bayan Brass'ın arabacının yanına binmesi için üsteledi. Sarah bu öneriye şiddetli bir tartışmadan sonra uyunca arabada Brass'ın eski yerini aldı. Bay

Brass da istemeye istemeye Sarah'ın eski yerine geçti. Ve bu düzenden sonra bütün hızıyla adalet huzuruna çıkmaya koyuldular. Noter ile iki arkadaşı da başka bir arabayla arkadan izlediler. Kit'in bir şilinin hesabını kapatmak için gene iş başına gelmesi olayını onun ikiyüzlü ve hileci karakterine iyi bir kanıt oluşturduğunu düşünen ve tanıklıktan yoksun bırakılan Chuckster, bunu cürmün örtbas edilmesi saymış ve öfke içinde yazıhanede yalnız bırakılmıştı.

Adalet binasına varınca daha önce oraya gelip kendilerini sabırsızlıkla bekleyen yabancı bayla karşılaştılar. Ama yarım saat sonra yargılanmasına gerek gösterilen ve hapishaneye götürülürken dostça ilgide bulunan bir memur tarafından, yakında duruşmanın olacağı ve kısa bir zamanda karar verileceği için fazla üzölmeye gerek bulunmadığı sağlanan zavallı Kit'e bir değil elli yabancı bayın yardımı olamazdı.

LXI

Filozof ve ahlakçılar her ne düşüncede olurlarsa olsunlar, suçlu bir insanın o gece Kit'in masum olmaktan duyduğu öz-
günün yarısını duyup duymadığı kuşku götürür bir onurdur. Dünyada, işlenen büyük ölçüdeki adaletsizlikler karşısında, adaletsizlik kurbanı uğradığı gazez ve yalancılık üzerine temiz bir vicdan sahibiyse, duruşma sırasında yardım göreceği, ve ergeç gerçeğın belirip adaletin yerine getirileceği kanısıyla avunmaktadır. Adaletsizlik kurbanını resmi formalitelerle sonuna değin izlemekten geri kalmayanlar -pek yüzü güldürölmese bile- adelet yerini bulduğu takdirde, hiçbir kim-
senin kendilerinden daha memnun olmayacağını söylemekte-
dirler. Oysa, adaletsizlik her yüceruhlu ve doğru insan için en dayanılmaz, en fazla ezinç veren bir şeydir. Bu yüzden nice temiz vicdan sahipleri kahırlarından ölmüş, nice temiz yürek-
ler ezilmiştir. Çünkü masumlukları ezinçlerini arttırmaktan başka bir şeye yaramamıştır.

Dünya, Kit üzerine hata etmiyordu. Ama Kit masumdu. Ve bunu bildiğı, en iyi dostlarının kendisini suçlu saydıklarını du-

yumsadığı -bay ve bayan Garland'ın kendisini bir nankörlük canavarı sayacaklarını; Barbara'nın kendisini kötülük adına ne varsa onunla bir tutacağını; midillinin kendini tergenmiş sanacağını; hatta annesinin bile görünüşe kapılarak kendisinin suçlu olduğuna inanabileceğini- bütün bunları duyup düşündüğü için, hiçbir sözcüğün anlatamayacağı bir ezinç duyumsadı ve kederden kendinden geçmiş bir halde gece için kilitlendiği hücrede bir aşağı bir yukarı dolaşıp durdu.

Bu heyecanların şiddeti geçip durgunluk bulmaya başladığı zaman bile, aklına verdiği üzüğü daha az olmayan bir düşünce geldi. Sade delikanlının yaşamındaki parlak yıldız, hep tatlı bir düşünce gibi anımsandığı, yaşamının en kötü günlerini en iyi ve en mutlu günlere çeviren, hep nazik ve düşünceli ve iyi yürekli davranan genç kız bunu duyacak olursa ne düşünecekti! Bu düşüncenin etkisiyle hapisanenin duvarları sanki eriyip yitmiş; onun yerine eski ev gözükmüş -kış geceleri alışık oldukları biçimde- ateş kenarı, küçük yemek masası, dedenin palto, şapka ve bastonu, Nell'in odasına açılan yarı açık kapı hep gözünün önüne gelmişti. Nell de oradaydı. Her ikisi de -bütün içtenlikleriyle gülüyorlardı. Düşüncesi onu buraya değin getirince, Kit daha ileri gidemeyerek, kendisini zavallı yatağına atıp hüngür hüngür ağladı.

Gece sanki bitmeyecekmiş gibi uzundu; ama Kit uyuyup düşünce gördü. Hep serbest olarak, şimdi birisi, biraz sonra bir başkasıyla dolaşıp durdu. Bununla birlikte, hapisaneye -kuşkulu bir düşünce halinde kaygı ve kederden yoğurulmuş, hiç silinmeyen, bunaltıcı, tarife sığmayan bir hapisaneye- çağırıldığı korsundan kurtulamadı. Sonunda sabah olunca, hapisane bütün soğukluğu, karanlığı ve kasvetiyle bir gerçek olarak belirdi.

Kendi kendine bırakıldığı için bir avunç bulmuştu. Ona belli bir saatte. Taş döşeli bir alanda gezmek izni verilmişti. Sabahleyin hücrelerini açıp yıkanacağı yeri gösteren gardiyan- dan, her gün belli saatlerde ziyaretçiler kabul edildiğini; arkadaşlarından gelen olursa, parmaklığa çağırılacağını öğrendi. Gardiyan ona bu bilgiyi ve teneke bir kab içinde kahvaltısını

verdikten sonra hücreyi kilitleyip çekildi ve taş pasajda takırdayarak yürüdü; birçok kapıları açıp kapadı ve -sanki onlar da hapsedilmiş ve dışarı çıkamayacaklarmış gibi- binada uzun zaman yankılar uyandıran sayısız sesler çıkardı.

Gardiyan, Kit'e, tamamen doğru yoldan çıkmış olduğu sanılmadığı ve daha önce hapisanede tutulmadığı için, hapishanedeki diğer bay tutuklular gibi hükümlüler topluluğundan ayrı bir yer verildiğini söylemişti. Kit bu hoşgörüyü teşekkür duyarak gene anahtarın sesini işitip gardiyanın girdiğini görünceye değin, ezbere öğrenmiş olmasına karşın, oturup dikkatle kurallar kitabını okudu.

«Gel bakalım!»

Kit sordu:

«Nereye efendim?»

Gardiyan kısaca, ziyaretçiler demekle yetinerek ve onu tıpkı polis memurunun yaptığı gibi, kolundan tutarak birçok dolambaçlı yollardan ve sağlam kapılardan geçirip bir pasaja yönelttiği ve orada bir parmaklığın önünde bırakıp çekilip gitti. Bu parmaklığın karşısında, bir buçuk, iki metre ileride; tamamen aynı, bir parmaklık daha vardı. Ara yerde bir gardiyan oturmuş, gazede okuyordu. Kit, hızlı çarpan bir yürekle, dış parmaklığın arkasında, kucağında bebek olduğu halde annesinin; hiç yanından ayırmadığı şemsiyesiyle, Barbara'nın annesini; bütün dikkatiyle bir kuş ya da yırtıcı bir hayvan arıyormuş gibi, içeri bakan ve demirparmaklıkların insanlarla bir ilgisi olmadığını sanan zavallı küçük Jacop'u gördü.

Jacop ağabeyisini görür görmez, onu kucaklamak için, kollarını demir parmaklıklara attı; ama kardeşinin daha çok yaklaşmadığını; demir çubuklardan birinin üstüne koyduğu kolu üzerine yasladığı başıyla daha aynı uzaklıkta kaldığını görünce; pek acıklı bir halde ağlamaya başladı. Bunun üzerine kendilerini tutmaya çalışan Kit'in ve Barbara'nın annesi de içlerini çekip ağladı. Zavallı Kit onlara katılmaktan kendini alamadı ve hiçbirisi tek bir sözcük konuşmadı.

Bu gamlı suskunluk sırasında, her halde gazetenin pek alaylı bir kısmına gelmiş bulunan gardiyan, yüzünde şakacı

bir bakışla gazetesini okuyordu. Sonunda sanki bir şakanın tam zevkine varmak istiyormuş gibi, bir aralık başını kaldırıncaya, birisinin ağladığının ayırdına vardı.

Şaşkınlıkla dönüp bakarak:

«Bayanlar, bayanlar!» dedi. «Vaktinizi böyle harcamasanız iyi edersiniz. Burada vaktiniz sınırlıdır. Çocuğun gürültü etmesine de fırsat vermeyin. Kuralların dışındadır.»

Alçak bir gönülle selam veren bayan Nubbles:

«Ben annesiyim, efendim!» dedi. «Bu da kardeşi. Aman Tanrım, aman Tanrım!»

Gardiyan sonra sütunu daha kolay okuması için gazetesini dizleri üstünde katlayarak:

«Ne çare!» dedi. «Aynı durumda olan yalnız o değil ki! Yaygaraya gerek yok!»

Adamcağız gazetesini okumaya devam etti. Zalim ve katı yürekli bir insan değildi. Hırsızlığı kızıl ya da yılanlık gibi bir şey saymaya başlamıştı. Bazı insanlar yakalanıyor, bazıları yakalanmıyordu!

Barbara'nın annesi'nin, Kit'in annesinin kucağından bebeği sevecenlikle ve nazıkçe alması üzerine bayan Nubbles:

«Sevgili yavrum Kit!» dedi. «Seni burada mı görecektim?»

Kit boğulur gibi bir sesle:

«Anne, bana dayandırdıkları suça inanmıyorsun değil mi?» dedi.

Zavallı kadın:

«Ben mi inanacağım!» dedi. «Bir kez olsun yalan söylemediğini, beşikten beri kötü bir şey yapmadığını bilen; çocuk olmana karşın, kıt ve zavallı besinini iyi huy ve kanıyla yediğini ne değin az yiyecek olduğunu düşünüp ne değin düşünceli davrandığını anladığım zamanlar dışında, senin hesabına hiçbir üzüntü çekmeyen ben mi inanacağım! Doğduğu günden bugüne değin bana bir avunç olan, bir kezcik olsun kızıp öfkelenmediğim oğlumun suçlu olduğuna mı inanacağım!»

Büyük bir ciddilik ve içtenlikle demir parmaklıkları kavrayan Kit:

«Öyleyse Tanrıya çok şükür!» dedi. «Şimdi dayanabilirim. Anne, senin bunları söylediğini düşündükçe, sonuç ne olursa olsun, yüreğimde bir mutluluk damlası bulunacak!..»

Bu sözler üzerine bayan Nubbles da, Barbara'nın annesi de gene ağlamaya başladılar. Küçük Jacop'un dağınık düşünceleri de bu zamana değin belirli bir izlenim haline geldi ve çaresiz çocuk Kit'in kendi isteğiyle dışarıya gzmeye çıkmayacağını ve parmaklıkların arkasında ne kuş, ne arslan, ne kaplan, ne de herhangi meraklı bir şey bulunmadığını anlayarak göz yaşlarını sessizce onlarınkine kattı.

Zavallı Kit'in annesi sildiğinden fazla gözyaşı dökerek, yerden bir sepet aldı ve alçakgönülle gardiyana hitap ederek bir dakika kendisini dinlemesini rica etti. Gardiyan bir şakanın tam eğlenceli yerinde olduğundan, ona eliyle bir dakika susmasını işaret etti. Elini, okuduğu yeri bitirinceye değin eski durumuna getirmeden olduğu yerde tutan gardiyan, sanki, 'şu gazete yazarı olur komiklerden değil' demek istiyormuş gibi, yüzünde bir gülümsemeyle bir iki saniye sustuktan sonra, sonunda bayan Nubbles'in ne istediğini sordu.

Kadıncağzı:

«Ona biraz yiyecek getirdim; verebilir misiniz?» diye sordu.

«Evet, olur. Bunda kurallara aykırı bir şey yok! Giderken bana bırakın; kendisine verilmesini sağlarım!»

«Bana kızmayın efendim. Ben annesiyim. Her halde sizin de bir anneniz vardı. Bir parça olsun yediğini görürsem içim rahat eder.»

Bayan Nubbles, Barbara'nın annesi ve küçük Jacop, gene göz yaşları döktüler. Bebekse, bütün çabasıyla sevinçle sesler çıkarıp gülüyor; pek olası olarak bütün bu sahnenin kendisi eğlensin diye düzenlendiğini sanıyordu.

Gardiyan bu ricanın tuhaf ve alışılmışın dışı olduğunu düşünmekle birlikte; gazetesini bırakarak Kit'in annesinin bulunduğu yana geldi. Ve sepeti ondan aldı; içindekileri gözden geçirdikten sonra Kit'e verip eski yerine döndü. Kit'in fazla iştihası olmadığı kolaylıkla anlaşılabilir; ama yere oturup güle oynaya atıştırdı. Annesi bu görünümün verdiği sevinçle ke-

deri yumuşamış olmasına karşın, oğlunun ağzına götürdüğü her lokmayla içini çekip yeniden ağladı.

Kit, bir yandan bu biçimde meşgulken, bir yandan da efendileri üzerine bilgiler edinmeye çabaladı. Kendisi üzerine bir düşünce açıklayıp açıklamadıklarını öğrenmek istedi; ama bütün öğrenebildikleri bay Abel'in durumu annesine bir gece önce büyük bir naziklik ve incelikle açtığından suçlu ya da masum olduğuna ilişkin hiçbir düşünce eklememiştiyle sınırlı kaldı. Kit, kendini toparlayarak, Barbara'nın annesinden, Barbara üzerine bilgi isteyeceği; sırada, kendisini getiren gardiyan göründü. İkinci bir gardiyan da ziyaretçilerin arkasından ortaya çıktı; elinde gazete bulunan üçüncü bir gardiyan da, 'vaktin tamam' diyerek aynı solukla, 'sıra diğer ziyaretçilerde!' diye bağırdıktan sonra, gene gazetesine gömüldü. Kit annesinin duaları, küçük Jacop'un kulakları çınlatan çığlıkları arasında, hemen alınıp götürüldü.

Elinde sepet olduğu halde, eski gardiyanın nezareti altında ikinci avluyu geçerken bir başka memurun onlara durmalarını söyledi ve elinde bir siyah bira şişesiyle yanlarına geldi.

«Dün akşam hırsızlık suçlamasıyla buraya getirilen Christopher Nubbles adındaki delikanlı bu değil mi?» diye sordu.

Arkadaşı, adı geçenin bu olduğunu bildirdi.

«O halde işte sana bira! Ne diye bakıyorsun! İçinde umacı yok!»

«Bağışlayınız efendim! Acaba kim göndermiş?»

«Bir arkadaşın. Her gün alacaksın. Parasını ödedikten sonra, hiç kuşkusuz alırsın.»

«Bir arkadaş mı?»

«Anlaşılan senin hiçbir şeyden haberin yok! İşte mektup al ok!»

Kit mektubu aldı ve hücreye kapatıldıktan sonra okudu.

«Bu kaptan için! Her damlasında bütün dertlere deva göreceksin. Helen'in köpüklü şarabı! Ama onun kupası bir efsaneyle sınırlıdır. Bu gerçek Barklay birasıdır. Yavan bulursan müdüre başvur. Dostun R.S.»

Kit bir süre düşüntükten sonra: 'R.S! Bu bay Richard Swiveller olmalı!' dedi. 'Çok iyi yürekli bir insan; ona bütün yüreğimle teşekkür ederim.'

Quilp'in iskeledeki yazıhanesinin penceresinden sızan yeğnik ışık, gecenin sisinden sanki bir göz gibi üzgün olarak şişmiş ve kızarmış görünüyor; sakıngan adımlarla ilerleyen Sampson Brass'a tanınmış mülk sahibi ve saygın müvekkilinin içeride olduğunu ve pek olası olarak alışık sabır ve iyi huyluluğuyla onu buraya yönlendiren hizmetin görülmesi için beklemekte olduğunu haber veriyordu.

Sampson belki yirminci kez ayağı gelişi güzel serilmiş ke-restelere çarpıp sendeleyerek ezinç içinde topallarken, kendi kendine; 'Karanlık bir gecede yürünmesi korkulu bir yer!' dedi. 'Her halde şu yaramaz çocuk insanı yara bere içinde bırakmak amacıyla tahtaları her gün bir başka türlü çevreye saçıyor! Bunu efendisinin kendi elleriyle yapmış olması da akla yakın geliyor. Yanımda Sally olmadan buraya gelmekten hoşlanmıyorum. O, bir düzüne erkekten daha iyi bir can yoldaşdır.'

Hazır bulunmayan sihirli yaratığın meziyetleri üzerine bu övgülerde bulunan Sampson, durup kuşkulu kuşkulu, omuzunun üzerinden ışığa doğru baktı.

Bulunduğu uzaklık olanaksız olmasına karşın, avukat ayak parmaklarının ucuna basıp içeride olup bitenleri görmeye çalışarak 'ne işler görüyor acaba?' dedi. 'Her halde içiyor ve kendisini her zamankinden daha sinirli ve öfkeli bir hale sokup garaz ve kötü niyetini körüklüyordur. Hesap kabarık olduğu zaman buraya yalnız başıma gelmekten korkuyorum. Beni boğup suların en yüksek bulunduğu bir zamanda yavaşça nehre atmaktan, bir fare öldürmek denli özgün olacağını sanmıyorum. Hatta olası ki bunu hoş bir şaka sayacaktır. Şimdi de bir şarkı tutturmış!'

Gerçekten Quilp ses talimi yapıyordu; ona bu, bir şarkıdan çok bir nağme, uzun bir tümcenin pek hızlı bir biçimde ve son sözcükler üzerinde durarak korkunç bir kükremeyle biten tek-düze bir yenilenmesiyle sınırlıydı. Şarkının nakaratı, sevgi, savaş, şarap, sadıklık gibi belli başlı şarkı konularına temas

etmiyor; bestelenen güftelerde ve türkülerde rastlanmayan şu sözcükleri içeriyordu.

‘Değerli sorgu yargıcı sanığın bu öyküye inanacak bir jüri bulmakta zorluk çekeceğini kaydederek yargılanmasına gerek gösterdi ve dava dosyasının hazırlanmasını buyurdu.’

Cüce her seferinde bu son sözcüklere gelince avazı çıktığı değin bağırıp kahkahayı basıyor, sonra gene başlıyordu.

Bu nağmenin birkaç kez yineleniğini işiten Brass kendi kendine mırıldandı: ‘Pek önlemsiz, pek basiretsiz bir insan. Keşke dilsiz olsa, keşke kör olsa! Tanrı cezasını versin!’ Avukat aynı nağme gene başlayınca ekledi: ‘Tanrı canını alsın!’

Müvekkili üzerine bu dostça temennilerde bulunan Sampson, bağırmanın sonunu bekledikten sonra, yüzüne alışık tatlılığını vererek, ahşap yazıhanenin kapısını çaldı.

Cüce bağırdı:

«Girin!»

Sampson başını içeri uzatarak:

«Bu gece nasılsınız, efendim?» dedi. «Ha ha ha! Nasılsınız efendim? Aman ne şaşılacak şey, ne tuhaf, ne tuhaf şey!»

«Kapının ağzında durup başını sallayacak ve dişlerini gösterecek yerde, gir içeri be adam! Gir içeri yalancı tanık, yalan yeminci, tanıklık bozguncusu gir içeri!»

Brass arkasından kapıyı kapayarak:

«Ne zengin bir mizaç, ne şaşırtıcı bir şaka kaynağı! Ama pek basiretsiz bir iş değil mi efendim?»

«Ne! Ne söylüyorsunuz. Yahuda?»

Brass:

«Yahuda!» diye bağırdı. «Ne olağanüstü bir kişilik, ne zengin mizaç! Yahuda! Evet, aman ne güzel, ha ha ha!..»

Bütün bu sırada Sampson ellerini oğuşturup gülünç bir şaşkınlık ve korku içinde, patlak gözlü, yassı burunlu, sobanın yanındaki duvara yaslanmış bir gülyabani ya da cücenin taptığı korkunç bir puta benzeyen bir gemi aslanına bakmaktaydı. Pek kuşkulu ve uzak bir benzetmeyle, başının üstündeki tahta, kokartlı bir şapka biçimde oyulmuştu. Sol göğsünde-

ki madalya ve omuzlarındaki apoletlere bakılacak olursa, bunun ünlü bir amiralin modeli olduğu anlaşıyordu. Ama bu belirtiler de olmasa, herhangi bir değerlendirici bunun belinden aşağısı balık biçiminde efsanevi bir deniz ejderinin portresi, ya da bir deniz canavarının tasviri olduğunu varsayardı. Aslında şimdi süslediği yer için pek büyük olan gemi aslanı belinden kesilmişti. Hatta bu biçimiyle bile, döşemeden tavana değin yükseliyor; gemi aslanlarında genellikle rastlandığı gibi, aşırı ve sıkıcı bir naziklikle, pek uyanık bir halde öne doğru eğilmiş ve her şeyi cüceleştirilmiş görünüyordu.

Quilp avukatın gözlerine bakarak:

«Tanıyor musun? Benzerliği görüyor musun?» diye sordu.

Brass, tıpkı eksperin yaptığı gibi, başını biraz geriye atıp eliyle tutarak:

«Hımm!» yaptı. «Bir daha bakayım. Evet... her halde... gülümseme de bana... ama...»

Gerçek olan şuydu ki, Sampson bu koca hayaleti en küçük benzerliği olan bir şey görmediğinden pek şaşalamış; Quilp'in onu kendine benzetip bir aile portresi olarak satın alıp almadığını, ya da bir düşmanına benzeterek keyiflendiğini kestirememişti. Bu kuşkusu pek uzun sürmedi, çünkü Brass, halkın tanınması gereken ama tanıyamadıkları bir resme bakarken, takındıkları anlayışlı bakışlar, heykeli gözden geçirip dururken; cüce, yukardaki sözcükleri okudu, gazeteyi yere atarak, eline, maşa yerine kullandığı paslı bir demir parçasını alıp, heykelin burnuna öyle bir vuruş vurdu ki, heykel olduğu yerde sallanıp durdu.

Cüce duygusuz yüzü yumruk yağmuruna tutup yanağındaki yeğnik çukurlar açarak:

«Kit'e benzemiyor mu?» dedi. «Onun resmi, Tam bir örneği, tam bir benzeri değil mi?»

Sorunun her yinelenişinde koca heykeli durmadan yumruklayan cücenin yüzünden, gördüğü işin zorundan terler akıyordu.

Bu sahnenin boğa güreşinin arenada bulunmayanlar için rahat bir eğlence ve yanan bir evin seyri, yakınında yaşama-

yanlar için, bir piyesten daha iyi olması kabilinden; güvenli bir galeriden seyredilmesi hayli gülünç olmasına karşın, Quilp'in tavrında öyle bir hal vardı ki, Brass'ın bu şakanın tamamen zevkine varabilmesi için, yazıhanenin pek küçük ve pek kuytu bir yerde olmasını istediği apaçıktı. Bu nedenle, Brass pek yeğnik bir sesle takdirlerde bulunurken cüceden biraz uzağa kaçtı ve cüce güçten kesilip oturduğu zaman, ama her zamankinden daha fazla bir dalkavuklukla yaklaştı.

«Güzeel!» dedi. «Hi hi hi! Pek güzel efendim!..»

Sonra yara bere içinde kalan amirale yalvarır gibi bakarak ekledi:

«Pek dikkate değer bir insan!»

Cüce:

«Otur!» dedi. «Onu dün satın aldım, Burgular saplayıp gözüne çatal batırdım. Üstüne de adımı kazıdım. Önünde sonunda onu yakacağım.»

Brass:

«Ha ha! Pek hoş, pek eğlenceli bir şey!» dedi.

Cüce, avukata yaklaşmasını işaret ederek:

«Buraya gel!» dedi. «Önlemsiz olan neydi bakalım?» diye sordu.

«Hiçbir şey efendim! Hiç! Sözünü etmeye değmez. Şarkıyı pek eğlenceli buldum. Belki biraz...»

«Biraz ne?»

Ateşe doğru çevirdiği hileci gözlerinde kızıl yansılar parıltıdayan cüceye ürkek ürkek bakan Sampson Brass:

«Biraz sınıra yaklaşan ya da deyim gerekirse, sınır çizgisi üzerinde bulunan bir önlemsizlik!» dedi.

Quilp hiç istifini bozmadan:

«Niçin?» diye sordu.

Brass, daha çok içten olmaya bakarak:

«Takdire değer bu amaç uğrunda dostların yaptıkları küçük toplantılara yasa fesat düzeni adını verdiği için, dostlar arasında saklı kalması doğru olur efendim!»

Quilp boş bakışlarla ona bakarak:

«Ha, ne demek istiyorsun?» diye sordu.

Brass, başını sallayarak:

«Önlemlî, pek önlemlî olmak gerek; demek istiyorum efendim!» dedi.

«Yüzsüz korkuluk! Açıkca ne demek istiyorsun? Bana ne diye küçük toplantılardan bahsediyorsun? Benim toplandığım var mı? Benim, senin toplantılarından haberim var mı?»

«Hayır efendim, kuşkusuz yok, efendim!»

Cüce sanki paslı demir parçasını arıyormuş gibi çevresine bakınarak bağırdı:

«Bana böyle göz kırpıp başını sallayacak olursan, senin şu maymun yüzünün anlamını bozarım!»

Brass hemen kendini toparlayarak:

«Öfkelenmeyin efendim!» dedi. «Haklısınız, yerden göğe değin haklısınız! Bu konuya hiç değinmemem gerekirdi. Lütfen konuyu değiştirelim. Sally'nin anlattığına göre, kiracımızı sormuşsunuz. Kiracı geri gelmedi, efendim!..»

Cüce bir tencerede kaydattığı romun taşmasına dikkat ederek:

«Gelmedi mi?» dedi. «Ne diye gelmedi?»

«Ne diye mi efendim? Şey... efendim...»

Kızgın tencereyi ağzına götürmek üzere bulunan cüce kolunu geri çekerek:

«Ne oluyor?» diye sordu.

«Suyu unuttunuz efendim! Bağışlayınız, rom kaynar halde efendim!»

Bu uyarıya ancak eylemlî bir yanıtta bulunmak alçak gönüllülüğünü gösteren Quilp, sıcak tencereyi dudaklarına götürdü ve miktarı yarım litreyi bulan ve bir dakika önce ateşin üstünde kabarcıklar oluşturarak kaynayıp fokurdayan bütün romu içti. Cüce bu yeğnik içkiyi yuvarlayıp amirale yumruklarını sıktıktan sonra, Brass'a devam etmesini buyurdu ve peşinden alışık sırtışıyla ekledi:

«Dur, önce sen de bir yudum iç! Güzel, sıcak, kaynar bir yudum!»

«Şöyle kolayca sağlanabilecek biraz su bulunacak olursa, efendim!»

«Burada öyle şey yok! Avukata su mu? Onlara erimiş kurşun ve kükürt; sıcak fıkır fıkır zift ve katran gerek! Öyle değil mi, Brass?»

«Ha ha ha! Pek acı bir şey! Ama içimde gıdıklanmak gibi tatlı bir zevk var, efendim!»

Bu arada bir miktar rom daha kaynatmış olan cüce;

«İç şunu!» dedi. «Dik başına! Damlası kalmasın. Boğazın yansın. Bak keyfin nasıl yerine gelir!»

Çaresiz Sampson bu içkiden, gözlerinden yaşlar akarak, birkaç yudum içti. Kıpırmızı kesilen yüzü, gözü ve müthiş bir öksürük nöbeti içinde, zorlanarak içkinin 'pek nefis' olduğunu bildirdi. O, bu tarife sığmaz işkence içindeyken cüce konuşmaya devam etti.

«Kiracı ne olmuş?»

Brass, öksürük nöbetleri içinde:

«Garland'lerde kalıyormuş!» dedi. «Suçlunun sorgusundan beri yalnız bir kez uğramış, bay Richard'a son olaydan sonra bu evde oturamayacağını; bir bakıma bütün bunlara neden kendisi olduğunu düşünerek, üzüntü duyduğunu söylemiş. Çok iyi bir kiracı, umarım temelli olarak çıkmaz...»

Cüce:

«Ya, öyle mi?» diye bağırdı. «Sen zaten kendinden başkasını düşünmezsin. Ne diye giderlerini kısmıyor, tasarrufa uymuyorsun?»

«Sarah gibi tasarrufa uyan insan bulunmaz, efendim!»

«Şu boğazını ıslat! İç be adam, iç! Sen sözüme uyarak bir katip aldın, değil mi?»

«Bu hizmete çok memnun oldum, efendim! Evet aldım.»

«O halde ona hemen yol verebilirsin. İşte sana tasarruf yolu!»

«Bay Richard'ı mı işinden çıkarayım?»

«Bir başka katibin var mı ki bu soruyu soruyorsun?»

«Bunu hiç beklemiyordum!»

Cüce alayla:

«Ben de beklemiyordum!» dedi. «Sana kaç kez söyledim ki onu senin yanına nerede olduğunu bilmek ve göz önünde

tutmak için vermiştim. Benim bir planım, bana sessiz suskun bir zevk verecek bir tasarım vardı. Onun da, arkadaşının da zengin sandıkları dede ile torununun gerçekte meteliksiz olduklarını göstermek istiyordum. Ama onlar da sanki yer yarıldı, yerin dibine geçtiler.»

«Çok iyi anlıyorum efendim!»

Cüce, Brass'a şeytanca parmaklarını şıklatarak:

«Elbet anlıyorsun!» dedi. «Elbet Dick'in geleceği ne olursa olsun hiçbir önemi olmadığını; onun bir başka amaç uğrunda iş başında tutulmasının ne sana, ne de bana yararı olmadığını; pek doğal olarak. Anlıyorsun değil mi?»

«Sarah'ya onun bizim işimize yaramayacağını kaç kez, söyledim, efendim! Ona güvenemeyiz. Bana inancınız varsa, sıkı sık tembih etmiş olmamıza karşın, yazıhaneye ilişkin en küçük işlerde bile onun doğruyu söylediğini gördüm. Bu gencin yaptıkları dayancımızı aştı. Ancak size olan saygım...»

Zamanında sözü kesilmeyecek olursa, Sampson'ın övücü bir konuşmada bulunacağını açıkça anlayan Quilp, tencere ile avukatın başına dokunarak, sesini kesecek olursa daha memnun olacağını bildirdi.

Brass başını oğuşturup gülümseyerek:

«El şakası ama, pek hoş doğrusu!» dedi.

«Beni dinle! Yoksa birazdan daha hoş davranırım. Dick'in arkadaşının da dönmesi olasılığı yok! Haylaz; bir hileci yüzünden ülke dışına kaçmış; varsın gittiği yerde gebersin!»

Brass sanki hazır bulunan üçüncü bir kişiymiş gibi amirale bakarak:

«Doğru, efendim; pek uygun pek yerinde efendim!» dedi.

Quilp dişleri arasından mırıldandı:

«Ondan nefret ediyorum. Birçok, nedenlerden ondan hep nefret ettim. Zaten yola gelmez kötünün biri; yoksa bize yararı dukunurdu. Yufka yürekli sersemin biri. Varsın kendini assın! İsterse boğulsun, aç kalsın! Canı cehenneme!..»

«Hay hay efendim; pek doğru efendim. Bu yolculuğu ne zaman yapmak istersiniz efendim? Ha ha ha!..»

Cüce yanıt verdi:

«Şu dava sonuçlanınca kuyruğunu bırakıver!»

«Güzell, efendim; bu Sarah için büyük bir sürpriz olacak; ama o, duygularını denetlemesini bilir. Ah! Bay Quilp, yazgı Sarah ile sizi daha önce bir araya getirmiş olsaydı, bu birleşmeden ne mutlu sonuçlar doğardı! Siz babamızı görmediniz. Ne hoş bir insandı. Sarah onun neşe ve övünç kaynağıydı. Koca tilki ona böyle bir ortak bularak gözlerini kapamış olsaydı, çok mutlu olurdu. Sarah'ı takdir ediyorsunuz, değil mi efendim?»

Cüce kurbağa gibi bir ses çıkararak:

«Ona bayılıyorum!» dedi.

«Gerçekten çok iyi bir insansınız, efendim! Richard'ın şu önemsiz işinden başka bir buyruğunuz var mı, efendim?»

Quilp tencereyi kavrayarak:

«Hayır...» dedi. «Şimdi güzel Sarah'ın onuruna içelim!»

Brass, alçak göñülle:

«Bu işi böyle kaynamayan bir şeyle yapsak daha iyi olmaz mı efendim?» dedi. «İnanıyorum ki, benden, kendisini son içkiden daha yeğnik bir içkiyle onurlandırdığınızı duyacak olursa çok daha memnun olacaktır!»

Quilp, bu serzenişlere hiç kulak asmadı. Aynı güçlü içkiden bir miktar daha içmek zorunda kalan ve bu sırada ayık olmaktan uzak bulunan Sampson Brass'sa, kendine gelecek yerde yazıhanenin büyük bir hızla başının çevresinde döndüğünü, döşeme ve tavanın tehlikeli bir biçimde inip kalktığını gördü. Kısa süren bir sersemlemeden sonra, yarı bedeninin masanın altında, yarısının da ocağın yanında bulunduğunu ayırdetti. Bu konum kendisinin seçeceği bir şey olmadığından sendeleyerek ayaklarının üstüne doğruldu ve amirale tutunarak ev sahibini aradı.

Brass'ın ilk aklına gelen şey, cücenin onu geceyi yalnız başına orada geçirmek üzere kapıyı kilitleyip gitmiş olmasıydı. Ama keskin bir tütün kokusu aklına başka şeyler getirdi ve başını kaldırıp bakınca, cücenin hamağına kurulmuş, çubuğunu tutturmekte olduğunu gördü.

Yeğnik bir sesle:

«Hoşça kal, efendim, hoşça kal!» dedi.

Cüce başını sarkıtarak:

«Gece kalmaz mısınız?» dedi.

Odanın havasından midesi bulanık Brass.

«Kalamam, efendim!» dedi. «Lütfen yolu görmem için bana ışığı tutacak olursanız...»

Bir an içinde, bütün bedeniyle yattığı yerden sıçrayan cüce, yazıhanedeki biricik feneri eline alarak:

«Kuşkusuz, kuşkusuz!» dedi. «Bastığın yere dikkat et, azizim! Kerestelerin paslı çivileri hep sivrisine duruyor. Yolda bir köpek de var. Geçen gece bir adamı, önceki gece de bir kadını ısırıldı! Geçen salı günü de bir çocuğu öldürdü. Ama bu şakaydı. Ne olursa olsun onun yanına pek yaklaşma!»

Brass büyük bir korku içinde:

«Köpek yolun hangi yanında efendim?» diye sordu.

«İni yolun sağ yanındadır; ama insanın üstüne atılmak için bazan sol yanda pusudadır. Hiç güven olmaz! Dikkatli ol! Yoksa seni bağışlamaz. Dışarıda ışık var.Yolunu biliyorsun. Dosdoğru!»

Cüce şeytanca, göğsüyle fenerin ışığını siperlemişti. Avukatın yolda düşüp kalktığını görerek, büyük bir zevk içinde, tepeden tırnağa değin silkinerek, kahkahayı bastı. Sonunda Brass gözden yitince gene yazıhaneye kapandı ve bir kez daha hamağına sıçradı.

LXIII

Kit'e avutucu özde bilgi verip bu küçük davanın yakında ceza mahkemesinde görüleceğini bildiren memur, bu görüşünde gerçekten haklıydı. Sekiz gün içinde mahkemeler gene açılmıştı. Ertesi gün büyük jüri Kit'in yargılanmasına gerek gördü ve Christopher Nubbles'a bu olaydaki yasa ve kralın onurunu sarsan ve barış ve düzene aykırı eylemde bulunarak Sampson, Brass adındaki centilmenin ev ve yazıhanesinden, İngiltere bankası genel müdürlüğü tarafından çıkarılan beş sterlinlik banknot çalmakla suçlandığından, ne

diyeceği soruldu. Bu suçlamaya karşı Christopher Nubbles pek yavaş ve titrek bir sesle suçsuz olduğunu bildirdi. Burada görünüşe kapılarak tezden hüküm vermek alışkanlığından olan ve eğer masumsa Kit'in yüksek sesle ve başı dik olarak suçlamayı red edeceği görüşünde bulunanlara şunu anımsatalım ki, hapis ve kaygı en yürekli kişileri sindirir. On gün için bile olsa, yalnız taş duvarlar ve taş gibi duygusuz yüzlerden başka bir şey görmeyen bir zavallı için, yaşam dolu, büyük bir salon, insanı epey ürkütüp irkilten bir durumdur. Şu da eklenmeli ki, geniş bir halk tabakası için, perukalı bir yaşam, baş üzerinde saçlı yaşamdan çok daha dehşetli ve ezicidir. Kit'in her iki bay Garland ve noterin uçuk bir beniz ve kaygıyla baktıklarını gördükçe düştüğü doğal heyecan da göz önünde tutulacak olursa, onun bundan rahatsız olması ve yerini yadırgamasında şaşılacak bir şey yoktur.

Zavallı delikanlı, Garland'ları ve Witherden'i tutuklandığı zamandan beri görmemiş olmasına karşın, kendisi için bir avukat tutulduğunu öğrenmişti. Bu nedenle perukalı centilmenlerden biri kalkıp da: 'Lordum, ben davalının vekiliyim' dediği zaman korkudan titreyip ona da başını eğmiş ve yüreğinde kendi vekilinin davacı vekilinden aşağı kalmayıp kısa bir zamanda onu mat etmesi umudu belirmişti.

Önce davacı vekili söz aldı -son yargılamada babasını öldürmekle suçlanan bir gencin hemen hemen aklanmasını sağladığı için- keyfi pek yerindeydi. Jüriye, sanığı suçsuz çıkaracak olurlarsa, geçen günkü duruşmadaki sanığı suçlu çıkarmakla duyacakları üzüğü ve ezinçten daha fazlasını duyacaklarını bildirdi. Davayı ayrıntılarıyla anlatıp bundan daha kötü bir olayla karşılaşmadığını bildirdikten sonra, pek müthiş bir şey söylemek üzere bulunan bir insan tavrıyla bir süre sustu ve bu sırada yan gözle Kit'in vekiline bakıp davalı vekilinin çağırılan kusursuz tanıkların tanıklığı üzerinde bazı kuşkuları olduğunu sezdiğini; ama sayın meslektaşının pek güzel değerlendirdiği gibi, mensup olduğu onurlu mesleğin daha onurlusu bulunmayan bir üyesinin -davacının- karakteri üzerinde daha saygılı olacağına umut ve güveni olduğunu

açıkladı. Sayın jüri kurulu Bevis Marks'ı biliyor muydu? (Kişilikleri bakımıyla bildikleri varsayılmalıydı). Biliyorlarsa, bu dikkate değer semtin övülmeye değer tarihçesini de biliyorlar mıydı. Sampson Brass gibi bir bayın Bevis Marks'da oturup da erdem sahibi ve dürüst bir insan olmamasına olanak var mıydı? Bu nokta üzerinde de uzun uzadıya durduktan sonra, sonunda kendilerinin de pek güzel bildiği bir şey üzerinde görüş yürütmenin onlara karşı bir nezaketsizlik olacağını anımsayarak, Sampson'ı hemen tanık bölmesine çağırdı.

Brass, çok çevik ve atik bir tavırla ayağa kalkıp yargıcı daha önceden tanımak onuruna ermiş olan ve son duruşmadan beri keyfinin yerinde olmasını temenni etmek isteyen bir insan tavrıyla ona başını eğerek ve: 'İşte buradayım. Elimde ne çok kanıt var. Sor sorabildiğini!' demek istiyormuş gibi, kollarını kavuşturup vekiline bakar. Vekili ona önlemleri sorular sorup kanıtlar yavaş yavaş ve bütün hazır bulunanlarda açık bir kanı uyandıracak biçimde ortaya koyar. Bundan sonra Kit'in vekili de Brass'a sorular yöneltir; pek uzun sorulara pek kısa yanıtlar alır ve Brass ün ve onur içinde yerine oturur.

Sıra Sarah'ya gelir. O da Brass'ın vekiline kolaylık gösterip Kit'in vekiline karşı inatçı bir tavır alır. Kısacası Kit'in vekili ondan önce söylediklerinin bir yinelenmesinden başka bir şey elde edemez. Hatta Sarah bu sefer Kit'in biraz daha zararına yürür. Bu bakımdan Kit'in vekili şaşkın bir halde, onun da yerine gitmesine izin verir. Brass'ın vekili kürsüye bay Richard Swiveller'i çağırır. Swiveller kürsüde yerini alır.

Brass'ın vekilinin kulağına bu tanığın sanığa eğilimi bulunduğu fısıldanmıştır. Avukat buna memnun olmuştur; çünkü tanıkları sinirlendirmekte pek becerili bir insandır. Bu nedenle, mübaşirden bu tanığın kitap üzerine yemin etmesini ister; sonra bütün kurnazlığıyla ona da sorular yöneltmeye başlar.

Dick, açık bir isteksizlikle öyküyü anlattıktan sonra; avukat ona:

«Dün nerede yemek yediniz?» sorusunu sorar.

«Nerede mi yemek yedim?»

«Evet nerede, yemek yediniz? Buraya yakın mıydınız?»

«Ooo! Evet, karşıda!»

Brass'ın vekili jüri üyelerine bakarak yineler:

«Evet karşıda!.. Yalnız mıydınız?»

Soruyu anlamayan Swiveller sorar:

«Bağışlayınız, duymadım.»

Brass'ın Avukatı gürlür:

«Yemekte yalnız mıydınız? Yoksa birine ziyafet mi çektiniz?..»

Swiveller yüzünde bir gülümsemeyle:

«Evet çektim!» yanıtında bulunur.

Brass'ın avukatı başını salayarak Swiveller'in yerinin sanık mevkisi olduğunu anırtarak:

«Lütfen bulunduğunuz yere yaraşmayan yeğnikliği bırakınız ve beni dinleyiniz!» der. «Bu yargılamanın yürüyeceğini bile bile, dün buralarda, dolaşıyordunuz. Karşıda yemek yediniz. Birisine ziyafet çektiniz. Bu birisi sanığın kardeşi miydi?»

Swiveller açıklamak ister.

Brass'ın avukatı sorar:

«Evet mi, hayır mı?»

«Evet oydu, ama...»

Brass'ın avukatı sözünü keserek:

«Yaa! Demek oydu? Ne güzel bir tanık!» der.

Brass'ın avukatı oturur. Kit'in avukatı sorunun içyüzünü bilmediği için, üzerinde durmaktan çekinir. Richard Swiveller süklüm püklüm oturur. Yargıç da, jüri de, dinleyiciler de onun çirkin, uzun favorili, bozuk ahlaklı, altı ayak boyunda, hilecinin biriyle içli dışlı olduğunu sanır. Gerçek şudur ki, yanındaki, diz kapakları açık bulunan küçük Jacop'dan başkası değildir. Brass'ın vekilinin kurnazlığı sayesinde hiçbir kimse gerçeği bilmez, herkes yalana inanır.

Sıra savunma tanıklarına gelmiştir. Brass'ın vekili burada da başarılıdır. Bay Garland'ın Kit'den bonservis istememiş, annesinden başka hiç kimseden salık almamış olduğu ve Kit'in eski efendisi tarafından bilinmeyen bir nedenden işinden çıkarılmış olduğu anlaşılır.

Brass'ın vekili:

«Bay Garland, sizin yaşıınızda bir bay için buna en azından önlemsizlik derler! Uyarısında bulunur. Jüri de aynı kanıdadır ve Kit'i suçlu bulur. Alçak gönülle masum olduğunu bildiren Kit, alınıp götürölür.

Dinleyiciler yeni bir ilgiyle yerlerine yerleşirler. Çünkü sonraki davada dinlenecek kadın tanıklar vardır. Brass'ın vekili, tanıkları sorguya çekerken onlarla alay edeceği fısıltısı do-laşmıştır.

Kit'in annesi, çaresiz kadın, bebek kuağında, ağlamaktan başka bir şey yapmayan Barbara'nın annesini merdivende bekler ve hazin bir görüşme başlar. Gazete okuyucusu gardiyan onlara her şeyi anlatmıştır. Bu yaşam boyu hapis cezası değildir; henüz iyi ahlak sahibi olduğunu kanıtlayacak zaman vardır. Her halde karakteri ona yardım edecektir. Gardiyan Kit'in bu işi ne diye yaptığına akıl erdiremediğini söyler. Kit'in annesi, ağlayarak, oğlunun böyle bir şey yapmayacağını temin eder; 'size karşı olmak istemem; ama yapmış olsa da, olmasa da, şimdi hepsi bir' yanıtında bulundu.

Kit'in annesi demir parmaklıklar arasından elini uzatıp onun elini derin bir üzgü içinde kavrar. Kit annesine yürekliliğini yitirmemesini söyler ve çocukların onu öpmek üzere yukarı kaldırmalarından yararlanarak Barbara'nın annesine, annesini alıp eve götürmesini rica eder.

Kit bağıırır:

«Anne!.. Şimdi değilse bile, bir gün, bir dostumuz elbette yardıma yetişecektir. Masum olduğum anlaşılacak ve eve döneceğim. Buna güvenim var? Jacop ile bebeğe gerçeği söyle; çünkü binlerce mil uzakta olsam bile, büyüdükleri zaman benim hırsız olduğumu sanacak olurlarsa, yüreğim ezilir, ah, annemi avutacak birisi yok mu?»

Annesinin eli elinden kurtulur; çünkü zavallı kadın baygın bir halde yere yığılır. Richard Swiveller yol üzerinde bulunanları iterek ivedi yetişir. Tiyatroya yakışır, kadın kaçıran bir adam çabasıyla ve hayli uğraşla onu kolundan tutup kaldırır. Kit'e başını sallayıp Barbara'nın annesine birlikte gelmesini rica eder ve onları dışarıda bekleyen bir arabaya yerleştirip hızla uzaklaştırır.

Richard, Kit'in annesini eve götürür, ve yolda şarkı olsun, şiir olsun, ne şaşırtıcı şeyler söylediğini kimse varsayamaz; kadıncağz kendine gelinceye değin evde kalan Richard, arabacıya verecek parası olmadığından, aynı arabayla Bevis Marks'a gider ve Cumartesi akşamı olduğu için para almak üzere içeri girip arabacıyı bekletir.

Brass onu görünce neşeyle:

«İyi akşamlar, bay Richard!» der.

Kit'in öyküsü önce Richard'a pek gaddarca bir davranış görünmesine karşın o gece tatlı huylu patronunun büyük bir alçaklık ettiğinden kuşkuya düşer. Ona bu duyguyu veren belki tanığı olduğu üzgü olmuştur. Ama nedeni her ne de olsa, bu kuşku zihninde yer etmiştir. Bu denle ne istediğini birkaç sözcükle anlatır.

Brass, para çantasını çıkararak:

«Para mı, hay hay, bay Richard!» der. «Herkesin yaşaması gerek! Beş sterlin bozuk paranız var mı?»

«Hayır efendim.»

«İşte buldum. Güle güle harca, bay Richard!»

Dick kapıya yaklaşıncı, Brass:

«Artık yazıhaneye zahmet etmeyin, bay Richard!» der.

«Nasıl, efendim?»

Brass, ellerini ceplerine sokup sıradalyesinde sallanarak:

«Sizin yeteneğiniz de bir insan bizim kuru ve küflü işlerimizde harcanır, bay Richard! Ancak sahne, ordu, ya da Lisansa bağlı üstün kalitede yiyecek, içecek gibi şeyler sizin gibi bir insandaki dehanın gelişmesine elverişlidir. Umarım ara sıra bizi ziyaret edersiniz.»

«Sally buna hiç kuşkusuz çok memnun olacaktır. Sizden ayrılacağına pek üzgün; ama topluma karşı olan görevi onu avutuyor. Şaşılacak bir insandır o; bay Richard! Parayı doğru bulacaksınız. Çatlak bir pencere var ama, onu hesaba katmadım. Dostlarımızdan ayrılırken cömertçe ayrılmak ilkemizdir. Bu pek tatlı bir duygudur efendim!»

Swiveller bir konudan diğerine atlayan bu tutarsız konuşma sırasında, tek bir sözcük söylemeden ünlü denizci ceketini

ni alır; onu top gibi yusuvarlak katlar ve sanki Brass'ın kafasına atmak istiyormuş gibi, ona dik dik bakar; ceketini koltuğunun altına alıp derin bir suskunluk içinde yazıhaneden çıkar. Kapıyı kapar kapamaz gene açıp birkaç saniye ürkütücü bir ciddilikle içeriye bakar, başını birkaç kez sallayıp, yavaş yavaş, bir hayalet gibi ortadan yiter.

Arabacının parasını verip Kit'e yardım ve annesini avutmak hususunda büyük tasarılarla sırtını Bevis Marks'a çevirir.

Ama Richard gibi zevk düşkününü insanların yaşamı düzensizdir. Son on beş günün heyecanı yıllardan beri süren içkinin etkisiyle, onu bir kat daha sarsmıştır. Swiveller o gece ciddi bir hastalığa yakalanıp yirmi dört saat sonra müthiş bir nöbetle kıvranır.

LXIV

Sıcak, rahatsız döşeginde dönüp duran; hiçbir şeyin gidermeyeceği müthiş bir ısıdan yanan; her ne biçimde yatsa da, bir dakikacık suskunluk ve dinlenme bulamayan; sıkıntılı ve sürekli bir bıkkınlık içinde zavallı bedeninin huzursuz deviniminden ve zihnini bezgin perişanlığından başka bir değişiklik yüzü görmeyen; huzur ve dinlenmeyi belirtecek hiçbir ses ve görünüm bilmeyen koca üzü çölünde aylak kalan; yarı bırakılmış bir iş, yenilmesi gereken korkunç bir engel, şimdi şu biçimde, şimdi bu biçimde ama hep meçhul ve karanlık kalıp her girdiği biçimde hep bir kötülük halinde gerçekleşerek uykusunu kaçıran bir kaygıya düşen; korkunç hastalığının bu ağır tempolu işkenceleri içinde kıvranan ve yavaş yavaş solup eriyerek yatağında yatan Richard Swiveller, sonunda hastalığıyla savaşıp kalkmaya çalıştığı zaman, zebanilerin etkisiyle olduğu yere yapışıp kalarak derin bir uykuya daldı ve artık düşünmedi.

Sonunda uyandı. Uykudan daha iyi ve daha mutlu bir duyguyla yavaş yavaş bu ezinçleri anımsamaya, gecenin ne değin uzun sürdüğünü; bir iki kez heyecan geçirip geçirmediğini düşünmeye başladı. Bu düşünüp taşınma sırasında, elini

kaldırmaya çalışınca, onun ne değin zayıf ve güçsüz, bununla birlikte, ne değin ağır olduğunu görmekle şaşkınlık içinde kaldı. Gece kapıyı kapayıp kapamadığından kuşkuya düşerek, odada bir arkadaşı bulunması düşüncesiyle şaşkına döndü. Bu düşünceyi izleyecek enerjisi bile yoktu. Bu dinlenme zevki ve kendini koyvermişlik içinde gözleri yatak odasının mobilyaları arasında birtakım yeşil çizgilere takıldı ve onları taze çayirlara benzetti. Zeminin yarısı, çakıl döşeli yolları andırdığından, kendisini sanki bir sıra temiz ve düzenli bahçeler karşısında sandı.

Düşleminde bu bahçeler arasında dolaşıp yiten Swiveller, yeniden bir öksürük sesi işitti. Bahçe yolları bu sesle birlikte gene çizgiler haline dönüştü. Yatağında biraz doğrulup bir eliyle perdeyi aralayarak çevresine baktı.

Oda, aynı odaydı. Mum da daha yerindeydi. Gelgelelim, bütün bu şişeler, taslar, ateş kenarında kuruyan çamaşır, hasta odasına, yaraşır, tertemiz -ama yatağına çekildiği zaman bıraktığından tamamen ayrı- eşya ne oluyordu. Odanın havasında ferahlatıcı bitkisel ilaç ve sirke kokusu seziliyor; döşeme yeni temizlenmiş ve... ne Markiz!.. Evet, Markiz masa başında kendi kendine kart oynuyordu. Kendini hepten oyuna vermiş ve onu rahatsız etmekten korkuyormuş gibi, ara sıra sessizce öksürerek, kağıtları karıştırıp keserek, dağıtarak oynayarak, sayarak, işaret ederek, sanki beşikten beri deneyim görmüş bir insan gibi, oyunun bütün ayrıntılarıyla pek meşgul görünüyordu.

Swiveller kısa bir süre seyretti, sonra perdeyi elinden bırakarak, başını gene yastığa koydu. 'Her halde ben düş görüyorum!' dedi. 'Yatağıma girdiğim zaman ellerim böyle yumurta kabuğu gibi değildi. Hemen hemen bir yandan diğerini görebileceğim! Eğer düş görmüyorsam. Londra'dan uyancak yerde bin bir gece masallarında uyandım! Hayır, hiç kuşkusuz ben uykudayım!'

Küçük hizmetçi kız gene öksürdü.

Swiveller kendi kendine: 'Olur şey değil' dedi. 'Ömrümde böyle gerçek öksürük düşü gördüğümü anımsamıyorum!'

Olası ki düş felsefesinin bir cilvesi olarak bunlar düş dışıdır. İşte bir daha, bir daha! Bu ne hızlı düş böyle!

Gerçek halini anlamak için bir an düşündükten sonra kolunu çimdikledi.

‘Çok tuhaf’ dedi. ‘Yattığım zaman topluydum. Şimdi tutacak etim kalmamış! Hele çevreye bir bakayım.’

Bu inceleme sonunda Swiveller çevresindeki eşyanın gerçek olduğuna ve onları kendi uyanık gözleriyle gördüğüne kanı getirdi.

Güçsüz bir halde yastığı üzerinde döndü ve karyolarının duvara bitişik yanına bakarak; ‘Evet, bin bir gece! Ben de ya Şam ya da Kahire deyim! Markiz de bir peri kızı. Bir başka periyle Çin prensesine en değer, en yakışıklı kocanın kim olduğu üzerine bahse girip karşılaştırma için beni oda içinde buraya getirmişler! Ama prenses ortada yok!’ dedi.

Bir gerçek sayılsa bile, bir giz ve kuşku duygusu uyandırdığından bu açıklama biçimiyle de hepten dindirilmemiş olan Swiveller ilk fırsatta arkadaşına seslenmeyi tasarlayarak perdeyi araladı. Fırsat çıkmıştı. Markiz kağıtları karıştırıp dağıtmış bir vale açmış; ama bundan yararlanamamıştı. Swiveller olası olanağı, sesini yükselterek: ‘İkiliyi oyna!’ dedi.

Markiz sıçrayarak ellerini çırpı. Richard kendi kendine: ‘Tam bin bir gece!’ dedi. ‘Zil çalacak yerde onlar el çırpıyorlar. Sıra şimdi başları üstünde mücevher kutuları taşıyan, iki bin zenci tutsağa geliyor!’

Anlaşılan hizmetçi kız ellerini sevinçten çırpırmıştı; çünkü hemen peşinden gülüp ağlamaya başladı ve düzgün bir Arapça yerine günlük konuşma diliyle, İngilizce olarak, çok sevindiği için ne yapacağını bilmediğini söyledi.

Swiveller:

«Markiz hazretleri, lütfen daha yakın geliniz!» dedi. «Her şeyden önce, bana sesimi nerede bulacağımı ve sonra etime ne olduğunu bildirmek lütfunda bulunur musunuz?»

Markiz kederli kederli başını sallayıp gene ağlamaya başlayınca, pek zayıf düşen Swiveller’in gözleri de aynı etkiye uğradı.

Swiveller bir an suskunluktan sonra, titrek dudaklarıyla gülümseyerek:

«Markiz hazretleri, sizin hal ve tavrınızdan hastalanmış olduğum sonucunu çıkarıyorum!» dedi.

Hizmetçi kız gözlerini silerek:

«Evet...» dedi. «Bilseniz ne saçma şeyler sayıkladınız.»

«Çok mu hastaydım, Markiz?»

«Nerdeyse ölü gibi! İyileşeceğinizi hiç ummuyordum. Tanrıya şükür kurtuldunuz.»

Swiveller uzun süre bir şey söylemedi. Yavaştan gene konuşmaya başladı ve ne zamandan beri burada bulunduğunu sordu.

«Yarın üç hafta olacak.»

«Üç hafta mı?»

Markiz kesin bir dille:

«Uzun ve geçmek bilmeyen üç hafta!» dedi.

Böyle vahim bir durumda bulunmuş olmanın etkisiyle, Swiveller gene suskunlaşıp upuzun yattı. Markiz onun yatağını düzelterip daha rahat bir hale koyduktan sonra, elleri ve alnını tutup ateşi olmadığını görünce; biraz daha ağladı ve ekmek kızartıp çay hazırlamaya başladı.

O, bu hazırlıklarla meşgulken, Swiveller, borçlu bir yürekle ona bakıp ne değin eli yatkın olduğunu şaşırarak gözlemledi ve bunun aslını Sally'den bilip ona da nasıl teşekkür edeceğini şaşırdı. Markiz ekmeği kızartınca bir tepsiye temiz bir örtü serip ona gevrek, birkaç dilim ekmek ve koca bir kab yeğnik çay verdi. Doktor ona hasta uyanınca bunu vermesini söylemişti. Küçük kız, deneyimli bir hasta bakıcı becerisiyle olmasa bile, aynı sevecenlikle hastanın arkasına yastıklar koydu ve onun ikide bir durarak elini sıktığını görmekten anlatılmaz bir sevinç duydu. Hasta dünyanın en nefis yemeklerinin hiçbirisi bu koşul altında sağlanamayacağı bir zevk ve iştahayla, sıradan yemeğini yedi: Küçük hizmetçi tepsiyi kaldırıp her şeyi yerli yerine yerleştirdikten sonra, masanın başına oturup kendi çayını içti.

Richard:

«Markiz, Sally nasıl?» diye sordu. Küçük hizmetçi yüzünü son derece kurnaz bir biçimde büzüp başını salladı.

«Bu yakınlarda onu hiç görmedin mi?»

«Onu görmek mi? Tanrı senin derdini alsın! Ben evden kaçtım!»

Swiveller gene upuzun yattı ve beş dakika bu halde kaldıktan sonra, yavaştan oturur hale gelerek sordu:

«Nerede oturuyorsun, Markiz?»

«Nerede mi? Burada!»

«Yaaa!..»

Swiveller, şaşkınlık içinde ve sanki vurulmuş gibi, birden-bire, gene upuzun uzandı. Küçük hizmetçi yemeğini bitirip her şeyi yerli yerine kaldırıp ocağı süpürünceye değin bu biçimde sessiz ve kımıltısız kalan Swiveller, ona sandalyesini yatağın yanına çekmesini işaret ederek gene konuşmaya başladı.

«Demek kaçtın, Markiz?»

«Evet, onlar da ilan verdiler.»

«Ne verdiler?»

«İlan. Hani gazetelere veriyorlar ya!»

Hizmetçi kız başını sallayıp gözlerini kırptı. Gözleri ağlayıp uyanık oturmaktan o değin kızarmıştı ki, Trajedi mabudesi, ona kıyasla, daha rahat uyumalıydı. Hiç olmazsa, Dick böyle düşündü.

«Nasıl oldu da buraya geldin?»

«Siz ayrıldıktan sonra arkadaşsız kaldım. Kiracı yabancı bay da bir daha gelmedi. Onun da, sizin de nerede olduğunuzu bilmiyordum. Ama bir sabah...»

Swiveller onun duraksadığını görerek tamamladı:

«Anahtar deliğinden bakarken...»

Hizmetçi kız başını salladı:

«Evet, bildiğiniz gibi yazıhane kapısının anahtar deliğinden bakarken, bir kadının, oturduğunuz evin sahibi olduğunuzu, pek rahatsız olduğunuz için, birinin gelip size bakmasını istediğini duydum. Bay Brass: 'Ben karışmam', dedi. Bayan Sally'se: 'Çok tuhaf bir insan, bana bakmak düşmez!' dedi.

Kadıncağız da kapıyı çarpıp çıktı. Ben de o gece kaçıp buraya geldim. Kardeşiniz olduğumu söyledim. Bana inandılar. Ve işte o zamandan beri buradayım.»

«Demek bu zavallı Markiz kendini harap etmiş durmuş!»

«Hayır, değil, siz bana bakmayın! Ben oturmaktan hoşlanırım. Ara sıra şu sandalyede uyukladığım da oldu. Ama pencerelerden nasıl atlamak istediğinizi, nasıl şarkı söyleyip söylev çektiğinizi anımsayacak olsanız, inanmazdınız! İyileştigi-nize çok sevindim, bay Liverer!»

Swiveller, kendi kendine düşündü: 'Bay Liverer! Yani bu ben!'

«Sen olmasan ben ölüp gidecekmişim Markiz!»

Swiveller, küçük hizmetçinin elini gene eline aldı; ama pek zayıf düştüğünden, şükranlarını anlatmaya çalışırken onun gözlerinin de kendi gözleri gibi kızaracağını anlayan hizmetçi kız hemen konuyu değiştirerek onu yatırdı sakın olmasını istedi.

«Doktor sizin sakın olmanızı ve gürültü olmamasını söyledi. Şimdi dinlenin; sonra gene konuşuruz. Ben de yanınızda oturacağım. Gözlerinizi yumarsanız belki uyursunuz. Çok iyi olur.»

Küçük hizmetçi kız bu sözcükleri söyleyerek yatağın yanına küçük bir masa getirip oturdu ve bir eczacı becerisiyle ferahlayıcı bir içecek hazırlamaya koyuldu. Richard pek yorgun olduğundan uykuya daldı ve yarım saat sonra uyanınca saat-in kaç olduğunu sordu.

Hizmetçi kız, onun doğrulmasına yardım ederek:

«Altı buçuk!» dedi.

Richard, sanki o anda aklına gelmiş gibi, elini alnı üzerinde gezdirerek ona döndü ve:

«Kit'e ne oldu?» diye sordu.

Hizmetçi, ona, Kit'in uzun yıllar için sürgün cezasına çarptırıldığını söyledi.

«Sürgüne gitti mi? Annesi? Ona ne oldu?»

Hizmetçi başını sallayıp onun üzerine bir şey bilmediğini söyledi ve sonra yavaş yavaş:

«Sakin olup ateşlenmeyeceğinizi bilsem size başka bir şey söylerdim; ama şimdi sırası değil!» dedi.

«Söyle canım, beni oyalarsın.»

Hizmetçi ürkek bir bakışla:

«Ben daha iyisini biliyorum, hele biraz daha iyileşsin bakalım!» dedi.

Richard pek ciddi bir tavırla küçük dostuna baktı ve hastalıktan gözleri büyüyüp çukurlaşmış olduğundan yüzünün anlatımı öyle değişti ki, hizmetçi korkarak ondan bunları düşünmemesini rica etti. Oysa hizmetçinin ağzından kaçırıldığı sözler yalnız onun merakını kurcalamakla kalmamış aynı zamanda kaygıya da düşürmüştü olduğundan hemen en kötü ne varsa söylemesini rica etti.

«Kötü bir şey değil; sizinle de hiçbir ilgisi yok!»

Dick heyecanla:

«Bu senin duymaman gereken, deliklerden, kovuklardan duyulmuş bir şey olmasın!» dedi.

«Evet.»

Swiveller heyecanla sordu:

«Bevis Marks'da Brass ile Sally arasında bir konuşma mı?»

«Evet.»

Swiveller, zayıf, ince kolunu yataktan uzatarak onu bileğinden yakaladı ve yanına çekerek özgürce olup bitenleri anlatmasını buyurdu. Böyle bir bekleyiş ve heyecana dayanamayacağı için sonuçtan sorunlu sayılmayacağını bildirdi. Hizmetçi, onun pek heyecanlı olduğunu ve açıklamasını sonraya bırakmanın hemen söylemesinden daha zararlı olacağını düşünerek, hastanın suskunluğunu sürdürmesi ve yatağında kıpırdayıp durmaması koşuluyla uygun buldu.

«Ama böyle yapacak olursanız, çıkıp giderim.»

«Söylemeden gidemezsin. Haydi söyle hemşire! Tanrı rızası için söyle; sevimli bebek! Rica ederim, nerede ve ne zaman, hepsini anlat, Markiz!»

Swiveller'in en ciddi hallerde sarfedilecek bu taşkın dilek ve ricalarına dayanamayan arkadaşı sonunda şu sözleri söyledi:

«Kaçmadan önce ben, bildiğin gibi, kart oynadığımız yerde, mutfakta yatardım, bayan Sally mutfağın anahtarını cebinde taşır, geceleyin mumu kaldırır, ateşi söndürürdü. Bu işleri gördükten sonra beni karanlıkta yatağa gitmek üzere yalnız bırakır, kapıyı dışarıdan kilitleyip anahtarı gene cebine koyar ve sabahları erkenden gelip kapıyı açardı. Bir yangın çıkacak olursa, yalnız kendilerini kurtarıp beni unutacaklarını düşünerek, böyle kilitli kalmaktan çok korkardım. Onun için her ne zaman elime eski, paslı bir anahtar geçse kilide uyup uymadığını denerdim. Sonunda bir gün çöplükte kilide uyan bir anahtar buldum.»

Swiveller burada bacaklarıyla şiddetli bir gösteride bulundu; ama hizmetçi kız sözünü kesince, aralarındaki uzlaşmanın aklından çıktığını ileri sürerek özür diledi ve sözlerine devam etmesini rica etti.

«Bana çok kıt yiyecek verirlerdi. Ne değin kıt olduğunu varsayamazsınız. Onun için onlar yattıktan sonra dışarı çıkar, karanlıkta, yazıhanede bıraktığınız bisküvit ve sandviç artıklarını, hatta portakal kabuklarını arar; kabukları suya koyup sözde şarap yapardım. Siz hiç portakal kabuğuyla su denediniz mi?»

Swiveller bu keskin içkiyi tatmadığını söyleyerek ondan öykünün gerisini anlatmasını istedi.

«Şarap niyetine içersiniz, hiç kötü değil. Niyete bağlı! Her neyse, bazan onlar uyumaya çekildikten sonra, bazan uyumadan önce, dışarı çıkardım. Bir gece, şu genç adam tutuklanmadan birkaç gece önce, yazıhanede bir gürültü oldu. Bay Brass ile bayan Sally yazıhanede ateşin yanında otururlarken, doğrusunu istersen; kasanın anahtarının nerede olduğunu anlamak için yukarı çıktım.»

Swiveller dizlerini bükerek yatağında koca bir koni oluşturdu ve yüzünde bir kaygı belirdi. Ama küçük hizmetçi sözünü kesip parmağını kaldırınca konu yavaş yavaş yittiyse de, yüzündeki kaygı yitmedi.

«İkisi ateşin yanında oturmuş konuşuyorlardı. Bay Brass, bayan Sally'ye: 'Bu çok tehlikeli bir iş, bize birçok üzüntüye

malolabilir. Hiç hoşuma gitmiyor!’ dedi. Bayan Sally, -nasıl konuştuğumu bilirsiniz- (Senin gibi korkak, senin gibi zayıf iradeli ve yüreksiz insan görmedim) dedi. (Sen benim kız kardeşim, ben de senin ağabeyin olmalıymışım. Quilp bizim başlıca desteğimiz değil mi?) Bay Brass buna: (Hiç kuşkusuz öyle!) dedi. Bayan Sally: (İş yaşamımızda hep şunun ya da bunun mahvına çalışıyor muyuz?) dedi. Bay Brass: (Doğrusu öyle!) dedi. Bayan Sally: (Öyleyse Quilp arzu edince Kit'i mahvetmenin ne önemi olur!) dedi. Bay Brass: (Sahi ne önemi olacak!) yanıtında bulundu. Sonra uzun zaman fısıldaşıp güldüler. Ustaca davranırsak hiçbir tehlike olmadığını söylediler. Bunun üzerine bay Brass cep defterini çıkardı: (İşte Quilp'in kendi beş sterlinlik banknotu. Demek kararımız şu olacak: 'Kit'in yarın geleceğini biliyorum. O, yukarıdayken sen ortadan yitiyorsun. Ben de bay Richard'dan kurtulmanın bir yolunu bulurum. Kit yalnız kalınca onu söze tutar ve bu parayı şapkasının içine koyarım. Bay Richard'ın parayı şapkadan çıkarıp tanık olmasını da sağlarım. Eğer bu da Kit'i Quilp'in yolundan uzaklaştırmaz ve garazını söndürmezse, bu işe şeytan karıştı demektir.) dedi Bayan Sally güldü ve planın yerinde olduğunu söyledi. Tam bu sırada ayağa kalktıkları için daha fazla duramadım ve aşağı indim? İşte öyküm!..»

Küçük hizmetçi de yavaş, yavaş kendini Swiveller gibi heyecana kaptırmıştı. Bu nedenle hasta tezcanlılıkla kalkıp yatağının içinde oturarak bu öyküyü bir başkasına anlatıp anlatmadığını sorduğu zaman onun önüne geçmek çabasında bulunmadı.

«Nasıl söyleyebilirdim ki, hemen hemen düşünmekten bile korkuyor; genç adamın özgür bırakılacağını umuyorum. Onun, yapmadığı bir şeyden suçlu çıkarıldığını duyunca da siz ayrılmıştınız. Kiracı bay da geri dönmedi. Ama dönse de belki ona bunları anlatmaktan çekinecektim. Buraya geldiğinizden beri siz de hasta yatıyorsunuz . Söylemenin ne yararı olurdu!»

Swiveller gecelik takkesini başından çıkarıp odanın öbür ucuna atarak:

«Markiz!» dedi. «Bir iki dakika dışarı çıkıp ne çeşit bir gece olduğunu bana bildirmek lütfunda bulunursan, kalkacağım!»

«Böyle bir şeyi aklınızdan bile geçirmemelisiniz!»

Hasta, odanın içinde gözlerini gezdirerek:

«Kalkmak gerek! Giysilerim nerde?» diye sordu.

«Giysileriniz olmadığına şimdi çok memnunum!»

Swiveller büyük bir şaşkınlık içinde:

«Bayan!» dedi.

Markiz:

«Size gerekli olan şeyleri sağlamak için onların hepsini sattım!» dedi. Sonra Dick'in başının yastığın üzerine düştüğünü görünce: «Buna hiç üzölmeyin; çünkü ayakta duracak gücünüz yok...»

Richard hüznle:

«Ne yazık öyle!» dedi. «Ne yapayım acaba? Ne yapmalı?»

Kısa bir düşünceden sonra aklına, hemen Garland'lerden biriyle temasa geçmek geldi. Pek olası ki, bay Abel henüz yazıhaneden ayrılmamıştı. Küçük hizmetçi kız, söylemesinden kısa süren bir zaman içinde bir kağıt parçası üzerine yazılı adresi, baba ile oğlunun kolaylıkla tanınmasına yardım edecek sözel tarifi ve Kit'e karşı olan sevgisizliğinden ötürü Chuckster'den sakınması salığını aldı. Bu silahlarla donanarak bay Garland ya da bay Abel'den birini oraya götürmek görevini üstlenen küçük hizmetçi kız tezden ayrıldı.

Küçük kız kapıyı gene açıp hastanın rahat olup olmadığına baktığı zaman Swiveller sordu:

«Yeleğim de yok mu?»

«Hayır, hiçbir şey kalmadı!»

«Çok sıkıntılı bir durum. Yangın çıkacak olsa bir şemsiyenin bile yararı olurdu. Ama sen haklısın Markiz. Sen olmasan ben şimdi sağ olmazdım!»

Küçük hizmetçinin zeki ve kavrayışlı bir kız olması çok yararlı olmuştu; yoksa en tehlikeli bir çevrede ortaya çıkması bayan Sally'nin ona gene sahip çıkarak kesin denetimi altına almasına yol açarak Markiz girdiği tehlikeyi aklından çıkarmayarak evden ayrılır ayrılmaz, ilk gördüğü karanlık bir ara so-kağa saptı ve şimdilik gideceği noktayı hiç düşünmeden, her şeyden önce Bevis Marks ile kendisi arasında iki üç kilometrelik bir uzaklık bulunmasını dikkat etti.

Bu amacı elde edince, dikkati çekmemek için, iyi aydınlatılmış dükkan ya da temiz giyimli insanlardan sakınarak, kurnazca, sokak ağızlarında elma ya da istiridye satan kadınlardan savuşturarak, noterin yazıhanesinin yönünü öğrendi. Markiz, haber güvercinlerinin yabancı bir yerde havaya salı-verildikleri zaman, belirlenen yönü tutmadan önce kanatlarını havada gelişigüzel çırpmaları kabilinden, kendisini güvende duyumsayınca ya da değin çevrede dolaştıktan sonra, gideceği yerin yolunu tuttu.

Başında bone yoktu. Yalnız şapka hususunda pek tuhaf bir zevki olan Sally'nin uzak bir tarihte kullandığı bir başlık takmıştı. Ayağına geçirdiği çok büyük ve ökçesi basık kundura ikide bir ayağından fırlıyor ve kalabalık arasında aranması güç olduğundan hızını kesiyordu. Bu giyecek eşyası için çamurlara batarak ve köpek inlerine girerek ezilip kakılarak araştırmalarda bulunan çaresiz yaratık, noterin oturduğu caddeye vardığı zaman, yorulup güçsüz düşmüş; göz yaşları dökmekten kendini alamamıştı.

Ama oraya varma ona bir avunç oldu. Özellikle yazıhane penceresinden ışık sızıyor ve ona geç kalmadığı umudunu veriyordu. Böylece Markiz elinin tersiyle göz yaşlarını silerek basamakları çıktı ve cam kapıdan içeri baktı.

Chuckster masanın kapağı arkasında, işinden ayrılmadan önce, kolluklarını çıkarmak, yakasını düzeltmek, küçük, üç köşeli bir ayna parçasında favorilerini düzeltmek suretiyle, kendisine çeki düzen vermekle meşguldü. Sönmek üzere bu-

lunan ateşin önünde iki centilmen ayakta duruyordu. Hizmetçi kız bunlardan birinin doğru olarak noter; paltosunu ilikleyip ayrılmak üzere bulunan diğerininse bay Abel olduğuna hükmetti.

Bu gözlemde bulunan küçük casus Chuckster'in huzurunda konuşmak korkusundan kurtulmak ve haberi daha kolaylıkla ve özgürce ulaştırmak için bay Abel dışarı çıkıncaya değin, sokakta beklemeye karar verdi. Bu amaçla, gene usulca çekilip karşı yandaki bir kapı eşiğine oturdu.

O, böyle oturur oturmaz, caddede başı bir yanda, bacakları başka bir yanda hoplayıp sıçrayan bir midilli göründü. Midillinin çektiği bir fayton faytonun içinde de bir adam vardı. Ama midilli ne arabaya, ne de içindeki adama hiç önem vermeden, sanki yaratıkların en özgürüymüş gibi, keyfine göre, arka ayaklarının üzerinde şahlanarak, durarak, arabayı çekerek gene durarak, geriye, yana kaçarak yoluna devam etmekteydi.

Noterin kapısına gelince seyis midillinin istendiği zaman duracağını umarak pek saygılı bir biçimde; 'duuur!' dedi. Midilli biran durduktan sonra, sanki istendiği zaman duracak olursa, rahatsız ve tehlikeli bir örnek oluşturacakmış gibi, hemen hızlı bir tırısla arabayı caddenin köşesine çekti, köşeyi dönüp geri geldi ve kendiliğinden durdu.

Güvenle yere inmeden düşüncesini açığa vurmaktan çekinen seyis:

«Ne sevimli yaratıksın sen yok mu?» dedi. «Seni, doğrusu, ödüllendirmek gerek!»

Basamakları inerken boynuna atkısını saran bay Abel:

«Ne yaptı?» diye sordu.

Seyis yanıt verdi:

«İnsanın kanını kurutmaya yeterli geliyor! Pek huysuz bir hayvan. Huuuy, huuuy!..»

Bay Abel arabaya binip dizginleri ele alarak:

«Ona böyle sövüp sayacak olursan hiç uslu durmaz!» dedi. «Huyunca gidecek olursan pek uysal bir hayvandır. Eski arabacı gittiğinden beri hiçbir kimse onu kıpırdatmayı

başaramadı. Lambalara baktın değil mi? İyi! Yarın gelip arabayı buradan alırsın, olmaz mı? İyi geceler!»

Midilli, kendine özgü olan bir iki atılmadan sonra, bay Abel'in yumuşak huyuna boyun eğerek yavaş yavaş harekete geçti.

Bütün bu sırada, Chucskter kapıda olduğundan hizmetçi kız yaklaşmayı göze alamamıştı. Bu nedenle, şimdi arabanın arkasından koşup bay Abel'e durmasını rica etmekten başka yapacak bir şey yoktu. Koştı, arabaya yaklaştığı zaman soluk soluğa kaldığından, sesini işittiremedi. Durum nazikleşmeye başlamıştı; çünkü bir yandan da midilli hızını arttırmıştı. Hizmetçi kız biran duraklayıp daha fazla koşamayacağını kestirince, son bir çabayla arabaya atladı ve arkaya oturdu. Ama bu sırada kundurasının tekinden oldu!

Bay Abel dalgın ve midilliyi yönetmekte zorlandığından çevresine bakmadan, sarsıla sallana, yoluna devam ediyor, arkasındaki kızdan habersiz bulunuyordu. Sonunda Markiz, soluk alıp yitirdiği kundurasının üzüntüsünü ve içinde bulunduğu tuhaf durumu yenerek seslendi:

«Efendim!»

Bay Abel midilliyi durdurdu ve bir irkilmeye başını çevirip:

«Tanrı korusun! Ne oluyor?» diye bağırdı.

Yüreği çarpan küçük haberci:

«Korkmayın efendim! Arkanızdan çok koştum...» dedi.

«Ne istiyorsun? Oraya nasıl çıktın?»

«Arkadan atladım. Durmayın! Lütfen kente doğru sürün. Tez olunuz. Çok önemli bir iş. Sizi birisi görmek istiyor. Hemen gelmenizi istedi. Kit üzerine bir şey biliyormuş. Henüz onun masun olduğunu kanıtlayıp kurtarmak umudu varmış.»

«Ne diyorsun sen, kızım!»

«Gerçeği söylüyorum. Lütfen tez olunuz. Yola çıkalı çok oldu. Benim yittiğimi sanacaktır.»

Bay Abel istemeye istemeye midilliyi zorladı. Midilli gizli bir duygusal eğilimle hızlandı ve Swiveller'in oturduğu evin kapısına gelince de -şaşılacak şey- bay Abel dizginleri çekince durdu!

Markiz. Yeğnik bir ışık sızan pencereyi işaret ederek:

«İşte şu oda! Geliniz!» dedi.

Pek saf ve çekingen bir insan olan bay Abel bir an duraksadı; çünkü tıpkı içinde bulunduğu koşullar altında, halkın kandırılarak tuhaf yerlere yöneltildiğini ve orada soyulup öldürüldüğünü, öncülerin de Markize pek benzediğini duymuştu. Bununla birlikte, Kit'e karşı beslediği sevecenlik bütün bu görüşleri yendi. Midilliyi iş arayan bir adama teslim etti ve elini küçük öncüsüne vererek karanlık ve dar merdiveni çıktı.

Bay Abel, yatağında sakın sakın uyuyan bir adamın loş hasta odasına yönetildiğini görmekte şaşırı.

Küçük hizmetçi:

«Onun böyle sessiz sakın yattığını görmek ne değin iyi değil mi?» dedi. «Onu iki üç gün önce görmüş olsaydınız, şimdi siz de memnun olurdunuz!»

Bay Abel tek bir sözcük söylemeden, yataktan uzak ve kapiya yakın durdu. Onun bu gönülsüzlüğünü gören hizmetçi kız mumu düzeltip eline aldı ve yatağa yaklaştı. Bu sırada bay Abel sarsılıp doğrulan Richard'ın solgun ve zayıf yüzünü görünce hemen tanıdı:

Ona doğru yürüyerek nazikce:

«Ne oldu? Hasta mıydın?» diye sordu.

«Çok hasta. Nerdeyse ölümden döndüm. Size gönderdiğim şu küçük dostum olmasıydı beni mezarda bulacaktınız! Bir kez daha elini sıkayım. Markiz oturun efendim!»

Bay Abel, küçük öncünün bu ünvanını işitmekle şaşkınlıktan yatağın yanına bir sandalye çekti.

Dick:

«Sizi ben çağırttım efendim!» dedi. «Her halde niçin çağırttığımı söylemiştir.»

«Evet söyledi. Cidden şaşkına döndüm. Ne söyleyeceğimi, ne düşüneceğimi bilmiyorum.»

«Bunu asıl birazdan söyleyeceksiniz, Markiz yatağın yanına ilişiver. Şimdi bütün bana söylediklerini bu centilmene yinele! Sözlerine dikkat et. Dinleyin efendim!»

Öykü hiçbir şey unutulmadan ve hiçbir şey eklenmeden,

öncekinin aynı olarak yinelendi; öykünün anlatılması sırasında Swiveller gözlerini ziyaretçiden ayırmadı ve öykü bitince gene söze başladı.

«Hepsini duyduunuz . Hiçbir şey unutmayınız. Ben hiçbir öneride bulunamayacak derecede şaşkın ve tuhaf bir haldeyim. Ama siz arkadaşlarınızla ne yapacağınızı tasarlarsınız. Bu uzun gecikmeden sonra her dakika bir yüzyıl gibi uzundur. Eve bu akşam her zamankinden tez gidiniz. Bana tek bir sözcük söylemeden hemen gidiniz! Bu kızcağızı her ne zaman isterseniz burada bulursunuz. Bana gelince daha bir iki hafta dışarı çıkamayacağım. Bunun nedenleri var. Markiz ışığı tut! Bir saniye daha yitirerseniz sizi bağışlamam!»

Bay Abel, daha fazla serzeniş ve üstelemeye gerek kalmadan çıkıp gitti. Markiz, ışığı elinde, döndüğü zaman, midilinin hiç huysuzluk etmeden dört nala uzaklaştığını bildirdi.

Dick:

«İyi, buna çok sevindim!» dedi. «Sen de biraz bir şey bulup ye ve bir bardak bira iç. Her halde çok acıkmış olacaksın. Senin yiyip içtiğini görmek, kendim yiyip içmişim gibi, beni sevindirecek.»

Bu ilgi küçük hasta bakıcıya Swiveller'i pek memnun eden bir biçimde yiyip içtikten sonra, ona da çayını verdi. Her şeyi yerli yerine kaldırıp bir örtüye sarındı ve ateşin önündeki kilimin üstüne yattı.

Swiveller uykusunda mırıldanıyordu: 'Sazdan yatağımızda şafak sökünceye değin kalacağız. İyi geceler, Markiz!'

LXVI

Richard Swiveller, ertesi sabah uyandığı zaman, odada bir fısıltı olduğunun yavaş yavaş ayırdına vardı. Perdeyi aralayıp bakınca, bay Abel, bay Garland, yabancı bay ve noter'in Markiz'in çevresinde toplanarak -hiç kuşkusuz kendisini rahatsız etmemek için- pek yeğnik bir sesle ve ciddilikle konuştuklarına tanık oldu. Hasta, hiç vakit yitirmeden bu önleme gerek kalmadığını bildirdi ve dört centilmen onun yatağının

yanına toplandı. Bay Garland, hepsinden önce elini uzatarak hal hatır sordu.

Swiveller henüz pek güçsüz olmasına karşın, çok daha iyi olduğunu söyleyeceği sırada küçük hasta bakıcı -sanki onların karışmasını kıskanmış gibi- ziyaretçilerin önüne geçerek, hastanın yastığı ucuna geldi ve kahvaltısını vererek konuşmasını dinleme yorgunluğuna girmeden önce, karnını doyurmasını üsteledi. Çok acıkmış ve bütün gece pek açık bir biçimde pirzola, bira ve nefis yiyecek düşler görmüş olan Swiveller, kızarmış ekmekle yeğnik çayın bile dayanılmaz bir ziyafet olduğunu duyumsayarak, bir koşulla razı oldu.

Ve bay Garland'ın içten el sıkışına karşılıkla:

«Bir lokma yiyip bir yudum bile içmeden önce şu soruma yanıt verin! Çok geç kalmadık ya?» diye sordu.

«Sizin dün akşam pek güzel başladığınız işin tamamlanması için mi? Rahat olun. Hiç geç kalmadık.»

Bu haberle avunan hasta, büyük bir iştahla yemeye başladı. Bununla birlikte, yemeğini yerken duyduğu zevk, hasta bakıcının onun yiyip içmekten duyduğu büyük zevkten fazla değildi. Swiveller sırayla çay fincanını ya da ekmek dilimini sol elinde tutarak bir lokma yiyor ya da bir yudum içiyor; sağ elindeyse Markizin elini tutarak bir yol sıkıyor, bir yol öpüyor; lokmayı yutacağı sırada ikide bir büyük bir ciddilikle duraklıyordu. Ağzına attığı her lokma ya da boğazından geçen her yudum sırasında Markizin yüzünde anlatılmaz bir sevinç okunuyor; ama Swiveller'in borçluluk duygularının anlatımı için gösterdiği bu iki belirtiden biri sırasında yüzünün anlatımı değişip içini çekiyordu. Bu görünüşün anlamı ister sevinç, ister kedere dayansa da, Markiz sevecenlik uyandıran bir bakışla ziyaretçilere bakıp sanki: 'Şu bayı görüyorsunuz ya! Ne yapabilirim? Elimde ne var?' demek istiyordu. Onlar da bu sahnenin diğer kişileri sıfatıyla, bakışlarıyla: 'Yapacak bir şey yok, çaresiz!' demek istediklerini anırtıyorlardı. Zayıf ve güçsüz olan hastanın da katıldığı bu sessiz sahnenin bütün kahvaltı boyunca sürdüğü düşünülecek olursa, iyi ya da kötü bir sözcük sarfetmeden, pek önemsiz ve basit jestlerle hiçbir yemek

sırasında bu değin şeyin anlatılıp anlatılmadığı kuşku götürür bir sorundur.

Sonunda -uzatmayalım- Swiveller nekahat devresinin bu evresinde önlem olsun diye yeter denecek miktarda kızarmış ekmek yiyip çay içti; ama Markizin hizmet ve özeni bununla bitmemişti. Çünkü bir an ortadan yitip çok geçmeden bir tas temiz suyla geri döndü ve hastanın elini yüzünü yıkayıp saçlarını taradı ve kısacası bu koşullar altında, onu herhangi diğer bir insan gibi temiz pak bir hale koydu. Markiz bütün bu işleri o değin deneyimli ve tez yaptı ki, sanki Swiveller küçük bir çocuk, kendisi de onun yetişkin hasta bakıcısıydı. Hasta, bu özenlere dilin tarif edemeyeceği borçluluk ve hayranlık içinde uysallık gösterdi. Bu işler sona erince ve Markiz de, şimdiye değin soğumuş olan kendi kahvaltısını etmek üzere uzak bir köşeye çekilince, Swiveller başını bir an memnunlukla yastığı üzerinde çevirdi.

Sonra gene dönerek:

«Centilmen, beni mazur görün!» dedi. «Benim gibi yetişip büyüyenler tez yorulurlar. Şimdi kendime geldim. Konuşabiliriz. Birçok eksiklerimiz arasında sandalyemiz de kıt. Lütfen yatağın kenarına oturun!»

Bay Garland, naziklikle:

«Sizin için ne yapabiliriz?» diye sordu.

Dick yanıt verdi:

«Şu köşede oturan Markizi gerçek bir Markiz yapabilseydiniz, hemen girişmenizi rica ederdim. Ama bunu yapamayacağınız için ve sorun benim için değil, size daha yakın ilgisi olan birisi için yapabileceğiniz iyilik olduğundan, lütfen neye karar verdiğinizizi bana da bildirin.»

Yalnız bay:

«Biz de bunun için geldik!» dedi. «Çünkü birazdan bir başka ziyaretçi gelecek. Ne yapmak, istediğimizi öğrenmeyince merak edeceğinizi düşünerek, henüz hiçbir şeye girişmeden sizi görmeyi uygun bulduk.»

«Teşekkür ederim. Benim gibi çaresiz bir durumda bulunan bir insan, pek doğaldır ki, meraktan kurtulamaz. Sözüünüzü kesmeyeyim.»

Yabancı bay, devam etti:

«O halde görüyorsunuz ki, Tanrının inayetiyle ortaya çıkan bu açıklamanın sağlığına inanmakla birlikte...»

Dick, Markiz'i işaret ederek:

«Onun açıklamasını kastediyorsunuz değil mi?» dedi.

«Elbet onun açıklaması. Buna kuşkumuz olmamakla birlikte ve bu bilginin gereği hiç kullanılması sayesinde zavallı gencin bağışlanarak özgür bırakılacağına kanımız bulunmakla birlikte, bu alçaklığın baş ajanı olan Quilp'i avucumuz içine alıp alamayacağımızı bilemiyorum. Şunu da söyleyeyim ki, bu kısa zaman içinde danıştığımız, güvenilir baylar da bu kuşkumuzu kesinliğe yakın biçimde desteklediler. Siz de takdir edersiniz ki, ona kaçmak için en küçük bir fırsat verecek olursak, sonuç hiç hoş olmaz. Her halde kaçıp kurtulması gereken bir insan varsa, onun Quilp olmadığını siz de söylersiniz!»

«Evet kuşkusuz öyle. Ama yasalar kötülüğün önüne geçmek için yapıldığından, ben de dahil olduğum halde, hiçbir kimsenin kaçması yanlısı değilim. Doğru değil mi?»

Yabancı bay, Swiveller'in ne kastettiğini tam olarak anlamamış olmakla birlikte, yeğnikçe gülümsedi ve önlemle davranarak önce yumuşak yürekli Sarah'tan bir açıklama koparmak niyetinde olduklarını söyledi.

«Bizim neler bildiğimizi nasıl bildiğimizi pek açık bir biçimde kendisinin de bu işde düzenleyici olduğunu anlayacak olursa, onun aracılığıyla öbür ikisini cezalandırabileceğimizi güçle umuyoruz. Bunu yapabilecek olursak varsın o istediği gibi özgür kalsın!»

Dick bu tasarıya fazla ilgi göstermedi ve kendisi için şu sıra olanaklı olan taşkın Sarah'ın denetlenmesi Quilp'ten daha zor olduğunu, onun herhangi bir biçimde korkutulması ya da güzellikle kolay kolay değişecek bir insan olmadığını, onun üstesinden gelemeyeceklerini ve yenik düşeceklerini bildirdi. Ama onları bir başka tasarım yapmaya kışkırtılması boş bir çaba olurdu. Yabancı bayın, hepsinin ortaklaşa benimsedikleri bir tasarımı açıkladığını söyledik. Şurası var ki hepsi birden konuşuyorlardı. İçlerinden biri bir an susacak olsa. Dick söze

katılmak için fırsat kolluyordu. Özetle o derece merak ve sabırsızlık içindeydiler ki, onları bir başka tasarımı benimsetmeye çalışmanın ve akıllarını yatırmanın olanağı yoktu. Esen en güçlü yelin yönünü değiştirmek, onları bir başka tasarımı düşünmeye yöneltmekten daha kolay olurdu. Bu bakımdan, Swiveller'e Kit'in annesini ve çocukları hiç gözden yitmediklerini Kit'i de hiç bellekten çıkarmadıklarını, cezanın indirilmesi için ellerinden gelen bütün çabayı sarfettiklerini, güçlü suç kanıtlarıyla Kit'in masum olduğu üzerindeki zayıflayan umutları arasında nasıl şaşırp kaldıklarını anlatıp akşama değin her şeyin yoluna girmesini bekleyerek yatışmasını ve ayrıntısı gereksiz olan daha bir takım nazik ve içten sözler söyledikten sonra bay Garland noter ve yabancı bay Richard'ı sonucu kendisi için pek kötü olacak ikinci bir ateş nöbetine düşmeden ayrıldılar.

Bay Abel hastanın yanında kalmıştı. Sık sık saatine ve oda kapısına bakıp duruyordu. Sonunda dışarıda bir hamalın sırtından yere indirilen koca bir yükün etkisiyle ev sallanıp şömine rafı üstündeki ilaç şişeleri birbirlerine çarpınca, Swiveller daldığı kısa uykudan uyandı. Bu sesi işiten bay Abel'se hemen yerinden kalkıp kapıyı açtı. Güçlü gövdeli bir adam elindeki koca, kapaklı bir sepeti içeri aldı. Sepet açılınca içinden neler, neler çıktı! Çay, kahve, şarap, gevrek, portakal, üzüm, hazır yolunmuş tavuk, donmuş paça suyu, ararot, nişasta ve diğer iştah açıcı yağlık yiyecek maddeleri ortaya döktü. Bu gibi şeyleri ancak dükkanlarda gören küçük hizmetçi, ayağındaki tek kundurasıyla olduğu yere mihlanıp ne söyleyeceğini şaşırdı; hem ağzından, hem gözünden yaş geldi. Ama ne bay Abel, ne koca sepeti bir anda boşaltan güçlü gövdeli adam, ne de -sanki sepetin içinden çıkmış gibi- birdenbire ortaya çıkan iyi yürekli, yaşlı bayan Garland şaşırmış görünüyordu. Yaşlı kadın, hiç gürültü etmeden, ayaklarının ucuna basarak, odada bazı işlere girişti. Paça peltesini kaplara doldurdu; tencerede tavuk suyu çorbası kaynatıp portakal soydu ve küçük hizmetçiyi -daha besleyici yiyecek ha-

zırlanıncaya değin- şarap bardağı ve daha birtakım seçilmiş yiyeceklerle meşgul etti. Bütün bunlar Swiveller için o değin beklenmedik, o değin şaşılacak şeylerdi ki, hamal bütün bu bol besini pek apaçık olarak onun yarar ve çıkarına tergeyip gittikten sonra, iki portakalla bir parça pelte yiyip bu olağanüstülükler üzerine zihin yormak güçsüzlüğü karşısında başını yastığa koyup gene uykuya daldı.

Diğer yandan yabancı bay, noter ve bay Garland bir kahvehaneye giderek yazdıkları kısa ve gizemli bir mektupla bayan Sally'nin tanımadığı bir dost ve onun arkadaşlarıyla görüşmede bulunmak üzere tez oraya gelmesini rica ettiler. Haber etkisini hemen göstermiş ve habercinin dönüp mektubu verdiğini bildirmesinden on dakika sonra, bayan Sally çıkagelmmişti.

Yalnız bulunan yabancı bay Sally'ye:

«Lütfen oturunuz bayan!» dedi.

Sally pek ciddi ve soğuk bir tavırla otururken, kiracı ile mektubu gönderen gizemli kişinin aynı insan olduğunu anlamakla, pek haklı olarak, şaşkınlığa düşmüş görünüyordu.

«Burada beni göreceğinizi ummuyordunuz değil mi?»

Güzel Sally:

«Zihnimi yormadım!» dedi. «Bir iş için olacağını varsaymıştım. İşiniz, kiraladığınız daire içinse, kardeşime, usulünce haber vermedikçe, kirayı ödemeniz gerekir. Bu kolaylıkla çözülecek bir sorundur. Taraflardan biri olduğunuz için bu gibi durumlarda ya para, ya haber vermek gerekir.»

«İyi düşüncelerinize teşekkür eder ve görüşünüze katılırım. Ancak sizinle görüşeceğim sorun bu değildi.»

«Öyleyse lütfen açıklayınız. Varsayımıma göre hukuksal bir sorun olacak.»

«Evet, hukukla ilgili bir iş!»

«İyi, ha kardeşim, ha ben. Yönerinizi alır, size öneride bulunabilirim.»

Yabancı bay, yerinden kalkıp iç odanını kapısını açarak:

«Bu işle ilgili diğer baylar da bulunduğu için onların da katılması iyi olur!» dedi. «Baylar, bayan Sally burada!»

Bay Garland ve noter pek ağır, başları dik, içeri girdiler. Her ikisi yabancı bayın her iki yanına birer sandalye çekerek, güzel Sarah'ın çevresine bir çit kurdular ve onu aralarına sıkıştırdılar. Bu gibi hallerde Sampson bir şaşkınlık ve kaygı yansıtmaktan kendini alamazdı ama Sarah hiç istifini bozmadan tenেকে kutusunu çıkararak suskunlukla bir tutam enfiye aldı.

Bu anda noter söz alarak:

«Bayan Brass!» dedi. «Biz meslektaş olarak birbirimizi pek iyi anlarız ve istediğimiz zaman pek az sözcükle ne anlatmak istediğimizi açıklayabiliriz. Geçenlerde kaçak bir hizmetçi için ilan vermişsiniz!»

Sally kızarak:

«Peki ama ne olmuş?» diye sordu.

Noter, gösterişli bir biçimde mendilini çıkararak:

«Hizmetçi bulundu, bayan!» dedi.

Sarah hemen sordu:

«Kim bulmuş?»

«Biz bulduk, bayan! Üçümüz bulduk. Onu daha henüz dün gece bulduk. Yoksa şimdiye değin bilginiz olurdu.»

Sally sanki yaşamı bahasına da olsa reddedecekmiş gibi, zihninde durumu sorgulayarak kollarını kavuşturup:

«Şimdi bilğim oldu!» dedi. «Ne söylemek istiyorsunuz? Onun üzerine aklınıza bir şeyler koymuş olacaksınız. Ben kanıt isterim. Kanıtlayın. Onu bulduğunuzu söylüyorsunuz. Eğer bilmiyorsanız, size şunu söyleyeyim ki, siz pek kurnaz, pek yalancı, hırsız, şeytanın birini buldunuz!..» Bayan Sally burada çevresine bakınarak ekledi: «Onu da buraya getirdiniz mi?»

Noter:

«Hayır, şimdilik burada değil!» dedi. «Ama çok güvenli bir yerde!»

Sally enfiye kutusundan bir tutam enfiye alıp, sanki küçük hizmetçinin burnunu koparıyormuş gibi, parmakları arasında hınçla ufakladıktan sonra:

«Onun bundan sonra güvenlik altında bulunacağına kuşkunuz olmasın!» dedi.

«Öyle umarım! Küçük hizmetçi kaçmadan önce mutfak kapısının iki anahtarı olduğunu biliyor muydunuz?»

Sally bir tutam enfiye daha aldı ve başını bir yana eğerek ağzında bir tür ispazmozla, ama pek kurnaz bir anlatımla karşısındakine baktı.

«Bu iki anahtardan birinin ona içeride kilitli olduğunu varsaydığınız bir sırada, geceleyin ev içinde dolaşmak ve gizli konuşmalara, özellikle bugün bir yargıç önünde açıklanacak olan ve sizin de duymak fırsatını bulacağınız konuşmalara kulak konuğu olmak olanağını verdiğini biliyor musunuz? Bununla, şu pek bahtsız, masum gencin, ancak küçük tanığa eklediğiniz sıfatlar ve hatta daha güçlükleriyle nitelenebilecek olan, korkunç bir tasarıyla hırsızlıkla suçlanıldığı günün gecesi, bay Brass'la aranızda geçen konuşmayı kastediyorum, bayan!»

Sally bir tutam enfiye daha çekti. Yüzünün anlatımı pek sakin olmakla birlikte, bir sürprizle karşılaştığı pek açıktı ve küçük hizmetçiyle ilgili olarak kendisine dayanacağını sandığı suç bundan bambaşka bir şeydi.

Noter:

«Haydi, haydi bayan Brass!» dedi. «Sinirlerinize pek sâhipsınız; ama görüyorsunuz ki bu aşâğılık tasarı hiç varsaymadığınız bir biçimde ortaya çıkmıştı. İki fesatçı adelete teslim edilmelidir. Ne gibi bir cezaya çarptırılacağınızı biliyorsunuz; onun için üzerinde durmaya gerek görmüyorum. Size bir öneride bulunacağım. Asılması gereken bir habisin kardeşi bulunuyorsunuz ve bir kadına söylemek yaraşırsa, siz de onun için pek işe yarar bir kardeşsiniz. Oysa sizinle teması olan bir üçüncü kişi, bu şeytanca tasarının asıl tasarlayıcısı, bu hain var ki, her ikinizden de daha kötü bir insan, onun uğruna bir işin içyüzünü bize anlatın. Şunu da anımsatayım ki, bunu yapacak olursanız, güvenli ve dokunulmaz bir durumda olacaksınız. Oysa içinde bulunduğunuz durum hiç hoşâ gidecek bir şey değildir. Bunun kardeşinize de bir zararı

dokunmaz; çünkü görüyorsunuzuzki, her ikiniz hakkında yeterli kanıtlarımız var. Bunun size acıdığımız için söylemiyorum. zira gerçeği söylemek gerekirse size karşı saygımız yok. Ama buna zorunlu kaldık. Size bunu en iyi bir çare olarak salık veriyorum. Bay Witherden burada saatini çıkararak. 'Bu gibi durumlarda vaktin değeri büyüktür. Lütfen kararınızı tez veriniz!'» uyarısında bulundu.

Yüzünde bir gülümsemeyle, her üçüne bakan Sarah iki üç tutam enfiye çekip bu zamana değin kutuda pek az kaldığı için, baş ve işaret parmaklarıyla kutuyu kazıyıp bir tutam daha aldı ve kutuyu özenle cebine yerleştirdikten sonra:

«Ya kabul, ya reddetmemi istiyorsunuz, öyle mi?» dedi.

«Evet, bayan!»

Güzel bayan, dudaklarını açıp yanıt vereceği sırada, birdenbire kapı açıldı. Sampson'un başı kapıda göründü ve tez dolambaç:

«Bağışlayınız, bir dakika bekleyin!» dedi.

Bu sözcükleri söyleyen Brass, gelişinin uyandırdığı şaşkınlığa önem vermeden içeri girdi ve kapıyı kapayarak düşkün bir halde yağlı eldivenlerini sanki tozmuş gibi öpüp zavalıca boynunu kırdı.

«Sarah, lütfen dilini tut ve benim konuşmama izin ver! Baylar, sizin gibi duygu ve düşünce birliğine sahip üç bayı görmekle ne değin sevindiğimi anlatabilsem bana inanmazdınız. Bahtsız ve hatta bu toplantıda sert anlatımlar kullanacak sak suçlu olmama karşın; diğer insanlar gibi ben de hatır gönül sahibiyim. Bir şair bunun herkeste var olduğunu söylemiştir. Bunu söyleyen bir domuz da olsa, gene ölmezler arasında yeri vardır!»

Sarah, sert bir tavırla:

«Budalalık etme, dilini tut!» dedi.

«Sevgili Sarah, teşekkür ederim. Ama ben ne dediğimi biliyorum ve konuşmakta özgürüm. Bay Witherden, cebinizden mendiliniz sarkıyor, efendim. İzin verir misiniz...»

Brass bu düzensizliği gidermek üzere ona yaklaştığı zaman noter tiksintiyle geri çekildi. Her zamanki çekici nite-

liklerinden başka, yüzü tırmalanmış olan ve gözlerinin birinin üstünde yeşil, bir korunaç bulunan, şapkası fena halde ezilmiş olan Brass, duraklayıp acıklı bir gülümsemeyle çevresine baktı.

«Hatta kötülüğe karşı iyilik etmek istediğim zaman bile, benden kaçıyor. İyi! İyi! Ben yıkılan bir evim. Sevip saydığım bir bay hakkında şu söylemi kullanmama izin verilirse, fareler benden kaçıyor! Baylar, şimdiki görüşmenize gelince, kardeşimin buraya geldiğini görünce, deyim yerindeyse, vesveseli bir huyum olduğu için, onu izledim ve bütün söylediklerinizi duydum.

Sarah, söze karışarak:

«Aklını kaçırmadıysan, sesini kes ve fazla bir şey söyleme!» dedi.

Brass, eksilmeyen bir naziklikle:

«Aziz Sarah!» dedi. «Ama devam edeceğim. Bay Witherden, kiracım olan, yani çatım altında barınan diğer centilmeni hesaba katmasak bile, aynı mesleğin kişileri sıfatıyla, bana bu öneriyi salık verirdiniz.» Noterin sözünü kesmek üzere olduğunu sezen Brass, sözünü sürdürerek dinlemesini rica etti.

Bay Witherden sustu ve Brass, yeşilgöz korumacını kaldırıp fena halde morarmış olan gözünü göstererek devam etti:

«Bunu görünce pek doğal olarak kendi kendinize bana ne olduğunu sorar, yüzüme bakınca bütün bu tırmıklara şaşar, şapkamın bu halini merakla karşıladınız.»

Brass, burada şapkasını bir yumruk atarak: «Baylar,» dedi. «Bütün bunları yapan Quilp'tir!»

Üç adam birbirine bakıp sustu.

Brass, sanki kız kardeşine bilgi veriyormuş gibi, ona yan yan bakarak ve her zamanki sakin ve ılımlı haliyle bir karşıtlık oluşturan sataşgan bir düşmanlıkla sözlerini sürdürdü.

«Bütün bunların nedeni, beni kışkırtıp kandırarak iğrenç batakhanesine çeken Quilp; ben yanıp, yara bere içinde ve sakat düşerken seyredip keyfinden kahkahalarla gülen Quilp; onunla olan bütün ilişkilerimizde bana hep bir köpekmişim gibi davranan Quilp her zaman bütün yüreğimle nefret etti-

ğim Quilp'tir! Şimdi sanki öneriyi yapan kendisi değilmiş ve bu sorunla bir ilgisi yokmuş gibi, bana sırtını çevirdi; ona hiç güvenim yok! Kudurmuş, çılgın, aşırı cümbüşlerinden biri sırasında hatta öldürmeyi bile göze alır ve beni korkutup dehşete düşürdüğü sürece, kendisini kenara çekip aldırış etmez!» Brass gene şapkasını eline alıp gözünün üstüne korumacı geçirdikten sonra dizlerinin üstüne çöküp düşkün bir tavırla sordu:

«Bütün bunlar beni neye yöneltiyor. Bunu varsayıyor musunuz, baylar?»

Hiçbiri konuşmadı. Brass, sanki pek seçkin bir bilmece söylemiş gibi, bir an durup yılışık bir halde sırttıktan sonra ekledi:

«Kısa kesmek için hemen şunu söyleyeyim ki, gerçek ortaya çıktıktan sonra -apaçık bir biçimde böyle olduğu görülüyor- şimşekli fırtınalar gibi her zaman görmekten fazla hoşlanmadığımız bu kutsal gerçek ortaya çıktıktan sonra, bu adamın beni mahvetmesine izin vermektense, benim ona zarar vermeye bakmam uygun olur. Kötü bir durumda olduğumu anlıyorum. Onun için birinin açıklamada bulunması gerekiyorsa bunu kendim yaparak yararlanmayı yeğlerim. Sarah, azizim, sen güvenli durumdasın. Bunları kendi çıkarım için söylüyorum.»

Brass, büyük bir tezcanlılıkla sevimli müşterisini olası olanağı kötüleyerek ve kendisini de -kendisi de kabul ve teslim ettiği gibi- insana! zayıflıkları olan bir evliya göstererek bütün öyküyü anlattı ve sözlerini şöyle tamamladı:

«Sayın baylar, ben yarım işlerden hoşlanmam, küçük bir tehlikeye girdikten sonra büyüğüne de hazırlanmasını bilirim. Bana istediğinizi yapın; istediğiniz yere götürün. Eğer bunu yazılı olarak isterseniz hemen yazayım. Bana acıyarak davranacağınızı biliyorum. Siz onur sahibi, acıyan insanlarsınız. Ben gereksinim dolayısıyla Oulip'e boyun eğmiştim. Gereksinim yasa tanımaz ama hukukçuları tanır. Size de hem bir zorunluk, hem de uzun zamandır beslediğim duygular dolayısıyla boyun eğiyorum. Quilp'i cezalandırın. Ona acımayın. Beni

uzun zamandır ezdiği gibi, siz de onu ayaklarınızın altında ezin!»

Sampson, açıklamasının sonuna gelince, öfkesini dizginleyerek gene eldivenini öptü ve ancak parazit ve korkakların yapacağı bir biçimde gülümsedi.

Kardeşini elleri arasına aldığı başıyla ve acı bir aşağılamayla tepeden tırnağa değin süzen Sarah, başını kaldırarak:

«Bu benim kardeşim öyle mi?» dedi «Kendisi için çalışıp çabaladığım, bir erkek yanı olduğunu sandığım kardeşim, öyle mi?»

Sampson yeğnik yeğnik ellerini oğuşturarak:

«Sevgili Sarah, dostlarımızı sıkıyorsun!» dedi. «Açıkçası düş kırıklığına uğradın ve bilmeyerek kendini ele veriyorsun!»

Sarah, karşılık verdi:

«Evet, zavallı korkak! Ne demek istediğini anlıyorum. Senden önce açıklamada bulunacağımdan korktun. Ama beni bir tek sözcük söylemeye kandırılacak mı sanıyorsun? Yirmi yıl uğraşmalar benden bir tek sözcük koparamazlardı!»

Pek kötü bir biçimde onuru kırılan ve sanki kız kardeşiyle cinsiyet değiştirmiş ve sahip olduğu son erkeklik kıvılcımını da ona aktarmış görünen Brass:

«Hi hi!» diye aptal aptal güldü. «Öyle sanıyorsun Sarah! Ama sen hiç de öyle davranmazdın. Aklındaysa, ihtiyar tilki - saygın babamız, efendim- hep herkesten kuşkulandırmayı ilke olarak benimsemişti. Bu yaşamda bir destek olacak bir ilke ben geldiğim zaman kendi güvenini satın almak üzere değilsen, bile, her halde şimdiye değin almış olurdun. Onun için bu işi kendim görerek seni hem zahmet, hem de utançtan kurtardım.» Brass yenik olduğunu kabullenerek ekledi: «Utanç, eğer varsa, bendedir, kadınların bundan korunması gerek.»

Brass'ın düşüncesine ve özellikle saygın atasının yetkisine önem vermekle birlikte, babası tarafından ileri sürülen ve oğlu tarafından uyulan bu yüksek ilkenin hep basiretli bir önlem olduğu ve uygulanmasında hep istenen sonucu verip vermediği kuşku götürür bir gerçektir. Dünya adamı, önlemleri

müşteri, çok bilmiş, iş adamı diye tanınan birçoklarının bu ilkeyi her gün kutup yıldızı ve pusula gibi kullandıkları ve kullanmış oldukları düşünülecek olursa, bu kuşkunun yersiz ve aşırı olduğu görülüyor. Bununla birlikte gene kuşkuya açık yer kalmaktadır. Bir örnek olarak şunu kaydedelim ki, Brass fazla vesveseli olmasa, gizlice sokulup dinlemeden, kızkardeşini sorunu her ikisi için de çözmeye bıraksa; ya da dinledikten sonra, güvensizlik ve kıskançlık etmeyip onun önüne geçmese, olası ki sonunda kendisi kazançlı çıkacaktı. Böylece her zaman mikroskoptan bakmak zahmetine katlanıp en zarsız zamanlarda bile zevk taşıyan dünya adamları, kendilerini hep iyilik için olduğu gibi kötülük için de savunurlar.

Üç centilmen birkaç dakika başbaşa görüştüler. Bu kısa görüşmenin sonunda noter masa üzerindeki yazı malzemesini işaret ederek -Brass yazılı bir ifadede bulunmak istiyoruz buna olanak bulunduğunu bildirdi. Noter onun aynı zamanda birazdan bir sorgu yargıcı önüne çıkması gerektiğini, her ne yapar ve söylerse kendi iradesiyle yapacağını uyarmak zorunluğunu duyumsadı.

Brass, eldivenlerini çıkarıp yerde sürünürcesine düşkün bir halde:

«Baylar...» dedi. «Güvendiğim sevecenliğinize hak kazanmak isterim. Bu bulgudan sonra sevecenliğinize sığınmasam, her üçümüz arasında en kötü durumda bulunan ben oluyorum. Tam bir açıklamada bulunacağıma güveniniz. Bay Witherden, üzerimde bir baygınlık var, efendim! Lütfen zili çalıp sıcak ve baharlı bir şey ısmarlayın, bütün olup bitenlere karşın, sağlığınıza içmekle hazin bir zevk duyacağım.» Brass burada kederli bir gülümsemeyle çevresine bakınarak ekledi: «Sizin üçünüzü Marks'daki alçak gönüllü çatım altında görmeyi ummuştum. Ama umutlar ne çabuk soluyor!»

Brass bu sırada öyle üzgün olmuştu ki, içki gelinceye değin hiçbir şey yapacak ya da söyleyecek gücü bulamadı. İçinde bulunduğu sarsıntılı hale karşın, bol ve özgürce içtikten sonra, oturup yazmaya koyuldu.

Kardeşi bu işle meşgulken, sevimli Sarah, bir yol kollarını kavuşturarak, bir yol arkasında kenetleyerek odanın içinde

sinirli bir erkek gibi dolaşıp ara sıra enfiye kutusunu çıkararak kutunun kapağını ısırdı. Yoruluncaya değin dolaşıp durduktan sonra, kapının yanındaki bir sandalyeye oturup uykuya daldı.

Bu uykunun o zamandan beri, haklı olarak, sahte ve yapmacık olduğu varsayılmıştı; çünkü akşam karanlığında, görünmeden, sıvışıp gitmişti. Bu ayrılışın, uyanık ve tasarlanmış ya da uyku sırasında yürümek biçiminde olup olmadığı tartışma götürmekle birlikte, herkes bir nokta -hiç kuşkusuz önemli bir nokta- üzerinde uzlaşıktı. Her ne yolla çıkıp gittiyse Sarah bir daha geri dönmemişti.

Akşam karanlığında Brass'ın işi epey uzun sürdü. Sonunda gece olmadan işi bitince Brass ve üç centilmen bir arabaya binerek yargıcın özel bürosuna gittiler. Yargıç, Brass'a sıcak bir kabul gösterip onu ertesi sabah karşısında görmek zevkini sağlamak üzere güvenilir bir yerde alıkoyduktan sonra, ertesi gün Quilp'in tutuklanmasını sağlayacak iddianamenin çıkarılacağını; sorunun -iyi ki kentte bulunan- bakana başvurulması ve kapsamlı bir biçimde açıklanmasıyla Kit'in bağışlanıp özgür bırakılacağını müjdeledi.

Artık Quilp'in kötücül ve zararlı yaşamının sonu geldiği anlaşıyordu. Çoğu kez, özellikle ağır bulduğu zaman yavaş yürüyen cezalandırma güvenli adımlarla ilerleyip ona hızla yaklaşıyordu. Oysa ceza kurbanı utku düşü içinde, her şeyden habersiz, kendi işine bakmaktaydı. Kendi yolunda ilerleyen ceza sonunda onun ayak ucuna değin yaklaşmış ve artık kurtuluş umudu kalmamıştı.

İşleri biten üç centilmen nekahat devresini memnunluk verici bir biçimde atlatarak yarım saat boyunca oturup neşeyle konuşan Swiveller'in odasına gittiler. Bayan Garland bir süre önce ayrılmıştı; ama bay Abel daha hastanın yanındaydı. Gördükleri işi bütün ayrıntılarıyla anlattıktan sonra, Garland'lar ve yabancı bay -sanki önceden kararlaştırılmış gibi, ayrıldılar ve hastayı noter ve küçük hizmetçi kızla yalnız bıraktılar.

Noter yatağın kenarına ilışerek Swiveller'e:

«Çok daha iyileşmiş olduğunuz için size mesleğim gereği elde ettiğim bir haberi ulaştırmak isterim!» dedi.

Hukuk işleriyle meşgul olan bir bayın vereceği bu hukuksal haberin Swiveller üzerinde hoş olmaktan uzak bir etki bıraktığı görölüyordu. Olası ki bu haberi zaten birkaç kez tehdit edici mektuplar aldığı bir iki gecikmiş borçla ilgili görmüştü. Yanıt verirken yüzünde bir heyecan okunuyordu.

«Hay hay efendim! Umarım kötü bir haber değildir!»

«Öyle olsaydı bunun için daha uygun bir zaman seçerdim. Önce şunu söyleyeyim ki, bugün buraya gelen dostlarımlın bundan haberleri yok. Buraya kendi arzularıyla geldiler? Bunu bilmeniz iyi olur.»

Dick, teşekkür ederek aynı temennide bulundu.

«Sizin bizi bir araya getiren olaylara benzer bir durum içinde bulunduğunuzu aklımdan bile geçirmeyerek, üzerinize soruşturmalarda bulundum. Siz Dorsetshire'e de Cheshelbourne ilçesinde, evlenmeden ölen bayan Rebecca'nın yeğeni bulunuyorsunuz.»

Dick:

«Ölen...» diye bağırdı.

«Evet ölmüş. Başka huyda bir yeğen olsaydınız. Vasiyetnamede kaydedildiğine ve benim de hiç kuşku etmediğime göre -yirmi beş bin sterline varissiniz. Oysa şimdi yılda yüz elli sterlinlik bir gelire sahip oluyorsunuz. Ama sizi gene de kutlarım.»

Dick hem içini çekip hem gülümseyerek:

«Edebilirsiniz efendim!» dedi. «Ant ederim, zavallı Markiz'e iyi bir öğrenim ve terbiye vereceğiz. İpek giysiler içinde gezecek ve harcayacak parası olacak!»

LXVII

Geçen bölümde ayrıntılandırılan bütün izlerden habersiz olan ve ayaklarının altına kurulan tuzağı aklımdan bile geçirmeyen (çünkü olan bitenlerin ihbar edilmemesi için son dere

ce gizli davranılmıştı) Quilp hişbir kuşkuya dūřmeden, kurduğu fesadın sonucundan kesinlikle memnun olarak, inzivasında kapalı kaldı. şekildiği تنها köşenin suskunluk ve sessizliğinden yararlanarak, bazı hesapların görölmesiyle, meşgul olmuş ve iki koca gün ininden çıkmamıştı. Üçüncü gün de onu dışarı çıkmak eğiliminden uzak olarak kendi işine gömölümüş buldu.

Brass'ın açıklamasından beri iki gün geçmişti. Bu nedenle cücenin özgürlüğünün tehdit altında bulunduğu ve kendisine karşı hoş olmayan ve beklenilmedik gerçeklerin bildirileceği gündü. şatısının üzerinde dolaşan kara bulutları sezecek güce sahip olmadığından, her zamanki neşeli hali üzerindeydi ve işiyle pek fazla meşgul olduğunu anlayınca, sağlık ve ruh durumuna saygı göstererek, tekdüze işini bir yol baykuş gibi ötmek bir yol havlamak gibi masum eğlence ve dinlen-ceyle süsledi.

Hizmetini her zamanki gibi, ateşin yanında kaplumbağa gibi büzülüp oturan ve ara sıra efendisi arkasını döndüğu sırada, korkunç bir sağlıkla onun sevimsiz mimiklerini taklid eden Tom Scott görüyordu.

Hava, kentin en yüksek yerlerinde bile rutubetli, karanlık, soğuk ve kasvetliydi. O alçak ve bataklık yerde sis her kovuğu, her köşeyi yoğun bir bulut tabakasıyla örtmüştü. Bir iki metre uzaklıkta her şey belirsizdi. Bu kara örtü altında nehirdeki ışık ve fenerler yetersiz kalıyor; havada kemiklere işleyen keskin bir soğuk egemendi. şaşkın bir halde küreklerine asılarak yolunu izlemeye çalışan bir mavnacının ara sıra işitilen bağırması olmasa, nehir bile sanki millerce uzakta sanılacaktı.

Yoğun ve yavaş hareketli sis pek keskindi. Kürk ve kalın kumaşlarla bile korunmak pek zordu. Sis, ezilip büzülen yaya yolcuların iliğine değin işleyerek onları üşütüp acı çektiriyordu. Her şey rutubetli ve yapışkandı. Bu rutubete karşı koyan ancak neşeyle çıtırdayıp yanan sıcak, parlak ateşi evde oturup ateşin kenarında toplanarak bu gibi havalarda, kırlarda, tarlalarda yollarını yitiren yolcuların öyküsünü anlatacak ve ateş kenarını her zamankinden fazla sevecek bir gündü.

Bilindiği gibi, cüce kendi ateşi kenarında bulunmaktan hoşlanıyor; keyfi yerinde olduğu zaman yalnız kalmaktan zevk alıyordu. İçeride bulunmak rahatlığına sevinerek Tom Scott'a küçük sobayı kömürle doldurmasını buyurdu ve o gün işini bırakarak keyiflenmek istedi.

Bu amaçla yeniden mumlar yakıp sobaya bir miktar kömür daha doldurduktan sonra, kendi eliyle pişirdiği bir bifteği yam-yamcasına yiyip koca bir kab punç hazırladı; piposunu yakıp geceyi geçirmek üzere oturdu.

Bu sırada barakanın kapısında işittiği bir ses dikkatini çekti. Kapı bir iki kez daha vurulunca, yavaşça pencereyi açıp başını uzattı ve kapıyı kimin vurduğunu sordu.

Bir kadın sesi yanıt verdi:

«Benim Quilp!»

Cüce, ziyaretçiyi daha iyi görebilmek için boynunu biraz daha uzatarak:

«Sen, öyle mi?» dedi. «Ne diye buraya geldin, kocakarı! Bu dev sarayına yaklaşmayı nasıl göze alıyorsun?»

Karısı:

«Sana bir haber getirdim. Bana darılma, Quilp!» dedi.

«İnsanı hoplatıp parmaklarını şaklatacak iyi, hoş bir haber mi? Yoksa aziz, ihtiyar bayan Tanrısına mı kavuştu?»

«İyi ya da kötü bir haber olup olmadığını bilmiyorum.»

«O halde kocakarının bir şeyi yok. Haydi eve! Uğursuz kuş, haydi eve!»

Suskun, küçük yapılı kadıncağız:

«Bir mektup getirdim!» diyebildi.

«Pencereden atıp çekil git! Yoksa dışarı çıkıp seni tırmalarım!»

Boyun eğen karısı, göz yaşları içinde:

«Söyleyeceğimi dinle, Quilp! Yalvarırım sana!» dedi.

Cüce kötü niyetli bir sırıtişla hırladı:

«Söyle bakalım! Çabuk ol ve kısa kes!»

Bayan Quilp titreyerek:

«Bu mektubu bugün öğleden sonra kimin tarafından verildiğini bilmeyen ama getirilip sana teslim edilmesi buyurulan

ve pek önemli olduğu için hemen verilmesini .söyleyen bir çocuk getirdi!» dedi. Kocasını elini uzatıp mektubu almak isteyince kadıncağız ekledi: «Bırak içeri gireyim Quilp! Nasıl ısınmış ve üşümüş olduğumu, bu yoğun sisten kaç kez yolumu yitirdiğimi bilmiyorum. Ateşin yanında beş dakika ısınıp giysilerimi kurutayım. Söz veriyorum sen git deyince gideceğim.»

Sevimli kocasını birkaç dakika duraksadıktan sonra, mektubun bir yanıt isteyeceğini ve karısının bunu götürebileceğini düşünerek pencereyi kapayıp kapıyı açtı ve içeri girmesini söyledi. Bayan Quilp tepisel bir istekle içeri girdi ve ateşin önünde çömelip ellerini ısıtırken kocasına ufak bir zarf uzattı.

Quilp, karısına yan yan bakıp zarfı çekip aldı ve:

«İslandığına sevindim!» dedi. Üşüdüğüne, yolunu yitirdiğine sevindim. Ağlamaktan gözlerinin kızarmasına yüreğim yağ bağladı. Küçük burnunun donup morardığını görmek ne iyi!

Karısını içini çekerek:

«Quilp, ne acımasısındın!» dedi.

Cüce, yüzüne akla düşen gelmeyen birtakım mimikler verip yüzünü buruşturarak:

«Öldüğümü sanmıştın değil mi?» dedi. «Ha ha ha!..»

Bu azarlamalara, diz çökmüş ellerini ısıtırken içini çekip ağlayan kadıncağız, hiçbir yanıt vermedi. Kocasını onu zevkle seyrediyordu; ama karısını seyredip kıkır kıkır gülen Quilp, Tom Scott'un da bundan pek hoşlandığını görünce, neşesine kendini bilmez bir ortak çıkmaması için onu yakasından yakalayıp kapıya sürükledi ve kısa bir çekişmeden sonra, tekmeyle kapıdan dışarı attı. Bu nazikliğe bir karşılık olmak üzere, Tom elleri üzerinde yürüyerek, pencerenin yanına geldi ve -deyim gerekirse- kunduralarıyla, pencereden içeri bakarak, ölüm haberi getiren başaşağı çevrilmiş bir varlık gibi, ayaklarıyla pencerede davul çaldı! Quilp şaşmaz bir biçimde masaya el atarak saklanıp pusu kurduktan sonra, küçük dostuna yağ çekmeye başlayınca, Tom hemen ortadan yitti ve ortalığı boş bıraktı.

Cüce:

«Serin, sakın şu işi gördükten sonra bakalım mektupta ne var?» dedi. Sonra mektuba bakarak: «Haa!» diye mırıldandı. «Bu yazıyı tanırım. Güzel Sarah bu!»

Zarfı açarak, açık, işlek bir yazıyla yazılmış mektubu okudu:

«Sammy kandırıldı ve her şeyi söyledi. Ortada dolaşayım demel! Zira ziyaretçiler gelecek. Henüz pek devinimsiz görünüyorlar; ama sizi habersiz yakalamak istiyorlar. Hiç vakit yitirme! Ben yitirmedim. Beni arayan bulamaz. Senin yerinde olsam aynı şeyi yapardım S.B.»

Quilp bu mektubu birkaç kez okuyunca, yüzünde beliren değişikliği anlatabilmek için yepyeni bir dil, şimdiye değin yazılıp, okunup, konuşulmayan bir söylem gücüne gereksinim vardır! Uzun zaman tek bir sözcük söylemedi. Bu süre içinde bakışlarının uyandırdığı korkuyla karısı nerdeyse fel olmuştu.

Cüce, sonunda soluyarak:

«Ah, bir elime geçseydi! Ah, onu bir yakalasaydım!» dedi.

«Ne oldu Quilp? Kime kızyorsun?»

Quilp, karısına aldırış etmeyerek:

«Onu şuracıkta boğardım!» dedi. «ok kolay, çok kısa, çok çabuk bir ölüm olurdu bu! Nehir hemen şuracıkta! Ah onu şuracıkta elime geirseydim! Okşayıp yüzüne gülerek, şakalaşıp eğlenerek suyun kıyısına götürür; sonra apansız, bir itişle onu suyun içine yuvarlardım! Boğulanlar suyun üstüne üç kez ıkarlarmış. Başı suyun üstüne ıkanca, onunla alay etmek ne zevk olurdu!»

Karısı onun omuzuna dokunmak yürekliliğini göstererek kekeledi:

«Quilp ne oldu?»

Kocasının kendi kendine kurguladığı o zevk karşısında pek korkan bayan Quilp, ona sözünü dinletemedi.

Cüce ellerini yavaş yavaş, ağır ağır oğuşturup, sımsıkı sıkarak:

«Korkak köpek!» dedi. «Senin korkaklık ve köleliğinin, suskunluğu srdrmen için bir garanti olduğunu sanmıştım.

Ah Brass, benim aziz, iyi huylu, değerli, sadık, nazik, sevimli dostum; seni burada bir elime geçirecek olursam!»

Bu homurdanmaları işitmemiş olmak için geri çekilmiş olan karısı gene yaklaştığı zaman Quilp tezce kapıya doğru yürüyerek Tom'u çağırırdı. Tom, cücenin tembihini anımsayarak çağrıya hemen uydu.

Quilp, karısını kolundan yakalayarak:

«Hemen çıkıp gidersen, söylenmemesi ve yapılmaması, daha iyi olacak şeylerden kurtulmuş olursun!» dedi.

«Kötü bir haber mi var? Bana bunu söyle!»

Quilp homurdandı:

«Evet, hayır! Hangisi olsa ne önemi var» Sana ne yapacağımı söyledim. Söylediğimi yapmayacak olursan ya da ufacık bir boyun eğmezlik gösterecek olursan vay senin haline! Gidecek misin?»

Bayan Quilp kekeleyerek:

«Gidiyorum, hemen gideceğim!» dedi. «Ama bir tek sözcükle soruma yanıt ver. Bu mektubun sevgili Nell'le bir ilgisi var mı? O yavrucağı aldattığım için ne değin acı çektim. Ne zararım olduğunu bilmiyorum. Ama küçük de olsa, büyük de olsa bunu senin için yapmıştım, Quilp! Bunu yaptığım zaman yüreğime bir kuşku düşmüştü. Bu soruma yanıt ver, Quilp!»

Öfkelenmiş olan cüce yanıt vermeyerek alışkın olduğu silahını öyle bir şiddetle eline aldı ki, Tom bayan Quilp'i hızla çekip götürdü. Böyle yaptığı doğru olmuştu; çünkü öfkeden deliye dönen cüce onları yola değin izledi ve her an daha yoğunlaşan sis onları gözden yitirmese, daha da kovalayacaktı!

Koşmaktan soluk soluğa, kalan cüce yavaş yavaş geri dönerken:

'Kimseye çaktırmadan yolculuk edilecek bir gece' dedi. 'Burada kalmak daha iyi olur. Burası pek rahat ve korunaklı.'

Büyük bir çabayla çamura saplanan iki demir kapıyı kapadı ve ağır bir kalasla sağlamlaştırdı, sonra gözlerinin çevresinde toplanan hasırlaşmış saçlarını silkip kapıları zorlayarak sınadı. 'Kapılar sağlamdı.

Bu önlemlere başvuran cüce: 'Bu iskeleden yandaki iskeleye kolaylıkla geçilebilir. Orada arka yanda, dar bir geçit var. Oradan çıkar giderim. Bu gece, bu sevimli yerde bir insanın yolunu bulabilmesi için, buraları çok iyi bilmek gerek. Sis devam ettiği sürece düşman ziyaretçilerinden korkmam!'

Hava pek karardığı ve sis de fazla yoğunlaştığı için yolunu el yordamıyla bulmak zorunda kalan cüce, inine döndü ve ateş kenarında bir süre düşünceye daldıktan sonra, hemen ayrılmak için hazırlığa başladı.

Gerekli birkaç şey alıp onları cebine tıkan cüce, bayan Brass'ın mesajını okurken, sıkıldığı dışlarını gevşetip yeğnik bir sesle kendi kendine konuşmayı sürdürdü:

«Ah Sampson!» diye mırıldandı. «Ey benim iyi, değerli dostum, seni bir kucaklayabilsem! Seni kollarımın arasına alıp kaburgalarını çatırdatsam! Aramızda ne hoş bir buluşma olurdu bu! Yolumuz düşecek olursa, aramızda hiç unutulmayacak bir selamlaşma olacak Sampson! Buna inan. Her şey yolunda gidip dururken ne güzel bir zaman seçmişsin. Ne değin düşünceli, ne değin iyi davranmışsın. Ey korkak hukukçu! Şu odada bir kez daha yüz yüze gelecek olursak, ikimizden biri buna pek sevinecek.»

Cüce, burada kendi kendine mırıldanmayı keserek punç kupasını dudaklarına götürdü, ve onu sanki kuruyan dudaklarını serinleten, soğuk su gibi içti. Sonra kupayı, birdenbire yerine koyarak ve hazırlığını sürdürerek, gene kendi kendine söylenmeye başladı.

Parıldayan gözlerle: 'Şu Sally'de yürek, azim ve karar var!' dedi. 'Acaba uyuyor muydu? Yoksa taş mı kesilmişti! Onu kolayca bıçaklar ya da zehirleyebilirdi. Ortada dolaşanı daha önceden kestirmeliydi. Her şey olup bittikten sonra bana haber vermenin ne değeri olur? Ben de onun şuracıkta beyaz yüzü, kırmızı saçı ve sevimsiz sırtışıyla otururken, yüreğinden ne geçtiğini ne diye kestiremedim! Zihnimden geçen bilseydim o gece yaşamı biterdi. İnsanı uykuya düşürecek ilaç, ya da yakacak ateş kalmadı mı?'

Gene punç kupasını başını dikip ateşin yanında yabancı bir tavırla çömeldi ve söylenmesini sürdürdü:

‘Son zamanlarda içine düştüğüm bütün zorluk ve kaygılar gibi bu da hep şu bunak ihtiyarla sevgili torunu yüzünden! İki düşkün serseri! Daha onlara da oynayacağım oyun var? Sonra sen, tatlı, namuslu, erdemli, masum Kit! Kendini iyi kolla! Ben kızınca vururum. Sana haklı olarak kızıyorum, sevimli delikanlı! Bu akşam mağrur olup keyiflenebilirsin; ama sıra bana da gelecek... O da ne!’

Kapadığı bahçe kapısı vuruluyordu. Yüksek perdeden, güçlü bir vuruş! Sonra bir suskunluk oldu. Sanki kapıyı vuranlar durmuş dinliyorlardı. Öncekilerden daha üstelenerek, daha gürültülü bir biçimde kapı gene vuruldu.

Cüce kendi kendine: ‘Ne değin de çabuk böyle!’ dedi. ‘Hem de ne değin inatla. Üzgünüm sizi düş kırıklığına uğratacağım. Sally sana teşekkür ederim.’

Bir yandan konuşurken, diğer yandan da mumu söndürdü. Ateşi söndürmek için harcadığı zorlu çaba sonunda sobayı devirdi. Soba öne doğru yıkılarak düşen korların üstünü kapadı. Oda zifiri bir karanlığa bürünmüştü. Demir kapıdaki gürültü daha sürdüğünden yolunu bulup açık havaya çıktı.

Bu sırada kapının vurulması kesilmişti. Saat sekiz sularındaydı. Ama her şeyi kaplayan bu koyu sise oranla en karanlık gece yarısı öyle ortası sayılırdı. Cüce, sanki karanlık bir mağaranın içine giriyormuş gibi, birkaç adım ileri atıldı; sonra yanlış yol tuttuğunu düşünerek yönünü değiştirdi. Ne yöne gideceğini kestiremeyerek durdu.

Çevresini saran zifiri karanlığı delmeye çalışarak: ‘Kapı gene vuralcak olursa, yönü belirleyebilirdim. Haydi bakalım, şu demir kapıyı vurun!’ dedi.

Durup dikkatle dinledi. Ama bir ses işitilmedi. Bu ücra yerde ara sıra köpek havlamalarından başka bir şey işitilmiyordu. Ses çok uzaktan geliyordu. Şimdi bir yandan işitiliyor, öbür yandan yankısı geliyordu. Ses ona kılavuzluk etmekten uzaktı; çünkü pek iyi bildiği gibi, bu sesler çoğunlukla gemilerden gelirdi.

Cüce, kollarını uzatarak: 'Bir duvar ya da parmaklık bulacak olursam, ne yana döneceğini kestirirdim!' dedi. 'Zifiri karanlık... Şeytanın cirit oynadığı bir gece! Ah şu aziz dostum burada olsaydı! Şu arzum yerine gelecek olsa, varsın bir daha sabah olmasın!'

Bu sözleri söylerken sendeleyip düştü. Bir an sonra soğuk, karanlık suda çırpınmaya başlamıştı.

Suyun kabarıp köpürmesine karşın; kapının gene vurulduğunu, peşinden bir bağırma olduğunu ve sesi tanıdığını duyumsadı. Çabalaması arasında, yollarını yitirdiklerini ve geri geldiklerini anladı. Kendisi boğulurken onların hemen hemen oracıkta durup seyrettiklerini, pek yakında olduklarını, kendi eliyle kapıları kapamak suretiyle onları demir parmaklık gerisinde bıraktığını düşündü. Bağırmaya, sanki gözlerinin önünde dans eden yüzlerce kıvılcımı titretip parlatan bir ulumayla yanıt verdi. Hiç yararı yoktu. Güçlü akıntı boğazını doldurmuş ve dalgalara kapılmıştı.

Can zoruyla ve yeni bir çabayla, elleriyle suları döverek suyun üstüne çıktı ve yabancı parıldayan gözleriyle kara bir nesneye doğru sürüklendiğini seçti. Bir gemi teknesi! Elleriyle geminin kaygan kenarını duyumsadı. Hemen olanca sesiyle bağırdı. Ama amansız dalgalar daha bağırmasına fırsat bırakmadan onu suyun derinlerine çekti. Artık su üstünde bir ceset yüzüyordu.

Dalgalar bu korkunç yükle -bir yol yapışkan ve kaygan kümelere çarparak, bir yol çamur ve sazlara gömerek, şimdi sert taşlara ve çakıllara sürükleyerek, şimdi toprağa teslim etmek isteyerek -bu çirkin oyuncakla oynadı ve sonunda korsanların nice kış geceleri zincirlerde sallandığı kasvetli bir bataklığa savurarak orada ağarmaya tergedi.

Ceset orada kaldı. Gökyüzü kızarmıştı. Cesedi oraya savuran dalgalar bu somurtkan ışık altında kızıla büründü. Cesedin canlı bir insan olarak tergediği yer, şimdi alevler içinde bir harabeydi. Ölünün yüzünü kızıl bir renk kapladı. Rutubetli rüzgar -tıpkı ölünün yaşarken yapmaktan hoşlandığı biçimde- saçlarını bir tür ölüm alaycılığı içinde karıştırdı. Giysisi gece rüzgarında titreşip durdu.

Bol ışıklı odalar, parlak yanan ateşler, neşeli yüzler, şen seslerin müziği, sevgi ve hoşgeldin söylemleri sıcak yürekler, sevinç göz yaşları - bu ne büyük değişiklik işte Kit bu gibi zevklere koşuyordu. Kendisini bunların beklediğini biliyor; ama bunlara 'kavuşmadan,' sevinçten öleceğinden korkuyordu.

Bütün gün onu bunlara hazırlamaya çalışmışlardı. Ona daha önceden ertesi sabah diğerleri gibi alınıp götürülemeyeceğini söylerler. Yavaş yavaş kuşklar uyandığını, takibat yapılacağını ve belki de bağışlanacağını bildirirler. Sonunda akşam olunca onu birtakım centilmenlerin toplandığı bir odaya getirirler. Bunların başında bulunan yaşlı efendisi gelip onun elinden tutar. Kit, masum olduğunun anlaşıldığını, bağışlandığını duyar. Konuşanın kim olduğunu görmez. Sesin geldiği yana döner ve yanıt vermeye çalışırken baygın bir halde yere yığılır.

Onu ayılıp sakin olmasını ve bunu bir erkek gibi karşılamasını salık verirler. Birisi, annesini düşünmesini anımsatır; ama asıl annesini o değin çok düşündüğü içindir ki, haber ona bu derece etki yapmıştır. Çevresini alıp haberin bütün kente yayıldığını ve herkesin onun felaketine karşı ilgi duyduğunu söylerler; ama onun bunları işitecek kulağı yoktur; düşüncesi henüz kendi yuvasının çerçevesini aşmamıştır. Acaba annesi de duymuş muydu? Duyduysa ne demişti? Ona haberi kim vermişti? Zavallı Kit'in başka bir şey konuşmaya dili varmaz.

Ona biraz şarap verirler. Kendisine gelinceye değin ve onları dinleyip teşekkür etmek gücünü buluncaya değin onunla severek konuştular. Artık istediği yere gitmekte özgürdür. Bay Garland eğer Kit kendini iyi duyumsuyorsa, gitmek zamanı geldiğini söyler. Orada bulunanlar kit'in çevresini sarıp elini sıkarlar. Kit, gösterilen ilgi ve seven vaadlerden dolayı, onlara karşı gönül borcu duyumsar; ama gene konuşma gü-

cünü yitirmiştir. Ve her ne değin efendisinin koluna dayanırsa da, ayaklarının üzerinde durmakta zorluk eker.

Kasvetli pasajlardan geçerken orada bekleyen hapisane memurları Kit'i kendilerine göre, kaba bir biçimde, zgr bıraktığı için kutlarlar. Aralarında bir de dedikoducu vardır. Ama o, değin içten davranmaz. Selam ve kutlamasında ekşi yüzlüdür. Kit'i gereksiz ve çağrısız bir konuk sayar. Sanki sahte bir gösteriş ve bahaneyle buraya gelmiş ve haksız bir ayrıcalığa sahip olmuştur! O, iyi bir geen olabilir; ama orada işi yoktur; onun için ne değin tez ayrılırsa o değin iyi olur.

Son kapı da arkalarından kapanır. Dış duvarı da geçip açık havaya çıkarlar. Kit içeride şu kasvetli dış duvarlarla çevrili olduğu zaman bütün düşlerinde gördüğü sokağa çıkmıştır. Sokak ona her zamankinden daha geniş ve daha kalabalık görünür. Gece tatsızdır, ama onun gözlerine ne değin hoş görünür. Centilmenlerden biri aralarından ayrılırken onun avucuna bir miktar para sıkıştırır; Kit parayı saymaz; ama yoksul mahpuslara yardım sandığını birkaç adım geçtikten sonra hemen geri dönüp; hepsini kutuya atar.

Yakın bir sokakta bay Garland'ın kiraladığı arabacı beklemektedir. Kit'i arabaya alıp arabacıya çekmesini buyurur. Hatta fenerler de yanmış olmasına karşın, sis yznden önce pek ağır giderler. Ama nehirden uzaklaşıp koyu sisi geride bırakınca, bu nleme gerek görmez, daha hızla yollarına devam ederler. Caddeye çıkınca drtinal bile Kit'e yavaş gelir. Oysa yolculuklarının sonuna yaklaşınca, daha yavaş gitmelerini, ve ev görünce de, soluk almak için birkaç dakika durmalarını rica eder.

Ama şimdi durmanın sırası değildir. Yaşlı centilmen onu yüreklendirir. Atlar adımlarını sıkılaştırır Bahçe kapısına varmışlardı. Bir dakika sonra evin kapısı nndedirler. İçeriden konuşmalar ve ayak sesleri gelir. Kapı açılır Kit içeri dalar ve annesini boynuna atılmış bulur.

Barbara'nın her zaman sadık annesi de oradadır. Ve sanki o hazin ve kederli günden beri bebeği kuağından hiç

bırakmamış gibi, daha tutmaktadır. O gün böyle bir mutluluğu akıllarından bile geçirmemişlerdi. Zavallı kadın -Tanrı raz, olsun- oradadır. Ve hüngür hüngür ağlamakta ve hiçbir kadının o zamana değin yapmadığı biçimde içini çekmektedir. Küçük Barbara daha zayıflamış, daha çok solmuş, ama daha da güzelleşmiş olduğu halde duvara yaslanmış, yaprak gibi titremektedir. Her zamankinden daha temiz pak ve dürüst görünen bayan Garland yardımına koşacak birini bulamadan düşüp bayılır. Bay Abel sevgiden şevinçten coşmuş burnunu silip herkesi kucaklamak ister. Hepsinin üstünden bakan ve bir an için hiçbir şeye dikkat etmiyormuş gibi davranan yabancı bay da oradadır. İyi, sevimli düşünceli, küçük Jacop, merdivenin dibinde elleri dizinde oturarak hiçbir kimseye zahmet vermeden ortalığı çınılatarak bağırmaktadır. Bir zaman için hepsi ve her biri kendinden geçmiş, ayrı ayrı ve hep birlikte, türlü taşkınlıklar yapmaktadır.

Diğerleri gene kendine gelip söyleyecek söz ve gülümseme bulabildikleri zaman bile, yumuşak yürekli, sevecen, budala, küçük Barbara birdenbire ortadan yiter. Arka odada kendi kendine bayılmış bulunur. Baygınlıktan histeriye, histeriden gene baygınlığa geçer ve gerçekten öyle fena bir haldedir ki, epey soğuk su ve sirkeden sonra, hemen hemen öncekinden ayırdsız bir hale gelir. Kit'in annesi gelip oğlunun kendisini görmesine çabalar. Kit, 'peki!' deyip gider sevecen bir sesle, 'Barbara!' der. Barbara'nın annesi Kit'in geldiğini söyler, Barbara daha gözleri kapalı bir halde: 'Sahi geldi mi?' diye sorar. Barbara'nın annesi: 'Gerçekten Kit geldi yavrum. Artık üzülecek, bir şey kalmadı.' der. Gene gene sağ ve sıhhatli olduğu bildirilen Kit gene onunla konuşur. Barbara bir gülme nöbetine, sonra bir ağlama nöbetine tutulur. Barbara'nın annesi, Kit'in annesi birbirlerine işaret ederek onu yalancılıktan azarlamak isterler:

Deneyimli ve anlayışlı kadınlar olduklarından iyileşme belirtilerini sezerler. Kit'e Barbara'nın kendisine geldiğini söyleyip onu erkeklerin yanına gönderirler.

Bitişik bir odada Kit'in onuruna şarap sürahileri ve daha neler yoktu. Konuklar hep tanınmış insanlardır, küçük Jacop şaşılacak bir hızla evde yapılmış erikli bir postaya saldırır ve gözlerini incir ve portakallardan ayırmaz. Keyfine keyifler katar. Kit girer girmez yabancı bay büyük bir hamaratlıkla bardakları ağzına bir doldurur ve onun onuruna içer. Onu bay ve bayan Garland ve bay Abel izlerler. Bu onur ve itibar da yeterli değildir. Yabancı bay cebinden tam ayarlı, koca bir gümüş saat çıkarır. Saatin arkasına süslü bir yazıyla Kit'in adı kazanmıştır. Saat Kit'e hemen oracıkta armağan edilmiştir. Bay ve bayan Garland da kapalı bir anlatımla Kit'e aldıkları armağandan bahsederler. Bay Abel'se açıkça armağanını söyler. Kit mutlu insanların en mutlusudur. .

Dört ayaklı ve nallı olduğu için aile çevresine giremeyen bir dost daha kalmıştır. Kit ilk fırsatta sessizce ahıra gider. Daha eli ahırın kapısına dokunur dokunmaz midilli yüksek perdeden kişner. Eşiği geçmeden, yular aşağılanmasına dayancı kalmayan midilli hoplayıp sıçrayarak onu karşılar. Kit onu okşayınca burnunu ceketine sürer ve hiçbir midillinin hiçbir insana göstermediği sevgiyi gösterir. Bu Kit'e gösterilen yürekten gelen, içten ve sıcak kabulün son yüksek bir somutlaşmasıdır. Kit kolunu midillinin boynuna dolar.

Ama nasıl olmuş da Barbara oraya gelmiştir? Ne değin de şık görünür. Kendine geldiğinden beri şarap bardağını elinden bırakmamıştır. Başka yer kalmamış mıydı ki, Barbara ahıra değin gelmişti? Gerçek olan şuydu ki, Kit ayrıldığından beri midilli ondan başka hiç kimsenin elinden yem yememişti. Barbara, Kit'in orada bulunduğu habersiz olarak, midilliye bakmak üzere oraya gelmişti. Utangaç, küçük Barbara! Belki Kit midilliyi yeter derecede okşayıp sevmiştir, belkide okşayıp sevecek daha iyi şeyler vardı. Kit, midilliyi bırakıp Barbara'ya döner ve onun daha iyi olmasını diler. Evet, Barbara çok daha iyidir. Başını eğip daha fazla kızarak, Kit'in kendisini budala sandığından korktuğunu söyler. Kit, 'hayır,' der. Barbara kıvançlıdır ve 'Hemm!' diye yeğnikçe öksürür.

Şu midilli de istediği zaman ne değin kavrayışlıdır! Sanki taş kesilmiş gibi sessiz ve sakin. Pek anlayışlı bir bakışı

vardır. Ama bu onun her zamanki halidir. Kit: 'Henüz el sıkacak zaman bulamadık, Barbara!' der. Barbara elini uzatır. Tikremektedir. Budala, çekingen, küçük Barbara!

Bir kol boyu uzaklığı! bir kol boyu uzaklığı fazla bir ara değildir. Barbara'nın kolu pek uzun değildi. Kaldı ki kolunu da fazla uzatmamış, biraz germişti. Kit el sıkığı zaman ona o değin yakındı ki, onun titreyen kirpiklerinde küçük bir damla yaştın ayırdına vardı. Barbara sezmeden bunu görmesi pek doğaldı. Barbara'nın da elinde olmaksızın gözlerini kaldırması ve onun gözlerine bakması aynı derecede doğaldı. Ama bu sırada herhangi ön bir tasarı ya da isteği olmadan Kit'in, Barbara'yı öpmesi doğal mıydı? İster olsun, ister olmasın, Kit bunu yaptı. Barbara, 'Ayıp!' dedi. Ama gene de ikinci kez öpmesine izin verdi. Üçüncüsü de geliyordu. Ama midilli, sanki birdenbire huylanmış gibi, tekmeler savurup başını salladı. Barbara da korkup kaçtı. Ama yanaklarının pek fazla kızarmış olduğunu görerek ve ne olduğunu soracaklarından korkarak doğrudan doğruya annesinin ve Kit'in annesinin bulunduğu yere gitmedi. Kurnaz, küçük Barbara!

Bütün partinin ilk neşe ve taşkınlığı durulup Kit ve annesi, Barbara ve annesi, hatta Jacop ve bebek akşam yemeklerini hiç tezlenmeden -çünkü geceyi orada geçireceklerdi- yedikten sonra bay Garland, Kit'i başbaşa kalabilecekleri bir odaya çağırarak onu daha büyük bir şaşkınlığa düşürecek bir haberi olduğunu söyler, yaşlı bay, Kit'in bunu işitince meraklanıp sarardığını görünce, pek hoş bir sürprizle karşılaşacağını ekleyerek ertesi sabah bir yolculuğa çıkıp çıkamayacağını sorar.

Kit:

«Bir yolculuk mu efendim?» diye sorar.

"Evet. Ben ve öbür odadaki dostumla. Niçin olduğunu varsayabilir misin?"

Kit daha çok sararıp başını iki yana salladı.

Efendisi:

«Her halde bileceksin; bir çabala!» dedi.

Kit, anlaşılmaz, dağınık bir takım sözcükler mırıldandı; ama 'bayan Nell'sözcüğünü üç dört kez net olarak söyledi ve

bu sırada sanki hiçbir umudu yokmuş gibi, başını iki yana sallayıp durdu.

Kit, efendisinin 'bir daha çabala!' demesini beklerken bay Garland, ciddilikle onun doğru bir varsayımda bulunduğunu söyledi.

«Sonunda çekilip saklandıkları yeri bulduk. Bu yolculuğumuz oraya!»

Kit, buranın neresi olduğunu, nasıl olup da bulunduğunu, bulalı ne değin olduğunu, bayan Nell'in mutlu olup olmadığı üzerine birtakım sorular kekeledi.

«Hiç kuşkusuz pek mutlu. Hiç olmazsa umarım ki, pek yakında mutlu olacak. Duyduğuma göre, zayıf düşüp hastalanmış. Ama bu sabah daha iyi olduğunu ve pek umutlu bulunduklarını öğrendim. Otur, gerisini dinle!»

Kit, büyük bir ilgiyle hemen oturdu. Bay Garland ona genç bir adamken çekilen fotoğrafı, en iyi odalarında asılı bulunan ve kendisinden bahsedildiğini anımsayacağı erkek kardeşinin öyküsünü anlattı. Bu kardeşinin şimdi gençlik ve öğrenim arkadaşları olan bir papazla birlikte uzak bir köyde yaşadığını söyledi. Nasıl olup da iki kardeş olarak birbirlerini sevmelerine karşın uzun zamandır buluşmadıklarını, ara sıra mektuplaştıklarını, nasıl hep birbirlerinin boynuna sarılacakları günü beklediklerini, ama insanların alışık oldukları gibi zamanın geçmesine ve geleceğin geçmişe dönüşmesine izin verdiklerini anlattı. Bay Abel gibi pek iyi huylu, kendi halinde ve inzivadan hoşlanan bu kardeşini, aralarında yaşadığı saf yürekli insanlar pek sever ve ondan her biri ayrı ayrı iyilik gördüğü için ona ayrıca saygı gösterirlerdi. Bütün bu bilgiyi yavaş yavaş ve uzun yıllar içinde elde etmişti. Çünkü bekar olan kardeşi sessiz soluksuz iyilik eden, takdire değer olsa bile kendi iyi davranışlarından çok, başkalarının iyiliklerini bulup çıkaran ve onları övmekten zevk alan bir insandır. Bu bakımdan köydeki dostlarından pek az bahsetmiştir; ama bunlardan özellikle ikisi üzerinde zihni o değin meşguldür ki, birkaç gün önce aldığı mektup hepten onlar üzerinedir. Onların

aylak dolaşmaları birbirine karşı olan sevgileri üzerinde öyle bir öykü anlatmıştır ki, pek az okurken göz yaşı dökmekten kendini alabilir. Bay Garland bu mektubu alınca, öyle uzun zamandır soruşturup araştırılan yitiklerin onlar olduğunu ve Tanrının onları kardeşinin özenine yönelttiğini anlamıştır. Bunun üzerine kardeşine mektup yazıp onlar üzerindeki kuş-kuyu ortadan kaldıracak tamamlayıcı bilgi istemiş; yanıt o sabah gelmiş ve kanısının doğru olduğu gerçekleşmiştir. Hemen ertesi gün yapılacak olan yolculuğun nedeni budur.

Yaşlı bay, ayağa kalkıp elini Kit'in omzuna koyarak:

«Bu aralık senin dinlenmeye gereksinimin var!» dedi. «Çünkü böyle bir yolculuk en güçlü gövdeli bir insanı güçsüz düşürecek bir yolculuktur. Tanrı rahatlık versin. Hayırlı yolculuklar!»

LXIX

Kit ertesi sabah hiç tembellik duyumsamadan; şafakla birlikte, yatağından sıçrayıp kalktı; sevinçle karşıladığı yolculuk için hazırlanmaya başladı. Bir gün önceki olayların doğurduğu heyecan ne geceleyin duyduğu beklenmedik haber; uzun, karanlık saatler boyunca uykusunu kaçırmış ve öyle tedirgin edici düşler görmüştü ki, yataktan kalkmak bir dinlenme sayılırdı.

Ama aynı amaç uğrunda katlanılacak olan büyük bir yorgunluğun başlangıcı -mevsimin bu fırtınalı zamanında yaya olarak yapılacak, her türlü umudun boş çıkışı ve zorluk içinde gecek, ancak büyük bir keder, yorgunluk ve acı içinde bitecek olan uzun bir yolculuğun başlangıcı; onun en çok azim ve dayanma gücünü deneyecek, en çok soğukkanlılığa gereksinilecek, elverir ki iyi başarıldığında Nell'e uğur ve mutluluk getirebilecek zahmetli bir girişimin öncesi- olsaydı: Kit'in nesheli çabası aynı şiddetle kıskırtılmış olur. Hiç olmazsa aynı coşku ve sabırsızlığı göstermesine yol açardı.

Merak ve heyecan içinde olan yalnız o değildi. Daha kal-kalı bir çeyrek saat olmadan, bütün ev halkı ayakta ve meş-

guldü. Herkes hazırlığı kolaylaştırmak için elinden geleni yapıyordu. Yabancı bay, kendisi hiçbir şey yapmamakla birlikte, her şeyi denetliyor, hepsinden daha devingen görünüyordu. Bavullar, büyük bir hamaratlılıkla hazırlandı ve gün doğarken yolculuk için her şey tamamlanmış oldu. O zaman Kit bu değin atik davrandıklarına pişman olmaya başladı; çünkü kiralanan araba, saat dokuzdan önce gelmeyecekti ve aradaki bir buçuk saatlik zamanı doldurmak için, kahvaltı etmekten başka yapacak bir iş yoktu.

Ama Barbara vardı. Barbara hiç kuşkusuz meşguldü. Kit ona yardım edebilirdi ve bu sayede vakti, akla gelen her çare-den iyi bir biçimde, geçirebilirdi. Barbara'nın bu önleme bir isteksizliği yoktu ve Kit geceleyin birdenbire içine doğan bir düşünceyi izleyerek Barbara'nın kendisine düşkün olduğunu ve kendisinin de Barbara'dan hoşlandığını düşünmeye başladı.

Şimdi, gerçeği söylemek gerekirse, bütün ev halkı içinde bu acele ve tez dolambaçlıktan en az hoşlanan Barbara'ydı. Kit açık yürekle ne değin memnun ve mutlu olduğunu söyleyince, Barbara daha çok pusardı ve bu işten eskisinden daha çok az zevk duyar göründü.

Anlatılması olanaksız bir ilgisizlikle:

«Döneli çok olmadı ki gene ayrılmaktan sevinesin!» dedi.

«Ama ne amaç uğrunda! Bayan Nell'i getireceğiz. Onu gene göreceğiz. Düşün bir kez! Sonunda senin de onu göre-
ceğine çok seviniyorum, Barbara!»

Barbara, bundan fazla bir zevk duymadığını söylemedi; ama bir baş sallamasıyla bu duyguyu o değin açıkça anlattı ki, Kit pek bozuldu ve saf yürekle onun niçin bu sorunu böyle soğuk karşıladığına şaşıtı.

Kit ellerini oğuşturarak:

«Onu görünce inanıyorum ki, sende en şirin, en güzel yüzü gördüğünü söyleyeceksin!» dedi.

Barbara, gene başını salladı.

«Ne var Barbara?»

Barbara, çirkin ve ekşi olmaktan uzak bir biçimde dudaklarını büzüp somurtunca, dudakları daha kırmızı göründü.

Hiçbir okulda hiçbir öğrenci Kit'in Barbara'yı öptüğünden beri gösterdiği ilerleyişten fazlasını gösteremezdi. Şimdi Barbara'nın yüreğindeki anlıyordu. Dersini ezbere öğrenmişti. Kitabı da Barbara'ydı. Bu kitap açık, matbaa yazısıyla önünde duruyordu.

«Barbara, bana darıldın mı?»

Hayır, Barbara darılmamıştı. Darılmaya hakkı yoktu. Zaten darılsa da, darılmasa da ne önemi olurdu! Ona kim önem verirdi!

«Ben, elbette ben!»

Barbara bunun nedenini anlamadı.

Barbara düşünürse nedenini bulurdu.

Barbara düşündü, ama nedenini bulamadı. Kit'in ne kastettiğini anlamıştı. Her halde onu yukarda bekliyordu. Barbara'nın yukarı çıkması gerekti.

Kit, nazikçe onu alıkoyarak:

«Hayır Barbara, dostça ayrılalım!» dedi. «Bütün üzüntülerim sırasında hep seni düşünüyordum. Sen olmasaydın daha çok üzülürdüm.»

Barbara kızarınca ve bir kuş gibi büzülünce ne değin hoş görünüyordu.

Kit, içtenlikle:

«Barbara, sana gerçeği söylüyorum, ama istediğim denli güçle anlatamıyorum!» dedi. «Bayan Nell'den hoşlanmanı isteyişim, seninle aynı duyguları paylaşmak istediğimdendir. Ona bir hizmette bulunmak için hiçbir şeyden sakınmam. Ama onu göreceğ olursan, inanıyorum ki sen de aynı şeyi yaparsın.»

Barbara, üzgün ve ilgisiz görüldüğüne üzüldü.

«Ondan sanki bir melekmiş gibi düşünüp konuşmaya alıştım. Onu gene göreceğimi, elini uzatıp her zaman söylediği gibi (benim eski dostum Kit!) ya da buna benzer bir şey söyleceğini sanıyordum. Onu, çevresinde dostlarıyla birlikte mutlu göreceğimi ve hak ettiği biçimde yetiştirildiğini düşünüyordum. Kendimi de onun eski dostu, onu sevecen, iyi yürekli, nazik bir küçük hanım olarak seven, ona hizmet edebilmek

için her zorluğa katlanan ve gene de katlanacak olan bir insan olarak düşünüyordum. Yanında eşi dengiyle birlikte dönüp beni unutacak ya da benim gibi sıradan bir insanla tanışıklığı olduğundan utanarak, soğuk davranacağından korkuyordum. Bu, yüreğimi anlatabileceğimden fazla kırırdı. Ama gene düşününce, ona karşı haksızlık ettiğimi anladım. ve önceki kararımдан şaşmayarak onu gene hep eskisi gibi göreceğimi umdum. Bu umutla onu olduğu gibi anımsayınca, onu hep memnun etmeye çalışacağımı ve sanki daha onun hizmetindeymişim gibi davranacağımı duyumsadım. Bu duygum doğruysa -yanlış olduğunu sanmıyorum- ona borçlu olur, daha çok sever, sayarım. Sözlerime inan; açık gerçeğin hepsi bu!..»

Küçük Barbara ters ve huysuz bir insan değildi. Pişman olarak göz yaşı döktü. Bunun daha ne gibi konuşmalara yol açtığını araştırmaya gerek yok; çünkü bu sırada arabanın tekerleklerinin sesi duyulmuş ve peşinden kapının tokmağı pek çalımlı biçimde vurulmuş, kısa bir sessizliğe kavuşan evin içinde on kat bir koşuşturma ve devinim baş göstermişti.

Yolculuk arabasıyla hemen aynı zamanda Chucster de bir kira arabasıyla çıkagelmiş, getirdiği bazı belge ve bir miktar parayı yabancı baya teslim etmişti. Bu görevi gördükten sonra, Chuckster aile topluluğunun arasına katıldı ve ayakta olduğu halde uzanıp almaca kahvaltı ederken zarif bir ilgisizlikle arabanın dolmasını seyretti.

Sonra bay Abel'e dönerek:

«Şu bizim züppe de birlikte mi gidiyor?» diye sordu. «Onun varlığı bunak ihtiyar üzerinde iyi bir etki bırakmayacağı için onun bu yolculukta yer almayacağını varsaymıştım.»

«Kimin üzerinde?

Chuckster azdan bozularak:

«Yaşlı centilmen üzerinde!» diye düzeltti.

Abel, ince bir alayla:

«Müvekkilimiz şimdi onu birlikte götürmeyi yeğliyor!» dedi. «Bu düşünceye artık gerek yok. Çünkü amcama olan güvenleri, yapılan araştırmanın dostça olduğunu kanıtlamaya yeterli gelecektir.»

Chukster pencereden dışarı bakarak:

«Benden başka herkes!» dedi. «Kendini beğenmiş Kit benden önde geliyor. Şu beş sterlinlik banknotu almamış ama, her zaman böyle bir şeyin peşinde olduğuna kuşkum yok! Daha hiçbir şey ortaya çıkmamışken bunu söylemişim. Ne güzel bir kız şu! Hayran olunacak küçük bir varlık!»

Chuckster'in övgülerine konu olan bu güzel varlık Barbaray'dı Arabanın bereketi için şimdi her şey hazır olduğundan Barbara da arabanın yanındaydı. Chuckster, olup bitenlere birdenbire büyük bir ilgi duyarak çalımla bahçeye çıkmış; uygun bir yerden onları seyrediyordu. Dişilere karşı deneyim sahibi olduğundan ve onların yüreklerini çecek türlü yollar bildiğinden, olduğu yerde bir elini beline dayayıp diğer eliyle uzun saçlarını sıvazladı. Kibar çevrede bu poz çok sevilir ve tatlı bir ısılda süslenecek olursa, pek verimli sonuçlard olur.

Oysa kentle kasaba arasında öyle bir ayırım vardır ki, hiç kimse bu anışık, simgesel konuma önem vermedi. Hepsi, yolcuları selamlamak, el öpmek, mendil sallamak gibi zararsız sıradan şeylerle meşguldü! Yabancı bay, bay Garland arabaya binmişlerdi. Seyis yerini almış, Kit de sarınıp sarmalanıp arkaya oturmuştu. Bayan Garland, bay Abel, Kit'in annesi, küçük Jacop hep oradaydılar. Gözüne uyku girmeyen bebeği kucağında tutan Barbara'nın annesi de arka sırada seçiliyordu. Hepsi başını sallıyor, elini sallıyor ve bütün güçleriyle 'Güle güle!' diye bağıryorlardı. Bir dakika sonra araba gözden yitti. Pazar günleri parklarda faytonlarla geçen hanımlardan ilgi toplayan başarılı Chuckster, olduğu yerde yalnız kalarak, Kit'in arabanın arkasından Barbara'ya el salladığını, Barbara'nın da ona el salladığını gördü!

Bu müthiş gerçeğe olduğu yerde büyülenmiş gibi kalan ve kendi kendine Kit'in bir kötülük prensi, züppeler kralı olduğunu söyleyen, bir tiksindirici olayın başlangıcını zihninde bilinen bir şilin hesabına götüren Chuckster'in düşünceleri, yuvarlanarak uzaklaşan araba tekerleklerinin izini izleyerek yolcularımızın bu soğuk ve rüzgârlı havadaki yolculuğuna katılmak olan amacımızdan uzaktır.

Pek soğuk bir gündü. Sert bir rüzgâr karşılarından esip savuruyor; sert toprağı ağırtıyor; çitlerden, ağaçlardan silkip sarstığı kırağları toz gibi çevreye savuruyordu. Ama Kit havaya pek aldırış etmiyordu. Uluyan rüzgarda öyle bir tazelik ve özgürlük vardı ki bıçak gibi kesmese, doğrusu pek hoştu. Rüzgar kırağları silkip savuruyor; ince dalları ve kurumuş yaprakları söküp atıyor; onları allak bullak uçuruyordu. Sanki haber çevreye yayılınca, bir duygu birliğiyle her şeye bir telaş gelmişti. Rüzgarın ne değin sert eserse, o değin hızla gidiyor görünüyordardı. Rüzgarın her bir savurmasını savarak ilerlemek, onları birer birer yenmek, yaklaştıkça hız ve şiddet kazandıklarını görmek, rüzgar ısıklık çalıp geçerken bir an eğilmek, sonra arkaya bakıp uzaklaştıklarını, boğuk seslerin uzaklarda yittiğini ve koca ağaçların eğildiklerini seyretmek zevkli bir şeydi.

Rüzgar bütün gün dinmeksizin esti. Gece açık ve yıldızlıydı; ama rüzgar kesilmemişti ve soğuk kemiklere işliyordu. Bazan uzun bir menzilden sonra, Kit havanın biraz daha sıcak olmasını istemekten kendini alamıyor; ama atları değiştirmek için konakladıkları zaman koşup ısındıktan eski sürücüyeye parası verilip yenisi uyandırılıncaya ve atlar koşuluncaya değin, gene ileri geri koştuktan sonra, kanı öyle ısınmıştı ki, parmak uçları sızlayıp acıdı. O zaman ısının bir derece daha az olması yolculuğun bütün zevkini yitirmek demek olduğunu duyumsayarak neşeyle yerine sıçradı ve tekerleklerin keyifli müziğine uyarak, kent halkı sıcak yataklarında uyurken, ıssız yolda şarkı söyledi.

Diğer yandan, arabanın içinde uyumak eğiliminden uzak olan iki centilmen de konuşarak vakit geçirmeye çalışıyorlardı. Her ikisi de merak ve umut içinde olduklarından, konuşmalarının konusunu yolculuklarının amacı, duydukları, haberle ilgili umut ve korkuları oluşturuyordu. Umutları çok korkuları azdı. Bu korku da birdenbire uzanan bir umudun doğurduğu anlatılmaz bir tedirginlik ve uzanan bir bekleyiş sınırını aşmıyordu.

Gecenin yarısı geçip yabancı bay, konuşmaları arasındaki aralardan birinde, gittikçe daha sessiz ve düşünceli bulundu-ğu bir sırada, yol arkadaşına dönüp sordu.

«Dinlemekten hoşlanır mısınız?»

Bay Garland gülümseyerek:

«Herkes denli!» dedi. «İlginç bir şey dinlemekten hoşlanırım. İlgili olmasam bile öyle görünmeye çalışırım. Niçin sordunuz?»

«Kısa bir öyküm var. Sizi bununla deneyeceğim. Pek kısa bir öykü.»

Yabancı bay, yanıt beklemeden elini yaşlı yol arkadaşının koluna koyarak öyküsüne başladı:

«Vaktiyle birbirini çok seven iki erkek kardeş vardı. Yaşları arasında on iki yıllık bir ayırım bulunuyordu. Belki yaşları arasındaki bu ayırım onların ayırdında olmadan, birbirini daha çok sevmelerine neden olmuştu. Aralarındaki bu önemli yaş ayırdına karşın, birbirinin pek çabuk rakibi oldular. En derin ve güçlü sevgileri bir kişi üzerinde toplandı.

«Bunu ilk kez anlayan -onun duygun ve uyanık olması için nedenler vardı- küçük kardeş olmuştu. Onun düştüğü bahtsızlık, ruhunu saran işkence, zihninde geçen savaşım üzerinde durmayacağım. Hastalıklı bir çocuktü. Büyük kardeş iyi sağlık ve büyük bir enerji içinde sabırlı ve düşünceli davranarak ve sevdiği oyunları unutarak küçüğünün yatağı başında oturup onun solgun yüzünde alışılmadık bir penbelik oluşuncaya değin masallar anlatır; onu kucağında yeşil kırlara taşır; zavallı tasalı çocuk yaz günü çevresine bakınıp doğada kendisinden başka her şeyden sağlık. Taştığını görürken, ağabey, kardeşine bakar, ona düşkün ve sadık bir hastabakıcı olurdu. Küçük, zayıf kardeşine kendisini sevdirmek için ağabeyin bütün yaptıklarını anlatmaya gerek yok; yoksa öykümün sonu gelmez. Ama deneyim zamanı gelince, küçük kardeşin yüreğı bu eski günlerin anılarıyla doluydu. Tanrı ona düşüncesiz gençliğin özverisini, düşünceli bir erkeklikle ödeyecek güç verdi. Ağabeyini mutlu etmek üzere çekilip gitti.

«Gerçeği hiç söylemedi. Yabancı ülkelerde ömrünü tüketmek üzere ülkeden ayrıldı.

«Büyük kardeş onunla evlendi; ama genç kadın çok geçmeden öldü ve ona bir kız ocuk bıraktı.

«Eski bir ailenin resim kolleksiyonuna dikkat etmişseniz, aynı yüz ve bedene -çoğunlukla en ince ve güzeline- kuşaklar boyunca rastladığınızı anımsayınız. Aynı şirin genç kızın -sanki hiç değişmemiş ve yaşlanmamış gibi- ırkın bir koruyucu meleği gibi, her türlü felaket anlarında onlara destek olup bütün günahlarının kefareti olduğunu görürsünüz.

«Annesi bu kk kızda sanki yeniden yaşıyordu. Annesini hemen hemen kazanmakla birlikte yitiren babanın, onun soluk alan bir rneği olan, kızına ne büyük bir sevgiyle bağlandığını takdir edersiniz. Genç kız büyüyüp yetişti ve yüreğini onun değerini anlayamamak bir erkeğe verdi. Kızına pek düşkün olan babası, onun sararıp solmasına razı olmadı. Belki genç adam sandığından daha değer bir insandı. Hiç kuşkusuz kız gibi bir yaşam arkadaşıyla iyi bir koca olabilirdi. Onları elele verip evlendirdi.

«Bu evliliği izleyen bütün kötücül, soğuk, savsama ve yersiz azarlara karşın; kocasının neden olduğu perişanlık, anlatması çok düşkün ve acıklı, dayanması zor günlük yaşam savaşımlarına karşın; genç kadın ruhunun bütün sadıklığıyla ve ancak kadınlara özgü bir doğayla ve iyi huylulukla didinip durdu. Ellerinde avuçlarında olanı tüketip şimdi bir çatı altında yaşadıkları için, her saat onun bahtsızlığına ve ona karşı yapılan kötü tutumlara tanık olan babasının yoksul düşmesine karşın, genç kadın babasının hatırı için halinden yakınamadı. Sabır ve beslediği büyük sevgi sayesinde son dakikaya değin göğsünü gereken genç kadın, kocasının ölümünden üç hafta sonra Tanrının rahmetine kavuştu ve iki yetimi babasının özenine tergedi. Biri on, on iki yaşlarında bir erkek ocuk; diğeri bir kız -tıpkı annesinin çocukluğunda olduğu gibi- zayıf, ince, güçsüz bir kk kızdı.

«Bu iki yavrunun dedesi olan büyük kardeş, yılların etkisinden çok, felaketin demir pençesi altında, ezilmiş bir insan-

di. Elinde avucunda kalan biraz parayla önce resim, sonra antika tiacaretine başladı. Daha çocukken bu gibi şeylere merakı vardı. Beslediği bu zevk şimdi ona kaygılı ve kuşku-lu bir rızık sağlayacaktı.

«Erkek çocuk kişisel olarak ve ruhça babasına çekti. Kız çocuksa annesine öylesine benziyordu ki, yaşlı dede, onu ku-cağına alıp yumuşak mavi gözlerine baktığı zaman, kötü bir düşten uyandığını ve kızının yeniden küçük bir çocuk olduğu-nu sanıyordu. Dik kafalı erkek çocuk, dedesinin çatısını küçük görerek ayrıldı ve kendi zevklerine daha uygun arka-daşlar aradı. Yaşlı dede ile kız çocuk birlikte yaşadılar.

«O zaman yaşlı dede, yüreğine en yakın olan iki ölünün bütün şevgisini bu zayıf, ince varlığa verdi. Hep karşısında olan bu yavru ona her an iki ölüyü, görüp tanığı olduğu bütün ezinci, kızının çektiklerini anımsatıyordu. Erkeğin düşkün ve yüzsüz yaşamı -tıpkı babası gibi- yaşlı dedenin parasını tü-ketince ve onlara geçici bir yokluk ve sıkıntı verince; yaşlı adamı zihninden, eksik olmayan bir gereksinim ve yoksulluk korkusu kapladı. Bu korkusu torunu hesabınaydı. Bu korku evin içinde, sanki bir hayalet gibi, gece gündüz onu tedirgin ediyordu.

«Küçük kardeş birçok ülkelerde yolculuk etmiş ve yalnız yaşamıştı. Bu gönüllü sürgün yaşamı yanlış yorumlanmış ve acıyla yüreğini koparan olay, sitem ve alayla karşılanmış; yo-lunu gamlı bir gölge kaplamıştı. Diğer yandan küçük kardeşle büyüğü arasındaki iletişim zor, düzensiz ve çoğunlukla ke-sintiliydi. Aradaki uzun aralara karşın; bu haberleşme, size şimdiye değin anlattıklarımı öğrenmemi olanaksızlaştıracak değin kesikli değildi.

«Sonunda küçük kardeş acı ve kaygıyla yoğrulmuş olma-sına karşın, birlikte geçirdikleri eski mutlu günlerin düşünü görüp -tıpkı çocukken olduğu gibi- kendisini hergece büyüğü-nün yanında duyumsadı. Olası olanağı hızla iş ilişkilerini kesip bütün malını mülkünü sattı ve her ikisi için yetecek hatı-rı sayılır bir servet ve açık yürekle, titreyen bacakları ve in-sanlar için dayanılması zor bir heyecanla, bir akşam büyüğü-nün kapısını çaldı!»

Öykünün sesi gittikçe kısılmış ve sonunda susmuştu.

Bay Garland, onun elini sıkarak:

«Alt yanını biliyorum!» dedi.

Arkadaşı kısa bir suskunluktan sonra:

«Evet,» dedi. «Arkasını anlatmaya gerek yok. Araştırmalarımın semeresiz kaldığını biliyorsunuz. Büyük bir kavrayış ve uyanıklıkla yaptığınız araştırmalar sonunda iki kuklacıyla birlikte olduklarını öğrendik. Kuklacıları, hatta onların inzivaya çekildikleri köşeyi bile bulduk. Ama geç kaldık. Umarım bu sefer geç kalmayız!»

Bay Garland!

«Hayır,» dedi. «Bu sefer başarmamız gerek.»

Diğeri yanıt verdi:

«Böyle olmasını umut ve arzu ettim. Daha da ediyorum. Ama dostum, içimde ağır bir yük duyumsuyorum. Beni kaplayan hüznü; umut ve mantık tanımıyor!»

«Bunda şaşılacak bir şey yok. Anımsadığınız olayların bu kederli ve hüznü yer ve saatin özellikle şu yabanıl ve kasvetli gecenin doğal bir sonucu. Gerçekten kasvetli bir gece. Bakın rüzgar nasıl uluyor!»

LXX

Şafak sökmüştü; ama onlar daha yoldaydılar. Evden ayrıldıklarından beri yolda gerekli yiyecek ve içecek için mola vermişler, özellikle geceleyin atları değiştirmek için vakit yitirmişlerdi. Başka hiçbir yerde durmamışlardı; ama hava serindi ve yollar çoğunlukla yokuşlu olduğu için hızları ağırdı. Gidecekleri yere varmadan gene gece olacaktı.

Soğuğa karşı sertleşip karşı koyan Kit, bu yolculuğu erkekçe karşıladı ve kan dolaşımını sürdürecektir devinim buldu. Bir yol bu serüvenli yolculuğun mutlu sonucunu düşünerek, bir yol pencereden dışarı bakıp her şeyi şaşkınlıkla seyrederek, tedirginliği düşünecek pek az zaman buldu. Gün kararırken, yolculuk arkadaşları gibi, onun da sabırsızlığı arttıysa

da, saatlerde geçip durdu. Kışın kısa gün ışığı çabuk yitti ve daha millerce yolculukları varken hava gene karardı.

Akşam karanlığında rüzgar kırılmıştı. Rüzgarın uzak inilti-leri şimdi daha derin ve yaslıydı. Rüzgar, yol üstünde her iki yandaki kuru çalılar arasında uğuldayarak esiyor ve kendine dar gelen bir yoldan görkemle geçerken giysisi hışırdayan bir hayalete benziyordu. Yavaş yavaş rüzgar kesilip durdu ve kar yağmaya başladı.

Kuş başı kar taneleri yolu kısa bir zamanda birkaç santim kapladı ve çevreyi ağır bir sessizliğe brrd. Tekerleklerin sesi kesilmiş; atların nallarının tıkırtı ve şıkırtısı, sıkıcı boğuk bir sese dönüşmüştü. Yolculuklarının zevk ve neşesi kırılmış onun yerine bir l suskunluğu sinmişti.

Kit kaşlarının üstünde donan kar tanelerine karşı gözlerini elleriyle siperleyerek, uzak bir kasabaya ulaştıklarını kanıtlayacak parıldayan ışıklar seçmeye çalışıyordu. Bu sırada, görünürde birtakım şeyler seçiyor; ama isabetin de yanılıyordu. Bir kilise kulesi biçiminde somutlaşan şey, bir ağaç, bir ambar, kendi arabalarının yolda bıraktığı gölgeyle sınırlı kalıyordu. Önlerinde giden ve onlara dar yollarda rastlayan atlılar, yayalar ve arabalara yaklaşıncı, onların da birer gölge olduğu anlaşılıyordu. Yolda bir duvar, bir harabe, sağlam bir çatı yükseliyor; ama bunlara doğru dalınca, yolun kendisinden başka bir şey görünmüyordu. Yer yer tuhaf dönemeçler, köprüler, su yüzeyleri seçiliyor gibi oluyor ve yolu güvenilmez, kuşku bir hale sokuyor; ama bunların da diğerleri gibi çıplak yolda birer loş hayalden başka bir şey olmadığı anlaşılıyordu.

Atları değiştirecek hcra bir yere vardıkları zaman, kolları, bacakları uyuştuğundan, yavaşça oturduğu yerden inip gidecekleri yere ne değin kaldığını sordu. Bu تنها yerlerde akşam şimdi hayli ilerlemiş sayılırdı ve halk uykudaydı. Ama bir pencereden bir ses, daha on mil kaldığını söyledi. İzleyen on dakika sanki bir saat gibi uzadı. On dakika sonra, üşüyüp titreyen bir insan, istediği atları getirdi. Kısa bir moladan sonra gene harekete geçtiler.

Üç dört mil daha aldıktan sonra, girdikleri kırılıktaki çukurlar ve araba izleri karla kaplı olduğundan, titreyen atlar için, birer tuzak oluşturun ve pek ağır ilerlemek zorunda kalıyorlardı. İçinde bulundukları heyecan arasında, kımıltısız oturup bu değin ağır bir yolculuğa dayanamayarak üçü de arabadan inip arabanın arkasından zorlukla ve ağır ağır yürümeye başladılar. Yol bitmez görüldüğü değin yürümekte zorluydu. Her biri kendi kendine arabacının yolu yitirdiğini düşünüp dururken, yakındaki bir kilise çanı gece yarısını vurdu ve araba durdu. Araba yoluna sessizce devam etmişti; ama karı çiğnemesi kesilince sanki büyük bir gürültü yerine tam bir suskunluk gelmişçesine oluşan sessizlik, şaşırtıcıydı.

Arabacı yerinden inip küçük bir hanın kapısını vurarak:

«İşte burası efendim!» dedi. «Hoppala! Gece yarısı burarlarda pek geç bir zaman!»

Kapının şiddetle ve uzun uzun vurulmasına karşın, hanın içindekiler uyanmadı. Her yer eskisi gibi karanlık ve durgundu. Biraz geri çekilip beyaz badanalı binada siyah lekeler halinde görünen pencerelere baktılar. Hiçbir ışık yoktu. Sanki ev tergenmiş ya da içinde bir yaşam eseri olmasına karşın içeride uyuyanlar ölüp kalmıştı.

Bir araya toplanıp tuhaf bir kararsızlıkla, sanki neden oldukları hüznü yankıları gene uyandırmak istemeyerek fısıltıyla konuştular.

Küçük kardeş:

«Bakalım arabacı içerdekileri uyandırabilecek mi?» dedi. «Biz şöyle bir dolaşalım. Ben kendi hesabıma çok geç kaldığımızı anlayınca değin huzur bulamayacağım. Tanrı rızası için bir yürüyelim.»

Arabacıyı olanağınca yer hazırlığını sağlamak ve kapıyı vurmaya devam etmek üzere orada bırakıp ayrıldılar. Kit evden ayrıldıkları zaman arabaya astığı ve o zamandan beri aklından çıkarmadığı küçük bir çıkınla -Tamamen Nell'in bıraktığı halde, eski kafes içindeki kuşla- onları izledi. Nell'in, kuşunu görmeye çok sevineceğini biliyordu.

Yol yeğnikçe inişliydi. Yoldan ayrılınca saatinin sesini işittikleri kiliseyi ve onun çevresinde toplanan küçük köy evlerini

gözden yitirdiler. Gecenin sessizliğinde gene başlayan kapı vurulmasını işitip üzüldüler. Adamın vaz geçmesini ya da ora kendileri dönünceye değin suskunluğu bozmamasını söylemiş olmalarını dilerdiler.

Soğuk bembeyaz bir giysiye bürünmüş bir hayalet halinde somutlanan eski kilise kulesi, önlerindeydi. Birkaç dakika sonra yanına geldiler.

Bembeyaz bir görünüm içinde saygı esinlendiren eski bir bina. Çan kulesindeki güneş saatini kar kaplamıştı ve ne olduğu belirsizdi. Vakit bile, sanki bir kasvetli geceyi hiç gündüz izlemeyecekmiş gibi, gamlı ve yaslı görünüyordu.

Pek yakında, mandallı bir kapı vardı; ama kilise avlusuna gelen bu kapıyı birkaç dar dehliz karşılıyordu. Hangi yana döneceklerini kestiremeyerek durakladılar.

Pek yakında olan köyün caddesi düzensiz birtakım kulübe kümesiyle sınırlıydı. Kulübeler çeşitli yükseklikte, çeşitli biçimdeydi. Bazılarının önyüzü bazılarının arkası, bazılarının camları caddeye bakıyor; şurada bir işaret direği, orada bir sundurma caddenin ortasını kaplıyordu. Yakındaki bir pencereden soluk bir ışık sızıyordu. Kit yollarını sormak için oraya yöneldi.

Kit'in seslenmesine içeriden yaşlı bir adam yanıt verdi. Soğuktan korunmak için boynuna bir şey dolayarak pencereye çıktı ve bu uygunsuz saatte kendisini kimin istediğini sordu.

«Bu soğuk havada beni gece yarısı kaldırmanın anlamı var mı? Benim işim gücüm, gece yatağımdan kaldırılmaya gerek göstermeyen bir iştir. Beni iş için isteyenler, özellikle bu mevsimde, bekleyebilirler. Ne istiyorsun!»

«Yaşlı ve hasta olduğunuzu bilseydim rahatsız etmezdim.»

Yaşlı adam tersce:

«Yaşlı mı?» dedi. «Benim yaşımı nereden biliyorsun? Her halde senin sandığın değin yaşlı değilim. Hastalığa gelince, birçok gencin sağlığının benden kötü olduğunu görürsün. Ne yazık ki, bu böyle! Yaşıma göre sağlam ve sağlıklı olduğumu değil, ama onların zayıf ve çelimsiz olduklarını kastediyorum.

Önce biraz kaba konuştuysam kusuruma bakma! Gözlerim geceleyin iyi seçmiyor. Bu yaştan ve hastalıktan değil. Gözlerim hep böyleydi. Bir yabancı olduğunu göremedim.»

«Sizi kaldırdığıma üzıldüm; ama kilise avlusu kapısında gördüğünüz şu centilmenler de buranın yabancıları ve pek uzak bir yoldan geliyorlar. Papazın evini arıyoruz. Salık verebilir misiniz?»

Yaşlı adam titrek bir sesle:

«Elbet verebilirim!» dedi. «Buranın zangoçluğunu yapalı gelecek yıl tam elli yıl olacak! Sağdaki yoldan gidin. Umarım iyi yürekli centilmene kötü bir haber vermezsiniz!»

Kit ona teşekkür edip hemen bir yanıtla kötü bir haberleri olmadığını söyledi. Tam geri döneceği sırada, bir çocuk sesi dikkatini çekti. Başını kaldırınca yandaki pencerede küçük bir çocuk gördü.

Çocuk merakla:

«Ne oluyor?» diye sordu. «Düşün doğru mu çıktı? Bu saatte ayakta olan bu genç kim?»

Kit yanıt vermeye fırsat bulamadan yaşlı zangoç:

«Zavallı yavrum, nasılsın?» diye sordu.

Çocuk, her dinleyeninin yüreğini etkileyecek bir içtenlikle ve merakla yineledi.

«Düşün doğru mu çıktı? Ama hayır, bu hiç olamaz! Nasıl olabilir, nasıl olabilir?»

Zangoç:

«Onun ne amaçladığını anlıyorum!» dedi. «Haydi yatağına haydi yatağına yavrum!»

Çocuk bir üzümlü taşkınlığı içinde:

«Olamayacağını biliyordum. Sormadan önce biliyordum.» dedi. «Ama bütün bu gece ve dün gece şu acıklı düşten kurtulup uyuyamıyorum!»

Yaşlı adam onu yatıştırarak:

«Gene uyumaya çalış, artık düşün görmeyin!» dedi.

«Hayır, hayır düşümün yitmesini istemiyorum. Acıklı olmasına karşın, sürmesini istiyorum. Düş görmekten korkmuyorum; ama çok üzgün çok üzgünüm.»

Yaşlı zangoç ona dualar etti, çocuk ona iyi geceler diledi ve Kit oradan ayrıldı.

Kit, çocuğun söylediği sözlerin anlamını anlamadığı için, söylediklerinden çok onun haline acıyarak geri döndü. Zangoçun salık verdiği yola saptılar ve çok geçmeden papazın evinin duvarı önüne geldiler. Burada çevrelerine bakarlarken, uzakta harap binalar arasında ışıldayan, tek, bir tek ışık gör-düler.

Işık yuvarlak bir pencereden geliyordu ve çevresindeki yüksek duvarların gölgesiyle kaplanmış olduğundan bir yıldız gibi parlıyordu. Başları üstündeki yıldızlar gibi yalnız ve kımıldısız duran bu ışık, sanki gökyüzünün oldum olası lambalarıyla bir ilişkisi varmış gibi, onlarla bir dostluk havası içinde yanı-yordu.

Küçük kardeş:

«Bu ışık nedir?» diye sordu.

Bay Garland:

«Her halde onların oturduğu harabeden geliyor; çevrede başka harabe göremiyorum!» dedi.

Küçük kardeş:

«Bu saatte uyanık olamazlar!» dedi.

Kit ise hemen araya girerek, onlar kapıyı çalıp beklerken ışığın yandığı yere değin gidip ayakta bir kimse olup olmadığını anlamak için izin istedi. İstedığı izni alınca büyük heyecan ve merakla, kuş kafesini elinde tutarak, ışığın yandığı noktaya koştu.

Mezarlıklar arasında tez dolambaç koşmak kolay bir şey değildi. Başka bir zaman daha yavaş yürüyebilir ya da mezarlığın yanından geçebilirdi. Önüne çıkan engellere önem vermeden ve hızını azaltmadan kısa bir zamanda pencerenin birkaç metre yanına geldi.

Olası olanağı sessizce ilerledi, sarmaşığa giysiyle değecek değin yaklaşıp dinledi. İçeriden hiçbir ses gelmiyordu. KİLİSE bile bu değin sessiz değildi. Pencere camına dokunarak gene dinledi. Hayır, hiçbir ses yoktu. Ama çevre o değin sessizdi ki, eğer varsa, uyuyan bir insanın soluğunu bile duyabilirdi.

Böyle bir yerde, gecenin bu saatinde, ışık bulunsun da, yakınında hiçbir kimse bulunmasın, şaşılacak bir şeydi!

Pencerenin alt kısmını bir perde örtüyordu ve odanın içini göremiyordu. Ama perdeye içeriden hiçbir gölge vurmuyordu. Duvara çıkıp pencerenin üstünden bakmak da tehlikeliydi. Oturdıkları yer gerçekten burasıysa, gürültü genç kıızı ürkütebilirdi. Dinleyip durdu. Usanç verici boşluk hep aynı kaldı.

Yavaş yavaş ve önlemleri adımlarla oradan ayrılarak harabenin çevresini dolandı ve sonunda bir kapıya geldi. Kapıya vurdu. Hiçbir yanıt çıkmadı. Ama içeriden tuhaf bir ses geliyordu. Ne olduğunu kestirmek zordu. Acı çeken bir insanın iniltisine benziyordu. Ama pek düzenli ve devamlı olduğu için bu da olamazdı. Bir an bir şarkı, bir an bir iniltiye benziyordu. Daha doğrusu onun değişen varsayımlarına uyuyordu; çünkü ses hiç değişmiyordu. Bu ses işittiği hiçbir sese benzemiyordu. Bu seste korku veren, tüyleri ürperten, bu dünyaya ilişkin olmayan bir çeşni vardı.

Kit, karda ve soğuktakinden daha çok üşüdüğünü duyumsadı. Gene kapıyı çaldı. Gene yanıt alamadı. Ses hiç kesilmeden sürüyordu. Elini mandala koyup dizini kapıya dayadı. Kapı içeriden sürgülü değildi; itilince menteşelerin üzerinde döndü. Eski duvarlarda, yanan bir ateşin parıltılarını gördü ve içeri girdi.

LXXI

Odada lamba ya da şamdan yanmıyordu. Odun ateşinin donuk kırmızı ışığı ona, ocağın yanında arkasını dönmüş olduğu halde oturan ve yanıp sönen ışığın üzerine eğilmiş olan bir insan gösterdi. Halinden, ateş başını seven bir insan olduğu anlaşılıyordu. Hem öyleydi, hem değildi. Kıvrılıp, büzülüp oturan insan oradaydı; ama ellerini bu tatlı suya uzatmamıştı. Dışarıdaki kemiklere işleyen soğukta üşüyüp büzülmek bu rahatlıkla karşılaştırılmazdı. Bacaklarını birbirine dolaşmış, başını eğmiş, kollarını göğsü üzerinde kavuşturmuş,

parmaklarını birbirine geçirmiş olduğu halde, hiç durmadan sallanırken Kit'in dışarıda işittiği kederli sesle bir şeyler mırıldanıyordu.

Kit içeri girerken kapı, arkasından, onu sıratıp ürküten bir gürültüyle kapanmıştı. Meçhul kişi ne konuştu, ne arkasına dönüp baktı, ne de bu gürültüyü işittiğini belirtecek bir davranışta bulundu. Bu, yaşlı bir adamdı. Başındaki sa, gözlerini dikip baktığı ufalanıp snen korkular gibi beyazdı. Yaşlı adam, snk ışık, geçen ateş, eski oda, suskunluk, sönmekte olan bir yaşam; loşluk, hepsi birbirine ne değin uygundu. Kl, toz ve haraboluş!

Kit, bir şey söylemeye çalıştı. Ağzından kendisinin de bilmediği birkaç sözcük ıktı. İnsanı ürküten aynı yeğnik ses, sandalye de aynı sallanış devam ediyordu. Hiç değişmeyen ve Kit'in varlığına önem vermeyen tasalı yaşlı kişi aynı yerdeydi.

Eli kapının mandalında dururken, ocaktaki bir odun parçasının kısılıp düşmesiyle oluşan alev yardımıyla Kit'in dikkati yaşlı kişinin üzerinde toplandı. nce durduğu yere sokuldu; bir adım, bir adım daha attı. Bir adım daha atınca, adamın yüzünü seçti. Evet, değişmiş olmasına karşın, onu çok iyi tanıyordu.

Diz çöküp elini tutarak:

«Efendim, aziz efendim! Bana bir şey söyleyin!» dedi.

Yaşlı adam ona doğru döndü ve sanki içi boş bir şeyden gelen bir sesle mırıldandı:

«Bir daha!.. Bu gece hayaletlerin ardı kesilmiyor!»

«Hayalet değil efendim; ben eskiden hizmetinizde olan Kit'im... Hiç kuşkusuz beni tanıyorsunuz. Bayan Nell nerede?»

«Hepsi bunu söylüyor. Hepsi aynı soruyu soruyor!»

«O nerede? Bana bunu söyleyin, tek bunu söyleyin, efendim!»

«şuracıkta uyuyor!»

«Oh, iim rahatladı.»

«Evet, Tanrıya şükür! O uyurken kaç uzun geceler gecesi Tanrıya dua ettim. Bunu ancak Tanrı bilir. Dur, dinle! Seslendi mi?»

«Hiçbir ses duymadım.»

«Duydun. Şimdi gene onu duyuyorsun. Şu sesi duymuyor musun?»

Doğrulup gene kulak verdi.

Utkun bir gülümsemeyle:

«Bunu da duymuyor musun?» diye bağırdı. «Hiçbir kimse bu sesi benim gibi iyi tanıyabilir mi? Dur, dinle!»

Kit'e sessiz durmasını işaret ederek bir başka odaya geçti. Kısa bir aradan sonra -bu sırada yumuşak, avutucu bir sesle konuştuğu işitiliyordu- elinde bir lambayla geri geldi.

Bir fısıltıyla:

«Daha uyuyor!» dedi. «Haklıymışsın, seslenmemiş; belki düşünde konuşmuştur. Bundan önce oturup onun uyuduğunu seyrettiğim zamanlar, çok kez beni çağırdığı olmuştur. Sesi çıkmamasına karşın, dudaklarının oynamasından benden bahsettiğini biliyorum. Işığın gözlerini kamaştırmasından çekindiğim için lambayı buraya getirdim.»

Ziyaretçiyle konuşacak yerde, daha çok kendi kendine söyleniyordu; ama lambayı masanın üstüne koyduktan sonra, sanki ansızın bir anı ya da meraktan, lambayı gene eline alıp onun yüzüne yaklaştırdı. Sonra, sanki böylece yapmak istediği şeyi unutmuş gibi, dönüp lambayı yere bıraktı.

«Derin bir uykuda!» dedi. «Tevekkeli değil, en yağnik ayakların bile daha sessiz olması için, melekler yeri kalın bir kor tabakasıyla örttü. Kuşlar bile onu uyandırmamak için göçüp gittiler. Onları beslerdi. Üşümüş, aç olsalar bile ürkek kuşçağızlar bizden kaçarlardı; ama ondan hiç kaçmazlardı.»

Yaşlı adam gene durdu ve hemen hemen soluğunu keserek uzun zaman kulak verip dinledi. Bu merakı geçtikten sonra, eski bir sandığı açtı ve sanki canlı yaratıklarmış gibi, sevgiyle çıkardığı birtakım giysileri eliyle sıvazlayıp okşama-yaya başladı.

'Nell, dışarıda toplanacak böğürtlenler varken ne diye tembel tembel uyuyorsun?' diye mırıldandı. 'Küçük dostların ka-

piya toplanıp Nell, şirin Nell nerede. diye seslenip dururken ve seni görmedikleri için, içlerini çekip ağlarken, ne diye tembelce yatıyorsun? Çocukları pek severdi. En yabanılları bile onun her istediğini yapardı. Onlara karşı pek sevecendi.'

Kit, konuşacak güç bulamadı. Gözleri yaşarmıştı.

Yaşlı adam bir giysiyi göğsüne bastırıp buruşmuş elleriyle okşayarak:

«En çok sevdiği ev giysisi!» dedi. «Uyandığı zaman özle-yecek. Şaka olsun diye buraya şaklamışlar. Ama ona bunu vereceğim. Dünyanın bütün serveti bir araya gelse, sevgili yavrumu üzmem. Şu kunduraları görüyor musun? Bak nasıl yıpranmış! Bunları son uzun yolculuğumuzun anısı olarak sakladı. Küçük ayaklarının nerelerde toprağa değdiğini görüyorsun. Sonradan öğrendim ki, taşlar ayaklarını kesip berelemiştir; ama o, bunu bana hiç söylemedi. Hayır, hiç! Tanrı ondan razı olsun! Şimdi nasıl topalladığını görmeyeyim diye arkadan yürüdüğünü anımsıyorum. Ama elimi hiç bırakmamış ve hep bana rehberlik etmişti.»

Dede, giysiyi dudaklarına götürüp gene özenle yerine yerleştirdikten sonra, kendi kendine konuşmaya devam etti. İki de bir, biraz önce gittiği küçük odaya dalgın dalgın bakıyordu.

«Böyle yatakta tembel tembel yatmak huyu yoktu; ama o zaman sağlığı yerindeydi. Sabırlı olmak gerek!» dedi. «İyileşince, gene eskisi gibi erkenden kalkıp, insana sağlık veren sabah havasında çevrede dolaşacak. Kaç kez gittiği yerin izini bulmaya çalıştım. Ama onun yeğnik, peri ayakları şebnemli toprakta bana rehberlik edecek bir iz bırakmazdı. Kim o? Kapıyı kapa! Çabuk! Onu soğuktan sakınıp sıcak tutmaya dikkat etmek gerek.»

Gerçekten kapı bay Garland ile arkadaşı ve diğer iki bayın içeri girmesi için açılmıştı. Bunlar, öğretmen ile papazın bekar arkadaşıydı. Öğretmenin elinde ışık vardı. Anlaşılan, Kit içeri girip dedeyi yalnız bulduğu zaman, o da lambaya gaz koymak için kendi evine gitmişti.

Dede, bu iki dostu görünce -bu değin güçsüz ve hazin bir şeye dayandırılabilirlerse- kapı açıldığı zaman konuştuğu si-

nirli tavrı bırakarak yumuşadı eski yerine çökerek yavaş yavaş eski davranışına ve eski kederli mırıltısına başladı.

Yabancılarla hiç önem vermemişti. Onları görmüştü; ama herhangi bir ilgi ve meraktan uzaktı. Küçük kardeş uzak durdu. Papazın eski dostu yaşlı dedenin yanına bir iskemle çekip oturdu ve uzun bir suskunluktan sonra konuşma yürek-liliğini gösterdi.

Alçak bir sesle:

«Gece de yatağında değilsin!» dedi. «Bana verdiğin söze daha fazla değer vereceğini ummuştum. Niçin biraz dinlen-miyorsun?»

Dede yanıt verdi:

«Uyku beni tergedi; uyku hep onunla birlikte!»

«Senin böyle ayakta ve uykusuz olduğunu görmek onu üzer. Onu üzme istemezsin değil mi?»

«Buna inanamıyorum. Keşke onu uykudan uyandırabilse! Uzun zamandır uyuyor; gerçi böyle konuşmakda akla uygun değil. Bu iyi ve rahat bir uyku değil mi?»

«Hiç kuşkusuz öyle, hiç kuşkusuz öyle!»

Dede kekeleyerek:

«Bu öyle,» dedi. «Ama uyanması?»

«Bu da mutlu bir olay, dilin anlatım ve insan yüreğinin du-yumsayabileceğinden daha sevinçli bir olay olurdu.»

Dedenin yerinden kalkıp ayaklarının ucuna basarak lam-bayı gene yerine koymak üzere küçük odaya geçtiğini seyret-tiler. Sessiz duvarlar arasında konuştuğu işitiliyordu. Bir birle-rinin yüzüne baktılar. Hiçbiri göz yaşlarını tutmamıştı. Dede geri dönerek daha uyuduğunu ama, sandığına göre, kımıl-danmış olduğunu söyledi. Elini, küçücük, mini mini elini, olası ki onun elini tutmak için oynatmıştı. Onun daha önceleri derin uykudayken böyle yaptığını söyledi. Sonra gene san-dalyesine çökerek ellerini başı üstünde kavuşturup hiç unutul-mayacak bir bağırış kopardı.

Öğretmen papazın eski dostuna işaret ederek, köşede onunla konuşmak istedi. Yavaşça ak saçları üstünde kenet-lediği ellerini çözdüler.

Öğretmen:

«Yalvaracak olursak, sizi ya da beni dinleyecektir. Nell her zaman dinlerdi!» dedi.

Dede:

«Onun işitmekten hoşlandığı her sesi dinlerim!» dedi.
«Onun her sevdiğini ben de severim.»

Öğretmen sözünü sürdürdü:

«Bunu biliyorum ve buna inanıyorum. Onu düşünün; paylaştığını keder ve üzüyü, acı deneyimleri, birlikte tattığımız huzurlu, sevinçleri düşünün!»

«Evet, zaten bunlardan başka bir şey düşünmüyorum...»

«Bu gece yüreğinizi yumuşatacak eski zamanları ve sevgileri anımsatacak şeylerden başkasını düşünmenizi istemem; aziz dostum! O ancak bu suretle sizinle konuşabilir ve ben şimdi sizinle onun adına konuşuyorum.»

«Yavaş konuştuğunuza çok iyi ediyorsunuz. Onu uyandırmayalım. Onun gözlerini ve gülümsediğini gene görmekten çok sevineceğim. Genç yüzünde şimdi de bir gülümseme var; ama bu, durgun, ve değişmez, bir gülümseme. Bunun gelip gitmesini isterdim. Tanrının izniyle bu da olur. Onu uyandırmayalım.»

«Ondan uyurken değil, ama birlikte yolculuk ettiğiniz zamanlardan, uzakta, evinizde olduğunuz ve birlikte yola çıktığınız zamandan, eski huzurlu zamanınızdan söz edelim.

Dede, öğretmene durgun bakışlarla bakarak:

«O her zaman neşeliydi!» dedi. «Onda yumuşak, sakın bir hal vardı; ama hep sevinçli ve mutlu görünürdü.»

«Gerek bünyesi ve gerek iyi huyu bakımından onun annesine pek benzediğini söylediniz. Onu düşünüp anımsayınız!»

Dede, durgun bakışlarını sürdürdü; ama hiçbir yanıtta bulunmadı.

Papazın eski dostu:

«Hatta daha öncesini!» dedi. «Uzun bir zaman geçmiş. -keder, zamanı daha da uzatır- ama ölümüyle size, daha değer ve yüreğini öğrenmeden bu genç kızı sevdirmeye neden olan insanı unutmadınız, değil mi? Belleğinizi, uzakta olan günlere çocukluğunuza götürün! Bu güzel, çiçek gibi, yaşamınızı yalnız olarak geçirmedığınız günlere dönün! Eski ta-

rihlere giderek, çocukluğunuzda sizi derin bir sevgiyle seven bir diğer çocuğu anımsadığınızı söyleyin! Uzun zamandır unuttuğunuz, uzun zaman görmediğiniz, uzun zaman ayrı kaldığınız ve sonunda, şimdi ona en çok gereksindiğiniz bir zamanda, sizi avutmaya gelen bir kardeşiniz olduğunu söyleyin!»

Küçük kardeş onun önünde dizleri üzerine çökerek:

«Vaktiyle senin bana yaptıklarını yapmaya geldim!» dedi. «Aziz ağabeyciğim, eski sevgini, sürekli özen ve sevgini ödemeye geldim. Denizler bizi birbirimizden ayırdığı zaman, seni hiç aklımdan ve yüreğimden çıkarmadığımı göstermeye, senin yanı başında bulunmaya geldim. Bağlılığımı, yıllarca süren özlemimi kanıtlamaya geldim. Bana bir tek sözcük söyle, ağabey; bugünden başlayarak çocukluğumuzun en parlak günlerinde, yaşamımızı iki başına buyruk çocuk olarak geçirdiğimiz günlerdekilere çok birbirimize düşkün iki kardeş olacağız.»

Dede gözlerini birinden diğerine çevirdi; dudakları kıpırdadı, ama hiçbir yanıt duyulmadı.

Küçük kardeş, sözlerini sürdürdü:

«O zaman birbirimize ne değin bağlı ve düşkün olduğumuzu düşünürsen; şimdi ilgi ve bağlılığımız ne olmalı! Dostluk ve arkadaşlığımız; yaşamımız önümüzdeyken çocukluğumuzda başladı ve sonunda, gene birer çocuk olduğumuz zaman da sürecek. Koca dünyada servet, ün ve zevk peşinde koştuktan sonra, düşüş yıllarında, ölmeden önce, gene birer çocuk olmaya çabalarsak, yaşamda ilk kez soludukları yere dönenler gibi: İlk yıllarda onlardan daha az bahtlı, ama son yıllarında daha mutlu olan biz de; çocukluğumuzu geçirdiğimiz yerlerde dinlenmeye çekileceğiz. Çocuklukta besleyip yetişkinlik çağında gerçekleşmeyen umutlarıyla, ancak birbirimize karşı duyduğumuz özlem ve yaşam sıkıntısından yalnızca bizi birbirimize bağlayan sevgiden başka bir şey kurtaramamış olarak yuvamıza dönecek olursak; gene uzun yıllar önceki çocukluk çağına kavuşabiliriz.»

Küçük kardeş, değişik bir tonla ekledi:

«Hatta ağzına almayı göze alamadığım şey -Tanrı korusun- olsa bile gene birbirimizden uzak kalmayacağız ve büyük acımızla avunacağız.»

Bu sözler sırasında, dede, yavaş yavaş iç odaya çekilmişti.

«Beni ondan soğutmaya çalışıyorsunuz!» dedi. «Ben yaşadıkça bunu başaramayacaksınız. Benim ondan başka yakınım, hısımım yok! Hiç olmadı ve olmayacak. O, yalnız benim. Bizi birbirimizden ayırmakta geciktiniz.»

Yaşlı adam, elleriyle onlara yaklaşımlarını işaret ederek ve yumuşak bir sesle seslenerek, odaya girdi. Geride kalanlar bir araya toplandılar, kolaylıkla söylenemeyen, heyecanlı birkaç sözcük fısıldadıktan sonra, onu izlediler. O değin yavaş yavaş yürüyorlardı ki, ayak sesleri bile işitilmiyordu; ama hıçkırıklar, kederli ve yaslı sesler duyuluyordu.

Çünkü Nell ölmüştü. Küçücük yatağı içinde sonsuz uykusuna geçmişti. Kutsama gibi gelen bu sessizlik boşuna değildi.

Nell ölmüştü. Hiçbir uyku bu değin güzel, bu değin huzurlu, bu değin acısız, bu değin sevimli olamazdı. O, sanki yaşayıp ölen bir insan değil; Tanrının elinden yeni çıkmış solumaya hazır bir yaratıktı.

Yatağı yer yer, sevdiği yerlerden toplanan kırmızı tomurcuklar ve yeşil yapraklarla süslenmişti. 'Öldüğüm zaman yanıma ışık seven ve başı üstünde hep gökyüzünü seyreden bir şey koyun,' demişti.

Nell ölmüştü. Aziz, nazik, sabırlı, yüce ruhlu Nell ölmüştü. Bir parmak basıncıyla ezilebilecek olan zavallı, çelimsiz, küçük kuş, kafesinde hoplayıp duruyordu; ama küçük hanımının güçlü yüreği sonsuzca sessiz ve devinimsiz kalmıştı.

Şimdi bütün kaygıları, acıları, yorgunlukları yitmişti. Onda keder ölmüş; sakın bir güzellik ve derin bir dinlence somutlaşan huzur ve mutluluk doğmuştu.

Bununla birlikte, eski benliğiyle, bu değişiklik içinde, değişmemiş olarak, orada yatıyordu. Evet eski şömüne bu tatlı yüze gülümsemiş; yoksulluk ve kaygı içinde bir düş gibi gelip geçmiş; bir yaz akşamı yoksul köy öğretmenin kapısında,

soğuk ve rutubetli bir kış gecesi kızgın ocak önünde, ölüm döşeğinde yatan küçük çocuğun başı ucunda, hep aynı sevimli yüz hazır bulunmuştu. Ölümden sonra melekleri her halde bütün görkemiyle bu biçimde göreceğiz.

Dede, güçsüz bir kol tuttu ve küçük bir eli ısıtmak için göğsüne bastırdı. Bu, son gülümsemeyeyle ona uzattığı bütün yolculukları sırasında onu yönlendiren ve yöneten küçük bir eldi. Bu eli dudaklarına götürdü, sonra göğsüne bastırıp şimdi daha sıcak olduğunu söyledi. Genç kıza yardım etmelerini dileyen bir bakışla ve bir işkence içinde, çevresindekilere baktı.

Nell ölmüştü. Artık yapılacak yardım geçmişti ve buna gereksinim de kalmamıştı. Kendi yaşamı sönerken, yaşamla doldurduğu eski odalar yetiştirdiği bahçe, zevk ve sevinçle ona bakan gözler, nice düşünceli ve sessiz saatler, daha dün çiğnediği yollar, artık onu bir daha göremeyecekti.

Öğretmen, artık göz yaşlarını tutmaya çalışmadan onu öpmek üzere eğilirken: 'Kutsal adalet yeryüzünde sona ermez!' dedi. 'Genç ruhunun kanatlandığı sonsuzluğu düşünün! Bu yatağın başında söylenebilecek bir istek onu gene yaşama kavuşturabilse, bunu hangimiz göze alabiliriz!'

LXXII

Sabah olup uğradıkları felaket üzerinde daha sakince konuşabildikleri zaman, küçük Nell'in yaşama nasıl veda ettiğini öğrendiler.

Öleli iki gün olmuştu. Sonun yaklaştığını anlayarak herkes onun çevresinde toplanmıştı. Şafaktan biraz sonra yaşama gözlerini kapamıştı. Gecenin ilk yarısında onunla konuşmuşlar, ona öyküler okumuşlardı; ama saatler geçince derin bir uykuya dalmış; düşünde yeğnikçe konuşması sırasında dedisiyle birlikte yaptığı yolculukları anmıştı. Konuşmasında üzgülü sahneler yoktu. Kendilerine karşı iyi davranıp sevecan gösterenleri anımsadığı anlaşılıyordu; çünkü sık sık ve coşkuyla 'Tanrı razı olsun!' dediği işitilmişti. Uyandığı zaman hiçbir heyecan geçirmemiş; yalnızca tatlı bir müzik işittiğinden bahsetmişti. Kim bilir, belki de işitmişti.

Pek sakin bir uykudan uyanınca, kendisini bir kez daha öpmelerini rica etmişti. Bundan sonra -anlattıklarına göre- yüzünde tatlı bir gülümseme, hiç görmedikleri ve hiç unutamayacakları bir gülümsemeyle, dedesine dönmüş ve kollarını onun boynuna dolamıştı. Öldüğünü önce anlayamamışlardı.

Kendisi için pek aziz dost olduklarını söylediği iki kız kardeşten sık sık bahsetmişti. Onları ne değin düşündüğünü ve akşamları nehir kıyısında yürürlerken onları nasıl seyrettiğini bilmelerini istemişti. Son zamanlarında zavallı Kit'i pek özlediğini söylemiş; hatta o zaman bile ondan bahsederken eski, berrak, neşeli gülüşünü unutmamıştı.

Kısacası, hiçbir yakınmada bulunmamış; sakin ve değişmemiş haliyle çevresindekilere karşı her gün biraz daha içten ve gönül borçlu olmuş; tıpkı yaz akşamlarında gün ışığının yavaş yavaş solması gibi, sonsuz dinlenceye kavuşmuştu.

Nell'in küçük dostu sabah olur olmaz gelmiş ve getirdiği kurumuş çiçekleri onun göğsüne koymalarını rica etmişti. Geceleyin pencerede zangoçla konuşan da bu çocuktu. Yatağına çekilmeden önce Nell'in yattığı odanın civarında dolaşmış olduğu kar üstündeki küçük ayak izlerinden belliydi. Anlaşılan genç kızı yalnız bıraktıklarını ve buna dayanamayarak evin çevresinde dolaşmıştı.

Onlara gördüğü düşü, Nell'in eski haline dönmüş olduğunu anlattı. Onu görmeyi çok istediğini çok sakin davranacağını, bundan kaygılanmamalarını, çünkü kendi kardeşi öldüğü zaman, bütün gün onun yanından ayrılmadığını ve onun yanında bulunmaktan sevinç duyduğunu söyledi. Çocuğun bu isteğinin önüne geçmediler. O da sözünü tuttu ve çocuk olmasına karşın, hepsine bir ders oldu.

Dede, genç kızdan başkasına hitap etmemiş ve onun yatağının yanından kalkmamıştı; ama Nell'in küçük dostunu görünce üzgünleşmiş; sonra genç kızın yatağını işaret ederek ilk kez göz yaşı dökmüştü. Çevresindekiler, küçük çocuğun ona iyi bir etki yaptığını anlayarak onları başbaşa ve yalnız bıraktılar.

Küçük çocuk, Nell üzerindeki saf konuşmalarıyla dedeyi yatıştırarak onu dinlenmeye gezmeye ve hemen hemen her istediğini yaptırmaya razı etti. Gün ilerleyip genç kız insan gözünden, insan kılığıyla sonsuza ayırmak zamanı gelince; çocuk, Nell'i dedesinden ne zaman ayırdıklarını bilmesi için onu uzaklara götürdü.

Nell'in yatağı için birlikte taze yapraklar ve tomurcuklar toplayacaklardı. Açık, berrak bir kış günüydü. Günlerden pazardı. Köy caddesinden geçerlerken yolda onlara rastlayanlar yol verip tatlı, yumuşak yürekle selamlarda bulundular. Bazıları yaşlı adamın sevecenlikle elini sıktı; bazıları, o sendeleyerek giderken, şapkalarını çıkardı ve gene bazıları da 'Tanrı yardımcısı olsun!' diye mırıldandı.

Yaşlı adam, küçük kılavuzunun annesinin oturduğu kulübenin önünde durarak:

«Komşu!» dedi. «Niçin bugün herkes siyahlar giyinmiş? Hemen hemen herkesin yas kurdelası taktığını gördüm.»

Kadıncağz nedenini bilmediğini söyledi.

«Siz de yas tutuyorsunuz! Gündüzleri hiç kapanmayan pencereler kapanmış! Bunun anlamı nedir?»

Kadıncağz gene bir şey bilmediğini söyledi.

Yaşlı adam tezcanlılıkla:

«Geri dönelim; bakalım ne oluyor?» dedi.

Nell'in küçük dostu onu alıkoyarak:

«Hayır, hayır!» dedi. «Verdiğiniz sözü unutmayın! Yolumuz, onunla ikimizin çoğunlukla gittiğimiz ve sizin de çok kez onun düzenlediği bahçe için çiçek topladığımızı gördüğünüz, yeşil yoldur. Geri dönmeyin!..»

«Şimdi o nerede? Bana bunu söyle!»

«Bilmiyor musunuz? Biraz önce onun yanından ayrılmadık mı?»

«Doğru, doğru! Yanından ayrıldığımız oydu, değil mi?»

Dede elini alnına bastırdı, boş bakışlarla çevresine baktı ve sanki birdenbire aklına gelmiş gibi, sokağın karşı yanına geçip zangocun evine girdi. Zangoç ve sağır yardımcısı ateşin önünde oturmuşlardı. Kimin geldiğini görünce ikisi de ayağa kalktı.

Çocuk eliyle onlara, çaktırmadan bir işaretle bulundu; ama bu işaret ve dedenin bakışı her şeyi anımsatmaya yeterli oldu.

Yaşlı adam, merakla:

«Bugün gömeceğiniz birisi var mı?» diye sordu.

Zangoç yanıt verdi:

«Hayır, hayır! Kimi gömeceğiz?»

«Evet kimi?»

Zangoç suskunlukla:

«Bugün tatil günümüz,» dedi. «Bugün çalışmayacağız!»

Yaşlı adam, küçük çocuğa dönerek:

«Öyleyse seninle istediğin yere giderim!» dedi. Bana söylediğinizi biliyorsunuz, değil mi? Beni aldatmıyorsunuz ya! Son kez gördüğünüzden beri geçen kısa zaman içinde bile değiştim.»

«Siz yolunuza gidin efendim. Tanrı yardımcınız olsun!»

Yaşlı adam uysallıkla:

«Gel çocuğum ben hazırım!» diyerek yola devam etmeye rıza gösterdi.

Şimdi kilise çanları, Nell'in gece gündüz işittiği ve sanki bir insan sesiymiş gibi, kutsallık ve zevkle dinlediği kilise çanları, böyle genç, böyle güzel, böyle iyi bir insan için acımasızca çalışıyordu. Beli bükülmüş yaşlılar, dinç gençler, acar delikanlılar, zayıf çocuklar; kimi koltuk değneğiyle, kimi sağlık ve dinçlik içinde, kimi yetişkin, kimi toy, hep onun mezarının başına akın ettiler. Gözleri iyi seçmeyen, duygu güçleri azalmış, yaşlı adamlar, on yıl önce öldükleri takdirde yaşlanmış denecek nineler, sağırı, topalı, inmelisi her türlü yaşayan ölü, hep bu mezarın kapanmasını görmeye gelmişti. Ama mezarın kabul edeceği ölü, onun üzerinde daha sürüklenebilen ölümle kıyas kabul eder miydi?

Şimdi, yeni düşen karlar gibi saf ve temiz ömrüde onlar gibi geçici olan genç kızın cenazesini kalabalık yollardan geçiriyorlardı. Onu Tanrının esirgemesiyle bu sakin köye ilk geldiği zaman altında oturduğu kemerden geçirdiler ve eski kilise onu sakin gölgesi altına kabul etti.

Onu çok kez oturup düşünceye daldığı kuytu bir köşeye getirip yavaşça yere koydular. Yazın dalların hışırdayıp sallandığı ve kuşların bütün gün cıvıladığı renkli camlarla süslü pencereden tabutun üstüne ışıklar süzülüyordu. Güneş ışığında, esen rüzgarla sallanan dallar, onun mezarının üstüne titrek ve her an değişen bir ışık serpecekti.

Toprak toprağa, kül küle toz toza! Birçok küçük el, ufak çiçek demetleri attı ve boğuk hıçkırıklar işitildi. Bazıları diz çökmüştü. Hepsinin de kederi içten ve yürekten geliyordu.

Dua bitince yas tutanlar ayrıldılar. Mezarın kapağı kapanmadan köyün halkı toplanıp mezara baktı. İçlerinden biri genç kızın aynı yerde kitabı kucağına düşmüş olduğu halde ve düşünceli bakışlarla gökyüzüne baktığını anımsadı. Bir diğeri onun gibi ince ruhlu bir insanın böyle yürekli olmasına geceleyin yalnız başına kiliseye girmekten çekinmediğine, her şey suskunluk içindeyken orada bulunmaktan hoşlandığına, kalın duvardaki küçük deliklerden giren ay ışığından başka ışık bulunmayan kilise kulesine tırmanmaktan çekinmediğine şaşıtıldığını söyledi. Yaşlılar arasında genç kızın melekleri görüp konuştuğu fısıldandı. Onun halini, konuşmasını ve erken ölümünü düşününce bazıları bunun bir gerçek olduğunu sandı. Böylece, halk, küçük kümeler halinde mezarın yanına gelip durdular ve diğerlerine yol vererek üçer dörder kişilik gruplar halinde fısıldaşıp ayrıldılar. Kilisede yalnız zangoçla yas tutan dostlar kalmıştı.

Mezar taşının kapandığını görüp akşam karanlığı bastığı; bu kutsal yerin suskunluğunu hiçbir şey bozmadığı; ay ışığının mezar ve heykellere, sütunlar, duvarlar, kemerler -ve özellikle onların düşüncesine göre genç kızın mezarı üstüne düştüğü içsel ve apaçık her şeyde sonsuzluğun özü okunduğu sırada; rahat ve uysal oradan ayrılıp onu Tanrıya bıraktılar.

Bu gibi ölümlerin öğrettiği dersi önemsemek zor bir iştir; ama hiçbir kimse bunu küçümsememelidir; çünkü bu, büyük ve evrensel bir gerçektir. Ölüm her genç ve masum insanı pençesine alıp bu ince ten kafesinden ruhu ayırdığı zaman;

acımak, hayır ve sevecenlik biçiminde somutlaşan nice erdemler, dünyamızı kutsar. Bu gibi taze mezarlara ölümlülerin döktüğü her göz yaşından bir iyilik doğar; daha yumuşak bir yürek pıhtılaşır. Ölümün gücü ve yıkıcı pençesine kafa tutan yeni ve parlak yaratışlar gerçekleşir ve ölümün karanlık yolu cennete giden ışıklı bir yol olur.

Dede, eve döndüğü zaman, vakit hayli ilerlemişti küçük çocuk, geri dönerlerken, bir bahaneyle, onu kendi evlerine götürmüştü; bu gezinti ve son zamanlardaki uykusuzluğunun bir sonucu olarak ateşin yanında derin bir uykuya dalmıştı. Yaşlı adam pek güçsüz olduğundan onu uyandırmamaya dikkat etti. Epey uyuduktan sonra kalktığı zaman, gökyüzünde ay parlıyordu.

Uzun zaman ortada görünmediği için meraklanan küçük kardeş, kapıda onun dönmesini beklerken, dede, küçük rehberle yolda göründü. Küçük kardeş onları karşılamaya çıktı ve ağabeyinin koluna girerek yavaş yavaş ve titrek adımlarla onu içeri aldı.

Yaşlı adam, dosdoğru genç kızın odasına gitti. Orada bıraktığını göremeyince, hepsinin toplandıkları odaya girip onlara şaşkın şaşkın baktı. Buradan, genç kızın adını çağırarak, köy öğretmeninin evine gitti. Onu arkasından izlediler. Dede boş yere arandıktan sonra onu alıp eve getirdiler.

Yaşlı adamı acımak ve sevecenliğin koşullandırdığı kandıracı sözcüklerle yatıştırıp söyleyeceklerini dinlemeye razı ettiler. Sonra türlü incelik ve ustalıkla geleceği öğrenmesine çabalayıp genç kızın kavuştuğu mutluluğa ilişkin coşkulu sözcükler sarfettikten sonra, sonunda gerçeği söylediler. Yaşlı adam, bunu işitir işitmez, vurulmuş gibi yere yuvarlandı.

Onun kendine geleceğinden uzun zaman umut kestiler; ama yazgı güçlüdür. Yaşlı adam kendine geldi.

Ölümü izleyen boşluk üzgünlük ve bezginliği, en iradeli insanlara tebelleş olan perişanlığı bilmeyenler; yokluğu her an duyumsanılan, sevilen bir yakın için duyulan kederi; cansız varlıklarla bellekten çıkmayan bu insan arasındaki bağ ve ilin-

tiyi ve her eşyanın bir anıt ve her odanın bir mezar kesildiğini bilip nefsinde denemeyenler; yaşlı adamın üzgün ve perişan bir halde aradığını bulamayan bir insan tedirginliğiyle, nasıl vakit geçirdiğini anlayamazlar.

Yaşlı adamda geriye kalan bir anı ve düşünce hep genç kızla ilgiliydi. Kardeşini tanımamış ya da tanımazlıktan gelmişti. Her türlü sevgi ve özene karşı kayıtsız kalmıştı. Genç kızdan başka konuşulan her konuyu bir süre sabırla dinliyor, sonra kalkıp eskisi gibi, aranmayı sürdürüyordu.

Onun ve hepsinin aklından çıkmayan bir konuya değinmek olası değildi. Öldü! Bu sözcüğe ne dayancı vardı, ne de işitmek istiyordu. En küçük bir anıştırma ona bu sözcüğü ilk işittiği zamanda olduğu gibi, bir baygınlık nöbeti geçiriyordu. Ne umutla yaşadığını kimse bilmiyordu; ama genç kızı gene bulmak hususunda beslediği, günden güne kırılan bir umutla, gittikçe daha üzgün ve kederli olduğu apaçıktı.

Onu bu son keder sahnesinden ayırmayı hava ve yer değiştirmek suretiyle canlandırıp neşelendirmeyi düşündüler. Kardeşi bu gibi hallerde uzman olan kişilerle danışmada bulundu. Gelip dedeyi gördüler. Bazıları orada kalıp konuşmak istediği zaman onunla konuştu; yalnız başına sessizce bir aşağı bir yukarı dolaşırken onu seyretti: 'Her nereye götürürseniz, hep buraya gelmek isteyecektir!' dediler. Akli düşüncesi bu noktadan ayrılamazdı. Onu alıkoyacak, bir yere kapayacak olsalar, bir çare bulup kaçacak, gene buraya gelecek ya da gelirken yolda ölecekti.

Önce boyun eğdiği küçük çocuğun da artık nüfuz ve etkisi kalmamıştı. Bazan çocuğun yanında yürümesine izin veriyor; onun varlığına önem vererek elini tutuyor; durup yanağından öpüyor; ya da başını okşuyordu. Bazan da yanında bulunmasına dayanamayarak çekilip gitmesini okşayan bir sesle rica ediyordu. Ama ister uysal dostuyla birlikte olsun; ister her ne pahasına olursa olsun onu avutacak ve huzur verecek bir çare bulmak için her türlü özveriye katlanacak olan insanlarla birlikte bulunsun; her zaman hep aynıydı. Yaşama karşı sevgi ve ilgisi kalmayan, yüreği ezilmiş bir insan!

Sonunda bir gün sabahleyin erkenden kalkıp çantası sırtında; bastonu, Nell'in hasır şapkası ve içinde taşımak alışkanlığında bulunduğu ufak tefekleri içeren küçük sepeti elinde olduğu halde çıkıp gitmişti. Onu izleyip aramaya hazırlanırken, korkmuş bir halde çocuk geldi ve bir an önce yaşlı adamın kilisede, genç kızın mezarı başında oturmakta olduğunu söyledi.

Hemen oraya gittiler ve usulca kapıya yaklaşarak onun sabırla bekleyen bir insan haliyle oturduğunu gördüler. Onu rahatsız etmeden, bütün gün gözden ayırmadılar. Hava adamakıllı kararınca, yaşlı adam kalkıp eve döndü ve yatağına çekilirken: 'Yarın gelecektir!' diye mırıldandı.

Ertesi gün de güneşin doğmasından gece oluncaya değin gene orada kaldı. Geceleyin gene: 'Yarın gelecektir!' diye mırıldanarak yatağına çekildi.

Bu zamandan başlayarak her gün, bütün gün, onun mezarının başında bekledi. Eski, loş ve sakın kilisede, gözlerinin önünde, şirin köylerde geçen yeni yolculuklar, açık havada dinlenme yerleri, tarlalarda ve ormanlarda gezintiler, pek az insan ayağı basan dar geçitler; pek iyi tanıdığı sesin tonu, onun boyu bosu, hışırdayan giysisi, rüzgarda gamsızca dalgalanan saç, olup bitenlerin ve olmasını umduğu şeylerin düşsel birer tablo halinde somutlaştı. Hiçbir zaman ne düşündüğünü ve nereye gittiğini kimseye söylemedi. Geceleyin onlarla oturuyor -duyumsadıklarına göre- gizli bir hazla, gene gece olmadan torunuyla birlikte kaçmayı düşünüyor ve dualarında: 'N'olur, yarın geliverse!' diye fısıldadığı duyuluyordu.

Son kez yüze gülen bir bahar sabahı, dede, her zamanki saatte dönmedi. Onu aramaya çıktılar ve Nell'in mezar taşının üzerinde ölmüş olarak buldular.

Yaşlı adamı çok sevdiği Nell'in yanına gömdüler. Kilisede çoğu kez elele dua ettikleri, düşünceye dalıp kaldıkları yerde, dede ile torun yan yana, sonsuz uykuya çekilmişlerdi.

SON BÖLÜM

Önde dönüp yuvarlanarak öykücüyü buraya değin yönlendiren sihirli bobin şimdi hızını yitirmiş durmuştur. Hedefin önündeyiz ve yolculuğumuz sona ermiştir.

Geriye, bu yol arkadaşlığı eden küçük grubun belli başlı kişilerinden ayrılıp yolculuğumuzu bitirmek kalıyor.

Bunlar arasında, hepsinden önce, sakin ve ılımlı haliyle, Sampson Brass ve kız kardeşi Sally; kol kola, nazik dikkatimizi çeliyor.

Anılarda olduğu gibi, ziyaret ettiği sulh yargıcı tarafından alıkonan ve büyük bir üstelemeye ziyaretinin uzatılması istenen Sampson, bu isteği geri çeviremeyerek, uzun zaman yargıcın korunması altında alıkonan Sampson Brass toplum içine çıkamadı ve ancak taş döşeli küçük bir alanda gezinebildi! Onunla ilgilenmek durumunda bulunanlar tarafından sıradan ve çekingen doğası o değin iyi anlaşılmış ve huzuru o değin sevilmişti ki, ancak ev sahibi iki kişi tarafından her birinin beş yüzer sterlinlik bir sözleşme imzalaması halinde bu konuksever çatıyı tergemesine izin verileceği, başka koşullar altında özgür bırakılacak olursa, dönüşünün kuşkulu olduğu belirtildi. Bu jestteki mizahı kavrayan Brass'ın tanıdıkları arasında kefil olarak -bu sözcükde anlaşmışlardı- gösterdiği iki arkadaşın ortak serveti ondört buçuk peniyi geçmedi! Yirmi dört saatlik bir şakadan sonra bu centilmenler kabul edilme-yince, Brass olduğu yerde kalmaya rıza gösterdi ve tanınmış birtakım kişilerden oluşan şakacı bir kurul tarafından yalan yere yemin ve sahtecilik suçundan bir jüri huzuruna çağırılınca değin, orada kaldı. Jüri onu pek büyük bir zevk ve şakacılık havası içinde suçlu buldu. Suçlu, bir araba içinde jürinin toplandığı binaya giderken halk da şakacılığı ele alıp onu çürük yumurta ve kedi leşleri atmak suretiy'e selamladı; hatta daha ileri giderek onu parçalamak istediğini gösterdi. Brass da, her halde, işin gittikçe artan bu gülünç yanlarından büyük bir zevk duydu!

Şakamıza devam ederek şunu da kaydedelim ki, bay Brass'ın vekili müvekkilinin teminat ve af vaatleriyle davrandığını ileri sürerek. Tehiri icra talebinde bulundu ve bu biçimde kandırılanlara karşı yasanın gösterdiği hoşgörüden yararlanmasını istedi. Ciddi bir görüşmeden sonra, bu nokta ve abartılmaya dayanamayan daha birtakım gülünç, teknik hususlar yargıçlar kurulunun kararına bırakıldı ve bu arada Sampson Brass eski yerine gönderildi. Sonunda bazı noktalar yararına, bazıları da zararına yorumlanarak, sonuç bakımından, yabancı ülkelerde kalacak yerde, bazı önemsiz kısıtlamalar altında, yurduna onur vermesine izin verildi!..

Bu kısıtlamalar, birkaç yıl geniş bir binada daha bir takım centilmenlerle birlikte, devlet hesabına yiyip, içip, barınmak; yakası sarı, gri bir giysi giyip, saçlarını pek kısa olarak kestirmek ve başlıca lapa ve yeğnik çorbayla yaşamakla sınırlı kalıyordu. Bundan başka, diğerleriyle birlikte sonu gelmeyen bir merdiveni tırmanması, bu gibi yorucu çabalara alışık olmadığı için, bacakları zayıflamasın diye ayak bileklerine demir pranga takması gerekiyordu. Brass bu koşullar altında bir akşam diğer dokuz centilmen ve iki Lady'yle birlikte resmi bir arabayla yeni konutuna gönderilmek ayrıcalığıyla zevk duydu.

Bu küçük cezadan başka, Brass'ın adı avukatlar listesinden silindi ki, bu son zamanlarda pek büyük bir onursuzluk ve rezillik sayılıyor, -birçok değersiz ad'ın daha listede kayıtlı olduğuna bakılırsa -pek büyük bir suç işlenmiş olmasını akla getiriyordu.

Sally Brass üzerine türlü söylenti dolaştı. Bazıları onun erkek kılığıyla doklara gidip denizci olduğunu söyledi; bazıları muhafız alayına yazıldığını ve hatta bir akşam tüfeğine dayanmış olduğu halde bir nöbetçi kulübesinde nöbet beklerken görüldüğünü fısıldadı. Daha bunun gibi nice söylentiler dolaştı; ama gerçek olan şu görünüyor ki, beş yıl geçtikten sonra -bu zaman içinde onun görüldüğüne ilişkin kesin bir kanıt yoktur- iki düşkünün alaca karanlıkta St. Giles semtinin içlerinden ağır ağır yürüyerek caddeye çıktıkları, dolaşık bacaklarla ürkek ve titrek bir halde, ara sokaklara ve inlere ba-

karak, artık yiyecek aradıkları görülmüştü. Bu iki insana ancak soğuk ve kasvetli havalarda, hastalık, kötülük ve açlığın iğrenç kuytuluklarından -kemerler, karanlık kubbeler ve mahzenlerden- çıkıp caddeye uğradığı zamanlarda rastlanabiliyordu. Kulağı delik olanlar tarafından bu iki kişinin Sampson ile kız kardeşi Sally olduğu fısıldandı. Söylendiğine göre, bu iki kişi kötü ve gamlı gecelerde daha bu iğrenç kılıklarıyla, sakınıp çekinen yolcuların dirseği dibinde dolaşmaktadırlar.

Birkaç gün geçtikten sonra Quilp'in cesedi bulununca, cesedin kıyıya vurduğu yerde soruşturma açıldı. Genel kanı, onun intihar ettiği merkezindeydi ve ölüm biçimi bu kanıyı desteklediğinden hüküm de buna göre verildi. Ücra bir dört yol ağzında yüreği ortasında bir kazık çakılı olduğu halde gömülmeye tergendti.

Sonradan dolaşan bir söylentiye göre, bu korkunç ve barbarca cezalandırmadan vaz geçilerek, ceset gizlice Tom Scott'a teslim edildi; ama bu hususta da söylenti çeşitliydi. Bazıları, gece yarısı Tom'un toprağı kazarak cesedin kalanının cücenin dul karısı tarafından gösterilen bir yere aktarıldığını söyledi. Pek olasıdır ki, her iki öykünün aslını da Tom'un -pek olağanüstü bir olay görünmesine karşın soruşturma sırasında göz yaşı dökmesi oluşturunuyordu. Diğer yandan Tom, jüriye saldırmak eğilimi gösterdiğinden, bu davranışının önüne geçilip jüri huzurundan çıkarılınca, kapı önünde takla atarak ve elleri üzerinde başaşağı durarak pencereyi perdelemiş ve önlemleri bir mübaşir tarafından, ustalıkla, ayakları üstüne çevrilmişti.

Efendisinin ölümüyle koca dünyada kimsesiz ve işsiz kalan Tom Scott, elleri üzerinde yürüme gösterileriyle rızkını kazanmaya çalıştı. Sanatının geçerli olmasına karşın İngiliz uyruğunda bulunmasının ilerlemesine engel olduğunu görek, tanıdığı bir İtalyan gencinin adını aldı ve kalabalık seyirciler önünde büyük bir başarıyla gösterilerini sürdürdü.

Ufak tefek yapıları bayan Quilp vicdanında uhde kalan bir hileden ötürü kendini hiç bağışlamadı, her ne zaman bu sorundan bahsetse, acı göz yaşları dökmekten kendini alamadı.

Kocasının başka akrabası olmadığından, zengin bir dul olmuştu. Quilp, vasiyetname düzenlememişti, yoksa belki de yoksul kalacaktı. İlk kez annesinin üstelemesi ve kışkırtmasıyla evlenen bayan Ouilp, ikinci evliliğin de kendisinden başka hiçbir kimsenin görüşüne başvurmadı. Genç ve yakışıklı bir koca seçti, ve ikinci kocası, kaynanası bayan Jiniwin'in ayrı oturması koşulunu öne sürdüğünden, evlendikten sonra, karı koca normal kavganın üstüne çıkmayarak, cücenin parasıyla mutlu bir yaşam sürdürdüler.

Bay ve bayan Garland ve bay Abel eski yaşamlarını sürdürdüler. Yalnız aile yaşamında birazdan anlatacağımız bir değişiklik oldu. Bay Abel dostu noter ile ortak oldu ve bu nedenle bir yemek ve balo verildi. Bay Abel, baloya çağrılı olan pek utangaç tavırlı bir genç kadına tutuldu. Bunun nasıl ortaya çıktığını, kimin bu gerçeği sezip ya da saptayıp kime söylediğini kimse bilmiyordu; ama kesin olan şuydu ki, zamanında evlendiler; pekmutlu bir çift oldular ve her halde buna hak kazandılar. Şu da kayda değer hoş bir şeydir ki, çocuk büyütüp yetiştirdiler; çünkü iyilik ve iyilik severliğin yazılması küçümsenecek bir şey olmadığı gibi, insanlık içinde bir sevinç kaynağıdır.

Ömrü pek uzun olduğu için midillilerin 'ata bayı' sayılan midillili, bütün ömrü boyunca bağımsızlık ve ilkesine düşkünlüğünü bozmadı. Gençler ve yaşlılar sıklıkla bir arada olduklarından, midilli arabayı bay Garland ile oğlu arasında çekmekte devam etti ve yeni ailede ki ahırına, şaşırtıcı bir dik başlılıkla, ama uysalca girip çıktı. Çocuklar büyüyüp onunla arkadaşlık yapacak yaşa gelince, onlarla oynamaya ilgi gösterdi ve çayırda bir köpek gibi, onlarla koşuşup durdu. Ama bu değin gevşeyip yumuşamasına ve hatta onların okşamalarına nalına bakmalarına, kuyruğuna asılmalarına izin vermesine karşın, hiçbirinin sırtına binmesine ya da arabaya koşmasına hoşgörü göstermedi! İsteklerin de bir sınırı vardı ve aralarında hiç küçümsenmemesi gereken önemli ilke sorunları vardı.

Midilli yaşamının sonlarında, sıcak bir bağıllık göstermekten geri kalmadı ve dostu papazın ölümü üzerine bay Garland'ın kendisiyle oturmaya gelen kardeşine karşı büyük bir dostluk besledi ve hiçbir direnç göstermeden onun tarafından koşulmaya rıza gösterdi. Ölümünden birkaç yıl önce emekli olarak pek rahat yaşadı ve son davranışı -tıpkı yaşlı ve öfkeli bir centilmen gibi- baytarını tekmelemek oldu.

Swiveller yavaş yavaş hastalığını yenip iyileşerek miras kalan yıllık gelirini almaya başlayınca, Markiz için epey giyecek satın alıp hasta yatağındaki ahdını yerine getirdi ve onu hemen bir okula yerleştirdi. Küçük kıza uygun bir ad bulmak için epey zihin yorduktan sonra, uyumuna ve uyandırdığı giz havasına kapılarak Sophronia adında karar kıldı. Markiz bu ad ile onun seçtiği okula gözü yaşlı olduğu halde gidip arkadaşlarını kısa zamanda geride bıraktı ve çok geçmeden daha yüksek bir okula aktarıldı. Onun öğrenim giderleri Swiveller'i altı yıl süreyle dara soktuysa da inşafıca şunu kaydetmek gerekir ki, Swiveller coşkusu hiç yitirmedi ve onu tuhaf alışkanlıkları olan ve olağanüstü bir betimleme yeteneği olan yazın meraklısı bir centilmen sanan okul müdürü bayana yaptığı aylık ziyaretlerde genç kızın kaydettiği ilerlemeyi işitmek suretiyle yaptığı harcamanın yerine sarfedildiğini öğrendi.

Özetle, Swiveller, Markizi güzelleştirip, akıllanıp, hoş bir mizaç sahibi oluncaya değin, ortalama bir varsayımla on dokuz yaşına gelinceye değin, bu okulda bıraktıktan sonra, ne yapacağını düşünmeye başladı. Alışık ziyaretlerinin biri sırasında bu sorunu zihninde kurarken, Markiz her zamankinden daha gülümsemeli ve daha taze bir halde, yalnız olarak, onu karşıladı.

Swiveller o zaman -bu ilk kez değildi- genç kız kendisiyle evlenecek olursa, ne değin rahat yaşayacaklarını düşündü. Richard öneride bulundu; genç kız her ne yanıt verdiyse, bu, bir hayır değildi. Böylece cidden ve gerçekten, ertesi hafta evlendiler ve Richard Swiveller bundan böyle, çeşitli nedenlerle sonunda kendisini de gerçekten bekleyen bir genç kız bulunduğunu söylemek fırsatını kaçırmadı.

Hempstead semtinde, bahçe içinde kibar sosyetenin özendiği bir ev kiralıktı. Bu evi kiralamayı tasarlayarak bala-yından sonra oraya taşındılar. Chuckster her pazar bu تنها köşeye gelerek, kahvaltıda başlamak suretiyle, günü geçirmeye başladı ve günün dedikodu ve haberlerini yetiştirmekte kusur etmedi. Diğer yandan suçunun atılganlık ve gözü pekliğine, oysa masumlüğünün sinsi ve kurnaz doğasına bir başka kanıt oluşturduğu için, suçta.nı bağışık olduğu kanıtlanıldığı zamandan çok beş sterlini çalmakla suçlandığı zaman Kit daha çok takdir ettiğini ileri sürerek, yıllarca ona düşman kalmakta devam etti. Bununla birlikte, yavaş yavaş ona ısındı ve hatta ıslah olduğu için bağışlanması gereken bir insan onuruyla onu ziyaretiyle ödüllendirdi. Ama bir başka şilin kazanmak için gelmiş olsa, bunu doğal bulacağım; oysa eskiden verilen bir bahşişin hesabını kapatmak için gene gelmesi karakteri üzerinde hiçbir pişmanlığın silemeyeceği bir leke olduğunu söyleyerek, ünlü şilin olayını ne unuttu, ne de bağışladı.

Swiveller'in hep bir filozof ve düşünür yanı olduğundan, gittikçe daha çok artan bir denetime ulaştı ve bu zamanlarda bahçedeki küçük kulübede kendi kendine Sophronia, kendisi, bir yetim olduğunu sanıyordu; ama Swiveller bazı küçük olayları bir araya toplayarak, bayan Brass'ın daha iyisini bileceğini ve karısının Quilp'le yaptığı konuşmayı iştirince, cücenin de, yaşasaydı, bu gizi çözebileceğini düşündü. Bununla birlikte bu gibi görüşler onu tedirgin etmedi; çünkü Sophronia ona her zaman neşeli; her zaman bağlı ve basiretli bir eş olmuştu. Karısının doğru bir görüşle önlemekten çok kışkırttığı Chuckster'le yaptığı eğlenceler dışında Dick de eşine bağlı ve usta bir koca oldu ve birlikte yüz binlerce kez kart oynadılar. Dick'in yararına olarak şunu da ekleyelim ki, eşinden Sophronia diye bahsetmesine karşın, o, başından sonuna değin, eşine Markiz diye hitabetti ve eşini hasta yatağının ucunda bulduğu günün her yıl dönümünde, Chuckster onları ziyarete geldi ve bu sırada büyük eğlence yapıldı.

Kumarbaz İsaac List ve Jawl'la güvene değer ve kuşku-
dan uzak bulunan suç ortakları James Grove, mesleklerinde-
ki gözü pek bir atılımın başarısızlıkla sonuçlanması yüzünden
darma dağın olup yasanın güçlü pençesi altında meslek ya-
şamları sekteye uğrayıncaya değin, kararsız bir yaşam sür-
düler. Şanssızlık, yeni bir suç ortağı olan genç Fredrick
Trent'in uğursuz bir rastlantıyla yakayı ele vermesiyle başla-
mış ve istemeyerek hem onların, hem de kendisinin cezalan-
dırılmasına neden olmuştu.

Genç adam kısa bir süre zekasıyla yaşayarak -yani hakkı-
nı vererek kullandığı takdirde insanları hayvanların üstüne
çıkararak, kötüye kullandığı zaman onları hayvanlardan aşağı-
ya düşüren, beş hassayı kötüye kullanarak- yabancı ülkeler-
de sürttü. Çok geçmeden Paris'te boğulanların cesedinin ta-
nınması için aktarıldıkları bir hastanede rastgelerek ziyarette
bulunan bir yabancı tarafından, bir boğuşma sonucu olduğu
bildirilen yara ve berelere karşın, tanındı; ama yabancı adam
yurda dönünceye değin bunu bir giz olarak saklamış ve cese-
de hiçbir kimse sahip çıkmamıştı.

Küçük kardeş -ya da yabancı bay- yoksul öğretmeni bu
uzak köşeden ayırıp onu dostu ve arkadaşı olarak kabul
etmek istedi. Ama alçakgönüllü öğretmen kilise avlusundaki
konutuna alışmış ve kentin gürültüsüne karışmak yürekliliğini
göstermemişti. Okulda, köyde ve genç kızın yasını tutan
küçük çocuğun sevgisinde huzurlu bir mutluluk bularak, şakin
bir yaşam sürmekte devam etti ve kısaca, dostunun haklı bir
borçluluk duygusuyla yoksul bir köy öğretmeni olarak kaldı.

Küçük kardeşin yüreğinde büyük bir üzüntü yer aldı; ama in-
sanlardan nefret etmek ve kasvete düşmekten uzak kalarak,
türdeşini seven bir insan sıfatıyla insanlar arasına karıştı.
Uzun zaman -genç kızın son öyküsünden öğrendiğince-
dede ile torunun bulunduğu yerlerde dolaşmaktan büyük bir
zevk aldı. Onların kaldıkları yerlerde kaldı. Acı içinde oldukla-
rı yerlerde onların duygularına katıldı ve mutlu oldukları yer-
lerde bulunmakla mutluluk duydu. Onlara iyilik edenleri ara-
yıp bulmaktan boş kalmadı. Genç kızın -dostsuz ve arkadaşsız

oldukları için- kendileri için dostluk duyguları beslediği iki kız kardeşi, mumya müzesi sahibi bayan Jarley'i, Codlin ve Short'u, hepsini arayıp buldu. Hatta fabrika ateşçisini bile unutmadı.

Kit'in öyküsü duyulup yayılınca, birçok dost kazandı ve ilerideki yaşamı için birçok öneriler aldı. Bay Garland'ın hizmetinden ayrılmayı önce aklından geçirmedi; ama bu bayın öneri ve sitemlerinden sonra bir değişiklik yapmanın olanaklı olacağını düşünmeye başladı. Suçlandığı suçu işlediğine inanarak bu konuya göre davranan bir centilmen tarafından, şaşılacak bir hızla, ona çok iyi bir iş bulunmuştu. Aynı bay tarafından Kit'in annesi de gereksinimden kurtulmuş ve mutlu olmuştu. Böylece -çoğunlukla söylediği gibi- Kit'in bahtsızlığı, sonunda onun için bir refah kaynağı oluşturmuştu.

Kit evlendi mi, yoksa yalnız mı kaldı? Elbet evlendi ve karısı Barbara'dan başkası değildi. En hoş olan yanı şu ki pek çabuk evlendiğinden, küçük Jacop henüz uzun pantolon giymeye başlamadan amca olmuş ve hatta -ister istemez- bebek bile amcalık payesine erişmişti. Kit'in annesinin ve Barbara'nın annesinin bu vesileyle dışlaştırdıkları kıvanç anlatılacak gibi değildir. Bu konuda ve diğer bütün konularda pek iyi uzlaştıklarını anlayarak bir arada yerleştiler ve bu ondan başlayarak birbirlerine pek uygun iki dost oldular. Üç ayda bir, hep birlikte Astley tiyarosuna gitmeleri Astley için bir onur değil miydi? Tiyatronun dışını boyadıkları zaman Kit'in annesi buna Kit'in son ikramının yardımcı olduğunu ve tiyatro müdürünün evinin önünden geçerlerken kendisi bunu bilecek olsa ne diyeceğini merak ettiğini söylemiş miydi?

Kit'in altı ve yedi yaşlarında çocukları olduğu zaman bunlar arasında bir de pek sevimli bir Barbara vardı. Jacop'un istirdiyenin ne olduğunu öğrendiği geçmiş tarihteki halinin tam bir kopyası da eksik değildi. Hiç kuşkusuz, bay Garland'ın vaftiz babası bulunduğu bir Abel ve bay Swiveller'in pek hoşlandığı bir de Dick vardı. Bu küçük grup geceleri Kit'in çevresinde toplanarak, yaşama gözlerini kapayan iyi yürekli bayan Nell'in öyküsünü gene gene anlatmasını ondan rica ederdi.

Kit onların bu isteğini yerine getirir ve öykünün daha uzun olmasını istedikleri zaman, onlara, bütün iyi insanlar gibi nasıl cennete gittiğini öğretir; bayan Nell gibi iyi yürekli olurlarsa, bir gün onların da oraya gideceklerini, ve kendisinin çocukluğunda yaptığı gibi, onu görüp tanıyacaklarını söylerdi. Sonra, onlara ne değin gereksinim içinde olduğu zamanları, genç kızın ona öğrenip bildiklerini, bir başkasından öğrenilemeyecek biçimde, nasıl öğrettiğini; dedenin nasıl hep: 'Her zaman Kit'e gülersin!' dediğini anlatır; o zaman çocuklar genç kızın bu haline pek sevinerek göz yaşlarını silip gene neşelerini kazanırlardı.

Bazan çocukları genç kızın oturduğu sokağa götürüyordu; ama birtakım yenilikler sokağı o değin değiştirmişti ki, artık eskisinin aynı değildi. Eski ev yıkılmış ve evin bulunduğu yerde geniş bir cadde açılmıştı. Önceleri bastonuyla yere işaret ederek binanın bulunduğu yeri gösterebiliyordu. Ama zaman geçtikçe binanın yerini kesinlikle kestiremez oldu. Değişikliğin çok şaşırtıcı olduğunu söyleyerek 'Şuralarda olacak!' diyebildi.

İşte birkaç yılın ortaya çıkardığı değişiklik ve işte bir masal gibi gelip geçen olaylar!..

SON

CHARLES DICKENS

ANTİKACI DÜKKANI

Toplumsal altüst oluş ve değişim dönemlerinde insanın dramı daha bir derinleşir. Dickens manifaktürden fabrikaya geçiş, emeğin sömürülmesine dayanan sermayenin yoğunlaşması döneminin romancısı. Antikacı Dükkanında tüm toplumsal sınıfların tipik temsilcilerini işleyerek, onların maddi yaşamlarındaki değişmelerle tinsel direnmeleri ve çatışkılarını dile getiriyor. Başka bir deyişle altyapı ile üstyapıyı birlikte irdeleyerek yeni insanın önünü açıyor. Okurlarımızın yararlanacağını bildiğimiz bu temel klasiği Metin İlkin'in Türkçesinden sunuyoruz.

ISBN 975-385-235-5